٣٦٦ نجی صحیفه‌ده مندرج صوك تاریخ بیتنك مصراع اولنده‌كی « كبی » (كبی)
صورتنده اوله‌جق و بیتك اولنه :

بر بیت مزینده شو تاریخ مجوهر
تقدیر اولنور نكته‌شناسان آره‌سنده

بیتی علاوه ایدیله‌جكدر .

صحیفه	سطر	خطا	صواب
٥٢	١٢	جهان	جنان
٥٣	٤	پور	نور
٥٧	٢	هیجانله	هجانله
٦٤	١٢	سلغر	سنغر
٦٦	١٦	سال دومه	سال و مه
٦٧	١٣	شهزادهٔ	شهزادهمز
٧٤	٢١	خاقانی	خانانی
٧٥	١٤	آلای	الای
٧٧	٣	کبراسیدر	کبراسیدر
٨٤	١٥	مجید	مجیب
١١٠	١٢	طارم نه آسمان	طارم نه آستان
١١١	١٤	باحیف	یاحیف
١١٩	٧	عصر	حصر
١٢١	١١	اخلاق	اخلاف
١٢٤	٣	پك	یك
»	١٥	کرم پیدا	کرم پیرا
»	١٦	جان آرا	جهان آرا
١٣٠	٤	بوشنبیدر	بوم شبیدر
١٣٩	١٩	جبینی	جبین
١٤٣	٢٦	سنك مهب نسیم	شعاع مطلع شمس
١٤٤	١٤	همچو	همچون
١٧٥	٣	سودیکم	کشور
»	٧	کوی چوکان	کوی وچوکان
١٧٦	١٤	پریشانندن	پریشانده
١٨٤	٦	جریده	چودیده
٢٠٧	١١	ظن ایتمه	ظن ایتمه‌که
٢٤٨	١٩	خیال	خیالی
»	٢٠	ایلیه	ایله
٢٥٠	٨	کبی	کیبی
٢٨٥	١٢	وصفنده باقی	وصفنده نفی
٢٩٦	١	سحر حال	سحر حلال
٣٢٠	٢٥	رنکه (لاله)	رنکه (لال)
٣٢٦	٢٢	تؤتی من	تؤتی الملك من

دیوانك طبعندن صوکره الده ایدیلن برقاچ نسخه‌ده بعض مصراعلر دها موافق شکلده کورلدیکی کبی حین ترتیبده‌ده بعض سهولر وقوعه کلدیکندن بروجه زیر تصحیحات اجراسنه لزوم حاصل اولمشدر :

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٧	٣	فروزندهٔ دین	مه فرور دین
»	٥	سبرله جوشن	سپرلرده تحن
»	١١	اجسام معانی‌یه	اجسام معالی‌یه
١٨	٢	مادر	ماده
١٩	٤	دل دیوانه‌یی	کل وپروانه‌یی
»	٨	صبر یار	صبر بار
»	٢٣	توفیقن	توقیعن
٢٠	٦	بر پنجه	سر پنجه
»	١٩	جسرهر	جوهر
٢٢	٣	کیم	کم
»	١٤	تبت هندوستان	تبت وهندوستان
»	١٧	مژده‌دن	مرده‌دن
٢٣	٢١	مژدهٔ	مردهٔ
٢٤	١٦	بحر شرف	مجد وشرف
٢٥	٨	بزمکده	رزمکده
٢٨	٢	قصد	فصد
٢٩	٨	کفتار	رفتار
٣٠	٢١	قپلان کرای بر	قبلای نامه بر
»	٢٣	رأیی	رایی
٣١	١٠	ایله که	ایله‌ده
»	١٢	دلیلی	ولیك
٣٦	١٣	بن‌ده‌که	بنده‌می
»	١٥	مبلغ	مبلع
٤٤	٤	قضاسندن عبادتدر	فضاسندن عبارتدر
٤٧	١٤	قدر	قد
٤٨	١٨	دوره‌سی	زلفه‌سی
٤٩	٣	نخلك	نحلك

مراجعت ایدیلن یازمه نسخه‌لر

نومرو	کتبخانه
١٠٩	ییلدیز سرای همایونی کتبخانه‌سی
١١٠	» » » »
١٢٧	» » » »
٢٦١٢	بایزید کتبخانهٔ عمومیسی
٤٥٠٦	» » »
٥٦٣٥	» » »
٨٥٢٠	» » »
٢٦٧٦	ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سی (بایزید جامع شریفی درونندە)
٣٧٧	مهر شاه سلطان » (ایوب سلطانده)
١١٢٠	حمیدیه » (سلیمانیه‌ده)
٤٩١	» » (سلیمانیه‌ده) « لاله اسماعیل افندی »
٩٨١	عاشر افندی » (سلیمانیه‌ده)
٤٢٧	کوپریلی محمد پاشا »
٦٧٥	حالت افندی » (غلطه مولویخانه‌سنده)
٥٧٤	ملت »
٥٧٥	» »
٣٠٨	یحیی توفیق افندی مدرسه‌سی کتبخانه‌سی (راغب پاشا کتبخانه‌سنده)
١٣٠٨	استانبول سلطانیسی طلبه » (معلم حفظی توفیق بك دلالتیله)
٥٠	ابن‌الامین محمود کمال بکك خصوصی کتبخانه‌سی
٢٠٩	» » » »
...	سلیمان نظیف بکك » »
...	اسکدارلی طلعت بکك » » (شاعر یشار شادی بك دلالتیله)
...	دارالفنون مدرسی فریدبکك خصوصی »
...	خزینهٔ همایون کتخداسی رفیق‌بکك » » (خزینه کاتبلرندن لطفی بك دلالتیله)
...	مستشرق اسوجلی موسیو قولمودینك خصوصی کتبخانه‌سی
...	علی کمال بکك خصوصی کتبخانه‌سی
...	» » »

مطبوع نسخه‌لرده بولونمیان و بعدالطبع الده ایدیلن یازمه نسخه‌لرده کوریلوب متندن خارج قالان بیتلر :

(١) ١٨ نجی صحیفه‌نك ٢١ نجی بیتندن صوكره :

زیر ران فرسان نظمه توسن تند فلك
سایبان پرهما ارباب عرفان اوستنه

(٢) ٢٠ نجی صحیفه‌نك ١٢ نجی بیتندن صوكره :

پای مزد اولماز برید مژدهٔ الطافكه
قاتسه‌لر محصول بحری حاصل كان اوستنه

(٣) ٢٢ نجی صحیفه‌نك ١٩ نجی بیتندن صوكره :

آخر بو اقتدار ایله پاس مهابتك
چنكال كركه كسوت چوب شبان ویرر

(٤) ٢٣ نجی صحیفه‌نك ١٠ نجی بیتندن صوكره :

ترتیب بند زیج خیالم چه دوات
باكه كفایت رصد ایلخان ویرر

(٥) ١٣٨ نجی صحیفه‌نك ٦ نجی بیتندن صوكره :

الك قوی سینهٔ بلوره رحم ایت عاشقه زیرا
بیاض اوزره بزمده پنجه بر فرمانمز واردر

(٦) ١٣٩ نجی صحیفه‌نك ١٣ نجی بیتندن صوكره :

دلمی قویدی آه كیم خونكشتهٔ جور ایتمدك
غمزهٔ دلدوزك الحق كارینك جلادیدر

(٧) ١٣٩ نجی صحیفه‌نك ١٨ نجی بیتدن صوكره :

كسر درمانمی هر بر باقشده تیر مژكانی
عجب كیم دردهٔ غمله هلاك اولدم تلاشم وار

بیتلری علاوه ایدیله‌جك و: ٢٠ نجی صحیفه‌نك ٢١ و ٢١ نجی صحیفه‌نك ٨ ، ٩ ، ١٠ ، ٢٣ نجی و ٢٣ نجی صحیفه‌نك ١٤ ، ١٨ ، ٢٣ نجی و ٢٦ نجی صحیفه‌نك ١٧ نجی و ٣٤ نجی صحیفه‌نك ٨ نجی بیتلرینه ★ اشارتی قونیله‌جقدر .

پياله ، لاله ، سبو ، نكـته ، خنده هپ قاريشيق ؛
بولور اوكنده هوس محفل اميدى آچيق .
تصادم ايليه‌رك موجه موجه حسيات ،
بو جوششك بوغولور اورته‌سنده فكر حيات !
نديم ، او بريكى دمسازه همدم خرم ،
« چكوب و ساده‌يى ، قيلمش كلاه كوشه‌يى خم ، »
قيريق دوكوك دم اورر محرمانه سودادن ؛
ميان بزمه‌ده بر حرف شوخ آثار آرادن.
ظريف برسوزى ، بر نو شكفته مضمونى
يرندن اويناتير ايوان خنده مشحونى ...

نديمك ايشته لقاى حيات فانيسى ؛
نديم ، او شعرمزك چهرۀ جوانيسى !

بوكون بوقصر مفرح ، يارين اوباغ صفا؛
مسيره‌لر ، اوقدر خوش بهانه‌لر... مثلا
آچك شوپرده‌یی: بر بزمگاه نوشانوش ،
منادمين طرب سربسر شطارت پوش .
كنار بحره قورلمش جسيم برايوان ؛
اوكنده روحفزا بر حديقهٔ ريان ؛
كولر عكوس ترنمله‌سقف زركارى ،
قلوبه نشئه دوكر سلسبيل دوارى ؛
كزر طيور امل سايه‌كاه تارنده ،
چراغلر دولاشير صحن لاله‌زارنده .
سكونلو بركيجه‌نك افق نائمنده قمر
بونشوه‌زار بهشتی‌یه عرض حسرت ايدر ؛
آغاجلرك آره‌سندن نگاه رشك اثرى
قوشوب اوپر متبسم ، كشاده سينه‌لرى .
بوياند هاله‌نما تللى پوللى بر جولان ،
اوبر پرئ طربدركه رقص ايچنده نهان ؛
اوتر شو ياند نغمپرورانك اك كوزلى ،
دوداقلرنده نديمك اوكونكى برغزلى .
كولر ، شاقير ، باغيرر ، آغلار ، آه و واه ايلر
خروش وجد ايله هپ دفلر ، عودلر ، نيلر .
رحيقلر صونولور جوهرين قدحلرله ،
اميدلر ويريلير عشوهٔ مكررله .
سوزوك نظرلره مستانه ديده‌لر مفتون ،
بر ابتسامى همان قارشيلار برآه درون .
دونر بوعالمك اوستنده ، پرشميم خيال ،
حواسه رعشه ويرن برنسيم حار وصال .

توفيق فكرتك، يكرمی بش سنه اول نديم حقنده يازديغی منظومه :

نديم

نديمی هر نه زمان ايلسه‌م تصور بن
كچر شو هيئت رندانه پيش چشممدن :
چيچكله نيم بوزولمش رقيق بر سيما
رقيق وخنده بلب بردهان استهزا.
دهاسی ، ـ شيوه‌لی ، آهو باقيشلی بردلبر ، ـ
اولور اوچهره‌يه بوسشلريله حسن آور.
بوتون صفيحهٔ وجهنده نشئه پرور ، شوخ ،
همان اوچار كبی آواره بر بشاشت روح.
تن سمينی ، جبين بلند وخندانی
صفای خلقتنك پك فرحلی برهانی .
ذكی نظرلرينك خندهٔ كبوديله
تنور ايلين اجفانی صانكه پرشعله.
سور كوزللری هپ عشق لاابالیسی ؛
طرب يكانه پسنديدهٔ خياليسی.
ايدر قيافتی آزاده بر مزاج اقرار :
« كمر كسسته ، پراكنده كوشهٔ دستار . »
زواللی، عالمه پك شائقانه آلدانيور ؛
حياتی بيتميه‌جك بر دم شغف صانيور.
بوتون هوس، هوس وابتلا، غرام وامل ؛
زمانتك يدلهونده منقلب ، مغفل .
ناصل قيروب چيقه‌جق مشرنجه برحلقه؟
قاپلامق نه‌قدر كوچ او سيل اذواقه !

دیوانك طبعی مناسبتیله تنظیم واهدا اولنان تاریخلر :

خوابدن بیدار اولوب ایتدم تماشا بر سحر   نازنینان ستانبول سیره چیقمش نا کهان
جویلر آهسته جاری غنچه‌لر اکشاده لب   نغمه‌لر طوتمقده بلبللر غزلخوان مطربان
جام دردست محبت دیده مخمور وصال   ساقیان بزم عشرت جمله دامن‌در میان
عشقه دوشمش ماهرولر متصل ویرمکده‌لر   دور سعدآباددن ذوق چراغاندن نشان
نشئه‌دن میدن ترنمدن صفادن شوقدن   تابدامان چاك چاك اولمش کریبانلر عیان
ایلمش تنظیر دیوان رباعیاتمی   چار اطراف ستانبولدن چیقوب چارابروان
بوسه‌لر ویرمکده شمدی عاشق دیدارینه   بی وفا فتان ایکن غایتله هربر دلستان
اختیارم کیتدی الدن مست شوق اولدم ینه   جان کبی دوندکجه اطرافده شوخان الامان
جانه‌یتدم بن‌ده آلدم هربرندن بوسه‌لر   جان نه‌درکیم اولسون جانان یولنده رایکان
هانکی حالتدر اولان بر بویله ذوقك باعثی   سویلیك لطفاً دیدم ای طرفه کویان زمان
دیدیلر بیلمزمیسك ای شاعر معجزادا   اولدی دیوانی ندیمك بر معلا ارمغان
همدمك شاعر نهادك باغبان همتی   نوزمین شعره طرح ایتمش سماوی کلستان
باصدیروب دیوانی تهییج ایلدی ذوق‌اهلنی   آچدی کویا عاشقان دوره کنج شایکان
سویلنور دائم بو همت اوزره تا دیوان حشر   شاد اولور فردوسده روح ندیم نکته‌دان
می چیقار ساقی بو تاریخ اوستنه نوش ایتمکه   چیقدی دیوان ندیم ایتسون کوزلر حرزجان

حمامی زاده
احسان

بولدی منسیاتی میر نهاد نکته‌دان   قیلدی توسیعاً ادای طبعنه جهد عظیم
الده طوتسون حورلر کلدستهٔ تاریخنی   ایتدی جنت عالمی نوطبع دیوان ندیم

یشار شادی

چیقدی جم سویلدی دیوان ندیمه جوهر   شیشه‌می کبی خوبان آراسنده دورسون

معلم شوقی

سنهٔ رومیه حسابیله تاریخ مجوهر

صهبای محبت کبی دیوانی ندیمك   الدن اله دور ایلیه خوبان آراسنده

فانی زاده
علی عامی

برابر ترنم ایدرك ... حیات شاعریتمه مبدأ تشکیل ایدن اوتخمیسی شـاعرك روحنه برتحفهٔ حرمت اولمق اوزره بورایه نقل ایدییورم :

تا کی تغافلك بکا حیرانك اولدیغم
فرقت ایلنده بلبل نالانك اولدیغم
یتزمی آه خستهٔ هجرانك اولدیغم
کل ای اسیر زلف پریشانك اولدیغم
بیلمزمیسك ربودهٔ چوکانك اولدیغم

دایهم براقیور دیمه سیرانه چیق یوری
اولسون بوییل کورن سنی دیوانه چیق یوری
سوز چشم نیم خوابکی مستانه چیق یوری
طاووسلر کبی چمنستانه چیق یوری
ای من فدای حالت جولانك اولدیغم

دلداده اولدی هپ سکا نازندهلر نهدر
کوکلم یتیشمیورمی بو افکندهلر نهدر
ای نو نهال عشوه بوکرینده‌لر نهدر
کوردکجه بندهکی بوشکر خندهلر نهدر
بیلدکمی طوطیٔ شکرستا نك اولدیغم

چکدکجه جامی شرمی قویوب آچیلورمیسك
کیسوکی سینهمه دوکهرك صاچیلورمیسك
بربوسه بخش ایدوب بنی احیا قیلورمیسك
اغیار قورقوسندن عجب هیچ بیلورمیسك
مجلسده تابصبح نکهبانك اولدیغم

دلخستهٔ جمالکی هیچ صورمادك نیچون
قویدك نهاد زارکی هجرانده بستون
ای طفل ناز امان امان اغیار ایشیتمسون
پك ایستدی افندیمی عیدك اوچنجی کون
لطف ایله کل ندیمکه قربانك اولدیغم

یالکز عیدك اوچنجی کونی دکل عمرینك بتون کونلرینی کوزللرله کچیرمك ایستهین، هرشعرینی کوزللر ایچون یازان ندیمك دیوانی بنده اونلره اتحاف ایدییورم:

ویردی ساقی ایکی بوسه سویلدم تاریخنی
ازبر ایتسون هپ کوزللر چیقدی دیوان ندیم

١٣٤١

خلیل نهاد

اولان مهم شاعرلر حقنده‌ده براز فضله‌جه معلومات ویردم . حتی ندیم قدیمك دیوانچه‌سنی بیله عیناً درج ایتدم . والحاصل بولغتچه دیوان ادبیاتیله هیچ اشتغال ایتمه‌مش اولانلر ایچون‌ده مفتاح وظیفه‌سنی کوره‌بیله‌جك بر شکلده ترتیب ایدلمشدر.

شوشکلیله مملکتمزده ایلك دفعه جمع وترتیب ایدلمش اولدیغنی ظن ایتدیکم بودیوانك طبعنده اقدام مطبعه‌سی کتاب قسمی مدیری حمید بك افندینك و هیئت ترتیبیه‌نك شایان تقدیر وشکران همت وحمیتلری کورلمشدر. کتابك طبعی مطبعه‌یی برسنه اشغال ایتدی . هرفورمه‌نك پرووه‌سی دردتدن اکسیك اولمادی. حتی پروولر صحیفه حالنده باغلاندقدن صوکره بیله تصحیحات اجرا ایدیلوردی‌که بونك مطبعه ایچون نه قدر آغیر ومصرفلی برایش اولدیغی محتاج ایضاح دکلدر .

بورایه قدر اولان افاداتم، دیوانك وجوده کلمسی ایچون صرف ایدیلن مساعینك بربلانچوسی ماهیتنده اولوب ذاتاً مقصدمده بویله برحساب ویرمکدن عبارت اولدیغندن بوزمینده سویلیه‌جك بشقه برسوزم قالمامش اولیور . مع‌مافیه ندیمك صنعتی حقنده‌کی فکریمی‌ده سویله‌مك لازم کلیرسه بونی برایکی کلمه ایله آکلاتمش اولمق اوزره شاعرك بر بیتنی ذکر ایده‌جکم . جدول سیم اوزرنده انشا اولنان طوانلی کوپری‌یی وصف ایدرکن :

نه مناسب یره طورمش او طوانلی کوپری

دییور . بو تردیددن صوکره نه سویلیه‌جك ظن ایدرسکز ؟ اوت ، اویله بر یرده یاپلمش برکوپری‌که اورادن بتون اطرافده‌کی کوشکلر ، زمردین تپه‌لر ، « شوکتلی خنکار » ك مطنطن آلایی کورولیور ، دکلمی ؟ خایر ، اوکیمسه‌نك خاطرینه کلمه‌ین ، هیچ انتظار ایدلمه‌ین برشی بولیور :

جمله کوزدن کچیرر سیره کلن خوبانی !

دییور ! ایشته فکرمجه ندیمك خصوصیتی ، بتون اسرار صنعتی بوراده‌در . اونی بزه استانبوللی برشاعر اوله‌رق کوسترن بوسیماسیدر . بوسیما ایله ندیم استانبولك ، دها دوغریسی شرقك بتون کائناتده سفیر کبیریدر! دیوانتی الیمه آلدیغم کون بنم ایچون اونوتلماز بر خاطره تشکیل ایدر. چونکه ایلك شعریمی اوکون یازدم. کویا کندیسیله

کوزبه‌کی اولان ندیمك حیات خصوصیه‌سنه دائر استانبولده براماره بولونماسی عقللره حیرت ویره‌جك برشیدر . او استانبول‌که اونك ایچون :

برکوهر یکپاره ایکی بحر آراسنده
خورشید جهانتاب ایله طارتلسه سزادر

دییوردی . برکاشندن بحث ایدرکن ایچنده‌کی کللرك خنده‌سنی بلبللرینك سسندن تفریق ایدیله‌میه‌جك صورتده قهقهه حالنده قولاقلره ایشیتدیرییوردی ! جنتك بیله استانبولده، سعدآباد طرفلرنده اولدیغنه واورایه « جدول سیم » اوزرندن برزورقچه ایله کیدیله‌جکنه قائلدی . سعدآبادك اویله برباد صباسی واردی‌که جهنمه اوغراسه آتشلرینك دومانلرندن « سنبل سیراب » وجوده کتیرردی . . . ترنملریله دیواننده ایکی عصردنبری یاشاتدیغی و الی‌الابد یاشاته‌جغی استانبول ، کندیسنه عاشق اولان شاعرك حیات خصوصیه‌سنه عائد برخاطره صاقلامادقدن بشقه برآووچ طوپراغنی بیله اوکا هانکی کوشه‌سنده نصیب ایتمش اولدیغی ایجه بللی دکل ! « بر سنکنه یکپاره عجم ملکنی فدا » ایتدیکی بو شهرك :

دیرلرکه براز دلبری بی مهر ووفادر

دیه یالکز کوزللرندن شکایت ایدرك :

هپ خلقنك اطواری پسندیده ومقبول

دیمکله زاواللی نه قدر آلدانمش ... بشقه ملتلرك بیوکلری أولدکدن صوکره یاشیور ، بزمکیلر حیاتده ایکن أولیور ...

دیوانه برده لغتچه علاوه ایتدم . بونك تنظیمنده الك اول نظر دقته آلدیغم نقطه لغتلرده بولونمیان بعض تعبیرات و اصطلاحات و خرافاتك تعریف وایضاحی اولمقله برابر دیوانده ذکری کچن اشخاص تاریخیه‌نك وشعرانك مختصر ترجمهٔ حاللریله بعض ممالك ومواقعه عائد معلوماتك درجنی‌ده لزومسز کورمه‌دم. بوندن بشقه لغتلرده بولونه‌بیله‌جك بعض کلمه‌لری‌ده آلدم‌که معناسی مبهم اولان بیتلری بوصورتله ایضاحه وسیله بولمش اولدم. عزت علی پاشا وطفلی وندیم قدیم‌کبی شیمدی‌یه قدر پك طانممش

تاریخی هپ عینی ... بوقدر غریب تصادف و شموللی توافق اولاماز. بناءً علیه دها بارز بر وثیقه اورته‌یه چیقنجه‌یه قدر بو قبرك شاعر ندیمه عائدیتی علیهنه بر شی دینیله‌مه‌مك ایجاب ایدر. ندیمك تاریخ وفاتی ١١٤٣ اولمسنه نظراً ١٣٤٣ سنهٔ هجریه‌سی شاعرك ایکی یوزنجی سنهٔ دوریهٔ وفاتنه مصادف اولیور. اوسنه‌نك مناسب برکوننده ندیم‌نامنه براحتفال‌ترتیب ایدیله‌رك قبرینك زیارت‌ایدلمسی واوکونك ندیمه مخصوص برکون عدیله هرسنه تسعید اولنمسی بو بیوك شاعره قارشی ایفاسی لازم کلن وایکی عصر تأخر ایدن بر وظیفهٔ حرمت تلقی اولنمق ایجاب ایدر. قبره موافق بر صندوقه انشاسنه او زمان تشبث ایدیله‌بیلیرسه‌ده همان شیمدیدن‌ده اعانه درجنه باشلانه‌بیلیر. عجبا ینه جماعتسز بر جامعده‌می وعظ ایدییورم؟ ...

ندیمك‌تاریخ ومحل‌تولدی معلوم دکلدر. یالکز دیواننده‌مندرج‌تاریخ‌منظومه‌لری آراسنده الك‌اسکی‌اولمق‌اوزره ١١١٤تاریخنده سویله‌نمش برمنظومه (ص ١٢٥)بولندیغنه وبر شاعرك اویله بر منظومه یازه‌بیلمسی ایچون لااقل یکرمی یاشنده اولمسی ایجاب ایده‌جکنه نظراً ندیمك اون برنجی عصر هجری اواخرنده دنیایه کلدیکی وحین وفاتنده اللی یاشلرنده قدر اولدیغی آکلاشیلیور. شاعرك چوجقلق و کنجلك دوره‌لرینی تشکیل ایدن ١١١٤ تاریخندن اولکی سنین حیاتی نره‌ده و نصل کچیرمش اولدیغنه، تحصیل ابتدائیسنی نه‌صورتله ایفا و شاعرلکه نه‌درلو سائقه‌لرله سلوك ایلدیکنه دائر معلوماتمز اولمدیغی کبی پدر و والده‌سنك نه زمان وفات ایتمش و نره‌ده مدفون بولنمش اولدقلرینی‌ده بیلمیورز. بو تفرعات بعضیلر نظرنده اهمیتسز کورینورسه‌ده ندیم‌کبی نوعی شخصنه منحصر برشاعره تعلقی اعتباریله اونی سونلر عندنده فوق‌العاده مهم و قیمتداردر. شاعرك کنجلکنده طریقته انتساب ایتمش بولوندیغنی یوقاریده ذکری کچن تاریخ منظومه‌سی دلالتیله آکلایورز. مراق ایدیله‌جك بر شیٔ دکلمی؟

ندیمك: « بشکطاشه یقین بر خانهٔ ویرانمز واردر » مصراعندن نره‌ده ساکن اولدیغی استدلال اولنه‌بیلیورسه‌ده تأهل ایدوب ایتمدیکنه وچوجغی اولوب اولمدیغنه دائر هیچ بر یرده معلومات موجود دکل. صانکه قبل‌التاریخ یاشامش کبی دیوانندن ونامندن بشقه برنشانی یوق... استانبولده دوغمش اولمسی احتمالدن بعید اولمیان، بتون عمرینی اوراده‌کچیرن، تکمیل اشعارینی اوراده یازان، پادشاهك، صدراعظمك

مزارلغنده مدفون اولان نديم افندينك مدرسيندن بشقه بر نديم افندی اولديغی ده ينه عصمت افنديك تحقيقاتی جمله‌سندن ايمش. بز آياس پاشا قبرستاننده نديم نامنه نشانه و طاش بولامادق . فقط اسكدارده تونس باغی قبرستاننك براز يوقاريسنده سليميه درگاهی جوارنده‌كی چیچكجی قهوه‌سی قارشيسنده وبراز اسكدار جهتنده‌كی مزارلغك يوله ياقين بر يرنده اسكدارلی طلعت بك افندی استادمز بزه عيناً شو كتابه‌يی حاوی طاشی كوستردی:

نديم احمد افندی كاری تدريس ايدی روز وشب
علوم ايچره كماله ايرمشيدی اول صفی مشرب
خطاب ارجعی ايردكده سمعينه ديوب لبيك
قويوب جان جهانی قلدی قرب باری‌يی مطلب
روا اوله دوشرسه فوتنه اشبو دعا تاريخ
نديم اوله نديم شاه جيش انبيا يارب
١١٤٣

بو مزاری شاعر نديمك قبری عد ايتمه‌مكده اساسلی بر سبب يوق كيبدر. واقعا كتابه براز صوفته‌جه يازلمش ، صاحبنك شاعرلكی ذكر ايدلمه‌مشدر . شاعر نديم افنديك كاری‌ده روز وشب تدريس دكلدی . بو جهتلر دوغری اولمقله برابر برنجيسنه تاريخی يازان ذاتك ذهنيتی ، ايكنجيسنه شاعر هويتنك كيزلی طوتولمسنی ايجاب ايدن عصيان و تعصب زماننك نزاكتی ، اوچنجيسنه‌ده ده ايلك مصراعده ناظمك قافيه‌يه لزومسزجه رعايتی برر سبب اوله‌رق كوستريله‌بيلير . كتابه‌ده ، تذكره يازانلرك اصولی اوزره مخلصك تقديم ايدلمش اولمسی ، وزن ايجابيله برابر اوندن زياده قبر صاحبنك شاعرلكنی ايما ايدر . « نديم شاه جيش انبيا » اولمق تمنيسی ايسه مخلص اعتباريله كوستريلن صنعتدن ماعدا شاعرك سلطان احمد ثالثه اولان مناد متنه تلميح اوله‌بيلير. بوندن بشقه شاعرنديم‌ده مدرس ايدی. ومدرسلك شاعرلكدن دها مهم برپايه ايدی . . . ديوانی تشريفاتده ، تاريخلرده ، حتی صفايی تذكره‌سنده‌كی تقريضك باشلغنده نديم هپ بويله ياد اولونيور : مدرسيندن نديم افندی... اول وآخر يازيلان تذكره‌لرله تراجم كتابلرنده بو اسم ومخلصده بشقه بر مدرس وشاعره تصادف اولونميور . حاصلی بوراده اسم ، مخلص ، مسلك ، وفات

متقاعد ارکان حربیه میرالایی علی شفیق بك افندینك کوندردیکی برمکتوبده ندیمك بر مینیاتوردن بحث اولونیوردی . شاعرك حمامه‌سی مطلعیله امضاسنی حاوی اولان بومینیاتوری میرمومی الیه ۱۳۲۱ سنه‌سنده شاعرآتش اوغلی عزت پاشانك کتبخانه‌سنده زیارت ایتمش ایمش . پاشانك اوزمان واقع اولان افاده‌سنه کوره بو مینیاتور احمد ثالث دورنده سرحد بکلکلرنده بولونمش و بالاخره ابراهیم پاشانك ندماسی میانه کیرمش اولان قورد فقیه طرفندن یاپلمش ایمش . بو مکتوب مندرجاتندن بحث ایله اقدام غزته‌سنده عزت پاشانك عائله‌سنه آچیق بر مکتوب یازدم و بویله بر مینیاتور وارسه بکا اعاره ایتملرینی رجا ایتدمسه‌ده بویله بر شیئك موجود اولمادیغی جوابنی آلدم. مکتوب صاحبی علی شفیق بکدن‌ده بشقه بر سس دویولمادی . کندیسیله کوروشمك آرزوسنده بولوندیغمه دائر یازدیغم مکتوبه‌ده جواب آلامادم .

داماد حضرت شهریاری مرحوم فاخر بکك یاپمش اولدیغی خیالی بررسمك بك کولکه‌لی اولمسندن ناشی قلیشه‌سی یاپدیریله‌مامش وابوالضیا مرحومك نمونهٔ ادبیاتنده‌کی خیالی رسمك درجندن‌ده صرف نظر اولنه‌رق دیوان رسمسز اوله‌رق چیقارلمشدر. ندیمك رسمی وخط دستی مطلقا یوقدر دینیله‌مز . چونکه کندیسندن چوق اسکی اولان بعض اعاظمك وار . . . احتمال که ۱۱۴۳ عصیاننده شاعرك أوی باصیله‌رق اشیاسی یغما ایدلمش اولدیغندن ال یازیسنی حاوی اولان اوراقده اومیانده غائب اولمشدر . فقط احبابندن برنده بر سطر یازیسی‌ده‌می قالمادی ؟ ندیم ، محمود پاشا محله‌سنده نائبدی . بو محکمه‌نك اوزمانکی اوراقی آراسنده بر امضاسی اولسون بولونه‌مازمی ؟

شاعرك صورت وفاتنه دائر صریح معلومات یوقدر . ابراهیم پاشا وقعه‌سنده طامدن طامه آتلارکن دوشوب وفات ایتمش ویاخود دکزه دوشمش اولدیغی حقنده‌کی روایتلرك نه درجه‌یه قدر صحیح اولدیغی بیلنه‌میور . مزارینك اسکدارده اولدیغنه دائر اوته‌دنبری برروایت واردر . دیکر طرفدن ابن‌الامین محمود کمال و بروسه‌لی طاهر بك افندیلرك مورخ ومدقق عصمت افندیدن روایتله واقع اولان افاده‌لرینه نظراً ندیم ، آیاس پاشاده آلمانیا سفارتخانه‌سی قارشیسنده مورخ فندقلیلی سلاحدار محمد آغانك قبری یاننده مدفون ایمش . اسکدارده قره‌جه احمد جوارنده تونس باغی

بوکا انتقال ایدیله‌مه‌مشدی . « هپ کوثر » ك ابجد حسابیله طوتاری بولنان عدد مصراعك اورایه قدر اولان قسمنك طوتارندن تنزیل ایدیله‌جکدر .

دیوانك جمع وترتیب وتصحیحنی درعهده ایتمکله نه قدر آغیر بر وظیفه قبول ایتمش اولدیغم کافی درجه‌ده آکلاشیلیور . بو مهم ومسئولیتلی ایش هر حالده دها صلاحیتدار بریسی طرفندن درعهده وایفا ایدلملی ایدی . بونی پك ای تقدیر ایتمش ایکن ینه ایشی کندی اوزریمه آلمق صورتنده واقع اولان حرکتمك یکانه سائقی ندیمه اولان محبتمدر . محبت انسانی اکثریا ألندن کله‌میه‌جك ایشلره باش اورمغه سوق وحتی عدم موفقیتی حالنده کندیسنی معذور کوستره‌جك اسبابی خلق ایدر .

دیوانده مندرج اولان بعض اشعار عربیه کتبخانهٔ عمومی مدیری فاضل محترم اسماعیل صائب افندی حضرتلرینك نظر تصحیحلرندن کچدکدن صوکره طبع اولنمش ومشارالیهدن دیکر خصوصاتده‌ده پك چوق استفاده‌لر ایدلمشدر . فارسی اشعارك تصحیحنه‌ده حسین دانش و جلال انسی بك افندیلر طرفندن همت بیورلمشدر . سلیمان نظیف بك افندی‌ده بعض فورمه‌لری اوقویوب مطالعه‌لرینی کنارلرینه قید و اشارت ایدرك دیکر فورمه‌لرك احضار و طبعنده استفاده‌می موجب اوله‌جق معاونتده بولوندیلر . مشارالیهمه عرفان مملکت نامنه تشکر ایتمك وجیبه‌در . شیمدی دیکر بر معاوندن بحث ایده‌جکم که اوده عزیز همشهرم و پك اسکی آرقداشم شاعر حمامی زاده احسان بکدر . دیوانك میدانه کلمسی ایچون صرف ایدیلن مساعینك مهم بر قسمی احسان بکه عائددر . اسملرینی شکران ومنتله ذکر وقید ایتدیکم بو ذواتك ایفا بیوردقلری معاونتلره شوسطرلر دلالتیله مطلع اولان ارباب مطالعه‌عامه‌دن بکله‌دیکم تشویق و ارشادك بو صورتله ایفا ایدلدیکنه ذاهب اوله‌رق یوقاریده واقع اولان تأسف وشکایتمده بنی حقسز ظن ایتمسونلر . چونکه او ذوات کندیلرینی یاقیندن طانیدیغم ومعاونتلرینی مطبوعات واسطه‌سیله دکل بالذات طلب ورجا ایتدیکم ذواتدر وعامه دینیلن کتلهٔ خلق بالطبع انسانك کندی استادلرندن ویا آرقداشلرندن عبارت دکلدر .

ندیمك رسمی‌ایله خط دستنی دیوانه درج ایتمك ایستردم، فقط بولامادم . بوفکر وآرزومدن غزته‌لر واسطه‌سیله خبردار اولان شهزادکان حضراتی معلمین سابقه‌سندن

آیریجه بر کتاب یازمق ایجاب ایدر. یالکز شونی سویلیه‌یم که دیوان کاملاً باصیلدقدن صوکره بیله تصحیحاته عینی اندیشه ایله دوام ایدلمش وخطا، صواب جدولی تنظیمنه‌ده اصل بوسائقه ایله لزوم حاصل اولمشدر. یوقسه ترتیب سهولری قرینه ایله آکلاشیله‌بیله‌جك قدر اهمیتسز وآزدر.

بر نقطه حقنده ارباب مطالعه‌نك نظر دقتلری جاب ایدلمك ایجـاب ایدییورکه اوده تاریخ منظومه‌لرندن بعضـلرینك تاریخی متضمن اولان بیت ویا مصراعلرینك عندالحساب دوغری چیقمامسی کیفیتیدر. بونك باشـایجه سببلرندن بری تاریخ دوشورلمك قید واندیشه‌سیله بعضاً کلمه‌لرك شـاعر طرفندن مختلف املالرده یازلمسنه حاصل اولان مجبوریتدر. مثلا «قلدی» نك «قیلدی» و «لطف ایله» نك «لطفله» یازلمسی کبی. بو نوع تعـدیلات ینه اوقدر حائز اهمیت دکل. فقط بعضاً شـاعر تاریخ قیدیله پك فنا مسـامحه‌لر اختیارینه مجبور اولیور. مثلا ١٠٢ نجی صحیفـه‌ده مندرج «تاریخ محاسن صبیح چلبی» سر نامه‌لی منظومه‌نك «نور آیتی یازدیلر اول وجه صبیحه» صـورتنده اولان تاریخ مصراعی عندالحسـاب «١١٥٥» طوتیور. حال بوکه او تاریخده ندیم اون ایکی سـنه اول وفات ایتمش بولونیور! مصراعی تشکیل ایدن کلمه‌لردن هیـچ بریسنك املاسی تغییر ایدیله‌مز. کرك مطبوع کرك یازمه نسخه‌لرده مصراع بوشـکلده مندرج. دیوان باصیلیرکن بوکبی احتمالاتی اوقدر نظراعتباره آلمیوب الك زیاده سوزك روح شعره تعلق ایدن نقاطی ایله اشتغال ایتدیکمدن واومصراع اوشکلیله لفظاً ومعناً غایت مکمل اولدیغندن عیناً درج ایدلدی. وهله اولاده باقیلنجه قامت دلجوی دلبر کبی مطبوع وموزون، فقط ابجد حسابیله اولچیلوب بچیلنجه اوزون اولدیغی کوریلن مصراعك بنیه‌سنده ایستر ایسته‌مز برعملیهٔ لسانیه اجرا ایدیله‌جك. بونك ایچون‌ده بشقه نسخه‌لر بولمق لازم... بولدم وکوردم‌که «اول» کلمه‌سی یرینه (او) یازلمش! بو صورتله تاریخ دوزه‌لیور اما پك فنا اولان اماله آهنکی بوزییور... کاشکی صبیح چلبی اوتوز سنه صوکره صقال صالیویره‌یدی وندیم‌ده حیاتده اوله‌یدی!

٢٤٧ نجی صحیفه‌ده مندرج «بشـیر آغا سبیلی یاپدی آندن آقدی هپ کوثر» مصراع تاریخیسنك تعمیه‌سی «آقدی» صیغهٔ فعلیه‌سنده اولدیغی حالده فورمه باصیلیرکن

وبونلر، ديوانه بشقه‌لری طرفندن ادخال ايدلمش اوله‌بيلير. مثلا ١١١ نجی صحيفه‌ده‌كی «تخميس غزل نشاطی» و ١٢٨ نجی صحيفه‌ده‌كی «تشطير غزل عزت علی بك» و ١٢٩ نجی صحيفه‌ده‌كی «تخميس غزل طفلی» و (ذيل) قسمنده‌كی بعض غزللر بوقبيلدن عد اولنه‌بيلير. بر ايكی نسخه‌ده هجوه متعلق اوچ قطعه كوردم‌سه‌ده نظمی ووزنی غايت بوزوق و لفظ ومعنا اعتباريله پك مستهجن اولديغندن ديوانه آلمادم وبونلرك نديمه عائد اوله‌ميه‌جغنه حكم ايتدم.

ديوانك اسكيلرندن ديكر بر فرقی‌ده اونلرك همان برنجی صحيفه‌دن اعتباراً صوك صحيفه‌يه قدر دوام ايتمك اوزره پك چوق يرلری خطا آلود ونا تمام اولمسنه مقابل بونك ممكن مرتبه خطاسز وتمام اولمسيدر. اونلرك متنلرينی بونك متنيله تطبيق زحمتنی اختياردن چكينمه‌ينلر بو افاده‌مك صواب اولديغنی آكلارلر. تصحيحاتده نه درجه مدققانه ومشكلپسندانه حركت ايدلديكنه دائر بر فكر حاصل اولمق ايچون كوچوك بر مثال كوستره‌يم: كرك مطبوع كرك يازمه نسخه‌لرده:

بزمه بر داخی دونوب كلمك دكلدی نيتك
كيتديكك وقت آكلادم عمر شتابكدن سنك

طرزنده اولان بيتك ايكنجی مصراعنده‌كی «عمرشتاب» تعبيرندن بر معنا چيقاره‌مديغم ايچون بوراده مطلقا بر سهو مستنسخ اوله‌جغنه قناعت حاصل ايدرك دوغريسنك نه اولمسی لازم كله‌جكنی كونلرجه دوشوندم. عمر يرينه عمرم ديدم. معنا دوزه‌ليركبی اولدی. حتی يكيدن بولديغم بر قاچ نسخه‌ده‌ده بويله مقيد اولديغنی كوردم. فقط بن بونی‌ده بردرلو قبول ايده‌ميور، نديمك شيوه‌سنه مغاير كوريوردم. «عمد» كلمه‌سنی‌ده بكنمه‌دم. نهايت «عمرم»ی «عزم» ه تحويل ايتدم. بوسفر حاصل اولان معنانی پك موافق بولدم ونديمك «شتاب» كلمه‌سندن اول مطلقا بو كلمه‌يی قوللانمش اولديغنه حكم ايدرك او يولده قبول وتصحيح ايتدم‌سه‌ده بونك هرحالده برنسخه قيديله توثيق ايدلمسی لازم كليردی. تصحيح ايشنده بوقدر ايلريسنه وارامازدم. والحاصل كتبخانه‌دن كتبخانه‌يه قوشمق صورتيله بولديغم برنسخه‌ده «عزم» كلمه‌سنی كورنجه آرتق ترددم تماميله زائل اوله‌رق تصحيحی اجرا ايتدم. بوكا بكزر دها برچوق مثال ذكر ايده‌بيليرم. فقط اوزمان

احفادینك بو درجه قدر ناشناس اوله‌جغنه احتمال ویرمزدی . غبار نسیان ایچنده اویوبان اوشعر وصنعت قماشلرینك ارضیه‌سنی ـ برتصادف اثری اوله‌رق ـ بوصفرالید راقم‌الحروف تأدیه ایتدی! نه‌ایله‌می دیه‌جکسکز؟ ـ برسنه‌لك نقدینهٔ سعی وغیرتیله... بوقدرجق اولسون افتخار ایتمکده حقم یوقمی؟ میدان داد وستاده چیقاریلان بوقماشلر آراسنده اونلرك نساج حقیقیسنه منسوب اولمیانلر، یعنی ارضیه محللرنده مرور زمانله اونلره قاریشان بشقه قماشلر بلکه بولونه‌بیلیر . فقط اونلرك آراسنده بونلرده کچر . دها دوغریسی ایی کورن برکوز حقیقیسنی ساخته‌سندن تفریق ایده‌بیلیر. بن دیکلری چوزدیکم زمان اونلرك هپسنی برآراده کوردم. صاحبلری چیقنجه‌یه قدر تقلیدلرده ده برحس دیندارانه ایله تملك ایدییورم . یالکز ٢٥٠نجی صحیفه‌ده مندرج «لطائف» سرنامه‌لی منظومه‌نك ـ که حاشیه‌سنده آکلاشیله‌جغی اوزره ندیمك اولمادیغنه ذاتاً قائل اولمشدم ـ تحفهٔ شاهدی‌ده مندرج اولدیغی کورولدی . اصلی اون ایکی بیت اولان بو منظومه‌نك اولنه وصوکنه بر شاعر طرفندن ـ محمود کمال بکك افاده‌سنه کوره ندیم طرفندن! ـ همان براوقدر دها بیت علاوه ایدلمش وکمال بکك کتبخانه‌سنده موجود ایکی مجموعه‌دن برنده منظومه ندیمه، دیکرنده سید وهبی‌یه وحتی صوکره‌دن کوریلان دیکر بر مجموعه‌ده شاهدی‌یه عائد اولق اوزره کوسترلمشدر .

٢٤٦ نجی صحیفه‌ده مندرج :

نام عیسی کوکدن ایندی شبهه‌سز شهزاده‌یه

مصراع تاریخیسنی حاوی قطعه‌نك‌ده ندیمك اولمادیغی بعدالطبع آکلاشلمشدر. بونلردن بشقه ندیمه عائدیتنده شبهه و تردد حاصل اولان بعض اشعارده قید احتیاطله درج ایدلمشدر . ندیمك کلیاتنی طوپلامق وظیفه‌سیله ایشه باشلادیغم زمان شاعره عائداولمق اوزره کوردیکم شیلری، ایلکنه کوتولکنه باقمقسزین، استنساخ وطبع ایتمك جهتنی التزام ایتدیکم ایچون بویله اوفاق تفك خطالرك صدوری طبیعی ایدی . بنم یرمده هرکیم اولسه بشقه درلو یاپامازدی. مع‌مافیه ندیمانه عد اولنه‌میان بعض اشعار حقنده دیکر برمطالعه‌م‌ده وارکه نظر دقته آلنمغه اولدقچه شایاندر . اوکبی اشعاری ندیم کنجلکنده، صنعت شاعرانه‌سنك تکمل ایتمدیکی زمانلرده تجربهٔ قلم نوعندن یازمش

ارائه بیوردقلری کبی بعض مجموعه‌لرنده ندیمك اولمق اوزره مقید اولان اشعاری‌ده کونلرجه تحریات اجراسی صورتیله بولوب ویرمك لطفنی دریغ ایتمدیلر. دیکر بعض احبادن آلدیغم نسخه‌لر صاحبلرینك اسملریله برلکده محل مخصوصنده مندرج جدولده کوسترلمشدر. بوجدولدن آکلاشیله‌جغی وجه‌ایله کوریلوب تدقیق وبربرلریله تطبیق ایدیلن یازمه‌لرك عددی یکرمی یدیدر. آیریجه کوردیکم مجموعه ورساله‌لر بوندن خارجدر. استانبول کتبخانه‌لرنده موجود اولان یازمه نسخه‌لر بونلردن عبارتدر. دها اولسه‌یدی بالطبع اونلری‌ده کوروب تدقیق ایتمکده قصور ایدلمیه‌جکدی.

«کلیات» نامنی ویرمکدن چکینمدیکم شودیوانك اسکیلرندن فرقی اولا مندرجات اعتباریله‌در. اونلرك حاوی اولدیغی « ٣٢٦٩ بیته مقابل بودیوان « ٤٣١٤ » بیتدن مرکبدر. * اشارتنی حاوی‌اولان اشعارمطبوع نسخه‌لرده بولونمیانلردر. اشارت‌وضع ایدلمه‌مش اولدیغی صوکره‌دن آکلاشیلان بعض بیتلر محل مخصوصنده کوسترلدیکی کبی بعدالطبع الده ایدیلن یازمه‌لرده موجود اولوب متندن خارج قالان بیتلرده آیریجه کوسترلمشدر. بونقصانلرك اصحاب مطالعه طرفندن دیوانده اکمال ایدلمسی لازم کلیر. اسکی دیوانلرله یکی دیوان مندرجاتی آراسنده « ١٠٤٥ » بیت فضله اولدیغی ثابت اولیورکه بش بیت برغزل اعتباریله تام ایکی یوز طقوز غزل یعنی عادتا آیریجه بردیوان تشکیل ایدر. کندی وادیسنده یالکز شرقك دکل غربك‌ده اك بیوك شاعرلریله مقایسه ایدیله‌میه‌جك قدر مستثنا بردهای شعر وصنعت صاحبی اولان ندیم کبی بر شاعرك وفاتندن ایکی عصر صوکره بوقدر اشعارینك میدانه چیقوب کسوهٔ طبعه برونمسی ـ بشقه مملکتلرده اولسه ـ اك مهم بر حادثهٔ عرفان عد اولنور. بزم مملکتمزده بیلمم نصل تلقی ایدیله‌جك . . . شو دقیقه‌ده ندیمك خیال شوخی کوزلریمك اوکنه کلیر کبی اولدی. عجبا شاعر وقتیله:

ندیم حق بوکه بندرکه بلاغتده
قماش نظم ترك کزمدك دکانی قودی

دیه تفاخر ایتدیکی زمان دستکاه صنعتندن چیقان او رنکارنك محصولات بدیعه‌سنك ـ کمرکارده ارضیه‌سی ویرلمه‌مش امتعه کبی ـ ایکی عصر کتبخانه‌لرك توزلی رافلرنده قاله‌جغی احتمالنی خاطرندن کچیرمشمی ایدی؟ بن، کچیرمه‌مشدی، دیه‌جکم. چونکه

دیوانی طبع ایتدیرنلر بونی هیچ نظر اعتباره آلمادقلرندن شاعرك بر چوق اشعاری شیمدی‌یه‌قدر مجهول قالمشدر. بن، ایشه‌باشلادیغم زمان‌اول‌باول بونقطه‌یی درپیش‌ایتدم. فقط شونی‌ده سویلیه‌یم‌که ایلك اوکجه اوقدر واسع دوشونمه‌مشدم. بر قاچ نسخه‌نك کوریلوب تدقیق ایدلمسیله مقصده وصول ممکن اوله‌جغنی ظن ایتمشدم. الده ایتدیکم بعض نسخه‌لرك بربرندن پك فرقلی اولدیغنی کوروب آکلایجه تدقیقات و تحریاتك غایت واسع برمقیاسـده اجراسی لزومنه قانع اوله‌رق درعهده ایتدیکم ایشلك اهمیتی قارشیسنده دوشونمکه وعادتا قورقمغه باشلادم. اول‌امرده استانبولده موجود بالعموم کتبخانه‌لردن یازمه نسخه وحتی اشعار ندیمی حاوی مجموعه بولنانلری تعیین وتثبیت، صوکره بونسخه‌لری بر بر تدقیق وممکن مرتبه توثیق‌ایتمك لازم کله‌جکنی آکلادم وبوبله‌یاپدم. مع‌مافیه بونکله‌ده اکتفا ایتمیوب خصوصی کتبخانه‌لرده‌ده یازمه‌نسخه‌بولونمق احتمالنی دوشونه‌رك کیملرده‌نسخه ویاپراکنده اشعاروارسه بکا اعاره‌ایتملرینی غزته‌لرله اعلان‌ورجا ایتدم. مع‌التأسف سویلیه‌یم‌که دفعاتله واقع‌اولان‌بورجالرم امیدایتدیکم‌کبی برتلقی‌یه مظهراولمادی. جماعتسز برجامعه‌ده‌کی‌واعظ موقعنده قالدم... آیلرجه بکله‌دیکم حالده‌هیچ برطرفدن نه‌برنسخه‌کلدی نه‌ده‌برسس‌دویولدی. یالکز استادمحترم‌علی‌امیری افندی‌حضرتلری‌ایچنده بولوندیغم مشکلاتی تقدیرایدرك بعض سؤاللرمه جوابی متضمن برمقاله نشر ایتمك صورتیله بنی تنویره همت ایتدیلر. حتی عامه‌نك سکوت ولاقیدیسنه قارشی بیان تأسفی وتشویقی حاوی بر منظومه یازدیلر. [*] ملت کتبخانه‌سنده‌کی متعدد نسخه ومجموعه‌لری ارائه واعاره بیوردیلر. ابن‌الامین محمود کمال‌بك افندیدن‌ده لسان‌منت وشکرانله بحث‌ایتمك وظیفه‌مدر. مشارالیه‌ده کتبخانه‌لرنده‌کی ایکی نسخه‌یی

---

[*] ایشته اومنظومه :

مردان سخندانه صلادر نه طورورلر
امداد ایده‌جك دم اوشهیده بو زماندر

بیلمش اولکز جمله‌کز ای سوکیلی یاران
جنتده سزه روحی ندیمك نکراندر

ابکار ندیم ایشته بوکون عزوشرفله
زیب حرم مصطبهٔ شهرت وشاندر

امداد ایده‌جك یوقمی ندیمه ایچکزده
بوغفلتکز جالب نفرین جهاندر

ظن ایتمه‌یکز نفرت ملت اوله کافی
تاحشره قدر باعث فریاد و فغاندر

اقدام حسین اولدی سزاوار مکافات
زیرا وطنه خدمتی دنیایه عیاندر

شاد ایله الهی دل فیاض نهادی
اعداسنی بو همتنه قارشی اوتاندر

افاده

نديمك ديوانى شيمدى‌يه قدر ايكى دفعه طبع ايدلمشدر. برنجى طبعى تعليق حروف ايله مصرده بولاق مطبعه‌سنده، ايكنجى طبعى نسخ حروف ايله درسعادتده، وزير خاننده على بك مطبعه‌سنده‌در. برنجيسنك اوزرنده تاريخ يوقدر. ايكنجيسنده ٩ رمضان ١٢٩١ تاريخى واردر. هر ايكى طبعده مندرجاتجه بر برينك عينيدر. يالكز ايكنجيسى برنجى‌يه نسبتله دها زياده خطاليدر. ايشته بوكونه‌قدر اللرده تداول ايدن بو نسخه‌لر اولوب بونلرك‌ده موجودى قالمامش اولديغندن ديوانك يكيدن طبعى لزومى چوقدنبرى مهم بر احتياج حالنده حس ايديليوردى. بوكون وجوده كلن شو جلد ايله او احتياج تطمين ايدلمش اوليور. بو جلدك احضار اولنديغى برسنه ظرفنده ايديلن تجربه و تدقيقلره نظراً ديوانك ايلك اوكجه نصل ترتيب و طبع ايدلمش اولديغى آكلاشيليور: كليشى كوزل بر يازمه نسخه بولنه‌رق او نسخه‌نك مندرجاتى عيناً طبع ايدلمش و ايكنجى طبعده برنجينك قوپيه‌سى اولمش... حال بوكه نديم ديواننك بر چوق يازمه‌لرى واردر.

« ایلخان » دیمکله معروفدر. سکز یوز بیك کشی‌یه بالغ اولان بغداد اهالیسنی قتل عام ایدرك دنیاده امثالی کورولمه‌مش مظالم وتعدیاتی ارتکاب ایتمشدی . سلاله‌سی ایلخانیان نامیله ایرانده حکومت سوروب احفادی دین اسلامی قبول ایتمشلردر . وفاتی : ٦٦٣

(قاموس الاعلام)

هند غربی اسکیدن آمریقایه ویریلن اسم . قریستوف قولومب غرب جهتندن هنده کیتمك طریقنی بولمق مقصدیله یوله چیقه‌رق آمریقایه وصولنده هنده واصل اولمش ظننده بولوندیغندن بوقطعه‌یه بونامی ویرمش وبونك هنددن چوق اوزاق وآیریجه برقطعه اولدیغی آكلاشیلدقدن صوکره دخی آمریقایه «هند» نامی ویرلمکه دوام ایدیلوب تفریق ایچون بوقطعه‌یه « هند غربی » دنیلمشدر .

ی

یَثْرِب [ع] مدینهٔ منوره‌نك اسم اصلیسیدر . بعد الهجره سید الانبیا افندمز حضرتلری جانب نبوتپناهیلرندن « طیبه » تسمیه بیورلمش، بعده اختصار طریقیله « مدینه » دنیلمشدر .

یحیی (شیخ الاسلام یحیی افندی) اساتذهٔ شعرادندر . اعاظم مشایخ اسلامیه‌دن آنقره‌لی بایرام زاده زکریا افندینك اوغلیدر . ٩٦٠ صفرنده استانبولده دوغمش، ١٠٥٣ ده وفات ایتمشدر . دیوانی «آثار مفیده کتبخانه‌سی» نشریاتی میاننده ١٣٣٤ سنه‌سنده مطبعهٔ عامره‌ده باصیلمشدر . ابن الامین محمود كمال بك طرفندن یازیلان مکمل بر ترجمهٔ حالی خط دستی ایله برابر بو دیوانده مندرجدر . یحیایی ندیمه ترجیح ایدنلرك بوفکرنده اصابت اولمسه کرکدر . ندیم کندی وادیسنده هیچ بر شاعرله مقایسه ایدیله‌مز .

یَخ [ف] بوز . یخبسته = بوز باغلامش .

یراعه [ع] قامش، یونتولمامش قامش قلم . اسکیدن « خامه » کبی قلم معناسنه قوللانیلیردی . یراعه جنبان = قلم اوینادان .

قلم آدی یراعه هم دواته مخبره دیمش

(نخبهٔ وهبی)

یکه‌تاز [ف] دشمنه یالکز صالدیران ، قهرمان . تشدید کاف ایله ده مستعملدر :

عرصهٔ معناده الحق یکه‌تاز اولدك ندیم

ص ١٧٤

یلمان | « جغتایجه » صارب ، سیوری یر . طاغ یلمانی . § تیز . تند . تیزلك .

یالمان | بران . رخشنده .

یلمان تیغ نازه مدد زحمت اولمسون

ص ١٦٤

مکتسب یلمان تیغکدن درخش آفتاب

ص ٢٤

ایدردی صدمهٔ یلمانی پای رأی فکار

ص ٣٠

یوکورماك [ج] یورومك .

ییغلاماق [ج] آغلامق .

بیتندن‌ده آکلاشیلدیغی اوزره شدت بصره مالکدر .

بوقوش (یرآلتنده اولان‌صولری انسانك زجاج وبلور ایچنده اولان صولری کوردیکی کبی کورمکله حضرت سلیمان آنی قعر ارضده اولان میاهك‌موضعلرینی ارائه وتعیین ومقدار عمقلرینی‌تعریف وتبیین خصوصنه دلیل‌تخصیص بیورملریله حدت‌بصرده مثل‌اولوب زرقاءالیمامه کبی باصره‌سنده حدت وغیریلرك کوره‌مدیکی نسنه‌لری رؤیت وابصاره کندیده مکنت‌اولان کیمسه حقنده « ابصر من هد هد » دیو ضرب مثل اولنور)

ابصر من هد هد اوشخص بصیر
باصره‌ده حدتی پك بی نظیر

(سنبلزاده)

هِزَبْرْ [ع] آرسلان .

هفت اقلیم اعتبارقدمایه‌کوره یدی اقلیمه منقسم‌اولان دنیا.

هفتخوان ایکی عقبه‌یه اطلاق اولنمشدر . بری کیکاوس مازندرانده‌محبوس ایکن رستم داستان تخلیص ایچون عزیمتی خلالده یدی قوناقده جادو ودیو وبنی آدم هردرلو عسکر بی پایان اوکنی آلوب سدراه عزیمت وازالدسنه بالجمله اقدام وغیرت‌ایلیوب رستم دخی تك‌وتنها بونلر ایله جنك وبی‌پروا قلیج اوره‌رق‌الحاصل اول یدی قوناغی قطع ومازندرانه وصول وکیکاوسی خلاص ایلدی شهنامه‌ده رستمك بر مشهور پهلوانلغی بودر وآکا هفتخوان عجم دخی دیرلر . ایکنجی عقبه بلخدن روینه‌دز شهرینه اولان یدی منزلدر اصلی بودرکه کشتاسب اصطخرده آتشکده‌لر بنا ایدوب زندخوانلغه مشغول ایکن پادشاه توران زمین ارجاسب اطراف خراسانی خالی اولدیغنی غنیمت بیلوب همان ایلغار ایله بلخه کلوب لهراسبی قتل ایلدی وکشتاسب قزلرین اسیر ایدوب روینه دزده حبس ایلدی اسفندیار همشیره‌لرین خلاص ایتمك ایچون بلخه‌کلدکده جنکده اسیرایلدیکی کرکسار تورانیدن سوأل ایلدیکه بلخدن روینه‌دز نه‌دکلو مسافه‌در او چ یولی واردر دیو جواب ایتدی بری ایکی آیلق یولدر وبری اوچ آیلقدر و بری یدی مرحله‌در اما بونك هرمرحله‌سنده بر محذور واردرکه سلوك وعبور خارج مقدوردر بری قورد وبری آرسلان وبری اژدرها وبری جادو وبری سیمرغ وبری‌برنیزه‌قدر قاردر وبری اوتوز فرسنك قومسالدرکه آنده اصلا صو بولنمز اسفندیار بوطریقی اختیار ایدوب وبو آفتلری ازاله واهلاك ایدرك تاجر قیافتنده اول شهره یدی کونده واردی وارجاسب شاهی قتل ایلدی وهمشیره‌لرین خلاص ایلدی عقبهٔ‌ثانیه‌یه هفتخوان تسمیه‌سنك‌وجهی بودرکه کرك رستم وکرك اسفندیار ذکر اولنان‌یدی مراحلك هربرنده خوان عشرت یاپوب بادهٔ خوشکوار نوش ایدرلر ایدی .

(برهان قاطع)

حقا غریب رزم تهمتن پسند کیم
هرروزی یاد معرکهٔ هفتخوان ویرر

ص ۲۱

هفتخوان غمی بی غم کذر ایلر اول کیم
بی محابا بر ایکی جام لوندانه کوره

ص ۱۷۸

هلاکو جنکیز خانك طورونی وتولیخانك اوغلی اولوب ایرانده حکومت سورن دولت‌ایلخانیه‌نك برنجی حکمداریدر .

ويا براثر براقوب براقديغى آ كلامقدن عبارت
اولديغنى سويلر . بونك اوزرينه صاحب خانه،
دوغريجه‌سنك يانه وارر. يولده‌كى سؤاللرينى
تفسير وايضاح ايده‌جكنى سويلر. شن‌ويريلن
ايضاحاتى ديكار وقائلنى‌صورار. اوآدمك‌قيزى
اولديغنى اوكره‌نير و اونكله ازدواج ايدر .
كندى‌كوينه عودت ايتديكى وقت بوازدواج
مسعودى كورنلر : « وافق شن‌طبقه » مثلنى
ايراد ايدر .

برايشك‌مناسب وموافق‌اولديغنى تصديق
وايما مقامنده توركجه‌ده «وافق‌شن» دينيلير.

آليجق حكم كفائتله عروس صدرى
طاق كردونه يازلدى مثل وافق شن
ص ١٦

والا [ف] بر جنس قماشدركه غايت اينجه
ايپكدن طوقنور . «واله» ده دينور.
بو قماشدن كلينلره برقع ياپارلر . [پروازه
ماده‌سنه مراجعت]

وامْ [ع] بورج . وامخواه = آلاجقلى .
وامى = بورجلى .

وِساده [ع] ياصديق § مندر .

وسمه [ع] چيويت ياپراغى و راستيق ايله
وجوده داغ ، تمغا ، نشانه ياپمق :

وسمه قاشه چكيلن راستغه ديرلر بكه‌خال
(تحفهٔ وهبى)

وَسَنْ [ع] اويقو آغيرلغى ، اويوقلامه .

وصاف مشاهير ادبا ومورخيندن اولوب
سكزنجى قرن هجريده ياشامش
وملوك ايلخانيه‌دن سلطان محمد خدابنده‌نك
منظورى بولنمشدر . سلالهٔ جنكيزيه‌نك تاريخنى
يازمشدركه « تاريخ وصاف » ديمكله مشهور
اولوب‌فصاحت‌وبلاغتندن‌دولايى پك مقبولدر.
بر وقتلر اقلام دولتده چراغ اوله‌جقلرى
وصافدن امتحان ايدرلرمش.

وَفق [ع] بركيمسه‌نك اميد واملنه كوره
اويغون دعالر، حرفلر يازيلى اشكال
مختلفه‌ده نسخه ، حمائل .

برنكاهك ربع مسكونى بتون تسخير ايدر
بر مربع وفقه دوندرمش اوچار ابرو سنى
(عزت على پاشا)

كوستردى كار جملهٔ اوفاقى زلف وخط
ص ١٥١

هـ

هاروت كويا چاه بابلده‌آويخته اولانايكى
ملكدن برينك اسمى . ديكرى
«ماروت» در .

چاه بابلده اولان ايكى ملك
برى هاروت وبريسى ماروت
(نخبهٔ وهبى)

هامان فرعونك وزيرينك اسمى .

بلا كردابنه صالسون عدوكى نابديد ايتسون
فنا درياسنه غرق ايلين فرعون وهامانى
باقى

هجّان [ع] هجين صاحبى ، دوه‌جى .

هُدْهُد [ع] چاوش قوشى . ١٤٨ نجى
صحيفه‌ده مندرج :

هد هد كبى بينا كرك آنى آرايانلر
ويرانه‌ده بوم اولمغله كنج بولنمز

نیزهٔ رمانی لاله اسمی . آیریجه «رمانی»ده برلاله اسمیدر .

نیشابور فیروزه معدنیله مشهور خراسانده بر شهر . وقتیله عالم اسلامك اك مهم مراکز مدنیتندن ایدی . نیشابورده زلزله چوق اولورمش :

لرزه دوشمش صوات کوه وقارندن تمام
ارض نیشابور وش اقلیم ایرانك اوستنه
ص ۲۰

کر اولسه کوه وقاری زمینه سایه فکن
اولوردی لرزه‌دن آسوده ارض نیشابور
ندیم قدیم ص ۳۳۵

و

واسط عراقك مرکزنده وبصره ایله کوفه کبی ایکی بیوك شهرك تام وسطنده بولنمسی حسبیله آز مدت ظرفنده پك زیاده بیویوب مدنیت ومعارف اسلامیه‌نك اك مشهور مراکزی صره‌سنه کچن بر شهر . مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر . قامش قلمیله مشهوردر .

المده‌کی قلم واسطی‌یه کادی کلال
ص ۳۲

وافق شنّ طبقه مبنی علی الحکایه بر ضرب مثل عربیدر . شن دهات عربدن بر ذاتك اسمیدر . کندی عقل وفطانتی درجه‌سنده برقادین بولوب ازدواج ایتمك اوزره سیاحته چیقار . یولده برآدمه تصادف ایدر . نره‌یه کیتمکده اولدیغنی صورار . آلدیغی جوابدن هر ایکیسنك‌ده عینی کویه متوجه اولدقلرینی آکلار . آرقاداش اولورلر . شن رفیقنه دیرکه یا سن بنی یوکله‌ن یا بن سنی یوکلنه‌یم . رفیق جواباً : بهی جاهل بن‌ده سن‌ده سواری‌یز . بربریمزی یوکلنمك نصل ممکن اولور ، دیر . شن سکوت ایدر . برمدت صوکره کویه یاقلاشیرلر . بچیلمش براکین کوررلر . شن رفیقنه دیرکه شو کوردیکك محصول عجبا ینمشمیدر یوقسه ینمه‌مشمیدر . رفیق جواب اوله‌رق : بهی جاهل آدم هنوز حصاد ایدلمش برمحصول کوریورز . بونك اکل ایدیلوب ایدلمدیکی سوألی وارد اولورمی؟ شن ینه سکوت ایدر . کویه داخل اولدقلری وقت بر جنازه‌یه ملاقی اولورلر . شن : شو جنازه‌نك صاحبی عجبا دیریمیدر یوقسه اولومیدر ، دیر . رفیقی بودفعه قیزار ، دیرکه بن سندن اجهل برکیمسه کورمدم . هم جنازه کوریورسك هم‌ده صاحبی اولومیدر یوقسه دیریمیدر دیه سؤال ایدییورسك . شن بودفعه‌ده سکوت ایدر . کویه کیردکلری وقت شن آیریلمق ایستر ، رفیق براقماز ، آلیر أوینه کوتورر . بو آدمك « طبقه » اسمنده برقیزی وارمش . مسافرك کیم اولدیغنی باباسندن صورار . بابا‌سی‌ده کندیسیله یولده آرقاداش اولدیغنی سویلر . فقط جهلندن شکایت ایدرك صوردقلرینی حکایه ایلر . قیز بو آدامك جاهل اولمدیغنی وبرنجی سؤالدن مقصد یا سن بکا بر حکایه سویله یا بن سکا سویلیه‌یم که یولی چابوق قطع ایده‌لم دیمك اولدیغنی وایکنجی سؤالك مضمونی کوربلن اکینك صاحبی مزروعنی صاته‌رق بدلنی اکل ایدوب ایتمدیکنی آکلامقدن عبارت بولوندیغنی و اوچنجی سؤالدن مقصدده او جنازه‌نك احیای نامنه مدار اوله‌جق براولاد

دورانه مأمور اولدی وبعضیلر دیدیلرکه جمشید
شاه‌که نام اصلیسی جمدر اقطار ارضی کشت
ایلیه‌رك آذربایجان ولایتنه کلوب اول‌موضعی
استحسان ایتمکله امر ایلدی بر مرتفع محلده
مشرق جانبنه طوغری بر مرصع تخت عالی
قوردیلر کندیسی دخی البسهٔ شاهانه‌لر کیوب
وباشنده مجوهر ومشعشع تاج اول‌تخت اوزره
ملوکانه کچوب قرار ایلدی وقتاکه کونش
طلوع ایدوب شعشعه‌سی اول تاج وتخته
طوقوندقده بتون اول حوالی‌یی غرقهٔ نور
وضیا ایتمکله هرکس بوکیفیتی تیمن واستسعاد
ایدوب زیاده‌سیله فرحناك اولدیلر و بو
کون بر یوم ممتازدر دیو اول کونه نوروز
ایله تسمیه ایلدیلر وپهلوی لساننده شعاع
وپرتوه شید اطلاق اولنمغله جم لفظنه اضافه‌ایله
اول پادشاهه جمشید دیدیلر واول کون‌جشن
عظیم ایدوب آندن صکره بهر سنه رسم
مرقومی اجرا ایلدیلر ونوروز خاصه یوم
سادس فرور دینماهدرکه خرداد دخی دیرلر
وجه تسمیه‌سنده بویله نقل ایدرلرکه اول
کونده جمشید شاه سریر سلطنته جلوس
ایدوب بالجمله ارکان دولتی وخواص دائرهٔ
سلطنتی جمع وقواعد حسنه وقوانین مستحسنه
رعایتیله امر سپارشلر ایلدی وجمله‌یه خطاب
ایدوب دیدی‌که حضرت حق سبحانه وتعالی
جمله‌مزی تنکنای عدمدن وسعتسرای وجوده
کتوروب وشرف عقل وشعور ایله اجناس
حیوانات وبهائمدن ممتاز ایلدی پس جمله‌مزه
لازم ولایقدرکه پاك وپاکیزه صولر ایله آبدست
آلوب درکاه الهی‌یه سجده‌کذار شکر وسپاس
اولنه وبوندن صکره اشبوکونی ضبط ورسم
مزبوری اجراوتقریر بابنده اعتنا واهتمامکز
مطلوبمدر دیدکده بالجمله تلقی بالقبول ایدوب
ویوم مرقومه نوروز خاصه ایله تسمیه ایلدیلر
ونقل ایدرلرکه اکا سرهٔ عجم بهرسنه نوروز
عامه ایله نوروز خاصه مابیننده اولان آلتی
کون ظرفنده جمیع ارباب حاجاتك مسئولاتنه
مساعده‌ومحبوسلری‌اطلاق وروز وشب‌عیش
وعشرت وصفاوصحبته مشغول اولورلرایدی.»

نوشیروان ایران قدیم ملوکندن‌ساسانیان
سلاله‌سنك یکرمنجیسی اولوب
عربلرجه (کسری) اسمیله معروفدر وبواسم
قیصر اسمی‌کبی اخلافه دخی تعمیم اولنمشدر.
ساسانیانك آب رویی اولوب عدل ودادیله
شهرت بولمش ودولتنك حدودینی پك زیاده
توسیع ایدوب بحق « بویوك » لقبنه مظهر
اولمشدر . ٤٨ سنه کمال عدالت وسطوتله
حکم سوروب ٥٧٩ تاریخ میلادیسنده وفات
ایتمش واوغلی دردنجی هرمز خلفی اولمشدر.
بزرجمهر اسمنده حکیم بر وزیری وسائر
عقللی مشاورلری‌اولوب‌ارباب حکمت وهنری
هرطرفدن جمع وتلطیف ایدردی. فخرکائنات
افندمز نوشیروانك زماننده دنیایه کلوب
کندیسنك عدالتیله افتخار بیورمشلردرکه
بو شرف نوشیروانك عدلنی وعلی‌الاطلاق
عدالتنی تبجیل ایچون کافیدر .
(قاموس‌الاعلام)
عدل واحسانی‌جمله‌یه شامل‌اولان کیمسه‌حقنده
(اعدل من‌نوشروان)دیه ضرب‌مثل اولنور.

نهاوند [ق] عراق عجمده مشهور بر بلده.
§ اوشهره‌نسبتله موسیقیده برمقام
اسمی .
احمد ثالث زماننده ضبط اولنمشدر :
« نهاوند قلعه‌سی واولوکرد قصبه‌سی خلقنك
بزرك وکوچکی سائر عراق عجم اهالیسی‌کبی
مخالف پرده‌سندن دم اورمیوب ره راستدن
نیاز ونوای راحت‌الارواحدن امانه حسینی
پرده‌سندن آهنك وآغاز ایدوب ... »
(تاریخ راشد)

نضج [ع] میوه‌نك یتیشوب كماله ایرمسی.

نظام الملك ایران سلچوقیلرندن آلپ آرسلان و اوغلی ملكشاهك وزیری اولوب طوس جوارنده ٤٠٨ تاریخنده دنیایه كلمشدر. عقل و تدبیر و عدالتی سایه‌سنده ملكشاهك زمان سلطنتی دولت سلچوقیه‌نك اك پارلاق دوری اولمشدی. عالم و ادیب و قدر شناس ایدی. ٤٨٥ تاریخنده اصفهانه كیدركن قتل ایدلمشدر. عربی و فارسی اشعاری واردر.

نظیری (محمد حسین) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب نیشابورلیدر. اون برنجی عصر هجری اوائلنده وفات ایتمشدر.

نفعی شرقده یتیشن شعرانك بلكه اك بیوكی اولوب تركك الی الابد مدار افتخاریدر. « حسن قلعه » ده طوغمش و سلطان احمد خان اول دورنده درسعادته كلمشدر.

نفعیٔ تیغ زبانم كه زمانمده بنم
صف شكاف شعرای سخن آرای بنام

دیمكده حقلیدر. قصیده‌پرد'ازلقده امثالی یوقدر.

كشتهٔ ذوالفقار هجومدر
بر آلای یاوه كرد و هرزه طراز
قادر اولمازسه‌لر جوابه نوله
« برنیاید زكشتكان آواز »

طرزنده‌كی سوزلری هركسدن زیاده كندی لسانه یاقیشیرسه‌ده « سهام قضا » عنوانلی مجموعهٔ هجویاتی شان دهاسیله اصلا متناسب عد اولونه‌ماز. جوش و خروش زمانلرنده سویله‌دیكی سوزلرك عالم شهود ایله نسبتی یوق كبیدر. بونی كندیسی‌ده سویلیور :

بر كهردر كیم نظیرین كورمه‌مشدر روزكار
روزكار عالم غیب ارمغانیدر سوزم

حافظ، ابن یمین، خیام، انوری، ظهیری ... الخ كبی عجم شاعرلریله مقایسه ایدیلوب ایدیله‌میه‌جكنده شبهه‌سی اولانلره بر قصیده‌سنك شو بیتلری جواب تشكیل ایده‌بیلیر :

بن كرچه بربی حاصلم شاكرد درس مشكلم
هم مكتب اهل دلم خلق اولمه‌دن لوح و قلم

سوزده نظیر اولماز بكا كر اولسه عالم بریكا
پر طمطراق و خوش ادا نه حافظم نه محتشم

خاقانی‌یم بن محتشم یانمده سرهنك حشم
حافظ اولور لب بسته‌دم خامه‌م ایدنجه زیروبم

«خاقانی‌یم» خاقانیٔ شروانی‌یم معناسنه دكلدر. محتشمك خاقانی، یعنی پادشاهی‌یم؛ اوبنم حشمت و دارات چاووشمدر، دیمك ایستیوركه بو چاووشلق خدمتی محتشم ایچون كافی برشرفدر. نفعی‌نك نادر و شبهه‌سز ناتمام اولان دیوانی یكیدن طبع اولونمق وظائف ملیه‌دندر. مزارینك نره‌ده اولدیغی معلوم دكل كه اونك ایچون‌ده برشی سویلیه‌لم...

اوكا بر بشقه‌زمین بشقه زمان لازمدی..

نوروز [ف] یكی كون دیمكدر كه سنهٔ شمسیه‌نك برنجی و رومی مارتك سكز ویا طقوزنجی كونیدر. كونش او كون « حمل » برجنه دخول ایدر. تساویٔ لیل و نهار اولور.

برهان قاطعدن : « نوروز یعنی یكی كون یوم جدید معناسنه‌در سنه‌ده ایكی كونه اطلاق اولنور برینه نوروز عامه و برینه نوروز خاصه دیرلر نوروز عامه فرور دینماهك اول كونیدركه نیراعظمك نقطهٔ حمله تحویل ایلدیكی كوندر وجه تسمیه‌سی بویله مرویدركه جناب حضرت خالق بیچون جل شانه و دل برهانه عالمی و آدمی اول كونده خلق ایلدی و مجموع كواكب اوجلرنده و اوجلر دخی اول كون باسرها نقطهٔ حملده بولندی و كواكب اول كونده

قبای سرخ ایله اولمش پرآتش مهر رخشانم
بهانه‌یله جهانی یاقمق ایستر شاه خوبانم

* * *

قبای سرخ ایله ساغر الکده رخلرك پرتاب
بزی آتشلره یاقدك ینه ای مهر عالمتاب

* * *

قبای سرخ ایله چیقدی کل نازم تماشایه
یاخود طوفان آتش شعله انداز اولدی دنیایه

* * *

پروردهٔ برفست کیاه چمن ما
سیراب سرابست کل ویاسمن ما

* * *

نازم بتماشای خیالت‌که زشوخی
در حوصلهٔ آغش نظاره بکنجد

معما بنام صالح

نهفته زلف خود زیرکله آن نوجوان آمد
صبا خالی زطرف سنبلش تاحدجان آمد

بنام‌عزتی

سینه راصد شرحه بی اندازه افکندم دکر
داغ دلراهم بلخت تازه افکندم دکر

نریمان رستم زالك جدی اولان «سام»ك پدری .

نسر ۰ [ع] آق بابا دینیلن قوشك اسمی‌که فارسیده « کرکس » دینور . نظری غایت‌کسکین اولوب‌درت یوز فرسخ مسافه‌دن جیفه‌یی‌کوردیکی ایچون حدت باصره صاحبی اولانلر حقنده عربلر (ابصرمن‌نسر) دیرلر. §منطقة‌البروجدن‌قطب‌شمالیده‌کائن ایکی‌صورت کوکبیه‌درکه « کرکس » ه شبیه اولملری سبب تسمیه اولمشدر . بری زمینه نازل شکلده اولدیغی ایچون « نسر واقع » دیکری هواده اوچار صورتنده بولندیغندن « نسر طائر » دنیلمشدر. «کرکس کوکبی» ده دیرلر.

نشاط آباد احمد ثالث دورنده دفتردار بروننده انشا اولنان قصر .

۱۰۸ نجی صحیفه‌ده کورلدیکی اوزره سلطان احمد نشاط آباده نقل ایتدیکی زمان:

بز صفا ایله نشاط آبادی ایتدك چون مقر
ساکه‌ده ای غم عدم آباده لازمدر سفر

دیمش وبونی ندیم تضمیناً تسدیس ایتمشدر . چلبی عاصمك بیانه نظراً پادشاه : « بو مطلع غرای عالمیا ایله معمورهٔ روی زمیندن نفی غموم بیوردیلر . اول روز فیروزده هنکام عصره دکین اشك دیدهٔ عاشق کریان کبی رشتهٔ بارانه انقطاع کلمیوب اسواق شهرده سیللر آقمش بلکه زهرهٔ زهرا تنشیط خاطر شهریاری قصدیله چنك فلکه اوتاربارانذن سیم تارلرطاقمش ایدی».

نشاطی آدی احمددر. ادرنه‌لیدر. مخلصی «سمندی» ایکن عصرینك شیخ ـ الاسلامنه‌ویردیکی‌قصیده‌تقدیر ایدیله‌رك‌کندیسنه «نشاطی» مخلصی ویرلمشدر. ۱۰۸۰ تاریخنده ادرنه‌ده مرادیه جامعی قربنده‌کی مولویخانه‌ده شیخ اولمشدر . نائلیٔ قدیم ، فهیم ، نظیم رحلهٔ تدریسنده بولنمشلردر . ندیم برغزلنی تخمیس‌ایتمشدر. (ص ۱۱۱) ۱۰۸۵ سنه‌سنده ارتحال ایتمشدر. ادرنه‌مولویخانه‌سنده مدفوندر. ملت کتبخانه‌سنده دیوانی واردر .

نشاطی کیتدی دورانك
۱۰۸۵

نشاطی اسمنده‌برقاچ عجم‌شاعری‌ده واردر:

الده می دیوان جامی ونشاطی درمیان
ص ۱۹

ندیم زاری بولسه‌ق درد عشق یاری سویلسه‌ك
بیلور یوق حالمز اول عارف باللهدن غیری

رباعیات

ای چرخ جفا پیشه حضور ایستمزز
بز صحبت ارباب سرور ایستمزز
بر دم بزی تك همدم نادان ایتمه
جور وستمکده هیچ قصور ایستمزز

*
* *

برآفت جان آلدی قرار منی منم
فریاد وفغان ایلدی کار منی منم
آشفته وآوازه ونالان قیلدی
بیلمم دخی نیتدی دل زار منی منم

*
* *

آشفته کم آه ایتدم ایسه عفو ایله
مستانه کناه ایتدم ایسه عفو ایله
رخسار جهانتابکه بی تابانه
کستاخ نکاه ایتدم ایسه عفو ایله

*
* *

تا کی تا کی ایا ندیم بدکار
آرایش شعله تب وحرص زنار
خورشیدی سیه ایدردی اولسه بردم
خبث عملم روینه کر آینه دار

*
* *

آواره دل عیش ودمی نیلر سنسز
کیفیت جام جمی نیلر سنسز
بن جام جهانمایه ایتمم رغبت
آشفته‌ك اولان عالمی نیلر سنسز

*
* *

برشوخه دوشوردم‌که دل شیدایی
آشفته ایدر هرنکهی دنیایی
اما که سپهر دون کبی سفله پرست
خورشید جهانتاب کبی هرجایی

*
* *

کوردکجه بنی قاچمه سررا همدن
یوقمی خبرك آتش جانکاهمدن
بن بلبل آتشین نوای عشقم
سن غنجه‌سك ای شوخ حذر آهمدن

قطعه

برقطره‌که ریزان اوله مژکان ترمدن
برلمعه‌در اول شعلهٔ داغ جکرمدن
مجنون اثر ایتمدی برکون بنی صد حیف
آزرده‌یم آزرده دعای سحرمدن

مفرد

سایه هرشب رحم‌ایدوب بن‌بیکسه مهمان‌اولور
بختی‌کور ایتسه‌م توجه اولده روکردان اولور

*
* *

تاب رخسارینی کورسه‌م ایده‌مم آه وانین
آتشی آتش ایله عاشق ایدرمش تسکین

*
* *

یار کوسترسه یوزین دل ایده‌من آه وانین
نیلسون آتشی آتش ایله ایلر تسکین

*
* *

مست نازم باغلامش چشم شکار اندازینی
میل ایدر هرکوردیکی صیده بیلور شهبازینی

*
* *

ایتمزز هرشعله‌یه پرواز کستاخانه بز
شمع بزم طوره استغنا صاتان پروانه‌یز

*
* *

اول آتشین قبا ایله ایتدکجه جلوه‌یار
اولسه عجبمی مهر جهانتاب خاکسار

*
* *

نه اوشیفته پروانه بزم حسن رخکده
که اضطرابه دوشر شمع تابداری کورنجه

نه ممکن اولیه یکرنك جیب ودامن عاشق
چنده چاك کریبان لاله زاری کورنجه

عجبمی روی کله طعن ایدرسه بلبل شیدا
لطافت رخ دلدار کلعذاری کورنجه

نفاقه بولسه رخصت عدو اویار یاننده
نه‌در تغافله باعث ندیم زاری کورنجه

* * *

قو وصف باده‌یی ای ساقی لعل یار یاننده
زلال خضر آکیلورمی اوچشمه سار یاننده

سمند ناز ایله پاماله ایلر ایدی تنزل
بزمده وقعمز اولسه او شهسوار یاننده

بنه نکاهی اوشوخك ستم پسند تغافل
نه‌در کناهمز آیا که چشم یار یاننده

اوغنچه‌دن بزی برنکهت ایله آکمق اولوردی
بزمده قدرمز اولسه‌یدی روزکار یاننده

غضبمی لطفمیدر مدعا بیلنمك اولوردی
اوتند خونك آکیلسه ندیم زار یاننده

* * *

نکتهٔ لعل لبك ایتسه تعلم غنچه
اولور عیسی صفت اعجاز تکلم غنچه

ای کل باغ حیا شرم لبکدن نه عجب
نیم مست اولسه هم آغوش تبسم غنچه

شمع وش شعلهٔ رخسارك ایدردی جانسوز
نالهٔ بلبلنه ایتسه ترحم غنچه

نیلسون بلبل دل کیم ایدر اول مست غرور
کل لعلینی بهنکام تظلم غنچه

کلك اشعارم ایله اولسه ندیما تصویر
مرغ دل کیبی اولور تازه ترنم غنچه

* * *

صرصر شعله جوش یعنی آه
دود کلخن فروش یعنی آه

کل خورشید رشك یعنی داغ
نار ایمن بدوش یعنی آه

لعل سیماب شیوه یعنی سرشك
شرر برق پوش یعنی آه

مرغ آتش ترانه یعنی دل
دم دوزخ فروش یعنی آه

همدم غمکسار طبع ندیم
ماتم اهل هوش یعنی آه

* * *

زخم اوررعرض ایلسه‌م سینه‌مده یاره یاره‌می
قصد جان ناتوانم ایله ایلر چاره‌می

بن تهی آغوش مانند هلال اغیار ایسه
درکنار ایلر مثال هاله اول مهپاره‌می

آرزوی نکهت زلفکله ایلر اضطراب
بسته پرنقش ایته‌لر مرغ دل آواره‌می

بینه شمشیر تغافل زیور دست نکاه
خوابده کورسه‌م اکر اول آفت خونخواره‌می

باقیوب خار غمه نالهم هزار اولور ندیم
کلستان دهرده کورسه‌م اوکل رخساره‌می

* * *

وجودمده اثر یوق کنج غمده آهدن غیری
کورن جسم نزارم رحم ایدر اول ماهدن غیری

بنی عرض ایتمسون پروانه وش مجلسده کرمیت
نه سین کوردك اوشمعك شعلهٔ جانکاهدن غیری

اوسنکین دلده یوقدر کهربا دکلو مکر رغبت
یاخود برشکله کیردی جسم زردم کاهدن غیری

تماشای جمالکدن بنی منع ایتمه رحم ایله
مرادم یوق نیم برنظرهٔ دلخواهدن غیری

آشنالق ایلمز دلدار بیلمز نیلسون
فرق اولونماز اولدی جسمم صورت دیواردن

داروی وصلی کر اولمزسه مهمساز علاج
ای مسیحا قطع امید ایت دل بیماردن

آلدی بر کافرمنش عقلم که کورسه بایزید
رشتهٔ تسبیحین ادراك ایلمز زناردن

چشممه نظارەدن کلمز تسلی نیلەیم
سیر چشم اولورمی کوز آیینهٔ دیداردن

بهرەیاب التفات اولوردی چشمکدن ندیم
امتیازی اولمسەیدی عاشقك اغیاردن

*
* *

دردك نەدر کوکل سکا بر حالت اولسون
صدالحذر که سودیکك اول آفت اولسون

کاهی کرشمه کاهی تغافل کهی عتاب [١]
اول مست ناز مست می نخوت اولسون

دنیایه اولدی ولوله انداز رستخیز
کلزاره عزم ایدن اوسهی قامت اولسون

بیکانه مشربا بزه تاکی تغافلك
بر آشنا نکاهەدەمی فرصت اولسون

ای عندلیب نالهٔ آتشفشانی قو
تردر مزاج نازك کل ثقلت اولسون

کلمز اوشوخ مجلسه اغیار کلسه
ایسترکه عرضحاله بیله رخصت اولسون

کاهی نکاه نازەده وبر رخصت نیاز
ناز ایتمەمك نیازەده برعادت اولسون

مرهم پذیر اولمادی زخمم بنم مسیح
ایتمه تلف علاجکی سن زحمت اولسون

شایداثرایده نفس آتشینی حیف
سویلك ندیم زارایله کرم الفت اولسون

*
* *

[١] که خنجر تغافل وکه ایزهٔ عتاب.

ای پری حسنکی تعبیرده عالم نەدیسون
کورنی حیرت آلور کورمەین آدم نەدیسون

سویلەمزسه نەعجب یارەسنی یاره کوکل
زخم ناسور دکل قابل مرهم نەدیسون

بلبلك قصدی تظلم ایدی فریادندن
کوردی کلشنده کلی خار ایله همدم نەدیسون

*
* *

فغان کیم داغ داغمم خال روی عنبرینکدن
نه هندودرکه یانماز تاب روی آتشینکدن

اوبت زخم تغافل شیوه جورین ایلدی افزون
کوکل آزردەیم آزرده فریاد وانینکدن

نوازشبخش لطف اولسەکده اغیاره المچکمم
بدیدار اولدی نقش خاطرم چین جبینکدن

*
* *

سویلەشلمز غمزهٔ دلبرله مست اولمش ینه
الامان بیلمز نەدر خنجر بدست اولمش ینه

آتش انداز اولسه کلزاره عجبمی عندلیب
کللره آغوش خس جای نشست اولمش ینه

زلف مشکینك اولور خاکه مکر نکهت فشان
سایه وش افتادەلر راهکده پست اولمش ینه

صبحدم کلکشت باغ ایتمشدر اول خورشیدتاب
رنك رویی کللرك کوردم شکست اولمش ینه

تازه عهد ایتمش کبی زنار زلفکله ندیم
خانقاه برهمنده بت پرست اولمش ینه [٢]

*
* *

اولورسه دل نوله آشفته خط یاری کورنجه
جنونی عاشقك افزون اولور بهاری کورنجه

کوررسه بلبل اکر روی دلده غنچهٔ کلدن
فغان ایدر ینه هردم یانده خاری کورنجه

[٢] ص ١٨٧.

طائر طبع ندیما نیجه پرواز ایتسون
صانکه شاهین قضا آفت جاندر غمزه‌ك

* * *

وصف رخك چمنده مکر ایتدی کوش کل
مانند تازه داغ جکر شعله جوش کل

خاراده نقش غنچه‌یی لعل نکار وش
فیض بهار ایتدی تبسم فروش کل

عکس رخکله شاخ نهال اوزره شمع طور
دستکده ساقی برقدح لعل پوش کل

بیکانکیٔ حسن تغافل پسندی کور
بلبل ترانه سنج تظلم خموش کل

رخسار یاره بکزر عجبمی ندیما
بلبل وش ایلسه بنی آشفته هوش کل

* * *

ماه وش روینی عرض ایتسه اوخورشید جمال
اثر شق قمر ظاهر اولور یاره مثال

کوستزر بر برینه خلق اوشهر آشوبی
اثر ایتدی مکر انکشت اشارت فی‌الحال

کورینن یاره دکلدر رخ زیباسنده
اولدی آزرده نکاهمدن اوبرك کل آل

رخنك لطفنی کور کیم کورینور یاره صفت
عاشق شیفته دل بوسه‌سنی ایتسه خیال

پرتو مهر جهانتاب طوقنمش یاخود
کندوسن ایلمش اول عارضه پرتاب هلال

پرتو حسن رخك اولماز ایدی عالمکیر
اولماسه سایه فکن پر همای اقبال

عکسنك خنجر مژکانی لسان ایتدی ندیم
مکر آیینه‌یه عرض ایتدی اومه روی جلال

* * *

داغداغ یأس وصلم شعله زای حسرتم
لاله‌زار آتشستان هوای حسرتم

بلبل نادیده کلکشت کلستان وصال
ساکن کنج قفس شیون فزای حسرتم

قالمادی ای چشم طوفان کریه امید کنار
غوطه خوار لجهٔ موج آشنای حسرتم

الحذر ای بوالهوس بزم وصال یاردن
آه دوزخ پاش عشقم بی نوی حسرتم

خاك قبرم توتیا ایتسه نوله عشاق زار
بن ندیما کشتهٔ تیغ قضای حسرتم

* * *

نه‌دن آزرده اولدك نازنینم بی سبب بیلمم
بنی اولدیرمکه لازمی تا بویله غضب بیلمم

بکا زهر ستمدر حسرتکله بادهٔ عشرت
بن اول مستم‌که سنسز نشوهٔ جام طرب بیلمم

کوکل پر اضطراب غیرت اما مست نازمله
بودمده جام صهبا کیبی کیمدر لب بلب بیلمم

بنم اول نو مسلمان محبت زلف کافر کیش
اسیر ایتمك بنی سنتمیدر یا مستحب بیلمم

سیه‌مست جنون عشق اولان رسوا ندیم بن
اکر کستاخ ایسه‌م معذور طوت رسم ادب بیلمم [۱]

* * *

عندلیب ایتمزدی شکوا غنچهٔ کلزاردن
اولمسه‌یدی سینه‌سی آزرده زخم خاردن

نیلسون هر خار وخس خنجر بدست عشوه‌در
یوخسه بلبل حظ ایدر کل ایتدیکی آزاردن

پرده بیرون ایله فریاد یکی ای عندلیب
غنچهٔ کلزاری دلتنك ایتدك آه وزاردن

بی دماغان غم عشقه بلادر انتظار
وعدهٔ وصلتده اولسه ایسته‌مم دلداردن

---

[۱] ص ۱۸۷.

خاك اوزره ياتور مضطرب زخم تغافل
بيك جان ايله دل خنجر سرتيزكه مشتاق

ديوانه كم آواره يتر ايلدك اى شوخ
دل سلسلهٔ زلف دلاويزكه مشتاق

هجركله نديما نه عجب وارمسه باغه
باقماز كله رخسار عرقريزكه مشتاق

* * *

تفسيدهٔ تاب نكهم اشك ترم يوق
خاكستر محض ايتدى محبت شررم يوق

بر سوختهٔ حسرت او پروانهٔ عشقم
هركز حرم بزم وصاله كذرم يوق

انصافكه تأثير محبت ديو اى شوخ
جوركله خراب اولدى كوكل هيچ اثرم يوق

پرواز ايده‌مم رويكه آزاده‌ده اولسه‌م
زلفكده كرفتار اومرغم كه پرم يوق

حربا كبى دل قانع نظاره‌در اما
كنجايش ديداركه تاب نظرم يوق

دل غمزهٔ خونريزك ايله اوله‌لى همراز
تير ستم انكيز قضادن حذرم يوق

حال دل كمكشته‌مزى صورما نديما
دلدن دكل آباد صبادن خبرم يوق

* * *

اومست نازه دوشر هرزمانده ناز ايتمك
مرادم اوزره بنم دوشه‌دى نياز ايتمك

سكوتدر ادب عشق بحث وصلتده
دكل محله ملايم سوزى دراز ايتمك

ميانى سرينى جانمده ايلدم پنهان
دوشرمى عاشق شيدايه كشف راز ايتمك

كوره‌يدى حسنكى زهاد اولوردى بى شبهه
حقيقت اهلنى آشفتهٔ مجاز ايتمك

نديم مجلسمه كلسون ديمش اول شوخ
نه لازم ايدى واروب آه جانكداز ايتمك

* * *

پيچ وتاب ايله رخك اوزره قومش سرزلفك
هندوى سجده برآتشه بكزر زلفك

دود آه دل عشاق طوتار مهر ومهى
هرنه‌دم كيم رخ رنكينكى اورتر زلفك

هاله‌در كيم مه تابانى درآغوش ايتمش
كرد رويكده سنك اى مه انور زلفك

غيره كل باكه جكر سوز برآتش رويك
غيره سنبل بكا خونخوار براژدر زلفك

نجه جان قورتاره آشفته نديما بيلمم
مرغ قدس اولسه اكربسته پرايلر زلفك

* * *

سينه‌سن آزردهٔ خار ايتمسه‌يدى بلبلك
چاك چاك اولمازدى كلشنده كريبانى كلك

بى تكلف كل كل ايتمزدى رخ جانانه‌يى
اتحادى اولمسه‌يدى روى يار ايله ملك

انتسابى وار ايكن زلف جهان آشوبكه
باغده كوردم بوكون حالى پريشان سنبلك

* * *

كاكلك باشه بلا آفت جاندر غمزه‌ك
فتنه آموز نكه سحر بياندر غمزه‌ك

مستمند نكهك ايده‌مى جانن تخليص
قاشلرك قوس قضا تير رواندر غمزه‌ك

كشتكان ستم آميز نكهدر عشاق
مست خون دل رندان جهاندر غمزه‌ك

بر نكهده نجه دانا دلى مفتون ايلر
آهوى صيدكن شير ژياندر غمزه‌ك

بهاردر دل آشفته سیر باغ ایستر
برازده شغل غم وغصه‌دن فراغ ایستر

اوجور پیشه ایسه هرزمانده سینه‌مزی
درون لاله وكل كیبی داغ داغ ایستر

بو نوبهارده برنشوه‌در غرض آنجق
اكرچه صحبت‌می ساقیا دماغ ایستر

اودكاو صحبت زلفكدن اولدی دل تاریك
خیال رویك اكر اوغراسه چراغ ایستر

ندیم بلبل خوشلهجه‌در غرض یوخسه
كوكل نه كشت كلستان نه سیر باغ ایستر

*
* *

كوكاده عكس رخ تابداری باقیدر
محبت عالمنك نو بهاری باقیدر

حذر غروردن ای عندلیب محرم كل
شراب بزم وصالك خماری باقیدر

صاول یولندن او شوخك ایا رقیب دلك
محوده اولسه وجودی غباری باقیدر

سراسر اولسه وجودم عجبمی نركس زار
كلور دیو اوپری انتظاری باقیدر

اله آلورسه‌ده آزرده كوكلم اولمم شاد
شكسته آینه‌نك انكساری باقیدر

خلل پذیر ایسه رسم كهن عجبمی ندیم
بوتازه شعرمزك اعتباری باقیدر

*
* *

چشم مست ساحرك رسم وفا بیلمز نه‌در
عاشقه لطف تغافل آشنا بیلمز نه‌در

عندلیب اولماز اومرغ ناله پیرا كیم هنوز
نوحهٔ كلزار وداغ دلكشا بیلمز نه‌در

دور باش غمزه‌دن چشم نیاز عاشقان
رخصت نظارهٔ حسرت لقا بیلمز نه‌در

عزم كلشندن غرض فریاد بلبلدر همان
یوخسه دل سیر كل نزهتفزا بیلمز نه‌در

مشرب اهل فنادن ذوق آلانلر ای ندیم
نشوهٔ جام‌می خضر بقا بیلمز نه‌در

*
* *

یارب سبب نه‌در ینه اول یار سویلمز
بر سوزمی سویلدی عجب اغیار سویلمز

آزرده ایلمش كبی حرف فسون ناز
نازك مزاجدر لب دلدار سویلمز

بیلمز زبان حال تمنایی عندلیب
فریاد ایدركه غنچهٔ كلزار سویلمز

برحاله واردی درد دل حسرت الفتم
كورسه مسیح معجزه كفتار سویلمز

ایتمش لبیله عهد مكر كیم ندیم اوشوخ
ایلر نكاه خشم ایله آزار سویلمز

*
* *

ناز ایلسه عشاقه اكر نازه طویورماز
لطف نكهن چشم فسونسازه طویورماز

شمشیر تغافلله ایدر عاشقی كشته
ایسترسه اكر غمزهٔ غمازه طویورماز

كاهی‌كه وارر خانهٔ اغیاره نهانی
رفتارینی اول قد سر افرازه طویورماز

تنهاده آچار سرینی اغیاره اول آفت
نیلرسه ایدر عاشق سربازه طویورماز

مستانه عجب یار ندیمه نه دیمشدر
غایت صاقینور همدم وهمرازه طویورماز

*
* *

دل شیوهٔ لطف وستم آمیزكه مشتاق
طرز نكه چشم فسونخیزكه مشتاق

نوبتمی دكر بو دل خاموش نوایه
طوطی منشان لعل شكر ریزكه مشتاق

شرار طلعت خورشید ایلمز تأثیر
عجبمی ایلسەم آه شعلە تاب سکا

آلنجە جامی الە کل کل اولدی رخسارك
مکرکە ایتدی اثر دیدۀ حباب سکا

دل شکستەنك آلمشدك آهنی ای زلف
صبادن اولدی صانورسك بو پیچ وتاب سکا

ندیم خاك درندن او شوخك آیریلە
زمانی وار اولور البتە فتح باب سکا

* * *

رخسار یارە ویردی لطافت شراب ناب
ایلرمش امتزاج مکر آتش ایلە آب

زهرابە درکە آب خضردن نشان ویرر
عشاق زارە لعل لبك ایتدیکی عتاب

تاب آور نکاه اولەمم روی یارە بن
اولسە اکرکە مردمك چشمم آفتاب

* * *

اورنك رویە نظر ورد باغ آکیلماز هیچ
شعاع مهرە مقابل چراغ آکیلماز هیچ

نوای بلبل ایسە مدعا چندە اکر
خراش طعنۀ زاغ وکلاغ آکیلماز هیچ

هزار لالە وکل یاد اولور اوکلشندە
فغان فنانکە دل داغداغ آکیلماز هیچ

سپاه مغز جنونم اوحدەدە کیم شیمدی
یانمدە قیس پریشان دماغ آکیلماز هیچ

عجبمی ایلسە کمنام شهرتم غیری
ندیم بلبلە نسبتلە زاغ آکیلماز هیچ

* * *

اوغنچە شعلۀ آهم عجب صبامی صانور
فغان صبحکە بلبلی نوامی صانور

هزار حیلە ایلە ایتدی امتحان کوکلم
خلوصمز دخی اول بی وفا ریامی صانور

چندە غنچە ایدر خندە بلبل زارە
بوشیوەیی عجب اول سادە دل وفامی صانور

جهانە قصد ایدر اول غمزۀ ستم پیشە
بلای عشقنە دنیایی مبتلامی صانور

جهاندە بر بر آرار عیش ایچون ندیم نزار
بوجای محنتی بزم طرب فزامی صانور

* * *

دل شیفتە برجام زر اندود دکلدر
سرمست محبت هوس آلود دکلدر

منزل رس اولان راهنوردان همدر
پای طلب آب ایلە فرسود دکلدر

درکاه مغان خانقە شیخەمی بکزر
ارباب دلە هرکز اومسدود دکلدر

مرهمزن اولان دست مسیحا دخی اولسە
زخم دلمز قابل بهبود دکلدر

عهدین مکر اول شوخ شکست ایتدی ندیما
بوشیوە بزە شیوۀ معهود دکلدر

* * *

تیغ غمزەڭکە دلە زخم غم آلود ایلر
نە ایدر کشتە ونە قابل بهبود ایلر

اولسە لبریز تبسم لب شور انکیزك
دلدە ناسور غمی زخم نمکسود ایلر

ایلسەم کشت چمن فکر خیال رخ یار
کل باغ طربی آتش نمرود ایلر

کفت وکوی نکە ایتسە نەقدر عاشق لال
تندە هرمویی ینە نغمۀ داود ایلر

سنی بولهجۀ پاکیزە ندیما آخر
محرم بزمکە شاهد مقصود ایلر

* * *

اولورسه قدرتی عاجز نواز مظلومان
حمامه بچه ایدر قصد پنجه تابیٔ باز

اگرچه سایهٔ ایوان عز وجاهندن
اولورسه بوم دنی طبعه رخصت پرواز
ایدردی تا اوقدر اکتساب عزت کیم
اولوردی یمن وشرفده هما ایله انباز

فلکجناب کریما یگانهٔ دهرا
ایا بلند همم آفتاب سرافراز

غبار پایکه مانند ذره یوز سوره‌لی
علوقدر ایله اولدم سپهره رشك انداز

نشاط لطفك ایله کامران اقبالم
عجبمی ایلسه‌م چرخ دونه عرض نیاز

کوره‌یدی لطفکی حاتم اولوردی سلطانم
قپوکده بجلین بندهٔ ثنا پرداز

خدا بیلورکه حقیقتده عبد مخلصکم
دکلدر عرض عبودیتم ریا ومجاز

نصیب اولورسه اگر خاکپایه یوز سورمك
برآز قصوریمه وصفکده ایلیم آغاز

ثنای ذاتکه حد یوق ندیمیٔ کستاخ
کلامنی نوله ایتسه دعا ایله انجاز

جهانده تا که ایده اهل طبعه ممدوحی
عطا ولطف ونکاه نوازش واعزاز

اوله سریر سعادتده دولتك افزون
ایده جنابکی حق شادکام عمر دراز

* * *

خدا یکان سریر سعادتا صدرا
که ای بلطف عمیمت زمانه خرم وشاد
کنون‌که عید فرحزا نمود روی سرور
جهان بخندهٔ شادی کره زجبهه کشاد
زانتعاش شعار زمانه عیش وطرب
زانبساط بسیط زمین نشاط آباد

هوا مفرح ودلکش زفیض نوروزی
بغایتی‌که بشاشت شعار روی جماد

عجب نباشد اگر در چنین دمی عالم
همی کنند زیاد غموم استبعاد

بغیر من‌که زرغبت فتاده ام ورنه
به بند کیت همه خرم وزغمم آزاد

سبب چه شدکه کسان محرم ومنم محروم
روا مدارکه از غم همی کنم فریاد

خدیو بنده نوازا یگانهٔ دهرا
ایا ز لطف تو باغ جهان لطیف آباد

بجبهه سایی خاك جنابت آمده ام
بدین بهانه‌که عید آمدست وعالم شاد

چه‌حد همچو منی جبهه سایی خاکت
چه هزل بی ادبی کفته ام‌که شرمم باد

درین شکفتکیم از تحیر دانش
نوای بلبل شوخی بخاطر آمد یاد

چه کفت کفت‌که بستم خیال بند کیت
زروی کسب شرف نی زروی استعداد

نه مستعد خطابم ولی زروی کرم
زبند کیت بخوان تا شوم زغم آزاد

بیاد وصلت کل بلبلان نوروزی
زنند تاکه بهم نغمهٔ مبارك باد

بصدر نزهت عزت همیشه باد ترا
خدا معین وسعادت قرین وعمر زیاد

غزللر

نکاه ممتنع ای رشك آفتاب سکا
فروغ دیده‌دن اولسه اگر نقاب سکا

مرادی عکس رخك سینه‌سینه چکمکدر
اویوزدن ایلدی آیینه انتساب سکا

سوز سویلیه‌مز زمزمه سنجان محبت
مجلسده ندیم سخن آرا سوزه کاسه

مداح خداوند جهان اوله خصوصا
کیم سویلشور اول نادره پیرا سوزه کاسه

اول صدر فضیلتکه اولور مشکلمز حل
دستنده اولان خامهٔ فتوی سوزه کلسه

حیرتده قالور نکته شناسان فضائل
هرقنده‌که اول فاضل یکتا سوزه کلسه

ایضاح ایده‌مز قصدینی ارباب بلاغت
کر علم معانیده او دانا سوزه کلسه

تحقیق ایده‌مز طبع حکم سنج بیانی
حکمتده اکر بو علی سینا سوزه کاسه

رشح قلمی اولسه مربیٔ جمادات
اولمازدی عجب صورت خارا سوزه کلسه

پست ایلمز ارباب هنر قدرینی الحق
اعلا بیلور اول صدر معلا سوزه کلسه

ای فاضل یکتا بنم اول نادره پیرا
عالمده بولنماز بکا همتا سوزه کلسه

حاسد اوله‌ماز باکه حضورکده برابر
راجح کورینور کرچه‌که تنها سوزه کاسه

اما ستم چرخ ایله اول حدده ضعیفم
خامه‌م ایده‌مز قصدیمی املا سوزه کاسه

اولمازدی قلم سربفرو داشتهٔ عجز
مدحکده خیال ایتدیکی معنا سوزه کلسه

اهل هنری تا بحشر کلك بنانك
مانند مسیح ایلیه احیا سوزه کلسه

اول طائفه‌یه تا اوقدر فیض ایده خامه‌ك
هپ لطفکی تحقیق ایده دنیا سوزه کلسه

* * *

عجبمی بلبل طبعم اولورسه نغمه طراز
نسیم کلشن اقبالم اولدی غالیه ساز

عجبمی غنچهٔ پژمردهٔ امید کهن
تبسم طرب افزایه ایلسه آغاز

عجبمی باد بهاریٔ کلستان امل
نسیم معجز عیسایه اولسه رشك انداز

عجبمی بخت ایله اولسه‌م جدالدن فارغ
عجبمی ایلر ایسه‌م روزکاره شیوه وناز

که بی موافقت بخت وبی رجای فلك
نشاط لطفله اولدم نوای شوق آغاز

نه لطف عاطفت داور فرشته شیم
نه لطف مکرمت حاتم کرم پرداز

اوچار بالش عزت نشین یکتا کیم
کمینه بنده‌سی ایلر سپهره عشوه وناز

اوزیب صدر سعادتکه اطلس کردون
روا ره قدمنده اولورسه پای انداز

جناب حضرت آغای آسمان پایه
سمی فخر جهان زیب مسند اعزاز

او قبله‌کاه جهان کیم جهانیان هردم
غبار درکهنه چهره سای عجز و نیاز

اومستعد زل کیم طبیعت پاکی
اکرچه جمله کمالاتی ایلمش احراز

ولی محاسن خلق وهنرده مثلی عدم
علی‌الخصوص کرمده مسلم وممتاز

صفای مشرب پاکی زلال روح اثر
هوای کلشن خلقی دم مسیح اعجاز

بولطف طبع ملائك خصال ایله حقا
روادر اولسه او ذات شریف نکته طراز

همیشه همدم خاص شه جهانداور
مدام محرم بزم وحریف خلوت راز

ندیم خاص مکرم‌که بزمکاه حرم
وجود زیبکر یله‌مزین وطناز

زمینه سایهٔ کل دوشمه‌دن اولور رنکین
اودکلو فیض رسادر بهار کلشنده

اولوردی روی کله شبنم طراوت زا
نثار اولنسه در شاهوار کلشنده

لطافت کل نازك عذاری سیر ایله
ایدر شعاع بصر زخمدار کلشنده

عجب دکلدر اسیران کنج صومعه‌یی
کتورسه رقصه نوای هزار کلشنده

بودمده عقل فلاطونی ایلر آشفته
هوای سیر کل وسبزه‌زار کلشنده

سیاه مغز جنون ایتدی عقل شیدایی
نسیم سنبل آشفته‌کار کلشنده

فغانکه ایلدی مجروح سینهٔ زاری
نوای بلبل خاطر فکار کلشنده

فغانه ایتمسون آغاز نیلسون بلبل
قرین صحبت کل شخص خار کلشنده

حذر حذر مدد ای کل فغان بلبلدن
یازیقدر ایلمسون آه وزار کلشنده

علی‌الخصوص او خدیو زمانه جائزدر
بودمده ایلیه کشت وکذار کلشنده

اوزیب صدر عدالتکه ایتسه باغه نکاه
اولوردی بلبله کل غمکسار کلشنده

او بزم مکرمت آراکه جام لطفندن
اوله‌یدی نرکس اکر نشوه‌دار کلشنده

مثال چشم سیه‌مست دلبران هردم
اولوردی مست می بی‌خمار کلشنده

کر اولسه حفظی اثر بخش باد نوروزی
قلوردی فیض چمن برقرار کلشنده

غبار در کهکه انتسابی اولسه کالك
خزاندن اولماز ایدی خاکسار کلشنده

ایا خدیو جهان برکیاه بی قدره
اولورسه لطفك اکر دستیار کلشنده

بولوردی تا اوقدر همتکله نشو ونما
ایدردی رشك اکا سرو وچنار کلشنده

نم اوخشك کیاه چمنکه ایتمدی هیچ
مسیح نشو ونما اعتبار کلشنده

علی‌الخصوصکه مرغان نوترنم باغ
آکیلسه نغمه‌م ایدر افتخار کلشنده

بو تازه ناله‌می خود عندلیبه عرض ایتسه‌م
ایدردی شرمله صد اعتذار کلشنده

ندیم بحث هنر تابکی خموش خموش
بیلور بو نغمه‌یی مرغان زار کلشنده

همیشه تاکه ایده مقدم نسیم بهار
بسیط خاکی بشاشت شعار کلشنده

نوای مدحکه آغاز ایدوب نواسنجان
ترنم ایلیه‌لر هربهار کلشنده

*
* *

وصف ایلیه‌مز لعلکی دنیا سوزه کلسه
عجزین ایدر اظهار مسیحا سوزه کلسه

تکلیف تکلم ایده‌مز لعلنه کاهی
ایلر نکه ناز ایله ایما سوزه کلسه

رمز دهن تنك شکرریزی مسلم
برسوز یری یوق طوطئ کویا سوزه کلسه

بحث سر زلفکده اولان عقدهٔ مشکل
عشاقه اولور دغدغه فرما سوزه کلسه

بیلمز ادب بزم کلی ناله‌یه باشلار
عاشق کچینور بلبل شیدا سوزه کلسه

عرض ایتمك اولور حال دلم دلبره اما
کوکلمده اولان نقش تمنا سوزه کلسه

بولەیدی کشت کلستان خلقکه رخصت
بهشته بردخی میل ایلمزدی خاطر حور

بیاضه چیقماز ایدی دعوی صداقت صبح
ألنده رأی منیرکدن اولمسه منشور

کرایتسه طبع نباتاته تربیت رأیك
اولوردی رنك ثریاده خوشهٔ انکور

کر اولسه کوه وقاری زمینه سایه‌فکن
اولوردی لرزه‌دن آسوده ارض نیشابور

زمان معدلتنده عجب دکل اولسه
کلاه باز اکر اشیانهٔ عصفور

خرابه‌زار هنر اولمشیدی بومستان
همای مکرمت سایه‌ك ایلدی معمور

هنر پناه خدیوا اولورسه لطفکدن
بیان حال دل زاریمه اکر دستور

مدامکاره سیه‌مست بادهٔ الم
کورن صانورکه بنی نشوه‌مند جام سرور

بو بزم غمده بنم اول حزین محنت کیم
ویرر ملال دل زاره نغمهٔ طنبور

بنم که کلشن آمال نابسامانم
او دکلو ایلدی پژمرده روزکار غیور

عجب دکل دم صد نوبهار فیض اثر
قصور تربیتدن اولورسه کر معذور

چراغ بختم اکر اولسه دهره شعله فکن
ایدردی رشك اکا ظلمتده صد شب دیجور

نه دکلو عینك خورشید ومهله ایتسه نظر
زمان حشره‌دك ایتمزدی فرق ظلمت ونور

کیمه تظلم وآه ایتسون اهل دل بیلمم
زمانه خویش پسند وسپهر ایسه مغرور

بوکونه ایتمز ایدم وصف پاککی املا
غم سپهر ایله اولسه خیال شعره شعور

ندیم شکوهٔ بیهودهٔ فلك تا کی
ملالت سخنکدن طبیعت ایتدی نفور

مکرکه عهد خداوند معدلت کستر
فلکدن ایتدیمی رسم جور وکینه‌یی دور

زمان شادیٔ نزهت فزای عالمدر
بودمده بسط بساط طربده یوق محذور

طلب مساعدهٔ وصل کام ایله کستاخ
امید مژدهٔ اقبال بخت ایله معذور

علی‌الخصوص که ارباب طبع واهل هنر
زمان مکرمتنده جهان جهان مسرور

همان بوعهد طربزاده اهل ادراکه
دعای دولت واقبالیدر اهم امور

همیشه تاکه اوله جام زرنکار فلك
بو بزمکاه محبتده جلوه سنج ظهور

مدام ساغر عشرت بدست عافیت اول
حسود جاهکی ایتسون خمار غم رنجور

اودکلو نیر بختك منور اولسون کیم
مقابل اولمیه هرکز فلکده پرتو هور

* * *

نەدر بو فیض نسیم بهار نوروزی
که هرکیاه تبسم نثار کلشنده

بودمده رازدم معجز مسیحایی
شمیم غنچه ایدر آشکار کلشنده

هوا اومرتبه نزهت نثار ودلکش کیم
رهین خندهٔ کل نوك خار کلشنده

رطوبت چمن اول حدده کیم نسیم صبا
هزار خوف ایله ایلر کذار کلشنده

عجب دکلدر اکر خون اشك عشاق
ایدرسه لطف هوا لاله‌زار کلشنده

معلوم دکلمی حال زارك
بیلمزمی او نکته‌دان همت

من بعد دعایه ایله آغاز
ای مرد مدیحه خوان همت

تا کیم ایده بخشش عنایت
اهل دله خسروان همت

ورد ایلیه مدح ذات پاکك
رندان سخنوران همت

* * *

سپیده دم کاوله خورشید جلوه کستر نور
عجبمی پرتو صبح اولسه رشك شعلهٔ طور

بو دمده پرتو صبح وصاله خنده ایدر
شعاع شمع شبستان عاشق مهجور

بو دمده مست خراباتیٔ خمارزده
کرایتسه آرزوی صحبت‌می انکور

سفال میکده دستنده جام مهر آسا
اولوردی تابده رنك ساغر بلور

نه تاب فیض فروغندن ایتمم استبعاد
سیاه رنکیٔ ماه سپهره کلسه فتور

نه تاب لمعهٔ کمتر فروغی جائزدر
جهانی ایلسه پرتو فروز شعلهٔ طور

نه لمعه آینه‌دار اولسه روی ازمنه‌یه
اولوردی جلوه‌نما عکس صبحکاه نشور

نه‌لمعه تنکدلان جهانه ایلسه فیض
ایدردی بزمکه طوره نازسینهٔ مور

نه‌لمعه طبع نباتاته اولسه فیض نثار
اولوردی داغ دل‌لاله جلوه‌کسترنور

نه‌لمعه فرط ضیای جهان فروزندن
او دکلو قالمادی عالمده مخفی و مستور

که کورسه پردهٔ چشمنده عاشقك جائز
خیال موی میان نکاری دیدهٔ کور

نه‌لمعه‌در بوکه هرکز نمونهٔ اثری
بوهفت پردهٔ نیلیدن اولمادی منظور

نه لمعه‌در بوکه آثار فروتابندن
زمان زمان متحیر عقول اهل شعور

مکرکه نیر بخت خدیو صدر آرا
بودمده اوج سپهر شرفدن ایتدی ظهور

کزیده‌کوهر پاکیزه کیم صدفچهٔ کون
ایدر وجودی ایله عرض ابتهاج وسرور

شهنشه ازلی طبع نکته پرداز ین
خزائن کهر فضله ایلمش کنجور

وحید دهر بهایی افندی کیم الحق
اودر زمانه‌ده ارباب فضله صدر صدور

غبار درکهنه اولمسه جبین فرسا
بوکونه اولماز ایدی آفتاب منبع نور

زلال مشرب پاکی یاننده جائزدر
مذاقه کوثر اکر اولسه حالت افکن شور

عجبمی آینهٔ روشن ضمیرکدن
اولورسه راز سراپردهٔ فلك منظور

صحیفهٔ دل حکمت نهاد پاککده
رموز لوح فلاطون معرفت مسطور

جناب عقل ارسطو نهادك ایتمسه کشف
قلوردی راز اشارات بو علی مستور

حریر خامهٔ نونقش نکته پردازك
نوای فضل ایله اول رسمه اولدی‌کیم مشهور

عجب دکل کهن آوازهٔ سلف هرکز
بو بزمکاهده بر داخی اولمسه مذکور

کمال کورسه کمال بلاغت اثرك
هزار شرمله ایلردی اعتراف قصور

نه لازمدر تمدح قلب آگاهك گواهمدر
ره علم وهنرده اول قدر ایتدمکه پویانی

بتمله همعنان راه اولانلر قالدی منزلده
سمند تیزگام طبع شوخم آلدی میدانی

محل تنك اولدی هنکام دعادر مرغ اندیشه
روادر ایلسه عرش برینه بال جنبانی

الهی ماه روزه تا که تقریب ایلیه عیدی
قدوم عید تا کیم بذل ایده دنیایه شادانی

مؤید ایلیوب هرحالده احوال واطوارین
خدا اولسون اوصدر کامکاریده نکهبانی

***

ای خسرو کامکار دانش
وی جم منش جهان همت

ای تازه کل بهار معنی
آرایش کلستان همت

ابر کرمك کر ایتمسه فیض
بی کوهر اولوردی کان همت

پرتو فکن اولمسهیدی ذاتك
ای مهر ضیا فشان همت

کمکردهٔ راه صبح اولوردی
صد نیر آسمان همت

هرلفظ بدیع نکته سنجك
رمز آموز بیان همت

ذاتك کبی برکهر کر اولسه
پروردهٔ بحر وکان همت

آرایش تاج فخر ایدردی
شاهان جهانستان همت

نامکله نوله اولنسه اتمام
مجموعهٔ داستان همت

دستکده اوکلك بخشش آموز
ای حاتم دود مان همت

اوکرتدی جهانه رسم لطفی
اولسه نوله ترجمان همت

چوق کوهری ایلشدی کردون
زیور فکن دکان همت

کوردکده وجودك ایتدی تسلیم
صد خواجهٔ کامران همت

منشور فضیلتکده پیدا
خورشید صفت نشان همت

ای خضر هدایت سعادت
وی رهبر کمرهان همت

عهدکده روامیدر اولهم بن
پسماندهٔ رهروان همت

بن قطرهٔ موج خاکساری
سن لجهٔ بیکران همت

بن ذرهٔ پایمال کم قدر
سن مهر قدر توان همت

بن خسته طبیب لطف طبعك
داروی شفا رسان همت

سندن مدد ایستر اهل دانش
سنسك کس بیکسان همت

بن داخی عجبمی همت اومسهم
ای داور کاردان همت

کردون دنی‌یه ناز ایدر هپ
عهدکده هنروران همت

همتله نه‌در ندیم دردك
تا کی وصف بیان همت

یوز سور اودر فلك زمینه
فوت اولمادی یا زمان همت

سن مقصدك ایته‌مك تمنی
اولمازمی یا کسر شان همت

اولورلر زنده پیش مصحف روینده دلدارك
مكر ایمانه كلدی كافر زلف پریشانی

حرارتدن لبی تبخاله آوراولمش اول شوخك
تماشا ایتمین كورسون حباب آب حیوانی

مكر بار ثواب روزه قدین ناتوان ایتمش
كلور رفتاره یوز بیك ناز ایله سرو خرامانی

نه بیتابانه جنبشدركه یارب فرط ضعفندن
دل عشاقه میل ایتمز نكاه عشوه پیمانی

كل نسرینه دوندی نازنینم ایتمم استغراب
ریاضتدن سراپا جسم پاكی اولسه نورانی

دهانن آچمغه قدرت اولهیدی تاب كرمادن
ایدهیدی روز وشب طاعت پرستم یاصمد خوانی

زهی طاعت پرستی سرفراز حسن ایكن اول شوخ
اورسمه ایلدی اجرای آیین مسلمانی

كرشمه توبه فرما غمزهٔ خونریز ایسه ممنوع
فسون وفتنه مغضوب نكاه عشوه پیمانی

الهی نازنین ناز پروردم تمام اولدی
تمام اولمزمی ماه روزهنكده روز طولانی

اله آلمزمی جام ماه عیدی ساقیٔ كردون
قالورمی پر خمار روزه یارك چشم فتانی

هلال عید عرض ایتمزمی خلقه كوشهٔ ابرو
قالورمی منتظر اطفال دهرك دیدهٔ جانی

یاخود اول شهلوندم عیدكهده مست بی پروا
سمند ناز ایله عشاقه كوسترمزمی جولانی

یاخود تقریب عید شوق پیرا ایله هرشاعر
بودمده ایلمزمی نكتهسنجی خامه جنبانی

خصوصا كیم ندیم نكتهپرداز سخن پرور
دكلمی حضرت منلای ذیشانك ثنا خوانی

جناب شیخ الاسلام مكرم كیم وجودیله
عجبمی فخر ایدرسه ساكنان عرش رحمانی

هلال عیداولوردی حشرهدك مستغنیٔ خورشید
غبار پاینه بركره ایتسه وضع پیشانی

جناب فاضل یكتا كه عقل اول دانا
كمال فضلنه نسبتله لایق اولسه كر ثانی

ادب آموز عقل كل كه نا شایستهدر حقا
حضور لهجهٔ پاكنده آكمق نام سحبانی

ادیب نكته پیرای جهان كیم حسن تعبیری
ترنم سنج تحسین ایتسه جائز روح حسانی

كر اولسه نشوهیاب جام لطفی ذرهٔ كمتر
ایدردی مهر عالمتاب ایله دست وكریبانی

تظلم ایتسه كلدن عهد عدلنده اكر بلبل
ایدردی برك آلن دستمال چشم كریانی

اكر خورشید رأیك پرتو انداز اولسه آفاقه
شب دیجور اولوردی روز روشن كیبی نورانی

اولوردی حشرهدك هرخار خشك آتشین صدكل
نسیم حسن خلقك جلوهكاه ایتسه كلستانی

خداوندا خدیوا سایه انداز اولمسه لطفك
دیار معرفت اولمشدی دارالملك نادانی

اكر معمار فكر دوربینك ایتمسه تدبیر
طریق علم وفضلك نابهنجار ایدی اركانی

جنابك كیبی استاد هنرور ایتمسه همت
كیم آباد ایلر ایدی خاندان علم وعرفانی

بحمدالله كه ذاتك ویردی رونق كشور فضله
شهنشاه جنابكدر اواقلیمك جهانبانی

روادر آه وفریاد ایلمزسهم روز كارمدن
سزادر آكمسهم هیچ جور بخت نا بسامانی

نه ممكن عهد انصافكده تكدیر ایلیه كردون
هنرمندان صافی كوهر وپاكیزه اذعانی

خصوصا كیم بنم اول خسرو اقلیم معنا كیم
اولورهرسادهنكتهم داغ رشك انداز خاقانی

بیوك شاعرلرك همنامی اولمق دها فنا بر تجلیدر . حتی بونك ایچون زمان قیدی بیله یوقدر . ایشته محمد ندیم بوكا حزین بر مثال تشكیل ایدییور. بوشاعرك احمد ندیمدن آلتمش ایكی سنه اول یاشامش اولمسی ایله اوقدر زمان صوكره كلمش اولمسی آراسنده برفرق اولمادیغی بوكون ثابت اولدی . بو اعتبارله عزت علی پاشادن دها بدبختدر . كندیسندن صوكره بربشقه ندیم ـ همده نه‌عیار برندیم! ـ كله‌جكی ندیم قدیمه معلوم اولسه‌یدی بوبدبخت شاعر ، هیچ اولمازسه اسمنی دكیشدیرر وكندیسنی بزه طانیتمقده بوقدر كجیكمزدی!

ندیملر، طالعجه «دوما»لری آ كدیرییور. مشهور آلكساندر دومانك معاصری وهمنامی اولان شعرادن آدولف دومانك برتیاترو‌سی وقتیله «اوده‌ئون» ده ایلك دفعه تمثیل ایدیله‌رك اولدقجه موفقیت قازانمش. اوآقشام اویوندن صوكره آدولف دوما، نشوۀ موفقیتله، مشهور همنامنك یانته كیدرك: « ای! آرتق شیمدی ایكی‌دوماوار ، دینیله‌بیلیر... ایكی‌قورنه‌ی[*] اولدیغی سویلندیكی كبی . » دیمش . بونك اوزرینه آلكساندر دوما آداشنی ملتفتانه سلاملایه‌رق « دوما » اسمیله همقافیه اولمق اوزره: « بونژور طوما! » جوابنی ویرمش وبوصورتله همنامنك طوما قورنه‌ی اولدیغنی ظریفانه، فقط پك‌آجی برطرزده آكلاتمش... معمافیه بزم ندیمز آلكساندر دوما كبی آداشنه خشونت دكل محبت كوستریبور . ۱۱۵ نجی صحیفه‌ده‌كی « تشطیر » ده كورلدیكی اوزره :

همم مخلصم‌كه نظم ایله ایتمشدی سل سیف

دیه‌رك آغابكیسنی تبجیل وبزه تقدیم ایدییور . فی‌الحقیقه احمد ندیمك بو دلالتی اولمسه ایدی محمدندیم‌بزم ایچون تماماً مجهول قاله‌جقدی ... اسمی ندیم اولمقدن بشقه بر قباحتی اولمیان ، حتی :

سوز سویلیه‌مز زمزمه سنجان محبت
مجلسده ندیم سخن آرا سوزه كاسه

یولنده زمانك سخنورانته میدان اوقویه‌جق قدر كندیسنه اعتمادی اولان بو شاعر استادنامنه بحق لایقدر. دیوانچه‌سنی كتبخانه‌لرده توزلر ایچنده دها زیاده‌اویومقدن قورتاره‌رق همنامنك‌دیوانی‌ایله‌آغوش بآغوش ایدیتك سینه‌سنه تودیع ایدییورز .

[*] مشهور پیه‌ر قورنه‌ی ایله برادری طوما قورنه‌ی.

دیوانچۀ ندیم قدیم

قصیده‌لر

هلال ایتدك فغان‌ای روزه اول خورشید تابانی
كركمز باكه عیدك ایتمه تك آزرده جانانی
شكست ایتدك اوكارخسار آلك رنك رویی‌ حیف
عجبمی بلبل دل ایلسه خونابه افشانی
فغان كیم چشم بیمارنده نازه قالمامش قدرت
نیازه كرچه اولدن‌ده یوقدی عاشقك جانی
نكاهی كوشۀ محراب ابروده كمین آرا
فسون وفتنه‌یه یوق نیلسون اماكه درمانی
لب لعلینی اولسه نغمه سنج حلقۀ تسبیح
ایدر آشفته دل كرو بیان سبحه كردانی

مرقوم وادیٔ سخندانیده طبع بلند وسمت ظرافتده فرزند دانا پسند » ایمش .

ناهید [ف] کواکب سیاره‌دن زهره دینیلن یلدیز . اساطیر ایرانیه‌یه کوره « مطربهٔ فلك » اعتبار اولنمشدر .

حرف آتاردم کردش ناهید رخشان اوستنه
ص ١٩

نَبَرد [ف] جنك .

نَحل [ع] بال آریسی. ٤٩ نجی صحیفه‌ده مندرج:

بختی ویرسه تقویت نحلك مسدس خانه‌سی
معدن الماس اولوردی سینهٔ خارا کبی

بیتنده‌کی « مسدس خانه‌سی » آری قوغانَنه اشارتدر .

سویله او شارلاتانلره
هندسه طاسلایانلره
وار نظر ایت قوغانلره
نحله‌ده‌کی کمالی کور

نَخجیر [ف] آو .

ندیم قدیم ١٠٨١ تاریخنده یعنی ندیمك وفاتندن آلتمش ایکی سنه اول وفات ایتمش اولان مدرسیندن محمد ندیم افندیدر. « اول کلبن کلستان معارفك نامی محمددر . سرچشمهٔ زلال وجودی منبع جویبار اهل عرفان اولان استانبولدن ظهور ایتمشدر . بر بربرك شاخ شجرهٔ وجودی ونهال حدیقهٔ ذات مسعودیدر . اوائل حالنده تحصیل معرفت و اکتساب شرف ملازمت ایتمکله بحسب العاده طریق تدریسه پانهاده اولوب هنوز نتیجه‌یاب اولمیوب آلتمشلی مدرسی ایکن ١٠٨١ حدودنده ترك مدرسهٔ فنا وعزم بقعهٔ بقا ایتمشدر. فوتنه ناظم چلبی طرفندن بو تاریخ نظم اولنمشدر :

ندیمی قیلدی مولا بزمکاه وصلنه دعوت

. . . . علوم عربیه‌نك مرد میدانی اولدیغی کبی عرصهٔ نظم وانشانك دخی فارس دورانی اولوب غایت خوش صحبت اولمغله کبار دولتك ندیم خاصی اولمشدر» (تذکرهٔ صفایی)

... اساتذه‌دن ملا چلبی‌نك آستانه ملازم اولمغله لایق منزلت اولدقده شیخ الاسلام ابو سعید افندیدن ملازم اولدی . الحالة هذه قرق آقچه مدرسه‌دن معزول ایکن ١٠٦٤ حدودنده جنابی افندی مدرسه‌سی خارجنه نائل و٦٨ رجبنده سعدی افندی مدرسه‌سنه واصل اولدی. ٨١ صفرنده منظومهٔ احوالی پریشان ودار آخرته روان اولدی... مولانای مزبور مجموعهٔ فضل موفور شعر و انشاده ماهر معارف جزئیه‌ده کلیتی ظاهر هم اهل علم هم شاعر فارسیده یدطولاسی مسلم صدور کرام حضورنده معزز ومکرم ظریف شهلوند صاحب نظر ودلپسند ایدی . السنهٔ ثلثه‌ده اشعار درر باری وتخصیص ندیم مخلصی ایله کفتاری واردر . (از ذیل عشاقی زاده)

بر شاعر ایچون کندندن داها بیوك بر شاعرله همزمان اولمق نه‌فنا برتجلیدر ! عزت علی پاشا (ص ٣٠٩) ندیمدن اول ویا صوکره کلمش اولسه‌یدی بوکون ندیمه یاقین برشهرتی اولوردی . ندیم ایله برابر یاشادیغی ایچون اخلاف کندیسنی ایکی عصردنبری طانیه‌مادی. بوندن بویله‌ده بلکه لایقی وجه ایله طانیه‌مایه‌جق ... چونکه ندیم ایکی عصری کندی اسمیله‌دولدیردی وزماننده‌یتیشنلرك اسملرینی اونوتدیردی !

نا

ناخن [ف] طرناق . ۱۶ نجی صحیفه‌ده‌کی : «عاشقك داغنه‌ درکار اوله نوك ناخن» مصراعنده قافیه ضرورتندن ناشی فتح «خا» ایله قوللانلمشدر .

نادی [ع] مجلس ، انجمن .

پاینده اوله بو بزم ونادی
ص ۱۰۸

نارنج [ع] نارنك [ف] ترنج .

نارون [ف] قره آغاج .

ناسره [ف] قلب آقچه . ۱۵ نجی صحیفه‌ده مندرج :

زر خورشید ایسه‌ده ناسره‌در نقد کهن

مصراعنده‌کی « زر خورشید » تعبیری اسکی زمان کیمیاگرلرینك آلتونه گونش دیملرندن کنایه‌در . آلتونك وزیری مشابه‌سنده اولان گموشه‌ده قمر دیرلردی .

ناسره قالمشیدی نقد هنر
و
دی نبهره ناسره قلب آقچه‌یه
(تحفهٔ وهبی)

« نبهره » ده قلب آقچه دیمکدر . فرومایه آدم معناسنه‌ده گلیر .

گیتدکجه اولدی ناسره چون نقد کمعیار
عزت زمانه‌مزده اثردن چه فائده
(عزت علی پاشا)

نافه [ف] مسك آهوسی دینیلن حیوانك گوبگندن چیقان مسك . [« تاتار » ماده‌سنه مراجعت]

نال [ف] قامش قلمك ایچنده‌کی اینجه تل .

نامی احمد ثالث دورنده (۱۱۳۴) استانبولده ایران ایلچیسی بولنان ایرانلی تورك شاعریدر. اسمی مرتضی قولی خاندر. تورکجه‌یی، غایت گوزل شعر سویلیه‌جك درجه‌ده ایی بیلیردی. ۱۵۷ نجی صحیفه‌ده‌کی:

« ای طره باغ حسنده سنبلمیسك نه‌سك »

غزلی نامی خانك عینی قافیه‌لی غزلنه نظیره‌در.

توجه ایتسه اولور ذره آفتاب سکا
عجبمی اولمسه بروجهله نقاب سکا

مطلعلی برغزلی ودها بشقه اشعاری واردر. ندیمك ترکجه وعجمجه غزللرنده (نامی) اسمی چوق گچر. ندیمك فارسی غزل یازمسنه نامینك استانبولده بولونمسی باشلیجه سببلردن بری عد اولنه‌بیلیر . فارسی شعرلرندن دولایی بعضاً ندیمك علیهنده سوز سویلرمش . ۲۱۹ نجی صحیفه‌ده‌کی :

نامیا کرمیکند دخلم ندیما نیست غم
دخلهای قابلان زلف سخن را شانه است

بیت فارسیده بونی گوستریر . ایکنجی مصراع نامینکدر . دقت ایدیلیرسه ندیمك جوابی پك ادیبانه‌در . نامی خان استانبوله مواصلتنده ابراهیم پاشانك حضورینه چیقدیغی زمان پاشانك کندیسنه :

« یولجیلغکز قیشه تصادف ایتدی. یولده زحمت ومشقت چکدیککز » دیمسی اوزرینه نامی خان : « کرم والتفاتکز استانبولی بزه گلزار ابراهیم ایتمشدر » یولنده ظریفانه جواب ویرمشدر. مورخ راشدك تعبیریله « ایلچی

مشاهده ایلدیلر عثمان آهوبی طوتوب حضور فریدونه کلدیلر وماجرایی عرض وافاده ایلدیلر فریدون تیزحکماسنی جمع وسوءاریلرك تقریرینی خبر ویردکده لاجل التجربه برخروسك آیاغنی قیروب بعده اول صودن ایچیروب وسوردیلر واقعا آیاغی کالاول صحیح اولغله فریدون غایتله محظوظ اولغله امر ایلدی اول صویی ضبط وتصرفه آلوب اوزرینه ناظر نصب وتعیین ایلدیلر وعملی نوعنی افرنجلر ترتیب ایدرلر قزل صاچلی بر چوجغی اوتوز سنه یه بالغ اولنجه حفظ ایدوب بعده برطاش دیبکی صوصم یاغی وبال ایله آغزینه برابر طولدیردقدن صکره اول دردمندی ایچنه اوتوردوب آغزینی محکم قپارلر یوز یکرمی سنه ترك ایلدکدن صکره آچارلرکه مطلوبلری اوزره خالص مومیا اولمش بعضلر بو نوع مومیایی معدنی نوعی اوزره ترجیح ایدرلر .

(برهان قاطع)

١٥٤ نجی صحیفه‌ده مندرج :

خسته‌لکاردن امان کورمیه چشم سیهك
مومیا بولمیه عالمده شکست کلهك

بیتنده‌کی «مومیا بولمیه» دوزلمیه معناسنه‌در . « شکست کلاه » کلاهك قیرلمسی ، بر طرفه یاتوب چقورلاشمسی ، یعنی بوکونکی تعبیرله قالبنك بوزولمسی دیمکدر . سرپوشك بووضع پریشانی ندیم نظرنده خوش برمنظره تشکیل ایتدیکی ایچون «کلاهك دوزلمسون ! تا که سنی بویله کوردکجه بن‌ده بسبتون پریشان اولهیم » دیمك ایستیور . بددعا ظن ایدلمسون! « خسته‌لکاردن امان کورمیه چشم سیهك » دیمسی‌ده ینه بویله بر تمنی معناسنی متضمندر . چونکه اسکی شاعرلرك چوق قوللاندقلری « چشم بیمار » یعنی خسته کوز تعبیری حقیقةً خسته اولان کوز معناسنه اولمیوب کویا برشی یاپمغه مقتدراولمیان برخسته کوزی کبی بی‌تابانه باقیشلی مخمور کوز دیمکدرکه عاشق نظرنده چوق شی ایقاعنه مقتدردر ! ندیم ینه بویله بر کوز ایچون بشقه بر غزلنده :

نکهك بویله نه‌دن خسته‌در ای شوخ سنك
کوزلرك بزم ازلدن بری مخمور کبی

دیدیکی کبی نابی‌ده :

بیمار ایسه‌ده هر نه قدر چشم سیاهی
عشاقی پریشان ایده‌جك قدرتی واردر

دیمشدر . بویله برکوزقارشیسنده قوجه نفعی بیله :

باقدقجه برنکاه ایله بیك جان آلور کوزی
هم ینه شویله خسته کورینورکه جان‌ویرر

دییور !

مهدی ائمهٔ اثنی عشرك ٢١ نجیسی اولوب ٩٥٢ تاریخنده دنیایه کلمش وپدرینك وفاتندن صوکره درت بش و بر روایتده اون یدی یاشنده ایکن سردابه کیروب بر دها کورونمدیکی متواتر اولمشدر . آخر زمانده ظهور ایده‌جکنه دائر بر اعتقاد موجوددر .

میرزا جان ایران شعرا و علماسندن اولوب شیرازلیدر . مطول واشارات کبی کتب علمیه‌یه حاشیه‌لری واردر.

جناب شیخ الاسلام شریف اطوار سعدآثار
که شاکرد ایتمکه ایتمز تنزل میرزا جانی
ص ٢٩

میر صدر میر صدرالدین محمد شیرازی . جواهرنامه مؤلفی .

میر صدرك سرینه موقف نعلی مأمن
ص ١٦

میزان [ع] بر برجك اسمیدرکه « سنبله » ایله « عقرب » برجلری بیننده‌در . کونش ایلولك طقوزنده اشبو برجه انتقال ایدر .

ملکشاه ایرانده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌نك اوچنجیسی واك بیوکی اولوب ٤٦٥ ده ١٨ یاشنده ایکن پدری آلپ آرسلانك شهادتی اوزرینه وزیر شهیر نظام‌الملکك سعییله تخت سلطنته جلوس ایتمشدر. جسور، عادل، عالم وعاقل ومدبر برپادشاه اولوب «السلطان العادل» لقبیله ملقب ایدی. صیده زیاده مراقی اولوب فوق‌العاده نشانجی اولدیغندن چوق آولر اورمش وهر اوردیغی آو ایچون فقرایه بر آلتون ویرمکی عادت ایدینمش ایدی. ٤٨٥ تاریخنده بغدادده ٣٨ یاشنده وفات ایتمشدر.

جهان ایچره ملکشاهك نظام الملکی وار ایسه
نه‌مده سن نظام دولت نصرتمأ بمسك

ص ٥١.

منجوق [ف] سنجاق باشنه طاقیلان دکرمی شی، ماهچه، علم.

منوچهر فریدونك طورونی واصغر اولادی اولان «ایرج» ك اوغلیدر. چوق یاشامش وچوق سلطنت سورمشدر.

موبد [ع] «بانك فتحی ویا کسریله» مجوسیلرك بیوك عالمی.

دیندی زردشت آکه کیم یاپمش مجوسیچون کتاب
هم مجوسك اوقومشلارینه دیرلر موبدان
(تحفهٔ وهبی)

موش [ف] فاره. ریاکارلق ایدوب ایچمدیکی حالده مزه‌صوفراسنی فاره کبی سیلوب سوپورن خام صوفی حقنده ندیم:

زاهد روبه فریب ایلر ریا صهبایه لیك
ایتدیکی بیدادی نقل مجلسه نوش ایلمز

ص ١٤٨

مولی‌الموالی [ع] (١) افندیلرك افندیسی. (٢) آزاد اولمش کوله‌لرك آزادلیسی. ١٢١ نجی صحیفه‌ده مندرج:

حضرت مولی‌الموالی کیم علوشان ایله
اولدی زال چرخه مالك لیك بامالك یمین

بیتنده برنجی معنا مقصوددر.

مومیا | **مومیایی** روستایی‌وزننده یونانیده مومیا عامه مومیه دیرلر جسم معروفدر بعضلر عندنده لفظ فارسیدر اصلده موم آیین وصف ترکیبیدر موم روش وموم طرز دیمکدر زیرا مومیا صورتده موم کبی برنسنه‌در وعندالبعض اصلی موم آیین‌در بای موحده ایله وبو تسمیه‌ده ایکی وجه روایت ایلدیلر بری بو درکه آیین معدن مومیایه قریب برقریه‌در مجاورت حسبیله اکا مضاف اولمشدر وبریسی دخی ترکیب توصیفی جهتیله صولی موم دیمکدر مومیامعدنی اولان مغاره‌ده‌صو اولمغله مومیا اخذ اولندیغی وقتده مرطوب اولدیغندن صویه نسبت اولندی بهمه حال ایکی نوعدر معدنی وعملی اولور معدنی نوعی فریدون زماننده ظهور ایلدی شویله نقل ایدرلرکه فریدون برکون شکاره چیقوب کشت وکذار ایدرکن سپاهدن بریسی برآهویی اوق ایله اوروب واخشام حلول ایتمش اولمغله آله‌میوب اوکندن غائب ایلدی مکر آهونك زخمی مهلك اولمامغله لنکالنك برمغاره طرفنه عزم وفرار ایلدی اول خلالده سپاهدن برقاچ سواری اول آهویه تصادف ایدوب آهسته آردینه دوشدیلر آهو دخی نه‌حال ایسه کندیسنی مغاره ایچنه براقدی سواریلر دخی قپونك آغزینی آلوب آهو ایچریده نه‌پیاجقدر دیو کوزدوب طوردیلر شیمدی آهو اول مغاره ایچنده اولان صویه جان آتوب براز ایچدی وعضو مجروحنی سوردی درت ساعت زخمی اوکیلوب دیب دیری اولدی اول کمسه‌لر بو حالت عجیبه‌یی که

مطلع [ع] برمنظومه‌نك ایلك بیت، مصرعی در. بو تعبیر قصیده، خصوصیله غزل حقنده زیاده استعمال اولنور. قصیده وغزل آرالرنده تجدید كلام یوللی ایراد اولنان مصرع بیتلره‌ده « مطلع » نامی ویریلیرسه‌ده بونلر مرتبه‌لرینه كوره « مطلع ثانی ، مطلع ثالث » طرزنده تقیید اولنور. شوحالده منظومه‌نك الك باشده‌كی مطلعنه « مطلع اول » دنیلمك لازم كلیر. بردن زیاده مطلعی حاوی اولان شعره « ذات المطالع » ویا « ذوالمطالع » تعبیر اولنور. برده « حسن مطلع » تعبیری واردركه غزلده مطلعی تعقیب ایدن بیت رنكینك عنوانیدر. ۱۵ نجی صحیفه‌ده‌كی :

حسن مطلعده ایدوب چشمهٔ مهری ریزان
ایلدی حكمنی اجرا ینه طبع روشن

بیتی « حسن مطلع » در. ندیم ، تصریح ایدرك سویلیور .

مَطیّه [ع] ركوبه صالح حیوان .

معز ومذل اسماء الهیه‌دندر .

تا حكم اسم پاك معز ومذل مدام
ایمان وكفره حالت ماه وكتان ویرر
ص ۲۳

بوراده: (قل اللهم مالك الملك تؤتی من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء وتعز من تشاء وتذل من تشاء بیدك الخیر انك علی كل شیٔ قدیر) آیت كریمه‌سنه تلمیح واردر . یعنی جناب حق دیله‌دیكنی عزیز ودیله‌دیكنی ذلیل ایدر...

معن جود وكرمیله مشهور برذات. طبیعت شعریه‌سی‌ده وار ایدی .

مغرب آفریقانك مصردن بشقه سواحل شمالیه‌سیله اندلسه یعنی اسپانیا وپورتكیزه‌ویریلن اسمدر. ممالك مذكوره‌دن الیوم جزایر نامیله معروف اولان خطهٔ واسعه‌یه « مغرب اوسط » وفاس یاخود « مراكش » حكومتی تشكیل ایدن مملكته « مغرب اقصی » نامی ویریلیر .

زلف وكلاهی وبردی خلل مغرب وفسه
ص ۱۷۱

مُفْت [ف] بادهوا ، بلاش ، جابا .

عشقه دوشدم جان ودل مفت جوانان اولدی هپ
ص ۱۳٦

مقدم وقتیله استعمال ایدیلن برنوع صاریغك اسمی اولدیغی آكلاشیلیور :

چاك ایتسونمی جامهٔ سبزین كورونجه كل
باق شول یشیل مقدمه اول قرمزی فسه
ص ۱۷۲

برده «مقرمه» واردركه بین العوام تحریف اولنه‌رق « ماخراما » دینیلیر . « مقدم » ك باشه صاریلان بویله برشی معناسنه كلدیكنه دائر قاموسده براشارت یوقدر .

مُقَرْنَس [ع] اوزری مردیون هیئتنده اولان چاتمه طاوان ، قبه = طاق مقرنس . بوكلمه طاغ چیقینتیسی ودوه هوركوجی دیمك اولان « قرناس » لفظندن مشتقدر .

تصویر چینی یازمش او طاق مقرنسه
ص ۱۷۲

مِكْنَسه [ع] سوپوركه .

ملاهی [ع] « یلهی » و « ملهات » ك جمعی . لهو ولعب آلاتی . چالغی واویون طاقمی . مفردلری قوللانلماز .

نهی اسباب ملاهی‌یه كاوله تفرقه ساز
بولیه حشره دكین بر بط ناهید دوزن
ص ۱٦

مقامنده (مزایاسنی) استعمال اولنماز. (مزایا) کلمه‌سی اکثریا سوزده‌کی نکات و محاسن حقنده قوللانیلیر. (مزیات) ایسه هم انسانك متصف اولدیغی کافۀ فضائل یعنی ذکا، علم وهنر، سخا، شجاعت وسائره کبی شیلر حقنده هم (مزایا) یعنی محاسن کلام موقعنده قوللانیلیر: مزیات افکار. مزیات کلامیه. «مزیاتی چوقدر» مقامنده «مزایاسی چوقدر» دینه‌ملی. مزایا کلمه‌سی لسانمزده معنی، کنه وحقیقت معناسنه‌ده قوللانیلیر: سوزك مزایاسنی ادراك.

مزدك ساسانیاندن قبادك زماننده ایرانده ظهور ایله اباحه والحاد مذهبنی (حرب عمومی‌یی متعاقب روسیه‌ده ظهور ایدن بولشه‌ویکلك) ایجاد ایتمش بر شخص اولوب قباد دخی بونك مذهب باطلنی قبول ایدرك ایرانجه انتشارینه سبب اولمش ایسه‌ده نوشیروان حکمدار اولنجه مزدکی قتل ومذهبنی منع ایتمشدر.

بدخواهنك اندیشه‌سی چون مذهب مزدك
ص ٢٣٨

مَزَرْکَشْ [ف] آلتون صرمه ایشلمه‌لی.

یعنی سلطان احمد غازی‌که دوش قدرینه
اطلس کردون مزرکش تکمه‌لی برعنتری
ص ٢٤

مستزاد بحر هزج اوزانندن اولان «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن» یاخود «مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل» وزننده بولنان مصراعلره «مفعول فعولن» ویا «مفعول مفاعیل» جزءلرینه مساوی برر پارچه ضم ایتمك صورتیله میدانه کتیریلن نظمدر. او پارچه‌لره (زیاده) نامی ویریلیر.
ص ١٨٦

مُسَمَّط [ع] بیتلری اکثریت اوزره قافیه‌لی درت جزءدن متشکل نظم.
ص ١٠٦، ٢٣٣.

مصراع [ع] موزون بر پارچه‌درکه کندیسیله بحراً متساوی دیکر موزون بر پارچه‌یه مقارنتندن بر بیت تشکل ایدر. نظمده اکثریا «مصرع» صورتنده مستعملدر. قرینی اولمیان، یعنی تك اولان مصراعه «مصراع آزاده» دینیلیر. متین ولطیف اولان مصراعلر «برجسته» ایله توصیف ایدیلیر:

اکر مقصود اثرسه مصرع برجسته کافیدر
عجب حیرتده‌یم بن سد اسکندر خصوصنده
(راغب پاشا)

معمافیه برجسته وصفی یالکز مصراعه مخصوص دکلدر. عمومیت اوزره اشعار وافکار حقنده استعمال اولنه‌بیلیر.

مصطفی پاشا احمد ثالث دوری قپودان پاشالرندن اولوب مرزیفونلی مقتول مصطفی پاشانك حفیدیدر. نشانجی ایکن ١١٣٢ ده مسند قپودانی‌یه تعیین اولنمشدر. ١١٤٣ وقعه‌سنده قتل اولنه‌رق جدینك ایرغاد بازارنده‌کی مدرسه‌سی حظیره‌سنده دفن ایدلمشدر.

مصلای شیراز حافظ شیرازینك مدفون اولدیغی، شیراز خارجنده لطیف المنظر برمسیره، کلکشت.

داخی کلکشت مصلا خوش مکان
خواجه حافظ آنده فردوس آشیان
(تحفۀ وهبی)

بده ساقی‌می باقی‌که در جنت نخواهی یافت
کنار آب رکن آباد وکلکشت مصلا را
(حافظ)

کلکشت مصلایه عجملر (حافظیه) دیرلر.

محاسن [ع] وجود انسانیتك كوزل اولان یرلرینه اطلاق اولنور . « لحیه » معناسنه مستعملدر: تاریخ محاسن صبیح چلبی .
ص ۱۰۲

مِحْبَره [ع] دیویت .

محمد پاشا (كتخدا) دامادابراهیم پاشانك امكدار ودامادیدر. ۱۱٤۳ده وفات ایتمشدر .
ص ۷۲

محمد پاشا (كنج) داماد ابراهیم پاشانك مخدومیدر . داماد پادشاهی اولمشدر . ۱۱۸۲ محرمنده وفات ایتدی . پدرینك یاننده مدفوندر .
ص ۹۵

مختال [ع] متكبر .

او غم دیدكاری دیرینه دشمن مختال
ص ۳۲

مخدوم [ع] كندیسنه خدمت اولنان . خدم وحشم صاحبی، كثیرالاتباع.

اخدم ومخدم ایمش صاحب اتباع وخدم
دخی جن تابعه‌لی كیمسه‌یه دیمش مخدوم
(سنبلزاده)

اولادك تربیه‌سی پدره عائد بر خدمت اولدیغی ایچون اوغل مقامنده مستعملدر .

۱٤۰ نجی صحیفه‌ده مندرج :

بوكون پك سرفراز وشادمان كوردم ندیمانی
مكر كیم مجلس مخدوم بی همتایه كیرمشدر

بیتنده‌كی « مخدوم » كلمه‌سیله ندیم عیارك ایكی معنا قصد ایتدیكنه شبهه یوق كبیدر . « پك سرفراز وشادمان » اولدیغنی سویله‌مسی‌ده بونی ایما ایدر !

مخطوبه [ع] تزوج ایچون ایسته‌نلمش قیز.

بودر مأمولز كیم بعدازین مخطوبهٔ نصرت
ایدوب تأخیری ترك آمادهٔ كشف لثام اولدی
ص ٦٦

مُخْمَل [ع] تویلی قدیفه .

ایدوب ظهور خط سبزفام ژنكاری
دوخوابه مخمله دونمش حریر رخساری
ص ۲۱۲

مراوده [ع] طلب ایتمك .

مُرَبّا [ع] شكر ایله قایناتیلوب قوامنه كلدكدن صوكره طوكدیرلمش میوه صوبی طاتلیسی .

قمر خمیره‌سی یاخود كونش مرباسی
ص ۲۹

مَرْز بوم [ف] اقلیم، وطن معناسنه كلیر. « مرزبوم اولدی وطن سرحد سینوریدر دخی »

مرز بوم هندده عرفی عجمده انوری
ص ۲٥

مُرَقَّع | **مرقعات** [ع] خطاطلرك اكله یازیلری، مشق كاغدلری .

مُرْوارید [ع] اینجو معناسنه‌در مروارید (تحفهٔ وهبی)

لعل ومرواريد دعوانك نثارایت بعد ازین
ص ۲۰

مزایا — (مزیت) ك جمعی . فضائل : مزایای سخن . دیكر جمعی اولان (مزیات) ایله استعمالجه بینلرنده فرق واردر . مثلا (فلان ذاتك مزیاتنی تعریفه حاجت یوقدر) جمله‌سنده‌كی (مزیاتنی)

مانی مذهب موجدلرندن اولوب « مانئ نقاش » دیمکله شهرت بولمشدر . میلادك ٢٤٠ تاریخلرنده دنیایه کلمشدر . رساملقده فوق‌العاده مهارتی اولدیغی مروی اولوب حتی « ارتنك » یاخود « ارژنك » اسمیله معروف اولان وسمادن نزول ایتدیکی کندی طرفندن ادعا اولنان کتاب دخی معجزه یرینه قبول ایتدیردیکی فوق‌العاده رسملرله مزین ایمش ...

ایکی نقاش مشهور آدیدر مانی ایله بهزاد
(تحفهٔ وهبی)

مبلغ [ع] « میمك کسریله » معجونجی قاشیغی . غلط اوله‌رق (مابلاق) دینیلیر .

متی [ع] « مقولات عشره » دن بریدر . ممکن‌الوجود اولان اشیا یاجوهر یاخود عرضدر . (جوهر) بذاته قائم اولوب قابل انقسام اولمیان شیدرکه متقدمین اصطلاحنده جزؤ لایتجزی ، جوهرفرد ومتأخرین اصطلاحنده جزؤ فرد اطلاق اولنور . جوهر یا مادی اولور : اجسام کبی ؛ یا مجرد اولور : نفوس ناطقهٔ انسانیه ، نفوس فلکیه ، عقول کبی .

(عرض) بذاته قائم اولمیوب هرحالده قیامی برمحله محتاج اولان اجسام وجواهرده حادث اولور . مثلا کل جوهر واونك رنکی وقوقوسی عرضدر . اقسام عرض طقوزدر : کم ، کیف ، این ، متی ، وضع ، ملك ، اضافه ، فعل ، انفعال .

جوهر واعراض جوهر شوقطعهٔ عربیه‌ده کوسترلمشدر :

زیدالطویل الازرق ابن مالك
فی بیته با لامس کان متکی
بیده غصن لواه فالتوا
فهذه عشر مقولات سوا

ترجمه‌سی : « اوزون بویلو ، ماوی کوزلی زید ابن مالك دون أونده بر یره دایانمش اولدیغی حالده اوطوربیوردی . ألنده بولنان دالی أکوب بوکدی ، دالده بوکولدی . ایشته مقولات عشره تماميله بونلردن عبارتدر . »

(زید اوطوربیوردی) دینیلدیکی زمان خاطره اونك شکل وشمائلی ، هویتی ، اوطورمق فعلنی نره‌ده ونه زمان ونه وضعیتده اجرا ایتدیکی کبی بعض سوآللر وارد اولورکه قطعه‌ده بونلره جواب ویریلیور :

اوزون بویلی (کم) ، ماوی کوزلی (کیف) ، ابن مالك (اضافه) ، أونده (این) یعنی مکان ، دون (متی) یعنی زمان ، دایانمش اولدیغی حالده (وضع) ، ألنده بولنان دالی (ملك) ، بوکدی (فعل) ، بوکولدی (انفعال) . ایشته بوحاللر زیدده ، یعنی جوهرده حادث اولان عرضلردر .

١١٦ نجی صحیفه‌ده مندرج اولدیغی اوزره ندیم :

اولماز انین عاشقه زیرا متی وکیف

دیبور . یعنی دیمك ایستیورکه عاشقك نه زمان ونصل آه وانین ایتدیکی سوآلی وارد اوله‌ماز . طوروب طورورکن بر شیدن متأثر اوله‌رق فریاد ایدر . اونك ایچون زمان ومکان قیدی یوقدر .

مثانی [ع] ایکی تللی طنبور معناسنه اولان (مثنی) نك جمعی .

هپ لطفك ایله تازه ادادر بو قلملر
هپ جودك ایله نغمه سرادر بومثانی
ص ٧٠

مثنوی هر بیتی باشلی باشنه مقفی اولان نظمدر . اکزیاده حکایات قبیلندن اولان آثارده یاقیشیق آلیر :
(مثنوی شریف)

مظهر تقدیر جناب نبوی اولمشدر . « اقرأ »
سورهٔ شریفه‌سی نازل اولدقده کعبهٔ معظمه‌ده
لبیدك مشهور قصیده‌سی قارشیسنده تعلیق
بیورلمش اولمغله او صرده‌ده لبید قومی هیئت
مبعوثه‌سیله برلکده کلوب بوسورهٔ شریفه‌یی
کورنجه کلام مخلوق اولمدیغنی درکله همان
نزد جناب نبوی‌یه کیدرك شرف اسلامله
مشرف اولمش وبعده خیلی وقت دها معمر
اولوب ۱۴۰ یاشنده کوفه‌ده ارتحال ایتمشدر .
بر روایتده بعدالاسلام فخر کائنات افندمزه
وصحابهٔ کرامه قارشی هجوه جرأت ایدن شعرای
کفاره جواباً برچوق اشعار سویلمش و بر
روایتده‌ده بعدالاهتدا فصاحت قرآنیه‌یه حیران
اولوب آرتق شعر سویلمکدن واز کچمشدر .
(قاموس الاعلام)

نه‌قابل وصفنه شایسته معنی بولمق ایسترسه
سخن‌سنجان عصرك هر بری رشك لبید اولسون
ص ۸۷

لوند (ایتالیانجه: Levantino) وندیکلینك
وقتیله ممالك شرقیه‌دن آلدیغی بحریه
سلاح‌انداز نفری § تشکیلات قدیمهٔ عثمانیه‌دن
برنوع صنف عسکری . (لوند چیفتلکی) =
بشکطاشك آرقه جهتنده وشیشلینك ایلریسنده
وقتیله اشبو صنف عسکری ایچون انشا ایدلمش
اولان قیشله ایله مشتملاتنك بولندیغی محلك
اسمی . فارسیده (لوند) تنبل ، عیاش ،
زندوست معناسنه‌کلیر . بوکلمه حقنده (برهان
قاطع) شویله یازییور: «...واصطلاحده اول
سرهنك بی فرهنکه دینورکه‌درونده خوف
خدادن وحیادن اثر اولمیوب بی‌باك وبی پروا
خلقه اطالهٔ دست تعدی واموال‌الرین عندنده
مباح عدیله (بولشه‌ویك!) بکندیکی آلوب
قطعا انصاف ومبادلات ایلمیه» . (شهلوند) =
اوضاع سربستانه واطوار بی باکانه‌ده بولنان
بویلی بوصلی، شن ، کوزل کنج .

اولورسرپنجهٔ خورشید لرزان کرم اولوب کاهی
لوندم آستین افشان ناز اولدقجه بازودن
ص ۱۶۷

شهلوندم قوت بازوی ابرامن بیلور
ص ۱۴۴

م

ماده [ف] دیشی حیوان .

چیقوب آغوشنه نخوتله ایدرلر شمدی
مادهٔ شیردن آهو بره‌لر مص لبن
ص ۱۸

مارد [ع] تمرد ایدن ، عناد واستکبار
ایدن .

ویرمز شهاب سینهٔ شیطان مارده
اول بیمی کیم عدویه درخش سنان ویرر
ص ۲۱

مازندران { ایرانك ایالات شمالیه‌سندندر .
دولت ایرانیه‌نك الك ایی
عسکری مازندرانیلردر . فردوسی شهنامه‌سنده
کیکاوسك مازندرانی ضبط ایتمکه کیتمسندن
بحث ایتدیکی صرده‌ده بوممکتك متانتی واها-
لیسنك جسارتنی تعریف ایدییور . شرق
طرفنده اقوام تورانیه‌نك تجاوزاتنه قارشی
ساحلدن جباله‌قدر برصره سدلری واستحکاماتی
وار ایسه‌ده بونلر اقوام تورانیه‌نك تجاوزینه
مانع اوله‌میوب کرك جنکیز کرك تیمورلنك
عسکرلری مازندرانی چیکنه‌مشدر .

کلدکجه جوشه جیش شهنشاه همتم
صبره اساس قلعهٔ مازندران ویرر
ص ۲۳

بالغ اولان لاله اسملرندن بعضیلری بروجه آتیدر :

آرایش . اشارت . آشوب جهان . آشوب چمن . آشفته . آصف پسند . آفتاب . احمدی . الماسپاره . باریك . بالاتر . بالاقد . بخشنده . بدر منیر . برجیس . بوقلمون . بهزاد . بی همتا . بزم آرا . بشارت . پرتو انداز . پنجهٔ آفتاب . پیك بهار . تابان . تاج بهار . تنها خرام . توتیای چشم . تیر انداز . ثعبان . جام جم . چمن آرا . چوکان شاهی . حالت افزا . خانمان . خدا داد . خنجر کلکون . خوش اندام . خطایی . درشهوار . درهٔ بیضا . دستور مکرم . دلارام . ذوق آور . ذهبی . ذیشان . رخسار . رعنا . رمانی . زرافشان . سر افراز . سروناز . سیمین بدن . شایسته . شب آرا . شبچراغ . شفق ریز . شوریده . شوق آرا . شوق افزا . شوق آمیز . صاحبقران . صبح بهار . ضیا بخش . طاوس کلشن . طناز . ظرافت نما . عقیق . عین حیات . غمزدا . فاخر . قتمر لاله . قوس قزح . کلنار . کلمیخ آفتاب . لاهور . لانظیر . محبوب . مرآت مصفا . مه نو . مهر سلیمانی . مجلس آرا . ناز پرور . نازنین . ناهید . نو پیدا . نور مجسم . نورس . نو ظهور . نو عروس . والا . وحید . ولوله آرا . هلالیه . همایون . همدم . هموار . یاقوتی . یاقوت حمرا . یدبیضا . یشیل ملك . یکانهٔ کلشن . یکدانه . یکی دنیا .

والحاصل خاطره کله بیلن هر هانکی بر وصف ترکیبی بر لاله یه اسم اولمشدر دینیلسه مبالغه ایدلمش اولماز . بو لاله اسملری « غنچهٔ لاله زار باغ قدیم » عنوانلی یازمه بر کتابده حروف هجا صره سیله ، تسمیه ایدنلرك اسملری و لاله لرك اوصافیله و بعضاً شعرا طرفندن سویله نن مدحیه لر و تاریخلرله برلکده مندرجدر .

لاله یه قارشی کوستریلن بو رغبت یالکز احمد ثالث دورینه مخصوص اولیوب پك اسکی زماندنبری موجوددر سالف الذکر اثرده ده دینیلدیکی کبی :

لاله یه پیر صبادن بو نفس شمدی دکل
ازلیدر بو هوا و بو هوس شمدی دکل

احمد ثالث دورینك « لاله دوری » دیه یاد اولنمسنك سببی او دورده لاله نك انواعی اوزمانه قدر کورولمه ین بر صورتده تکثر ایتمش اولمسندندر .

عزت علی پاشانك سلطان احمد وصفنده یازمش اولدیغی لاله قصیده سنه عائد اولان غزل بورایه درج اولندی :

مظهر اسم جلال اولمسه حقا لاله
بولمازدی بوقدر رتبهٔ والا لاله
نه آچیق مشرب اولور شاخ کل نورسته
آلمش آغوشنه آنی تك و تنها لاله
رنکدن رنکه حلول ایلمسه بولماز ایدی
اللر اوستنده کزوب رونق زیبا لاله
کیمده وار بوی حقیقت عجبا عالمده
نوله اولمازسه مشابه دله برپا لاله
کلشنه هر سنه بردرلو لباس ایله کلور
اولسه دونمکده فلکله نوله همپا لاله
مولوی اولمسه کیمزدی کلاهی باشنه
طورمیوب بویله دونر هپ فلك آسا لاله
باغده دستنه آلمش ورق رنك آمیز
تا ایده منقبت آصفه انشا لاله

لِثام [ع] یاشماق ، نقاب .

لبید صحابه دن و اعاظم شعرای عربدن اولوب معلقات سبعدن برینك صاحبیدر .

میان جویده کومکوك کسیلدی نیلوفر
ص ٤١

کوهکن [ف] طاغ قازان فرهاده علم اولمشدر .

کوهکن فرهاد وکوه‌بی ستون دلدیکی طاغ
(تحفهٔ وهبی)

گوی [ف] مدورشی ، طوپ . ایرانیلره مخصوص بر نوع اویون طوپی .

کور تماشایی ندیما سن‌ده نامی خان دخی
کوی وچوکان‌اوینادیرسه عرصهٔ تنظیرده
ص ١٧٥

نامی خانك ایرانلی اولسنه‌نظراً بوبیتده‌ندیم « کوی وچوکان» ی نه‌قدریرنده‌قوللانمشدر. کوی ربا = طوپ قاپجی ، کوی وچوکان اویوننده ماهر . « ربا » قاپمق معناسنه‌اولان « ربودن » مصدرندن مشتقدر . دلربا = کوکل قاپجی . کهربا = چوپ ، صامان قاپجی .

نم اول کوی رباکیم سر میدانمده،
سر عرفی ونظیری خم چوکانه کلور
ص ٤٧

مادهٔ مخصوصه‌سنده بیان اولندیغی اوزره چوکان « کوی » دینیلن طوپی طوتوب‌آلمغه مخصوص اوجی اکری دکنك اولدیغندن بوبیتده‌کی « خم » دن چوکانك اکری اوجی مقصوددر .

کوی کوچدی اسیر آلماجه نوعندن بر اویون .

کوی کوچدیده دستارین آلوب دستنه‌قصداً
اولدیردی بنی دال عرقچین ایله کافر
ص ٧٢

کیَ [ف] بیوك حکمدار معناسنه اولوب فرس قدیم شاهلرندن ایکنجی طبقه‌ده بولنانلره مخصوص عنواندر : کیخسرو ، کیقباد ، کیکاوس . جمعی (کیان) در وقتیله کیلری تاج وتختلرندن‌محروم ایده‌جك درجه‌یه‌واران عرب استیلاسی اوزرینه فردوسی شویله بر قطعه سویله‌مشدی :

زشیر شتر خوردن وسوسمار
غرب‌را بجایی رسیدست کار
که تاج کیا نرا کنند آرزو
طفو برتو ای چرخ کردان طفو

کیش [ف] ملت ، مذهب ، دین معناسنه .

نم اول نو مسلمان محبت زلف کافرکیش
اسیر ایتمك بنی سنتمیدر یا مستحب بیلمم
ص ١٨٨

دی عناد اوزره اولان کافره نا کردیده
پك جفا کارده‌ده تعبیر اولنور کافر کیش
(تحفهٔ وهبی)

کیف (متی) ماده‌سنه مراجعت .

کیو (دیو وزننده) رستمك دامادی .

کیوان زحل ییلدیزی .

ل

لاله [ف] معروف چیچك. فارسیده قیرمزی رنکه (لاله) دینیلدیکندن وبو چیچك اصلنده قیرمزی وقیرمزیلی اولدیغندن (لاله) تسمیه اولنمشدر . احمد ثالث زماننده بیکاره

کمخا [ف] ایپکدن طوقونمش قماش .

کوروب چاووشنك دوشنده کی زیبنده کمخایی
ص ۳۵

کُمَیت [ع] یله‌سی، قویروغی سیاه‌طوری آت .

کمیت سوردی هجوم ایتدی کشور طبعه
ص ۳۲

کنار [ف] آغوش ، قوجاق: (زیب‌کنار)

هم قوجاق اولدی کنار آلتق قوجاغه درکنار
(تحفهٔ وهبی)

کُند [ف] قونت ، قیصه ، بچمسز § کسمز ، کور . « زیرك » کلمه‌سنك ضدی‌در .

تمام مرتبه کند اولدی عقل ووهم وخیال
ص ۳۲

کندی (ابو یوسف یعقوب بن اسحق بن الصباح) اعاظم حکمای اسلامدن اولوب بین‌الاسلام (الفیلسوف) دینمکله شهرت بولمشدر . حقیقةً کندیسندن اول بین‌الاسلام حکیم وفیلسوف یتشمه‌مش. تألیفات فنیه‌سی پك چوق اولوب بعض اقوال وامثال مشهوره‌سیله اشعاری دخی واردر. آوروپاجه (آلکندی) دینمکله وحتی یالکز فیلسوف صفتیله مشهوردر . قاموس‌الاعلامده بیان اولندیغنه نظراً تاریخ ولادت و وفاتی معلوم اولمیوب ایکنجی قرن هجری اواخرنده دنیایه کلمش، اوچنجی قرنك اواسطنه قدر برحیات بولنمشدر .

کندی ایدردی کندی زبانن بریده کر
کلکن کوره‌یدی نظم بلاغت شعارایله
ص ۱۷۸

کنعان (ارض-) فنیکه دینیلن صیداوصور وبیروت جهتلریله فلسطین خطه‌سندن وسوریه خطهٔ قدیمه‌سنك بر قسمندن عبارت اسکی بر مملکتدر . حضرت یعقوب کنعانده ساکن اولدیغی ایچون قدما یوسف علیه‌السلامدن ویا کومملکتدن بحث ایتدکلری زمان کنعانی ذکر ایدرلر.

جانفزا کلدی چوبوی پیرهن خاطرلره
اوغرامش وارایسه‌بادشوق کنعان اوستنه
ص ۱۹

کوبك بوریسی (بورمق ، بوروتی) سانجی، قارن آغریسی .

طوتار کوبك بوریسی غنجه‌یی آچیلدقجه
شکاف پیرهنکدن او کل کبی نافك
ص ۱٤٤

کوملککك آره‌سندن کل کبی نافك (کوبك) آچیلدقجه غنجه‌یی قارن آغریسی طوتار ، دیمکدر .

کوپ [چ] چوق .

کوپال [ف] کرز کبی دمیر طوپوز .

کوچه [ف] طار سوقاق ، اینجه یول § محله .

بلبلی کوچه‌ده کوردم که کلستانه کاور
ص ٤٦

کوره [ع] دمیرجی اوجاغی .

ابر ایدر لطفك دخان کورهٔ آهنکری
ص ۲٥

کوزه [ف] صو دستیسی .

کوشت [ف] ات ، لحم .

کومکوك [چ] بسبتون ماوی ، ماس ماوی .

کاریز لاله اسمی .

ایتدیلر کلریزلر آویزه دکان اوستنه
ص ١٩

آچیلان لاله‌لری یکسره کلریز اولسون
(عزت علی پاشا)

کورمدی مثلنی هیچ نادره بینان زمان

مصراعنك ده بولاله حقنده سویله‌ندیکی « لاله زار باغ قدیم » ده کورولمشدر .

کلشنی (ابراهیم) کبار مشایخدندر. مولدی اولان آذربایجاندن تبریزه کیتمشدی . شاه اسماعیل صفوینك ظهورنده مصره نقل ایتدی . یاووز سلطان سلیم مصری فتح ایتدیکی زمان مشارالیهه زیاده‌سیله حرمت ایتمشدر . سلطان سلیمانك دعوتی اوزرینه (٩٣٥) ده استانبوله کلدی . (٩٤٠) ده مصرده ارتحال ایلدی . حضرت مولانانك مثنویسنه پیرولك یولنده یازمش اولدیغی (معنوی) مشهوردر .

غدای روح ایدرلر بونده بوی غنچهٔ ذکری
جناب کلشنی‌نك عندلیبان کلستانی
ص ١٢٥

بو بیتدن ایکی بیت صوکره کلن :

رجای فیض ایله بن ده ندیما انتساب ایتدم

مصراعنه نظراً ندیمك طریقته انتساب ایتمش اولدیغی آکلاشیلیورکه بوشوخ مشرب شاعر ایچون شایان دقت بر کیفیتدر .

کلکشت [ف] تفرجکاه، مسیره. دلکشا قلب آچیجی اولدی مسیره کلکشت .

وقت کلکشت چمن سیرکنار ایامیدر
ص ١٩٢

کلکون [ف] کاف فارسی ایله پرخون وزننده کل رنکلی دیمکدرکه مراد قرمزی رنکدر شیرینك آتی قرمزی لونده یعنی آچیق طوری اولمغله آنده علم ایلدیلر منقولدرکه اشبو کلکون وشبدیز ـ که خسروك آتیدر ـ ایکیسی برقصراق دولیدر بربیابانده یونه طاشدن مصنوع بر آیغر صورتی وار ایدی اول قصراق آرالقده کندی باشنه اول صورته واروب سورینور ایدی بو حالندن ایکی دفعه کبه قالوب ذکر اولنان آتلر تولد ایلدیلر . (برهان قاطع)

سواراول ای پری کردشلرایت کلکون اشکله
که بن ابروی زین آماده ایتدم آکه قاشمدن
ص ١٦٦

« ابروی زین » اکرقاشی دیمکدر .

کلمیخ ، کلمخ [ف] قپو قنادلرینه ، دولاب قپاقلرینه میخ آلتنه قونیلان پول ، قباره.

کورنسه دیده‌یه کلمیخ بابی آفتاب آسا
مثال شبپره آسایشه طاقت قوماز غمده
ص ٩٨

(کلمیخ آفتاب) لاله اسمی اولدیغنه نظراً ندیم اولاله‌یی ده مدح ایتمش اولیور .

کلو [ف] بوغاز . (کلوی شیشه)

کل ومل عزیزی اسمنده بر شاعرك بو عنوانله تألیف ایتدیکی کتاب .

ای خط سنکله حسن رخ ولب کشاده‌در
سن شارح کتاب کل وملمیسك نه سك
ص ١٥٨

کله [ف] شکایت .

دیدهٔ عبرتك آچ باغلا زبان کله‌یی
ص ٩٨

سورهٔ مائده وكوثر اوقور حرصندن
واعظ كرسنه ایدكجه تلاوت قرآن
(سید وهبی)

« را » نك كسریله‌ده لغتدر :

واعظ چشم كرسنه پیچ وتاب جوع ایله
موسم افطارده والتین والزیتون اوقور
ص ١٤٢

كرم‌الفت [ف] الفت ومحبتده درازتلی اوله، ابی كوروشمه .

سویلك ندیم زار ایله كرم‌الفت اولسون
ص ١١٦

كرمه‌سود (كرمه‌سود) برنوع چیچكلی قماش .

شوزیبا كرمسودی سودیكم كل آل زیان ایتمه
چیقار بر جامه سا كه بلكه آرتار نیم تنلكده
ص ١٤٧

گره [ف] دوكوم . عقده . كرهكیر = عقده‌دار .

كُری [ع] « كروی » كره كبی یووارلاق . مرآت كری = كروی آینه توركجه‌ده « یكی دنیا » تعبیر اولنوركه طاوانه آصیلیر .

حلمی صورت‌ده آرام جهان اولسه اولور
قطرهٔ زیبقه مرآت كری اوزره وطن
ص ١٦

كُس [ف] عضو تأنیث .

كسری (خسرو)دن معرب ویاغلط اولان بو اسم ساسانیان سلاله‌سندن ایران قدیم ملوكنه وعلی‌الخصوص نوشیرواندن صوكره كیلره تعمیم اولنوب روم ایمپراطورلرینه قیصر وچین حكمدارلرینه فغفور وخاقان دینیلدیكی كبی بونلره‌ده كسری دینیلیردی .

اولسه كسرالر زماننده یا فردوسی آنی
ایلمزمیدی شرف شهنامه‌نك عنوانـه
§
كوش قیل ای روح كسری ای روان جم ایشیت
ص ٥٤

كُسِسْتَه [ف] قیریلمش ، قوپمش ، چوزلمش .

كمر كسسته پراكنده كوشهٔ دستار
ص ٢٩

كِشْت [ف] أكین . كیمك حاصلیدر بو كار وبو كشت (ص ١١٧) .

كشمیر هندستانك منتهای شمالنده وهیمالایا سلسلهٔ عظیمه‌سنك غرب جهتنده انكلیز حكومتنه تابع بر حكومت ممتازه . كشمیرك ذروه‌لری سرمدی قارلرله واتكلری صیق اورمانلرله مستور جبال مرتفعه ایله محاطدر . پك لطیف اولان مناظر طبیعیه‌سی هند وایران شاعرلرینی وصفندن عاجز براقمش وآوروپالی سیاحلری حیرته دوچار ایتمشدر . كشمیرك مهتابی غایت كوزل اولورمش . بونی ندیم‌ده سویلیور :

دلی همچون كتان فرسوده ایتدی برسپهرچرده
كه طعن ایلر بیاض كردنی مهتاب كشمیره
ص ١٤٧

٢٣ نجی صحیفه‌ده مندرج :

تا حكم اسم پاك معزو مذل مدام
ایمان وكفره حالت ماه وكتان ویرر

بیتندن‌ده آكلاشیله‌جغی اوزره آیك ضیاسی كتانی صارارتدیغی ایچون «فرسوده» دییور .

مه‌نو رسیده‌در دستارك ای شوخ شبهچرده
نوله كشمیر رخسارك‌ده مهتاب اولسه تابنده
ص ١٧٣

كشمیرك كوزللری‌ده پك مشهوردر :

كورسه اول بارقهٔ حسنی بتان كشمیر
تاب حیرتله اریرلردی بت موم كبی
ص ١٨٠

كلك هند پاره‌سیدر .

كِل [ف] چامور .

بنیاد ایدنجك دست قدر دولت قصرین
اقبال ایله اجلالدن ایتمش كل وآهك
ص ٢٣٩

ک

کابراً عن کابرا [ع] بیوکدن بیوکه .

آ که رفعت کابراً عن کابرا موصولدر
ص ۷۶

کاشی [ف] صرلی چناق وطباق .

کافر ماجرا عجم اصطلاحاتندن اولوب معند متمرد، مزمن مقامنده قوللانیلیر .

۱۲۳ نجی صحیفه‌ده مندرج :

نه‌ویردی آله‌ماز بیلمم اوکافرماجرابندن
مصراعنده‌کی « کافر ماجرا » دن مقصد ندیمك مبتلا اولدیغی مزمن کوز خسته‌لغیدر.

کافور مصرده حکومت سورن اخشیدیان ملوکنك دردنجیسی اولوب عن اصل سلالهٔ مذکوره‌نك مؤسسی اولان اخشیدك بر قاچ آلتونه آلنمش خادم زنجی کوله‌ی ایکن وفرت ذکا وفراستی حسبیله مشارالیه طرفندن اوغللرینه وصی تعیین اولنوب ، ابوجور و علی زمانلرنده مدیرالملکاری بولنمش ویکرمی سنه بونلرك نامنه مصری حسن اداره ایتدکدن صوکره (۳۵۵) تاریخنده علی بن اخشیدك وفاتنده اولاد اخشیددن حکومته لایق کیمسه قالمدیغندن خلیفه مطیع‌الله طرفندن مصر وشام وحجاز حکومتی کندیسنه احاله اولنمش و بر نیچق سنه بالاستقلال حکومت سوروب منابرده (استاد) عنوانیله نامی یاد اولندقدن صوکره وفات ایتمشدر .

(قاموس‌الاعلام)

حرمسراینه کافور زر کمرخادم
ص ۳۰

کاوس ناموس‌وزننده کیانیاندن برپادشاهدر. بر روایته کوره فرعون بودر .
§ پاك، لطیف، اصیل، نجیب معنالرینه‌ده کلیر. مؤید من عندالله اولان کیمسه‌یه‌ده دینور : رستم کاوس . تلفظنده ایکی واو ایله ادا اولنورسه‌ده رسم خط طاوس وداود کبی بر واو ایله املا اولنمقده‌در .

کاوسار [ف] « کاوسر » اوکوز باشلی دیمکدر که رستمك کرزینه علم اولمشدر .

پشه‌یه نیروی بازو ویرسه تأییدی آلور
دسته کرز کاوسار رستمی الما کبی
ص ۴۹

کاوش [ف] قازمق ، أشمك ، حفر ایتمك معناسنه اولان (کاویدن) مصدرندن .

نجه معدن که جهان اولدی دم کاوشده
بو شرر پاره سر تیشهٔ اندیشه‌مدن
ص ۱۵

کبك [ف] ککلك. بیوکنه (دری) دیرلر.
[« دری » ماده‌سنه مراجعت]

کرّاکه انجه‌صوفدن خفیف وطار اوستلك لباس که وقتیله طریق علمی قیافتنده کیلیردی .

گَرد [ف] توز .

گِرد [ف] مدور ، چوره .

شوبله کرد اولمش فرنکستان بریکمش بریره
ص ۱۳۳

گُرسِنه [ف] آج . کرسنه چشم = آج کوزلی . کرسنه چشمان کنعان = یوسف علیه‌السلام قاردشلری .

قنادْ [ع] شكرجى .

قند نباة نبات شكرى .

قوجمق صاريلمق ، درآغوش ايتمك .

آلدم قوجوب ميانى بر طاتلى بوسه‌سن
ص ١٨١

قهرمان خرافات ايرانيه‌يه كوره پيشداديان سلاله‌سى حكمدارلرندن شاه (طهمورث) لك اوغلى اولوب رستم زال كبى مشهور و (قهرمان قاتل) لقبيله ملقب بر پهلوان ايمش . اوچ ياشنده ايكن ديولر كنديسنى آلوب قاف طاغنه كوتورمشلر واوراده بسله‌مشلر . اون درت ياشنه كلديكى زمان اويله برهيبت پيدا ايتمش كه ديولر يوزينه باقمقدن قورقارلرمش . كولش اثناسنده اونلرى صمان چوپى كبى قالديروب يره اورمش . كنديسنه مخصوص اولان كرزى ديولر ايكى ال ايله قالديره‌مازلركن او ايكى پارماغيله قالديررمش . غمغام اسمنده الماسدن برقليجى وارمش كه قرانلقده مهتاب كبى پارلارمش . بر كون كندى كنديسنه : « بن بو ديولره بكزه‌ميورم ؛ نصل اوليورده بونلرك آراسنده بولونيورم ؟ » ديه دوشونمش وديولرى تهديد ايدرك حقيقت حالى كنديلرندن اوكرنمش . ديولر قهرمانى مملكتنه كوتورركن بر طاغده براقوب قاچمشلر . قهرمان اويقويه طالمش . اوياندقدن صوكره بر كركدان كوره‌رك كنديسنى آتوب طوتمش واوزرينه بينمش وبر قاچ كون ايچنده اونى رام ايتمش . جنكده تك باشنه بيكلرجه كشى‌يى قيليجدن كچيررمش . نامى عجم وعثمانلى شاعرلرينه سرمايۀ مقال اولمشدر .

سنسك اول داوركه اولور رزمكده دائم مجتمع
قهرمانك تيغى سامك كرزى زالك خنجرى
ص ٢٥

چكدكجه چشمى خشمله شمشير غمزه‌سين
عشاقه دهشت غضب قهرمان ويرر
(نفعى)

قيروان تونسك جنوب طرفلرنده مشهور بر شهر اولوب غايت بيوك بر سورى ومرمر وسماقى ستونلر اوزرينه مبنى جسيم ومصنع برجامع شريفى ، واسع وايشلك چارشيسى وخالى وكليم دستكاهلريله معمولات سراجيه‌سى واردر . مغربيلر طرفندن بوشهره مقدس نظريله باقيلوب ، فرانسزلرك دخولنه قدر ملل غير مسلمه افرادينه شهره دخول ممنوع ايدى .. § قيروان ، اطراف معموره معناسنه كلديكى كبى بر اوجدن بر اوجه ، مغربدن مشرقه معناسنه‌ده كلير :

زوربازوى جلال وسطوتى
قيروان تاقيروان مشهور اوله
ص ٧٩

قيس [ع] مشهور مجنون عامرينك عنوانى .

هجوم ناله ايله داستان قيسى اوقور
غريب حال ايله كوردم نديم شيدايى
ص ١٨٥

قيصر اسكى روما ايمپراطورلرينك علم مخصوصى .

قيماج [ج] يتاغانك ، قليجك قبضه‌سندن اوجنه قدر منتهى اولان كسكين خط . § كوزببكنى قاشك منتهاسنه دوغرى قايديره‌رق نكاه ايتمك ، يان باقمق .

چغتايجه غزل : ص ٢٢٧

خلق ایله اختلاط ایدرلرمش . اسانمزده : «قزلره قاریشمق» تعبیری واردرکه اوزونجه مدت کورونه‌ین کیمسه‌لر حقنده مستعملدر.

بو جای پاکده قزقلر مقامی بولدی عنوانی
ص ۱۲۵

قریم روسیه‌نك جنوبنده قره‌دکزله آزاق دکزی آراسنده بیوك برشبه جزیره. (۱۱۹۸) تاریخ هجریسنده روسیه دولتی قریم خانلرینك حکومتنه ختام ویروب قریمی کندی ممالکنه الحاق ایتمشدر . حرب عمومی نتیجه‌سی اوله‌رق شو صوك زمانلرده قریمده مدهش برقحط وغلا اجرای حکم ایتمکده‌در.

قِشمر [ع] طاقیله‌رق اذیت ایدن، موذی، موزب (معذب، مغضب). «۴۱» نجی صحیفه‌ده مندرج (عجب نه حالده بلبل دیدکلری قشمر) مصراعنده کوه‌زه، بوش بوغاز معناسنه‌در .

قصر جنان کاغدخانه‌ده‌کی کوشکلردن برینك اسمی .

یوق بو دنیاده هله قصر جنانك مثلی
بیلمزم واری جنان ایچره دخی اقرانی
ص ۵۲

حورلر سیر ایلیوب عزت دیدم تاریخنی
صحن دنیایه یاپلدی رسم اولو. قصرجنان
(عزت علی پاشا)

قصر شیرین خسروپرویزك شیرین ایچون انشا ایتدیردیکی غایت معظم ومزین قصر .

طاق کسری قصر شیریندر پدر مادر آکا
ص ۷۵

قصر عرفان («قصر عارفان» ه تلمیح). قصر عارفان بخارا جوارنده بر قریه‌نك اسمی اولوب کبار اولیاء اللهدن وپیران طریقتدن طریقت نقشبندیه‌نك رئیسی وموسسی بهاءالدین نقشبندینك مسقط رأسیدر. مشار الیه اوراده مدفوندر .

زهی کاشانهٔ نو مهبط اسرار روحانی
ویرر صاحبدلان عشقه فیض قصر عرفانی
ص ۱۲۵

قصر نشاط کاغدخانه‌ده بر کوشك .

پك کوزل موقعنه دوشدی هله قصر نشاط
ص ۵۲

قصیده [ع] مطلعی مصرع اوله‌رق اون بشدن زیاده بر قافیه اوزرینه سویله‌نمش بیتدن متشکل اولان نظمدرکه اصغری اوتوز بر ، اعظمی طقسان طقوز بیتلی اولور . بعضاً اولنده ویا صوکنه یاقین تغزل ایدیلیر . ۴۵ نجی صحیفه‌ده‌کی (ویرر) ردیفلی قصیده‌نك صوکارنده تغزل ایدلمشدر. قصیده‌ده مقصده انتقال ایچون مناسبت پیدا ایدن بیته «کریز» یاخود «کریزکاه» تعبیر اولنور . ۳۰ نجی صحیفه‌ده‌کی :

دیدی‌که بر ایکی بیت القصیده کیم اولمش
آنکه حضرت صدرکزینه مدحتکار

بیتی کبی . قصیده‌ده اکثریا کریزدن صوکره کاوب شاعرك مخلصی مشتمل بولنان بیته « تاج » عنوانی ویریلیر . اوندن صوکرا دعا کلیر .

قطاس چغتایجه « قوتاس » [خوطوز] دنیلیرکه آت بشانی دیمکدر .

اسبنده‌کی قطاس ایله قالقان غبارینك
آنجق اولور نمونه‌ومصداقی زلف وخط
ص ۱۵۱

داورا رخش صبا سیرك ایچوندر ایلر
بر قطاس ایله کاوب عرض هدایا لاله
(عزت علی پاشا)

قُلزُم [ع] دکز، بالخاصه سویش ویاخود شاب دکزی .

قُلقُل [ع] صراحیدن قدحه ایچکی دوکرکن صراحینك بوغازندن دویولان سس.

قلقل مینا نه‌سویلر دیکله کوش ساغره
ص ۱۷۲

ق

قاقُم [ع] كدیدن كوچوك وا كا مشابه بر حیوان كه دریسندن كورك یاپیلیر .

قالیون (اسپانیولجه‌دن) زمان قدیمده اسپانیوللرك آمریقادن معدن نقل ایتمك اوزره اعمال واستعمال ایلدكاری برنوع بیوك كمی .

عثمانلیلر طرفندن ده برچوقلری انشا اولنه‌رق وایچلرینه جسیم طوپلر قونیله‌رق محاربات بحریه‌ده قوللانلمشدر .

قانزل سرخوش ، كوك قندیل ، كورقندیل ، زل زورنا :

سپهر دون سیه‌دل بادهٔ نخوتله سن قانزل
ص ١٥٢

قانون ابن سینانك تألیفكرده‌سی اولان كتاب .

ملكه نافع نجه قانون اختراع ایتدی نوله
طبده قانون یازمدیسه بو علی سینا كبی
ص ٤٩

[(انموذج) ماده‌سنه مراجعت]

قبلای (قبلاء قاآن) ملوك جنكیزیه‌نك بشنجیسی وچینده حكومت سورن سلالهٔ جنكیزیه‌نك برنجیسی اولوب تولی‌خانك اوغلی وجنكیز خانك طورونی ، هلاكونك برادریدر. یدنجی قرن هجری اواخرنده وفات ایتمشدر .

درنده جنكیز وقبلای نامه بر تاتار
ص ٣٠

قپچاق (دشت —) روسیه‌نك جنوب شرقیسنده اورال سلسلهٔ جبالیله وولغا مجراسی آراسنده اولان یرلره ویریلن اسم اولوب جنكیز خان اورالرینی ضبط ایتدیكنده ادارەسنی اكبر اولادی اولان جوجی خانه ویرمشدی . مومی الیه و بعده اولاد واحفادی شمال وغربه دوغری توسیع حدودله روسیه‌نك بر خیلی یرلرینی ضبط ایدرك (دشت قپچاق) دولتنی تشكیل ایتمشلردی كه قبلاء قاآندن صكره كسب استقلال ایتمشدی. بودولت اون بشنجی قرن میلادی اواسطنده جوجی خانك احفادی بیننده مقاسمه اولنوب بش خانلق وجوده كلمشدی : نفس قپچاق ، قزان ، اژدرهان ، نوغای ، قریم خانلقلری .

(قاموس الاعلام)

قِران [ع] ایكی سیاره‌نك و علی الخصوص زهره ایله مشتری كبی سعدینك بر برجده راست كلمسی . || صاحبقران = بویله ایكی سیاره‌نك بربرجده تصادفی اثناسنده دنیایه كلمش اولان بختیار .

قَرْطه [ع] كوپه .

قرطه وقرط كوپه جمعی قراط
(تحفهٔ وهبی)

قُرَّةُ العَیْن [ع] انسانك كوزینی آیدینلاته‌جق شی . قرة العینم = كوزومك نوری .

قرقلر لسان تصوفده (رجبیون) دینیلن ذوات اولوب قرقدن فضله واكسیك اولمازلرمش. رجب آینده ال وآیاقلری وكوز قاپاقلری بر قاچ كون حركتدن قالمش بر درجه‌ده حال استغراقده بولندقلرندن ناشی (رجبیون) تسمیه اولنمشلرمش . بو ذوات اصحاب علوم ویا صنایعدن اوله‌بیلیر و دائما

ایرانه کچدیکنده ثنائیتی قبول ایتمکله آلهۀ کثیره‌نك وجودینه احتمال ویرمدیکندن هندلیلرك «دیوا» دیدکلری آلهه‌یه جن معناسنی ویرمش اولدیغی کبی « تریتون » و « آزی ضحاقه » کبی ملك واژدرهالری ده حکمداران صورتنده کوسترمکله بو اسملر فریدون و ضحاك تازی صورتلرینی آلمشلردر . بناءً علیه فریدون ایله ضحاك حکایه‌سنه حقیقی وتاریخی بر وقعه نظریله باقیلمیوب اساطیردن عد اولنمسی اقتضا ایدر .

(قاموس الاعلام)

فَصد [ع] قان آلمه . فصاد = قان آلیجی .

قیلوب اخلاطی فصد بمحل تحریك ، اولمشدی
خلل طاری مزاج دولت اسلامیان اوزره
ص ۲۸

فضل (ابو العباس - بن خالد البرمکی) خلافت عباسیه زماننده بر بری متعاقب وزارت ایدن برامکه‌دن (برمکی ماده‌سنه مراجعت) اولوب جعفر بن یحیانك برادریدر . سخاو کرمده جعفردن وبتون برامکه‌دن اقدم ایدی . ۱٤۷ تاریخنده دوغمش، ٥٦ یاشنده وفات ایتمشدر . کرم وسخاوتی حقنده منقول اولان نوادرك حد وحسابی یوقدر .

[« جعفر » ماده‌سنه مراجعت]

فغفور چین حکمدارلرینه ویریلن اسم اولوب خاقاندن فرقی شودرکه خاقان اکثریا مغولستان جهتنده کیلر دومانچو جنسیتنه منسوب اولانلرینه وفغفور ایسه اصل چینده کیلره وچینلی اولانلرینه اطلاق اولنور .

فقط [ع] « فا » ایله « قط » لفظلرندن مرکب اولان بو ادات استدراك عربیده معنای حصری ، یعنی « یالکز » مفهومنی متضمندر . ٦١ نجی صحیفه‌ده مندرج :

یاخود که حشمتی یاننده ابن عبادی
آکارمیسك که فقط ملکی بر عراق عجم

بیتنده « فقط » یالکز معناسنه‌در . شو حالده بیته : « ملکی یالکز عراق عجمدن عبارت اولان ابن عبادی اونك حشمتی یاننده یاد ایدرمیسك » صورتنده معنا ویرمك ایجاب ایدر . ترکجه‌ده « فقط » ی « لکن » کبی ادات استدراك اوله‌رق قوللانیورز . قدما « یالکز » معناسنه قوللانیرمش .

فَکار [ف] (افکار) مجروح ، یاره‌لی . نظمده اکثریا همزه حذف اولنور :

دل فکاریمه زخم اورمه سن ده دیکر بار
ص ۲۹

فَلاخَن [ف] طاش آتمغه مخصوص آلت، صاپان .

صپانك آدی فلاخن چوبانه دینلدی شبان
(تحفۀ وهبی)

فُلفُل [ع] قره‌بوبر .

عطار شوخی کردن پر خالن آکدیروب
بر قبضه حب فلفلی کافور نابه‌قور
ص ۱۲٤

عطار شوخنك کافور کبی بیاض و پر سکورمه بنلی کردنی اوله‌جقکه قره بوبری کافورانچنه قویمسیله ندیتك کوزلری اوکنده او کردنك تمثالی وجوده کلیور !

فِناء [ع] اوك اوکی واطرافی .

فنای روزنی باد صباسیاحنه مأوا
ص ۹٦

فیض آباد کاغدخانه‌ده بر قصر .

فرخار» تعبیری بومعبدلرده‌کی رسملره‌وهیکللره بکزه‌تلك صورتیله کوزللره علم اولمش . .

دیردل بویله‌صنمخانهٔ فرخار اولمق
هپ سنك ای بت نازنده خیالکدندر

ص ٢٣٩

فردوسی (ابوالقاسم‌حسن) «شاهنامه»نك ناظم مشهوری . او معظم اثری «سلطان محمود غزنوی» نامنه یازمشدر . آلتمش بیك بیتدن عبارت اولان کتاب منظومنك ختامنده آلتمش بیك : رهم ویرلك صورتیله مغدور ایدلمش و (٤١١) ده طوسده وفات ایتمشدر .

فرز [ف] شطرنج اویونی طاشلرندن شاهك وزیری مقامنده بر آلت .

پیادهٔ املم چیقدی فرز خانه‌سنه

ص ١٦٩

فرقدان [ع] قطب شمالیه یاقین ایکی کوکبدر که هر برینه (فرقد) و ایکیسنه بردن فرقدان دینیلیر . مع مافیه دائما صیغهٔ مثنی ایله مستعملدر :

خاکدر رفیعك ایله ایتسه اکتحال
چشمان موره شعشعهٔ فرقدان ویرر

ص ٢٢

وقتیله کاغدخانه‌ده یاپیلان (نو پیدا) نام کوپرینك اوستنده‌کی کوشکارك اسمی « فرقدان » ایدی :

فرقداندر آدی اوستنده اولان قصرلرك
که ایدرلر ایکیسی عالمه نور افشانی

ص ٥٢

فروردین [ف] فصل ربیعك ایلك آیی .

جبهه‌سی کلشن اسلامه مه فروردین

ص ١٧

باغه رشك ایتسه روا روضهٔ فردوس برین
شول قدر زینت وفر ویردی‌ینه فروردین

باقی

فَروه [ف] کورك . فروهٔ سمور ، فروهٔ بیضا .

قاپلاتوب کلپنبه شالی فروهٔ سمورکه

ص ١٩٩

فرهاد « فرهاد وشیرین » عنوانیله مشهور اسکی بر عجم حکایه‌سنك قهرمانی اولوب کویا خسرو پرویزك معشوقه‌سی اولان شیرینك عاشق دیکری اولدیغی ایچون رقیبی طرفندن بر طاغك آرقه‌سنده حبس و بند اولنمش ومعشوقه‌سنه واصل اولمق ایچون طاغی یارمشدر .

طوتوب رام ایلرز بر کون پری صلحی زلفندن
« دویرمش طاغلری شیرین ایچون فرهاد بر کره »

(لنامقه)

فِریب [ع] آلداتمق معناسنه اولان «فریفتن» مصدرندن فعل امر . تورکجه‌ده مطلقا ترکیب ایله قوللانیلیر سه‌ده ٢٠٠ نجی صحیفه‌ده مندرج : «هر زمان بویله ندیمانی فریب ایلرسك» مصراعنده بوکا رعایت ایدلمه‌مشدر .

فریدون ایرانك خرافاتله ممزوج تاریخ قدیمنه کوره پیشدادیان سلاله‌سنك بشنجی حکمداری اولوب ، جمشیدك حفیدیدر . ضحاك تازینك ایرانی استیلا ایله جمشیدی قتلنده طاغلره قاچیریلوب چوبانلر میاننده بیومش ودمیرجی کاوه‌نك خروجنده ضحاکك مضمحل اولمسی اوزرینه ایران تختنه اجلاس اولنمشیدی . شهنامه‌ده فریدونك بش یوز سنه ! حکم سوردیکی مرویدر . فریدون عدل وحقانیتك بر تمثال مجسمی اولمق اوزره یاد اولنوب اسمی بو خصوصده ضرب مثل حکمنه کچمشدر . متأخرین علمانك تحقیقاتنه کوره فریدون هند برهمنلرینك کتب مقدسهٔ قدیمه‌لرنده « تریتون » اسمیله یاد ایتدکلری ملکك عینی اولوب بو ملکك بر یوزینه مسلط اولمش اولان « آزی ضحاقه » اسمنده بر اژدرهایه غلبه چاله‌رق کندیسنی محو ایتمش اولدیغی مرویدر . زردشت هندستاندن

كبيدر. بناءً عليه بيتك معناسى: «كبه قادين فرمانى رؤياده كورسه چوجنى كوكرجين ياوروسى كبى بوينده كردانلق اوله‌رق طوغار» در .

« نخبهٔ وهبى » ده كوريلن :

نكتهٔ طوق‌الحمامه مختلف
ليك اصح اول كيم امارات شرف

بيته‌وشارحك بيانه‌نظراً «طوق‌الحمامه» تركيبنك لسان فصحاده استعمالى مختلف فيه اولوب بوندن بعضاً بركيمسه‌نك بوينه كچيريلن لعنت خلقه‌سى قصد ايديليرسه‌ده اوغورلى اولان ايشلر ايچون ضرب مثل صورتنده قوللانلديغى دها زياده واقعدر و صحيحى‌ده بودر. چونكه حمامه يعنى كوكرجين حضرت نوح عليه‌السلامك سفينه‌ده‌ييكى اولوب طوفانك انقطاعنى تبشير ايتديكندن ابوالبشر ثانينك دعاسيله «طيور سائره‌دن براى امتياز طوق شرف ايله سرفراز قيلندى» .

ينه نخبه‌ده مندرج :

اكذب من فاخته دينسه مأل
كذب ايله مألوف اولان بدخصال

بيتنه باقيليرسه «اكذب من فاخته» يعنى «اوكيكدن دها يالانجى» تعبيرى خلاف‌واقع سوز سويله‌ين كيمسه حقنده ضرب اولنان بر مثل عربيدر. زيرا اوكيك‌قوشنك‌صوتنك دلالت‌ايتديكى معنافصل شتاده وموسم ربيعده «هذا اوان‌الرطب» يعنى بووقت تازه خرمانك ايريشوب وجوده كالديكى‌زماندر ديمك اولوب بوايسه خلاف‌واقعدر. بناءً عليه بوقوش كذب و دروغده مثل اولمشدر .

فتح وضرب دوغريسى «ضرب فتح». موسيقى اصوللرندن برى .

فتراك [ع] آتك تركيسى، تركه قايشى؛ اكرك آرديندەكى تاسمه .

فتق [ع] يارمق ، يارلمق = (فتق ورتق امور) = ايشلرى‌ياروب يتشديرمك، يعنى حل ايتمك .

قرين اولدقجه فتق ملكه تدبيرى اولورظاهر
اوحالت كيم نمايندر ميان زخم و مرهمده
ص ۷۹

فراز اسكدار اسكدار تپه سى يعنى چامليجه .

فرح آباد احمد ثالث دورنده انشا اولنان قصرلردن برى اولوب چغاله سرايى (شيمديكى‌جغال اوغلى سمتى)جوارنده ايدى .

فرح انگيز لاله اسمى. ۲۱۱ نجى صحيفه‌ده مندرج :

هميشه بومفرح لالهٔ دلجوى وحسن آميز
اوله اسمى كبى بزم شهنشاهه فرح انكيز

بيتنده‌كى مفرح ، دلجو ، حسن آميز كلمه‌لرى‌ده برر لاله اسميدر.

فرخار تركستانده (خطا) ايله (كاشغر) آراسنده بر شهر . خلقى حسن و صباحت ايله مشهوردر . § بر بتخانه‌نك اسمى. تحفهٔ وهبى شرحنده بيان‌اولنديغنه‌نظراً بوبتخانه‌ده نفسلرينى بتلرك خدمتنه وقف ايدن يتمش‌قدر كوزل قيزوارمش. بونلردن بريسى اولديكى زمان‌نظيرينى بولوب يرينه قورلرمش. بو بتخانه‌يه بر كافركلوبده بتلره سجده ايدنجه راهبلر كنديسنه بو قيزلرى كوستره‌رك ايسته‌ديكنى بكنمسنى تكليف ايدرلرمش . اوده هانكيسنه ميل ايدرسه اونكله خلوته كيروب وصالنه نائل اولورمش . § فرخار كلمه‌سى سانسقرتجه « ويهارا » كلمه‌سندن محرف اولوب « بوديزم » دينه سالك اولانلرك‌معبدى ديمكمش. بوديستلرك‌معبدلرنده بر چوق نقوش وتصاوير بولنديغندن «بت-

غداره [ع] على الاكثر عربستانده قوللانيلان برنوع خنجر. «ياتاغان مشربى عشاقه جفالر قليجى . بابامى سيف مجمدر آنامى غداره» .

بيك سردشمن فدا بر پيك موزون قدكك
دوش اقبالندهكى غدارۀ برانئه

ص ٥٥

غَرِيْم [ع] آلاجقلى. داين. (غرامت)

غريم غمدن ايدوب نيم لحظه استمهال

ص ٣٢

غم ديديلن داينڭ مهلت ايستهمش . . .
بورادهكى (غريم) كلمهسنه دقت ايديكز : متشكل اولديغى درت حرفك ايكيسندن (غم) كلمهسى وجوده كليور ! شاعر (غريم) ديمكله داينك مديونه غم ويرن عبوس چهرهسنى بزه عادتا كلمه سورتنده كوسترمش اوليور ! حتى ديهبيليرمكه (غر) آغزينى آچمش براژدرهايه بكزهيور ! (يم) ده بو اژدرهانك يمى ! قدمانك الفاظهنه درجهلره قدر اهميت ويرديكى بو مصراعدن آكلاشيلير ...

غزل « اخترئ كبير » ده بيان اولنديغنه نظرا «كوزل عورتلر سوزى ومدحى. حديث النساء الحسناء معناسنه ودخى عورتلر مصاحبتى سومك » در . § مطلعى مصرع اولهرق طرز مخصوصده يازيلان نظمدر . اقلى درت ويا بش ، اكثرى اون ويا اون بش بيت اولور . غزل اساساً حسن وعشقه تعلق ايدن مضامين ايله تزيين ايديليركه بووادیده يازيلان غزللر شعرك « غراميات » تعبير اولنان وصرف حسيات عاشقانه تصاويرندن عبارت بولنان قسمندن صاييلير . بيتلرى آراسنده ارتباط معنوى بولنمق اوزره يازيلان غزللره (يك آهنك) عنوانى ويريلير . غزلك هربيتنده باشقه برشيدن دم اورمق معرفتنك بزه عجم شاعرلرندن انتقال ايتديكنى معلم ناجى سويليور . رديفلى شعر سويلمك عادتىده عجملردن آلدق . فقط مردف اولان شعرك كنديسنه مخصوص بر لطافتى واردر . رديف تكرر ايتدكجه طبيعتك تشوقى آرتار . رديفسز شعرده يالكز قافيه ذوقى واردر . هم رديفلى شعر سويلهمك رديفسز شعر سويلهمكدن دها قولايدر . چونكه مضمونى رديف جذب ايدر طبيعتده آنك جاذبهسنه قاپيلير كيدر . بونك ايچوندركه اكثريا مردف اولان غزللر يك آهنك اولهماز . شاعرك تعقيب ايتمك ايستديكى مضمون رديفه ياخود رديف اومضمونه اويماز .

غفارى ايران مشاهير شعراسندن اولوب نظم ونثرده وهزلياتده مهارتى واردى. ٩٣٢ ده وفات ايتمشدر .

ف

فاخته [ف] يابانى كوكرجين ، اوكيك . اندامى ، آوازى خوش اولديغندن اسكى شاعرلر ايچون سرمايۀ نظم اولمشدر . بچۀ فاخته = ياوروسى . ١٥ نجى صحيفهده مندرج :

بچۀ فاختهوش زادهسى طوق ايله طوغار
كورسه فرمانى خواب ايچره زن آبستن

بيتندهكى « طوق » كلمهسى (كردانلق) معناسنهدر . كوكرجين ، قمرى واوكيك كبى قوشلرك بوينلرى مطوق يعنى كردانلق طاقلمش

حالده اشعارنده «عطایی» تخلص ایتدیکندن او وجه ایله شهرت بولمشدر . نظمنده نظر دقتی جلب ایده‌جك درجه‌لرده طبیعیلك کوریله‌مدیکی کبی اویله پارلاق فکرلره‌ده پك تصادف اولنه‌مدیغنی معلم ناجی سویلیور. ۱۰٤٤ ده وفات ایتمشدر .

عُقاب [ع] طاوشانجیل قوشی . نظمده تشدید ایله استعمالی جائزدر :

دکل عقاب وآهوسا که‌عنقالر شکاراولسون
ص ۸۱

عِقدِ ثریا [ع] کردنلکه بکزه‌ین اولکر.

علی پاشا (داماد -) احمد ثالث دورنده صدارته کچن وزرادن اولوب ازنیقلیدر . سلحدارلق مأموریتنه نائل اولدقدن صکره مصاهرت شهریاری ایله‌ورتبهٔ وزارتله تجیل اولنه‌رق رکاب همایون قائمقامی اولمش و ۱۱۲۵ده مهر صدارت عهدسنه تفویض ایدلمش‌در . ۱۱۲۸ ده مجارستانده وارادین سفرینه عزیمت ایتمش واورادە شهیداولوب بلغراد قلعه‌سی داخلنده سلطان سلیمان خان جامعی حظیره‌سنده دفن اولنمشدر . عادل ، عاقل ، سخی و کریم واولدقجه عالم برذات اولوب دورصدارتنده اصلاح امور دولتدن بشقه بر شیئه صرف ذهن ایتمه‌مشدر. مرتکب ومرتشیلر حقنده شدتی پك زیاده اولدیغندن زماننده جزئی بر هدیه بیله قبولنه کیمسه جسارت ایده‌مزدی . حتی «شمدی‌سلامدن‌بشقه‌برشی ویریلوب‌آلنه‌ماز» سوزی هرکسك وردزبانی اولمشدی . ندیمك علی پاشا حقنده‌کی قصیده‌لری فوق‌العاده احترامکارانه‌در .

علیشیر نوایی (امیر نظام‌الدین -) ترك شاعرلرینك پیشواسی وفرس اعاظم شعراسندن بری‌اولوب عن‌اصل چغتای ترکلرندن اولدیغی حالده فارسی اشعاری دخی پك مقبول اولدیغندن ذواللسانین لقبیله تلقیب اولنمشدر . چوجقلغنده سلطان حسین بایقرا ایله مکتبده درس شریکی اولوب ایکیسندن هانکیسی دولته نائل اولورسه دیکرینی اونوتماملق اوزرر بینلرنده عهد ومیثاق‌وقوع بولمشدی . علیشیر برمدت خراسانده سمرقندده تحصیل ایله مشغول اولوب آرادن بر خیلی وقت کچدکدن صوکره سلطان‌حسین بایقراهراتده تخت‌نشین‌سلطنت اولنجه کندیسنی جلب ومهردارلغه تعیین‌ایتمشدر. بالاخره‌وزیر اولمشدر . دائره‌سی مجمع علما وادبا دنیله‌جك بر حاله کلمش و ادیب وشاعرلره وکافهٔ‌ارباب علم وصنعته باب انعام‌واحسانی کشاده اولوب بو حالیله معارف وصنایعك ترقیسنه چوق خدمت ایتمشیدی . ۹۰٦ تاریخنده وفات ایتمشدر

عین حیات [ع] حیات‌چشمه‌سی.(عین) قایناق ، پیکار معناسنه‌در .

حبذا عین حیات پاك کیم شایسته‌در
قیلسه‌لر اسکندری آکا صوبولجی بابرات
ص ۸٤

غ

غاشیه [ع] (تورکجه‌سی : خاشه) آت طاقمندن معدود اولان اورتو . غاشیه‌دار = سایس ، آت اوشاغی .

غَبغَب [ع] چکه آلتی . ادبیات قدیمه‌ده چوق مستعملدر .

عزت مكدرز هله بز اشتياق ايله
بيلمم نديم زار نه عالمده‌در عجب

مقطع بيتی ايله ۱۲۸ نجی صحيفه‌ده اشارت ايديلن و ۲۲٤ نجی صحيفه‌ده مندرج نكارنامه‌دن ماهيت وتفصيلاتی آكلاشيلان ماجرايه تلميحاً يازديغی ونديمك تشطير ايتديكی غزل ونديمك ۱۵۵ نجی صحيفه‌ده مندرج :

حضور عزته يوز يرده عرضحال ايتدك
اوسرو دلكشی دل دركنار ايدنجه‌يه دك

بيت معموری! بو ايكی شاعر آراسنده‌كی دوستلغك درجه‌سی حقنده بر فكر ويره‌بيلير. ۲۲۳ نجی صحيفه‌ده‌كی: « نا كهانم بتی بدست افتاد » مصراعيله باشلايان فارسی قطعه‌يی نديم ينه اوماجرا مناسبتيله انشاد ايتديكی كبی ۲۱٦ نجی صحيفه‌ده مندرج حافظ شيرازينك بيتنه اولان تسديسی ده پاشانك خسته‌لغی اوزرينه عيادت مناسبتيله يازمشدر . حافظك بيتی عزت پاشا ايله ديكر برقاچ شاعر طرفندن‌ده تسديس ايدلمشدر . نديم ايله عزت پاشانك ديوانلرنده بربرلرينه كرك لفظاً كرك معناً بكزه‌ين مصراعلر واردر. عزت پاشا سلطان احمد وصفنده‌كی بر قصيده‌سنده :

هپ تواريخ سلف مضبوطمزدر حاصلی

ديديكی كبی نديم ده ينه او پادشاه حقنده:

جمله تاريخ سلف مضبوط نادردر هله

ديبور . اونلردن دها اول ياشامش اولان نفعی ايسه :

جمله تاريخ سلف خاطر نشانمدر بنم

ديمشدی‌كه ۲۵۰ نجی صحيفه‌ده كورلديكی اوزره نديم بو مصراعی تضمين‌ده ايتمشدر...

عزت علی پاشانك نديمه نظيره اولان بر غزلنی درج ايله اكتفا ايديبورز :

خوشدر بزه ميخانه‌كه عشرت وار ايچنده
اول كوزلری مخمور ايله صحبت وار ايچنده
كيمدر او خانم ايكنه‌سی قايقله كچنلر
آلمش اله يلپازه بر آفت وار ايچنده
بربرده ايدك دون كيجه دلبر ايله اما
نقل ايده‌مم اول مجلسی وصلت وار ايچنده
لطف ايله سؤال ايلمه ايام فراقی
بيك درد ايله صدكونه فلاكت وار ايچنده
اول آفتی قيل حال خرامنده تماشا
بيك شيوه وبيك درلو نزاكت وار ايچنده
دشنام ايله عزت لبن اوپمك او نكارك
بر باده‌يه بكزركه حرارت وار ايچنده

بو غزلی اوقودقدن صوكره يا عزت پاشادن « حكمت بيان » وصفنك آلنمسی وياخود بو وصفك نديمه ده ويرلمسی پك دوغری برحركت اولمازمی ؟

حكمت ديه برسوز ديدی طاهر بك افندی
اما ديه بيلمم‌كه اصابت وار ايچنده !
(لنامقه)

عسس [ع] بر محلك محافظه‌سی ايچون كيجه كزوب طولاشان. يكيچری دورنده كيجه قول كزن ضابط .

بنی تاشويله خراب ايله كه ساقی دلده
نشئه‌ی صايه‌م اندوهنی بم عسسك
ص ۱۵٦

عطارد [ع] معروف ييلديز. فلكك كاتبی وارباب كتابتك پيری عد اولنور.

عطارد كيم جهانسالار اقليم فصاحتدر
ص ٤٤

عطايی شاعر مشهور نوعی يحيی افنديك مخدومی اولديغی ايچون :

زمانه‌ده بنم اول شاعر اوغلی شاعر كيم
باش اكدی نظمه دنيانك اهل عرفانی

ديه افتخار ايتمشدر . اسمی عطاءالله اولديغی

معدن جود وکرم یعنی علی پاشا کیم
خرج یکروزه‌سی محصول بدخشان وعدن
ص ١٦

عَذرا « وامق وعذرا » عنوانیله مشهور وبرچوق شعرا طرفندن سلك نظمه چکیلمش اولان برافسانه‌ده وامقك معشوقه‌سی بر شخص موهومدر .

عرفی ایران مشاهیر شعراسندن اولوب شیرازلیدر قدمای شعرانك مسلکنه مغایر یکی برچیغر آچمشدر . چوق استعاره قوللاندیغندن مقصدینی هرکس آکلایه‌ماز . ٩٩٩ تاریخنده ٣٦ یاشنده لاهورده وفات ایدوب بالاخره کمیکلری نجف اشرفه نقل اولنمشدر .

عرقچین [ع ف] ترطوپلایان، عرقیه، تاقیه.

عزائم [ع] آفات و امراضك شفایاب اولمسی ایچون قرائت اولنان آیات قرآنیه . بر قوله کوره‌ده افسون معناسنه اولان « عزیمت » لك جمعی ایمش .

آسان دکل اول شوخی عزائمله‌ده تسخیر
تأثیرلی نیرنجده بی رنج بولنمز
ص ١٤٨

(اوشوخی افسون اوقومقله‌ده تسخیر ایتمك قولای دکل ؛ اونی تسخیر ایده‌جك قوتی حائز سحر وافسونده رنج ومشقت چکمه‌دن بولنماز) دیمك ایستیورسه‌ده کوزلری قاندیرمه‌نك یولنی ندیم پك اعلا بیلیر !

اذن آلوب جمعه نمازینه دیو مادردن
دیه برباشلامسون :..

عزت علی پاشا وزرا و شعرادن اولوب دامادمحمدپاشانك اوغلیدر ١١٣٧ ده مکتوبئ دفتری مأموریتنه وبر مدت صوکره دفترداراق مسندینه نصب اولنه‌رق ١١٤٤ تاریخنده رتبهٔ وزارتله قائممقام صدرعالی و ١١٤٥ ده بغداد طرفلرینه سوق اولنان اردوی همایونه مأمور اولمش و ١١٤٧ ده شرق سفری سر عسکرلکی عهده‌سنده ایکن «روان» ده ارتحال ایدرك صالحه سلطان جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلمشدر . حسن خطده‌ده شهرتی واردر. ١٠٢ و ١٢٧ نجی صحیفه‌لرده کورلدیکی اوزره دفترداراغی ایچون ندیم ایکی دفعه تاریخ سویله‌مش و :

امیر کشور اندیشه کیم حل معانیده
اکر برنقطه قویسه خامه‌سی برجیس دیریکفی

بیتیله قدرینی تجیل ایله‌مشدر که عزت پاشانك کندیسی‌ده بر فخریه‌سنده همان عینی مضمونی شو بیت ایله افاده ایتمشدر :

ساحرم برنقطه وضع ایتسه‌م طویل الذیل اولور
وسعت مضمون ومعناده شب یلدا کبی

پاشا وزارتی احراز ایتدیکی زمان ندیم حیاتده دکلدی .

«عثمانلی مؤلفلری» صاحبی طاهر بك افندی عزت پاشایه « حکمت بیان شعرادن » وصفنی ویره‌رك ندیم کبی « پرده براندازانه بر شیوه ایله» شعر یازمدیغنی سویله‌مك ایستیورسه‌ده ندیمه عزت پاشا قدر بکزه‌ین بر شاعر همان یوق کبیدر. بوایکی شاعر طوتدقلری وادیده عادتا مسابقه‌یه کیریشیرلردی ! مع التأسف اخلاف عزت پاشایی ندیم کبی طانیه‌مامش واشعاری کوریلوب تدقیق ایدلمك شویله طورسون نامی بیله دویولمامشدر . مرتب دیوانك شیمدی‌یه قدر طبع ایدلمه‌مسی بیوك تأسفلرله تلقی‌یه سزادر . ندیم ایله عزت پاشانك بر چوق غزللری بربرلرینه نظیره‌در . ایکی شاعر آراسنده ـ طاهر بك افندی طوغسون!ـ صمیمی برمودت اولدیغی آکلاشیلیور . پاشانك برغزلنده‌کی :

طرناقجی یالیسی بوغاز ایچنده قوری چشمه ده قپودان دریا مصطفی پاشایه عائد ساحلسرای . بو سرایك اوست طرفنده ابراهیم پاشانك انشا کرده‌سی اولوب کندی طرفندن « قصر ثریا » نامیله توسیم اولنان برکوشك وار ایدی .

ظ

ظهیر ه (ظهیرالدین فاریابی) مشاهیرشعرای ایراندن اولوب فاریاب قصبه‌سنده ظهور و آلتنجی قرن هجری اواخرنده وفات ایتمشدر. (ظهیرك دیوانی کعبه‌ده‌ده بولورسه‌ك چال) معناسنه اولان :

دیوان ظهیر فاریابی
درکعبه بدزد اکر بیابی

بیتی مشهوردر .

ع

عاد یمن جهتنده ساکن بولنمش اولان و« قوم عاد » اسمیله معروف بولنان عرب‌عاربه‌نك جداعلاسی ظن اولنور. شداد و شدید بونك اوغللری اولمق اوزره بعض تواریخده مذکور ایسه‌ده بوایکی برادرك پك مؤخر اولدقلری آکلاشیلیور . قوم عادك اولدجه حضریت ومدنیته نائل بولنمش اولدقلری یمن و حضرموت جهتلرنده الیوم موجود ونظر عبرتله مشهود اولان شهر وقصبه‌وصو بندی کبی ابنیهٔ جسیمه‌نك خرابه‌لریله مستدلدر. حضرت هودی تصدیق ایتمیوب کفر وضلالتده اصرار ایتدکلری ایچون ریح صرصر ایله محو وهلاك اولدقلری قرآن کریمده مذکوردر.

(قاموس الاعلام)

باقمازی بو جاه اهلی عجب عاد وثموده

ص ١٧٠

عارف افندی (عبدالباقی ـــ) مخزن کاتبی محمد افندینك اوغلیدر. راشد تاریخنده بیان اولندیغی اوزره هرعلمده بنام وهرفنده استادانام اولوب السنهٔ ثلثه‌ده اشعاری واردر . وفاتی : ١١٢٥ .

بو ذات ایچون ندیم :

تحریر عصر عارف افندی که فخر ایدر
رازی در فضائلنه افتخار ایله

ص ١٧٨

دییور. « فخر » کلمه‌سنده نه‌خوش برجناس وار ...

عتبی ه مشاهیرشعرا وادبادن اولوب جداعلاسی اولان عتبه ابن ابو سفیانه یاخود اشعارنده ذکر ایتدیکی معشوقه‌سی عتبه‌یه نسبتله یاد اولنور. بصره‌ده نشأت واوچنجی عصر هجری اوائلنده وفات ایتمشدر .

عجور [ع] شیشمان ، بچیمسز ، یامری یومری .

سن سروایسه‌ك بن اکری عجور دکلم آ...

ص ٢٢٤

عدن بحر عمانك غرب جهتنده واسع بر کورفز . ایچنده ذی‌قیمت طاشلر بولندیغندن قدمانك آثارنده ذکری چوق کچر.

طفلینك والده‌سنه تاریخ دیمه‌دن :

طفلی قولنی ایلیه عقباده خدا
مقصوره نشین خلد ومغفورابد
تاریخ وفاتنی دیمش مادر دهر
کهوارهٔ راحت اوله طفلی‌یه لحد

تاریخی سوبله‌مشدر .

« احمد طفلی چلبی » زمانی شاعرلری آراسنده یوکسك مرتبه‌ده شعر یازانلردن نوعی شخصنه منحصر ، حسیاتنده‌کی رقت واداسنده‌کی متانتله ممتاز سخنورانندر . هنوز باصیلمامش اولان مرتب دیوانی بو مدعایی اثبات ایده‌جك صورتده رنکین مضامینی محتویدر . باقینك مشهور سنبل قصیده‌سنی تنظیراً یازمش اولدیغی قصیده‌نك ایچنده‌کی غزل شودر :

اولمسه عاشق دیوانه سکا کرسنبل
بویله زنجیره اورولماردی مقرر سنبل
هرسحرشانه سنی ایتمکده کلاب آلوده
حسرت کاکل مشکینك ایله هرسنبل
کاکلك باغ جنان سنبلیدر کیسودار
زلف خم درخمك اول کلشنه قتمر سنبل
بکزه‌مز زلف دلاویزکه‌رنکنده‌دکل
کرچه‌چوق‌یاشلیدرای‌روح مصور سنبل
کردن پاککی عاشقلر که امدیرسه‌ك
باغ حسنك بیتیرردی ینه برتر سنبل

بر غزلندن :

بزمه کلدکجه عدو اول شوخ آفت قارشولار
عادت دیرینه‌در نادانی دولت قارشولار
همت اهل محبت اویله‌در کیم کاه اولور
بر کدایی پادشاه ملك ودولت قارشولار

بیتلر :

آرزوی سیر دیدارکله ای خورشید ناز
هر نکاه خنده آمیزم دوچار کریه‌در

§

بیاوردی قیمتنی دوشسه عالم عشقه
خزینه‌در اوشه ملك امتیازه نیاز

§

ای شانه سر زلف پریشانه دوقونمه
تل قیرمه صاقین خاطر یارانه دوقونمه

§

پروانه صفت اوله صاقین عاشق کستاخ
پیانه‌دن اوکرن روش بوسه کناری

§

خنجر غمزه‌سی دست نکهندن کیتمز
طفل نورسته‌در اول کوزلری مستانه دخی

§

ای عاشق آواره یتیش کوی نکاره
اغیار او مهپاره‌یی مستانه دوشوردی

§

او شوقلر ، او صفالر ، او عشرت اول دملر
ندیم مجلس یار اولدیغم زمانلر ایدی

مصراعلر :

§ یانارسه شمع امل روزکاری نیلیه‌یم
§ بن پریشانلقده بولدم رغبتی کاکل کبی
§ آچیل ای غنچهٔ باغ ملاحت سویلمزسه‌ك کول

طفلی حقنده‌کی معلومات طربزونلی حمامی زاده شاعر احسان بك برادرمزك سنه‌لردنبری تألیفنه چالیشدیغی و یاقینده طبع ایتدیره‌جکی « طربزون شاعرلری » عنوانلی مهم ومعظم اثرندن اقتباس ایدلمشدر .

دیدی عطارد کل کور بلایی
دفتر امینی اولدی صفایی

دیمشدر. «اطواری بابایانه برنیك نفس آدم» ایمش .

صلا [ع] میدان اوقومه .

کروه اهل خطه جمله خنکارم صلا ایله
ص ٦٤

صمّا [ع] صاغیر معناسنه اولان « اصم »ك مؤنثی . صخرهٔ صما == قاتی طاش .

صمصام / **صمصامه** [ع] یوزی دونمز کسکین قیلج.

صولاق اسکیدن ایام مخصوصه‌ده رکاب شاهانه‌ده بولنان برصنف عسکر. سفرویا تنزه ایچون پادشاه سرایدن چیقدیغی زمان صولاق کتخداسی و اوطه باشیلری اوزنکیسی یاننده یورورلر ومیدان حربده پادشاهك آتنك دیزکینندن طوتارلردی . اوق ویای طاشیرلردی .

برصولاغنده اولان حشمت سوزك صاغی بودر
اولمامشدر رونما نه زالده نه سامده
ص ٨٢

صَیقل [ع] پرداخت ، جلا .

صیندیرمق بوزمق ، مغلوب ایتمك ، باتیرمق ، قیرمق .

چکوب برایکی ساغر شیشهٔ ناموسی صیندیرسه‌ق
ص ١٩٥

ط

طاق [ع] بنا کمری . (ت) تخته کبی شیلرك چیقاردیغی سسی تقلیدو تصویر ایدر . جانمه طاق ایتدی == آرتق طیانه‌ماز اولدم .

جمله‌نك طاقتلری طاق اولدیغین بیلمزمیسك
ص ١٩٩

[« جفت » ماده‌سنه مراجعت]

طپان [ف] «طپیدن == صچرامق، چیرپینمق» مصدرندن اسم فاعل .

برگرفتار قفس مرغ طپان آنجق بو
ص ١٦٨

طفلك « طفل » ك مصغری == چوجقجغز

برجازی طفلك دلکش ادادر نون اوقور
ص ١٤١

طفلی [طفلی چلبی] مرادرابعك ندماسندن، زماننك الك معروف واستاد شعراسندن اولوب طربزونلیدر . اسمی احمد، پدرینك اسمی « احمد عبدالعزیز افندی » در . دها چوجق صاییله‌جق بر سنده ایکن کوزل شعر یازمق استعدادی دولاییسیله « طفلی » تخلص ایتمشدی. ١٠٧١ سنه‌سنده ارتحال ایتمشدر. مدفنی استانبولده سیلیوری قپو خارجنده‌در. وفاتنه اقرباسندن وخلوتی مشایخنك اعاظمندن اولان « طربزونلی نظمی محمد افندی » نك سویلدیکی تاریخ شودرکه مزار طاشنده منقوشدر :

نیاز ایله جناب حقه نظمی فوتنه تاریخ
دیدم کهوارهٔ جنتده طفلی‌یه مقام ایله

كناهی توبه ایتمز شست وشواشك ندامتسز
ص ١٥٢

شَصت [ف] یاخود «شست» تیراندازلرك باش پرمقلرینه كچیردكاری یوكسوك.

شعبان شهور عربیه‌دن معروف آی .

اولدی دل بر مهه شعبان رمضان نامنده
ص ١٧٠

شعبان رمضاندن اول كالدیكی ایچون بومصراعده ملازم، مداوم، معقب معناسنه قوللانلمشدر . یعنی شعبان نصل كه رمضانی تعقیب ایدرسه كوكلمده رمضان نامنده بر مهرویك معقبی اولمشدر، دیمكدر . اسمی مجهول اولان دیگر برشاعرده :

رجب نامنده بر شهری جوانه مبتلا اولدم
او مه ماهیتك شعبانی‌یم آردندن آیرلمام

دیمشدر كه لفظاً ومعناً بحق جمعیتلیدر !

شغب [ع] عیبلامق معناسنه‌در .

شفع [ع] انجه . باریك.

باریك وشفع نكته‌لری جمع ایدوب ندیم
نازنده شاهد سخنه پرچم ایلرز .
ص ١٤٩

شكرخا [ف] شكرچیكنه‌ین .

شكر خواب [ف] « طاتلی اویقویه شكر خواب دی خفتن‌اویومق».
(تحفهٔ وهبی)

شمسه [ع] خرجله ایشلمه‌لی ویا اویمه‌لی وسائر درلو اوله‌رق كونش رسمنده یافته § بورسه‌ده یازمه كتابلرك باشنه نقش اولنمش تزیینات .

شَنْك [محبوبه‌نك شیرین وخوش حركاتی حقنده قوللانیلیر .

شیوه كردرجلوه‌لی‌نازك‌كوزلدر شئ خوشنك
(تحفهٔ وهبی)

شیخ (خطاط) اسمی حمدالله اولوب « قبلة‌الكتاب » لقبیله ملقبدر . (اساتید سبعهٔ‌روم) دندر. كندیسی اماسیه‌لی، پدری بخارالیدر. كمانكشلكده، شناورلكده‌ده ماهر ایمش. اسكداردن یوزه‌رك طوپ قپو سراینه كچرمش . وفاتی : ٩٢٦

ثلث اولمش میسرشیخه انجق صكره اما كیم
آنك ثلثانی احسان‌قیلدی حق سلطان ذیشانه
ص ٢٣٧

ص

صائب ایران مشاهیر شعراسندن اولوب تبریزلیدر. اون برنجی قرن هجری اواخرنده اصفهانده وفات ایتمشدر

ازبیابان عدم تاسر با زار وجود
بتلاش كفنی آمده عریانی چند

قبیلندن‌پك‌قوتلی ومقبول اشعاری‌واردر. تركجه‌ده ده نظمه مقتدردر .

صارم كسیجی ، كسكین . سیف صارم .

صفائی اسمی مصطفی اولوب احمد ثالث زماننده‌شق ثانی‌دفترداری‌اولمشدر. تذكرهٔ شعرا یازمشدر . الماس محمد پاشانك زمان صدارتنده دفتر امینی اولدیغی زمان ظرفادن بری :

يره قويار واونك آيدينلغنده اوتلارمش .
ارباب تدقيقك افاده‌سنه نظراً قاراكلقده
پارلايان بعض جسملرك بو خاصه‌سنه
« فوسفوره سانس » دينور ، احتمال كه
شبچراغ ده بويله بر شيدى .

§ شبچراغ خزينهٔ همايونده محفوظ بيوك
برالماسك‌ده اسمى اولوب غالبا وقتيله روضهٔ
نبويه‌يه كوندرلمش ايمش .

شبديز [ف] خسرو پرويزك آتى اسميدر.
قره ياغز اولمغله شبديز ديديلر زيرا
ديز ياغز معناسنه‌در نقل ايدرلر كه اسب
مزبور متعارف اسبلردن درت قارش
مقدارى يوكسك ايدى خسروه آنى روم
ديارندن كتورمشلر ايدى هر النه و اياغنه
اون اكسر ايله نعل قاقيلور ايدى خسرو
كنديسى تناول ايلديكى طعامدن آكا دخى
ييديرر ايدى عدمه كيتدكده امر ايلدى كفن
صاروب برمحل مخصوصه دفن ايلديلر رحمة الله
علينا وصورتنى برطاشه نقش وتصوير ايلديلر
چون اول صورته نظر ايلسه بى اختيار بكا
ايدر ايدى حالا كرمانشاهانده اول آتك خسرو
ايله تصويرى واردر .

(برهان قاطع)

شب زنده‌دار [ف] كيجه اويوميان .

عجب نه بزمده شب زنده‌دار صحبت ايدك
ص ١٣٨

شبستان [ف] حرمسراى سلطانى وخلوتخانهٔ
خسروانى، صوامع وجوامعده‌كى
حجره‌واعتكافكاهه‌ده شبستان دينيلير كه اوراده
عباد وزهاد كيجه‌لرى طاعت وعبادت ايدرلر.

مه شبستانه برشمعهٔ پيروزه لكن
ص ١٦

شترگربه [ف] اويغون ، اويغونسز ؛ ايلى
فنالى ، گاه بويله گاه شويله.
اطرادسز .

بوكونه شيوهٔ شترگربه‌سنه مصابره‌دن غيرى‌چاره‌يوقدر
ص ٢٧٧

پك فنا ايله سورلدكده ايو
طعن ايدوب ديرلر شترگربه ديو

شترگربه‌نك معناى تركيبيسى دوه‌ايله‌كدى
ديمكدر. دوه برآلتونه، كدى بيك آلتونه.
دوه‌نك سايه‌سنده كدى‌ده صاتيلور . ايو
يانده كوتوده سوريلير . قورى يانده
ياش‌ده يانار .

« فلان شاعرك‌اشعارى شترگربه‌در » يعنى
شويله بويله سوزلردن عبارتدر .

شرب يهود يهوديلك شراب ايچمه‌سى
ديمكدر. كويا يهوديلر شرابى
سورلرسه‌ده ديكر ملتلر كبى اعلان و افشا
ايتميوب گيزلى ايچدكلرندن اونلرك بوصورتله
عيش و نوش ايتملرينه « شرب يهود »
دينيلمش . سنبلزاده وهبى‌ده نخبه‌سنده :

كيزلو ايچمك باده‌يى شرب اليهود
كيفنى صاقلار او قوم بدنمود

ديبور. بوتعريفه نظراً ١٧٠ نجى صحيفه‌ده‌كى:

شوق ايله ينه كورمه‌مش ايمانى رقيبك
چكمش كبى كافر او بتى شرب يهوده

بيت نديمانه « جامع الكلم » عد اولنمق ايجاب
ايدر .

شرزه [ف] صالديريجى ، مهيب. آرسلان
وقپلانك وصفيدر .

شرف آباد احمد ثالث دورنده صاله‌جقده
انشا اولنان قصر .

شُست وشُوى [ف] ييقامه.

شاباش [ف] آفرین .

شات [ع] قویون .

شاه اکبر (اکبر شاه) هندستانك الك بیوك حکمدارلرندن اولوب تیمورلنكك سلالهسندن اولان بابرك طورونی وهمایون شاهك اوغلیدر . ٩٤٩ تاریخ هجریسنده طوغوب ٩٦٣ تاریخنده اون‌درت یاشنده اولدیغی حالده تخت موروثنه جلوس ایتمش وپك چوق درایت واقتدار کوسترمشدر. ذکاوتی فوق‌العاده اولوب کافهٔ ادیانك سر وحکمت و حقیقتنی اوکرنمکی مراق ایتمکله مجوس ، هندو وخرستیان وسائر ادیانه منسوب بر چوق علما جمع ایدرك کتب دینیه‌یی وهندولرك کتب ادبیهٔ قدیمه‌لرینی لسان فارسی‌یه ترجمه ایتدیرمشدر. ٥١ سنه سلطنت سوردکدن صوکره ١٠١٤ تاریخنده وفات ایتمشدر . اکبرشاه حقنده عرفینك قصیده‌لری واردر.

شاهد [ف] دلبر . شاهد بازار = آچیق مشرب (بین‌العوام « تعیینجی ») .

کرچه شاهد اوله معناده کوزل
شاهد بازار اما مبتذل
(تحفهٔ وهبی)

« نکار پاك دامن شاهد بازاره بکزرمی »
مصراعی ناجی وصلاحی لغتلرنده ندیمك اولدرق کوسترلمش ایسه‌ده بوکا هیچ بر نسخه‌ده تصادف ایدیله‌مه‌مشدر .

شاه‌ماران (شاه مران) خرافاته کوره باشی انسان باشی . کووده‌سی ییلان اولوب ییلانلرك پادشاهیدر. اسمی «یملیا»در برمغاره‌نك زمینی آلتنده باغ وباغچه‌لك بر یرده ساکندر . بنی آدمك شرندن قاچوب بورایه التجا ایتمشدر. زبرجددن بر تخت اوزرنده اوطورر وانسان کبی قونوشورمش.. دانیال علیه السلامك اوغلی « جاماسب » بر کون یولداشلری ایله طاغده یاغموره طوتلملری اوزرینه اومغاره‌یه التجا ایتمشلر . طوپراغی قازمشلر ، آلتندن انجی بال طولو بر قویو چیقمش . جاماسبی قویویه ایندیروب بالی چیقارمشلر واونی قویوده براقمشلر .جاماسب قویوده‌کی ضیادار برمنفذدن ایچری کیروب «شاه‌مران» ه مسافر اولمش...

کوییا ذوق وصفا دخمه‌سنه قیلدی طلسم
شاه‌مارانی عجب اول جسد نورانی
ص ٥٢

شایکان [ف] بول . چوق ، فراوان . (قافیهٔ شایکان)،(کنج شایکان) = « خسرو پرویز » ك خزینهٔ مشهوره‌سی .

خسرو کنجینه پردازم توکنمز کوهرم
واردات غیب کنج شایکاندر بنم
اول قدر الویردی معنی فیض اوصافیله کیم
کوییا مفتاح کنج شایکانیدر سوزم
نفعی

§

بولنمش بر خزینه خسرو پرویز وقتنده
که کنج شایکان دیرلر خزینه داخی کنجینه
(تحفهٔ وهبی)

قانلو قویونك بر اسمی‌ده کنج شایکان
وصال ایمش ... ص ٢٢٥

شبچراغ [ف] بر نوع کوهر ایمش که کیجه وقتی چراغ کبی ضیا نشر ایدرمش. جملهٔ خرافات شرقیه‌دندر. کاو بحری دینیلن حیوان اوتلامق ایچون کیجه قارایه چیقدیغی زمان شبچراغی‌ده برابر کتیروب اوتلایه‌جغی

سُوَيدا [ع] يوره‌كده اولان سياه نقطه، حبة‌القلب ، دانهٔ‌دل . اكثرياقلبدن كنايه اوله‌رق قوللانيلير .

سُهراب رستم زالك اوغليدر . شهنامهٔ فردوسيده حكايه اولنديغى وجه ايله رستم بر جنكده سهرابى بيمليه‌رك قتل ايتمسى اوزرينه شويله‌ده تلهف ايتمشدر :

« اى كنج قهرمان! شمس وقمر، جوشن ومغفر سنك نظيريكى كوره‌ميه‌جكدر . نم باشمه كلن كيمك باشنه كلمشدر ؟ كندى الله اوغلمى اولديردم ! . . . هر درلو مجازاته لايقم. اللريمى كسسونلر. يرم زيرخاك اولسون. سهرابى هدر ايتدم ! بويله جهانستان بر پهلوان كلمه‌مشدر . مردلكده سامه ، نريمانه فائق ايدى . بن كه پهلوانان زمان ايچنده يكانه‌يم، آنك قارشيسنده چوجق كبى قاليردم. [رستم سهراب ايله بينلرنده اولجه واقع اولان بر مصارعه‌ده بى مجال قالوب اوغلنك النده‌ن كنديسنى خدعه ايله قورتاره‌بيلمش ايمش.] والده‌سى دويارسه نه ديه‌يم ؟ بو خبر ماتم انكيزى اكا نصل ايصال ايده‌بيله‌يم ؟ آه ، اوغلمى بى كناه اولديغى حالده نيچون تباه ايتدم؟ هانكى پدر بويله برحركتده بولنمشدر؟ حقمده نه ديسه‌لر مستحقم . دنياده كنج ، ذكى ، قهرمان اوغلنى كيم اولديرمشدر ؟ عالم بكا لعنت اوقويه‌جق . « رستم كيندارانه بر صورتده خنجرله اوغلنك باغرينى دلمش » ديه‌جكلر . بوچوجغك بويله آز وقت ايچنده بر قهرمان شيرافكن كسيلوب ميدانه چيقه‌جغنى كيم خاطره كتيرردى ؟ بر سردار لشكر شكن اولوب كلرك بنى عرصهٔ كيروداردة تضييق ايده‌جكى كيمك خيالندن كچردى ؟ سهراب ! جنك ميدانده سنك كبى بر سوار صاعقه شتاب كورايه‌جكدر ؟ دريغ ، او ناشنيده مردلكه ، اوناديده چهرهٔ پرهيبته، او آهنين بازولره ، او بلند قامته ، هزاران دريغ . »

سهراب تسليم روح اوزره ايكن رستم (كودرز) ى كويا هر درده درمان اولان وخزينهٔ شاهيده محفوظ بولنان «نوشدارو»يى آلوب كتيرمك ايچون (كاوس) ه كوندرمش ايدى . كاوس بوطلبى ردايتديكندن كودرز نزد رستمه عودتله كيفيتى آكلاتجه رستم بالذات كاوسه كيتمك اوزره حركت ايتديكى صره‌ده بريسى كلوب سهرابك او آنده‌جان ويرديكنى كنديسنه اخبار ايتمشدر .

وقت هركار نكه داركه نافع نبود
نوشداروكه پس‌ازمرك بسهراب دهند

بيتى بو وقعه‌يى تلميح ايدر .

(مجموعهٔ معلم)

سَهى [ف] طوغرى . سروسهى .

سُهَيل [ع] بر پارلاق ييلديزدركه دياريمزده پك پارلاق كورونديكى ايچون «سهيل يمنى » و « سهيل يمانى» ديه مشهوردر.

سهيلك چشمنى فرنكينك ايلدى روشن
ص ٣٩

كوروندى چيقوب طارمه ياسمن
طلوع ايتدى صاندم سهيل يمن
ص ١١٩

سيماب [ع] جيوه .

سيمرغ [ف] آدى عنقا قوشنك وار ايسه سيمرغ ايمش . (تحفهٔ‌وهبى)

سيمكش [ف] صيرمه چكن صنعتكار . غلط اوله‌رق « صيرمه‌كش » صورتنده تلفظ ايدرلر .

امين سيمكشانه بويىل كوروندى ضرر
ص ٤١

ایتمشدر. کنجلکنده اتابك فارس « سعد بن زنکی » نك حمایه‌سی آلتنه آلنمش و«سعدی» تخلصی اورادن قالمشدر .

« تحفهٔ وهبی » ده کوریلن :

دلکشا شیرازده بر باغچه هم
شیخ سعدی آنده مدفون ارم

بیتنه نظراً «دلکشا» اسمنده‌کی باغچه‌ده مدفوندر . بو باغچه شیراز قربنده کائندر . یوقاریسندن بر نهر جاری اولوب باغچه‌نك اورته‌سندن آقار. بالغی پك چوق ایسه‌ده شیخ سعدی بالغی دیه کیمسه طوتمازمش . چونکه سعدینك مرقدی بو نهرك منبعی اوزرنده‌در . سنبلزاده وهبی ، ایلچیلکی زمانده ، مرقدك خراب اولدیغنی کوره‌رك بونی سعدینك سنی اولمسنه عطف ایتمش وشاهه بو یولده ایماده بولنمش. بونك اوزرینه قرق کون ظرفنده مجدداً انشا وفوق‌العاده تزیین ایدلدکدن صوکره شاه طرفندن برای نزاکت وهبی‌یه باغچه‌ده مکلف بر ضیافت کشیده ایدلمش.

سَعْدَیْن | کواکب سیاره‌دن « مشتری » ایله « زهره » یه اطلاق اولنور .
سعدان | مشتری‌یه «سعد اکبر»، زهره‌یه «سعد اصغر» دینیلیر. مریخ ایله زحله‌ده « نحسان » تعبیر ایدیلیر .

مشتری زهره ایکیسی سعدان
دخی مریخ وزحلدر نحسان
(نخبهٔ وهبی)

بومجلس برمیننتك ویردیکی فیضی
بخش ایلیه‌مز عالمه سعدین قرانی
ص ۷۰

سفوف [ع] توز حالنده اولان علاج .

سکبان [ف] اسکی زمانده تفنکلی عساکر خفیفه ، باشی بوزوق . سکبان باشی = یکیچری امراسندن زمانمزه کوره لوا ویا فریق پایه‌سنی حائز بر بویوك ضابط ایدی .

سَل [ع] چکوب صییرمق .

هم مخلصم که نظم ایله ایتمشدی سل سیف
ص ۱۱٦

سُم [ف] حیوان طیرناغی .

سماك [ع] ایکی پارلاق ییلدیزدرکه برینه « سماك اعزل » (سلاحسز)، دیکرینه « سماك رامح » (سلاحلی) دینیلیر .

تا وارر فرق سماك اوزره ایدرضرب خیام
ص ۳۷

سمندر [ف] خرافات قدیمهٔ شرقیه‌یه کوره آتش ایچنده پیدا اولوب آتش ایچنده یاشار بر حیوان مرهوم . ادبیات ایرانیه وعثمانیه‌ده پك چوق ذکر اولنمشدر.

سنجر (ابو الحرث معزالدین سلطان ـ) ایرانده حکومت سورن ملوك سلچوقیه‌نك آلتنجیسی اولوب ، ملك شاه بن آلب آرسلانك اوچنجی اوغلیدر . ٤۷۹ تاریخنده سنجارده طوغوب ، بو مناسبتله « سنجر» تسمیه اولنمشدی . خزائن واموالی ودارات و دبدبه‌سی نهایت درجه‌یه واروب زمانده سلچوقیلرك عظمت‌واقبالی اوج‌بالایه واصل اولمشدی . ۵۵۲ تاریخنده وفات ایتمشدر . مدبر و عاقل بر حکمدار ایدی . شاعر مشهور انوری سنجر زمانده یتیشمش و کندیسنی پك چوق مدح ایتمشدر.

سنغر یاخود « سنقر» (مظفرالدین ـ) فارسده حکومت سورن اتابکان ملوکنك برنجیسی و بو دولتك مؤسسی.

کوره بوذات مشاهیر علمادن اولوب خوارزمك اورجند شهرنده محبوس ایکن فقهه دائر «الاصـول» عنوانیله معتبر بر کتاب یازمش و «آداب القاضی» کتابنی دخی شرح ایتمشدر. بشنجی قرن هجری اواخرنده وفات ایتمشدر.

سُرَّه [ع] کوبك.

سرهٔ بطحادن اول دم کیم طوغوب مهر کمال
ص ۲۳۵

سریر [ع] سر.سریره شناس = واقف اسرار.

عجب سریره شناس لسان حالیدر
ص ۱۴۱

سُرین [ف] «سرون» اوتراق یری دیمکدر. (سرین افکندن) مربع اوطورمق، بغداش قورمق.

ساق و سرین وغبغب ولب مشرببجه‌در
ص ۱۷۷

اوچا یعنی اوتراق یبری سرین
(تحفهٔ وهبی)

اوچا، چغتایجه آرقه دیمکدر.

سَطْل [ع] باقردن معمول طاس معناسنه‌در. ۱۳۹ نجی صحیفه‌ده مندرج :

بحمدالله سطل دلکشندن نم قالور خالی
او زلفك بند زنجیرنده‌یم چشمه‌ده یاشم وار

بیتنده « بربرلکنی » دیمکدر.

سعد آباد سـلطان احمد ثالث زمانـنده کاغدخانه مسیره‌سنه ویریلن اسم.

§ کاغدخانه‌ده انشا اولنان قصرك اسمی. کاغدخانه‌نك اعمارینه بالذات ابراهیم پاشا نظارت ایتمشدی. انشـا آت او درجه سرعتله اجرا اولنمشدی که عمله‌لر رمضانده ویا بایرامده بیله تعطیل ایتمه‌مشلردی. ابراهیم پاشا اولا کاغدخانه‌ده‌کی نهر کبیرك مجراسنی دکیشدیرتمش، خمبره‌خانه‌دن سکز یوز ذراع مسـافه اوزرینه ایکی طرفی مرمر دیختیه‌رله مزین بر مجرا قازدیرمشدی. صوکرا ایکی مجرانك کنارینه، اوتوز ستون اوزرینه، محتشم بر قصر همیون انشا اولنمشدی. قصرك اوکنده غایت جسیم بر حوضه چاغلیانلر، آغزندن صولر آقان اژدرهالر، یکپاره مرمرلردن حوضلر و فیسـقیه‌لر وجوده کتیرلمشدی. ابراهیم پاشا قصری بو صورتله تزیین ایلدیکی کبی باروتخانه‌یه قدر بتون ساحلده ریختیملر انشـا ایتدیرمش، اوزرینه غایت ظریف قصرلر و حماملر یاپدیرمشـدی (لاله دوری). ۵۳ نجی صحیفه‌ده مندرج سعد آباد وصفنده‌کی قصیده‌نك :

کوریجك روح سکندر هله سعد آبادی
اولدی پارمق ایصیروب همتنك حیرانی
چند ماه ایچره بو دکلو اثر والانك
هله بیلمم نیجه تجویز اولنور امکانی

بیتلرنده‌ده ایما ایدلدیکی اوزره بتون اوانشاآت ایکی آیده ختامه ایرمش، تاریخنی‌ده بالذات ابراهیم پاشا تنظیم ایدرك :

مبارك اوله سلطان احمده دولتله سعد آباد

دیمشدی.

سعدی ایچنده یاشـامش اولدیغی عصری ودها کندیش برافاده ایله‌سویله‌مك لازم کلیرسـه احتیاجات کونا کون بشری «سعدی» دن دها ایی آکلایان وصلاح حال انسانی ایچون الك معقول عد ایتدیکی مسلکی ارائه و تعلیم ایتمکه چالیشـان دیکر بر ادیب شـعرای فرس میانـنده هیچ یوق کبیدر. سوزلرینه، حادثات جهاندن برچوغی بوکون بیله مصداقدر. مواعظ حکیمانه‌سنه، احوال حاضرهٔ اجتماعیه حالاجای تطبیقدر.

سر آمدان سخن

سـعدیٔ شیرازی میلادك تخمینا ۱۱۸٤ سنه‌سنده تولد و ۱۲۹۱ سنه‌سنده وفات

سپند [ف] اوزرلك تخمی كه آتشه آتيلنجه چتيردی پيدا ايدر . قدمانك آثارنده چوق ايراد اولنمشدر .

سپيده‌دم [ف] صباح وقتی .

سپيده‌دمكه اولوب ديده خوابدن بيدار
ص ۲۹

ستر [ف] « استره » توركجه‌ده تحريف ايله « استوره » دينيلن بربر آلتی .
۲۰۳ نجی صحيفه‌ده‌كی :

ستره رشك كيم دولتلو باشكدن بولوردولت

مصراعنده ضرورت وزن سببيله « ستر » شكلنده و « را » نك تشديديله قوللانلمشدر .

پاكی وموسی ديمكدر استره
(سنبلزاده)

(پاكی) اوسطره معناسنه اصطلاحدر . (موسی)ده بومعناده اولوب اصلنده عربيدر ، فارسيده‌ده مستعملدر .

آلديغنده اله موسانی بربر عيسی
كوستردی يدبيضايی كوشدن بيلكی

حضرت موسی عليه الصلاة والسلامك كمال صلابت شرعيه وحدت دينيه‌سی اولديغندن موسی تسميه ايدلمش اولمسی ملحوظدر .

سحبان « سحبان وائل » ياخود « سحبان بن وائل » فصاحت وبلاغتده اسمی ضرب مثل حكمنه كچمش اولاد عربدن بر ذات اولوب هارون الرشيد زماننده ياشامشدر :

كيمنی شان ايله حسان ايتدی
كيمنی فخر ايله سحبان ايتدی

۲۲٤ نجی صحيفه‌ده مندرج « نكارنامه »نك برنجی سطرنده‌كی :

لقد علم الحی اليمانون اننی
اذا قلت امابعد انی خطيبها

بيتی سحبانكدر .

سحرحال اصطلاحات ادبيه‌دن اولوب بيت آره‌سنده هم كلمات سابقه‌نك تتمه‌سی عد اولنه‌بيله‌جك صورتده بر لفظ ويا تركيب ايراد ايتمكدر . « كلام بديع » مقامنده‌ده ايراد اولنور .

سخريه [ع] («سين»ك ضميله) كولنه‌جك شی ، مسخره‌لق ، افسانه .

صفت رزمنی كوش ايده‌نه سخريه كلور
حرف دارا وسكندر سخن كيوو پشن
ص ۱۷

« اوصاف جنكاورانه‌سنی طويانلره دارا ، اسكندر ، كيووپشن سوزلری مصال كبی كلير » ديمكدر .

سخط [ع] « اختری كبير » ده بيان اولنديغنه كوره فتحتين ايله خشم وغضب معناسنه‌در . مع مافيه سخط اشرافه وغضب عامه‌يه متعلقدر .

اولسه كرباد سموم سخطندن پرتاب
سربد خواهنه تا حشر ياغاردی صمصام
ص ۳۷

يعنی روزكار غضبنك زهرلرندن آتش آلسه‌يدی بد خواهنك باشنه حشره قدر صمصام ياغاردی ...

سدره « سدرة المنتهی » = برمقام مقدس سماوی .

سرخس ايرانك خراسان خطه‌سنده مشهدك شرق شماليسنده برقصبه . وقتيله بيوك ومعمور برشهر اولوب علوم ومدنيت اسلاميه‌نك الك پارلاق مراكزندن بولنمغله برچوق مشاهير علمانك مسقط رأسی بولنمشدر . [قاموس الاعلام] ۱۲۱ نجی صحيفه‌ده مندرج تاريخ منظومه‌سنك اوتنجی بيتنده‌كی (شمس سرخس) شمس الائمه ابوبكر محمد سرخسی اولمق محتملدركه ينه قاموس الاعلامك بيانته

ژ

ژاژ [ف] برهان قاطعده بیان اولندیغه کوره غایت بیاض ویاوشانه شبیه و ناخوش بر اوتدرکه تورکجه‌ده دوه دیکنی یاخود دوه طبانی دیرلر دوه بو اوتی آغزنده اویروب چویروب لایقیله چیکنه‌یه‌مز و یوته‌ماز .
§ هرزه وهذیان و لزومسز باطل سوزدن کنایه‌در . ژاژخا = هذیان سویله‌ین .

س

ساری [چ] جهت، یان ، طرف .

چغتایجه غزل : ص ۲۲۷

ساسانیان ایران ملوك قدیمه‌سنك دردنجی وصوك طبقه‌سنك اسمی اولوب بو دولت میلادك ۲۲۶ تاریخنده آردشیر بابکان بن ساسان طرفندن تاسیس اولنه‌رق ۶۵۲ تاریخ میلادیسنه‌یعنی عهد خلافت حضرت فاروقیده ایرانك سعدابن ابی‌وقاص حضرتلری یدیله فتح وممالك اسلامیه‌یه الحاق اولندیغی تاریخه قدر دوام ایتمش و ۲۸ حکمدار کلمشدر .

ساسانیلر زماننده ایران دولتنك شوکت وشکوهی وجاه و ثروتی پك بیوك اولوب اکاسره‌نك دارات و دبدبه‌سی ضرب مثل حکمنه کچمشدر . بونلر « خسرو » عنوانی آلدقلرندن عربلر طرفندن بونك معربیله « کسری » وجمع صیغه‌سیله « اکاسره » تسمیه اولنمشلردر .

(قاموس الاعلام)

سام ایرانك اساطیر ایله مخلوط اولان تاریخ قدیمنه کوره مشهور رستم زالك جدی ونریمانك اوغلی بر قهرمان اولوب سیستانده حکمفرما ایدی .

سایده [ف] سورلمش، ازیلمش، اسکیمش ییپرانمش .

سبا یمنده صنعانك شرق جهتنده بر خطهٔ قدیمه اولوب مرکزی بتون خطهٔ یمانیه‌نك کرسیٔ قدیمی اولان « مأرب » شهری ایدی . شهر مذکوره دخی بعضاً بو اسم ویریلیردی .

سَبّابه [ع] شهادت پارمغی .

سَبَق [ع] درس . سبق آموز . = معلم . سبقخوان = شاکرد .

سپاهی [ف] مقدما دولت عثمانیه‌ده بر صنف سواری عسکری که تیمارنامیله عشرینی آلدقلری اراضی‌یه مقابل حرب زماننده کندی حیوانلریله وجانب میریدن ویریلن جبخانه ومعیناتله محاربه‌یه کیدرلردی .

سَپید [ف] معروف قاب . سپدك یوزنده ، یعنی الك اوستنده کی کل دیمك اولان « کل روی سپد » ترکیبی (منتخب، مقبول، یوزده) مقامنده ایراد اولنور .

نظم رنکیندر کل روی سپد بو مجلسه
صحیفه ۱۹

بو غزلدر کل روی سپد اشعارم
قومسون غالب آنك اهل کمال اوستنه کل
غالب دده

زرافشان [ف] اوزرینه آلتون سرپلمش الوان کاغدی .

لاجورد اندوده برلوح زرافشان اوستنه
ص ١٩

زرباف [ف] صیرمه‌لی قماش طوقویان .

زَرق [ع] ریا، تمایش صوفیانه، زراق = ریاکار .

زرقاء یمامه [ع] حدت باصره ایله مشهور یمامه‌لی بر قادیندر .

چشم زرقاء یمامه‌یله‌می باقدی بیلمم
ص ٣٤

(زرقاء) ازرقك مؤنثیدر . کوك کوزلی قادین دیمکدر . (یمامه) مدینه ایله مکه‌نك شرقی وسطندن بصره وکوفه‌یه اون آلتی مرحله‌یه قدر ممتد واسع بر محلك اسمیدر. زرقاء ، یمامه‌ده ساکن بر قادینك لقبیدرکه اوچ کونلك مسافه‌ده اولان برشیئی کوروب تشخیص ایتدیکندن حدت بصرده مثل اولمشدر. قوهٔ باصره‌سی شدتلی اولان کیمسه حقنده عربلر (ابصر من زرقاء الیمامه) دیرلر .

بولدی زرقاء یمامه شهرت
وارایدی باصره‌سنده حدت
(نخبهٔ وهبی)

زَغَن [ف] ییرتیجی چایلاق .

زُلفه [ع] خط ثلثه مخصوص الفلرك اوجنده‌کی جنکل .

اوبرچم زلفه‌لرکیم دونمش آنك پیشکاهنده
سرکسری خم چوکانه دوشمش کوی غلطانه
ص ٢٣٧

زمزم [ع] فی الاصل چوق صو معناسنه‌در. اصطلاحده کعبهٔ معظمه جوارنده‌کی مشهور و مبارك قویونك صویی دیمکدر . (آب زمزم) ده دینیلیر .

طوافه کعبهٔ کویك بقول باقیٔ مرحوم
درون دلده نیت آب زمزمدن مصفادر
نفعی

چاه زمزم = قویوسی . بو ال چاه زمزم = قیامته قدر یاد اولنمق فکریله زمزم قویوسنه تبول کستاخلغنده بولنان ادبسز بر حریف .

بوال چه‌زمزمی لعنتله آکار خلق
ضیا پاشا

زنخ [ف] چکه .

زنخدان (« ذقن » ماده‌سنه مراجعت)

زنکبار آفریقانك ساحل شرقیسی قارشیسنده بر آطه و بو آطه‌نك اوزرنده بر شهر ایله آطه‌نك قارشیسنده برمملکت واسعه‌یه ویریلن اسم .

زِه [ع] کیریش ، یای کیریشی . زه‌کمان .

زیبق [ع] جیوه .

زیج [ع] « زیك » فارسی . برهان قاطعك بیانه کوره کتاب علم سیرکواکبدرکه تقویم آندن استخراج اولنور: زیج ایلخانی، زیج الغ بیك .

زیر [ع] طنبور وامثالی سازلرك اینجه تلی. زیروبم .[« بم » ماده‌سنه مراجعت]

زیرك ذکی ، فطین .

زین [ف] اکر ، رخت . زین پوش = غاشیه اورتوسی .

مقصد اصلی صاف وطبعه‌یك خوش اولسیدر. شو ایضاحانه ولسانمزده بو معناده فتح «ر» ایله قوللانلمسنه نظراً «ارواق» لفظندن الفك اسقاطیله «رواق» طرزنده استعمالی عرف اولمشدر، دینیله‌بیلیر.

(صلاحی)

روان قافقاسیانك تفلیسدن صوکره الك بیوك والك مشهور قصبه‌سی.

تذکیر ایچون فتح روان نعمتی شکرین
مجلسده کرك کیم کله حلوای روانی
ص ٧٠

بحمدالله روان آلندی ذوق وشوقه معتاد اول
ص ١٩٤

مست اولوب بی‌باده شوقیله دیدم تاریخنی
کلدی مفتاح روان دیوان سلطان احمده
عزت علی پاشا

اولوب افسر ربای جم‌شه عالم دیدم تاریخ
قلجله کلدی مفتاح روان باب همایونه
سید وهبی

روشنکر [ف] «روشنکیر» = جلاجی پرداختجی.

هله آیینه‌مزبی بخت روشنکر خصوصنده
ص ١٦٩

روم عن اصل رومالیلره تخصیص ایدلمش اولان بو اسم رومانك ایکی‌یه انقسامنده «بیزانس» جهتنه منحصر قالمشدر. آسیای وسطی خلقی الیوم آناطولی‌یه بو نامی ویریرلر. «منلای روم» «جلال‌الدین رومی» «اقلیم روم» کبی تعبیرلر بو اعتبارله‌در.

رویین تن مشهور اسفندیارك وصفی.

صدر جم کوکبه کیم نعلچه ایلر بولسه
موزهٔ پاینه ابرولرینی رویین تن
ص ١٦

«رویین تن، صدر جم کوکبه‌نك چیزمه‌سنی بولسه قاشلرینی اوکا نعلچه ایلر.» قاشك نعلچه شکلنده اولمسندن کنایه‌در که آیاغنی اوپر دیمکدر.

ریاضی موالیٔ عظامدن اولوب اسمی محمددر. (ریاض الشعرا) اسمیله بر تذکرهٔ شعرا یازمشدر (برکی)لی مصطفی افندینك مخدومیدر. اون برنجی عصر هجری اواسطنده درسعادتده وفات ایتمشدر.

(بویله شاهه قول اولان ایسترمی آزاد اولمغی) مصراعی کندیسنکدر.

ریحان [ع] فسلکن دینیلن کوزل قوقولی نبات.

ریشه [ف] صاچاق، پوسکول.

خیال ایتدکجه زلفن تاسحرا اول دامن زلفه
صاریلدی ریشهٔ ریحان کبی خواب پریشانم
ص ١٦١

ز

زال قوجه واختیار و آق صقاللی معناسنه‌در ورستمك پدری اسمیدر. کرپیکی وقاشی و صاچلری بیاض اوله‌رق طوغدیغی ایچون زال تسمیه اولنمشدر.

زحام [ع] غلبه‌لك، چوقلق.

کوکصو برناخوش هواشه‌دی چیتلی‌یك زحام
ص ١٤٥

زر [ف] اختیار : زال زر.

ماهه (رکابی اول) دیمی شکلاً اوزنکی‌یه بکزه‌دیلمه‌سندندر .

اوآلتون طاس ایله مه پیکك اولمشدر رکابکده
آنکچون دائما کیتمز یوزندن بویله کرد راه
ص ١١٣

ایکنجی مصراعده‌کی (کرد راه) آیك اوزرنده‌کی لکه‌لردن کنایه‌در .

رُکنا عجم شاعری‌در. بو غازك انجماد ایتدیکی ١٠٣٠ سنه‌سنده استانبوله ایران سفیری اوله‌رق کلن محمد باقر حقنده «نفعی»نك (سهام قضا) سنده کوریلن بر قطعه ـ رکنانك اسمنی حاوی اولدیغی ایچون ـ بورایه درج اولندی :

فخر یاران عجم خواجه محمد باقر
که بروم آمده وتحفه چها آورده
بهر ویپل و ذکر اشعار حکیم رکنا
که زدمسردی او بحر سفید افسرده

٥٠ نجی صحیفه‌ده مندرج اولدیغی اوزره ندیم:
فرسی سویلرسه سویلر صائب ورکنا کبی
دیه‌رك رکنایی مدح ، نفعی ایسه ذم ایدییور.
عجبا هانکیسی دوغری ؟

رُمّان [ع] نار . یاقوت رمانی . جوهر رمانی .

رمخورده [ف]«رم» (رمیدن) مصدرندن: اورکمه ، نفرت ایتمه ، فرار معناسنه‌در. ترکیب ایله قوللانیلیر: (رمخورده ، رمکرده) = اورکن ، فرار ایدن .

کنامندن ایدر رمخورده شیر شرزه‌یی روباه

یعنی تلکی آزغین آرسلانی اورکوته‌رك یاتاغندن قاچیرر ، دیمکدر .

رَمَد [ع] کوز آغریسی .

نرکس کاکلکون بیاض صانمه سرخ ایتمش رمد
ص ١٩

١٦٦ نجی صحیفه‌ده مندرج شکایتنامه‌دن آکلاشیلدیغنه نظراً ندیم ، ییلده بر کره کوز آغریسی چکرمش . غالبا کوزلاره چوق باقدیغی ایچون !

موبمو دقتلر ایتدم قیل قدر فرق ایتمه‌دم
قاشلرك بالا بکم دوشکده‌کی سموردن

دیین برآدم کور اولمدیغنه شکر ایتملی! کوزینك آغریسی ایچون ابراهیم پاشایه خطاباً :

تماشای جمال یاره مانع اولدیغی طورسون
قومازروماله رخصت خاك درکاه معلایه

دییور و اوحالی ایله ینه جمال یاری تماشایه اشتیاق کوستریور !

رنك [ف] حیله .

رِواق | **رُواق** [ع] چارداق ، شیروان ، قبه ، کمر . (رواقیون) = رواقه منسوب اولانلر دیمکدر که یونان فلاسفهٔ قدیمه‌سندن برفرقه‌یه اطلاق اولنور . بوفرقه‌نك معلمی اولان فیلسوفك آتنه شهری قپولرندن برینك رواق تحتنده اقامت و تدریس علم حکمت ایتمسی سبب تسمیه‌در . § لسانمزده قاپانمش طاتلینك قپولانمشنه « رواق » دینیلیرسه‌ده بونك اصلی بشقه‌در : (رواقلانمق، رواق باغلامق، رواقلی) تعبیرلری زبانزددر. عربیده«رواق»ك معانی مختلفهٔ عدیده‌سندن بری‌ده صافی ، سوزولمش شی دیمکدر که صو و سائر مایعاتدن هانکیسی اولورسه اطلاق جائزدر. بونك جمعی اولان (ارواق) کذلك صور مختلفه‌ده استعمال ایدلدیکی مثللو میاه صافیه مقامنده‌ده ایراد اولنور . بو معنالرده

اخرم نوعی

مفعولن	فاعلن	مفاعیلن	فاع
«	«	«	فع
«	«	مفاعیل	فعول
«	«	«	فعل
«	مفعولن	مفعولن	فاع
«	«	«	فع
«	«	مفعول	فعول
«	«	«	فعل
«	مفعول	مفاعیلن	فاع
«	«	«	فع
«	«	مفاعیل	فعول
«	«	«	فعل

رب الفلق [ف] صبحك ، فجرك صاحبی: خلاق کائنات .

مهری منجوق اوتاغ ایتمش سکا رب الفلق
ص ۱۱۰

رز [ف] اوزوم آغاجی، آصمه ، چوبوق. دخترز ، دختررز = شراب . یکی تعبیریله « اوزوم قیزی » دیه صاتیلان راقی .

دختر رز تازه‌لر بزمنده راحتیاب اولور
مضطربدر باده دست رعشه‌دار پیرده
عزت علی پاشا

رستخیز [ف] « رستاخیز » مخففی = قیامت ، محشر .

رستخیز اولدی قیامت جنته دیرلر بهشت
(تحفهٔ وهبی)

رستم ایرانیلرك الك مشهور قهرمانی اولوب سیستان وزابلستان حاکمی زال بن سام بن نریمانك اوغلی ایدی . خرافات ایرانیه‌یه کوره دیولر و فیللر اولدیره‌رك خلق بونلرك تسلطندن قورتارمش ایدی . ایرانیلرك رستم حقنده‌کی مبالغه‌لی حکایه‌لری یونانیلرك (هرکول) حقنده‌کی روایتلرینه مشابهدر . حقنده‌کی روایاتك چوغی خرافات قبیلندندر . پدرینك اسمنه اضافتله «رستم زال» و «رستم داستان» دینمکله مشهوردر . کویا مؤید من عندالله اولدیغی ایچون (رستم کاوس) ده دیرلر . [کاوس ماده‌سنه مراجعت]

رصف [ع] قالدیرم دوشه‌مك دیمکدر .

۱۰۲ نجی صحیفه‌ده مندرج :

قیلوب محفوظ باری کوهر ذات کرمکارین
مرصع افسر اقبالك اولسون مایهٔ رصفی

بیتنده جوهر، غایت صاغلام طاش معناسنه‌در.

رضوان [ع] جنت خزینه دارینك اسمی.

دیدی رضوان یوق بو بیت جنتك معناسیدر
ص ٥

رطل کران بیوك ، طولو قدح .

نفعی ، فلکدن شکایت ایدرکن :

دستمده جام کورسه بنم سرنکون ایدر
نادانه ساغر ایستسه رطل کران ویرر

دیمشدر .

رَفُو [ف] یامه ، اورکو : « عاشقلرینك ایته‌ده زخمینه رفو.» ص ۲۰۸

رَگْ [ف] طامار . « برچمنزار ایلمش پیدا رك فیروزه‌دن » ص ۱٦۷

رکاب [ع] اوزنکی . § پیشگاه، حضور مقامنده‌ده مستعملدر : رکاب همایون، رکاب شاهانه .

ای مه رکابی اولده کور اقبالی بن بونی
هر وقت وهر زمان وهر آن سویلرم سکا
ص ۱۳٤

رازی (تذکرهٔ صفایی‌ده) مذکور اولدیغی اوزره آدی عبداللطیف‌در. دارالسعاده آغاسی یوسف آغانك یازیجیسی عبدالله افندینك مخدومیدر. مدرس اولمشدر. حرمین الشریفین مفتشی ومحمود پاشا محکمه‌سی نائبی وقسام عسکری خدمتلرنده بولنمشدر. ١١٣٧ سنه‌سنده یکیشهر فنار قاضیسی اولمشدی. شوبیت زادهٔ طبعیدر:

ندیم بزم خاص الخاص ایدی ایام حاتمده
کرم دیدکلری بی‌کس عجب شمدی نه عالمده

راسخ (تذکرهٔ سالم)ده بیان اولندیغنه نظراً آدی احمد اولوب بالیکسر اشراف وخاندانندندر. راسخ بك دیمکله شهرتشعاردر.

سوزمه چشمك کلسون مژکان اوستنه
اورمه زخم سینه‌یه پیکان پیکان اوستنه

مطلعلی مشهور غزلی ـ که ندیمه عینی قافیه وردیفده بر قصیده الهام ایتمشدر ـ صفایی تذکره‌سی ایله شیخی‌ده صوفیه‌لی یوسف راسخه اسناد اولنمقده ایسه‌ده بونك اثر سهو اولدیغنی سالم افندی بیان ایدییور.
١١١٨ تاریخنده تکفورطاغنده وفات ایتمشدر.

رامشگر [ف] دیندی سازنده‌یه رامشگر وطنبوره‌ستا.

ران [ف] اویلق. «زیر رانده کی پولاد بیلکلی توسن» ص ١٧

رای هند ملوکنه مخصوص عنواندر. «راجه» ده دینور.

رباعی بحر هزجك اخرم واخرب [عروضیون اصطلاحنده (خرم) «مفاعیلن» رکننك میمنی اسقاط ایتمکدر. بو حالده «فاعیلن» قالیر. آنك یرینه «مفعولن» اقامه اولنور. (خرب) دخی «مفاعیلن»ك میمی ایله نونني اسقاط ایتمکدر. بو حالده «فاعیل» قالیر. آنك یرینه‌ده «مفعول» اقامه اولنور] وزنندن مأخوذ بر وزن مخصوص اوزره سویله‌نیلن ایکی بیتدن عبارت نظمدر. رباعینك برنجی، ایکنجی مصراعلریله دردنجی مصراعنده قافیه بولنور. اوچنجی مصراعده قافیه بولنمق شرط اولمدیغندن اومصراع اکثریا قافیه‌دن آزاده قالیر. اوچنجی مصراعی دخی قافیه‌دار اولان رباعی‌یه «رباعی مصرع» نامی ویرلمشدرکه بیت ثانیسی مصرع اولان رباعی دیمکدر. رباعی وزناً یکرمی درت درلو اولور. بو نوعلر (اخرم) و (اخرب) عنوانلریله ایکی‌یه منقسمدر. بوقسملر اون ایکیشر نوعی شامل اولدیغندن مطلقا رباعینك نوعی یکرمی دردە بالغ اولمقده‌در. رباعی (ترانه) و (دوبیت)ناملریله دخی یاد اولنور.

[اصطلاحات ادبیه : معلم ناجی]

رباعیلرك اوزان مخصوصه‌سی

اخرب نوعی

مفعول	مفاعلن	مفاعیلن	فاع
»	»	»	فع
»	»	مفاعیل	فعول
»	»	»	فعل
»	مفاعیلن	مفعولن	فاع
»	»	»	فع
»	»	مفعول	فعول
»	»	»	فعل
»	مفاعل	مفاعیلن	فاع
»	»	»	فع
»	»	مفاعیل	فعول
»	»	»	فعل

بو سببدن دولایی ایلك تجربه‌ده دریایه نزولی قابل اوله‌میوب وقت آخره تعلیق ایدلمش . آکلاشیلیورکه ندیم بو تاریخی یازدیغی زمان قالیون یوزدیرله‌مشدی. یوزدیرلدکدن صوکره ایکنجی برتاریخ یازمشکه بوده (٨٣) نجی صحیفه‌نك باشنده مندرجدر .

ذ

ذقن [ع] چکه کمیکارینك برلشدیکی یر .

ای که کعب همتك پیکر کیوانه ذقن

ص ١٧

چاه ذقن = چاه زنخدان ، یعنی چکه قویوسی دیمکدرکه اسکی شاعرلر نظرنده قویولرك اك درینی‌در ! ایچنه دوشن بردها چیقاماز ! حتی بعضاً باشنده نوبت بکله‌ین وتشنه‌لره صوویرمه‌ین عرب محافظلر بیله بولنور:

صوصادم صودیله‌دم چاه زنخدانندن
بر عرب بکلر ایمش بن آنی خالی صاندم!

بو قویویه عربجه‌ده « جب یوسف » دیرلر :

جب یوسف دینمه‌در چاه ذقن
عاشق دلتشنه‌در آکا دوشن

جیمك ضمی ، بانك تشدیدیله « جب یوسف» طبریه شهری جوارنده کائن بر قویودرکه حضرت یوسف علیه‌السلامی قاردشلری بورایه آتدقلرندن بو صورتله تسمیه اولنمشدر .

« چاه ذقن » ك دیکر قویولردن فرقنی ندیمك ١٦ نجی صحیفه‌ده مندرج :

چهلری تاب تموز ایلدی بی آب اما
اولدی لبریز کلاب در ایله چاه ذقن

بیتی کوستررر ! معمافیه ١٥٥ نجی صحیفه‌ده مندرج :

چه دکل سیب زنخداننده بر قالمش ندیم
زخم انکشت نکاه انتخابکدن سنك

بیتی بوقویونك ماهیتنی بوسبتون دکیشدیرییور! انسان بیتك معناسنی دوشونجه قویودن زیاده شاعرلرك، باخصوص ندیمك کوزندن قورقیور!

ر

راحت‌الارواح موسیقیده برمقام .

یوروت پیمانه‌یی جانلر باغشله سن ده ای ساقی
که‌مطرب راحت‌الارواح ایله‌دور روان طوتمش

ص ١٤٩

رازی (فخر رازی) « امام ابو عبدالله محمد » مشهور تفسیر کبیر صاحبی دانشور ذیشاندرکه (ابن‌الخطیب) عنوانیله معروفدر . عصرینك فریدی عد اولنوردی. ٥٤٤ ده « ری » ده طوغمش ، ٦٠٦ ده هراتده ارتحال ایلمشدر .

تحریر عصر عارف افندی‌که فخر ایدر
رازی در فضائلنه افتقار ایله

ص ١٧٨

دَریوزه [ف] دیلنجیلك .

هر صدفده دریکدانه بولنمز الحق
گرچه کیم هر بری دریوزهٔ نیسانه‌کاور
ص ۴۷

دستان رستمك پدری زالك اسمیدر . اونك ایچون رستمه «پوردستان» یعنی دستانك اوغلی دینور . برهان قاطعه نظراً دستان مکروحیله وتزویر ولاف وهرزه معناسنه کلیر . رستمك پدری دنیایه کلدیکی زمان قاشی و کیرپیکی و صاچی بیاض اولمغله پدری سام بو بنم اوغلم دکلدر دیومکروحیله ایدوب کوه‌البرزده براقدی بوسببله دستان اطلاق ایلدیلر وسرود وتغنی ونغمه معناسنه کلیر وعندلیبه هزاردستان دیدکاری بوندن مأخوذدر .»

دَشنه [ف] خنجر .

دغلباز [ف] حیله‌جی ، دوبارەجی .

دَك [ف] دسیسه ، حیله .

دکرمك (دکدیرمك) طوقوندیرمق، تماس ایتدیرمك .

دکردی نرکسه‌ده چشم روزکار نظر
ص ۴۱

دَلق [ف] اسکی لباس ، یامه‌لی دیلنجی خرقه‌سی .

دلکو (تیلکی) نك اسکی املاسیدر . (جغتایجه: تولکو) دلکولنمك = تیلکی کبی سینمك ، قورقمق .

عدولرد دلکولنسون هیبتکدن خواروزار اولسون
ص ۸۱

دَم [ف] قورقوق .

دور روان موسیقی اصوللرندن بری .

دوشینه [ف] دون کیجه . صحبت دوشینه .

دَی [ف] قیش .

آچیل ای فصل دی سن کلستانلردن آچیلسون کل
ص ۸۵

بو مصراعده‌کی « آچیل » اوزاقلاش معناسنه‌در . ای قیش سن اوزاقلاش که کلستانلرده کل آچیلسون . آچیلمق فعلی ایکی معناده قوللانیله‌رق « استخدام » صنعتی وجوده کتیرلشدر .

دیلَم کیلانده بر شهردر . خلقنك صاچ وصقاللری عرب صاچی کبی قیویرجق اولور .

لحظه کچمز کیم بیان نظم شوقکدن ندیم
ملك استعداد رشك دیلم وچین اولیه
ص ۱۷۶

دیودست [ف] دیو اللی یعنی ألندن چوق ایش کلن دیمکدر . سعی ایدوب چوق ایش کورندر دیودست (تحفهٔ وهبی)

حمدلله کیم ایدوب سعی بلیغ اولدی تمام
دیودستان بنا هر کارینی اتمامده
ص ۸۲

(اوچ انبارلی) نام قالیونك ختام انشاسیله دریایه نزولی حقنده‌کی تاریخ منظومه‌سندن اولان بو بیتك معناسی : «بنا وانشا ایشلرنده ماهر وچابکدست اولان اوسته‌لرك غیرت و همتیله قالیون یاپیلوب وجوده کلدی » در. چلبی زاده عاصمك بیاننه کوره بو اوچ انبارلی‌نك آلتمش بر بچق ذراع طولی اولوب او زمانه قدر « آینهٔ عالمنمای دریاده مثلی عیان» اولمامش . اویله بر « کشتیٔ بیستون اندام » ایمش که فلك فلكك یاننده صندال اولملازمش'

د

دارا ایران قدیم ملوکندن کیانیان سلاله‌سنك طقوزنجی و صوك حکمداری اولوب دارا بك اوغلیدر . اسکندر کبیره مغلوب اولمش وفرار ایدرکن وفات ایتمشدر وفاتیله کیانیان دولتی ختام بولوب بر مدت ایران ممالکی ماکدونیالیلرك ید اداره‌سنده قالدقدن صوکره ساسانیان دولتی ظهور ایدوب ایران دولتنی یکیدن احیا ایتمشدر .

دده سلطان بایزید ولینك مخلص خطاطانه‌سیدر.

۲۳۷ نجی صحیفه‌ده مندرج اولوب احمد ثالثك طغرامی وصفنده اولان :

اکر زرحل ایله چون شمع کلکی برالف چکسه
دونر روح دده اوستنده آنك همچو پروانه

بیتنده‌کی (دده) سلطان مشارالیه‌در. بونك (اساتیذ سبعهٔ روم) دن اولان مصطفی دده بن شیخ حمدالله اولمسی‌ده وارد اولمقله برابر بایزید ولی اولمسی احتمالی دها قویدر .

دُرّه [ناکهانی صورتده حاصل اولان سیل. (دالك ضمیله‌ده لغتدر) § رجال عربدن برینك‌ده اسمیدر .

۷۶ نجی صحیفه‌ده مندرج :

حضرت درابن غیث ابن السحاب ابن البحر

مصراعنك معناسی : « دکزك اوغلی بلوط، بلوطك اوغلی یاغمور، یاغمورك اوغلی سیل» در . شو حالده مصراعك تشکیل ایتدیکی افاده صویك کنیه‌سی اولیور.

« نخبهٔ وهبی »ده کوریلن :

ابن ماءالسما ماٴلی همان
آب احسانی چوق ایدن جریان

بیتنه وشارحك بیانه نظراً (ابن ماءالسما) ابن الغیث وابن المطر کبی یاغمور اوغلی دیمکدر که خلق اوزرینه آب احسانی نازل وجاری وباران نیسان کبی نفعی جمله‌یه شامل وساری اولان کیمسه‌نك کنیه‌سیدر . ندیمك یوقاریده‌کی مصراعی مصطفی پاشا وصفنده‌کی برقصیده‌سندن اولوب پاشانك قپودان دریا اولسندن کنایةً شاعر اونك حقنده بو یولده تعبیرات قوللانمش و اونی خلقه قارشی بر سیل جوشان سخا صورتنده کوسترمك ایسته‌مشدر . (در) کلمه‌سنك دلالت ایتدیکی معنالرك هپسی‌ده مقتضای حاله مطابق کورونمکده‌در .

دِرَفْش [ف] بایراق . درفش کاویانی = دمیرجی کاوه‌نك ضحاك علیهنه آچدیغی بایراق . شاهان عجم ، بونی مقدس عد ایدرك ترصیع وتزیین ایله‌مشلر و هر محاربه‌ده بولندیرمه‌یی اعتیاد ایتمشلردی. « قادسیه » ملحمهٔ کبراسنده طرف مسلمیندن اغتنام اولندی .

دَرّی [ف] دره معناسنه اولان « در » کلمه‌سندن . دره‌یه منسوب . کبك دری = سسی کوزل بیوك ککلك. برهان قاطعده بیان اولندیغنه کوره « کبك مرقوم طیب الحان اولمغله زبان فارسی‌یی اکا نسبت ایلمشلر ».

ویرسه بر صحرایه فرمشاطهٔ عدلك اولور
چنکل شهبا ز میل سرمهٔ کبك دری
ص ۲۵

دُرّ یتیم [و] صدفده یالکز متکون اولان شهدانه اینجی . بو تعبیر حضرت پیغمبردن کنایه‌ده اولور. (را) نك تشدیدی جائزدر. ندیم هر ایکی صورتله‌ده قوللانمشدر .

سنك اولداور كاولور رزمكده دائم مجتمع
قهرمانك تيغى سامك كرزى زالك خنجرى

بيتنده خنجر كلمه‌سى بر دفعه داها قوللانلمش و « زالك خنجرى» دينيلمش اولمسنه كوره معروف بچاق معناسنده قوللانلمش. ذاتاً عينى كلمه ايكى دفعه بربرينى متعاقب قافيه مقامنده قوللانلماز . شيمدى اولكى بيتك معناسنى آكلامغه چاليشه‌لم :

(ايام سنك نامكه - يعنى احمد نامنه - قرين اولمسه‌يدى خنجر قورقوسى سينه‌سنه پاره آچاردى !) ديه بيتى نثره تحويل ايدرسه‌ك برشى آكلاشيلميور. اويله‌ايسه بشقه برنقطه‌دن دوشونه‌لم: ايام أبجد حسابنجه «٥٢»در. پادشاهك اسمى اولان احمد ايسه «٥٣»در . شو حالده ايام احمده بو صورتله قرين اولمش اولور ! يعنى ايام - كه دوران ، فلك ديمكدر - احمد نامنه قرين اولمسه‌يدى و داها آچيق بر افاده ايله احمدك شكوه و عظمتى ، هيبتى دنيايى طوتمامش اولسه‌يدى خنجر دينيلن حيوانك قورقوسندن فلكك سينه‌سنه پاره آچيليردى ! نديم خنجرى مطلقا معهود حيوان معناسنه قوللانمش ايسه بيته بو يولده معنا ويرمكدن بشقه چاره يوق كبيدر . يالكز بر كلمه ايكى دفعه قوللانلديغى زمان اك اول معروف اولان معناده قوللانلمق طبيعى اولديغندن قصيده‌ده مذكور بيتك مؤخر وديكر بيتك مقدم اولمسى و ارباب مطالعه‌نك اوكا كوره تصحيحده بولنمسى ايجاب ايدر ...

خود [ف] جنكده كييلن معدنى سرپوش . خود آهن .

خودرو [ف] أكمه‌دن كندى بيتن نسنه‌يه ديرلر خودرو . (تحفهٔ وهبى)

جام جم برلالهٔ خودروسيدر كهسارمك
ص ١٥٥

جامهٔ كلبنده آچمش اى كل خودرو سنى
بر كوشه‌دن سروه دوندرمش قد دلجوسنى
(عزت على پاشا)

خورد و برد [ف] قيرينتى ، دوكونتى ، سفره آرتيغى .

سماط حشمتنده آسمان مشغول خورد وبرد
ارم كلشنسراى دولتنده دزد برك وساز
ص ٩٤

يعنى (سفرهٔ حشمتنده سما قيرينتى ودوكونتى طوپلامقله مشغولدر . كلشنسراى دولتنده ارم (چورچوپ) ملازمه خرسزلغى ايدر) ديمكدر.

خَوَرْنَق [ع ف] « نعمان بن منذر » ك بنا كرده‌سى اولان قصر عجيبك اسمى . قصر خورنق .

قصر نعمانه خورنق دينيلور كيم مشهور
(تحفهٔ وهبى)

خوى [ف] تر . خويكرده = ترله‌مش .

١٣٣ نجى صحيفه‌ده مندرج :

بيرى اولمش خوى بريسى دستمال اولمش سكا

مصراعنده اولديغى اوزره (واو)ك قصر يله اوقونمليدر .

بو مصراع مطبوع نسخه‌ده (واو)ك مديله:

بيرى اولمش خوى بيرى دستمال اولمش سكا

صورتنده مندرجدركه دوغرى دكلدر .

آتيده‌كى بيتده‌ده كورلديكى اوزره تر معناسنه اولاى خوى كلمه‌سى مطلقا مقصور اوقونمليدر :

خصوصا كيم اوفاخر سلسبيل روحپرور كيم
صفاسى كردن خويكردهٔ خوبان كبى رعنا
ص ١٠٤

خير آباد نوشهرلى ابراهيم پاشانك كاغدخانه‌ده انشا كرده‌سى اولان «سعد آباد» قصرى جوارنده ياپديرديغى تكيه‌نك اسمى .

ایسه‌ده « لغت ناجی » ایله « قاموس عثمانی » دهده کوستردیکی وجه ایله «روزخضر» ك سبب تسمیه‌سی اواسط شهر نیسانده اخضرار ارضك مرتبهٔ کماله ایریشمه‌سی ماده‌سی اولمق دها زیاده محتملدر .

خطا ترکستانده برمملکت . کوزللریله شهرت بولمشدر. خطایی = بوراده چیقان برنوع قیمتلی قماش .

نه خطایی وار آنده نه خاره
ص ۱۲۰

هر سطر دلنشینی رشك فرمای ابروی دلبران خطا . .
ص ۲۵۳

مراد رابعك « طاغلر دلیسی » اسمنده‌کی آتنك وصفنده باقی :

نامی طاغلر دلیسی کندیسی آهوی حرم
پرچمی سنبل چین جبهه‌سی دیبای خطا

دیمشدر .

خطجام (برهان قاطع) ك بیانه کوره جام جمده اولان خطوطك بهری . بوخطلردن بعضیلرینك اسملری شونلردر : خط جور ، خط بغداد ، خط بصره ، خط سبز یاخود خط ازرق، خط اشك، خط سیاه ویا خط شب .

دیده‌لر حیران خط جام درخشان اوستنه
ص ۱۹

خفاجی مصر علماسندن و فقهاء شافعیه‌دن اولوب شعرادن شهاب الدین خفاجینك پدریدر. ۲۵۳ نجی صحیفه‌ده ذکری کچن «ریحانه»دن (ریحانة الالبا) نامنده‌کی اثری مقصوددر .

خلخال [ع] بعض یرلرده قادینلرك آیاقلرینه طاقدقلری زینت ، آیاق بیله‌زیکی .

ایریشدی ذروهٔ ناهیده چن چن خلخال
ص ۲۳

خلیده [ف] دورتیلوب باتیرلمش، صاپلانمش. خار خلیده ، تیغ خلیده .

خمباره [ف] « خمبره » (لسانمزده تحریف ایله « قومباره » دینیلیر) کوچوك کوپ دیمکدر ایکی معناده مستعملدر. برنجیسی ایچی بوش کره‌ درسمنده دمیردن اعمال اولنوب دروننه باروت ایله دمیرو قورشون پارچه‌لری طولدیرلمش بر نوع مرمی‌درکه اثنای حربده هاوان طوپی ایله آتیلیر. ایکنجیسی ینه عینی شکلده و ایچی بوش طوپراقدن معمول ال حقه‌سیدرکه آغزی یوقدر . اوست طرفنده اوزون اینجه بر دلیکی واردر . چوجوقلر بونك ایچنه پاره آتوب بریکدیررلر : (طوپ خمبره‌سی ، آقچه خمبره‌سی). (خمبره‌خانه) = وقتیله خمبره اعمال اولنان دارالصناعه . (خمبره‌جی یوقوشی) = طوپخانه‌نك قله‌قپوسی جهتندن بك اوغلنه چیقان یول .

(صلاحی)

خنجر فوق العاده شدت باصره‌یه مالك موهوم بر حیوانکه بر انسان ویا حیوانه باقسه مطلقا هلاك ایدرمش . روایته کوره آرسطو حکیم بر آینه ایجاد ایتمش ، حیوان کندیسنی بونك ایچنده کورر کورمز هلاك اولمش ... بوحیوانك موجودیتنه اینانان بر عجم شاعری شو یولده بر بیت سویله‌مش :

در مسلخی که خنجر قصاب ره‌نبرد
سازد قناره در نظر خنجر آینه

اسکی عجم و یونان خیالاتنه نظراً بعض اساطیری حیوانلر برتك اولمق اوزره یاراتلمشدر. بو حیوانده او زمره‌دنمش ...

(۲۵) نجی صحیفه‌ده مندرج احمد ثالث وصفنده‌کی بر قصیده‌دن اولان :

اولمسه ایام نام عالم آرا که قرین
زخم اورردی سینهٔ ایامه بیم خنجری

بیتنده‌کی { خنجر } دن بو حیوان مقصود اولسه کرکدر. چونکه بو بیتدن صوکره کلن:

طمطراق الفاظیله شهرت آلمش و آلتنجی قرن هجری اواخرنده وفات ایتمشدر .

خامهٔ مو (موی قیل قلم ، فیرچه .

خامه کده‌کی فیض اولسه اکر خامهٔ موده
ص ۱۰۰

خان خانان اوننجی عصر هجرینك نصف اخیرنده اشتهار ایتمش ، جلال الدین اکبرشاه ایله معاصر هندستان رجالندندر . (لاهور)ده حکمران ایدی. عرفیٔ شیرازی هندستانه سیاحتنده لاهوره‌ده اوغرایه‌رق خان خانانك پك چوق لطف والتفاتنه مظهر اولمش ومتعدد قصیده‌لرله اونی ثنا ایتمشدی. فقط ندیم ، ابراهیم پاشایی مدح ایدرکن دییورکه :

سن اول صدر معظمسك که کورسه حشمتك عرفی
ایدردی چون کریبان چاك وصف خان خانانی
ص ۷٤

خان خلیل استانبولده آسمه‌آلتی جوارنده کائن تاریخی برخاندر. ۸۳ نجی صحیفه‌ده مندرج ابراهیم پاشا چارشوسنه عائد تاریخ منظومه‌سنده‌کی :

زهی نو چارسوی پاك ابراهیم پاشا کیم
کمال سود ایله خان خلیله غبطه فرمادر

بیته نظراً بوکوچوك خان وقتیله مبانیٔ مهمه‌دن عد اولنورمش . مع مافیه منظومه‌ده ذکر ایدلمسنك مهم بر سببی ده ادبیات قدیمه‌ده جاری اولان صنایع لفظیه‌یه رعایت قید و اندیشه‌سیدر . چونکه بو خانك بانیسی خلیل وچارسوی جدیدك بانیسی ایسه ابراهیم اولوب هر ایکی اسمك ذکر وایرادی صورتیله «خلیل ابراهیم» وجهده کلمه‌لرك مراعات نظیر صنعتی کوسترلمش اولیور ...

خَتَن [ع] داماد .

زادهٔ مجده پدر پادشه دینه ختن
ص ۱٦

خُتَن ترکستان شرقیده اسکی برقطعه که مشك آهولریله مشهوردر .

هر سرموینه آویخته بیك چین وختن
ص ۱٥

سزده بویله مشك اولورمی دیو خاکندن براز
آه کوندرسه‌م صبا ایله ختن خاقانه
ص ٥٤

خدایکان [ف] حکمدار بی نظیر ، اعظم السلاطین ، ملك الملوك ، شهنشاه. « خدایکانه » ده دینیلیر .

خَرچنك [ف] ینکیج .

خَرق [ع] یارمق ، بیرتمق .

خرم آباد احمدثالث زماننده کاغدخانه‌ده علی بك کویی جوارنده یاپیلان کوشك.

خَزَف [ع] چاناق، چوملك کبی چاموردن ایشلنوب آتشده پیشیریلن شیلره اطلاق اولنور .

خسرو ایرانك ملوك ساسانیه‌سندن مشهور نوشیروان عادلك اسمیدر .

خِشْك [ف] کرپیچ ، طوغله .

خضر [ع] انبیای عظام حضراتندن حیات جاودانی‌یه مظهریتله مشهور اولان برپیغمبر جلیل القدرك اسم شریفی. نبی مشارالیه حالا برحیات اولوب برسببله ناچار حالده قالان اصحاب اخلاصك امدادینه یتیشمکله مشهوردر. (خضر کبی امداده یتشدی) نیسان رومینك ۲۳ نجی کونه طرز عامیانه‌سی « خضرالز » و طرز صحیحی (خضرو الیاس) دنیلمه‌سنك سببی نبی مشار الیهك کندیسی کبی حیات جاودانه مظهر اولان (الیاس) علیه‌السلام ایله اوکون وقوع تلاقیلری اولدیغی بین‌الناس مشهور

بیریسی شرح یازدی بری ایتدی تحشیه
آلوب میانه حکمة الاشراقی زلف وخط
ص ١٥١

حلّاق [ع] بربر .

حُلِی [ع] (حا)نك کسری، (لام) و(یا) نك سکونیله «حلی» ك جمی . آلتون، کموش، الماس، یاقوت کبی زینتلر: حلی بستکان.

حمامه [ع] کووه‌رجین . قمری معناسنه‌ده کلیر .

حمدان عضو تذکیر . «خوارزم» لغتیدر. مال وجان یرینه لفظ حمدان اختیار اولنسه دخی مختصر و مفید اولوردی ...
ص ٢٢٦

حَمْقا [ع] «احمق» ك مؤنثی. بقلهٔ حمقا = سمیزاوتی. بواوت اکثریا مجرای سیولده وآیاق آلتی یرلرده یتشدیکندن حمقه منسوب ایمش . سنبلزاده وهبی :

احمقه هم دینلدی عریض القفا
بقلهٔ حمقا یمه شایان آکا

دیه‌رك سمیز اوتنك احمقلرك آغزینه لایق اولدیغنی بیلدیرمشدر .

حمل [ع] قوزی . § برج حمل = بروج اثنی عشرك بری که کونش اوکا مارت آینده کیرر :

فراز چرخه اکر مهروش کذار ایتسه‌ك
سزا بودر حمل وجدین ایلیه قربان
ص ٧١

[«جدی» ماددسنه مراجعت]

حنظل [ع] ابو جهل قارپوزی .

حیدر [ع] آرسلان § حضرت امام علی رضی الله عنه . (حیدر کرار) = دونه دونه حمله ایدن حضرت علینك وصف شریفی .

خ

خارا [ف] قاتی طاش، مرمر. «سنك خارا» صورتنده‌ده مستعملدر . § بر نوع قماشدرکه صوف کبی موجلی اولور . بوکا «خاره» ده دینیلیر . (برهان قاطع) ك بیانه کوره بوقماش ایکی چشید اولور. بری (خارای عنابی) درکه مخترعی اولان (عناب)ك اسمنه نسبتله مشهوردر. دیکرینه‌ده (خارای ساده) دینیلیرکه یك رنك اولور .

نور مواج معانی‌ی سوزمده برق اوران
یالباسی نظمك بر آتشین خارامیدر
نفعی

اسلاف شعرادن بعضیلری فارسیده اولدیغی کبی برنجی معناده دخی «خاره» طرزنده قوللانمشلردر . زمانمزده ده هم بو صورتله استعمال وهم قماش مذکوره اطلاق اولنور.

١٣٨ نجی صحیفه‌ده‌کی :

سرفرو کاهی کبی سختلك ایلر بیلمم
بزمده شیشه‌ی مینای دله‌خاره میدر

بیتنده طاش معناسنده او صورتده قوللانلمشدر.

خاقان [ف ت] حکمدار عظیم الاقتدار، پادشاه شهرتشعار . (مغول، ترك) حکمدارلرینك عنوان مشهوریدر .

خاقانی «حسان العجم» عنوانیله یاد اولنان ایران شاعری خاقانیٔ شروانی .

ح

حاتم (ـــ طائی) « ابو عدی بن عبدالله بن سعد » مشاهیر رؤساوشعرای عربدن اولوب سخاوتیله مشهوردر واسمی جودوکرمده ضرب مثل حکمنه کچمشدر . حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك زمانه یتشمش ایسه‌ده بعثدن اول وفات ایتمشدر . «حاتم طی» ده دینور . ندیمك فکرینه نظراً حاتم طائی جودو کرمده ابراهیم پاشا ایله مقایسه ایدیلنجه بر دوه‌جی عرب منزلسنه اینر و حاتمه عائد قصه‌لر شاعرلرك بیننده چیقمش حکایه‌لردن عبارت قالیر . ینه کندیسی شویله دییور :

حقیقتده بوحاتم چولده بربکدرکه اول یرلو
کمال قحطله معروفدر بی نان و نعمتدر .
ص ٤٥

حافظ شیرازی (خواجه شمس الدین محمد) منشأی شیرازدر . بلکه‌ده ایرانك الك بیوك «Lyrique» شاعریدر . مشربی فلسفی ورندانه‌در . امورواحوال جهان ومسالك انسان حقنده‌کی تحقیقات وتدقیقاتی بیان مطالعه درجه‌سنی کچمز واعتیادات بشریه‌نك نامعقول وکولونچ اولانلرینی تحلیل ایدرکن استهزادن‌ده چکینمز . فلان وفلان اصولی ترویج و تعمیم ایچون درس ویرمك عادتی دکلدر . اشعارینه تصوف سوسنی ویرمسی‌ده صرف بر طرز لاابالیانه‌ده سوزسویله‌مش اولدیغی ایچوندر . الك بیوك مسائل معاشیه ومعادیه ایله مشغول اولورسه‌ده هیچ برنده حکم ورأیی قطعی دکلدر . کندی شیوه‌سنده یکتابر داهیدر . کندینه مخصوص برلسانی وبرطاقم اصطلاحاتی واردرکه اونلرله برکره استیناس ایدلدکدن صوکره مفتاح کلامی الده ایدلمش اولور .
(سرآمدان سخن)

بر روایته کوره حافظ ، تیمورلنك ایله شیرازده ملاقات ایتمشدر . (خاك مصلا) ترکیبنك کوستردیکی ٧٩٢ سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایدرك شیرازك طیشاریسنده (مصلای شیرازده) بوکون زیارتکاه انام اولان محله دفن ایدلمشدر .

حالتی صدوردن پیرمحمدعزمی افندینك اوغلیدر . ٩٧٧ سنه‌سنده استانبولده دوغمشدر . معلم سلطانی خواجه سعدالدین افندیدن ملازم وبعض مدرسه‌لرده مدرس اولمش و ١٠٤٠ سنه‌سنده وفات ایتمشدر . مدفنی استانبولده صوفیلرده خانه‌سنك قارشیسنده تعمیر ایتدیردیکی مکتبك ساحه‌سنده‌در . مزار طاشنه : « روح پاکینه دمبدم رحمت » تاریخ مصرعی نقش اولنمشدر . کندی قلمیله تصحیح و تحشیه اولنمش درت بیك جلد قدر کتابی چیقدیغی مرویدر .

حالتی اوج رباعیده اوچار عنقا کبی .
ص ٤٩

حده [ع] دوغریسی (حاده) در . تل وصیرمه چکمکه مخصوص بر آلت . (حاده) کسکین دیمك اولان (حاد) لك مؤنثیدر .

حده‌دن کچمش نزاکت یال وبال اولمش سکا
ص ١٣٣

حسن آمیز لاله اسمی .

حکمة الاشراق (Philosophie illuminative) عالم اسلامده بونام ایله مشهور و صوفیه عندنده مقبول ومعتبر اولان « نوفلاطونیه Néoplatonisme » فلسفه‌سی .

قورولقلرده کی بلبللرك سسلری آراسنده (جاریه‌لر پریشان صاچلرینی دوکارك باوری و جاذب قهقهه‌لرله) لاله‌لر و ضیالر ایچنده قوشوشور ، شکر قاپیشمق ایچون بربریله مسابقه‌یه کیریشیرلردی . عزت علی پاشا ، بو شهر آیینلر وصفنده شویله سویلیور :

نکاه انداز اولانلر باغده سیر چراغانه
زمینی بکزه‌تیرلر آسمان انجم افشانه
شبستان فلك کیم انجمنکاه کواکبدر
تماشایه بو بزم خاصی بیك جان ایله طالبدر
بوموسملرده زیرا لاله‌زار افلاکه غالبدر
زمینك آسمانه شمدیلك ترجیحی واجبدر
تماشا ایله عزت لمعهٔ شمع شب تابی
آقیتمش لاله لاله باغه کویا جوی مهتابی

چراغان صفالری رمضانه تصادف ایتدیکی زمان مناره‌لرده ماهیه‌لرله دونادیلیر و بتون استانبول باشدن باشه‌بر دریای نورمنظره‌سی کسب ایدردی .

چراغان شنلکلرنده اکثریا پادشاهده بولنوردی . حتی سعد آباد سیرندن عودت ایدن پادشاهه ندیم :

چونکه سعدآبادی سیر ایتدك شهنشاها بیور
عز و دولتله چراغانك دخی سیرانه
دیه‌رك اونی چراغان سیرینه دعوت ایدردی!
عالم اوعالم ایدی زمان اول زمان ایدی...

چرب [ف] سمیز، یاغلی : چرب وخشك = سمیز وقورو .

چرده [ف] برهان قاطعك بیانه کوره : پرده وزننده عموما رنك ولون وبویا وخصوصا سیاهه مائل لوندرکه یاغز تعبیر اولنور وبشرهٔ آدمی‌یه‌ده اطلاق اولنور مثلا اسمراللون کیمسه‌یه سیه‌چرده دینور ترکیده بو معنا قره یاغز ایله تعبیر اولنور .

سیه‌چرده دی اسمر چهره‌لو یه یعنی کندم کون

(تحفهٔ وهبی)

چشمهٔ نوپیدا | سعد آباده‌کی چشمه‌لرك
چشمهٔ نور | اسملری .

چکدیری (چکدیرمه) کورکله چکیلن قایق انواعندن بری که وقتیله محاربه‌لرده و تجارتده دخی قوللانیلیردی . ١٣٦ نجی صحیفه‌ده مندرج :

شوندن برایکی چکدیری کورسون بزه ساقی
بی زورق صهبا کچیلورمی یم حسرت

بیتنده کی «چکدیری کورسون» چکدیرمك مصدرندن : ایچیرسون ، صونسون معناسنه ایسه‌ده ایکنجی مصراعده کی « زورق » کلمه‌سنك دلالتیله‌ده آکلاشیله‌جغی اوزره شاعر قایق معناسنه اولان چکدیری کلمه‌سنی قوللانه‌رق هم مراعات نظیر صنعتنه رعایت ایتمك هم‌ده جناس یاپمق ایسته‌مشدر کلمه‌نك لغت اوله‌رق کوسترلمسی بو دقیقه‌نك آکلاشیلمسنی تسهیل ایچوندر .

چمان [ف] صالینه‌رق یورویَن : سروچمان.

کور قد یاری سروچمان سویلرم سکا

ص ١٣٤

چوکان [ف] جرید اویوننده حیوان اوستندن طوپی طوتوب آلمغه مخصوص اوجی اکری دکنك . کوی وچوکان = جرید اویونی (« کوی » ماده‌سنه مراجعت)

رئیسی ایكن دائرهٔ حكومتنی توسیع ایدرك خاقان عنوانیله قره‌قورومده تخته جلوس ایتمشدر

جوهر فرد بر جسمی تركیب ایدن غیر قابل انقسام اجزاء صغیره‌نك هر بری .

جوی شیر جوی شیر اول صوكه آقمش
بر زمان شیرین ایچون
(تحفهٔ وهبی)

خوابده كورسه‌یدی كرشیرین صفای ساعدین
طاتلی جاندن واروب ال یوردی جوی شیرده
ص ۱۷٤

جهان آباد ایرانك سیستان خطه‌سنده بر قطعه اولوب هامون كولی قربنده كائندر . اهالیسی رستم زالك نسلندن اولمق ادعاسنده بولنوب شجاعتلریله مشهوردر

تا جهان آباده واردی اصفهان ملكن چوب
رومدن پرواز ایدن شعرترم عنقا كبی
ص ۹٤

چ

چارسوی جدید نو شهرلی ابراهیم پاشانك انشا كرده‌سی اولوب شهر امانتنجه صوك زمانلرده شكلی تغییر ایدیلن دیركلر آراسی .

یاپان بو چارسوی جود ابراهیم پاشادر
ص ۸۳

[« خان خلیل » ماده‌سنه مراجعت]

چارو [سوپوركه معناسنه اولان «چاروب» مرخمی .

كه اولمشدی سرای جاهنه یرها چارو
ص ۱۲۳

(چارو) فارسیده ، صو مخزنلرینه وقویو وحوضلره مخصوص صیوا معناسنه‌ده كلیر .

دوشمكده جگرپاره‌لری دامنه چون كرد
دركار كبی سینه‌ده چاروی محبت
ص ۱۳۷

چتر [ف] كولكه‌لك ، چادر ، شمسیه .

چراغان [ف] قنادیل وسائره ایله ترتیب ایدیلن دونما . || احمد ثالث زماننده اكثریا طوپقپو سرای همایونك وبشكطاشده‌كی سرای آصفی ایله قپودان مصطفی پاشانك وفاده‌كی لاله باغچه‌لرنده كیجه‌لری چراغان شنلكلری ترتیب اولنوردی . قاپلومبغه‌لرك قبوقلرینه رنكارنك ضیالر نشر ایدن مشعله‌لر یاپشدیریله‌رق لاله زاره صالیویریلیر ، لاله‌لر آراسنه درلو درلو رنكلرده شكرلر قونور وبونلرك ده آرالری قندیللر و مشعله‌لرله دوناتیله‌رق :
« زمینی لاله زارك نوردن طاوسدر كویا »
(ص ۱۹۷) خیال رنكینی وجوده كتیریلیردی . (مهتابك سیمین پاریلتیلری بوغازك مست وراكد صولری اوزرینه آلماس پاره‌لر سرپدیكی زمان) قاپلومبغه‌لرك اوته‌یه بری‌یه حركتلریله حاصل اولان منظرهٔ نورانوردن سمانك كهكشانلری یره اینمش ظن اولونوردی . عزت علی پاشانك تعبیری وجه ایله سطح زمین «رشتهٔ مهتابدن طوقنمش دیبا» حالنی آلیردی .

نی وسنطور ورباب ودف وطنبور ایله چنك
نغمهٔ بلبل و قمری‌یه اولوب هم آهنك
پرایدر عالمی شوق وطرب رنكارنك

نظم ندیمانه‌سنی آكدیرر صورتده كیجه یاریلرینه قدر اجرای آهنك ایدن سازنده و خواننده لرك و اوزاق یاقین

اولنجه برمكيلرك توقيف اولنمسنى و بعده جمله سنك
اعدامنى امر ايلمش و بو وجه ايله جعفر برمكى
١٨٧ تاريخنده ٣٨ ياشنده اولديغى حالده افراد
خاندانيله برابر قتل اولنه رق سر مقطوعى بر
قاچ كون بغداد كوپريسنده معلق قالمشيدى .
كنديسندن انعام واحسان كورمش اولان
شعرا مدحنده مبالغه ايتمش اولدقلرى كبى مرثيه
سويلمه ده دخى مسابقه يه كيريشيرجه سنه تهالك
كوستردكلرندن هارون الرشيد برامكى حقنده
مرثيه سويلينلرى اعدامله تهديده مجبور اولمشدى.

(قاموس الاعلام)

بر كهنه حكايه دركه ديرلر
جعفر كرم اهليدر فلاندر

ص ١٠٧

بالله سكا شاكرد اوله من فضل ايله جعفر

ص ٧٢

بو مصراعده كى « فضـل » دن هم كلمه نك
معناى لغويسى هم ده جعفرك برادرى اولان
فضل مقصوددر .

جفت [ف] برهان قاطعه نظراً «رفت» وزننده
« جفتن» دن فعل ماضى در . جفتن
اكيلمك وميل ايلمك وايكى بوكولمك وقبه وكمر
وچارداق كبى بنانك ستنى چاتلق معنالرينه در.

كل كورمه كسه سيرايت اما صاقين غلطدن
تابنده غره صانمه اول جفت زرنكارى

ص ٧٧

مه نو قصر عز وجاهنه جفت زر اندر زر
در اجلالنه صبح بهاران پردهٔ ديبا

ص ٢٢٤

جفت [ف] چفت ، ايكيلى ، اشى اولان.
تك معناسنه كلن طاق ايله برلكده
« جفت وطاق » (تكمى ؟ چفتمى ؟) ديه
معروف اولان اويونه اطلاق اولنور .

كل جفت وطاق اوينايه لم بزم وصلده

ص ١٥١

جمشيد (ياخود جم) ايران تاريخ قديمنه
كوره ايرانده الك اول حكومت
سورن پيشداديان سلاله سنك دردنجى و الك
بيوك حكمدارى اولوب ٧٠٠ سنه (!) سلطنت
سورمشدر. شرابك ايجادى ونوروز كوننك
سنه باشى وعيد اتخاذى دخى جمشيده اسناد
اولونيور. حتى زردشتدن اول ايرانده موجود
اولان مذهب وآيينه دخى « آيين جم » اسمى
ويريله رك بوآيين و مذهب شمس و طبيعته
پرستش وعيش وعشرتله ممزوج برصورتده
تعريف اولنور. كويا جمشيد فروجاه وشوكت
وسلطنته مغروراولوب مؤخراً الوهيت دعواسنه
قالقيشمش و بونك اوزرينه جزيرة العربدن
واحتماله كوره يمنده كى قوم عاددن « ضحاك »
اسمنده بر شخص هجوم ايله ايرانى جمشيددن
ضبط ايدرك كنديسنى فراره مجبور ايتمش در.
جمشيد شرابك موجدى اولمق حسبيله قدحى
« جام جم » اسميله بين الشعرا مشهوردر .
هند اساطير قديمه سنده « جم شيد » ياخود
«جاما شيدا » اسميله شمسدن كنايه برمعبود
اولوب بو اسمى تركيب ايدن كلمه نك برنجيسى
« حكمدار » وايكنجيسى «كونش» معناسنى
افاده ايتمكله بو اسم مركبك « كونش پادشاه»
ديمك اولديغى كوريليور .

(قاموس الاعلام)

جمك تمامه ايروب دورى جام قالمشدر
او جامدن ده بو مجلسده نام قالمشدر
نابى

جنكيز ، چنكيز ، دنيانك الك بيوك
جهانكيرلرندن والك
مشهور ظالم و خونريزلردن اولوب مغول
طائفه سنه منسوبدر. اصل اسمى «تموچين» در
ظهورى عالم اسلام ايچون بيوك مصيبت
اولمشدر. ابتداى حالنده بر كوچوك قبيله نك

اولوب طاشدن جسیم بنالری حاوی شهر وقصبه‌لرده وقیالرده اویولمش مصنع مغاره‌لری وار ایدی . کفر وشرك ایچنده بولندقلرندن جناب حق ایچلرندن صالح (عم) ه نبوت ویروب نبی مشار الیه قومنی طریق حقه دعوت ایتمش وقیادن دوه چیقارمق کبی معجزه ایله نبوتنی اثبات ایلمش ایسه ده اکثری ینه کفرده اصرار ایدوب نهایت حضرت صالحك دوه‌سنی دخی اتلاف ایتدکلرندن سمادن صاعقه کبی بر صدای مدهش ظهوریله کوکسلری ایچنده یورکلری قطع اولنه‌رق هلاك اولمشلردر حضرت فخر کائنات افندمز قوم ثمودك مملکتنی تشریف بیوردقلرنده اصحابنه بو مملکته دخولی و صویندن ایچمکی منع بیورمشلردی . (قاموس الاعلام)

باقازی بو جاه اهلی عجب عاد وثموده
ص ١٧٠

ج

جامی [عبدالرحمن نورالدین] «منلا جامی» عنوانیله معروف اولان نحریر بی نظیردر. ٨١٨ تاریخنده خراسانه تابع (جام) قصبه‌سنده طوغمشدر. فاتح حضرتلرینك دعوتی اوزرینه قونیه‌یه‌دك کلمش ایدیسه ده او صرده پادشاهك وقوع ارتحالیله ملاقات میسر اولهمامشدی. ٨٠ یاشنده اولدیغی حالده هراتده وفات ایتمشدر. «ومن دخله کان آمناً» آیت کریمه‌سی تاریخ وفاتی اولان ٨٩٨ سنه‌سنی کوستر.

جدول سیم وقتیله کاغدخانه‌ده وجوده کتیریلن بر دره‌نك اسمی .

جدول سیم ایچره آدم بینسه بر زورقچه‌یه
ص ٥٢

جَدْی [ع] ارككك اوغلاق ، کچینك ارككك یاوروسی § بروج فلکیه‌دن هیئت مجتمعه‌لری اوغلاق رسمی تشکیل ایدن برج بونام ایله معروفدر . کونش جدی برجنه کانون اولده انتقال ایدر .

کوش ایدوب مژدهٔ تشریفنی تعظیماً له
چرخ کردون حمل وجدینی قیلدی قربان
ص ٦١

[«حمل» ماده‌سنه مراجعت]

جرس [ع] چك . بیوك چنغراق .

جسر سرور | **جسر نوپیدا** | وقتیله کاغدخانه‌ده «جدول سیم» اوستنده یاپیلان کوپریلر .

جشن [ف] دوکون ، ضیافت ، عیش وعشرت بیرام .

جشن بیرامه ضیافت کونه دیرلر هم

جعفر [- برمکی] خلافت عباسیه اوائلنده مسند وزارتی احراز ایدن مشهور برامکه‌نك اشهری اولوب «یحیی بن خالد بن برمك» ك اوغلیدر وکنیه‌سی ابوالفضلدر. فقهده وسائر علوم وفنونده یدطولی صاحبی اولدیغی کبی ادبیات وفصاحت وبلاغتده دخی عصرینك فریدی ایدی. مال وثروتی پك چوق اولوب شعرایه وعلی العموم ارباب احتیاجه ایتدیکی احسانلر اینانیله‌میه‌جق درجه‌ده ایدی. مؤخراً وزارتی ترك ایتمش ایسه‌ده خلیفه‌نك عندنده اعتباری ینه باقی اولوب حتی هارون الرشید همشیره‌سنی جعفره تنکیح ایتمشدی . یالکز کندی حضورنده کوریشوب بینلرنده مقارنت وقوع بولمامسنی شرط قویمش اولدیغی حالده خلیفه‌دن کیزلی واقع اولان ملاقاتلرندن بر چوجوق طوغدیغی هارون الرشیدك مسموعی

تولی (تولی خان) جنکیز خانك دردنجی اوغلی اولوب پدری کندیسنه حکومت وسلطنته بدل اموال وخزائنی ویرمش وکندینه مصاحب ایتمش ایدی. جنکیز خانك وفاتنده برادری اوقتا قا آنك تحت تابعیتنده اولەرق فارس و خراسان وکابل جهتلرنده حکومت سوروب یدنجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر. بر چوق اولادی اولوب الك معروفلری منکوقا آن وقبلاقا آن ایله مشهور هلاکوخاندر.

صدر اسکندر حشم کیم درکهنده برنیچه
نامه بر تاتارلر وار تولی و اوکتا کبی
ص ٤٨

تهمتن زال اوغلی رستمك لقبیدر. برحکاك وار ایمش. برکون بونك دکاننه بریسی کلمش ، بر مهر حك ایتدیرمك ایستدیکنی سویلهدکدن صوکره شووجهایله تعریف نفس ایلمش : « اسمم جعفر بکدر. مولدم لاردر؛ کمرم ، خنجرم مرصعدر . اکرم آلتون یالدیزلیدر . لطف الهی اولمق اوزره تهمتنم، صف شکنم، اعدافکنم. » حکاك ده شو بیتی حك ایتمش :

تهمتن ، صفشکن ، اعدافکن ازلطف جباری
کمر خنجر مرصع زین طلاجعفر بکلاری
(لغت ناجی)

تیر [ف] اوق . § عطارد .

تیرك زبانشناسی مخدومی اوستادی
برجیسك عقل وفکری همرازی مستشاری
ص ۷۷

اولسه بر شاعر اکر مقرون لطف ورأفتك
تیری ایلر کلکی کالای مدیحه مشتری
ص ٢٥

«اکر برشاعر لطف ورأفتکه نائل اولورسه اونك قلمی عطاردی، یعنی کاتب فلکی، دستکاه صنعتندن چیقان مدح وثنا قماشنه مشتری ایلر » مصراعده «مشتری» کلمهسی اشترا ایدن معناسنه قوللانلمش ایسهده بوندن عطارد قرینهسیله مشتری ییلدیزی ده قصد ایدلمشدر. بیتك ایکنجی مصراعی بعض نسخهلرده : « بویله ایلر کلکی ایجاد پرند مشتری » صورتنده کورلمشدر.

تیلاماك [چ] دیلەمك ، ایستەمك .

چغتایجه غزل : ص ٢٢٧

ث

ثعالبی (ابو منصور عبدالملك بن محمد بن اسمعیل) مشاهیر علما وادبادن اولوب ٣٥٠ تاریخ هجریسنده نیشابورده طوغمش و ٤٢٩ ده وفات ایتمشدر نظم ونثرده زماننك فریدی اولوب تألیفاتی شرق وغربده شهرت بولمشیدی. تیلکی پوستندن کورك اعمالیله مشغول اولدیغندن ثعالبی لقبیله شهرت بولمشدر. کندیسی هرنه قدر نیشابورده تولدونشأت ایتمش ایسهده اولاد عربدن بولنمشدر . آثارینك الك بیوك والك مشهوری «یتیمة الدهر فی محاسن اهل العصر» عنوانیله یازدیغی کتابدرکه درت بیوك جلددن مرکب اولوب عصرینك مشاهیر شعراسنك تراجم احوالنی واشعارمنتخبەلرینی جامع براثر قیمتداردر ... (قاموس الاعلام)

ثمود عرب بائده قبائل قدیمهسندن بر قبیله اولوب حجاز ایله شام آراسندهساکن ایدیلر . قرآن کریمده ذکر اولونمشدر ... هر حالده قوم ثمود اولدقجه متمدن برقوم

آراسنه ایکی ویاده زیاده مصراع علاوه ایتمکدر . بو صورتله وجوده کلن نظمه « مطرف » ده دینور .

تضمین بشقه‌سنك منظوم ویا منثور بر سوزینی کندی سوزی آراسنده ایراد ایتمکدن عبارت بر صنعت ادبیه . ۱۷۹ نجی صحیفه‌ده اولدیغی وجه ایله ندیم فضولینك مصراعنی شو صورتله تضمین ایتمشدر :

کردشن کوردکجه ساقئ ملایم مشربك
« آرزو سرکشتهٔ فکر محال ایلر بنی »

۵۹ نجی صحیفه‌ده مندرج :

متاع معرفت کلدی رواجن بولدیغی دملر
زرافشان ایلسون ترکسلر اوراق کاستانی

بیتی باقینك اولوب ندیم بونی تضمین ایتمش وحتی :

بکا میراث قالمشدر بمدر شعری باقینك

عجمی بیتی تضمین ایدوب هیچ آ کمسه‌م آنی دیه‌رك شعر باقی‌یه تصرف حتی ادعا واعلان ایلمشدر .

۱۵۹ نجی صحیفه‌ده مندرج :

مصرع موزوندر اما نارسادر سروباغ
ایلیه تضمین مکر قد سرافرازك سنك

بیتنده‌کی « تضمین » دن کلمه‌نك « ضرر ینی اوده‌مك » دیمك اولان لغت معناسی ده مقصوددر . شاعر دیمك ایستیور که باغده‌کی سروی موزون برمصراع کبیدر اما هنوز یتشمه‌مشدر ، فنادر . مکرکه سنك سرافراز اولان بویك اونی تضمین ، یعنی قصورینی اکمال ایتسون .

تعویذ [ع] نظر دکمك کبی مضراتدن مصون اولمق ایچون استصحاب اولنان نسخه ، حمائل .

تك وتاز [ف] قوشمه ، سکیرتمه = ترك تاز .

تگرگ [ف] طولو : باران وتکرك .

تله [ف] « لامك تشدیدیله » طوزاق . « فق » فقه باصمق = طوزاغه دوشمك .

تله وفق دام طوزاق نام آد
ص ۲۵۱

تُنُك [ف] یوفقه ، اینجه ، نارین ، تحملسز .

غمزه پر زهر چیقار چشم تنکخوسندن
ص ۱۸۸

تنکنا طاریره دی یوفقه‌تنك طاردر تنك
(تحفهٔ وهبی)

تور فریدونك اوچ اوغلندن بری اولوب پدری طرفندن کندیسنه توران یعنی ترکستان وتاتارستان طرفلری ویرلمشدی .

توز [ف] (« بوز » کلمه‌سنده‌کی واو ایله) شتاق کوشه‌سی . شقاق طرفندن قولاغه بتیشیك محل . غلط اوله‌رق (غبار) معناسنه اولان (توز) صورتنده مستعملدر : قولاق توزی .

۲۳ نجی صحیفه‌ده مندرج :

ویرمك کف فلکده مه‌نو نه احتمال
دستکده اول فروغی که توز کمان ویرر

بیتنده (کمان توزی) معناسنه‌در . بیتك معناسی : « کوکده‌کی یکی آیك الکده‌کی کمانك توزی کبی پارلامسنه احتمال ویربله‌مز » در .

توسن [ف] توسن اول آتدر که پك سرت اوله یعنی تند خوی .

توقیع [ع] اوامر سنیهٔ ملوکانه‌یه کشیده قلنان نشانهٔ حضرت پادشاهی .

شکل پروین صانعه توقیعن یاز ربرجیس چرخ
ص ۹

تولوق [ج] طولو .

قسملرينك نهايتلرنده بشقه‌جه بر بيت ايراد اولونورسه اوكا « تركيب بند » دينيلير . ترجيع بندك هر قسمنه « ترجيع خانه » ، تركيب بندك هر قسمنه « تركيب‌خانه » تعبير اولنور. اقسام آرالرنده‌بولنان بيتلره «واسطه» ياخود « بند » نامى ويريلير .

ترك برهان قاطعده‌بيان اولنديغنه نظراً ترك طائفه‌سى كبى جفاكار وغارتكر صبرو قرار اولدقلرى ايچون كنايه طريقيله جوان دلستان و خاطرشكاره اطلاق اولنور .

بى ادبلك ايتسه هم بر شخص بد
طعن ايدوب ديرلركه تركى ميكند

و

دير عجم شاعرلرى محبوبه ترك
(تحفهٔ وهبى)

كرك نيك و كرك بد عاشقم اول ترك مغروره
ص ١٦٦

عجم شاعرلرى ، تركلرله مسكون اولان بعض شهرلر خلقنك كوزللكنى « بت چكل ، بت يغما، بت‌خلخ » كبى مختلف تعبيرات ايله ايما ايدرلر . فرهنكلر ترك قبيله‌لرينك اسملرينى اكثريا جغرافى بر محل صورتنده مبهم اوله‌رق كوسترمكده‌درلر . حال بوكه ايلك دفعه بو تعبيراتى استعمال ايدن اسكى ايران شاعرلرى ، ياترك نسلنه منسوب ياخود ترك سرايلرنده وتركلرك آرالرنده ياشامتده اولدقلرندن ، قوللاندقلرى تعبيرلرك معناسنى ايى بيليورلردى . هنوز اسلاميتى قبول ايتمه‌مش تركلردن آلنان كنج اسيرلر ، ياخود اسلام حكمدارلرى خدمتنه كيرن آيلقلى عسكرلر آراسنده كوزللرك چوقلغنى منابع تاريخيه متفقاً سويليور. عباسيلرك سرايلرنده، صوكره غزنويلرده، سلچوقيلرده كوزللكى سايه‌سنده مراتب عاليه‌يه ارتقا ايتمش برچوق تركلر واردركه محمود غزنوينك نديمى «اياز» [«اياز» ماده‌سنه مراجعت] بوميانده ذكر اولنه‌بيلير .

تركان پارسى كو بخشند كان عمرند
ساقى بشارتى ده پيران پارسارا

دين (حافظ) در .

مشاراليهك :

اكر آن ترك شيرازى بدست آرد دل مارا
بخال هندويش بخشم سمرقند وبخارارا

بيتى ده مشهوردر . حتى بو بيت مناسبتيله شاه كنديسنى جلب ايدرك : « بر تركك خالنه نه حق ايله سمرقند و بخارايى بخش ايديورسك ؟ » ديه سؤال و سرزنش ايتمسى اوزرينه : «بنى بو حاله كتيرن بو جومردلككدر ! » يولنده جواب ويرمش اولديغى مرويدر .

تُرك تاز [ف] قوشمه ، سكيرتمه = تك وتاز .

ترنج [ع ف] معروف ميوه .

« ترنجى باغ حسنك اى دل اعلادر كراسندن » مصراعى ناجى وصلاحى لغتلرنده نديمك اولمق اوزره كوستريليورسه‌ده بوكا هيچ بر نسخه‌ده تصادف ايديله‌مه‌مشدر .

تسنيم [ع] جنت ايرماقلرندن برى .

ماء تسنيم ايچه‌لم چشمهٔ نوپيدادن
ص ٢٠٢

تشبيب [ع] شاعرك سويليه‌جكى نشيده‌يه سوديكنى و ياخود بدايع طبيعتى توصيف ايده‌لى بر غزل ويا بعض ابيات ايله باشلامسندن عبارت بر طرز ادبى‌يه اطلاق اولنور .

تشطير [ع] قاموسك بيانه كوره « ناقه » (دوه)نك ممه‌سنك ايكى امزيكنى صاروب ايكيسنى ترك ايتمك و بر نسنه‌يى ياريسندن ايكى‌يه بولمك معناسنه‌در . بو تعريفه نظراً ادبياتده تشطير بر بيتك ايكى مصراعى

تاروبود [ف] آرش ، آرغاج .

تارو پودی ترك تاروپود هستی در آنك
شال درویشی طوقنماز كشور كشمیرده
ص ١٧٥

درویشه مخصوص شالك آرش آرغاجی وارلق آرش آرغاجنك آتیلمسی، یعنی وارلق وبنلك لباسندن تجرد ایدلمسیدر. یوقسه كشمیرده درویشه مخصوص آیریجه شال طوقونماز ، دیمكدر . نظمده « پودوتار » صورتنده قوللانلمسی ده جائزدر :

آصف كردون حشم كیم جامهٔ اقبالنه
دست ایام ایلمش مدح وثنادن پودوتار
ص ٧٤

تازش « تك وپو ، تك وتاز » قوشمه ، سكیرتمه .

تازی [ف] عربی . (لغت تازی) .

هم دخی تازی لسان اوزره ایدر انجاد نظم
ص ٤٩

اعجمی دی عربك غیریسنه
دیر عجملر عربی یه تازی
(سنبلزاده)

تبت تبت یدا ابی لهب ... ابی لهبك ایكی الی هلاك ونابود اولدی كندو دخی هلاك اولدی. وانذر ... آیت كریمه سی نازل اولنجه سرور كائنات یقین خصملرینی چاغیروب خدانك عذابندن و روز جزانك زحمتندن كندولرینی قورقوتدی . عمجه سی ابو لهب اكا دونوب دیدی بونك ایچونمی دعوت ایتدك والنه بر طاش آلوب سیدالكونینی اورمق ایستدی حق جل وعلا بو سوره یی منزل قیلدی.
(تفسیر زبدالاثار — سورة التبت)

مجاسنه ثقلت ویرنلری دفع ایچون (تبت) سوره سنی ترسنه اوقورلرمش :

نكبت اندوهه خطك تبت وارون اوقور
ص ١٤١

تبّت چین حدودنده بر مملكت . مسكك اعلاسی اوراده بولنور .

تبت اشاغی دوشمش چین وختن یوقاری
ص ٧٧

تبخاله ، تبخال [ف] حرارتدن دوداقلرده پیدا اولان قابارجق، اوچوق.

اولدی تبخاله كریوند اوچوق
(تحفهٔ وهبی)

تبدید [ع] تخریب معناسنه در .

تبر [ف] بالطه . (تبردار) = زمان سابقده حرم همایونك اللری بالطه لی خدمه سی .

تبریز ایرانك اك بیوك واك مشهور شهرلرندن اولوب اسكله سی طربزوندر. فارسیده «دافع الحما» دیمك اولان اسمندن ده آكلاشیلدیغی اوزره هواسی معتدل وغایت صاغلامدر. بو شهرده علما وادبا وشعرادن پك چوق ذوات نشأت ایتمشدر. شمس تبریزی، صائب تبریزی وسائره كبی .

تتق [ع] پرده ، اورتو .

تخمیس بر منظومه نك هر بیتنی مطلعده هر ایكی مصراعیله، دیكرلرنده یالكز برنجی مصراعیله همقافیه اولمق اوزره اوچ مصراع ضم ایدرك بش مصراعه ابلاغ ایلمكدر. درت مصراع ضم ایدیلیرسه «تسدیس» دینیلیر.

تذرو [ف] سوكلون .

تذرو خوشخرامم سینه م اولسون جلوه كاهك كل
ص ١٥٩

ترجیع بند مختلف القوافی بر قاچ قسمدن مركب اوله رق هر قسمك نهایتنده یالكز بر بیت تكرار ایدیلن نظمدر.

پشن) مصراعنك اشارت ایتدیكی وقعه اوراده جریان ایتمشدر . رستمك دامادی اولان كیو ایله افراسیابك سرداری پیران ویسه آراسنده پشن دینیلن محلده بیوك بر جنك وقوع بولمشدركه ایران قدیم تاریخنجه پك مشهوردر.

پشّه [ف] سیوری سینك .

پُل [ف] كوپری .

پلّه [ف] پایه، درجه. مردیون ایاغی § باشك اطرافنده كی قیللر . تشدیدسزده لغتدر.

٢٧ نجی صحیفه‌ده مندرج :

كوشدن پله‌لر شهپر فرق چاوشان اوزره

مصراعنده كی « پله‌لر » دن چاوشلرك سرپوشلرنده كی كوش تللر ، پوسكوللر قصد ایدلمش اولسه كركدر .

پنجه [ف] اسكی شرق حكمدارلرینك امضا یرینه اللرینی قرمزی بویایه بولایوب كاغد اوزرینه باصمه‌لرندن حاصل اولان شكل، طغرا.

چرخدن پنجهٔ خورشید آدینی محو ایتدی
پنجه بیورلدیسنك شش جهته صالدینی نام
ص ٣٧

كوپیاصح چكمش آصف پنجه فرمان اوستنه
ص ١٩

پور [ف] اوغل (حوروزنده) پورزال زر، اختیار زالك اوغلی : **رستم** . § ملوك هندیه‌نك برقسمنه مخصوص لقب. **پورستان** = پورلرك ملكی .

پیچان [ف] بوكیلن (عشق پیچان) = صارماشیق .

پیراهن مسموم اسكیدن اعدام ایدیله‌جك اولانلره كیدیریلن زهرلی كوملك ، بر نوع اعدام واسطه‌سی.

سنسز ای یوسف كلپیر هم جامهٔ تن
زخم اورر جسمه پیراهن مسموم كبی
ص ١٨٠

پیشه [ف] عادت ، معتاد .

پیشه‌سی دین احمده نصرت
ص ٢٤٠

پیكان [ف] اوقك اوجنده‌كی سیوری دمیر. توركجه باشاق تعبیر اولنورمش . باشاقلی اوق .

پیلتن [ف] فیل وجودلی. رستمك القابندندر.

ت

تاتار طائفهٔ مغولدن بر كوچوك عشیرت ایكن زمام حكومتی اللرینه كچیروب زیر اداره‌لرنده بولنان سائر طوائف اتراكك جمله‌سنه « تاتار » عنوان عمومیسی قبول ایتدیرمشلردر (اوز بكار) تاتارلردن بر شعبه‌در. (مشك تاتاری) = تاتارستانده حاصل اولان اعلا مسك . « نافهٔ تاتار » ده دیرلر :

همان خطاب ایدوب ای آفتاب ناز دیدم
كه ای فدا او سیه زلفه نافهٔ تاتار
ص ٢٩

تارتماق [ج] چكمك . رفع ایتمك، ایكلمك، ناله ایتمك . باریب كوینغه ییغلاماق

تیلادوم بر صدا تارتیب . ص ٢٢٧

تارك [ف] تپه ، باش تپه‌سی .

اولان امیر (علاءالدین) ی منصب وزارته
نصب ایتمسی و دائما کندیسنه (بشه) دیه
خطاب ایلمسی حسبیله مؤخراً مسند مذکوری
احراز ایدنلره بو لفظك بر عنوان رسمی
اولدیغی وکثرت استعمال ایله کیتدکجه طرز
تکلمك بوس بتون دکیشمش بولندیغی نقل
ودرمیان ایدنلرده بولنشدر — صلاحی —

پاشا قپوسی = باب عالی .

پای مُزْد [ف] آیاق تری ، اجرت قدمیه .

پای مزد اولماز برید مژدهٔ الطافکه
قاتسه‌لر محصول بحری حاصل کان اوستنه

پذیرا «پذیرفتن» مصدرندن (قبول ایدیجی) دیمکدر .

صورتا کرچه بر هیولادر
لیك هر صورتی پذیرادر .
ص ۸۰

پَرتاب [ف] صچرامه .

پرستو [ف] قیرلانغیچ .

پَرکاله [ف] پاره ، پارچه .

دوشوردی برجکر پرکاله‌سین طرف زبانمدن
ص ١٦٦

پَرَن [ف] اولکر دینیلن طوب کواکب. « پروین » زیاده قوللانیلیر .

پروازه [ف] آلتون ، کموش ورقلرینك قیرینتیسی. کلمه‌نك بومعناسنه نظراً ١١٠ نجی صحیفه‌ده مندرج :
«طارم اجلالکه پروازه والای شفق» مصراعنك مدلولی : « سرای اجلالك قبه‌سنه برقع شفق آلتون ورقلرینك قیرینتیسی مثابه‌سنده‌در» صورتنده اولمق ایجاب ایدر . (و'لا) برهان قاطع ایله فرهنك شعورینك بیانه کوره بر جنس حریر پارچه‌سی اسمیدرکه غایت اینجه ایپکدن طوقنور . (واله) ده دینور. تازه کلینلر آندن یوزلرینه برقع یاپارلر. (پروازه)نك دها بشقه معنالری وارسه‌ده ندیمك مصراعنه الك موافق کلن معناسی یوقاریده یازیلاندر .

پرویز [ف] عزوظفرصاحبی ، غالب ، منصور. (پرویز فلك) == کنایةً کونشه اطلاق اولنور § ملوك قدیمهٔ فرسدن «خسرو بن هرمز بن نوشیروان» ك لقب مشهوریدر. مشارالیه بالنی زیاده سورمش [پرویز بالق معناسنه‌ده‌کلیر] وبشقه برروایته کوره زیاده عزو اقباله‌مظهر اولمش ، بوسببله بویله تلقیب اولنمش .

خاقان عثمانی نسب کیم مندرج ذاتنده‌هب
اسلام فاروق عرب اقبال پرویز عجم
نفعی

پروین [ف] اولکر دینیلن طوب ییلدیز .

پستان [ف] ممه .

پسته [ف] فستق .

پسند [ف] بکنمه ، سچمه . ٤١ نجی صحیفه‌ده مندرج :

پسند محتسب عصر شیخی ایتدی بوکون
اصول ایله فوچینك تادیبنده درچنبر

بیتنده‌کی پسند آفرین معناسنه‌در . یعنی « عصرك ضبطیه ناظرینه آفرین ! بو کون شیخی فوچینك دیبنده اصول ایله چنبره باغلادی » دیمکدر .

پشمینه [ف] یوکدن ، یاپاغیدن معمول : خرقهٔ پشمینه .

پَشَن طوس شهری جوارنده بر یردر که فردوسینك سلطان محمود غزنوی یه انتسابنه وسیله اولان (ماندسنان کیودرجنك

بهم [ف] برلكده ، برابر ، همپایه .

دونقطه‌وش‌قودی قاف اوزره فرقدانی‌بهم
ص ٦١

خورشید ایله هم آشیان ماه منورله بهم
ص ۲۳٤

بهمن ملوك‌قدیمهٔ‌ایرانیه‌دن‌اسفندیارك‌اوغلنك لقبیدر. اصل اسمی (اردشیر) در. §زمان جاهلیتده عندالفرس سنهٔ شمسیه‌نك اون برنجی ماهنه وشهر مذكورك مؤكلی فرض ایتدكاری پری‌یه دینور.

بیت بروزنده اولان ایكی‌مصراعدن‌متشكل نظم. متحدالوزن‌اولمیان‌ایكی‌مصراعدن تشكل‌ایدن نظمه بیت‌دینیله‌مز. بربیتی تشكیل ایدن‌مصراعلرك یكدیكریله مقفی‌اولمسی شرط دكلدر.

بیت‌الغزل بر غزلك‌اك پارلاق عداولنان بیتنه اطلاق اولنور. بومقامده (شاه بیت) و (شه بیت) تعبیرلری‌ده قوللانیلیر . بر قصیده‌نك اك پارلاق بیتنه‌ده (بیت‌القصید) تعبیر ایدیلیر .

بید [ف] سوكود آغاجی.

آنده‌مجنون‌بیدلر دیوانه جولر وارایدی
ص ۱۷۹

بیژن اساطیر ایرانیه‌دندر . قهرمان مشهور رستمك قیز قرده‌شنك اوغلیدر . افراسیابك قیزی منیژه‌بوكنجی برتفرجگاهده تصادفاً كوروب عاشق اولمش وكندیسنی بر صندوق درونده اقامتكاهنه ادخال ایله كیزله‌مشدر. مؤخراً بوحالندن خبردار اولان افراسیاب منیژه‌یی‌طرد وبیژنی برقویونك‌ایچنه حبس ایتمشدر . بوندن صوكره‌رستم وقعه‌دن خبردار اولوب تاجرقیافتنده قویونك‌بولندیغی محله كیدر ، بیچاره‌یی خلاص ایدر. بوقویویه « چاه بیژن » دینلمشدر .

بیستون [ف] فرهادك معشوقه‌سی شیرین عشقنه دلدیكی طاغ .

اولسه‌یدی بنده‌كی غم فرهاد مبتلاده
بر آه ایله ویرردی بیك بیستونی‌باده
فضولی

[« كوهكن » ماده‌سنه مراجعت.]

بیضاء [ع] زیاده ودها آق دیمك اولان « ابیض » ك مؤنثی : ملت بیضا = اهل اسلام . ید بیضا = حضرت موسی علیه‌السلامك نمونهٔ اعجاز اوله‌رق پارلاق كورونن دست مباركی .

اولوب رأی رزینی كارساز ملت بیضا
ص ۱۰۱

بر جواب ابراز ایدوب‌واضح‌یدبیضا كبی
ص ٤٩

بیقرا ، بایقرا (میرزا سلطان حسین ـ) اولاد تیموردن معزالدین‌عمر شیخك طورونی‌میرزا منصورك اوغلی‌ومیرزا بایقرانك طورونیدر . خراسان پادشاهی اولوب هراتده تخت‌نشین اولمشدر.عالم، عادل ومحب علما بر پادشاه ایدی . فارسی و تركی اشعاری واردر .

پ

پاداش [ف] مكافات .

پاس [ف] كیجه‌نك اقسامندن برینه اطلاق اولنور . بومناسبتله كیجه بكجیسنه « پاسدار ، پاسبان » دینیلیر .

پاشا (لقب) وزرا وبعض امرایه مخصوص بر عنوان رسمیدر . بونك اصلی (پای شاه) اولدیغی بیان ایدنلر بولندیغی كبی تركجه‌ده (بشه) بیوك‌قارداش دیمك اولوب سلطان اورخان مرحومك بیوك قارداشی

٢٣٤ نجی صحیفه‌ده مندرج :
شرم ایله رخسارقمرکلکون اولور همچون بقم

مصراعنده «شده‌سز» قاف ایله‌قوللانلمش ایسه‌ده‌طوغریسی‌قافك تشدیدی ایله‌در. غلط اوله‌رق‌زبانزدی (باققام) اولدیغندن‌منسوجات بویالرینه « بقم » اطلاق اولنور .

بلخ آسیانك الك قدیم والك مشهورشهرلرندن اولوب اسکی یونانیلر عندنده (باقتره) اسمیله شهرت بولمشدی . افغانستانك قسم شمالیسنده کائندر. «کیومرث» ویا«کیکاوس» طرفندن تأسیس اولنه‌رق کیانیانك پایتختی اولمشدر. زردشت‌اوراده ظهور ایتدیکندن دین مجوسك مرکزی حکمنه کچمش و الك بیوك آتشکده‌لری حاوی بولنمش ایدی .

بم [ع] طنبور و امثالی سازلرك قالین تلی. زیروبم = اینجه و قالین تل . بام تلی = سازك‌الك قالین‌سس ویرن تلی. حدتلندیرمك معناسنه اولان « بام تلنه باصمق » تعبیری مشهوردر . بام تلی = [ف] (« بامه » دن مأخوذدرکه صقال دیمکدر) آلت دوداغك آلتنده‌کی قیللر .

بندرکه [ع ف] «بندرکاه ، بندر» تجارت محلی .

بنش وقتیله آنه بنیلدیکی زمان کییلن‌رسمی قیافت § علمانك بعض مراسمده کیدکلری کنیش جبه .

بو (ابو) علی سینا (ابن سینا) حکما و اطبای اسلامك پیشواسی اولوب عالم اسلامك آرسطو وبقراطیدر . شهرتی عالم اسلامه منحصر اولیوب آوروپاجه دخی قرون وسطادنبری آویسن (Avicenne) اسمیله مشهورومتعارف اولمغله اسکیدن‌بری لاتینجه‌یه ترجمه ایدلمش اولان تألیفاتی آوروپا مکاتبنده طول مدت دستورالعمل طوتلمش وبتون عالمك طلبه‌سی

اللرنده تداول ایتمشدر ...

بُوالْعَجَبْ [ف] چوق عجیب . [تصرفات فارسیه‌دن‌اولان‌بووامثالی‌ترکیبلرك اصللرینی عربی اعتبار ایدوبده اوللرینه همزه کتیرلسی یعنی(ابوالعجب)صورتنده‌قوللانلمسی جائز اولمدیغی لغت‌اربابنك جملهٔ‌مطالعاتندندر]

بوالعجب عیار افسونکرسك ای‌کلك‌ندیم
ص ١٦٤

بُوالْفُضُولْ [ف] بوش بوغاز ، نابجا سوز سویله‌ین .

شرمنده ایلدك‌بزی ای طبع بوالفضول
ص ١٧

بهاران [ف] بهارمقامنده قوللانیلیر. «بهار»ك جمعی ظن ایدلمه‌ملی .

کل ای فصل‌بهاران‌مایهٔ آرام وخوابمسك
ص ٥٠

خانهٔ دستوری تشریفك بهاران ایلدی
ص ١٣٦

بهرام [ف] مریخ ییلدیزی .§ اساطیرفرس قدیمه کوره ماه شمسینك یکرمنجی کوننده تنظیم مصالح وتمشیت امور ایده‌جك برپری ایدی § ملوك‌فرسك طبقهٔ رابعه‌سندن یعنی سلالهٔ ساسانیه‌دن برحکمدارك‌اسمیدرکه دائما یبان اشکی صید ایتدیکندن«بهرام کور» دیه شهرتیابدر . ینه ملوك فرسدن (هرمز بن نوشروان) ك سر عسکرینك اسمی‌دخی بهرام ایدی . بو مشهور قوماندان ایرانی چوپ کبی غایتله خفیف ، نحیف اولدیغندن (بهرام چوبین) دیه تلقیب ایدلمشدی که مغلوب ایتدیکی آسیای وسطی اهالیسنی قتل‌عام ایتمش وبیکلرجه مقتولینك کله‌لریله بر مناره انشا ایتدیرمش ایدی . بو دهشتلی مناره (بهرام تل) عنوانیله خیلی زمان پایدار اولمشدی .

بهزاد اساطیر ایرانیه‌دن مشهور بر رسامك اسمیدر .

برجيس [ع ف] مشترى دينيلن يلديز . فارسيده بانك كسريله‌در . ادبيات قديمه‌ده چوق مستعملدر . سنبلزاده وهبى نخبه‌سنده :

ديندى برجيسه كاتب الافلاك
ديورسه‌ده دوغرى دكلدر . كاتب اولان عطارددركه فارسيده « تير » دينيلير برجيس يعنى مشترى وزراو علما وحكامه منسوب اولوب حال وشانى تدبير امور جهوردر . حتى باقى :

تدبير معظمات امور جهان ايچون
ياقشدى شمع فكرتى برجيس نكته‌دان

ديمش و :

قاضىٔ محكمهٔ عالم بالا بر جيس
مشكلن مفتىٔ رأيكدن ايدر استفسار

بيتيله برجيسك قاضى اولديغنى صراحةً بيلديرمشدر .

نخبه شارحى‌ده سنبلزاده‌نك مصراعنى « ديندى هم تيره كاتب الافلاك » صورتنده تصحيح ايتمك لازم كله‌جكنى سويليور . نديمك ۲۳۹ نجى صحيفه‌ده مندرج :

منشور جلالن يازيجق كلك عطارد
برجيسه صونوب ديدى كه طغراسنى سن چك

بيتى ايله ۱۰۷ نجى صحيفه‌ده‌كى : « برجيس طوته يانكجه‌دامان » مصراعى و : « وزير مشترى تدبير » تعبيرى ده برجيسك صفت وموقعنى كوستريور .

بُرده [ف] كوله .

بَرْش [ع ف] آفيون شروبى . كتان ياپراغيله ياپيلير بر نوع معجوندركه مسكردر .

برك ريزان [ف] موسم خزان ، كوز فصلى ، ياپراق دوكومى .

برك ريزان حوادث تابحشر
كلستان دولتندن دور اوله

ص ۷۹

بَرمكى (برمكيلر) دولت عباسيه‌نك ابتداى تأسسندن هارون الرشيدك اواسط خلافتنه قدر مقام وزارتى مستقلاً و متتابعاً اداره ايتمش بر عائله اولوب خالد ، يحيى ، فضل وجعفر اسملريله درت شخصدن عبارتدر .

بَرَهْمَن [ف] باپاس ، مجوسى باپاسى . نظمده « را » نك سكونى و « ها » ايله « ميم » ك فتحيله‌ده قوللانيلير :

خانقاه بر همنده بت پرست اولمش ينه
ص ۱۸۷

بريد [ع ف] تاتار ، ساعى .

بَط [ع] قاز . § قاز شكلنده ياپلمش اولان صراحى‌يه ، صوقابنه اطلاق اولنور .

بط مى غم كتورر طائر مشئوم كبى
ص ۱۸۰

بَطحاء [ع] مدينهٔ منوره‌نك اسكى اسمى . § مكهٔ مكرمه ده طاغ آراسنده بر دره‌نك اسمى .

بقراط « Hippocrate » يونان قديمك مشاهير حكماسندن اولوب فن جليل طبك موجدى و اطبانك پيرى حكمنه كچمشدر . تداوىٔ امراضده‌كى مهارت واصابتى حقنده برچوق نوادر منقول ايسه‌ده بونلرك چوغى طبك ترقيات حاضره‌سيله ناقابل توفيقدر . آتنه‌ده ظهور ايتمش اولان وبايى شهرك بعض محللرنده بيوك آتشلر ياقه‌رق دفع ايتمكله آتنه‌ليلرك بر چوق اكراملرينه نائل اولمشدى . ميلاد عيسادن ٤٦٠ سنه اول استانكويده طوغمش و يوز سنه قدر ياشامشدر .

بحمدالله هله سبابهٔ بقراط تدبيرك
عجب وقتنده دوش اولدى اونبض ناتوان اوزره
ص ۲۸

بَقَّم [ع] بونام ايله معروف قيرمزى بويا آغاجى .

نظیرین کورمه‌مشدر باز اولالدن دیدۀ دنیا
ص ٢٤٣

باشترده (باستارده-Bastarda، ایتالیانجه) بر نوع کوچوك کمی، قادرغه‌نك کوچوکی § حرب کمیسی.

دریای عشقه دون بنی باشترده ایلدی
ص ١٨١

آصف جم پایه کیم باشتردۀ اجلالنه
تنه اولسه اطلس کردون اکر شایان اولور
عزت علی پاشا

باقی (شاعر مشهور) ٩٣٣ سنۀ هجریه‌سنده استانبولده طوغمش و (١٠٠٨) ده ارتحال ایتمشدر.

مداح اوله‌لی چشم غزالانه باقی
اوکرندی غزل طرزینی رومك شعراسی
§
بودور ایچنده بنم پادشاه ملك سخن
بکا صونولدی قصیده بکا ویرلدی غزل

دیمکدن چکینمه‌مش و «سلطان الشعرا» عنوانه بحق لایق اولدیغنی اثبات ایتمشدر. پك پاکلش وناتمام اوله‌رق باصیلمش اولمسنه رغماً موجودی نادر بولنان دیوانك اکمالاً طبعی ملی بر وظیفه تلقی ایدلمکه شایاندر.

بانو [ف] قادین، خانم. بانوی مهر فرخفال = کونش.

بَبغا [ع]، بپغا [ف] پاپاغان. ببغا: مشهور بر عرب شاعری. بشقه‌سنك سوزینی کندی سوزی ایمش کبی سویله‌ین کیمسه حقنده عربلر: «کلام الببغا» دیرلر. لسانمزده‌ده: «پاپاغان کبی» تعبیری واردر.

بر سوزه دینسه کلام الببغا
آخرك قولی دیمکدر معنا
(نخبۀ وهبی)

بُحتُری اعاظم شعرای عربدن اولوب حلبك «منبج» قصبه‌سنده ویاخود بوقصبه‌یه قریب «زردفنه» قریه‌سنده ٢٠٤ تاریخ هجریسنده دوغمش و ٢٨٤ تاریخنده منبجده وفات ایتمشدر. بخل وخسته‌له متصف بولنمش اولدیغی مرویدر. دیوانی ١٣٠٠ تاریخنده استانبولده «الجوائب» مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر...

شاعرك حسن اداده بهتری
من له طبع کطبع البحتری
(نخبۀ وهبی)

بَدَخش **بَدَخشان** [ف] هندستان ایله خراسان آره‌سنده بر دیارك اسمیدر. اشبو بلده لعل و یاقوت معدنیله مشهوردر. «لعل بدخشان» ادبیات عثمانیه‌ده پك چوق ذکر اولنمشدر. «امیر صدر الدین محمد شیرازی» نك (جواهر نامه) سنده‌کی روایته نظراً لعلك بدخشانه نسبتی معدنی آنده بولندیغی سببدن دکلدر. بلکه معدندن اخراج ونقل اولندقدن صکره اوراده پرداخت ایدلسندندر. [بدخش مذاب] = شراب.

خرج یکروزه‌سی محصول بدخشان وعدن
ص ١٦

صحرایی قیلدی لاله بدخشان ولایتی
کلزاری ایتدی تازه چمن ملك سبزه‌زار
(باقی)

بدیهه [ع] حاضر جوابلق یولنده بردنبره سویله‌نیلن کوزل سوز. بدیهه‌کو.

براعت [ع] حسن وجمال، فضل وکمال جهتیله اقرانه فائق اولمق.

بُرّان [ف] کسکین: شمشیر بران.

بَربَط [ع ف] «بر» ایله «بط» دن مرکبدرکه قاز کوکسلی دیمکدر. (لاووطه) دیه معروف اولان ساز.

نهی اسباب ملاهی‌یه کاوله تفرقه ساز
بولیه حشره دکین بربط ناهید دوزن
ص ١٦

ایرج ایران قدیم تاریخنه کوره فریدونك اوچنجی اوغلیدر . ایرانیلرك ودها دوغریسی امم آریانیه‌نك جد اعلاسیدر . فریدون ملکنی تقسیم ایدرکن ایرانی ایرجه ویرمشدی .

ایلخان جنکیزك طورونلرندن ایران وعراق جهتلرنده حکم سورن و خلافت عباسیه‌یه ختام ویروب ممالك اسلامیه‌یی زیروزبر ایدن هلاکوخانه تخت جنکیزیده بولنان برادری (منکوقا آن) طرفندن ویریلن عنواندر . بناءً علیه بونك نسلندن اوله‌رق ایران وعراقده مستقلاً حکومت سورن دولته دخی (دولت ایلخانیه) وبو سلاله‌یه (ایلخانیان) اسمی ویرلشدر .

ب

بابك ساسانیلر دولتنی تأسیس ایدن «آردشیر بابکان» ك قائن پدری ویابیوك پدری اولوب ایران ملوك طوائفندن ایدی وبر روایتده کیانیان سلاله‌سندن برچوبان اولوب آردشیر بونك اوغلی ایدی .

بر داخی عجم تختنه اتمزدی تنزل
چار وبکش اولسه‌یدی اکر بابنه بابك
ص ٢٣٩

بابل اسکی کلدانیلرك مرکزی اولان جسیم ومشهور بر شهر ایدی که زمان قدیمده دنیانك الك بیوك، الك معمور والك مزین شهری اولوب بربچق میلیوندن زیاده اهالیسی بولنمش اولدیغی مظنوندر. سورلرینك کنیشلکی بردرجه‌ده ایدی که روایته کوره اوستلرنده ایکی صره دکان وسائر ابنیه بولندقدن صکره آرادن یان یانه درت آرابه کچه‌بیلیردی. شهرك یوز قپوسی اولوب قنادلری تونجدن ویاتونج قاپلامه تخته‌دن ایدی. غرائب سبعهٔ مشهوره‌دن اولمق اوزره بابلك « معلق » تعبیر اولنور باغچه‌لری وار ایدی که ابنیه‌نك داملری اوزرنده یاپلمش باغچه‌لردن عبارت اولوب بو باغچه‌لرده جسیم آغاجلر بیله یتشدیرلشدی . سحارلر مملکتی اولمغله شهرت بولمسی‌ده عمرانه و اهالیسنك تفنن ومدنیتنه بردلیلدر . (قاموس الاعلام)
§ یونانیده مشتری یلدیزینك اسمیدر وبعضلر مشرق سمتنه بابل اطلاق ایلدیلر و عراق عربده حله شهرینه تابع بر بلده آدیدر .... درونده برچاه عمیق واردر هاروت وماروت آنده محبوسلردر دیرلر (برهان قاطع)

غمزهٔ فتانکی قویدك که ییقدی عالمی
بحثه طالمشکن چه بابلده جادولرله‌سن
ص ١٦٤

بادبروت [ف] « بروت » بییق معناسنه اولدیغندن معنای ترکیب « بییغك یلی » ، بییق روزکاری دیمکدرکه کنایةً خودبینلك ، مغرورلق ، خودپسندلك، بنلك معناسنده قوللانیلیر. تورکجه‌ده بومقامده دها آچیق بر مثل ضرب اولنور: [آرتق فلانك باد بروتندن کچلمز اولدی ، فلانك بادبروتی چکلمیور] ترکجه‌ده بویله متکبر ، مغرور آدملره [بییغی یللی] دینیلیر . ــ صلاحی ــ

قهر ایلدیلر بادبروت ایله جهانی
ص ١٧٠

بارماق [چ] وارمق، عازم اولمق. باریب = واروب .

چغتایجه غزل : ص ٢٢٧

بارنده [ف] یاغدیریجی § یاغان .

باریك [ف] انجه .

باز [٩] آچیق .

نبوی حقنده بیوك بر بغض وكین كوسترمشلردر .

آنار [ف] تركجه‌ده «نار» دینیلن میوه .

انباز [ف] اورتاق ، شریك ، نظیر .

اصابتله اوله رأی رزینی دائما انباز . ص ٩٤

انبان [ف] طغارجق ، چانطه .

اندرون [ف] فاتح سلطان محمدخان زماننده دائرهٔ همایون داخلنده تأسیس اولنان مكتب. « سفرلی قغوش »، «كیلارلی قغوش » ، « خزینه قغوشی » نامیله اوچ صنف اوزرینه مرتب ایدی .

بومكتبدن یتیشنلره «اندرونی» دیرلردی. مشهوراندرونی فاضل، اندرونی واصف كبی. اندرون مكتبی اسكیدن حربیه مكتبی دیمكدی.

§ شمدیكی «مابین همایون» تعبیری مقامنده وقتیله «اندرون همایون» تعبیری قوللانیلیردی. زمانمزده بوعنوان (خزینهٔ همایون) و(خرقهٔ سعادت) دائره‌لری خدمهٔ مرتبه‌سنك بولوندقلری اسكی سرایه مخصوصدر .

اندوخته [ف] قازانلمش .

انموذج [ع] زمخشری، ملافناری ، جلال دوانی ، محمدالطرسوسی ، ابوبكر محمد بن عبدالقادر الرازی وسائر بعض علمای اسلام طرفندن علوم و فنون متنوعه حقنده تألیف اولنان آثارك اسمیدر .

بیلمز آیین شفای درد عاشق نید وكن
بی‌خبرطورمش طبیب انموذج وقانون اوقور
ص ١٤٢

برنجی مصراعده‌كی « شفا » تعبیرندن (ابن سینا) نك منطق وحكمته دائراولان بواسمده‌كی اثری‌ده مقصوددر .

انوری ایران اعاظم شعراسندن اولوب « ابیورد » قصبه‌سنده طوغمشدر.

قصیده‌لری فوق العاده كوزلدر. سلطان سنجر كندیسنی پك زیاده تقدیر وتلطیف ایتمشدی ٦٥٦ تاریخنده بلخده وفات ایتمشدر .

اوزبك قپچاق تاتار حكمدارلرندن اولوب هجرتك ٧٠٥ تاریخندن ٧٤٣ تاریخنه قدر حكومت سورمش ، روسیه‌نك اكثر طرفلرینی فتح ایتمشدر . خرستیانلغی بسبتون رفع ایله دین اسلامی نشر ایتمك اوزره روسیه‌نك شهرلرینی تاتار امراسنه تقسیم ایتمشدی .

اوشول [چ] « اوشال » او ، شو واول . بعیده وغائبه اشارتدر .

جغتایجه غزل : ص ٢٢٧

اوغرلاماق [چ] چالمق ، سرقت ایتمك. اوغری = خرسز . اوغرلوق = خرسزلق.

بركون اوغرلیه‌لم چرخ ستمپروردن
ص ٢٠٢

اوكتا (اوقتای خان یاخود اوكتا قا آن) جنكیز خانك اوچنجی اوغلی اولوب پدرینك ولی عهدی اولمغله ٦٢٤ تاریخ هجریسنده تخته جلوس ایدوب تركستان ومغولستانله چینك قسم شمالیسنه و روسیه و لهستان ومجارستانه حكم ایتمشدر. جسور اولمغله برابر عادل وادارهٔ مملكته مقتدر ایدی . (٦٣٩) تاریخنده كثرت عشرتدن وفات ایتمشدر .

اهواز ایرانده بر شهر . هواسی آغیر وصیتمه‌سی چوقدر. یلان وعقربلرینك كثرتیله مشهوردر . برهان قاطعه نظراً (بر كمسنه بر سنه آنده اقامت ایلسه البتده مختل الدماغ اولور وغایتده زهرناك وقتال عقربی اولور صوقدیغی حیوان وانسان فی الحال هلاك اولور .)

اوله‌مژكانلری اعدایه نیش عقرب اهواز
ص ٩٤

ينه‌سنبلزاده‌نك :

اصفهانده باغچه‌در نقش جهان

مصراعنه نظراً او مشهور باغچه‌لردن برينك اسمی‌ده « نقش جهان » در. « زاينده‌رود » كنارنده‌بولنان بوباغچه‌ده‌سنبلزاده‌يه ـ ايلچيلكی زماننده ـ غايت مكلف بر ضيافت چكيلمش اولديغی تحفه شرحنده كورلمشدر .

§اصفهان، موسيقيده‌برمقامك‌ده‌اسميدر:

نهاوند وعراق آهنكی‌اولدی باعث شادی
بوكوندن‌صكره‌نوبت‌كلدی برفصل‌صفاهانه
ص ٢٣٨

آكسون | **اِكسون** [ف] ذی قيمت، زينتلی لباس، البسهٔ فاخره .

نسيج‌عشوه واكسون نازه‌چسباندر
ص ١٤٧

اَفشُرده [ف] صيقيلمش شی .

افلاطون اعاظم حكمای يونانيه‌دن‌اولوب حكيم‌مشهور سقراطك‌شاكردی وآرسطونك استاديدر. ميلاددن ٤٣٠ سنه اول يونانك «اكينه» اطه‌سنده طوغمشدر. ٨٢ ياشنده وفات ايتمشدر .

اقليدس (اوقليد Euclide) يونان قديمك اعاظم رياضيوننندن اولوب علوم‌رياضيه‌نك موجدی و رياضيونك پيری حكمنده‌در. ميلاددن ٣٢٠سنه قدر اول بطلميوس زماننده اسكندريه‌ده علوم رياضيه‌يی تدريس ايتمشدر .

اكر‌شكلن تماشا قيلسه اقليدس اوقور احسنت
ص ٢٤٥

أَلست [ع] جناب حقك انسانلری ياراتوب « الست بربكم » بيورديغی زمان . ابتدای خلقت بشر .

اُلُغ (جغتايجه) بزرك وعظيم معناسنه‌در . تركجه‌ده « اولو » بوندن محرفدر .

الغ ميرزا (الغبيك) ياخود (اولوغ‌بك) تيمورلنكك حفيدی ومعين‌الدين شاهرخك اوغلی اولوب علوم وفنونده وعلی الخصوص علم هيئتده‌كی‌وسعت‌معلوماتی‌واقتدار فوق‌العاده‌سيله مشهور و اعاظم حكمای اسلاميه‌دن معدوددر . سمرقندده بيوك بر رصدخانه تأسيس ايتمشدی . ٨١٤ تاريخنده سمرقند شاهی اولوب ٨٥٠ تاريخنده پدرينك‌تختنه جلوس‌ايتمش واوغلی عبداللطيفله برچوق وقت اوغراشدقدن وبرقاچ دفعه بونی مغلوب وعفو ايتدكدن صوكره نهايت ٨٥٣ تاريخنده‌اوغلنك‌مغلوب واسيری‌اولوب بونك امريله قتل‌اولنمشدر. ٣٩ سنه‌حكومت سوروب وفاتنده ٥٦ ياشنده ايدی. عمرينی مطالعه‌ايله‌وعلوم‌وفنونه‌خدمتله‌كچيروب سراينه علمای اسلامدن وارباب فندن برچوق‌ذوات طوپلامش‌وتحقيقات فنيه‌اجراسی ايچون‌تاچينه قدر بعض علما كوندرمشدی . . . .

ـــ قاموس الاعلام ـــ

الكن [ع] پلتك، لساننده لكنت‌اولان.

امضالی وقتيله‌باب‌عاليدن عتبهٔ‌عليای‌حضرت پادشاهی‌يه تقديم اولنان معروضات كاغدلرندن برينك اسمی اولسه كركدر . بو كاغدلردن برينه‌ده « تلخيص » عنوانی ويريليردی . دوغريدن دوغری‌يه قريحهٔ پادشاهيدن‌صادر اولان‌اوامر سنيهٔ ملوكانه‌يی حاوی كاغدلره ايسه « بياض » دينيليردی .

اميه (بنی ـــ) بواسمله ايكی دولت‌اولوب، برنجيسی شامی مركز اتخاذ ايدرك ١٠٢ سنه بتون ممالك اسلاميه اوزرينه‌حكم سورمشدر. ايكنجيسی بونك‌برشعبه‌سی ودها دوغريسی مابعدی‌اولوب اندلسده٢٦٤ سنه حكومت ايتمشدر . ملوك بنی اميه‌نك اكثری ظلمله متصف اولوب علی‌الخصوص اهل بيت

ایتدیکی عشرت وسفاهتك نتیجهٔ طبیعیه‌سی اوله‌رق ٣٣ یاشنده وفات ایتمشدر .

اسماعیل افندی (— نعیم افندی وابو اسحق»)علائیه‌لی ابراهیم افندی مخدومیدر . چهارشنبه بازارنده دوغمشدر . ١١٢٨ ده شیخ‌الاسلام‌اولدی. ١١٣٠ ده عزل‌وسینوبه نفی‌اولندی ١١٣٣ ده اطلاق‌اولنوب‌درسعاته کلدی. ١١٣٧ ده وفات‌ایتدی. عالم، فاضل، فقیه‌وشاعرایدی .

اولدی اسماعیل افندی مژده کیم مفتی دین
ص ١٢١

اسنلك [ت] صاغ ، صحتده ، صحیح ، سالم معناسنه عربجه اسن کلمه‌سنك‌قاعدهٔ ترکیه ایله یاپیلمش اسمیدرکه محل سلامت، لیمان دیمکدر .

نه‌بیلسون روزکارك شدتن کندی اسنلکده
ص ١٧٤

اسنله‌مك | خاطرصورمق؛وداعلاشمق.
اسنله‌شمك | بربرینك خاطرینی صورمق.

اسنله‌شوب دل‌ایله‌کفت وکویه‌باشلادیلر
ص ٣٢

اشرف (ـ افغانی) اون ایکنجی قرن هجری اوائلنده خروجله افغانستان وایرانی‌ضبط‌ایتمش اولان (کلزایی)قبیله‌سنك رئیسی‌محمودافغانینك عمزاده‌سی اولوب ١١٣٩ ده افغان رؤساسی طرفندن اصفهانده ایران تختنه اجلاس اولنمشدر . اوصرده عراق عجم وآذربایجانك قسم اعظمنی ضبط ایتمش‌اولان دولت‌عثمانیه ایله عقد اتفاق ایتمکه قالقیشوب سنیلك رابطه‌سنی وسیله اتخاذ ایده‌رك‌دولت صفویه زماننده ضبط اولنمش اولان ممالك ایرانیه‌نك‌اعاده‌سنی طلب‌ایتمش ایسه‌ده‌مطلوبی اسعاف اولنمیه‌رق محاربه‌یه دوام اولنمشدر . ١١٤٢ تاریخنده بلاج طائفه‌سی طرفندن‌قتل ایدلمشدر. خونخوارلغی‌ایله بتون ایران خلقنی بیزار ایتمشدی .

بزدن اشرف مملکت ایستر ایکن
اول بزه ویردی نیجه شهر بنام
ص ٨٠

اشهب [ع] قیر آت .

اصفهان ایرانك‌الك‌بیوك ، الك کوزل والك قدیم‌شهرلرندندر . روایته کوره ضحاکی مغلوب ایدن دمیرجی کاوه بوشهرده ظهور ایتمش وحتی ایرانك ملوك قدیمه‌سی زماننده درفش کاویانی طاشیمق اصفهان اهالیسنه مخصوص برحق بولنمشدر . اصفهان اسمنه کنجه (سپاهان) اسم‌فارسیسنك‌معربی اولوب بوده‌عسکرلر دیمکدر. چونکه‌روایته کوره شهر مذکور ملوك قدیمهٔ ایرانیه‌نك‌الك بیوك‌اردوکاهی ایدی. [٢٠ نجی صحیفه‌ده‌کی:

اول‌سپهسالارکسری‌شان‌که‌استکثارایدر
برسپاهی بنده‌سین تخت سپاهان اوستنه

بیتنده نديمك «سپاهان» کلمه‌سنی ایچون قوللاندیغی آکلاشیلیر].(چهارباغ) «چارباغ اصفهان » اسمیله معروف اولان واسع بر محل‌درکه جسیم سرایلرله واسع باغچه‌لر خرابه‌لرینی‌حاویدر. بوباغچه‌لرك حاوی‌اولدقلری اشجار، حوضلر، مرمرپارمقلقلر وساثره‌شیمدیکی حالده‌خراب ایسه‌ده‌وقتیله‌نه‌قدر مزین‌ومعمور بولنمش اولدقلری استدلال اولنور .

سنبلزاده وهبی « تحفهٔ وهبی » سنده :

اصفهان شهرنده‌کی نهرك‌آدی زاینده‌رود
بر مزین باغچه‌در یاننده آنك چار باغ

دیدیکی برقطعه‌سنده‌ده شویله دیر :

شکایت کرچه تیر غمزهٔ جادولرندندر
نم چکدکلرم اما کمان ابرولرندندر
صفاهانده کوروب برچار ابرویی‌خطن‌صوردم
دیدی بو چار باغك سنبل وشبولرندندر

مبنی روز مزبورده دخی عید ایدرلر واول کون معبدلرینه‌وارمق وسلاطین وامرادن حاجات ایستمك واعدا ایله‌جنك‌وجدال ایتمك عندلرنده معتبردر وروز مزبوره‌اردبهشتکان دخی دینور فتح همزه ایله ولغت مزبوره‌نك معنای ترکیبی مانند جنت‌در یعنی جنته‌بکزر زیرا ارد مانند وبهشت جنت معناسنه‌در ماه مرقوم دخی فصل بهارك وسطی و نباتات واشجارك نشوونما وطراوتی وزمین وزمانك وآب‌وهوانك‌غایتده‌اعتدالی وقتی‌اولمغله‌کویاکه عالم جنتدن نشان اولدیغیچون بواسمله تسمیه اولدی . -- برهان‌قاطع --

ارزن [ف] طاری .

ارژنك | **ارتنك** فرهنك وزننده مانی نام نقاشك نکار خانه سی اسمیدر وچین دیارنده برتخانه آدیدر ومانیٔ مزبورك کتابی اسمیدرکه‌مجموع صور و اشکال مخترعه‌سی آنده مرسومدر وبعضیلری دیدیلرکه مانیٔ مزبورك اسمی ارژنك‌در ومانی‌بردعادرکه آنك ایچون‌وضع وترتیب ایلدیلر بعده مبالغةً آنکله تلقیب ایتدیلر وبعضلر عندنده ارژنك دخی مانی کرته‌سنده برهنرور نقاشدر وبردیوآدیدرکه مازندرانده‌رستم داستانله عظیم جنك ایدوب عاقبت‌رستمك تیغندن کیتدی وزره‌نام‌تورانی پهلوانك‌اوغلی آدیدر طوسی بن نوزرك‌یدنده هلاك اولدی . — برهان قاطع —

ارگن [ت] اصلی : « ایرمك» دن ایرکن. سن‌بلوغه ایروبده هنوز اولنمه‌مش، بکار .

تاابد قالور ایدی نفس نباتی أرکن
ص ١٦

اِرم [ع] قوم‌عاد حکمدارلرندن«شداد»ك کویا نظیرهٔ جنت اوله‌رق تنظیم وانشا ایتدیکی مشهور باغچه. ادبیات قدیمهٔ‌عثمانیه‌ده اکثریا «باغ‌ارم» طرزنده قوللانلمشدر .

اژدرها سعدآباده‌کی «چشمهٔ نوپیدا»نك، اژدرها باشی شکلنده یاپلمش اولان اولوغی .

کوردم آب حیات آقدیغن اژدرهادن
ص ٢٠٢

اژدرهانك‌خاصه‌سی زهرنشرایتمك‌اولمسنه رغماً اوندن آقان صویه ندیم « آب حیات » دیه‌رك تضاد صنعتی وجوده کتیریور و او منظره‌یی تماشا ایتمك ، او آب حیاتدن‌ایچمك ایچون سودیکنه شوق ایله :

کیده‌لم سرو روانم یوری سعد آباده

دییور . .

اسفندیار ایرانك کیانیان‌ملوکندن کشتاسبك اوغلیدر. ایرانیلرعندنده‌بیوك برقهرمان ویونانیلر عندنده بیوك برپادشاهدر . رستم زال ایله اولان ماجراسی‌مصال قبیلندن‌ایسه‌ده بوماجراوعلی‌العموم‌اسفندیارك تاریخی شاهنامه‌نك الك کوزل بحثلرندندر . اسفندیارك لقبی «رویین‌تن» در . قبل‌المیلاد ٥٤٩ تاریخنده وفات ایتمشدر .

اسکندر ماکدونیالی مشهور جهانکیرك اسمی . ماکدونیاقرالی فیلیپك اوغلی اولوب میلاددن ٣٥٦ سنه اول ماکدونیانك اوزمان پایتختی اولان « پلا » شهرنده دنیایه کلمشدر . فوق‌العاده عقل وذکاوت واقتدار وقوت صاحبی اولوب «آرسطو» نك تحت تربیه‌سنده تحصیل علوم وفنون‌ایله یکرمی‌یاشنده تخته جلوس‌ایتمشدر. اولایونانستانی، ثانیاً ایرانیانی مغلوب‌وپریشان ایده‌رك آناطولی‌یی وسوریه‌یی ضبط ایتمش ودارانك مغلوبیت ومقتولیتی اوزرینه‌مصری وبلادایرانیه ایله هندستانی استیلا ایلمشدی. آسیادن‌اثنای‌عودتنده «تابل» شهرنده اعتیاد

درجه‌سنده عرفان مملکته خادم برمسئله‌ماهیتنی حائز اولمدیغی ایچون ! بونك بویله اولدیغنه قناعت وتشبث واقعدن دولایی ندامت حاصل ایتدمسه‌ده برکره ایشه باشلامش اولدیغمدن رجوع ایده‌مدم وبوایشی یالکز باشـمه ایفا ایتدم . آرتق بردها الدائمام .

ابوطیب (ابوالطیب احمد) متنبی نامیله مشهور عرب شاعری .

اُجُم [ع] صیق آغاجلق محل، اورمان ، وحشی حیوان یاتاغی معناسنه کان «اجمه»نك جمعی. شیراجم = کوکره‌مش ییرتیجی آرسـلان .

اول ثانئ صاحبقران اول بچهٔ شیراجم .
ص ۲۳٤

اتابك اصلی (آتا بك) یعنی « بك‌بابا» اولوب ملوك سلجوقیه‌نك اولادینی تربیه‌یه مأمور اولان امرای اتراکه ویریلیر برعنوان ایدی . بونلردن بعضیلری برر مملکتك اداره‌سنه مأمور اولوب مرورزمانله کسب استقلال ایتدکلرندن «اتابکان» یاخود « ملوك اتابکیه » اسـمیله آلتنجی و یدنجی قرن هجریده بش دولت ظهور ایتمشدر .

اِحرام [ع] یوکدن معمول برنوع اوزون اورتو، یاینی درکه الك کوزلی تونسده اعمال اولنور . اکثریا آل رنکلی اولور . کبار حرملرینه مخصوص قایقلرك آرقه جهتنه سریلیر. خصوصات سائره‌ده‌ده قوللانیلیر .

بر درخت آلتنه فرش ایلیه‌یم بر احرام
ص ۳۷

احمد ثالث (غازی سلطان —) سلطان محمد خان رابعك اوغلی اولوب سلاطین عظام عثمانیه‌نك یکرمی اوچنجیسدر . ۱۰۸۳ تاریخنده طوغوب ۱۱۱۵ سنه‌سنده برادری سلطان مصطفی خان ثانیدن صوکره جلوس ایتمش و۲۸ سنه سلطنت سوردکدن صوکره ۱۱٤۳ ده فراغ و۱۱٤۹ ده ٦٦ یاشنده ارتحال ایتمشدر. باغچه قپوسنده‌والده سلطان تربه‌سنده مدفوندر .

آخطل (ابومالك غیاث بن غوث) اعاظم شـعرای عربدن اولوب نصرانی المذهب ایدی .

اخکر [ع] آتش قوری . قوره اخکر دینیلور هم کولنه خاکستر .

اَخلاط [ع] طب قدیمه نظراً بدن‌انسانده وجودی مفروض درت عنصرك بهری اولان « خِلط » جمعیدر . اخلاط اربعه = دم، بلغم ، صفرا ، سودا .

قیلوب اخلاطی فصد بیمحل تحریك اولمشدی
خلل طاری مزاج دولت اسلامیان اوزره
ص ۲۸

لسانمزده یالکـز جمع صورتنده‌مستعملدر. ۲۱۷ نجی صحیفه‌ده مندرج فارسی تسدیسك اوچنجی پارچه‌سـنده کی : « بر اعتدال همه خلطها زیکدیکر» مصراعنه نظراً فارسـیده مفردی‌ده قوللانیلیر .

ادهم [ع] قاره یاغز آت .

اذفر [ع] کوزل قوقولی شی . مشـك اذفر .

ارد [ف] کردوزننده‌شبیه‌ونظیر معناسنه‌در (اردی بهشت) درت معناسی وار اول آتش‌که معروفدر عربیده ناردیرلر ثانی سنهٔ شمسیه‌دن‌ایکنجی آی‌اسمیدرکه آفتابك نوربرجنده مکثی‌مدتدر ثالث هرماه‌شمسیدن اوچنجی‌کون آدیدر رابع اسم ملك‌الجبال‌در یعنی طاغلر محافظه‌سنه مأمور اولان‌فرشته اسـمیدر و اردی بهشت آینده واقع اولان امور ومصالحك تنظیم وتمشیتی اکا متعلق‌در وفارسیان بیتلرنده نام‌ماه نام روزایله‌متوافق اولدقده‌اول‌کون جشن وعیدایتمك قاعده‌لرینه

«حماد» اسمنده‌كی مخدومندن بشقه اولادی اولمدیغندن سالف الذكر مطالعه دوغری دكلدر. (٣) «حنیفه» كلمه‌سنك مذكری اولان «حنیف» عابد معناسنه اولدیغندن امام اعظمك دین مستقیمه مائل اولمسی « ابو حنیفه » كنیه سیله اشتهارینه باعث اولمشدر .
[« نخبهٔ وهبی » ده كوریلن :

هم تحنف حنفی مذهبی اوزره اولمق
استقامت ایله‌مسلم اولان آدم‌ده‌حنیف

بیتنه نظراً بو ذاتك مطالعه‌سی دوغرودر . فلله دره ...]

(٤) « حنیفه » عراق لغتنده « محبره »یعنی «دیویت» معناسنه‌اولوب مشارالیه‌بلنده‌دیویت طاشیدیغندن « ابوحنیفه » تسمیه‌اولنمشدر .
(٥) «حنیف» باطلدن حقه میل معناسنه كلیر. دین ابراهیم ده حنیفدر . امامك دیویت كزدیردیكی حقنده‌كی روایت ضعیفدر . «ابوحنیفه» عابدلرك الكبیوكی معناسنه‌ایمش . « حنیفه » شریعت معناسنه‌ده كلیرمش . ابوحنیفه «شریعت باباسی» دیمكمش . .

بو مختلف معلومات وایضاحات غزته‌ستونلرینی دولدیردقجه شوقه كلن علی كمال بك متصل «پیام ایام»لرنده مقاله‌صاحبلرینی آلقشلایور و : «ابوحنیفه» مسئله‌سنه دائر قارئلرمزدن آلدیغمز فاضلانه وواقفانه مكتوبلری پی‌درپی غزته‌مزه‌درج ایتدك. ینه‌ایده‌جكز. خلقمزك قدرت اتقاسنه ، صلابت اعتقادینه دلالت ایدن بویله بلند پایه‌مباحثه‌لر مطبوعاتمزك روحنی تنزیه ایلر ، قدرینی آرتیریر . بارقهٔ حقیقت مصادمهٔ افكاردن‌چیقار ... الخ »دییوردی. بو تقدیر و تشویق كورن زمرهٔ متفكرین تتبعاتنه برقات دها كرمی ویره‌رك اوزون اوزون مقاله‌لر یازییوردی . آرتق بومسئله كونك مسئله‌سی اولمشدی . خلق هر دردینی اونوته‌رق وقتنی بوكا حصر ایتمشدی . فقط یازیلان مقاله‌لر اوقدر چوقدی كه هر كون غزته‌نك تكمیل ستونلری بونلره حصر وتخصیص ایدلسه ینه كافی كلمزدی. نهایت مسئله‌نك كافی درجه‌ده تنور وحقیقتك تظاهر ایتمش اولدیغندن بحثله بشقه ایضاحاته لزوم قالمامش اولدیغنك غزته ایله اعلانی مجبوریتی حاصل اولدی .

علی كمال بكك وطنه ایتدیكی خدمتلرك الك بیوكلرندن بریسی بو « ابوحنیفه» كنیه‌سی حقنده واقع اولان استیضاحیدر . یازیلان مقاله‌لرك احتوا ایتدیكی افكار ومطالعات وصاحب پیام طرفندن بذل ایدیلن تقدیرات وتشویقات راقم الحروف ایچون بیله موجب شوق اولیوردی. مع التأسف عجزم سببیله مناقشه‌یه‌قاریشه‌مامش ویالكز حیرانلغمی‌افاده ایدن شویله بربیت سویله‌مشدم :

چیقدی بر بحث حنیفه‌یله نه‌لر میدانه
صاحب علم وفضیلت نجه انسان چیقیور !

مقاله صاحبلرینك بوبحثه متعلق اولان وقوف ومعلوماتلرینه باقیلیرسه ندیمك بیله ٣٩ نجی صحیفه‌ده مندرج :

علوم بوحنیفه‌یله درون سینه‌سی مملو

مصراعنی بونلر ایچون سویله‌مش و بو خصوصده ایكی عصر اول كهانت شاعرانه كوسترمش اولدیغنه انسانك ایناناجغی كلیر!

خلقمزك علم وعرفانه قارشی كوستردیكی بو جوش وخروشی كوره‌رك علی كمال بك كبی بنده مملكته برخدمت ایتمش اولمق اوزره « ندیم »ك یاكلش وآكسیك دیوانی تصحیح وغیر مطبوع اشعارینی جمع وترتیب ایله بر «كلیات» وجوده كتیرمك ایسته‌دم وهر كسدن ممكن اولان معاونتك ایفاسنی بالدفعات غزته‌لرله رجا ایتدم. قولاق‌ویرن‌اولمادی. عجبا نیچون؟- ندیمك دیوانك طبعی « ابوحنیفه » مسئله‌سی

ابن سبيل [ع] « ابن السبيل » يولجى. « ابن» مداوم وملازم معناسنه مجازاً مستعملدر . عرف شرعده زادو ذخیره‌سی قالمیوب بلده‌سنه رجوعدن عاجز اولان یولجی‌یه دینورکه بیت‌المالدن حصه‌سی واردر .

یولجیدر ابن سبیل اولدی تجاوز کچمك بیل حقیقتده یوله اهل لغت دیدی مجاز (نخبهٔ وهبی)

ابن عباد (صاحب ابوالقاسم اسماعیل -) مشاهیر وزرا وادبادن اولوب آل بویه‌دن مؤید الدوله‌نك و بعده برادری فخرالدوله‌نك وزیری ایدی . کرم و سخا وعلو جنابده بی نظیر اولدیغی کبی علوم متنوعه وشعر و ادبیاتدن دخی بهره‌مند اولنغله دائره‌سی مجمع علما وفضلا اولمشدی . علمای معاصرینیله اولان ماجرالری واحسان وکرمنه متعلق حکایات ونوادری مشهوردر . ۳۲٦ تاریخنده طالقانده وبر روایته کوره « اصطخر » ده طوغمش و ۳۸۵ تاریخنده « ری » ده وفات ایتمشدر . حقنده اعاظم شعرا طرفندن سویلنمش مدحیه ومرثیه‌لرك حد وحسابی یوقدر . . . .

— قاموس الاعلام —

ابوالفتح فاتح سلطان محمد خان ثانی .

ابو بکر اتابك (- بن سعد) فارسده حکم سورن اتابکیان ملوکنك آلتنجیسی وزنکی بن مودودك تورونی ایدی . عادل ومحب علما برپادشاه اولوب سعدئ شیرازی کلستانی بونك نامنه تألیف ایتمش وحقنده مدحیه ومرثیه‌لر سویلمشدر.

ابو حنیفه (امام اعظم نعمان بن ثابت) اهل سنت ائمهٔ اربعه‌سنك برنجیسی اولوب شریعت غرای محمدیه‌نك برركن اعظمیدر . ۸۰ تاریخنده کوفه‌ده دوغمشدر . ابوحنیفه‌نك مذهبی دولت علیهٔ عثمانیه زماننده زیاده‌سیله توسع وتعمم ایدوب بودولتك مذهب رسمیسی حکمنه کچمشدر . بوکون کرهٔ ارضك اوزرنده بولنان اهل اسلامك نصفندن زیاده‌سی واهل سنتك قسم اعظمی بومذهبه تابعدرلر. ۷۰ یاشنده وفات ایتمشدر. امام اعظم حضرتلرینه نیچون «ابوحنیفه» دینلمش اولدیغی کچن ۱۳۳۷ سنه‌سنده « برطفل ابجدخوان » طرفندن علی کمال بکه سؤال اولنمسی اوزرینه بوکا جواب ویرمکده‌کی عجزینی اعتراف ایدن میرمومی الیه بومهم نقصانك اکمالنی ارباب کماله حواله وبوخصوصه دائر یازیله‌جق مقاله‌لره غزته‌سنك ستونلری آچیق اولدیغنی اعلان ایتمشدی. بومسئلهٔ مهمهٔ شرعیه ارباب دانش وعرفانی پك چوق اشغال ایتدی . همان بر آی قدر « پیام صباح » ده هرکون بر قاچ مقاله اوقودق . امام اعظم حضرتلرینك « ابوحنیفه » کنیه‌سیله اشتهاری حقنده‌کی اسبابی هرکس بر صورتله ایضاح ایدییوردی . (۱) ایلك مقاله‌یی یازان ذاتك فکرینه کوره برکون امام مشار الیه حضرتلرینه برکیمسه مراجعت ایدرك طهارت ایدیلن برعضوك صورت طاهریتی حقنده ایضاحات طلبنده بولنور. امام اعظم حضرتلری کریمهٔ محترمه‌لری «حنیفه»نك بوبابده‌کی رأینی سؤال بیورور. اوده شویولده جواب ویرر: « یك قابلری بیقاندقده تمیزلندیکی نصل‌که غجیرتیلرندن آکلاشیلیرسه طهارت ایدیلن بر عضوکده طاهر اولوب اولمدیغی غجیرتیسندن استدلال اولنور. » بوجوابی تقدیر وتحسین بیوران امام اعظم حضرتلری اوکوندن اعتباراً «ابوحنیفه» کنیه‌سنی قبول ایدر . (۲) امام اعظمك «حنیفه» اسمنده کریمه‌سی اولمیوب

وسائر مسیره‌لرده دخی کندیسی وسائر وکلا
مکمل کوشکلر وباغچه‌لر یاپدیره‌رق ذوق
واکلنجه‌یی هرشیئه ترجیح ایتمکده ایدیلر .
۱۱۴۳ سنه‌سی ربیع‌الآخرنده سلطان محمود
اولك جلوسلرینی انتاج ایدن وقعه‌ده قتل
اولنه‌رق جثه‌سی اشقیانك ید انتقامنه تسلیم
اولنمغله پاره‌لنمش ویالکز برقاچ پارچه‌سی
خفیاً طوپلانه‌بیلوب شهزاده‌جامعی قربنده انشا
ایتمش اولدیغی سبیل اتصالنده واقع حظیره‌ده
دفن اولنمشدر . کندیسنك طبیعت شعریه‌سی
دخی اولوب حضرت پادشاهی دعوت معرضنده
سویله‌مش اولدیغی شو قطعه جملهٔ
اشعارندندر :

نکاه التفاتك مایه‌دار عزوشان اولدی
خطاب مستطابك روحبخش جسم وجان اولدی
عجبمی قیلسه‌ك احیا مقدم لطفکله خنکارم
قولك برذره‌یم ذاتك بکا مهر جهان اولدی

شهزاده باشنده دارالحدیث ، جامع ، کتبخانه ، چشمه و سبیل ، کاغد خانه‌ده جامعی ووطن اصلیسی اولان نوشهرده وسائر محللرده برچوق خیراتی واردر .

— قاموس الاعلام —

ابراهیم پاشانك کتابهٔ سنك مزاری :

هوالخلاق الباقی

ایتدی ابراهیم پاشا چون وفات
رحمت ایتسون روحنه رب العباد
صدراعظم اولمشیدی سابقا
نیجه خیرات ایلدی اول خوش نهاد
اولدی چوق خیره موفق طوغروسی
لازم ایتمك روحنی خیر ایله یاد
ایتمکه حاجت نه تطویل سخن
وصفدن عاریدر اول عالی نژاد
فوتنه عاصم دیدم تاریخ آنك
روحك ابراهیم پاشا اوله شاد
۱۱۴۳

ابلق [ع] آلاجه باجاق ، کوستریشلی آت .

ابن الزکا (ابن زکی‌الدین)

(ابوالمعالی محیی‌الدین محمد ابن علی) حضرت عثمان بن عفان نسلندن اولوب علم وادبیله وفصاحت وبلاغتیله مشهوردر . کوزل اشعاری وبلیغ خطبه‌لری ومنشآتی واردر . ۵۵۰ تاریخنده دمشقده طوغوب صلاح الدین ایوبی‌یه انتساب ایتمش واونك طرفندن دمشق وبعده حلب قاضیسی اولمش وقدسك فرنکلرك یدندن استخلاصنده غایت بلیغ برخطبه ایراد ایتمشدی ۵۹۸ ده دمشقده وفات ایتمشدر .

— قاموس الاعلام —

ابن العمید (ابوالفضل محمد بن حسین) پدری نوح بن نصر سامانینك کاتبی اولوب بومناسبتله اهل خراسانك عادتی اوزره عمیدلقبیله تلقیب اولنمشدی . کندیسی ایسه آل بویه دولتنك اخص رجالندن اولوب عضد الدوله‌نك پدری اولان رکن الدین ابوعلی حسینك رئیس الوزراسی ، انشا وکتابتده عصرینك فریدی ایدی . ادبیاتده وحفظ اشعار واخبار عربده وتاریخده یدطولی صاحبی اولدیغی کبی علم هیئت ونجوم وسائر فنوندن دخی بهره‌سی وار ایدی . هله سیاسیات وادارهٔ ملك فننده وفن حربده بی نظیر اولوب اخلاقی دخی غایتله ممدوح ایدی . آنجق تریس وقولنج علتلرندن بیزار وخستهٔ مزاج ایدی یکرمی درت سنه وزارت ایتدکدن صوکره (۳۶۰) تاریخنده وفات ایتمشدر . عضدالدوله‌نك معلم ومربیسی بولنمشدر . . .

— قاموس الاعلام —

ابن حاجب فقهای مالکیه‌دن . «شافیه» « وکافیه » عنوانلی اثرلرك صاحبی .

بیوك خاندان خلافت وسلطنتك ایكنجیسی اولوب عم حضرت نبوی عباس (رضه) ك نسلنه منسوب بولنمغله بو اسمله شهرت بولمشلردر.

آهك [ف] كیرج .

آهو [ف] جیلان : آهو كوزلی . آهوی حرم = مكهٔ مكرمه‌ده حرم كعبه‌ده بولنان ، صیدی ممنوع اولان آهو .

آرزوی زخم نوك تیغ غمزه‌كله سنك
تنك اولور ای شوخ وادیٔ حرم آهولره
ص ۱۷۱

اولسون خطالرن امین مانند آهوی حرم
ص ۲۳٤

یدنجی كور صحیفه‌ده مندرج :

مجد وشرف پیرایه‌سی نازنده آهوی حرم

مصراعنده‌كی « آهوی حرم » دن مقصود حرم همایونده‌كی شهزاده‌در .

آیاز [ت] « آی » دن . قیشین آچیق هوالی واكثریا مهتابلی كیجه‌لرده حكم سورن قورو صوغوق .

« ٤١ » نجی صحیفه‌ده مندرج :

دوشوب بو كیجه توارنجه فكر كالله هزار
آیاز قصه سن ایتدی صباحه دك ازبر

بیتنده‌كی « آیاز » دن هم صوغوق همده سلطان محمود غزنوینك « آیاز » اسمنده‌كی ندیمی قصد ایدلمشدر. سلطانك فوق العاده توجه ومحبتنه مظهر اولان ایازك قصه‌لری پك چوقدر. بو قاریكی بیتده ذكر ایدیلن قصه ـ كل و بلبل مناسبتیله تخطر ایدلدیكنه نظراً ـ حسن وعشقه عائد برقصه اولمق لازم كلیر ... قائلی مجهول اولان آتیده‌كی قطعه محمود وایازك مناسبتلری حقنده برفكر ویره‌بیلیر :

عشق مشاطه ئیست رنك آمیز
كه حقیقت كند برنك مجاز
تا بدام آورد دل محمود
بطرا زد بشانه زلف ایاز

آینهٔ اسكندری آرسطو حكیمك مخترعی بر آینه‌دركه اسكندریه شهرنده مرتفع برمحل اوزره نصب اولنمشدی خاصه‌سی بو ایدی كه میانلرنده خصومت اولان افرنج طائفه‌سی شهر مزبوره قصد ورودلرنده یوز میلدن زیاده مسافه‌دن اول آینه ایچره منعكس وهیئتلری مشاهد اولور ایدی بر كیجه پاسبانلر غافل بولنمغله فرنكلر فرصت بولوب اول آینه‌یی آلوب دریایه القا ایلدیلر وآرسطوینه دریادن اخراج ایلدیكی منقولدر وآفتابدن دخی كنایه اولنور . (برهان قاطع)

جلاویرمش ایسه آینهٔ اسكندره رسطو
ص ٥١

ابراهیم (خلیل الله علیه السلام) انبیاء عظامدن اولوب احوال واوصافی قرآن كریمده مصرحدر . اوغلی اسماعیلی ذبح ایدركن من طرف الله بر قوچ اینوب اوغلنك قورتارلدیغی مشهوردر .

ابراهیم پاشا (داماد ـ) سلطان احمد ثالث حضرتلرینك فوق العاده نظر التفات ومحبتلرینی جلب ایتمش رجالندن اولوب صهریت شرفنه نائل اولمش وپادشاه مشارالیهك اواخر سلطنتنده اون اوچ سنه‌یه قریب مدت مسند صدارتده بولنمشدر. ۱۱۳۰ تاریخنده ركاب همایون قائمقاملغندن صدارته ترفیع اولنه‌رق ، كندیسی عاقل ومدبر بر وزیر ایدیسه‌ده ، حربدن متنفر وذوق وصفایه مائل اولمغله زمان صدارتنده استانبولده سفاهت درجهٔ اعتدالی زیاده‌سیله كچشمدی . ابراهیم پاشانك بشكطاشده یاپدیرمش اولدیغی چراغان یالیسی امثالسز وشایان تماشا بربنای معلا اولوب حتی آرا صیره اورایه حضرت پادشاهی دخی دعوت ایدرمش ؛ كاغدخانه‌ده

ایدر ، یوزده‌کی بروشه‌لری [illegible] ایوزنده‌کی
چیزکیلری طالغه‌لر نصل دوزلتیرسه ـ بر
آنده ازاله ایلر ایمش ...

بونك ایچوندرکه بهار حسنی صولمش ،
تازه‌لك لطافتی کیتمش اولان قادینلر چشمهٔ
شبابی ، بوسحر آمیز صویی خریطه اوزرنده
آرایوب دورورلر ایدی . شرقیونك آب
حیاتی کبی بوچشمه‌ده نایاب ! نه اولوردی ،
بو چشمه‌لر بولونسه و یاخود داها دوغریسی
اولسه ایدی ! دنیادن‌ده فانیلك کیدر ،
« لیت الشباب یعود یوماً ! » تحسرینه‌ده محل
قالمازدی !

شو تفصیلاته کوره شرقیونك آب حیاتی ،
غربلیلرك آب شبابی اصلاً برشی‌در . تازمان
قدیمدن بری مخیلات بشریه‌ده تداول ایدن
براعتقاد مشترکدر . اولمه‌مك ، عافیت بدنی ،
طراوت شبابی الی‌الابد محافظه ایتمك ، توکنمز
برثروته نائل اولمق مسعودیت حیاتیه‌یی تأمین
ایدن خصوصلردن دکلمی ؟ بوسعادتلره بالطبع
مفتون اولان ابنای آدم عالم حقیقتك درشتلکارینه
قارشی او اسباب سعادتی خیاللرنده ایجاد
ایتمشلر ، حقایق واضحه‌دن زیاده غرائب
احواله اینانمغه میال اولان طبایع بشراوزرنده
بوخیالات قوت بوله بوله عادتا اعتقاد مرتبه‌سنه
کلمشدر ....

محیط المعارف ـــ **امرالله افندی**

هرکس کبی ندیم‌ده بو اعتقاد ایله :
بوس لعلك شویله سیراب زلال ایلر بنی
کیم کورن آب‌حیات ایچمش خیال ایلربنی
دیمشدر . ص ١٧٩

آبستن [ف] کبه .

آبشار [ف] صوشاریلتیسی § سعد آبادده‌کی چاغلیان .

آت میدانی [illegible] سلطان احمد [illegible] .

آذینه [ف] جمعه .

آردبیل آذربایجان داخلنده « سبلان » طاغنك شرقی اتکنده ، آراس ایرماغنه منصب اولان قره صویه تابع بردره‌نك اوستنده قضا مرکزی برشهردر . ١١٤٠ تاریخ هجریسنده آذربایجانك اکثر طرفلریله برابر بغداد والیسی احمد پاشانك قوماندامی آلتنده سوق اولنان عثمانلی اردوسی طرفندن ضبط اولنه‌رق برمدت دولت عثمانیه‌نك النده بولنمشدر .

آرسطو یونان قدیم حکماسنك اشهر و اکبری اولوب ملك‌الحکما لقبیله تلقیب اولنمشدر . میلاددن ٣٨٤ سنه اول ماکدونیانك استاچیره شهرنده طوغمشدر . یکرمی سنه افلاطونك حلقهٔ تدریسنده بولنمش ، خالکیده شهرنده وفات ایتمشدر .

آرغون جنکیزك سلاله‌سندن هلاکونك طورونی .

آستین [ف] اثواب یکی .

آسیب [ف] مصیبت .

آشتی [ف] باریشقلق ، صلح .

آصف آباد بشکطاشده‌کی سرای آصفی § بو سرایك بولوندیغی یر .

آغمق یوقاری قالقمق ، یوکسلمك ، یوقارییه میل ایتمك .

قیلدن آغار ای شوخ ترازوی محبت
ص ١٣٧

آل عباس (عباسیلر یاخود بنی عباس وخلفای عباسیه) عهداسلامده خلفای راشدیندن صوکره تأسس ایدن ایکی

لغتچه

ا

آب حیات | **آب حیوان** — ایچن کیمسه‌یه کویا حیات ابدیه‌ویرن برصوکه‌چشمه‌سی ظلمات ایچنده ایمش ... ‖ حیات چشمه‌سی .

مترادفاتی : آب اسکندر. آب جاودان. آب جوان . آب خضر . آب زندکانی .

. — حیات چشمه‌سی کتب شرقیه‌ده روایت ایدلدیکی اوزره ظلمات ایچنده برچشمه ایمش. بونك صوینی ایچنلر حیات ابدیه‌یه ویا طول عمره نائل اولورلرایمش. اسکندر ذوالقرنین بوچشمه‌یی آرامش بوله‌مامش ، اسکندردن اول خضر والیاس علیهماالسلام‌ده آب حیاتی طلب ایتمشلر ، بولمشلر ، صویندن ایچمشلر . صوکره الله تعالی حضرتلری چشمه‌یی آنلرك کوزندن نهان ایتمش. بونك ایچون اسکندر اوقدر آرادیغی ، ظلماته قدر کیتدیکی حالده بوله‌مامش .

ایشته آب حیات حقنده کتب شرقیه‌ده کوریلن ، منقولات اساطیریه‌ده تداول ایدن معلومات بوندن عبارتدر . بو روایاتده آب حیاتك خاصه‌سی تصریح ایدیلیور . فقط محلی مجهول . عجبا هانکی اقلیم نهانیده‌در؟ ظلمات ایچنده بر یرده . معدومه وجود ویرمك ایچون بویله برتأویله مراجعت ایتمك طبیعیدر.

اسکی جغرافیا کتابلرنده ماورای معموره‌ده غیر مکشوف اولان بتون یرلره ظلمات نامی ویریلیردی. حتی قدمای جغرافیون بحرمحیط اطلاسی‌یه بحرمظلم نامنی ویرمشلردی. چونکه بودکز تماماً مجهوللری ایدی . وقوف جغرافیلری غرب جهتنده منتهای ربع مسکون عد ایتدکلری جزائرخالدات یعنی شیمدیکی قناریه آطه‌لرینی اوته‌یه کچمه‌مش ایدی . آنلرجه بحرمحیط اطلاسی‌وبونك‌ماوراسی هپ ظلماتدن معدود ایدی .

بو توجیهه کوره دیمك اولیورکه فانیلری ابدی ایتمك خاصه‌سنه مالك اولان صویك منبعی آمریقا طرفلرینه‌دوشه‌جك. آوروپالیلرك قرون وسطاده آب جوانی ویا عین‌الشباب نامیله تخیل ایتدکلری چشمهٔ معروف‌ده قطعهٔ مذکوره‌نك کشفندن صوکره بوطرفلرده‌یعنی آمریقا سمتلرنده آرانمیورمی ایدی ؟....

قرون وسطاده آوروپاده همان عمومیتله جاری اولان بواعتقاده نظراً آب جوانی‌اویله برچشمه‌ایمش‌که جنت‌ارضدن چیقار، صولری، الماس پاره‌لری، آلتون‌پارچه‌لری ایله پارلایان برزمین‌اوزرنده جریان ایدر ایمش؛ بوصویی ایچنلرده حیات‌ابدیه‌یه نائل اولورمش. پیرلره شبابی ، پیرامش چهره‌لره طراوتی اعاده

لغتچه

« تذكرهٔ صفائى » ده كوريلن بر تقريظدر

مدرسين كرامدن نديم احمد افندى حضرتلرينك تحرير ايلديكى تقريظدر :

حبذا مجلهٔ جليلهٔ پاكيزه اداكه هر سطر دلنشينى رشك فرماى ابروى دلبران خطا وهر كلمهٔ عنبر آكينى سرمايه بخش طبلهٔ عطار صبادر رياض خاويسنده تذكرهٔ رياضى بر غنجهٔ نودميده ويتيمهٔ ثعالبى بر شبنم چكيده وريحانهٔ شهاب خفاجى بر سبزهٔ خوابيده‌در بر مجموعهٔ نفيسه‌دركه هر صحيفه‌سنده بر نيجه شاعر پاكيزه ادانك خامه‌سى نمايان وبر مسيرهٔ خاطر كشادركه هر كوشه‌سنده بر قاچ دلبران معنىٔ بيكانه خراماندر هزاران شاباش وآفرين خامهٔ خوش اداى صفائىٔ سخنسرايه كه بوكونه بر بزم صفايه ترتيب ساز وپيمانهٔ حسن ادا ايله احبابى سركرم و سر انداز ايلدى

پاك ادا تذكرهٔ بى بدل　　منظر ارباب دل اولسه محل
طرحى دلارا واداسى سليس　　طرزى پسنديده وطورى نفيس
رشك صفائىٔ هنر پروره　　ويردى بوتأليفى صفا دللره

حرره الفقير الحقير
احمد نديم

اول سرور کائنات و مفخر موجودات روح شریفنه‌که دفتر نبوت ذات پاکیله ختم اولدی فی‌الحقیقه بوکتاب جلیل و بو اثر نبیل برنسخهٔ غرا ومجلهٔ عالم آرادرکه فن تاریخده نظیری بو آنه‌کلنجه مشهود دیدهٔ اولی‌النها اولمش دکلدر هرسطرنده نیجه قصص عبرتنما مسطور وهرکلمه‌سنده نیجه مناقب حیرت افزا مذکور وهرحرفنده نیجه معانیٔ دلارا مشعور اولمغله مطالعه‌سی متصدیٔ حل وعقد امور جمهور اولان ملوك عظام ووزرای کرام حضراتنه نیجه اموردە دلیل راه ونیجه خصوصده باعث انتباه اوله‌جغی امر مقرردرکه وقایع عصروحوادث یوم وشهر اوقات سالفه‌ده‌کچن نظائرینه مقایسه اولنوب اول بابده وجه مناسب نه اولدیغی ظاهر ورأی حسن نه کونه ایدوکی هویدا وباهراولور پس بووجهله تعاطیٔ فن‌تاریخ موجب نظام دین ودولت ومستلزم استحکام ارکان سلطنت وسبب‌ازدیاد قدرت وشوکت اولمغله بویله فن عظیمده بونك کبی برکتاب جسیمك ترجمه‌سیله تعمیم نفعنه همت بیورملری دیباجهٔ کتاب القاب شریفه‌لریله زینت‌یاب اولان پادشاه فریدون غلام شهریار دارا احتشام نقاوهٔ خوانین روی زمین خلاصهٔ ازدواج ماء وطین حرزالامان جهان وجهانیان فرمانفرمای روم وعرب‌وایران حضرتلری ایله صداعظم‌واکرم وبدر اجل‌وافخم ودامادخاص‌الخاص محترملری وزیر آفتاب ضمیر ومشیر مشتری تدبیر حضرتلرینك دفتر خیرات وحسنا-تلرینه ثبت اولنه‌جق مثوباتدن ایدوکنده اشتباه یوقدر حق سبحانه وتعالی جل‌جلاله اول خاقان عالیشانی سریر عالم مصیر خلافتده وصدر اعظم خیر اندیشن مقام عالیٔ صدارتده واولاد واحفادامجادلرین‌ریاض‌سرور وبهجتده وبالجمله‌شیخ‌الاسلام ووزرای عظام وعلمای اعلام وارکان کرام واتباع وخداملرین حظیره اخلاص وصداقت وعبودیتده مدی‌الشهور والاعوام بردوام ایلیوب سایهٔ رأفت ومرحمتلرنده بو ذرهٔ محقر ویتیم کمقدر بنده‌لرین دخی اقتفای طریقهٔ اجداد ایله مقضی‌المرام ایلیه آمین عون حق ایله اشبو اوراق پریشانك تسویدی بیك یوز قرق ایکی سنهٔ مبارکه‌سی شوال شریفنك یکرمی بشنجی جمعه کونی بعدالصلواةالجمعه رسیدهٔ درجهٔ اختتام اولمشدر فلله‌الحمد والمنه.

قطعه

ندیم بنده‌که فرمان بیوردیغك تحریر   خدایه شکرکه ایردی ختامه سلطانم
قصوری وار ایسه عفوکله ایلیوب تکمیل   نه دکلو اکسك ایسه طوت تمامه سلطانم

اولدی دریچه ترهچه در قپو
تلهوفق دام طوزاق نام آد
طوز نمك و اتمك و ات نان و کوشت
آرغه دی کاریز اولوق ناو دان
چرخ فلك کبی دون اشبو ایشه
همچو توکس می نماید مرا
مفتعلن مفتعلن فاعلن

روزن و باب آچدی سعادت سکا
دنك آل آیاغیکی ای ایلچی پاشا
میریدن آل زاد و ذخیره بها
صو کبی طاغ طاش دیمه سعی ایت شها
داخی دکرمن نه درر آسیا
بویله ایشی کورمکه لایق سزا
وزن ایله طورر بو جهان و سرا

عودتکه دیدهلر اهل سخن
ای شه خوبان جهان مرحبا

★ فارسی رباعی

از سردیٔ دی که کس نیاید بیرون مرغ قفس از قفس نیاید بیرون
چون نغمه زند مطرب مجلس امروز از کنج دهن نفس نیاید بیرون

§

بر فست و نکار من نیاید بیرون آن غنجهٔ سیمتن نیاید بیرون
با آنکه زحسرت نفس آید جانم از سردیٔ دی زتن نیاید بیرون

★ خاتمهٔ کتاب اکر یسنهبدهٔ حضرت ولی النعمی اولورسه دولت علیه وقایعی آخرینه تحریر اولنه [*]

هزاران هزاران حمد و شکر اولسون اول الله عظیم الشانه که عون وعنایتی ایله اشبو نسخهٔ جلیلهنك تکمیل واتمامنی میسر ایلدی وصد کونا صلواة وسلام اولسون

[*] نور عثمانیه کتبخانهسنده موجود اولوب منجم باشی تاریخی ترجمهسنك عثمانلی قسمنی تشکیل ایدن « تاریخ فی احوال دولت العثمانیه » عنوانلی و ٣١٢٩ نومرولی نسخهدن عیناً استنساخ ایدلمشدر .

ابراهیم پاشا ایچون :

اوذات پرکرم اول‌داور ذیشان فرخ‌دم　　وزیر محترم داماد ابراهیم پاشادر
ایشی لطف ومروت پیشه‌سی بیکسلره شفقت　　وجود بیعدیلی دمره محض لطف مولادر
خدیو محترم دستور اکرم صدر اعظم کیم　　دل ودست کریمی مایه بخش کان ودریادر
رباط حشمتنده عز ودولت خادم مطبخ　　سماط دولتنده جود وهمت خوان یغمادر
اوله همواره صدر عزت و اقبالده دائم　　آنك هرایشده یار وياوری الله تعالی‌در

ابراهیم پاشا ایچون :

کلدی والحاصل آنك کبی بر دانا وزیر　　جمله تاریخ سلف خاطر نشانمدر بنم
بوسوزی عالمده شمدی یالکز بن سویلم　　سربسر ارباب دانش همز بانمدر بنم [١]
بن همان برعرض اخلاص ایتمك ایچون سویلرم　　بوقسه وصفی خارج وسع زبانمدر بنم
هم افندم هم ولی نعمتم هم ملجأم　　وصف ذاتی دائما ورد زبانمدر بنم
نیجه بروصف ایتمیم کیم لطف وجودی دائما　　سکر طوطیٔ سلك نکته دانمدر بنم
با که بسدراول شرف کردیرسه اول صدر کزین　　کیم ندیما کندی عبد آستانمدر بنم

★ لطائف [٢].

چونکه عجم ایلچی سیسك را شدا　　کیت برو و سویله بکو کل بیا
ایله عجم شاهنه بزدن سلام　　ازچه نه‌دن چون نیته نیچون چرا
ایچ طونه شالوار دی یك آستین　　کی قوشان اثواب سفر کیر یولا
طرز عجم اویدیریور ثوبکی　　کوملکه پیراهن و قفتان قبا

[١] « زبان » کلمه‌سی اوچ دفعه قافیه اولمش ..

[٢] ابن‌الامین محمود کمال بکك کتبخانه‌سنده موجود « ٦٠ » و « ٢١١ » نومرولی ایکی مجموعه‌دن برنجیسنده بومنظومه ندیمك ، ایکنجیسنده سید وهبینك اولمق اوزره کوسترلمشدر. اوقونماز بر خط ایله محرر وبرچوق بیتلری معنادن عاری اولدیغی ایچون قسماً نقل ایدلمشدر. مورخ راشدك عجم ایلچیلکی مناسبتیله یازلدیغی آکلاشیلان بو نظم ، ادا ومؤدا اعتباریله ندیمانه عد اولونه‌ماز .

للمصحح

فهم اولنمازدی نشـاط عالمك اکسیکلیکی | کورمسه‌ك رنج خماری عشرت دوشینه‌ده
زاهدا آلایش دامانك ایله شست و شو | یالـکز حالت بولنماز خرقهٔ پشـمینه‌ده

پیرو اسـتاد اولوب بولدك ندیما بی تعب
دردریای فصاحت اویله بر کنجینه‌ده [*]

★ شرقی

شمدی سعد آباده‌باق اولـکیدن اعلامیدر | کورهله دنیایی اسکی بیلدیکك دنیامیدر
بو کورینن بر مزین قصر مسـتثنامیدر | یوخسه نهرجنت‌اوزره جسر نوپیدامیدر
کوش قیلدم کیم بوکون‌ای دلربای غنچه‌لب | بردرخت آلتنده‌سن ایتمکده‌سك ذوق وطرب
ثقلت‌اولمزسه‌ق اکر برایکی ساعتجك عجب | بزده وارسه قمی افندم یالـکز تنهامیدر
اولدی بوشرقی هله‌شرقیلرك برجسته‌سی | دلـکشا در چون صبا هرنغمهٔ آهسته‌سی
سوزندیکدر عجب طرز حسندر بسته‌سی | کفته‌سی‌اما که‌بیلمم‌بسته‌دن اعلامیدر[**]

★ منجم باشی تاریخی مقدمه‌سنده

سلطان احمد ایچون :

پادشاه بحر وبر صاحبقران شرق وغرب | شهر یار هفت کشور خسرو کیتی سـتان
آسمان عز و شـوکت عالم جاه و جلال | تاجدار برحمیت مهر برج عز وشـان
درکهنده بنده‌در سر جمله شاهان جهان | تیغ قهرندن هراساندر کروه سرکشان
ذات عالیشانیدر رونق فروز تاج وتخت | مجلس عالیسیدر رشـك افکن دارالجنان
حرزجان سـلطنت نیروی بازوی جلال | رکن صولت عنصر حشمت شهنشاه جهان

[*] یالـکز بر نسخه‌ده کورلمشدر .

[**] خرم آبادك اوکندن حوضه باق تاقصره‌دك . کازمین اوزره دوشنمش بوز کبی دیبامیدر . مصراعلری‌ده بو شرقینك ناتمام بر پارچه‌سـنه عائددر . شرقینك مندرج بولندیغی نسخه‌ده بویله اکسیك اوله‌رق کورلمشدر .

صوندیغك زهرابهٔ قاتل مدد ای بخت دون
جانمه کار ایلدی احبابه تأثیر ایتمسـون

ایسته‌مزمی کندی حسنن کورمکی سویلك اوشوخ
سینهٔ صـافم کبی مرآتی تـکدیر ایتمسون

الحذر ای سنـکدل بر کره سیراب سرشك
عاشقك اظاره‌سین همرنك شمشیر ایتمسون

ایلین نومید وصلت خاطری بر مکر ایله
قائلم باری غمیله یاری دلکیر ایتمسـون

سرده برکل یوقیدر یوقسـه ندیم بیدله
رحمله تك ایلسون احبابه تدبیر ایتمسـون

★ مشـیر مجتبی حق درکهنده نوابك
کشـیده سرخله تحریر اولنمسی بابك

نه حاجت ایتمکه بر غیری وجهله تشـبیه
الی کیری یتیشـور یوز قراسی قلابك

بیـاض کردن مینا و کردن سـاقی
صـفاسن ایتدی دوبالا بوکیجه مهتابك

نتیجه ویرمسه سـودای زلفی دلده نوله
کسستـه‌در سـروکاری همیشـه موتابك

نه خوش نمایش اولور روی بحره بوزورق
بط شراب ایله‌در ذوقی عالم آبك

انیس صـافدلان اول دیلرسه‌ك آسایش
باقوب صفاسـنه آینه ایچره سیمابك [*]

★ مشـاغل ادب ارباب نظمه بیجادر
زمانه‌مزده جهل رکن شـاعریت ایکن

بلنـد اولور ینـه آوازهٔ هنر لابد
عـدو هرآینـه آمادهٔ شماتت ایکن

هنوز کچمدی خونخواره‌لکدن اول آفت
تمام غمزه‌سی سرکرم جام نخوت ایکن

غلطمی نسبتك ای شوخ مصحف حسنه
سواد خط رخك سورهٔ برائت ایکن[**]

★ جلوه کردر اول قمر حسنك خیال سینه‌ده
کوستریر کندین پری رخسارلر آیینه‌ده

برخطاب لطف ایلیه خاطر نوازاولسه‌ك دیسه‌ك
سوز کچرمی بیلمم اول لعل عتاب آیینه‌ده

[*] مخلصدن عاری اولان بو غزل یالکز بر نسخه‌ده کوراشدر .

[**] مطلعسز و ناتمام اولان بو غزلده بر نسخه‌ده کوراشدر.

★ تاریخ سبیل اغای دارالسعاده [١]

ایچنده تعمیه‌یله دیدی تاریخن ندیم آنك	بشیر آغا سبیلی یاپدی آندن آقدی هپ کوثر

غزلر [٢]

★ صابون میله کرد کدر دلده پاك اولور	چرکابی داخی لای شوی وهم ناك اولور
اولمقده خاری همسر اغیار اول مهه	بو امتنان ایله کل تر سینه چاك اولور
بسط سماط ایدرسه دخی میزبان چرخ	عاشق نمك چشیدهٔ خوان هلاك اولور
یاران عجبمی بستهٔ ناز خلوص ایسه	درهای ناب رشته کش انسلاك اولور
محسود ساغر اولسه نوله رنك وتابشی	کلغنجه رشك لعلك ایله سینه چاك اولور [٣]

صهبا کشانه مایه ده شوق ایمش ندیم
انکورمی که سرزدهٔ طرف تاك اولور

★ بلی همیشه نکه نابجای ناز ایستر	اسیری لیك سرافکندهٔ نیاز ایستر
رواج حسن بتان خط رخ طراز	همیشه بال همای پریده باز ایستر
عجبمی آه کش وسینه کوب اولورسه کوکل	مذاق تازه جنون طرح سوز وسازایستر
دوشردی فتنه‌یه تبلرزهٔ هراسانی	دیسه نکه سنی چشم ستیزه ساز ایستر
عجب نشیمن انصافه وارمی جای کذر	معاشران سخن بزم امتیاز ایستر

ندیم اولمغه شایان نظرهٔ تحسین
بوکونه شاهد معنی کرشمه باز ایستر

★ تیر غم قتلمده ممنونم که تأخیر ایتمسون	تك تسلی خاطر ویرانی تعمیر ایتمسون
باکه بسدر آب شمشیرك همان ای بی وفا	غیره لعلك تازه جان ویرمکده تقصیر ایتمسون

---

[١] ص ١٠٠ . عجبا تعمیه‌سی نه‌در ؟

[٢] بو غزللرك ندیمه عائدیتی شبهه‌لیدر . [٣] مکرر قافیه...

همیشه شهر یار عالم وصدر جهانبانی | هم اول دستور ذیشانی مؤید ایلسون مولا

ندیما بویله تحریر ایلدی تاریخ اتما من
بودلجو چشمه یی یابدی قپودان مصطفی پاشا

★ تاریخ چشمه

وزیر اعظم ابراهیم پاشای کرمور کیم | آکلماز آکه نسبت نام جعفر ملك دنیاده
جناب حضرت خان احمدك داماد ذیشانی | که بوقدر کورمه مش احسانی اعلاوادناده
پس اول دستور ذیشان ایلدی اون چشمه سار اجرا | که هر بیرینك آبی سیمه بکزر حسن سیماده

ندیم بنده اول آثار پاکك دیدی تاریخن
صواپچ کل چشمهٔ دلجوی ابراهیم پاشاده

★ تاریخ چشمهٔ شهزاده سلطان بایزید در اسکدار

شهر یاریم همم سلطان احمد کیم آنك | خدمت درکاهنه شایسته هارون الرشید
اسکداری ایلدی اغنا سحاب رأفتی | ایلیوب اجرا آنك هرسوینه جوی جدید
حق تعالی جمله اولادیله اول شاهنشهك | ایلیه کوندن کونه اقبال و اجلالن مزید

بویله تحریر ایلدی تاریخنی آنك ندیم
پاك روشن چشمهٔ زیبای سلطان بایزید

★ تاریخ ولادت

مولدین کوش ایدیجك اول نسل پاکك حمد ایدوب | بویله الهام اولدی تاریخی دل افتاده یه

روی ارضه خان احمد مهر حکمن ویریجك
نام عیسی کوکدن ایندی شبهه سز شهزاده یه

بویانمش کوییا رنك تبسمدن لب بامی
نشاط شوقله طولمش درونی عید کاه آسا

فرح دیواری اوزره نقش اولنمش غنچهٔ تصویر
ترنم طاقه آویزه اولمش بلبل کویا

سراپا فیض و حالت کوشه کوشه عالم بهجت
خصوصا بو کلستان مسرت قصر مستثنا

اکر شکلن تماشا قیلسه اقلیدیس اوقور احسنت
وکر بهزاد نقش دلپذیرین کورسه دیر حقا

یا بوفواره و بو سلسبیل روحپرور کیم
نثار ایتمکده درلر بزمه کف کف کوهر یکتا

اوللدن جام صاف روزنی تابنده قورتلدی
نیاز پرتو مهتابدن آیینهٔ دریا

بوساحلخانه یه مخصوص واردر بعض قصر پاك
که چکمز آفتابك ثقلتن شام وسحر اصلا

هله آنجق اولور بویله سرای اولورسه عالمده
مفرح دلکشا مطبوع وفاخر نازك وزیبا

ندیما بویله تحریر ایلدی تاریخ اتمامن
معلا یاپدی بو ساحلسراین مصطفی پاشا

★ تاریخ چشمهٔ قپودان مصطفی پاشا در اسکدار

شهنشاه همایون پایه سلطان احمد غازی
که شاملدر جهانه لطفی ابر نو بهار آسا

معظم شهریار معدلت پرورکه فخر ایلر
فریدون باب اجلالنده اولمغله جبین فرسا

اوخاقان جهانك صهر خاص مکرم متکاری
وزیراعظم ابراهیم پاشای فلاطون را [*]

شرف آبادی قیلدقده اوشاهنشاه ایچون بنیاد
اکا بر جویباری منبعندن ایلدی اجرا

فراوان اولمغیله آب لطف شهریاریدن
رجال دولت ایتدی اسکداری سوبسو اروا

بووالا چشمه ساری داخی اول آب مصفادن
کمال زیب ایله بنیاد قیلدی مصطفی پاشا

قپودان مکرم صدر افخم کیم سماحتده
کف جودندن آلور فیضی جوش لجهٔ دریا

وزیر بی معادل صدر کامل کیم فضائلده
دکل همسر اکا ابن العمید وبوعلی سینا

ملك خصلت معلا منزلت دستور برهمت
که ذات پاکیدر کان جهانده کوهر یکتا

شهنشه دولتنده اول وزیر آسمان مسند
یاپوب بوچشمهٔ پاکی کوزل خیر ایلدی حقا

[*] بومصراع ٩٦ نجی صحیفه ده مندرج ایلك بیتك ایکنجی مصراعنك عینیدر .

اوله مقرون انواع عنايات خـدا ذاتى | همیشه خاندان دولتن معمور ایده مولا

بومصرعله نديما سـويلدى تاريخ اتمامن
لب يمده بونازك قصرى ياپدى مصطفى پاشا

★ تاريخ ديگر براى ساحلسراى قپودانه پاشا

وزير ابن وزير پرهنر دستور دانشـور | كه‌ذات پاكيدر لطف ومكارم لفظنه معنا
يمين سـلطنت بازوى همت ملجاء عزت | امين دين و دولت آب روى ملت بيضـا
جناب مصطفى پاشاى عاليشان كه فخر ايلر | دراجلالنه وصـاف اولسه كاتب انشـا
زبان كلك كوهر بارى آغاز ايتسه تحريره | قيلار روح معانيدن مركب برسخن پيدا
لسان پاكى كاهى باشلادقجه حسن تعبيره | ايدر بيك نكتهٔ سربسته‌يى بر حرفله انها
مكارم آسـتان دولتنده بندهٔ موروث | نوازش بزم عاليسـنده مقبل چاكر برپا
مه‌نو قصر عزوجاهنه جفت زراندرزر | دراجلالنه صـبح بهاران پردهٔ ديبا
قيلوب تخمير جسم پاكنى اكسير فطنتدن | نهادين لب استعداددن خلق ايلمش مولا
ايدر صد كشورك ترتيبنى انكشت ايله تعيين | قيلار صد مشكلك تدبيرينى ابرو ايله ايما
اولور سمور نرم آسا ملايم قشرى بى‌شبهه | اكر بر كوهساره لطفى اولسه تربيت فرما
قد اوصـافنه كوته قبادر جامهٔ تعبير | هماى مدحنه تنك آشـياندر عالم معنا
بوساحلخانهٔ دلجو اوصدر مكرمت كيشك | قديمى اولمشيدى ذات عاليشـانه مأوا
قتى چوقدن تفاخر ايلر ايدى انتسابيله | نشستى ايلمشدى مسندين كردون كبى والا
زمين وطرحى اصلندن ده مستوفى ايدى ليكن | ايدوب تجديد ينه همت اودستور كرم پيرا
ييقوب خاكه برابر عرصه‌سن داخى ايدوب توسيع | بوكونه صكره قدرين قيلدى طاق چرخدن بالا
ياپلدى شمدى بررسم اوزره كيم بالا وزيرنده | بنان اعتراضه قالمادى ناخن قدر برجا
بوساحلخانه برمنشور اجلال وسـعادتدر | كه اولمش پيشكاهنده بوقصر دلنشين طغرا
زهى قصر مسـلم حبذا نومسـند خرم | بهار اما كه هردم كلسـتان اما كه پابرجا

سن بو حشمتله سریر کده سرافراز اوله سك ‌ ‌ کام آله سایهٔ لطفکده ندیم نا کام
هرشبك دولت ایله قدر اوله یاخود کیم عید ‌ ‌ هر کونك ذوق ایله نوروز اوله یاخود بیرام

★ تاریخ قصر در ساحلسرای مصطفی پاشا

خدیو پرهمم داماد اکرم آصف افخم ‌ ‌ وزیراعظم ابراهیم پاشای فلاطون را[١]
کرمده معدلتده مرحمتده جود ورأفتده ‌ ‌ نظیرین کورمه مشدر بازاولالدن دیدهٔ دنیا
درخش شمسهٔ ایوانی روی شمسدن لامع ‌ ‌ فراز طارم اجلالی طاق عرشدن بالا
ایدوب دریای سرخ ایران زمینی خون دشمندن ‌ ‌ قزلباشی غریق لجهٔ خون ایتدی سر تاپا
کلوب برکون اونور بینش دولت سعادتله ‌ ‌ دو چشم صهر خاصن قیلدی نور افزا
تماشا ایدرك ساحلسرای نزهت آبادین ‌ ‌ بوموقع اولدی منظور نکاه آصف دانا
بیوردی صهر عالیشاننه اول داور عالم ‌ ‌ روامی اولمامق بومنتزهده قصر مستثنا
هواسی بی بدل موقع کوزل آبی حیات آور ‌ ‌ همان آنجق قصوری برمعلا قصر بحر آرا
چوتعیین قیلدی رسم وموقعن طبع کرمکاری ‌ ‌ اولندی موجب فرمانی اوزره سربسر انشا
نیجه آرتیرمسون بوقصر والا آدمك عمرین ‌ ‌ که باعثدر آنك بنیادینه اول نطق روح افزا
نیجه مطبوع ودلجو اولمسون طرح دلاراسی ‌ ‌ که قیلدی اختراع آنی اوطبع مکرمت پیرا
تعالی الله زهی قصر بلند و آسمان مسند ‌ ‌ که لایق صبح عیداولسه درنده پردهٔ دیبا
صانورسك طاق کسری قصر شیریندر بدر مادر ‌ ‌ که آنلردن تولد ایلمش بوطفل نوپیدا[٢]
ایکی جانبدن آلمشلر اوطفل شوقی آغوشه ‌ ‌ اکا کویا که دریادایه اولمش کوه ایسه لالا[٣]
قفاسنده کونشدن صاقنوب لالاسی اندامن ‌ ‌ طوتار پیشنده دائم دایه سی آینهٔ زیبا
بلند وپاك ونازك اول قدر کیم آ که عالمده ‌ ‌ نظیراولماز مکر کیم طبع دستورجهان آرا
قپودان مصطفی پاشای کردون قدر عالیجاه ‌ ‌ مشیر محترم دستور عالیشان بی همتا
کتاب مدحنك برلفظنی تقریر مشکلدر ‌ ‌ بتون ارباب نظمه خاص اولنسه ملکت معنا

[١] بو مصراع ٩٦ نجی صحیفه ده مندرج برنجی بیتك ایکنجی مصراعنك عینیدر.
[٢ ، ٣] بوایکی بیت ٧٥ نجی صحیفه ده مندرج ١٤ و ١٥ نجی بیتلرك همان عینیدر.

سال تاریخنی بو پاك اثرك	ایتدی بوبیت ایله ندیم املا

جود سلطان احمد غازی
یاپدی دیوانخانه‌یی حالا [١]

★ ناتمام برقصیده

یعنی سلطان فلك مرتبه خان احمدكیم	چرخ مجهولنی رأیندن ایدر استعلام
[٢] كلمدی عالمه كلمك دخی اولماز ممكن	معرفت قدری بیلور بویله شه ذی‌انعام
دائما عادتیدر دین مبینه اعزاز	هرزمان پیشه‌سیدر شرع متینه اكرام
صید ایدر بچهٔ سیمرغ جلال و جاهی	توغنك ماهچه‌سی بی مدد دانهٔ دام
كلستان اولسه سحاب كرمندن سیراب	چمن تر بتورر حوضده‌كی فرش رخام
آسمان اولسه لهیب سخنندن پرتاب	آب اولور طاملارایدی آهن تیغ بهرام
قوت قاهرهٔ حفظی مهمساز اولسه	چهرهٔ دخت رزك اولور ایدی پرده‌سی جام
زیور خطبه‌سنه آنجق اولوردی لایق	اولسه بر منبر نه پایه اكر نه اجرام
رونق سكه‌سنه آنجق اولوردی شایان	لكه‌دار اولمامش اولسه‌یدی اكربدر تمام
مهچهٔ توغنه ممكن ایدی تشبیه ایتمك	عارض اولماسه كهی جبههٔ خورشیده غمام
رخش اجلالنه قابل ایدی تنظیر ایتمك	شیر كردونده اكراولسه ایدی زین ولجام
شهر یارا سن او سلطان معظمسك كیم	فخر ایدر بوس ركابكله سنك رستم وسام
تیغك اولسه‌یدی میاننده اكر بهرامك	رستمك خنجرینه سینه‌سی اولمازدی نیام
. . . .	. . . . [٣]
سنسك اول شه‌كه‌سكندر در اجلالكده	قابلیتلیجه بر خدمته شایسته غلام
سنسك اول نكتهٔ لفظ حرم معنی كیم	سكا بزمكده فلاطون ایده‌مز ردكلام
صدق نیتله دعامز بودر الله علیم	هردم وهرنفس وهرسحر وهراقشام
جاودان عرصهٔ حشمتده‌تك وتازایده‌سك	شویله كیم كوی اوله‌چوكانكه‌چرخ خودكام
بخت پاینده واقبال وسعادت جاوید	دشمن افكنده فلك بنده وخورشیدغلام

[١] تاریخ چیقمیور ... [٣] نسخه‌ده یری بوشدر .
[٢] كلمدی عالمه هیچ ذات همایونی كبی معرفت قدری بیلور پادشه نادره‌دان
ص ٦٧

آنده بر کوهپاره قالیونی . . . . . . [۱]
سیر ایدوب پادشاه عالیجاه ایلدیلر اساسنی انشا
شنلك اولدی کسیلدی قربانلر اولنوب دولته دعا و ثنا
قیلدی دیوانخانه‌یی تشریف بعده اول خدیو ملك آرا
کوردی کیم اولمشیدی ارکانی . . . . . . [۲]
اولمشیکن او جایکاه شرف ملجاء دوست مظهر اعدا
ناسزا ایدی کیم قاله ویران اویله دیوانخانهٔ والا
خاطر اشرف همایونی کوردی تجدید اولنمسینی روا
[۳] . . . . . . قیلدی فرمان که اولنه احیا
پس جناب وزیر پاك نهاد صدر جمجاه مصطفی پاشا
خلف دودمان مجد و شرف وارث جاه و مسند آبا
فیلسوف دقیقه دان حکم موشکاف حقایق اشیا
صهر عالی نژاد صدر کزین جدبجد آصف جهان پیرا
قپودان اولمغیله دولتله اولدی مشهور او آصف دانا
پس ایدوب همت آکا حسب الامر قیلدی بو طرحی بویله مستثنا
حبذا طرح دلپسند و لطیف حبذا رسم دلکش و زیبا
بارك الله زهی خجسته اثر بارك الله زهی بلند بنا
سقفی سقف سپهر ایله همدوش تملی کاو ارض ایله همپا
صحننك پاسبانی فصل بهار قصرینك پرده داری دست صبا
رنك و تابی محصل اوهام حسن طرحی نتیجهٔ خولیا
سجده کاه ایلر ایدی مهر آنی سایبان اولمسه یدی پرها
آنده قیشلاردی موسم نوروز عز و دولت و یردی آکه بجا
دائما عز ایله اولوب آباد صاحبینه مبارك ایده خدا

[۱] ، [۲] ، [۳] اکسیك اولان بومصراعلرك یرلری نسخه‌ده بوش اولەرق کورلشدر.

ایشته بودر اول بیت که آواز بلندین | ای غرهٔ سپهر اوزره ایشیتسن ده قولاق چك

تاریخی چیقوب احمد ثالث قلمندن
خان احمده بو سال جدید اوله مبارك [*]

★ تاریخ دیوانخانه در ترسانهٔ عامره

شهریار زمانه ظل خدا | خلد الله ملکه ابدا
یعنی سلطان احمد ثالث | تاج بخش سکندر و دارا
زیر دستنده در یدی اقلیم | تحت حکمنده در ایکی دریا
پادشاه جهان که عصرنده | اولدی معموره سراسر دنیا
پاسبان سرای مجد و شرف | پرده داران قصری عز و علا
پیشه‌سی دین احمده نصرت | کاری شرع محمدی اجرا
چاکر درکه سعادتیدر | صد هزاران سکندر و دارا
خسرو پرهم که صبح بهار | در قصرنده پردهٔ دیبا
کوکب طالع سعادتنك | پیشکاهنده آفتاب سها
لمعان رکاب اقبالی | ماهه سرمایه مهره حسن وجلا
مهچهٔ رایت همایونی | آفتاب منیره چهره کشا
اول شهنشاه عالم آرایی | نجبه خیره موفق ایده خدا
باخصوص ایلیه اکا دستور | صدر ذیشانی حضرت مولا
یعنی همنام پاك ابراهیم | صهر روشندل وفلاطون را
صهر ذیشان پادشاه کزین | فلك جاه آفتاب ذکا
زیب دیباجهٔ کتاب همم | واضع الاصل فن جود وسخا
برکون اول شهریار عالیشان | اولدی ترسانه‌یه شرفبخشا
صدر اعظم دخی سعادت ایله | سایه وش همره اولمشیدی اکا

[*] تاریخ مصراعی ١١٣٤ طوتیور . حالبوکه صحیفهٔ متقدمه‌نك ١٣ نجی بیتنه نظراً ١١٤٠ اولمسی ایجاب ایدردی ...

اخبار نقل ایتسه ایدی رایه برهمن　　بخش ایلر ایدی مژده‌سنه برنیجه بیکلك
درکاهنه دارا اوله‌مز چاکر کمتر　　پیشنده فریدون اوله‌مز بندهٔ کوچك
حق اوزره یورر طبع همایونی همیشه　　تأیید خدا در ایشی نه‌حیله ونه‌دك
فرط عظمتله کوروب اقبال وجلالن　　پر زخم حسد در تن شاهانده‌کی هر رك
اطواری پسندیده وارکانی کزیده　　هم کامل و فرزانه وهم عاقل و زیرك
بنیاد ایدیجك دست قدر دولت قصرین　　اقبال ایله اجلالدن ایتمش کل و آهك
منشور جلالن یازیجق کلك عطارد　　برجیسه صونوب دیدی که طغراسنی سن چك
تخت اوزره جلوس ایلیه‌لی فکرینی بردم　　تنظیم امور ایلمه‌دن ایتمدی منفك
بر داخی عجم تختنه ایتمزدی تنزل　　چارو بکش اولسه‌یدی اکر بابنه بابك
بهرامی بیچر دست جلالنده‌کی شمشیر　　سیمرغی قپار دست جلالنده‌کی ناوك
بربنده سن اتباع ایده‌مز حاصل کشمیر　　برخسته‌یه تیمار اوله‌مز ملکت اوزبك
ایسترسه ایدر عالمی تدبیر ایله تسخیر　　بی تیغ کران سطوت وبی تیر وبلارك
کیم اولدی هزارصدچل سال جهان چون　　شاعرلر آرارکن اکا تاریخ یکایك
بولدی اوشهك خامه‌سی بر بیت همایون　　بردره مشابه که صدف ایچره اوله تك
بر کوهر شفاف که عالمده نظیرین　　کورمش وار ایسه داخی‌قتی نادر وسیرك
حقا که زهی بیت کرا نقدر جهانکیر　　بیك بیت اوله ممکن اوله‌مز وصفنی ایتمك
اوصافنی دل هر نه‌قدر ایلسه شایان　　مدحنده قلم هرنه قدر سویلسه کرچك
برپادشهك خامه‌سنه اولمدی مسکوك　　وادیٔ سخنده بو بهین منهج مسلك
شایسته که آویزه اوله طارم چرخه　　اجلال ایله اول بیت شریف متبرك
تنك اولمغله قافیه‌سی سمت دعایه　　ناچار قلم عطف عنان ایلدی تیزجك
عمرین اوشهك ایده اوتاریخه موافق　　اجلال ایله الله تعالی و تبارك
کردون که آکا رهن قودی عز وجلالی　　هیچ اولمیه اول رهنه‌دم حشره دکین فك

اکر کیم موجب فرمانی ایله عامل اولمازسه | فریدون ایسه ده تختندن ایلر چرخ بیکانه
مرادین حکم شرع احمده تطبیقه ساعیدر | پس آنك اتباعی فرضدر هپ اهل ایمانه
جناب حقه صدق قلبنك آثاریدر آنجق | که قهر ایتمکده در اعدائی سیف قهر مردانه
چکوب تیغ جهادی حمدلله قیلدی افکنده | عدونك تنلرین خاك سیاهه سرلرین قانه
ایدوب اسلامیان ملکنده عدل آیینی اجرا | یکیدن ویردی رونق خاندان آل عثمانه
ستانبولی قیلوب انواع شهرآیین ایله تزیین | مسرتلر ایله دوندردی هرسوقن کلستانه
ایدرایران زمینی تاحدود بلخه دك تسخیر | اکر بر کره رخصت ویرسه تیغ تیز عریانه
آلوب ایران زمینی قبضهٔ تسخیره حالا | فریدون کبی اولدی شهریار ایران وتورانه
نهاوند وعراق آهنکی اولدی باعث شادی | بو کوندن صکره نوبت کلدی بر فصل صفاهانه
قیلار تاساحل جیحونه دك اکنافی غرق خون | اکر فرمان ایدرسه سطوتی شیران میدانه
اطاعت ایتمدن غیری . . . . | همان عقلی وار ایسه طوق قیلسون کردن جانه
نه کونه کاره آغاز ایتسه عون حقله ممکندر | همان عزم ایلسون اقبال ایله هریانه مردانه
بو کونه قوت طالع که وار آنده بعید اولماز | فلك تعلیق ایدرسه نعل اسبین کوش خاقانه
ندیما دستکی غیری دعایه ایله آماده | نه ممکن ایرمك اول شاهنشهك اوصاف پایانه
همان حق دائما اول شهریاری ایلیوب منصور | ایده اعداسنی افتاده دائم چاه خذلانه

اولوب نام شریفیله مزین سکه وخطبه
ویره طغراسی آرایش برات عزت وشانه

★ تاریخ سال جدید

خاقان زمان حضرت خان احمد دوران | اولدر شه شاهان جهان شمدی بلاشك
سلطان فلك پایه که کر بولسه ایدردی | اسکندر آنك نقشنی تاج سر وتارك
کاشانهٔ اجلالی ایچون مجمر اولوردی | سیمین کرهٔ ماه اکر اولسه مشبك
سرلوحهٔ آفاقه امین لفظنی یازدی | آشوب وفتن نامنی شمشیری ایدوب حك
باطل کورینور اهل بصیرت نظرندن | بدخواهنك اندیشه سی چون مذهب مزدك
شیراز بکنه سعدی نجه نظم یاپاردی | در با نلغی بولسه ابوبکر اتابك

زهی والا همای اوج پرواز جلالت کیم | دوشهبال آچدیغنجه سایه‌سی ایران وتورانه

زهی سیمرغ زرین پنجهٔ قاف مهابت کیم | کلور همچون پرستو هیبتندن لرزه خاقانه

اوپرچم زلفه‌لر کیم دونمش آنك پیشکاهنده | سرکسری خم چوکانه دوشمش کوی غلطانه

یا اول عالی ستونلر کیم آنك هر بیریسی کویا | برر والا علمدر لشکر تأیید سبحانه

اودلکش بیضه‌یی عرض ایتسه‌لر طاوس قدسی‌یه | کلوردی صدمسرت ایله اطرافنده جولانه

اوخنجر شکلنی کوسترسه‌لر سهرابه باشلاردی | امان شوکتلو خنکارم دیو فریاد وافغانه

دکل طغرا بوبر صاحبقران ملك سطوتدر | که جای ایتمش میان بندین ایکی شمشیر برانه

تعالی‌الله نه طور خوب وشکل دلکشادر بو | که هر برشیوه‌سی حیرت ویرر باقدقجه انسانه

نه‌در بورسم خاص‌الخاص کیم هیچ اولمدی منظور | نظیری دیدهٔ مشکل‌پسند اهل عرفانه

بوکونه برهنر عرض ایلمش سلطان عالیشان | جهانده وارصانور وارایسه کلسون ایشته میدانه

جناب حضرت سلطان احمدخان ثالث کیم
اولور سرپنجهٔ خورشید یال اسبنه شانه

شهنشاه جهان آرا که تاج وتختی یاننده | سریر خسرو وتخت فریدون کهنه افسانه

بوطغراسی اوله‌یدی ایرجك بازوسنه تعویذ | الندن خنجری تورك آلوب آتاردی یابانه

اکر اسفندیار ایتمش اوله‌یدی خاکپاین کحل | اووردی دست رد مژکانی تیر پور دستانه

سرراهه ایدردی چهره‌سن کسترده چون خورشید | دوچار اولسه منوچهر اول شهنشاه جهانبانه

آنك خطینه لایقدر دیمك خط شریف آنجق | مجازاً دیرلر ایدی آنی اول خط شاهانه

ثلث اولمش میسر شیخه انجق صکره اما کیم | آنك ثلثانی احسان قیلدی حق سلطان ذیشانه

که برعالی مرقع یازدی کیم کر بولسه خطاطان | مدادمشك بوین کحل ایدرلر دیدهٔ جانه

آنك برحرف عالیشانه اولماز بها آنجق | اکر ایراد هندی قاتسه‌لر محصول ایرانه

الله آلدقجه کلك عنبر افشان همایونی | دونر سرصفحه کویا نوبهار ایرمش کلستانه

اکر زرحل ایله چون شمع کلکی برالف چکسه | دونر روح دده اوستنده آنك همچو پروانه

اوشهدر کیم جهانك شهلری باب رفیعنده | ایدرلرچون کدا عرض نیازو عجز دربانه

مستقل اولمادی کیمی کیمنك وقتی قلیل
کرچه جنکیزیه خیلی مملکت ضبط ایتدی ایك
حاصلی حق سخن بودرکه دولت دیمکه
باخصوص کیم ایچلرنده عصرمز شاهنشهن
مملکتلر قیلدی احسان آکه کیم هربیرینك
ملك پورستان وکرجستان وآذربایجان
شیروان وارد بیل وداخی ایران وعراق
شمدی اماجمله‌سن بخت سعادت جمع ایدوب
هربرین ضبط ایتدیروب بربنده‌سینه آنلری
اول شهی باری قیلوب خورشید اوج معدلت
سلطنت تاجنده مانند کهر هربیریسن
صدر اعظمله قیلوب تأیید عز وشوکتن
دین ودولت خدمتنده بذل ایدوب مقدورنی
پادشاهم حق تعالی حشمتك قیلسون فزون
هرنه رتبه افتخار ایلرسه لایقدرکه بخت
مجلس حلواسنه تشریف ایدوب اقبال ایله
بویله برشبدر بوکیم تأثیر یمن وبهجتی
شمعه قارشوکلکی نظم تازه‌یه بنیاد اوروب

کیمیسی آراده‌لکده صرف سامان ایلدی
آنلری آزدمده حق مقرون خذلان ایلدی
حق همان بو دولت علیایی شایان ایلدی
خسرو روم وعرب خاقان ایران ایلدی
حسرتی چوق شهلری نالان وکریان ایلدی
هربری صدشهر یاری صاحب شان ایلدی
دهر هربیرینی تخت شهر یاران ایلدی
خطبهٔ سلطان احمد ایله شادان ایلدی
مایهٔ تدمیر اهل رفض وطغیان ایلدی
هفت اولادین چو هفت اخترفروزان ایلدی
مایهٔ آرایش و زیب فراوان ایلدی
آنی ملك وملته تعویذ باجان ایلدی
ملکنی زینت ایله رشك کلستان ایلدی
خانهٔ دستوری تشریفك بهاران ایلدی
سن کبی برشهر یاری آکه مهمان ایلدی
لطفك آنك شمع امیدین درخشان ایلدی
شوق ایله بویله ندیمی منقبتخوان ایلدی
نغمه سن رشك نوای عندلیبان ایلدی

دائما بویله افندم شوق وشادیلرله اول
نظمی بوسوزله قلم مقرون پایان ایلدی

★ در مدح طغرای سلطان احمد ثالث

زهی پاکیزه طغرای همایون ملوکانه
که واجب موجبنجه عامل اولمق جمله شاهانه

★ قصیده برای تشریف سلطان احمد

بسرای ابراهیم پاشا

هی نه شا دیدرکه دل باغن کلستان ایلدی — طبعی مانند کل شاداب خندان ایلدی
هی نه شوق دلکشا در کیم کمال فیض ایله — بوشتا ایامنی فصل بهاران ایلدی
حبذا خرم بهار ذوق وشادی وطرب — کیم بوحلوا بزمنی رشك چراغان ایلدی
حبذا شادی که بو روز طربله سنبلی — زلف عنبر ریز جانان ایله یکسان ایلدی
بویله بر روز سعیدك مثلنی آزکوردی چرخ — کرچه کیم چوقدن زمین اوستنده جولان ایلدی
آز ایرشدی حق بودر کیم بویله نورانی شبه — کرچه کیم کردون هزاران ماهی تابان ایلدی
بویله بر وقت مبارکدر بوکیم بو سالده — حق آنی ایام عید آسا نمایان ایلدی
بویله بر روز همایوندر کیم اقبالی آنی — نور بخش جبهۀ مهر درخشان ایلدی
آفتاب آمادۀ تحویل ایکن دوندی کیرو — شهریار آندن مقدم عزم جولان ایلدی
یعنی اقبال وسعادتله وزیر اعظمك — صحبت حلواسنه تشریفن ارزان ایلدی
شهریار بحر وبر فرما نروای شرق وغرب — کیم بدی اقلیمه‌دك حکمن نکهبان ایلدی
حق تعالی ذات عالیشانن ایدوب انتخاب — چون سکندر هفت اقلیم ایچره سلطان ایلدی
سرۀ بطحادن اول دم کیم طوغوب مهر کمال — کائناتی غرقۀ انوار ایمان ایلدی
اهل اسلامه نصیب ایتدی خدا چوق مملکت — نیجه شهلر کلدی بسط عدل واحسان ایلدی
واقف اولدق جمله‌نك احوالنه بیلدك که حق — وسعت ملکی رهین آل عثمان ایلدی
حق بوکیم آنجق بو رتبه امتدا وسعتی — بوهمایون دولت علیایه احسان ایلدی
دولت علیاده اوچ حالت که واردر آنلری — حق فقط برفرقۀ والایه ارزان ایلدی
بیری استقلال وبیری ملك وبیری امتداد — بو اوچی بو دولتی ممتاز اقران ایلدی
آل عباس وامیه اویله‌در کیم هر برین — برك بید آسا رقیبان بیمی لرزان ایلدی
آل ساسان وکیانه آنلره امثال اولان — برنیجه دولت که ملکه طرح بنیان ایلدی

ذاتك جهانك زيورى كان مكارم پرورى | اول كانك اولمش كوهرى شهزادكان پرحشم

سلطان سليمان جهان عزوشرفله كامران
نونخل باغ عز وشان كلغنجهٔ نخل همم

شكل وشمائلده همان كويا پدردر بى‌كمان | اول ثانئ صاحبقران اول بچهٔ شيراجم
بارى خطردن صاقلاسون ياوزنظردن صاقلاسون | دائم كدردن صاقلاسون قيلسون تبسم دمبدم
سلطان محمددر برى كويا ملكدر پيكرى | اول تخت وتاجك زيورى اول دريكتاى كرم
ذات كزيننن سيرايدن وجه متيننن سيرايدن | نورجبيننن سيرايدن مهدى ديو ايلر قسم
مانند مهر تابدار دولتله بولسون اشتهار | حشمتله اولسون برقرار عزتله اولسون محترم
شهزاده سلطان مصطفى كلغنجهٔ باغ علا | خامه‌م اولور بلبل نوا اوصافن ايتدكجه رقم
اول كوهر پرتاب وفركيم روينه ايتسه نظر | شرم ايله رخسار قمر كلكون اولور همچون بقم
دولتله اولوب كامين عز وسعادتله قرين | اولسون خطاردن امين مانند آهوى حرم
ماه نو عيد سعيد نونخل كلزار اميد | يعنى كه سلطان بايزيد آرايش خيل وحشم
فص نكين سلطنت نور جبين معدلت | خورشيد عالى منزلت شهزادهٔ نيكو شيم
دائم فراغ بال ايله خندان اولوب اقبال ايله | جمشيدوش اجلال ايله ايده جهانده عيش ودم
سلطان نعمان جهان شهزادهٔ والامكان | خورشيد ايله هم آشيان ماه منورله بهم
اقبال وشوكت دايه‌سى عزوسعادت وايه‌سى | مجد وشرف پيرايه‌سى نازنده آهوى حرم
اجلال ودولتله مدام اولسون قرين نام وكام | مانندهٔ بدر تمام اولسون شرفله محترم
داماد والا منقبت دستور رسطو منزلت | يعنى وكيل سلطنت اول داور والا همم
همنام نيكوى خليل صدر كرمكار جليل | پيرايهٔ ذكر جميل آرايش سيف وقلم
اول شاه اسكندر غلام اولوب سعادتله بكام | اولسون رضاسنده مدام اول صدر افلاطون شيم
اقبال وشوكت پايدار اجلال وحشمت برقرار | بنيان دولت استوار اجلالى افزون دمبدم
اقبال وعز واعتلا اولسون چوكلشن پرنما | آنده چو بلبل دائما كلك نديم ايتسون نغم

ذیل

★ قصیده درو صف شهزادکان سلطان احمد

(مسمط)

مسعود اوله عیدك ایا شاهنشه کردون حشم درکاهك اولسون دائما شاهان دهره ملتثم
هر ساعتك اولسون سعید اقبال واجلالك مدید هر بر کونك ایام عید هر بردمك فرخنده‌دم
ای خسرو کیتی ستان نامکده احمد درعیان دورکده اولدی بیکمان شرع محمد محترم
عدلك ایله عالم طوله ملك وملل رونق بوله انجم کبی تابان اوله نامکله رخسار درم
مطربلرك هر روز و شب قیلسونلر آهنك طرب اما اصولی فتح وضرب اولسون مقامی هم عجم
. نسك او سلطان جهان رخشك او کنده هر زمان مانندیك اولوردوان اسکندر و دارا وجم
لطف ومکارم همدمك اقبال وشوکت محرمك دورکده اولدی عالمك هر کوشه‌سی باغ ارم
صدق ایله کارك دائما درکاه حقه التجا پس اول جناب کبریا البت ایدر لطف وکرم
بو مژدهٔ فتح وظفر برقاچ کون اکلندیسه کر هیچ ویرمسون‌ای شهریز طبع همایونه الم
ای شهریار با وقار بو نکته خود پك آشکار جزئی چکیلسه انتظار خوب آکلنور قدر نعم
ناز ایتمسه بر دلربا بی‌قدر اولور حسن وبها میل ایلمز خاطر اکا بی‌لذت اولور وصلی هم
کشورکه بر محبوبدر وصلی آنك مطلوبدر ناز ایتسه داخی خوبدر وصلت مقرردر نه غم

ذيل

عربى

وليـد سـقى الخمر النـقى لامه ‏ الحصـان ولم‌ينف النقـاء من العرض
لئن هـو روّاهـا بمـاء عنـاقد ‏ فكانت سـقته ماء رمانهـا الغض

§

سـمعت من الاعراب ذكرى منازل ‏ تهيجهم صـفرا و تسـليهم قفرا
فمـا لى لم اذكر حصـار ا و خلفـه ‏ مرابع شوقاباد والحوض والقصرا
فان انالم اذكر فلسـت بغـافل ‏ فهـل قبـل نسـيان تكلفنى ذكرا
فها انا لم ابرح احنّ الى اللقـا ‏ و سـمعى الى داع وقولته بشرى

§

بعثتـك فنجـانا هنيـأ لك شربه ‏ ليلثم من فمى اناملك الغرّا
فهـذا الذى بالصـين حنّ اليـكم ‏ فسـافر فى بحر لكى يخـدم البحرا

§

رأيت وقاك الله ترسـل عائدا ‏ الى ارمد شـكواه منـه ومن بين
وانت وايم الله عينى ونورهـا ‏ فدم غرة الاعيـان واسـلم من الشـين
فكيف الاقى منـك شـمسا منـيرة ‏ وسـوف اداوى ظلمة العين بالعـين

★ نزلت نزول الغيث بالبلد المحل ‏ واحييت ارضـاً كنت فيهـا من الاهل
فمـالك فى زور الاصـاغر معتب ‏ وليس لغيث فى الخدور الى سهل
نزلت بهـا طلقـا و اقبلت باسماً ‏ و ابديت ما ابدى سـليمان للنمل
كنت زرعت الحب فى القلب حاليـاً ‏ فلابد للزراع من زورة الحقل
وانت همام و الحوادث جمةً ‏ و مثلك لم يستغن عن صـارم مثلى
اخا العزم ان خان الصـوارم لم يخن ‏ وجد اذا مال الزمان الى الهزل
يلوذ الى قرم جليل سـميدع ‏ سخى وفى طـاهر الفرع و الاصل
يخبر عن فضـل غزير و سوددٍ ‏ على وجهه سـيما النبـاهة والنبل

له خلق كالر وض يزهو و منطق
اذا لم يكن طل ينوب عن الطـل

یك دمست بكرد جام فیروزی رنك یك دست دكر بدست محبوب فرنك
هین بوس وكنار وهان سرود و آهنك چه صبر و شكیب دل چه نام وچه ننك

§

در میكدهٔ مغان نه می مینوشم نی مغبچهٔ كشید در آغوشم
زین بیش چه مشكلی كه مردم اینجا مشرب بخرندومن ریا بفروشم

§

تا چند حریف جام كلرنك نیم نظاره بیار وكوش برچنك نیم
انصاف بده زمانه انصاف بده ایندل نه ز آهنست وخود سنك نیم

§

كاهی كه شوم بېزم ای نور بصر وان آینهٔ مروق آید بنظر
بر كیر پیالهٔ و آواز بده بیچاره ندیم زار بنكر بنكر

§

چون سینهٔ نی بر خروش آمده ام همچون خم می تمام جوش آمده ام
بالله چه خوش آمدم كه در مجلس می همپای صدای نوش نوش آمده ام

§

آمد زدرم مست بت او باشی با كاسهٔ چینی و سبوی كاشی
كفتا توكنون چنانكه من خواهم باش چون من بروم چنانكه خواهی باشی [۱]

§

ای ساقیٔ كاروی و سهی سر و طناز پر كن قدحی ازان می سینه كداز
وی مطرب خوشلهجه دمی بهر خدای طنبور بنه زدست و خاطر بنواز [۲]

§

* منشین چون نالهٔ زنجیر بخانه شاید كه نهم نام تو سودای روانه
پای تو مكر خامهٔ تقویم نویسست تاچند بكردی تو چنین خانه بخانه
درمنزل ما باز بیا ازپی این عذر تا باتو چراغی بفروزیم شبانه

§

شهر استانبول در هركوشه صد مهپارهٔ مال قارون باید ومهرز ز آهن پارهٔ

---

[۱] بر سنك زدم دوش سبوی كاشی سرمست بدم كه كردم این او باشی
بامن به زبان حال میكفت سبو من چون تو بدم تونیز چون من باشی
عمر خیام

[۲] بوندن اولكی صحیفه‌ده مندرج دردنجی رباعینك همان عینیدر .

رباعیلر

ای خواجه زدل کره کشودن باید وین آیینه‌را بسی زدودن باید
خامش بنشین زکفتکو ناید کار کفتن سهلست آزمودن باید

§

این رازکه اهل دل همی میکویند و اندر طلبش کریوها می پویند
آنانکه زصفحهٔ کتابش طلبند از داغ پلنك بوی کل میجویند

§

کفتند بسی وکفتنی هم بسیار اما که هنوز بسته اند این سرکار
حالست همین بس ودکر نقش و فریب عشقست همین بس ودکر خواب وخمار

§

ساقی ساقی امان امان بازا باز پرکن قدحی ازان می سینه کداز
وی مطرب شنك لحظهٔ بهر خدای طنبور بهل زدست و خاطر بنواز

§

جمی که زدند تکیه بر ملك جهان خوردند بسی فریب عمر کذران
اکنون بجهان نماند از ایشان چیزی جز رستم وزال وسام بهمان وفلان

§

این بوالهوسان‌که لاف کردند آیین از راز بکویند چنانست وچنین
اینست که از کونه سراید اعمی یا آنکه زباه حرف کوید عنین

§

افسوس و دریغ آدمی زاد دریغ بر عمر عزیز رفته برباد دریغ
آخر چو چراغ کشته میخواهد شد این چهرهٔ سرخ وقدشمشاد دریغ

§

دیدم نشسته یار مست در انجمنی ساغر بکف و بلب تنه تاتنه نی
کفتم که امان یساقجی واردر کفتا خاکش بدهن یساقجینك آنه‌سنی

مشغول ایکن ینه فواحش سلفك دخی کس سرکذشتلرین درخاطر ایتدیککه محیرعقولدر (انجق بو دخی قحبهٔ روزکارك) که بیوك همشیره کز مقامندهدر (نامهربانلقلرندن اقتضا ایتمکله بوکونه شیوهٔ شتر کربهسنه مصابرهدن غیری چاره یوقدر) صبر ایتمهمك الکدن نهکلور (حق تعالی بوزخم نمکسوز دشوارالتیامه مرهم مکافات احسان ایلیوب تلافیٔ مافاته موفق ایلیه) ویرحم الله عبداً قال آمینا (اکرکه بو سرکذشت ناشنیدهمز زبان قلم ایله شرح وبیان قلندی اما حاشا ثم حاشا جناب سعادتی اغضاب و تکدیر قصدیله اولمیوب مطلقا ماینده سبقت ایدن کیفیاتی اخطار و تذکیر ایتمکدر خاطره یر کلمسون زیاده نیاز ورجا ایدرم) ثم دریای قعرنایاب خلوصم اویلهمیدرکه دکمه بر روزکار ایله متحرك اوله بو لطیفهلر باعث کدر دکل سبب سرور و انشراح اولدیغنده اشتباه بیورلمیه . [*]

چغتایجه

بارب کوینغه ییغلاماق تیلادوم بر صدا تارتیب … یه کوردی مین ساری اول غمزه تیغ سرمه سا تارتیب

آلوب تیغنی ایلغه ساچی زرهین سالمش ارخایه … مینك قصدیمغه کیلمش او چ تولوق جام صفا تارتیب

اوشول آهو کوزین قیلماغ اوچون قیماج اوزه قیماج … سالار دنباله نخوت سرمهسن اول پر جفا تارتیب

سر کوینغه بارماق اختیارم پر لا نور صانمك … کوکلنی ایلتورر قوت بیلا زلف دوتا تارتیب

نوایی روحی کلکیندین ندیما کوپ تا پار لذت

ترنم ایله کاجنی ینکلیغ اون سالیب نوا تارتیب

[*] « تذکرهٔ نکاریه » و « نکارنامه » عنوانلرینی طاشیان بوتذکره (نوادرالظرفا) دهده کورلشدر .

اولمغه سرآغاز ایدوب) هنیئاً لارباب النعیم نعیمهم. وللعاشق المسکین ما یتجرع. هنیئاً لهم ماء الفرات وطیبه. اذالم یکن لی فی الفرات نصیب. (برآز وقتدن صکره ملاطفات انواع ملاعباتی منتج اولمق جهتیله) ظاهر مثلدر سوز سوز آچار سوز ... ت آچار ای کل رعنا (جمله‌سی یار جانیله صورت اعراب کبی زیر وزبر ودستزن عقدهٔ شلوار وکمر اولوب) آنلرده شلوار وکمر اولدیغی نوعا خیالمده‌در لکن شلوار و کمرلرنده عقده یوغیدی ظن ایدرم . نی لا بزبان دارد ونی عقد بشلوار (طراقهٔ آمد شد طنین انداز مقعر افلاك ونغمهٔ مضراب ذوق وشوق رسیدهٔ کوش سماك اولمغه باشلیوب) عایشه‌م جانکه دکسون (بنم دخی عقیدهٔ عصمتمه خالل کلوب) قادینم بو عقیده‌نك قاچ درهمن بر پاره‌یه ویررسز (بن دخی آخره نسبت بوصفادن حصه‌منداولمغیچون ندیم بزم الفت وهمنشین مجلس صحبتم اولان ظریف بی انصافه) بی انصافلغك جمله‌سنی ندیم بزم الفتکه ویره‌جککه بر پاره‌جکنی دخی بو تذکره‌یی سکا تسوید بلکه تبییض ایدن ظالمك جناب عزتلرینه اهدا ایتسه‌ك اولمازمیدی (تسلیم سرتاپای وجود ایلدیکمده از قضا سستی اندام مانع قوام اولوب) پك معقول اولدی ظاهر اول مجلسده علی رؤس الاشهاد سکا زنا ایدوب سنلك کبی بر دودمان عفت پرورده‌سنك دامن عصمتنی لکه‌دارمی ایتسه‌ك کرك ایدی (حسب الضروره بوصفای روحبخشادن محرومیت اقتضا ایتمکله) خوشا حلوای نومیدی زهی پالودهٔ حرمان (اوقات نازنینمز دوردن معاملات بارده ایله کذرن اولوب) معامله‌کزه برودت مابین الفخذینکزدنمی سرایت ایلدی بیلورم یاآنك برودتنی نه‌دن بیلدیکز دیه مؤاخذه‌یه آماده‌سك لکن معلوم شریفکز اولسونکه اکر آنده ذره قدر سخونتدن اثر اوله‌یدی بز اویله افسرده قالمیوب البته دونمز چوزیلوردی (وکیسهٔ نقدینهٔ وصالم سربسته‌قالمغله) آجانم نیچون کیسه‌دن قوللانورسك تحملی یوق دکل آ دوکمه‌دن قوللان (بالضروره ناکام وناله کنان عودت وبیت الحزن فقیرانه‌مه سوق مطیهٔ رجعت ایلدم) الم چکمه یاورم . فللنجم من بعد الرجوع استقامة . و للشمس من بعد الغروب طلوع (لکن ناهید فلك اصول دور روان) بلکه ضرب و فتح ایله (نغمهٔ شوق و طربه آهنك ایدوب لیلی و مجنون و فرهاد وشیرین و وامق و عذرانی میدان عشقبازیده کرمتاز ایلدنبری نه بویله برحکایهٔ غریبه وقوع بولمش ونه برکیمسه‌نك حال نابسامانی بویله پریشان اولمشدر) بهی کافر هرکیجه برمجلسده برقاچ اوزون حکایه ازبرلمکله

مواصلتم ایچون) برقدح میدر شراسی ترك سر سرمایه سی. خواجه لر عشقك متاعن یوق یره اندازه لر (رأس المال جان ونقد روانی ایثاره طالب وراغب اولوب) مال وجان یرینه لفظ حمدان اختیار اولنسه دخی مختصر و مفید اولوردی (انجق کلید کنج شایکان و صالم) سبحان الله قانلو قویونك بر اسمی ده کنج شایکان وصال ایمش (دست ناکسه وکوهر وجودم میان خاروخسه دوشمك روادادهٔ مشرب نخوتپرستم اولمامغله) ده برو ای دریده کس ده برو . بزی لافزن میدان دلاوری عنوانی ایله یاد ایتدیکك فقره نك مرکبی قورومه دن کندك بویله لاف عصمت ودعوای کاذبهٔ عفت ایله کرهکشای قهقههٔ مطالعان اولمه‌ك اونودیله جق لطیفه دکلدر . (بن دائما چمنصفهٔ نخوت وغروری نشستکاه ایدینوب) قادینم بوچمنصفه عجبا روزنه لرینك جاملری فیسکه طاشی زخمندن کحل صفاهانی اولان عصمتخانه کزك قنغی کوشه سنده طرح اولنمشدر (سرکشلکلر ایله کوشه کیر انزوا وآخره میل ورغبتدن بر چیده دامان استغنا ایکن) فقرهٔ اولی کوشه سنده نام کیری ایراد ایله بر مقدار تسکین حرارت هوشمندانه حرکتدر لکن فقرهٔ ثانیه ده آخورلفظی آخراملاسنده یازمغله غلط مشهوره‌ می رعایت ایتدیکز (ناکاه بر شب پرشغبده رهبر تقدیر بنی بر بزم ثریا نظامه سوق وتسییر ایدوب) سوق و تسییری اسناد مجازی طریقه سی اوزرینه شریفه یه نسبت ایتمیوب و ســأنطدن اغماض عین ایله مبادئ بعیده دن دم اورمق بو انشا سنك اولمیوب بر عارف آکاه مسوده سی اولدیغن اشراب ایدر و العلم عندالله (ادارهٔ کاسهٔ شراب شرم انداز ایله) بو مقدمهٔ کلیه دکلدر زیرا بزده اولان شرمی ازاله ایده‌مدیکی سیاق کلامکز ایله مبیندر (سراپا کله کرم اولملریله) بعض کله لرك دخی کرمیتی فاطش قادینك کس آتشینی سخوندن اولدیغی خاطرکزدن کیتمش (انجق هر بری همزانوی بزم عشرت اولدیغی محبوبهٔ مرغوبه‌سیله ملاطفاته آغاز ایدوب) همیشه اول همقدحان بزمکاه نیاز و ناز میانه لرنده ساز شوق وطرب سیر آهنك اولوب آرالرنده سررشتهٔ موالات کسسته ودر مواصلت بسته اولمیه (کیمیسی دانهٔ عناب ایله [١]مصراعنی اوقویه‌رق) بلکه شمشیر شوقی نیام کامه قویه‌رق (تقبیل انکشت حنابسته وکیمیسی‌ای قاشی یا الخ[٢] بیتنی تکرار ایدرك یاری ایله بهم پیوسته

[١] کاه انکشت مخاسن کبی لعلن اموب دانهٔ عناب ایله نوش شراب ایتمزمیسك ص ١٥٣

[٢] ای قاشی یایوزك بری دونمزمیسك دخی ای غرهٔ امید کورنمزمیسك دخی ص ١٧٢

همه شب در میانهٔ من و او سروکار آنچنانکه هیچ مپرس
او درآغوش ومن زسستئ کیر شرمسار آنچنانکه هیچ مپرس
صبح ناگاه رفت ومن ماندم
پر خمار آنچنانکه هیچ مپرس [۱]

بعده شاعر مرقومك بومعاملهٔ خیبت وخسران کونه‌سی مسموعی اولان اخوان صفادن عزت پاشا مرحوم مزبورك محبوبه‌سی اولان فاجرهٔ مذکوره‌نك اسانندن اولمق اوزره ندیمه لطیفه کونه تحریر ایتدوکی تذکره‌سی و شاعر مرقومك دخی تذکرهٔ مزبورك هر فقره‌سنی شرح طریقیله تسطیر ایتدوکی اجوبهٔ مطایبات لطائف سماتیدرکه ممزوجاً اشبو محله ترقیم اولنمشدر .

★ نگارنامهٔ مرحوم عزت پاشا

(لافزن میدان دلاوری اولان سماحتلو افندم حضرتلری) لقد علم الحی الیمانون انی . اذا قلت اما بعد انی خطیبها . (بن کلشن حسن وآنده بر سرو سهی اندام اولوب) سن سرو ایسه‌ك بن اکری عجور دکلم آ بن دخی سر زمین مهر ومحبت کیاهلرینك سرآمدلرندن کجوركن عشق پیچان کبی دلبستهٔ قامت طاقتفرسایك وسایه وش محو سراپا یك اولدیغمه امتنان ایده‌بیلورم (ناوك غمزهٔ چشم خونخوارم دلدوز) آ بنم جانم قولو قوتلو پهلوانلرك خدنکنه هدف اولمق طورركن تیر اندازلق دعواسی نه اوزرکه لازم (و حسن بی قصور عالمپسندم کلوسوز) یانغین صچاغه یاپشدی الله معنمز اوله (بر کردنائل نیم نکاه التفاتم اولانلر زلف کرهکیر خم درخمه دلبسته) بو سوزکی تسلیمدن غیری چارهم یوقدر زیرا فی الحقیقه کمند کیسوی دلجویکه چین و ختن آهولری وبابل زمین جادولری شکار اولمامق ممکن دکلدر (وتب طاقتکداز محبتمله دلخسته اولوب) بك کوزل یاعاشقکی کندك خسته ایدرسك‌ده صکره سست اندامانمغندن نیچون شکایت ایدرسك (بیك جانله متاع کرا نقیمت و صالمه خریدار اولملریله) شریفه کبی بر دلیلهٔ محتاله‌ك وار ایکن سکا خریداری اکسیك اولور (مرتبه شناس بهجت و لطائفم اولانلر) دفترین کورسه‌ك اڭلمازمی (شرای کالای

[۱] غزل، مطلع ومخلصدن عاری اولوب مطبوع نسخه‌ده‌ده مندرجدر.

بجوی نام نکو کمتر از عقیق نهٔ
خدنك بانکه کج رسد بهتر لکاه
پی نکاه برفتی وسوختی ای دل
نه شبنمست دل غنچه آب شد بلبل

کشاده جبهه شو وآب رو حمایت کن
زمانه کر نکرد کج تو استقامت کن
نکفتمت که زدورش ببین وراحت کن
ازین ترانهٔ خونین دمی فراغت کن

ترا هنوز ندیم این قدر خمار کمست
تراکه کفت که بی یار طرح عشرت کن

افد موزون چه شوخ دلفریب افتادهٔ
موسم طفلی کذشت و توسرت کردم هنوز
در چنین وقتی که کل ساغر بیادت می کشد
بارك الله کزرخ پرشرم واز اطوار نرم
از همه عالم مرا کافیست بعد از جام می

طفل مصراعی و در کوی طبیعت زادهٔ
بوسه را رو داده وآغوش را بکشادهٔ
هردم از غیرت چرا ساغر زکف بنهادهٔ
بر سر پاکان کلی در بزم رندان بادهٔ
دامن دشتی لب کشتی و روی سادهٔ

فیض آکاهی زمی جوید فلاطون هم ندیم
تومکر مستی که دامان خم از کف دادهٔ

کتبخانهٔ عمومیده « ٥٠٧٤ » نومرو ایله مقید اولوب عزت علی پاشا و عاطف دیوانلریله سائرهٔیی محتوی اولان و شعرادن درویش عمر نزهت نقشبندینك خط دستیله محرر بولنان مجموعه‌دن عیناً :

شاعر سخن پیرا اعنی ندیم خوش ادا بر شب پر طربده محبوبه‌سیله همبزم مواصلت اولدقده [۱] فرط نشاط باده‌دن راوده‌یه یارا یافتهٔ اقتدار اوله‌مدوغن مشعر حسبحال اولمق اوزره ایراد ایلدیکی غزل نادردر .

ناکهانم بتی بدست افتاد — شیوه کار آنچنانکه هیچ مپرس
بادهٔ بود در میانهٔ بزم — خوشکوار آنچنانکه هیچ مپرس
یك دوساغر کشید کشت رخش — لاله زار آنچنانکه هیچ مپرس

[۱] تشطیر غزل عزت علی بك ص ۱۲۸

کفتم بدل‌که رفعت جاوید بایدت ... خودرا ببوسهٔ در او کامیاب کن
تا که شنید وبانك زد و کفت آسمان ... کای بی ادب ز کفتهٔ خامت حجاب کن
اول بپا بکرسیٔ خورشید برنشین ... وانکه سخن ازان در والا جناب کن

یارب همیشه آن در والا کشاده باد
یارب دعای پیر وجوان مستجاب کن

از سر چو سیل در کذرد روبراه زن ... در کوهسار موج بدریا شناه زن
زان مهر چون مفارقت افتاده‌چاره‌نیست ... خواهی بسینه خنجر خود همچوماه زن
تاچند دل شکستی وخون جکر خوری ... درکش پیاله وشکنی برکلاه زن
عشقم توان کشید زهر مو زبانهٔ ... دامن بر آتشم تو همین کاه کاه زن
حیرانیان عشق ز آشوب فارغند ... از خویش رفته‌را نبود باك راه زن

مرغ رمیده‌ام قفسی چند بشکنم
دام مرا ندیم بصد انتباه زن

دل صد پاره بصد داغ هم آغوش مکن ... ای پری وعدهٔ تشریف فراموش مکن
آفتابی و جهان منتظر دیدارند ... بخدا این رخ تابنده برو پوش مکن
سینه هرچندکه تنکست دروجان کنجد ... خانه تنکست بکویند اکر کوش مکن
نو بنو ازمی کلرنك برخ کل بکشای ... بلبل زار خود از زمزمه خاموش مکن
تاکرفتار خود از یاد نکاهش نرود ... چشم مستانه بدان مرتبه مدهوش مکن
یك شکرخند ومرا این‌قدراززهرفراق ... بی سر و بی‌دل وبی‌طاقت وبیهوش مکن

بر سرراه ندیما دل وجان خواهد باخت
ای پری وعدهٔ تشریف فراموش مکن

بیا بجلوه جهانرا خراب قامت کن ... قد چوسرو الف سینهٔ قیامت کن

این طالع بجرفتار تازنده بود مارا | جای کهر از دریا خر چنك برون آید
همچون نکه زنکی از خانهٔ آینه | از سنك فغان آهم بانك برون آید

سویش رود آن کل کر یك خطوه باین شادی
از خویش کلستان صد فرسنك برون آید

نیست قدر مژه و موی میان را با خط | زبر و زیرچه حاجت بچنان خوانا خط
خط روی تو هلاك قلم صنع ساخت | که چنان کرده بر آن کاغد تر املاخط
شد یقینم که الف بای جمال آخر شد | صورت لام والف کرد بهم پیدا خط
ازرك وریشهٔ لب حرف نعم میچکدش | کرچه در مسئلهٔ وصل نماید لا خط
معنیٔ شوق توان خواندن ازو همچون آب | بر لب جام که بنوشت چنین خوانا خط

زلف وخال ونکه وچشم ولب وطره ندیم
این همه صید ترا کرد مرا تنها خط

لعلت چو غنچه بر سر جام شراب کن | خط دمیده سرمهٔ چشم حباب کن
من بوسه کاه می شمرم موبمو ترا | ازلطف جای بوسه تو خود انتخاب کن
پادر رکاب می نه ویك خطوه از قفا | پای دو صد نکاه هوس در رکاب کن
میسوخت دل ز کریهٔ غم یك شکر بخند | شیرین تبسمی نمك این کباب کن
ناخن بداغ سینهٔ من تابکی زنی | اورا دمی حوالهٔ بند نقاب کن
میخواستم زلعل تو کستاخ بوسهٔی | من کرده‌ام کناه تو جانا ثواب کن
پهلوبآب دیده ده ای کمتر از کباب | با سیل اشك خانهٔ آتش خراب کن

اینست بس فلك زتو مطلب ندیم را
از بندکان آصف ذیشان حساب کن

بازم بدل خیال مدیح ضمیر اوست | ای روح قدس دیر بماندی شتاب کن
یك معنی ام ز دفتر خورشید بر کزین | یك بیتم از قصیدهٔ صبح انتخاب کن

من هلاك عشقم وسوداش ميكويد طبيب
اين جهالت زودتر از هجر يارم ميكشد

كرده با آيينهٔ رخ امتحان مردنم
ليك من در بيم آن كاينه دارم ميكشد

ميزند يك تير وباز از سينه بيرون ميكشد
آه ازين كشتن كه بازخم دو بارم ميكشد

مردهٔ سيماب مى بايد همين آيينه را
زين سبب آن سينه دائم بيقرارم ميكشد

زخم تيرغمزه اش راچاره هست اماچه‌سود
زلف در فتراك چون‌مرغ شكارم ميكشد

وعد قتلم كرده است اما بسر نامى برد
بارها در قيد و بند انتظارم ميكشد

نيست محتاج كمينكاه آن پرى نا كه همين
مى نمايد خويش را و آشكارم ميكشد

زخم رشكم آن دهددر دل كه‌در آخر نديم
آتشين شمشير طبعت را عذارم ميكشد

زامداد اشك هركز دل بهره ورنكردد
طفلى كه كوچه كرد است كرد پدر نكردد

نور نكاه مايى زين چشم تر ميند يش
نور نظر نه بينى كز آب تر نكردد

در بركشم چنا نش در سينه دل نداند
آن طور بوسه دز دم لب باخبر نكردد

آنان كه مايه دارند فكر سخن ندارند
بنكر كه خامه هركز از نيشكر نكردد

رسواى تا نباشد عاشق نكيرد آرام
طشتى كه افتد از بام از راه بر نكردد

هرچنددل شودتنك برجاست رنك‌رويش
آب‌از فشردن دست دور از كهر نكردد

بر تحفهٔ نديما وانر از كفتهٔ خويش
طبع غناى نامى مفتون زر نكردد

از بزم كران سركش دلتنك برون آيد
آهنك كريبان چاك از چنك برون آيد

آن كوهكن عشقم جايى كه زنم تيشه
همراه شرر شيرين از سنك برون آيد

* لبريز طرب كشتم از بسكه اكر فصاد
بررك زندم نشتر آهنك برون آيد

من خاك سرشتم ليك از سينهٔ من معنى
مانند كف از حنا كلرنك برون آيد

میشود فکرم بفیض نشئهٔ صهبا دقیق | آسیاب این دانه را از کردش پیمانه است
در رهت خوابیده تاچون سبزه پامالم کنی | اسب نازت کوش خواباند که این بیکانه است
فکر باریك از سپه بهتر محافظ ملك را | دام موبین آهنین دیوار براین دانه است

نامیا کرمیکند دخلم ندیما نیست غم
دخلهای قابلان زلف سخن را شانه است

غمزه را آن چشم کلکون قدر میداند که چیست | تیغ را ریزندهٔ خون قدر میداند که چیست
عشق را آن چشم میکون قدر میداند که چیست | باده را مخمور افزون قدر میداند که چیست
قدر کوهر در نکین دان مبهم است این شوخ را | هر که دید از خانه بیرون قدر میداند که چیست
دامنش را اشك خود بهتر زکوهر کرچه بود | قیس را بسیار هامون قدر میداند که چیست
دم مزن از قد یار این مصرع برجسته را | هر که دارد طبع موزون قدر میداند که چیست
بهر قتلم تبت وارون تا خواند خطش | آن زمانم بخت وارون قدر میداند که چیست
هر که دارد دست ننهد دامن صحرا زکف | دشت را تنها نه مجنون قدر میداند که چیست

مست شوقم کرده با این مصرع نامی ندیم
باده را در خم فلاطون قدر میداند که چیست

آب شد تا شبنم اندر جیب کل خوابی کرفت | لعل خون خورد از جهان تا قطرهٔ آبی کرفت
عالم آبت چنان وحشت فزا شد کز شراب | مردم چشم تو خوی آدم آبی کرفت
خانهٔ مردم کجا کز کشتکان آرزو | هر سر مویم جدا تابوت سهرابی کرفت
غافل ازمهر یقین یکذ رد غفلت را بیار | همچنان طفلی که در شب کرم شبتابی کرفت

رام نتوان کردمش آخر بسوز دل ندیم
کرچه با آتش توانم آدم آبی کرفت

خستهٔ عشقم که فریاد هزارم میکشد | شمع بزم توبه ام باد بهارم میکشد

غزللر

ای اشـك بجانان رو بازا بجواب اما
هم خودبرو وبرخوان این نامه چوآب اما

آندم که کند جلوه آن نور بصر درپیش
چشم از دوجهان بر بندنی از پی خواب اما

خط آمد و اکنون هم کافر بچهٔ چشمش
انجیل سـتم خواند ازروی کتاب اما

برابر بهاران هم سـاقی زتو فتح باب
دندان کلیدم سـاز از موج سراب اما

کش وسمه بر آن ابرو از توز کمان لیکن
کلکونه بران رخ زن ازرنك شراب اما

هین بکذرد آن آهو باشدکه رسی ازپی
رو ای نکه حسرت اما بشـتاب اما

بشـنو زندیم ما این تازه غزل مطرب
منکوش کن از کوهر درکوش رباب اما

زبس‌در وصف اندام تو روی حسن مطلعها
که از شوخی معنی می جهد چون نبض مصرعها

کجا در پرده کنجایش پذیرد قلزم آتش
سرت کردم مپوش این‌حسن رحمی کن ببر قعها

بنوش وبزم را با خندهٔ دامان کوهر کن
مبـادا دور از لعل لبت جام مرصعها

ندیما کر نشـیند درته پای غزل لیکن
زند پهلو بچرخ از نخوت نام تو مقطعها

★ که سوخت شعلهٔ کوهر زآب درته آب
که بست بر کف مرجان خضاب درته آب

چنین که میکـذرد عمر دل بده بفراغ
مکن چو سبزهٔ تر میل خواب درته آب

ببیش صا فد لان ناقصان شوند آخر
چوموم زیر نکین در حجاب درته آب

زبس که موج صفا زد چمن زخندهٔ تو
که ماند غنچهٔ تر چون تراب درته آب

نشـد ندیم ز دشـمن حسـد بنظم ترم
بنـای سـنك نباشد خراب درته آب

رند عشقم خون من درکردن پیمانه است
هوش مستانم که قبرم کوشهٔ میخانه است

هرشب از اندیشهٔ زلف سیه مژکان من
تاسحر برطرهٔ خواب پریشان شانه است

بهتر از سیر جمال یار دل را چاره‌نیست
چشم حیرت دید را زنجیر این دیوانه‌است

بدست رکزن بازوت درکمند مباد | سر مبارکت از خستکی به بند مباد

تنت بناز طبیبان نیاز مند مباد
وجود نازکت آزردهٔ کزند مباد

هرآنچه میخوری برچهره مهر انور باد | هر آنچه نوش کنی درجکر کل تر باد
طبایع از پی طبع توهمجو چاکر باد | قوی زبهر مزاجت حیات پرور باد

تنت بناز طبیبان نیاز مند مباد
وجود نازکت آزردهٔ کزند مباد

عناصرت همه آمیخته چوشیر و شکر | مجاریٔ همه انوار پاك و روشنتر
جهیدن همه شریانها بوزن و قدر | بر اعتدال همه خلطها زیکدیکر

تنت بناز طبیبان نیاز مند مباد
وجود نازکت آزردهٔ کزند مباد

خدا برین هیجان علل قرار دهاد | نهال جسم تراکل بجای خار دهاد
بجای نافض حمی نشاط حار دهاد | قمر رخانت بکف جام تابدار دهاد

تنت بناز طبیبان نیاز مند مباد
وجود نازکت آزردهٔ کزند مباد

ندیم چون خبر علت از سعید شنود | زدست طبع توجع قرار و صبر ربود
درین میانه همین مطلعست کفت وشنود | چنین که بلبل شیراز عزتا فرمود

تنت بناز طبیبان نیاز مند مباد
وجود نازکت آزردهٔ کزند مباد

همه طرح مطبوع ودانا پسند | همه آرزوی دل هوشمند
بباید که گردی بگردون مماس | که صدر جهانش بیفکند اساس
جهانصدر دانای والا نژاد | فلك پایه دستور رسطو نهاد
وزیر خردمند و عالی تبار | جوانمرد و فرزانه وهوشیار
هنر را زکلکش بلندی وکام | سخنرا زطبعش نشانست ونام
زدستش بدر پای سرمایه ها | ز خلقش بگلزار پیرایه ها
ببزمش سخنها همه پاك ونغز | ندیمانش هریك همه هوش و مغز
بر آید زکلکش در شاهوار | ببارد زگفتار باغ وبهار
ایا صدر ذیشان نیکو نهاد | سپهرت غلام پرستنده باد
دم قید فردا بیکسو فکن | تودانی که گردون فریبست وفن
بسی همچو مارا بیا ورد و برد | جهانرا بیك جونباید شمرد
بباید دران کاخك پر نگار | بسازیم جشنی چو خرم بهار
چو گلها نشینیم خندان بهم | رهانیم دل را زاندوه وغم
کجا ساقی آن آب یاقوت فام | بیاورکه کام جهان شد بکام
بکهنه بهارم هوس تازه شد | چوطنبورم این سر پر آوازه شد
بجوشید مغزم چوخم شراب | برفت ازدلم میل آرام وخواب
* بیا تا ببینم رخت شاد کام | بپایت بریزم فرونتك و نام
بجامی بمن کامرانی بخش | بسستیٔ طبع توانی بخش
که تا همچو برجیس گیرم قلم | ببزم بزرگان نوایی زنم
کنم وصف آصف بدان سان بلند | که درشرم ماند کمال خجند

هما تا خداوند پاینده باد
جهانش بکام وفلك بنده باد

مسدس در تضمین مطلع خواجه حافظ

دلت بر آتش برتاب تب سپند مباد | همیشه خاطر پاك تومستمند مباد

فارسی اشعار

مثنوی در وصف حوض دلارا وقصر بی‌همتا

خوشا حوض درپیش فرخنده کاخ ‌ ‌ ‌ بکردار دست کریمان فراخ
همانا دران حوض بلور فام ‌ ‌ ‌ زمهتاب وازمه بجست ورخام
زد از موج برکردن عمر بند ‌ ‌ ‌ در آورد ناهید را در کمند
کمندی که شیرش فکند از کلو ‌ ‌ ‌ کشد شیر کردون زبالا فرو
زبهروی استاد روشن روان ‌ ‌ ‌ تراشید سنك از دل مهوشان
که شد از کران تا کران آنچنین ‌ ‌ ‌ طرازنده و دلبر و دلنشین
بزورق نشینند رومی بتان ‌ ‌ ‌ خروشان وخندان وبازی کنان
شبانکه در اطراف آن شمعها ‌ ‌ ‌ درخشنده همچون نجوم سما
برآن حوض قصری بهشتی نژاد ‌ ‌ ‌ نشسته چو طوطی برآیینه شاد
مزین بصد کونه رنك ونکار ‌ ‌ ‌ بسان کلستان بفصل بهار
توکویی یکی نغز طاوس نر ‌ ‌ ‌ بیفراخت کردن بکسترد پر
به پیش کلستان چونوکر بپا ‌ ‌ ‌ زکوهش یکی پاسبان درقفا
ز در یاچهٔ نور شد کامکار ‌ ‌ ‌ زدریا ازان رو کرفته کنار
مشابه بارد بهشت آن قدر ‌ ‌ ‌ زمینو نشان میدهد سر بسر
سراپای دلجوی و خاطر فریب ‌ ‌ ‌ بموج کمند آردش مه بشیب
* نبینی چو کردی درو چشم باز ‌ ‌ ‌ بجز شادمانی و آرام و ناز

فارسی اشعار

* ایتدیکی لطف و مروتلری دورنده اوجم سرچه پارماغی قدر ایلامشدر حاتم [١]

§

* کوردیکم کوندنبری صددانه خال رخلرك دلده تسبیحمدر اول فلفل کبی چوق بکلرك [٢]

§

* یاقوب فروغ رخی تازه داغ داغمزه قول اوغلی دلبری آتش قودی اوجاغمزه

§

* کل ای کوکل ینه بر آه حسرت ایلیه‌لم سپهری تختهٔ مشق فلاکت ایلیه‌لم

§

* خط ریحانك که نسخ نسخهٔ ریحانه‌در چشم مستك نركسی خطیله بر میخانه‌در

§

* کل ای پیاله خط لعل یاردن نه خبر سواد کشور بوس وکناردن نه خبر

§

* کل ای نسیم صبا لاله زاردن نه خبر سلامی کلدیمی پیك بهاردن نه خبر

§

* کورنجه سینه‌سنده تاب مهرروین آه ایتدم بکا بر سیم پرتوسوز ایله دلبر دخان یاقدی

§

* رشتهٔ تن زین اوللدن قطره قطره قاندن یوز چویردم سبحهٔ صددانهٔ مرجاندن

§

* راه بلاده ایلیه‌لم جسممز غبار کوی نکاره ایر کوره شایدکه روزکار [٣]

§

* چوابر نوبهاری سایه اندازاولمه‌ده بی‌شك کلستان جمال دلربا سنبل هوادر هپ [٤]

§

* ایدوب ظهور خط سبز فام ژنکاری دوخوابه مخمله دونمش حریر رخساری [٥]

---

[١]، [٢]، [٤]، [٥] یالکز بر نسخه‌ده کورلمشدر . [٣] بر مجموعه‌ده کورلمشدر .

عشق بر سینه‌ده کیم طرح کلستان ایلر　　داغنی کل الفن سر و خرامان ایلر

§

غیری بریار ایله یوق کارم امان هی کافر　　اعتماد ایتمز ایسه‌ك کل یوره‌کم یارده کور

§

باده پیمانه‌سی چك سرمه چکوب نیلرسك　　اویله دنباله که وار چشم سیاهکده سنك

§

سرده‌فکر طلعتك برق اووردی مدهوش اولدی دل　　سینه‌ده عشقك زبان دپرتدی خاموش اولدی دل

§

قیل نکه بالا بلند انك خط رخسارینه　　باق سپاه عشوه‌نك رایات مصحفدارینه

§

هم نکاهی هم ابروانی اورر　　بنی هم تیری هم کمانی اورر

§

علم وش نیزهٔ رمانی اولدقجه چمن پیرا　　بوله رایات خاقان جهان نصرتله استعلا

§

همیشه بومفرح لالهٔ دلجوی حسن آمیز　　اوله اسمی کبی بزم شهنشاهه فرح انکیز

§

بونازك لالهٔ زیبا که اولمش نامی کلرخسار　　اوله خنکاریمك بزمنده صدشوق ایله خدمتکار

§

ذات پاك پادشاهیدر جهان آرا اولان　　لطفیدر سرمایه بخش بهجت دنیا اولان

§

کلشن عالمده ایتدکجه چراغان مهر و ماه　　لطف مولا اوله شوق افروز طبع پادشاه

§

*آچیلمش کورمدك یاری در آغوش ایلینلرده　　آنکچون چاك دامن داخی اولماز بیرهنلرده

§

*اوشوخك لعل شیرینی غمیله خاك اولازارك　　نباتمی ییدك طوطی که مرجان اولدی منقارك

دکلمش قصدی خنجر چکمك اول سرمست طنازك | همان آغوش آچوب زرین کمر کوسترمك ایسترمش
تبسمله نکاهکدن خیال ایتدم سنك ظالم | بزه لعل شکر بارك کهر کوسترمك ایسترمش

§

سرای شهریاری بر عجب باغ مسرتدر | قورلمشدر اساسی عز و جاه افتخار اوزره
او باغك هر درختی میوه‌دار عز و دولتدر | آثارلر طاشی البته درخت میوه‌دار اوزره [*]

§

ساقی طوره‌جق زمان دکلدر | فوت ایتمیه‌لم دم شبابی
بر حالته قوی بنی که اولسون | دوشمده‌کی صوف دخی شرابی

§

شاخ کل تشبیه ایدردم سا که اثبات ایلدك | نوبهار آردنجه کلدك ساغر صهبا طوتوب
کوردم اول آهو نکاه آردنجه سرکردان کوکل | کردباد آسا کیدردی دامن صحرا طوتوب

§

نرم تن دلبرلرك آزاری‌ده شیرین اولور | لذتن تلخ ایلمز چین جبین پالوده‌نك
* کورلب لعل وددندانن اولمزمی عجب | ژاله خیز اولمق درونی غنچهٔ نکشوده‌نك
* اولمسون غافل زکامنده دماغ نخوتی | سایه‌پرورد کل بالین اولان آسوده‌نك [**]

§

* مائل اولدم بر سیه‌چرده جوان شب روه | طاق ابروسن کورنلر بکزه‌تیر ماه نوه
التفات یاره مغرور اولمه دل ویرمه ندیم | کور نه‌قانلر یوتدیرر اول مه‌هله بر کزسوه

---

[*] مصراع ، اوتجی قرن هجری شعراسندن آلاشهرلی «مقالی» نکدر :

مقالی طعن اعدادن نه غم ارباب عرفانه
آثارلر طاشی البته درخت میوه‌دار اوزره

شوایکی بیت‌ده مقالینك غزلندندر :

نه جانب کیم قدم باصدك یوزم اول یرده فرش اولسون
نه یر کیم سایه صالدك خاك اولەم اول رهکذار اوزره

بن اولدکده نکارم کل کذر قیل قبرم اوستندن
کورنلر دیه‌لر نور ایندی کوردك بر مزار اوزره

[**] ایلك بیت مطبوع نسخه‌نك مفردات قسمنده مندرجدر .

* ظلم ایتدی حیف طفل دله دایهٔ فلك — اول بد مهردن آلمادیلر دادمز بزم
چیقماز خیالی دیده‌دن اول مست عشوه‌نك — منساده نشئه بولدی پریزادمز بزم

§

* نیچون بو کونه مخالف جواب سویلرسك — سکا کرم صورارم سن عتاب سویلرسك
نه‌در لبکده بو ترلك بو طاتلولق کویا — شکر تبسم ایدرسك کلاب سویلرسك

§

* بز اول خراب الستزکه همچو توبهٔ رند — شکسته‌لك یراشور دستده سفالمزه
تفأل ایتمشیدك شب خیال خطکله — سواد آیت واللیل کلدی فالمزه

§

* دل فکر لبك جانده نهان ایلمك ایستر — جانم طاریلوب آه وفغان ایلمك ایستر
عشق اودی یاقوب سینه‌ده بر شمع فروزان — اسرار دلی خلقه عیان ایلمك ایستر

§

* حمامه وش حرم کوینی طوفده دل — دریغ بزدن او آهو نکه رمیده هنوز
غنوده چشمی ینه بیم غمزه صبر شکن — جهان قیریلمه‌ده شمشیر ناکشیده هنوز

§

* ینه چورود چمنلرده جستجومز وار — او سروك اوپمکه آیاغن آرزومز وار
غرض خمار شکنلك اولورسه بسدر بس — بزم کوکل کبی اشکسته بر سبومز وار

§

* داغ رشك ایتدی بنی غیره نکاه خشم ایدوب — بوالعجب سحر ایتدی چشمك شیوهٔ آزارده
مهرك ایلر نیجه‌سن پژمرده هر مژکانمز — سیر چشم اولسه‌ق تماشای جمال یارده

§

* طفل ایکن داخی فروغ حسنی شهر آشوب اولوب — یاقدی قونداقدن او آفت عالمی آتشلره
شیرمست عشقه اولماز وایه صد رطل کران — نیلسون بر جرعهٔ ناچیز دریاکشلره

§

ای کوکل دختر رزی آلمق ایسه مقصودك — هله بر کره‌ده وار خانهٔ خمارده کور
تازه شاخ اوزره آچیلمش کلی سیر ایتدك ایسه — برده کل جامی هله دست قدحکارده کور

رقاص بو حالت سنك اوینوکده میدر | عاشقلریکك کناهی بوینوکده میدر
طویمم شب وصلکه شب روزه کبی | ای سیم بدن صباح قوینوکده میدر

§

اول مغبچهٔ فروه فروش دلجو | عاشقلربنك ایتمه‌ده زخمینه رفو
قاقم دیاسه‌م سینهٔ بلورین آچار | سمور دیسه‌م جنبشه باشلار ابرو

§

دویدق ایکی یار عهد بر کیتمشلر | برمنظری خوش کناره‌دك کیتمشلر
احیا ایدوب اول شبی طربله حقا | تجدید برات ذوق وشوق ایتمشلر

§

*اومست عشوه‌یی درخواب ایدوب بهانه ایله | هله مرادکه ایردك کوکل فسانه ایله
چنده سازینه مضراب اوروب ینه مطرب | سمند شوقمی جست ایتدی تاز یانه ایله
کرشمه ساز ایدوب ابرویی چشم کویاسی | نهفته صوت ایله شهناز اوقورکانه ایله[۱]

§

* چین ابرودن همان مقصود ناز شدر بزه | یوخسه بیلمزمی عتاب ایتمك نواز شدر بزه
راه پرچهده کچر آهستکان چاپکلری | اسب بختك کرمیٔ رفتاری ناز شدر بزه

§

* لخت جکرمی قالدی دل خونکرفته‌ده | زخم آشنای خنجر سرتیزك اولمدق
نیتدکسه ایلدك سنك ای چرخ دون سنك | منت کدای ساغر ناچیزك اولمدق
برکزشوعرصه کهده دریغ ای لوند شوخ | پامال ابلق حشر انکیزك اولمدق

§

* نه چاره آلمش ازل مکتب ثباته دلی | ویرن بو حادثهٔ حسنی دبستانمزه
نه‌درد ایسه چکلم قوس ابروانی ایك | جفای ناوك مژکانی کچدی جانمزه

§

* ای کوکل صحن چمنده لب دریا فصلن | بر صنمله ایده کور کام آله‌سك دنیادن
یوخسه بردیشلری در قامتی سرو اولمیجق | نه بیتر صحن چمندن نه چیقار دریادن

[۱] بو ناتمام غزلك ایکنجی بیتی مطبوع نسخه‌ده مفردات میاننده مندرجدر.

رباعیلر، قطعه‌لر، مطلعلر، مفردلر

ساقی نکهك تمام کار ایتـدی بکا
صهبـایه بهـانه بولمه والله بالله
حیرتله جهان یوزینی تار ایتدی بکا
نیتدیسه او چشم پرخمار ایتدی بکا

§

ظاهرده اکرچه جمله‌دن ادنایز
صایمازسه حسابه نوله احباب بزی
ارباب نظریاننده لیـك اعلایز
بز زمرهٔ شـاعرانده مستثنـایز

§

افسـوس ندیم زار و محنت دیده
صد حیف اوکونه‌تازه‌مضمون هنر
دوشمش وطننده غربت جاویده
بر بیته هنوز اوله‌مامش کنجیده

§

ارباب دل اولدی هپ جوانه‌مفتون
اکثر شـعرای عصر قوللانمازلر
هیچ قالمادی برزن الفتندن ممنون
بکر اولدوغیچون سخنده تازه مضمون

§

غم چکمه‌سپاه غمدن‌ای ساقیٔ شنك
کوندردی فلك حصارك امدادی ایچون
بارنده صانوب تکرك طوتمه دلی تنك
قنطـارلر ایله دانهٔ طوب وتفنك

§

ظن ایتمه رعد وبرقدر ایتدی غلو
آمیخته قیـل تکرك ایله صهبایی
طوب شنلکیدر حصارك‌ای ساقی بو
صون رندمی آشامه‌طولو اوزره طولو

§

آه اول یال وبال اوقد دلجو
سر تا بقدم رك برك وموی بمو
اول قامت اولحم وشحم یاهو یاهو
پستان وکس وسرین وناف وپهلو

رباعیلر، قطعه‌لر، مطلعلر، مفردلر

برجوان قاشی صاریق صارمش افندم باشنه
شمدی کیرمش داخی تخمیننمده اون بش یاشنه
سرمه چکمش عطر شاهیلر سورنمش قاشنه
کل یناقلی کلکلی کرا که لی مورخاره لی

شهنشینلر زینتی آغوشلر پیرایه سی
سودیکم کوکلم سروری عمرمك سرمایه سی
داخی بر بیلدر یانندن آیریلالی دایه سی
کل یناقلی کلکلی کرا که لی مورخاره لی

شیوه سی نازی اداسی خنده سی پك بی بدل
صیرمه کاکل سیم کردن زلف تل تل اینجه بل
کردنی بوسکورمه بکلی کوزلری غایت کوزل
کل یناقلی کلکلی کرا که لی مورخاره لی

اول پری رویك جفای چشم جلادین دیمم
درد عشقیله ندیمك آه وفریادین دیمم
طرز وطورین سویلسه م مانع دکل آدین دیمم
کل یناقلی کلکلی کرا که لی مورخاره لی

وصف حسن وبهجتی بروجهله صیغمازدیله
کل شرف آبادی کور شوکتلو خنکارم هله
آکلاشیلماز حق بو کیم آرایشی تقریرایله
کل شرف آبادی کور شوکتلو خنکارم هله
هرنفس آب وهواسی جانه جانلر قاتمه‌ده
انتسابکله جهانه ناز و نخوت صاتمه‌ده
قنغی کون تشریف ایدر شاهم دیو جان آتمه‌ده
کل شرف آبادی کور شوکتلو خنکارم هله
آنی زینتلرله بنیاد ایتدی صدر اعظمك
تاکه آچیلسون تماشاسیله طبع اکرمك
لطف واحسان قیل دریغ ایتمه افندم مقدمك
کل شرف آبادی کور شوکتلو خنکارم هله
بن قولك صوردم ندیمادن آنك اوصافنی
وصف ومدح ایتدی بغایت طرحنی اشرافنی

روحه تشبیه ایلدی حتی هوای صافنی
کل شرف آبادی کور شوکتلو خنکارم هله

جمال باکمالك بولدی رونق نور وبهجتله
تراش اولدك افندم عافیتلر عز ودولتله
شکرلر کیم ینه بولدك کمال اجرای سنتله
تراش اولدك افندم عافیتلر عز ودولتله
دکیشمم مشك چینه خاکپای عنبر آمیزك
بتون دنیایه ویرمم بن سنك برموی ناچیزك
همیشه شوقلرله کچسون اوقات طربریزك
تراش اولدك افندم عافیتلر عز ودولتله
ستره رشك کیم دولتلو باشکدن بولور دولت
حسدمقراصه کیم ایلر سنکله لب بلب صحبت
جبینکدن کاور آیینه‌نك رخسارینه زینت
تراش اولدك افندم عافیتلر عز ودولتله
زمانکده سراپا رسمی نودر چونکه دنیانك
اوقونسون بویکی شرقیسی‌ده باری ندیمانك

همیشه عمرین افزون ایده حق سن ذات ذیشانك
تراش اولدك افندم عافیتلر عز ودولتله

[*] سینه‌می دلدی بوکون برآفت چارپاره‌لی
کل یناقلی کلکلمی کرا که‌لی مورخاره‌لی
چفته‌بکلی سیم کردنلی کونش رخساره‌لی
کل یناقلی کلکلی کرا که‌لی مورخاره‌لی

[*] سینه‌می ایتدی بوکون برآفت جان پاره‌لی.

کوکل کیم عقد بند کاکلکدر | هوادار شمیم سنبلکدر

ندیم زار قربانك قولکدر
سن آنك جسمنه روح روانسك

[*] سودیکم جمالك چونکه کورەمم | چیقمسون خیالك دل شیدادن
خاکپایه چونکه یوزلر سورەمم | آلەیم پیامك باد صبادن
کبود چشم بی رحم ایتدی نکاهن | عاشقلرك کوکه چیقاردی آهن
صوردم کردنندن زلف سیاهن | بر جواب ویرمدی آقدن قرادن
سودیکم بندەکه دوشرسه خدمت | قپوکده قول اولمق جانمه منت
کوره ایدم سنده بوی محبت | ایستدیکم بودر سن بی وفادن
ندیما حسنکه اولمشدر عاشق | اویله بر عاشق کیم قولنده صادق

کرمه نه قدر دکلسه لایق
عار ایتمز افندم شهلر کدادن

بر صفا بخش ایدەلم کل شو دل ناشاده | کیدەلم سرو روانم یوری سعد آباده
ایشته اوچ چفته قایق اسکەده آماده | کیدەلم سرو روانم یوری سعد آباده
کولەلم اوینایەلم کام آلەلم دنیادن | ماء تسنیم ایچەلم چشمهٔ نوپیدادن
کورەلم آب حیات آقدیغن اژدرهادن | کیدەلم سرو روانم یوری سعد آباده
که واروب حوض کنارنده خرامان اولەلم | که کلوب قصر جنان سیرینه حیران اولەلم
کاه شرقی اوقویوب کاه غزلخوان اولەلم | کیدەلم سرو روانم یوری سعد آباده
اذن آلوب جمعه نمازینه دیو مادردن | بر کون اوغرلیەلم چرخ ستمپروردن
طولاشوب اسکەیه طوغری نهان یوللردن | کیدەلم سرو روانم یوری سعد آباده
بر سن وبر بن وبر مطرب پاکیزه ادا | اذنك اولورسه اکر برده ندیم شیدا

غیری یارانی بوکونلك ایدوب ای شوخ فدا
کیدەلم سرو روانم یوری سعد آباده

[*] وزن بنان : اون برلك .

* دورسلطان احمد غازیدر ای شوخ جهان
سـا که لایق بویله ایام مسرتده همان
مژدهٔ فتح اولمه‌ده هرلحظه‌ده شادی رسان
رنك كلدن جامه بوی یا سمندن پیرهن

باغه کل ای کلبدن آچیل کول ای غنچه دهن

مومیانم پك کوزل یاقیشدی بلداری سکا
غنچه‌سك سویله صبایه ایلسون باری سکا
هم موافق‌دوشدی بودستارخنکاری سکا
رنك كلدن جامه بوی یا ســمندن پیرهن

باغه کل ای کلبدن آچیل کول ای غنچه دهن

کاکلکدن پرده چکمشسك رخ تابانکه
ناز پرورسك ایدرلرسه سزادر شـانکه
آفرین ای غنچهٔ باغ ادب عرفانکه
رنك كلدن جامه بوی یا ســمندن پیرهن

باغه کل ای کلبدن آچیل کول ای غنچه دهن

کییمش اول روح مصور قرمزی جانفس قبا
[*] جسم پاکینه مناسب کلسه اولوردی سزا
لاله‌وش کوردم سحر آچیلدی کلشندن یکا
رنك كلدن جامه بوی یا ســمندن پیرهن

باغه کل ای کلبدن آچیل کول ای غنچه دهن

عجب نازنده طفل دلســتانسك
کوزمده نورسك ســینه‌مده جانسك
کوزلسك تازه‌سـك ترسك جوانسك
همان قلبـمده‌کی راز نهانســك

نه‌دن اشکســته‌در طرف کلاهك
نیچـون قانلر دوکر تیـغ نـکاهك
نه‌دن مســتانه‌در چشم ســیاهك
نیچون سن بویله آشـوب جهانسـك

واروب بیـکانه‌لرله الفت ایتـدك
بنی مهجور تاب و طـاقت ایتـدك
دل زارم اسـیر محنت ایتـدك
یمانسـك ماحصـل ظالم یمانسـك

ســوز آچمه خضر ایله آب بقـادن
بو شـکر خند ایله بو قد ایله ســن
افندم ســودیکم بن بیـلدیکم بن
حیـات تازه عمر جاودانســك

[*] بچدیرردم جسم پاکینه اکر اولسه سزا

يتر قالدك يتر اى طفل نازم خانه‌ده تنها
يتر قاريشمسونلر ساكه غيرى دايه ولالا

براز كل باغه بلبل ديكله كل سيرايت آچيل جانا
كه سن داخى هنوز آچيلمامش برغنجهٔ ترسك

خرامك دلپسند وجنبشك دلخواهدر جانا
خيالكله نديمك كارى آه وواهدر جانا

آتاك آناك سنك وار ايسه مهر وماهدر جانا
كه برباقيشده مهره برباقيشده ماهه بكزرسك

يقين كل قاچه اى شوخ جهان حسنك عيان اولسون
بكا هر برنكاهك مايهٔ آرام جان اولسون

رخى كل لبلرى مل قامتى سرو روان اولسون
اولورسه بارى دلبر بويله شوخ ونكته دان اولسون

سنى پنهان سووب اى نونهال باغ استغنا
براز مدت سنكله ذوق وصحبت ايده‌لم تنها

اكر سن كلمز ايسه‌ك ساكه بن عزم ايده‌يم اما
صاقين كندك بورازاغياردن دائم نهان اولسون

بوعيد ذوق وشادينك كرك قدرين بيله آدم
كه دللر هرزمان اولمقده‌در برشوق ايله خرم

نديما وقت جمده اولمامشدر بويله خرم دم
دعاى دولته مشغول اولوب دل شادمان اولسون

ساقيا مجلسه كل جسمه كاسون جانم
عهدلر توبه‌لر اول ساغره قربان اولسون

آياغك صاقينه‌رق باصمه امان سلطانم
دوكيلن مى قيريلان شيشهٔ رندان اولسون

مرحبا ايتديكك ايللرله روامى كوره‌يم
ايللر اولسون اوشكرلبلرى‌ده بن طوره‌يم

بارى لطف ايله آظالم بريجك يوز سوره‌يم
بايك اولمازسه اكر كوشهٔ دامان اولسون

شوخسك نيله‌يم اماكه يالان سويلرسك
هر زمان بويله نديمايى فريب ايلرسك

خامدر ميوهٔ وصلم سكا اولماز ديرسك
اولسون اى تازه نهال چمن جان اولسون

اى شه خوبانم ايله اول قد موزونه سن
رنك كلدن جامه بوى يا سمندن پيرهن

سروسك ساكه يشيل شالى كركدر نيمتن
رنك كلدن جامه بوى يا سمندن پيرهن

باغه كل اى كلبدن آچيل كول اى غنچه دهن

یتر آغلاتدی فراقك بو دل بیماری ‌‌ یتر ایتدیردی خیالك بكا آه و زاری
كامكارایت بزی بر كورمك ایله كل باری ‌‌ كل بنم قاشی هلالم بزه بر عید ایده‌لم
دل سنك صحبتكه طالب و راغبدر پك ‌‌ شوقمز طلعت پر نوریكه غالبدر پك
هله طوپخانه كونی اولسه مناسبدر پك ‌‌ كل بنم قاشی هلالم بزه بر عید ایده‌لم
بزمز رویك ایله رشك كلستان اولسون ‌‌ خنده‌لرله لب لعلك شكر افشان اولسون

اعتذار ایتمه ندیما سكا قربان اولسون
كل بنم قاشی هلالم بزه بر عید ایده‌لم

سودیكم جانم یولنده خاكه یكسان اولدیغم ‌‌ عیددر چیق ناز ایله سیرانه قربان اولدیغم
ای بنم عشقنده بلبل كبی نالان اولدیغم ‌‌ عیددر چیق ناز ایله سیرانه قربان اولدیغم
جمله یاران ساكه عشاق اولدیغن بیلمز میسك ‌‌ جمله‌نك طاقتلری طاق اولدیغن بیلمز میسك
شمدی عالم ساكه مشتاق اولدیغن بیلمزمیسك ‌‌ عیددر چیق ناز ایله سیرانه قربان اولدیغم
كاهی فیض آباده طوغری عزم ایدوب ایله صفا ‌‌ آصف آباده كلوب كاهی صالین ای مهلقا
كل هله كور صحن سعد آباده هیچ اولماز بها ‌‌ عیددر چیق نازایله سیرانه قربان اولدیغم
قاپلاتوب كلپنبه شالی فروهٔ سمور یكه ‌‌ اول سیه زلفی دوكوب اول سینهٔ بلوریكه
عیارشاهیلر سوروب اول كردن كافوریكه ‌‌ عیددر چیق ناز ایله سیرانه قربان اولدیغم
سن آچیل كل كبی زارایله هزار اولسون ندیم ‌‌ بند بند اولسون خم زلفك شكار اولسون ندیم

سن صالین جانا یولكده خاكسار اولسون ندیم
عیددر چیق ناز ایله سیرانه قربان اولدیغم

سراپا حسن و آنسك دلستانسك نازپرورسك ‌‌ جوان مهربانسك شوخسك نازنده دلبرسك
نظیرك یوق جهانده حسن ایله مهر منورسك ‌‌ بها اولماز سكا جانا عجب پاكیزه كوهرسك
ایا كلزار حسن و بهجتك نخل سرافرازی ‌‌ كیم استاد ایتدی فن عشوه‌ده اول چشم طنازی
كیم اوكرتدی سكا جانا بو دكلو شیوه و نازی ‌‌ كه دائم بویله ناز ایله كولر نازایله سویلرسك

سن بویله صوغوق پرده نیچون یاتار او یورسك
داخی کوچوجکسك یالکز یاتمه اوشورسك

یاقلاشدی شتا ابرسیه طوتدی جهانی
قربانك اوله‌م کچدی بوغاز سیری زمانی

برجام چك ای غنجه دهن دفع خمار ایت
نقشك کبی آیینهٔ سینه‌مده قرار ایت

دیرسا که ندیما بونی تکرار بتکرار

بالله دوکر طور هله دایه‌ك سنی کورسون
سرد اولدی هوا چیقمه قویوندن قوزوجاغم

قالمادی صبانك کزه‌جك تاب و توانی
سرد اولدی هوا چیقمه قویوندن قوزوجاغم

چشممده خیالك کبی کل کشت و کذار ایت
سرد اولدی هوا چیقمه قویوندن قوزوجاغم

بیکانه ایله ایتمه صاقین عزم چمنزار

کرکان کبی اغیار قاپارلر سنی زنهار
سرد اولدی هوا چیقمه قویوندن قوزوجاغم

ینه تنها الیمه کیردی هله جانانم
کیجه یلدیز صایار ایکن بو دل نالانم

دون دل زار ایله صحبت ایدرك کیتمشسك
دهنکدن بزه بر بوسه‌یی وعد ایتمشسك

سن ده کندك کبی برشوخه نکهبان اولدك
سن نیجه تا بو قدر عشق ایله حیران اولدك

چیق لوندانه طولاش کوشه‌لرین کلزارك

بوس ایدنجه لبنی آغزیمه کلدی جانم
طوغدی ناکاه کونش کبی مه‌تابانم

وعدهٔ لطفی قسملر ایله بر کیتمشسك
بزده بر بویله آغز مژده‌سی وار سلطانم

کل ایکن بویله نیچون بلبل خندان اولدك
هله بن سا که افندم قتی پك حیرانم

مدد ای سرو روان بوزمه مدد رفتارك

پایمال اولمده امیدی ندیم زارك
آیاغك صاقینه‌رق باصمه امان سلطانم

یکیدن اسکی محبتلری تجدید ایده‌لم
سنی بر جام مصفا ایله خورشید ایده‌لم

ایشته خون اولدی دلم غمزهٔ عیاشك ایچون
پك رجا ایدرم اونوتمه کوزل باشك ایچون

کل بنم قاشی هلالم بزه بر عید ایده‌لم
کل بنم قاشی هلالم بزه بر عید ایده‌لم

ایشته خنجرلره دوشدم سنك اول قاشك ایچون
کل بنم قاشی هلالم بزه بر عید ایده‌لم

سیر اولوب رقص ینه دلبر ممتازلرك ‌ ‌ ‌ ینه افلاکه چیقار ناله‌لری سازلرك
جانه آتش براغور شعله‌سی آوازلرك ‌ ‌ ‌ مژده‌لر کلشنه کیم وقت چراغان کلدی

نی وسنطور ورباب ودف وطنبورایله چنك ‌ ‌ ‌ نغمهٔ بلبل وقمری‌یه اولوب هم آهنك
پرایدر عالمی شوق وطرب رنکارنك ‌ ‌ ‌ مژده‌لر کلشنه کیم وقت چراغان کلدی

جانفزا طرهٔ خوبان کبی زلف سنبل ‌ ‌ ‌ دلکشا نظم ندیما کبی رخسارهٔ کل
دون کلستانده ایشیتدم‌که دیر ایدی بلبل
مژده‌لر کلشنه کیم وقت چراغان کلدی

★ ایریشدی نوبهار ایامی آچیلدی کل و کلشن ‌ ‌ ‌ چراغان وقتی کلدی لاله‌زارك دیده‌سی روشن
چمنلر دوندی روی یاره رنك لاله وکلدن ‌ ‌ ‌ چراغان وقتی کلدی لاله‌زارك دیده‌سی روشن

آچیلدی دلبرك رخساری کبی لاله‌لر کللر ‌ ‌ ‌ یاقیشدی زلف خوبان وش زمینه صاچلی سنبللر [*]
نواساز اولمه‌ده بیك شوق ایله آشفته بلبللر ‌ ‌ ‌ چراغان وقتی کلدی لاله‌زارك دیده‌سی روشن

کلور دیو جهانك شهریاری بزم کلزاره ‌ ‌ ‌ تماشا ایتمك ایچون یاسمنلر چیقدی دیواره
تبسمله دیدی کلغنچه کوش بلبل زاره ‌ ‌ ‌ چراغان وقتی کلدی لاله‌زارك دیده‌سی روشن

اولوب کلشن چراغان ایله پرشوق ونشاط افزا ‌ ‌ ‌ زمینی لاله زارك نوردن طاووسدر کویا
هزاره مژده کیم آچیلدی روی غنچهٔ زیبا ‌ ‌ ‌ چراغان وقتی کلدی لاله‌زارك دیده‌سی روشن

سزادر کیم جهانك پادشاه مکرمتکاری ‌ ‌ ‌ مشرف ایده تشریف همایونیله کلزاری
ندیمك سازلرله اوقونه بوتازه کفتاری
چراغان وقتی کلدی لاله‌زارك دیده‌سی روشن

یتزمی سکا بستر و بالین قوجاغم ‌ ‌ ‌ سرداولدی هواچیقمه قویوندن قوزوجاغم
آتشلك ایدر ساکه بوسینه‌مده‌کی داغم ‌ ‌ ‌ سرداولدی هواچیقمه قویوندن قوزوجاغم

[*] صاچلی سنبللر چمنده کاکل حورا کبی
عزت علی پاشا

سنی کوردم که اول شوخك طوتوب تنها جه دامانن | مکر کیم عرض ایدردك عشق مشکل راز پنهانن

شطارتلرله کاهی کولدیرردك لعل خندانن
نه سحر ایلردك اول شوخه نه سویلردك ندیمانه

★ آکدیرر قصر جنانی بو دل ناشاده | نجه آقمایه کوکل صو کبی سعد آباده
دوشورر کوثری اول حوض دلارا یاده | نجه آقمایه کوکل صو کبی سعد آباده

سرمه‌لی کوزلو کوزل یوزلو غزالان آنده | زر کمرلی بلی خنجرلی جوانان آنده
باخصوص آرادیغم سرو خرامان آنده | نجه آقمایه کوکل صو کبی سعد آباده

کوروب اول طرح دلارایی ندیم شیدا | وصفنی ایلر ایکن لوح سپهره املا

دیدی بومصرعی بر شاعر پاکیزه ادا
نجه آقمایه کوکل صو کبی سعد آباده

★ اولدی تشریفك بو والامسنده زینت فزا | سعد اوله قصر نشاط آباد خنکارم سکا
سایه صالدك یمن واجلال ایله مانند هما | سعد اوله قصر نشاط آباد خنکارم سکا

هفت اقلیم ایچره فرمان همایونك روان | شمدی سنسك پادشاهم عالمه صاحبقران
باب قصر کده نشاط اولسون همیشه پاسبان | سعد اوله قصر نشاط آباد خنکارم سکا

صفحهٔ عالمده بو قصرك هله مثلی عدیم | قادر اولماز وصفنه بروجهله کلك ندیم

طرحنی حقا که مرغوب ایلمش طبع سلیم
سعد اوله قصر نشاط آباد خنکارم سکا

★ ینه بزم چمنه لاله فروزان کلدی | مژده‌لر کلشنه کیم وقت چراغان کلدی
بلبل آشفته‌لنوب بزمه غزلخوان کلدی | مژده‌لر کلشنه کیم وقت چراغان کلدی

چیقوب اقبال ایله کلزاره شهنشاه جهان | التفاتیله ایدر کللری شاد وخندان
لاله زاره کلور البت ینه سلطان زمان | مژده‌لر کلشنه کیم وقت چراغان کلدی

بر مصرع ایشیتدم ینه ای شوخ دلارا ... برخوشجه‌ده بیلمم نه دیمك ایستدی اما

معقول دیدی ظن ایدرم آنی ندیما
ویر حکمنی ای نخل چمن کهنه بهارك

ینه اولدم اسیری آه برشوخ ستمکارك ... که دلبر سوممش بیلمز بلاسن عاشق زارك
نه کافرلکلرین کوردم بن اول زلف سیهکارك ... او ابرونك اوظالم غمزه‌نك اول چشم مکارك

اوطفل نازی کوردم روینه خورشیداثر ایتمش ... خبردار اولمامشدم صکره بیلدم نیلمش نیتمش
مکر ظالم قاچوب تنهاجه سعدآباده‌دك کیتمش ... تماشا ایلمش آلاینی شوکتلو خنکارك

کزرمش قصرك اطرافنده یریر تازه مهرولر ... مکحل کوزلو شیرین سوزلو لیلی یوزلو آهولر
همان آلقیش صداسن آکدیررمش چغلیان صولر ... ایدرلرمش دعاسن پادشاه معدلتکارك

کوزلسك بیدلسك شوخسك آلفته‌لك جانا ... سوز اولمز حسنکه کلمز نظیرك عالمه حقا
سنك هرجوریکه بیك جان ایله صبر ایلرم اما ... بنی پك اولدیرر ای بی‌وفا ایللرله بازارك

بوکون برمحرم اسرار یار نکته پیرادن ... ایشیتدم کیم صایوب عشاقکی ای شوخ سیمین تن

ندیم زاره بکزر عاشقم بوقدر دیمش سك سن
افندم ایشته واردر بن اسیرك بن کرفتارك

★ عجب رشك ایلدی طبع نوای عندلیبانه ... اولورمی بلبل اولسه‌ق بزدخی برورد خندانه
آچیلدی لاله‌لر کللر کوزللر چیقدی سیرانه ... آچیلسه‌ق بزده برقاچ غنجه لبلرله کلستانه

سکادلداده‌یم ای شوخ ایسترسه‌ك دلازار اول ... اکر یوغیسه‌ده عشاقه رحمك سودیکم وار اول
نه چاره قائل اولدق هپ جفاجوی ستمکار اول ... نه اولورسن همان لطف ایله بزدن اولمه بیکانه

چکوب برایکی ساغر شیشهٔ ناموسی صیندیرسه‌ق ... دل سردك برازعشاقه کرم ایتسه‌ك ایصیندیرسه‌ق
سنی اغیاردن برایکی کون آلسه‌ق صالیندیرسه‌ق ... نه‌وار برطرفه صاتسه‌ق سرو نازم بزده یارانه

امان پك یاره‌لندم اول نکاه شوخ اوباشه ... قاپیلدم طوغریسی اول یال وباله اول کوزل قاشه
کچرسه‌ك سمتمزدن یولك اوغرارسه بشکطاشه ... افندم کل مروت قیل سنکدر بنده وخانه

مجلسه بیکانه‌لر کلدی نیجه یاد اولمسون
شیوه فتنده اوکوزلر نیجه استاد اولمسون
هرکلك شوقیله بلبل کبی زار اولمز ندیم

عاشقی‌یك چوق جفایه نیجه معتاد اولمسون
غمزهٔ فتان کبی یاننده براستادی وار
دکمه برزلف کرهکیره شکار اولمز ندیم

هر کلستانده چو شبنم خاکسار اولمز ندیم
دکمه بردلبر بکنمز بردل نقادی وار

بحمدالله روان آلندی ذوق وشوقه معتاد اول
دل دشمن خراب اولدی صفالرله سن آباد اول
* آچیلدی بونجه محکم قلعه‌لر ای شوخ مهپاره
* کشادایله امان اول تکمهٔ زرینی برپاره
بودملر موسم ذوق ونشاط و شادمانیدر
چیقوب کلزاره خندان اولمه‌نك شمدی زمانیدر
سرورایله جهان رویك کبی فرخنده وخرم

مسرت وقتیدر روح روانم کل آچیل شاداول
مسرت وقتیدر روح روانم کل آچیل شاداول
کمربندك سنك فتح ایتمکه اولمازمی برچاره
مسرت وقتیدر روح روانم کل آچیل شاداول
بوعصرك هر کونی کویاکه ایام جوانیدر
مسرت وقتیدر روح روانم کل آچیل شاداول
نشاط وشوق وشادی ایله لبریز اولدی هپ عالم

ندیم زار ایله برلحظه جك اولمزمیسك همدم
مسرت وقتیدر روح روانم کل آچیل شاداول

کلزاره صالین موسمیدر کشت وکذارك
دوك زلفکی سمور کینسون قو عذارك
بالبللرك ایستر سنی ای غنجه دهن کل
پامال شتا اولمه‌دن اقلیم چمن کل
صال خط سیهکارك او رخسارهٔ آله
آل دسته اکر لاله بولنمزسه پیاله
جنت کبی عالم ینه هرمیوه فراوان
عشاقه برر بوسه ایدوب کزلیجه احسان

ویر حکمنی ای سروروان کهنه بهارك [*]
ویر حکمنی ای سروروان کهنه بهارك
کل کیتدیکنی آکمیه‌لم کلشنه سن کل
ویر حکمنی ای سروروان کهنه بهارك
سمورکی قاپلات بوسنه قرمزی شاله
ویر حکمنی ای سروروان کهنه بهارك
سن میوهٔ وصلك دخی ایتمزمیسك ارزان
ویر حکمنی ای سروروان کهنه بهارك

[*] ویر حکمنی ای نخل چمن کهنه بهارك

ذات عالیشـانك الحق روحیدر بوعالمك
باغی احیا ایلسون لطف ایت همایون مقدمك

منتظر یوز سورمکه دامانه صدر اعظمك
لاله فصلی عیـد هنکامی بهـار ایامیدر

★ کل هله بر کره جك سیرایت کوزه اولمز یساغ
اولدی سعد آبادشمدی سودیکم طاغ اوستی باغ

چار باغ اصفهـانی ایلمشدر داغ داغ
اولدی سعد آبادشمدی سودیکم طاغ اوستی باغ

نوبهار ایریشدی اولدی اول زمین جنت مثال
غرس اولندی قامتك کبی هزاران نونهال

باغلرله بولدی رخسارك کبی حسن وجمال
اولدی سعد آباد شمدی سودیکم طاغ اوستی باغ

آنده‌در سیر نهالسـتان و طرف جویبار
آنده‌در کلکشت صحرا آنده‌در سیر کنار

ایستر ایسه‌ك کوهی سیرایت ایستر ایسه‌ك باغه‌وار
اولدی سعد آبادشمدی سودیکم طاع اوستی باغ

آنده ایدی دونکی کون همشیرهٔ سعداخترك
سن ده کل کاهیجه خالی قالمسون جانا یرك

صوچ نم اولسون بنی دوکسون دویارسه مادرك
اولدی سعد آباد شمدی سودیکم طاغ وستی باغ

بر نهالستان کتابیدر او صحرالر مکر
کیم آکا حوض دلارا سیمدن جدول چکر

طاغه چیق ده باغلردن ایله بوسره نظر
اولدی سعد آباد شمدی سودیکم طاغ اوستی باغ

شرق وغرب عالمی سیران ایدن پیك نسیم
دیرکه بی‌شبهه جهان ایچره بونك مثلی عدیم

وصفنه بو مصرع غرا مناسـبدر ندیم
اولدی سعد آباد شمدی سودیکم طاغ اوستی باغ

کرچه دل آلمقده حسنك خیلی استعدادی وار
لیك او کیسونك قفادن آکا چوق امدادی وار

چاره‌سز عشاقك انجق ناله وفریادی وار
الامان بیلمز نه‌در بر غمزهٔ بیدادی وار

چشم شوخکدر دل عاشقده تأثیر ایلین
* کاکلکدر عالمی دربند زنجیر ایلین

* مهر لعلکدر سنك دنیایی تسخیر ایلین
سودیکم مهر سلیمانك جهانده آدی وار

بر پریدر کرچه اما یوقدر انسـانیتی
آفتـابی ذرهٔ ناچیزه صـایمز طلعتی

نخل طوبایی صالندیرماز نهـال قامتی
کلشن حسن وجمالك بربویی شمشادی وار

كرم اولوب شمع و سحر شوق و طرب هنكامه سی   بلبل اولسون كلستانكده نديمك خامه سی

دستكه هر كون صونلسون بر مسرت نامه سی
پرتو لطفكله شوق آبادی قيلدك شوقياب

عيد ايرشسون باعث شوق جديد اولسون ده كور   سير سعد آبادی سن بر كره عيد اولسون ده كور
كوشه كوشه مهرلر مهلر بديد اولسون ده كور   سير سعد آبادی سن بر كره عيد اولسون ده كور

آنده سيرايت كيم نه فرصتلر كيرر جانا اله   كور نه دلجولر نه مهرولر نه آهولر كله
طفل نازم سوديكم بر ايكی كون صبرايت هله   سير سعد آبادی سن بر كره عيد اولسون ده كور

كرچه كيم واردر آنك هر دمده بشقه زينتی   روزه ايامنده ده انكار اولنمز حالتی
شمدی اكلنمز هله بر خوشجه قدر و قيمتی   سير سعد آبادی سن بر كره عيد اولسون ده كور

طور ظهور ايتسون هله هر كوشه دن بر دلربا   كيمی كيتسون باغه طوغری كيمی صحرادن يكا
باق نه در دنياده رسم صحبت ذوق و صفا   سير سعد آبادی سن بر كره عيد اولسون ده كور

طفل نازم جمله كوردم ديو آلداتمه بنی   كورمدك بر خوشجه سن داخی او دلجو كلشنی

سرو نازم كل نديم زار كزديرسون سنی
سير سعد آبادی سن بر كره عيد اولسون ده كور

* وقت كلكشت چمن سير كنار ايامیدر   لاله فصلی عيد هنكامی بهار ايامیدر
اعتدال و رونق ليل و نهار ايامیدر   لاله فصلی عيد هنكامی بهار ايامیدر

شوق ايله ميل ايتمه ده دللر كلستان سيرينه   عز و ناز كل نياز عندليبان سيرينه
شاه عالم داخی كلزمی چراغان سيرينه   لاله فصلی عيد هنكامی بهار ايامیدر

شهريارا بولدی عالم دولتكده اعتدال   لاله لرله كلدی باغه بشقه بر حسن و جمال
روز و شب قيلمقده كلشن لطف تشريفك خيال   لاله فصلی عيد هنكامی بهار ايامیدر
سايۀ عدلكده ای شاهنشه عالی نژاد   حمد و شكر اولسون كه عالم سر بسر مسرور و شاد
صحن كلشن داخی تشريفكله اولسون بر مراد   لاله فصلی عيد هنكامی بهار ايامیدر

شرقیلر

کیملرك چشمنه اول سینه بوشب نور اولدی
کیملرك یاره‌سنه مرهم کافور اولدی
مجلس جم قوریلمدن اوله کلمش البت
باری سن ای نکه حسرت ایدوب برجرأت
تار اولور کورمز ایسه‌م چشممه سنسز عالم
فکر وغم جانمه کار ایلدی بیلمم بیلمم
نغمهٔ چنکه بدل دیکلر ایکن ناله وآه
برطرفدن دخی ای سنکدل ای بخت سیاه
واروب اول درد شناس دل وجانی کورسه‌م

نره‌یه کیتدی او هرجایی او مهپاره عجب
قنده‌در قنده اوظالم اوستمکاره عجب
جامدن صکره برر بوسه ویرملك عادت
شونی برسویلسه‌ك اولمزمی قدحکاره عجب
کیجه تا صبحه‌دك آغلاتدی بنی درد والم
آه هرجایی قوجلدکمی که اغیاره عجب
هجر ساقی یتیشورکن بکا درد جانکاه
سنمی اوردك بوکیجه شیشه‌می دیواره عجب
خاکپاینه ندیما ینه یوزلر سورسه‌م

کزلیجه آره‌سه‌م آغزین ابن امسه‌م صورسه‌م
هیچ بر چاره بیلورمی دل بیماره عجب

ماه عید آسا کلوب ای آصف عالیجناب
قصرلر اولدی نشاط ایله بروج آفتاب
یوز سوروب دامانکه بولدی چمنلر مطلبن
کوکبه‌ك مسعود اقبال ایده قصرك کوکبن

پرتو لطفکله شوق آبادی قیلدك شوقیاب
پرتو لطفکله شوق آبادی قیلدك شوقیاب
یمن پابوسك مشرف ایلدی حوضك لبن
پرتو لطفکله شوق آبادی قیلدك شوقیاب

شمس قیس

کوکل پر اضطراب غیرت اما مست نازایله | بو دمده جام صهبا کبی کیمدر لب بلب بیلمم
بنم اول تومسلمان محبت زلف کافر کیش | اسیر ایتمك بنی سنتمیدر یا مستحب بیلمم

سیه مست جنون عشق اولان رسوا ندیمم بن
اکر کستاخ ایسه‌م معذور طوت رسم ادب بیلمم [١]

★ هپ کسب یدکدر باشکه هرنه کلورسه | رسم اولمش ازل خط جبین نقش کف ایچره
چرخ اوزره درخشان صانورم پنجۀ مهری | انکشتلرك ولوله ایتدکجه دف ایچره

ظلمتکدۀ ابری براز ایتمیجك جا
لؤلؤ اولمه‌ماز قطرۀ نیسان صدف ایچره [٢]

غمزه پرزهر چیقار چشم تنکخوسندن | کشور حسننك اژدر طوغار آهوسندن
ذوقلندك کیجه طنبوری براز سویلتدك | مطربك ایمه‌دی ظالم سر زانوسندن

*صانمه کزلکنتی وار حرف کران جنبش ایدر
مست اولوب بوی شراب لب دلجوسندن [٣]

[١] بر چوق نسخه‌لرده مندرج اولان بو غزل ندیم قدیم دیوانچه‌سنده‌ده کورنشدر .
[٢] مطلعسز و ناتمام اولان بو غزل یالکز بر نسخه‌ده کورنشدر .
[٣] ناتمام اولان بو غزلك ایلك ایکی بیتی مطبوع نسخه‌لرده‌ده واردر. اوچنجی بیت یالکز بر نسخه‌ده کورنشدر .

زاهد كورنجه طرز شكر خند لعلكى … انكار جوهر ايلدى بوزدى عقيده‌سين
باد سموم آهمه دويمازسك الحذر … سن اى نهال ناز دخى نورسيده‌سين
سير ايله باغبان غلطكارك اى كوكل … زلف نكار ديديكى كيسو بريده‌سين

نيرنك خورده‌در او پريدن نديم زار
بيچاره غمزه آكلادى چشم پريده‌سين

★ مى ميدر رخساركى مهر درخشان ايلين … لعلكى ساغر ميدر كان بدخشان ايلين
هر بن مويمده بيك زخم نهان درج ايلمش … تيغ غمزه‌ك بيضهٔ چشم ايچره پنهان ايلين
تركتاز چشم بيماركميدر ظالم سنك … بويله ملك حسنى يكسر كافرستان ايلين
شام غمده حسرت زلفك دكلمى عاشقك … خوابنى چون طرهٔ سنبل پريشان ايلين
ايلمش صدكردش غارتكر صد ملك هوش … بزم حسنه چشم كلكونك قدحران ايلين

ينه همچون غنچه برپاكيزه نظم تازه‌در
عندليب آسا نديمايى غزلخوان ايلين

★ سويله‌شلمز غمزهٔ دلبرله منت اولمش ينه … الامان بيلمز نه‌در خنجر بدست اولمش ينه
آتش انداز اولسه كلزاره عجبمى عندليب … كللره آغوش حسنى جانشست اولمش ينه
زلف مشكينك اولورخا كه مكر نكهت فشان … سايه‌وش افتاده‌لر راهكده پست اولمش ينه
صبحدم كلكشت باغ ايتمشدر اول خورشيد تاب … رنك رويى كللرك كوردم شكست اولمش ينه

تازه عهد ايتمش كبى زنار زلفكله نديم
خانقاه برهمنده بت پرست اولمش ينه [١]

★ نه‌دن آزرده اولدك نازنينم بى سبب بيلمم … نى اولديرمكه لايقمى تا بويله غضب بيلمم
بكا زهر ستمدر حسرتكله بادهٔ عشرت … بن اول مستم كه سنسز فتنهٔ جام طرب بيلمم

[١] برچوق نسخه‌لرده مندرج اولان بو غزل نديم قديم ديوانچه‌سنده‌ده كورلمش اولوب هانكى نديمك اولديغى مجهولدر .

★ مستزاد

بر کورمك ایله حسنکه قیلدك بنی شیدا   ایتدی نکهك عقلمی هم صبرمی یغما
ای دلبر رعنا   ای کوزلری شهلا
تا حشره دکین حضرت عیسی کبی بنده   هجر غمك اولدیرمشیکن ایلدی احیا
اولسهم نوله زنده   وصلك بنی جانا
قربان اوله‌یم دستکه کیم اهل قلمسك   بوقدر هله کتاب آره‌سنده سکا همتا
ارباب رقمسك   ای معنیٔ یکتا
یکدانه یاراتمش سنی عالمده افندم   خلق ایله‌مش بردخی امثالکی حاشا
ای شاه لوندم   الله تعالی
ای شوخ وفادار کرم پیشه روادر   وصاف اوله‌لی حسن وکمالاتکه دنیا
مرآته سزادر   اعلا وکر ادنا
مجنون کبی کوزدن آقیدوب اشك ایله سیلی   اولمق کورینور عشقك ایله عالمه رسوا
ای طره‌سی لیلی   آلدی بنی سودا
خون ایلدی بغرم فلکك جور وجفاسی   تا ایلیه‌لی سن کبی کلرخلری پیدا
بیهوده اداسی   بیچاره ندیما

صوکره‌دن بولنان برقاچ غزل

★ عاشق که کوردی خط رخ نودمیده‌سین   سابیده ایتدی سرمهٔ حیرتله دیده‌سین
خط صانمه کنز رخنده‌کی یازمش دبیر صنع   برآل کاغد اوستنه سنبل قصیده‌سین [١]

[١] بو بیت مطبوع نسخه‌نك مفردات قسمنده مندرجدر .

یوزلرکی طویار هیچ ای پری اول تاب رخساره
سنی کیملر کورر آیینهٔ پولاددن غیری

نه وضع ایلر ندیما کوهر اندوزان عرفانه
فلك دیدکلری خارا جکر بیداددن غیری

★ دهانی حسرتی خشك ایتمدك دهانمی قودی
میانی محنتی خم قیلمدق میانمی قودی
متاع وصلنه جانم ویروردم اما کیم
امان او غمزهٔ خونخوار بنده جانمی قودی
نیجه نشانلایه بیلسون کوزم او مکاری
نقابنی آچیجق عقلدن نشانمی قودی
سیاه قاشلریمی یوخسه قهرمان جمال
ایکی قلیج قوشانوب آدین ابروانمی قودی
او کونه ظالمه عرض مرامه کیم قادر
نکاه خشم ایله لال ایتمدك زبانمی قودی

ندیم حق بوکه بندرکه بلاغتده
قماش نظم ترك کزمدك دکانمی قودی

★ دلی رقص آور ایدر صبرایدهمم ماحصلی
یورکم اوینادی کوردکده اوچنکی کوزلی
آل اتکلك اوله لی جوی مراداوزره حباب
برهوا ایتدی دلی نغمهٔ درتن یله لی
شوق ایله واعظ شهرآتدی رداسن چرخه
بویله شال اوینه چیقمادی دخی شیخ اوله لی
بر پری ایلدی چاره دل ناچاره
مطربك چقچق چارپاره سنه چارپیله لی

آسمانده براقوب زهره النده چنکی
دف کبی قیزدی یوزی دائره دن چکدی الی

★ کورنمسه کوزمه اول پری هرجایی
قرار ایتدیرهمم جان ناشکیبایی
عذار یاری قومش بینه رنکدن رنکه
کوررمیسك هله صهبای حالت افزایی
اوچورمه کندیکی ای کبك بوالعجب رفتار
او سرو نازه دوشر اهتزاز رعنایی
سپهره باشی ایرر اك کمینه بنده سنك
مطافم اولسه نوله درکه فلکسایی

هجوم ناله ایله داستان قیسی اوقور
غریب حال ایله کوردم ندیم شیدایی

نوله كيتسه كندودن حيرتله جان ناصبور | ياسفردر يا تحمل چونكه عشقك چاره‌سى

دل‌ينه سرگشته در تير هوايى وش نديم
بركمان ابرونك اولمشدر مكر آواره‌سى

برنيم نشئه صاى بوجهانك بهارينى | بر ساغر كشيده‌يه طوت لاله زارينى
دل گرد غمسز اولمه روامى كه كعبه‌نك | اى خواجه ييلده بر سپوررلر غبارينى
پيكان كبى لبكده كوتور آنى تيروش | عشقك جريده طى ايده كور رهگذارينى
آهى يتشدى بلبل زارك كه باغبان | چوب دخان ايدندى گلك شاخسارينى
بردمى واركه آه ايدرك آكمیه كوكل | اى سرو قد سنكله كچن روزكارينى
شوق تمام وعدۂ فردايى ديكله‌مز | رشك آكا كيم جهانده بوكون بولدى يارينى
ايران زمينه تحفه‌مز اولسون بونو غزل | اير كورسون اصفهانه ستانبول ديارينى

دشمن نه دكلو سخت ايسه شاد اول كه اى نديم
سنك اوزره كوسترر زر كامل عيارينى

جوى كوستردى ينه آيينه وش روى گلى | نجۂ مهر آچدى همچون شانه زلف سنبلى
شويله گلشن پرطرب كيم كوشلر فرق ايلمز | قهقهاى خندۂ گلدن نواى بلبلى
ايلمش كويا كه حق ايجاد جسم نازكن | ايليوب آميخته بوى گله رنك ملى
گلشن حسنك كورك سنبل هواى گلشنن | ابر مشكين وش طاغتدقچه نسيم اول كاكلى

تازه معنى رونما نظم سليسكده نديم
جوى كوستردى ينه آيينه وش روى گلى

★ كيمه فاش ايتسون دل دردينى فريداددن غيرى | كيمه يانسون ياقلسون آه آتشزاددن غيرى
جگر گن زورق صهباى طوفانخيزى اى ساقى | صداى دلكش اولماز هرچه باد ابادن غيرى
كتورمش حوزۂ تسخيره تيغستان مژكانى | كوكلى قورتيلور اول غمزۂ جلاددن غيرى

بخش ایدن جام صفایه سبحهٔ مرجانی   هیچه صایماز عالمك اسكندر وخاقانی
دیده‌مك كوردكده زور جوشش طغیانی   طوتدی كوهك جویلر فریادایدوب دامانی
عیشه‌مغروراولمه كیم برایكی كونده غنچه‌نك   سینهٔ صد چاك ایدر كردون‌لب خندانی
سوری‌بعضك‌بعضه‌ماتمخیزاولور ابرك كورك   خندهٔ برق ایدر افزون دیدهٔ كریانی
نقد امید ایله پردر جیب صبح ای‌دل همان   وامخواه آهك الدن قویمه سن دامانی
سیر ایدر اشك كلابی خندهٔ كلغنجه‌ده   عاقبت بین ایلینلر دیدهٔ عرفانی
روی تابانك سحر خواب ایچره بركز سیرایدن   پنجهٔ خورشیددن كیرا بولور مژكانی
سینه‌ده تنك اولمه ای دل كیم‌سنی دربند ایدن   مطلع كام ایلیندر یوسفك زندانی

نیلدك نتدك ندیما تیشهٔ افكار ایله
بیستون فیض عشقك بولدك آخر كانی

بوشكر خند ایله بزم‌شوقه جام ایتدك بنی   نیم صون پیمانه‌یی ساقی تمام ایتدك بنی
شعله‌سروآساچیقارخاكمدن اول‌یرلرده كیم   پایمال توسن آتش‌خرام ایتدك بنی
نكهت كیسو ایله كلدك بزه آه ای نسیم   طرهٔ سنبل صفت آشفته كام ایتدك بنی
جلوهٔ حسنكله هرمویم پری خیز اولمده   عشقله سر تاقدم آینه فام ایتدك بنی

بویله سرمست وخراب ایتمه ندیم زاریكی
نیم صون پیمانه‌یی ساقی تمام ایتدك بنی

عیبدركیری قالوردستكده یوزده قاره‌سی   درهم ودینار ایله آلدانمه جانم پاره‌سی
اویله بر در یتیم نازی ایلر پرورش   نوله اول‌طفلك‌صدفكاری‌ایسه‌كهواره‌سی
كردش ساغر قدر لذت ویرردی عاشقه   طفل ایكن اول‌مست‌نازك نركس بیماره‌سی
ایتمسون بیهوده دللر مرهم لعلن هوس   خنجر مشكین ابرونك اوكلمز یاره‌سی
كوسترر آینهٔ زانوده بر كرداب خون   حسرت آموزان عشقك كردش‌نظاره‌سی

چنك وچغانه ذوق براز طورسون الامان سیر ایده لم بوسیره کلن دلستانلری

معلومدر بنم سخنم مخلص ایسته مز
فرق ایلر آنی شهرمزك نکته دانلری

ای قاشی یایوزك بری دونمزمیسك دخی ای غره‌ٔ امید کورنمزمیسك دخی
بالله نه سخت آتش ایمشسك کوکل مکر غرق اولدك اشك خونه سوینمزمیسك دخی
قانی او کیجه‌لر او طربلر ترانه‌لر ای دف آکوب اوذوقی دوکنمزمیسك دخی
کافر قزی توکنمدیمی ماتم پدر ساغر چکوب قزلجه سورنمزمیسك دخی

دلبرله ماجراکی یتر صاقلادك ندیم
نقل ایلیوب برازده اوکونمزمیسك دخی

ایلدی بر ایکی پیمانه‌یله سر کردان بزی آه او صهبا صاتیجی عقل آلیجی کافر قزی
سینه‌سی دستنده‌کی پیمانه‌دن براق وصاف رخلری دستیده‌کی صهبای تردن قرمزی
کرم اولوب اوغلاك بزه بر بوسه اقرار ایتمش دون قیزك‌ده چیکنه‌دی ای پیرمی اول ساقزی
خانه تنها الده صهبا کله کرم ویار نرم آه ای صبر وتحمل بعدازین یاهو سزی

وارمیدر بیلمم ندیما بردخی آنك کبی
دین ودل خصمی ریاجلادی تقوی خرسزی

سینه‌ده برلحظه آرام ایله کل جانم کبی کچمه ای روح روان عمر شتابانم کبی
پرده دارا کاردم الحق غنچه‌یی کوردم سحر اول دخی لبریز چاك اولمش کریبانم کبی
رشك چین اولمقده فکرم کلدی تعبیره لیك وصفی اول کیسولرك خواب پریشانم کبی
کچمه اول کلدن کلاب آلمازدن اول موعك هربری انیق زهراب اولسه مژکانم کبی

جستجو ایتدم ینه جانا ندیما بنده‌که
بر افندی بولمادم دولتلو سلطانم کبی

دریای عشقه دون بنی باشتردە ایلدی | بردانه آل فسلی جزایرلی آفتی
سینه‌مده عشقکی طوته‌لم ایتمشم نهان | اما که قنده صاقلیه‌لم آه حسرتی
آلدم قوجوب میانی برطاتلی بوسه‌سن | اما که یاقدی آغزیمی صاندم حرارتی

هپ قوللرینی ایتدی اوکان کرم چراغ
ظنم بودر که کلدی ندیمکده نوبتی

* دستور جمشکوه کرمکار روزکار | ذاتیله بولدی صدر شرف زیب وزینتی
* صدر بلند رتبه که بن یالکنز دکل | خاك اولمه‌در درنده سپهرك ده نیتی
* لطفیله سیرم اویله که هر مویمی بنم | ایتدکجه جستجو بولنور نان و نعمتی
* حقابودر که کوکده‌کی خورشید بولمدی | بن سایه‌سنده بولدیغم اقبال و رفعتی

* آویزه قیل دعاسنی تا عرش طاقنه
ای آه نیمشب سکا الله امانتی

مست نازم کیم بیوتدی بویله بی‌پروا سنی | کیم یتشدردی بوکونه سروِدن بالاسنی
بویدن خوش رنکدن پاکیزه‌در نازك تنك | بسله‌مش قوینده کویا کیم کل رعنا سنی
کللی دیبا کیدك اما قورقارم آزار ایدر | نازنینم سایهٔ خار کل دیبا سنی
برالکده کل برالده جام کلدك ساقیا | قنغیسن آلسه‌م کلی یاخودکه جامی یا سنی
صاندم اولمش جسته برفوارهٔ آب حیات | بویله کوستردی بکا اول قد مستثنا سنی
صاف ایکن آیینهٔ اندامدن سینه‌م دریغ | آلمادم برکره‌جك آغوشه سرتاپا سنی

بن دیدکجه بویله کیم قیلدی ندیمی ناتوان
کوسترر انکشت ایله مجلسده‌کی میناسنی

عشاقك اولسه نوله فدا نقد جانلری | سیر ایتدکمی دونکی فدایی جوانلری
شوق آتشینه‌سن‌ده طوتشدکمی ای کوکل | کوردکمی دون کورش طوتشان پهلوانلری
اول برجمك نظیرینی خاطرده‌می کوکل | کورمش ایدك کچن سنه سنبل زمانلری

کردنی صاف و بیاض اویله که کافور کبی
چشم وابروسی سیاه اویله که سمور کبی

شعلهٔ حسننه کوزلر تماشور باقدقجه
کاه وبیکاه کلوب شویله طوره نور کبی

جسم پاکك دیدیلر هم ترایمش هم براق
تپه‌دن طرنغه‌دك كل کبی بلور کبی

نکهتك بویله نه‌دن خسته‌درای شوخ سنك
کوزلرك بزم ازلدن بری مخمور کبی

سوء ظن ایلیه‌مم غیرلره سلطانم
درد عشقکله ندیما هله رنجور کبی

بزم سنسز کورینور لانه که بوم کبی
بطمی غم کتورر طائر مشئوم کبی

کسب یددر دینیلور باشه کلن انسانك
صفحهٔ کفده خط جبهه‌سی مرسوم کبی

سنسز ای یوسف کلیبر هنم جامهٔ تن
زخم اورر جسممه پیراهن مسموم کبی

[*] کورسه اول بارقهٔ حسنی بتان کشمیر
تاب حیرتله اریرلردی بت موم کبی

بی نمکدر تب هجرکده بزه ای ساقی
کردش ساغرمی لرزش محموم کبی

ینه بونظم بلند ایله ندیم امیدك
زیور سلك املدر در منظوم کبی

[**] سرزلفکده فغان ایلمك آیین اولدی
نالهٔ دل جرس قافلهٔ چین اولدی

آب حیواندن ایکی جدول اولوب افسرده
شوخ سیمین تنمه ساق بلورین اولدی

عقدهٔ خاطری بز حله شتاب ایتدکجه
او بت سرکشك ابرولری پرچین اولدی

صفوت طبعمز آرتردی غرور حسنن
مست نازم باقوب آینه‌یه خودبین اولدی

سوز عشق اولمدی دردیمه دوا حیف ندیم
بخت خوابیده‌یه داغم کل بالین اولدی

غمزه‌ك فسون ایله سخن ایلر نزاکتی
چشمك نكاه شکلنه قور ناز ونخوتی

آلدك خدنك جوریکی سینه‌مده قویمادك
ای قاشلری کمان قتی جور ایلدك قتی

که سرمه كاه وسمه و کاهی پیاله چك
ای سرو ناز چکمه یتر غیری قامتی

[*] کوروب [**] بند زلفکده

حرف الياء

بوس لعلك شويله سيراب زلال ايلر بني … كيم كورن آب حيات ايچمش خيال ايلر بني
شاعره سوز بولغه منت نه اما نيليم … آه كيم حيرت سنى كوردكجه لال ايلر بني
سوديكم جام ميه حاجت نه‌در لعل لبك … بر شكر خند يله مست بيمجال ايلر بني
باغده زلف ورخك آكدنجه بوكيمدر ديو … سنبل وكل بيرى بيرندن سؤال ايلر بني
نكهت زلفكله كلدكجه نسيم نوبهار … طرهٔ سنبل صفت آشفته حال ايلر بني
ناتوانم شويله چشمك حسرتندن كيم كهى … سايهٔ مژكان آهو پايمال ايلر بني
كردشن كوردكجه ساقئ ملايم مشربك … آرزو سركشتهٔ فكر محال ايلر بني [*]
حسرت چشمكله بن خاك سياه اولسه‌م دخى … بخت آخر سرمهٔ چشم غزال ايلر بني
* عرضحالم چوق افندم خاكپاى دولته … لطفك اما بى نياز عرضحال ايلر بني
* بن قولك لايق دكلدر وصلكه اما ينه … التفاتك آرزو مند وصال ايلر بني
* كولديرر يا آغلاتير يا لطف ايدر ياخود عتاب … حاصلى نيلرسه اول رخسار آل ايلر بني
* ياريدر اول قد وخدك كيم مداما باغده … واله كلغنجه حيران نهال ايلر بني

كوييا بيلمز افندم بندهٔ ديرينه سن
كيم نديما بوميدر ديو سؤال ايلر بني

سينه‌ده اول نه محرق آرزولر وار ايدى … لبده سركش آهلر آتشلى هولر وار ايدى
بويله بحالت دكلدى كورديكم صحراى عشق … آنده مجنون بيدلر ديوانه جولر وار ايدى
بن بوكون برنوبهار حسن وآن سير ايلدم … طرف دستارنده سنبل كبى مولروار ايدى
سن ينه برنو نياز عاشقمى پيدا ايلدك … كويكه يريز دوكلمش آبرولر وار ايدى

اى نديم اى بلبل شيدا نيچون خاموشسك
سنده اول چوق نوالر كفت وكولر وار ايدى

[*] مصراع فضولينكدر . غزلده اوكا نظيره‌در .

★ دل ثقلت آور کل اولور ژاله اولسه‌ده   اولماز صحن طراز چمن لاله اولسه‌ده
اولماز فغانی رتبه رس آه سخت دل   بلبل نه دکلو نعره کش ناله اولسه‌ده
عکس فروغی دهره ینه لمعه تابدر   ماه رخك خطیله سیه هاله اولسه‌ده
اولماز نیاز مند نمکریزئ طبیب   زخم درون لبالب تبخاله اولسه‌ده

چکمز هوای عشق جواناندن ندیم
قامت خمیده پیر دوصد ساله اولسه‌ده

★ کورینن نقش غم آینهٔ دورانه کوره   باقه‌لم چشم ستم دیده‌مز آیانه کوره
ساقئ بختی تهی ساغر امید ایتمش   بوسیه کاسه دکل مشرب رندانه کوره
هفتخوان غمی بی غم کذر ایلر اول کیم   بی محابا برایکی جام لوندانه کوره
عشقله صیغماز ایدی جان زلیخا جسمه   سینه چاك اولسه نوله بوغم هجرانه کوره

زلف دلبرده صبا یوقلا ندیم زاری
کورینورمی عجب اول نرکس فتانه کوره

★ لایقمی کللر آچیله فیض بهار ایله   بلبل قفسده زار وتنك خار ایله
آدم بو قحط سال معارفده رشك ایدر   تحصیل نان بها ایده‌نه کسب وکار ایله
امدیر لب خط آورك ای ساقی صون شراب   اول جام لعل فام زمرد نکار ایله
کار ایتدی نقشی اول بتك اول درونه لیك   آخر قرارم آلدی بنم برقرار ایله
مست اولمدقچه چشمی بولمز نظام حسن   بزمك کیدر طراوتی برتوبه کار ایله
برکون نسیم فیض بولوب کلشن امل   کلغنچهٔ مراد آچیلور روزکار ایله
آینه یه یوز آقلغی سیمابدر ندیم   صاف اولدی سینه‌مزده دل بیقرار ایله
شرمنده ایلدك بزی ای طبع بوالفضول   تنظیر نظم حضرت فخر کبار ایله
تحریر عصر عارف افندی که فخر ایدر   رازی در فضائلنه افتقار ایله
کندی ایدردی کندی زبانن بریده کر   کلکن کوره‌یدی نظم بلاغت شعار ایله

صو ویرنلر ناز ایله اول کلبن نازنده یه | آتش ایتمشدن نیازی بلبل شرمنده یه
دوشمه جانا دیلره سر دهانك فاش ایدوب | غنچهٔ لعلك صاقین آچلمسون کلخنده یه
حیف کیم تقسیم درد ایتدکده قسام قضا | تیر غمزه‌ك دوشدی سهم عاشق افکنده یه
عاقبت رفعت ویرر عشق جوان دلنواز | شاهاقدر خدمت سلطان عادل بنده یه

بویله آتش لهجه لازمدر سخن تا کیم ندیم
کرمساز نغمهٔ تحسین اوله خواننده یه

★ اضطراب اولماز دل دانای صافی سینه‌ده | ای کوکل آسایش سیمابه باق آیینه‌ده
آکمادك برکره لطفکله بزی ای بی وفا | وعد وصل آسا اونوتدك مجلس دوشینه‌ده
نشئه‌نك فیض صباح الخیرین ادراك ایلمز | ایتمیان مشق سیه مستی شب آذینه‌ده

کیمسه آکماز زاهدك آلوده دامان اولدیغن
چوقلق اولماز نم هویدا خرقهٔ پشمینه‌ده

★ کچوب کیتمکده عمرم درد و محنت کبی شیلرله | مشرف اولمادی قصر امل فرخنده پیلرله
فغان وناله‌لر ایتمکده هردم بغری یانیقلر | بو بزم محنته رونق ویرلمش صانکه نیلرله
فلك جام نشاطن تلخ ایدر جمشید وقت اولسه | علاج اولماز خمار آلودهٔ ادباره میلرله
فرح بیکانه رسمن کوسترسه ایتم استبعاد | کوکل مأنوس احزان اولدی درد تابکیلرله

کورنمز بربلادر عشق خوبان جهان شمدی
ندیما قیل حذر کرم الفت اولمه بزدن ایلرله[*]

★ تا کمر کاهنه‌دك غمزه‌سی خواب آلوده | تا کریبانه‌نه‌دك چشمی شراب آلوده
قنغی اقلیمی خراب ایلدك ای دشمن دین | که ینه خون ایله زینپوش ورکاب آلوده
چکه‌سك سینه‌یه اول شوخی کشاکشلر ایله | آله‌سك بوسه سن اما که عتاب آلوده
سن دل ریشکی خوناب ایله رنکین ایده کور | زاهد خامه کرك ریش خضاب آلوده

[**] میر ذیشانه ندیما مکر اولمش پیرو
که سزا نوی کلك اولدی شتاب آلوده

[*] بزدن ایلرله ، یعنی جنلرله ! [**] عزت علی بکك غزلنه نظیره‌در .

دمی وارکیم زخم کل دردکله خونین اولمیه   حسرت خالکله داغ لاله مشکین اولمیه
چشم کلکونك سنك ممکنمیدر نرکس کوروب   خون دلدن چون کل بادام رنکین اولمیه
نیلیم بن اول نیاز وصلی کیم ابرولرك   هرسر موینده طرح انداز صدچین اولمیه
سیر ایدوب رخش اوزره اول خورشیدی هیچ اولسونمی کیم   ماه نو پر تو نمای خانهٔ زین اولمیه
صرصر غمدن رها دشوار درنا کیم قدح   شمع بزم شوقه فانوس بلورین اولمیه
فصل کلدر کل آچلی لایقمیدر دست نکاه   کل زمین سینه‌ك اوزره یاسمن چین اولمیه
غیره ساغر صوندیغك ساقی کوروب قابلمیدر   لاله وش جامم جکر قانیله رنکین اولمیه

لحظه کچمز کیم بیان نظم شوقکدن ندیم
ملك استعداد رشلك دیلم وچین اولمیه

حسرتکله کل تر شرحه جکر پهلویه   شاخ کل داغ یاقار شوقك ایله بازویه
بوسه‌دن کل کل اولوب عارض آلی دونمش   نو بنو سیب زنخدان کل شفتالویه
برکله باشکه فغفورده اولسه‌ك بسدر   دکمزای خواجه جهان مالی بوجست وجویه
جبر ایله خاطر مکسورم اولور پیوسته   شکن طرف کلاهك شکن کیسویه
* سنبل آشفته اولور خواب پریشانندن   نرکس مستی که کلشنده واره اویخویه
خم اولور همچو کمان غیرت ایله شاعرلر   جوهر تیغ دیدکجه کره ابرویه

اولمز القصه پسند ایتمه‌مك احباب ندیم
بویله پاکیزه ادا برغزل دلجویه

برسوز دیدی جانان که کرامت وارایچنده   دون کیجه‌یه دائر براشارت وار ایچنده
میخانه مقسی کورینور طشره‌دن اما   بربشقه فرح بشقه لطافت وار ایچنده
ایواه او اوچ چفته قایق آلدی قرارم   شرقی اوقیوب کچدی برآفت وار ایچنده
اولمقده درونده هوا آتش سوزان   نایك دیه بیلمم که نه حالت وار ایچنده

ای شوخ ندیما ایله برسیرك ایشیتدك
تنهاجه واروب کوك صویه عشرت وارایچنده

طالسون دریای عشقه ایتمین سردن جدا — عقلی دستاردن اول ساحل تدبیرده
خانهٔ آینه‌ده لیلایی چوقدر سیر ایدن — سن کوکل مجنونی سیر ایت خانهٔ زنجیرده
تار وپودی ترك تاروپود هستیدر آنك — شال درویشی طوقنمز سودیکم کشمیرده
معنیٔ عشقی سکا کوسترمك اولمز زاهدا — بر پریدر اول که کیرمز کوچهٔ تعبیرده
نیل مطلب خاطر آزاده‌یی درقید ایدر — بسته‌در کاری کمندك کردن نخجیرده

کور تماشای ندیما سنده نامی خان دخی
کوی چوکان اوینادیرسه عرصهٔ تنظیرده

شویله دوشمش تاب رویك بلبل دیوانه‌یه — شعلهٔ آوازی برق خرمن اولمش لانه‌یه
ایله بزمی تختهٔ مشق سیه‌مستیٔ ناز — کاهی تعلیق ایت خط لعلك خط پیمانه‌یه
قید عشرت آرتیرر اهل جنونك وحشتن — قلقل می نالهٔ زنجیردر دیوانه‌یه
اولدی آخر مایهٔ حیرت بو لعبتگاهده — صنعت منصوبهٔ عشقك ذل فرزانه‌یه
شعلهٔ عشقی هوای دلدر افزون ایلین — باد زن بال سمندردر بو آتشخانه‌یه
خطك جانا چیقارمش پرتوین آینه حیف — مو بموی عقدهٔ زلفك آچیلمش شانه‌یه

کوردك اولمز شیوهٔ دولت ندیما بز دخی
رغبت ایتدك عاقبت بو وضع درویشانه‌یه

بیك زبان سویلرسك اول چشم سخن پرداز ایله — داستانلر شرح ایدرسك برنکاه ناز ایله
دون کیجه جوش صفادن اولدی بردریای نور — کوچه‌نی ماهتاب شعلهٔ آواز ایله
کار عشقه شول کوکل بل باغلاسون کیم چکمیه — لذت انجام میدن تلخیٔ آغاز ایله
سن عتاب ناز قصد ایتسه‌ك دخی اول چشم شوخ — عاشقن ممنون ایدر بر شیوهٔ ممتاز ایله
دلکش ایلر چشم کویا سن کمان ابروان — شوختردر نغمهٔ مطرب موافق ساز ایله
بن غم امروزی فکر ایتمکده فردالر چکر — سن صالنجه وعده‌کی فردایه یوز بیك ناز ایله

چشمنی خوابیده ظن ایلر کورن اما ندیم
کشف راز ایتمکده‌در هر لحظه بیك غماز ایله

اوورد تر دل پر خونی لبریز نشاط اکلر
نه بیلسون روزکارك شدتن کندی ابنلکده

شوز یبا کر مسودی سودیکم کل آل زیان ایتمه
چیقار بر جامه سا که بلکه آرتر نیم تنلکده

می و محبوبه چوقدن توبه کار اولدی ندیم زار
نچون اما که بیلمم ینه یاران طعنه زنلکده

سوز جهان ایچره نه کلشن نه کلستان آلمه ده
ایش همان آغوشه برسرو خرامان آلمه ده

لعل یار آغزنده اما واپسین اولمش نفس
عاشق بیماری کوردم جان ویروب جان آلمه ده

غمزهٔ جلادك ایتدی عاشقلك کارین تمام
ای شه بیداد خطك داخی فرمان آلمه ده

وایه بخش بیکسان اولماغه ال ویرمز همان
ای فلك چالا کدر دستك کریبان آلمه ده

شربت لعلکده کی خاصیتی بیلمم ولیك
نیشتر غمزه‌ك عجب استاد ایمش قان آلمه ده

عرصهٔ معناده الحق یکه تاز اولدك ندیم
اسب طبع چابکك کیتدکجه میدان آلمه ده

نکاه ایت عاشق آزاری چرخ بیکنهکیره
که چکمش بیدی مجنون کیبی طرف جوده زنجیره

دلی همچون کتان فرسوده ایتدی بر سپهچرده
که طعن ایلر بیاض کردنی مهتاب کشمیره

کورن ابرولر اوزره پچشن اول کاکل زردك
صانور زرحل ایله آیت یازلمش روی شمشیره

همان عاشق تهی مینای چشمن ایلر آماده
پریزاد خیال دلربا قابلمی تسخیره

اولور پیماندکی البت مقرر حصر مطلبده
که باعث مبتدایی معنی حصر اولدی تأخیره

تماشا ایلیلدن کلشن حسن دلاراسن
ندیما چشم تر حیرتله دوندی جوی تصویره

قاشلرین بالاده سیرایت رخلرین کوز یرده
قیلی تماشا خلدی زیر سایهٔ شمشیرده

خوابده کورسه‌یدی کرشیرین صفای ساعدین
طاتلی جانندن واروب ال یوردی جوی شیرده

نعل ایدوب خورشیدی ریزان ایتدی آندن درتاب
ای پری سحر ایتدی چشمك صنعت تقطیرده

کوشهٔ ابرودن آیرلمز دل خونکشته مز
لکهٔ خوندر که قالمش دامن شمشیرده

دل پرنالهٔ عاشقده خیال رویك | نقش کاشن کبیدر کاسهٔ فغفور اوزره

نکهك وقت اوله زلف وخط آراسنده ندیم
بورینوب شال سیاهه یاته سمور اوزره

نوله همواره طبع سینه صافان اولسه نالنده | طنین انداز اولورزنبور کرد جام روزنده
خرام نازیکه چون سایه عالم چونکه افکنده | قول اولدم بیل افندم قامت آزادیکه بنده
کوزل کوستردیلر آثار عشقی زیر وبالادن | ایکی دستم کریبانمده چشمم طرف دامنده
مه نو رسمیدر دستارك ای شوخ سپهچرده | نوله کشمیر رخسارکده مهتاب اولسه تابنده
کورندکجه اوسیمابی قبادن سینهٔ صافك | دونر آیینه اوزره مهرهٔ سیمابه جان تنده

بو سر کردانلغه آزادهلك البته درپیدر
ندیما سیر قیل بونکتهیی سنك فلاخنده

کورن عذارینی خط سیاهتاب ایچره | نهفته برك کل تر صانور کتاب ایچره
اویوتدی یار ایله مژکانن ایلیوب درهم | نکاه مستنی سمور جامه خواب ایچره
شراب صاف قدر کیف ویردی ای مطرب | خروش نغمهٔ ترکاسهٔ رباب ایچره
بولورمی هیچ دل سرد اهلی روشنیٔ کهر | قالورمی قیمتی بوز اولسه لعل ناب ایچره
اولورمی دلشکنان هیچ خطردن آسوده | نهفته در تعبك لفظیده عتاب ایچره
چوبوی غنچه هزار آشنالغی ترك ایت | مثال رنك نهان اول کل خضاب ایچره

ندیم چاره نه آسایش دل اولدی رهین
مثال کودك کهواره اضطراب ایچره

کوروب پستانلرك بیلدم کمالك کلبدنلکده | ترنج اما که بیلمم نجه بیتمش یاسمنلکده
خیال ایتدم که دیوان ایچره بر برجسته مصرعدر | کزرکن اول قدبالایه باقدم نارونلکده
خیالك کلمز اولدی دیدهٔ فرسوده مژکانه | مکر کیم پای نازی یارهلنمش اول دیکنلکده

كلمش خط سيه رخنه آه اى كوكل | سمور خوش ياقشمش او كل پنبه اطلسه
جك ايتمسونمى جامهٔ سبزين كورنجه كل | باق شول يشيلى مقدمه اول قرمزى فسه
نيزن بزمده مطربه همواره كج باقار | بيلمم ميانلرنده نه در بو منافسه

ابرولر اوستنه دوكيلوب كاكلى نديم
تصوير چينى يازمش اوطاق مقرنسه

اول بنفشى خط كلور اولده لعل دلبره | قهوه دربيدر بزمده عادتا كلشكره
جبهه‌سن تاب شراب ناز پرچين ايتمش | كلمش ابرولر ينه مستانه خنجر خنجره
سير ايدك آرايش مژكان بركر ديده سن | هر برين بخش ايلسه ابرو اولور بردلبره
بويله زور بوسه‌دن كيملر كبود ايتمش عجب | كيم لب كلفامى دونمش غنچهٔ نيلوفره

ساقيا نوبت نديمكدر ديدى ظن ايلرم
قلقل مينا نه سويلر ديكله كوش ساغره

مطربك فيضنى كور لعل شكر خاينده | كه نفس قند مصفا اوليور نايئنده
برطرفدن دخى اى مغبچه‌سنده كورينوب | بزه درد اولمه مبارك رمضان آينده
باق همان جنبش دنبالنه طاوس كبى | ايتمه نظاره سيه موزه‌لره پاينده
مست كندى كولوب آلتنده كى رخش اويناردى | كوردم اول آفتى‌دون بر دوكون آلاينده

بول نديمانى آرارسه‌ك او كمان ابرونك
ابروانند ياخود زلف سمنساينده

سيم چيراستلر اول سينهٔ پرنور اوزره | برلغز باغلامش آينهٔ بلور اوزره
نى اولدير بنى كيم شعله‌ده پروانه صفت | نجه بردتره‌يه‌يم قبضهٔ ساطور اوزره
طوغدى خورشيدى ينه صبح بهارحسنك | تكمهٔ زر دكل اول كردن كافور اوزره
تيرين آلدقده دهان آه ايدرك زخمندن | چيقدى دل پاره‌لرى سينهٔ مهجور اوزره

رمضاندن کیم ایدردی که وقت اولسه اکر   آزه‌جق صحبته اول ماه ایله اخشامنده
بکا باغشله بکنمزسه‌ك اوشوخلك نه‌سی وار   قدی کوته‌می تناسبمی یوق اندامنده
اعتماد ایلر ایدم توبه‌سنه رندانك   رمضانك مه عید اولمسه انجامنده

آه افندم سنی کوردمده ندیم زارك
شمدی بیلدم که نه‌وار در دل ناکامنده

بعض احباب کمر سیرین ایدر تنهاده   باری بزده کمری سیر ایده‌لم صحراده
طاغده صید غزال ایتمکه حسرتمی چکر   خانه‌ده کوزلری آهوسن ایدن آماده
دستیده دختر رزدستده دخت مردم   کیمه ال ویردی فلك بویله بکم دنیاده
سرو قدلرله تکلمده لبالب یاران   بز باقوب اکلنه‌لم سروه لب دریاده
زر افرنجی کرك صیده بت افرنجی   کیم ایدر آنی مکر بك اوله یا بکزاده
بزطوپوق چالمه‌ده بزذوق وصفاده هرشب   قالدیروب کعب مخنا کبی جام باده
نه کدایز بز افندم که سن اولدك استاد   تیشهٔ عشقله کان دلمه‌ده صد فرهاده

ذوقی احباب ایدوب ایواه ندیما ایواه
آدك آ کیلمادی بیچاره سنك آراده

ایلمش پیچیده کوی کاکلن کیسولره   برسپد کل صانکه درهم بسته‌در شبولره
کارزار فتنه‌ده اول آفت ترسا ینه   ویردی چون تیغ فرنکی پیچ وتاب ابرولره
آرزوی زخم نوك تیغ غمزه که سنك   تنك اولور ای شوخ وادیٔ حرم آهولره
بیکمان ایلر تمثل صورت عیبه هنر   فرصت کفتار یارب دکمسون بدکولره
یأسله برژنکدر آیینهٔ طوطیٔ دل   قنن اوطوردی سلهٔ افسوسدن زانولره

بزده ایلر امتحان چشمانی هپ سحرین ندیم
تختهٔ مشق فسونز شمدی بز جادولره

زلف وکلاهی ویردی خلال مغرب وفسه [*]   چشم کبودی صالدی آقین ملك چرکسه

[*] فسه = فسه

فضای سینه‌ده برپاوری بسله‌دم آخر — قونوشدی ایللر ایله کلمز آشیانه‌سنه
همیشه آیریله‌مز زلفی کرد خالندن — مکر شکار ایمش اول دام داخی دانه‌سنه

قدح دعاسنی کورده مقید اوله ندیم
حکایت کی وجمشید وجم فسانه‌سنه

چون مهر وقمر سینه ورخسار کشوده — دوش ایتمسون اول شوخی خدا چشم حسوده
دل ذره صفت شوقله کیرسه نوله رقصه — اولدق ینه بر نجهٔ خورشیده ربوده
قهر ایلدیلر باد بروتیله جهانی — باقمازمی بوجاه اهلی تجب عاد وثموده
کج پروریٔ مادر ایامی کورك کیم — بن هرکیجه بیدار الم بخت غنوده
شوق ایله ینه کوردمش ایمانی رقیبك — چکمش کبی کافر اوتی شرب بیهوده
بوس لبك اولمزسه چکر کاسهٔ خوناب — باقماز غمك آشفته‌لری بود ونبوده
قصد اول بته دیکلتمه‌درافسانه‌می یوخسه — دکمز کل وبلبل بوقدر کفت وشنوده

کویالق ایدردی کل تصویر ندیما
خامه کده کی فیض اولسه اکر خامهٔ موده

هوس عید وصاله دوشوب انجامده — اولدی دل برمهه شعبان رمضان نامنده
غرهٔ روزه‌یی کوردم فلکك بامنده — برکناری کوزله بکزر اوریج نامنده
ینه بر نجهٔ خورشیده اسیر اولدم که — اکیلوب آکه باقار غرهٔ فلك بامنده
سحر عید جلی مشرق رخسارنده — لیلهٔ قدر خفی زلف سیهفامنده
معتکف پردهٔ زلفنده کوکل خالی کبی — رو بمحراب دو ابرو سحر و شامنده
صونمه‌دن ساغری ساقی دوشرم آیغنه — حسرتم باده‌دن افزون ایکن ابرامنده
جان شکارم نجه‌بند اولمیم اول کافره کیم — کردش چشم پری حلقه اولور دامنده
بو طوتمله دیه‌مم نقد ثواب روزه — خرج یکروزه‌یه وافی اوله بیرامنده
بولدم بن باغ بهارك کل و بادامنده — بولدیغم فیضی رخ وچشم سیهفامنده

ریاسی زاهدك دركاردر دلبر خصوصنده / ولیكن ظالمك آرامی قالمز زر خصوصنده

بو كون جانامواعیدك حساب ایتدكده عشاقك / بنه وافر نزاع اولدی بزم دفتر خصوصنده

قوشاغن دوكمه سن چوزمكده خوفم بوقدر اما كیم / بورك دترر كمربندنده كی خنجر خصوصنده

[*]واروسه‌ق خانهٔ خماره لطف ایله بزه ساقی / دل زارك رجامند اولدیغی ساغر خصوصنده

نه زیبا الفت ایتمش دختر رز بچهٔ مغله / موفق پیرمی حقا پسر دختر خصوصنده

نه دكلو كرم ایسه بازارك آخر خاك برسرسك / بونی ای خواجه كور آتشله خاكستر خصوصنده

دریغا اولمدق بر دلكشا معشوقه دلداده / هله آینه مز بی بخت روشنكر خصوصنده

ندیما سینه وبازوكی نرم ایت یار كلدكجه
مسافر راحت ایستر بالش وبستر خصوصنده

طرب نه كونه اولور طالع و ستاره كوره / صونارسه جام لبك چكدیكم خماره كوره

قنی صبا كبی بردلنواز كیم كاهی / دل نزاریمی كوی نكاره واره كور

سحردن ایلدی یغما شمیم كیسوسن / نسیم بردخی اوغرارمی بودیاره كوره

حسداوزنده كه خواب عدمدن آچسه كوزین / قبای صبری چو نركس هزار پاره كوره

باشنده خرد ایده‌یم شویله كیم عصاسنی شیخ / النده مطرب بزمك چهار پاره كوره

كورك بودردی كه تریاق اربعه‌یله طبیب / دیلركه زخم چهار ابروانه چاره كوره

سنكله ترك ریا دكلو كوجدر ای واعظ
شرابه توبه ندیم كناهكاره كوره

اوشاهك ایكی قولم بند ایدوب میانه‌سنه / پیادهٔ املم چیقدی فرز خانه‌سنه

نسیج فتنه‌یه نقش اولمق ایستر اول طناز / عجبمی زلفنی پیوسته ایتمسه شانه‌سنه

باقوب اوشوخ ایله ناز ونیازه مشق ایدرز / كالك تبسمنه بلبلك ترانه‌سنه

بنم جنونمه آیا عجبمه بهانه بولور / باقان پری وشمك حسن بی بهانه‌سنه

[*] واروسه‌ك خانهٔ خماره ساقی لطف ایت اوقونمه

ادا پاك اولسه ده معنی یاقیشماز روشن اولمازسه / كورنمز رنك روی دخترز ساغر زردن

قالور ناپخته زاهد دوشسه بیك ییل آتش عشقه / ظهور ایلرمی هیچ خاصیت آتش سمندردن

ندیما كندی آینه طوتاركن دائما الده
عجبدر چرخ كچمز شیوهٔ نادر برابر دن

حرف الواو

★ نیكه غمزه دكل برق جهان آنجق بو / آفت خرمن سامان جهان آنجق بو

دیر كوروب جنبشن اول قدك اهالیٔ چمن / باغده كوردیكمز سرو چمان آنجق بو

وعدهٔ وصل دكل رابطهٔ شوق دكل / دل ناكامه خراش و خلجان آنجق بو

دل دكل تنده امید چمن كویك ایله / بر كرفتار قفس مرغ طپان آنجق بو

ینه سرلوحهٔ مجموعهٔ اعجازه ندیم
تازه طرح قلم چیره زبان آنجق بو

حرف الهاء

بن اولسه م برده مطرب برده طرف جویبار اولسه / خوش ایتدی برده فرضا برجوان شیوه كار اولسه

یتر كچدی بو كونه ماخلیـالرله اوقاتم / امان بر كون مقدم آه فصل نوبهار اولسه

بزه كلدكده انكار ایله اقراریكی ظـالم / دیمشسك یوق دیمزدم بادهٔ شیرین كوار اولسه

عجب پستانكه بكزرمی دقت اوزره برباقسه م / سن آچسه ك سینه كی باغ ایچره برقاچ ده انار اولسه

او شوخك حسرتندن چارچشم انتظار اولدق / بزه نوبت ایرشسه باری ابروسی چهار اولسه

سنك وصفكده جانا برنشاط آور غزل كوردم
اولورسه تازه اشعار اویله پاك و آبدار اولسه

نوله چالاك اولورسه مردم افكنلكده جادودن ... اومست عشوه‌نك چيقمز خيالى چشم آهودن
دكلدر خال وخط شبوى بيتمش سحر ايله گويا ... دوشوب براىكى تخم تازه سنبلزار گيسودن
عجب خونريز هندوبچه در خال سيه‌كارك ... كه كيتمز دستى دائم قبضهٔ شمشير ابرودن
اولورسر پنجهٔ خورشيدلرزان كرم اولوب كاهى ... لوندم آستين افشان ناز اولدقجه بازودن

نديما خامهٔ مخدومه پيرو لكميدر بيلمم
سيه زانوى كلكك قصدى بورفتاردلجودن

شويله بيتاب اولمش اول مهپاره تاب روزه‌دن ... فرق اولنمز قامت خم غرهٔ يكروزه‌دن
طرفه سحر ايتمش زمين عارض كلفامنه ... بر چمنزار ايلمش پيدا رك فيروزه‌دن
اوله جوياى كرم كنف لئام عصردن ... نشوه خواه اولمق روامى كاسهٔ دريوزه‌دن
منهج علمك نجه خصم اولسون اربابنه ... چرخى پامال ايتمه‌در قصد آسمانى موزه‌دن

سويليك ساقى‌يه اولدكده نديم زارينه
ايلسون تخمير خشت لحد خاك كوزه‌دن

آصفا اقبالكى الله جاويد ايلسون ... سايهٔ لطفكده هر كون اهل دل عيد ايلسون
اهل نظمك خامه‌سى نقش نواى مدحتك ... جنبش آموز سر مضراب ناهيد ايلسون
خاكساران غمه معمار جود وهمتك ... غرهٔ شوالى جفت وطاق اميد ايلسون
ساغر آمال اهل طبعى فيض رأفتك ... رشك ساز ساغر زرين جمشيد ايلسون

نعمت لطفكله سير اولسون نديم تلخكام
سايهٔ لطفكده ارباب هنر عيد ايلسون

★ سيه مغز جنونم خولياى خال دلبردن ... نوله زنجيرم اولسه حلقهٔ مقراض بربردن
اولوب همواره فكر كاكلكله چله بركردن ... كجر شيخ قلاشت پيشه عياراته چنبردن
سيه مستان صهباى فنانك بز مكا هنده ... نمايانددر سواد موى چينى خط ساغردن
اولورمى مضطرب دريادلان موج حوادثله ... ضرر كلمز رخ دريايه سيلى شناوردن

دریغ آینه آسا بولمدم یوز سر تراشمدن　　خروش آب شمشیر تغافل آشدی باشمدن
کریبان چاك اولوب حیرتله صوندم دستنه ناکاه　　دل صد پاره‌می بن شانه ظن ایتدم تلاشمدن
سوار اول ای پری کردشلر ایت کلکون چشممله　　که بن ابروی زین آماده ایتدم آکه قاشمدن
دخی کلمز کلال اول نشتر سرتیز مژکانه　　فلکلر شیشهٔ حجامه دوندی قانلو یاشمدن

ندیما داخی جنبش کلمدی اول طاق ابرویه
نکونساز اولدی بیك کوه تحمل ارتعاشمدن

نه ممکن دیده کریان اولمق اول ابرو کمانمدن　　آقارسه آب پیکان چشم زخم خونفشانمدن
کیدرسه جان ودل حیرتله جسم ناتوانمدن　　پریزاد خیالك چیقمیه آینه دانمدن
عجبمی کبك شاهین دیده وش دل پیچ و تاب ایتسه　　سوزوب اول نرکس پرکاری برکز کچدی یانمدن
کرك نیك و کرك بد عاشقم اول ترك مغروره　　نه سویلر زاهده حاصل نه یخشی و یمانمدن
نی خندان اولور ظن ایتمه قصد عشرت ایتدکجه　　ایدر دریوزهٔ خون دیده جام ارغوانمدن
چکالدم یا قشندن جم لعل یاردن کچدم　　بنی آخر رقیبك طعنی بیزار ایتدی جانمدن[*]

ندیما نظم خونین صانمه یاد تیغ ابروسی
دوشوردی برجکر پرکاله سن طرف زبانمدن

خط سبز اولمش بدید اول کردن کافوردن　　ای عجب چیقمق زمرد معدن بلوردن
می ترشیح ایلر امدکجه ترنج غبغبن　　شویله سیر اول مست نازم نشئهٔ پرزوردن
تا کمرکاهنده کوردم موج اوردی مضربت　　شویله طاشمش نغمهٔ ترکاسهٔ طنبوردن
دون چمنده سودیکم مستانه کچدك باقمدك　　سرو رفتارك کوروب باشن صالاردی دوردن
موبمو دقتلر ایتدم قیل قدر فرق ایتمدم　　قاشلرك بالله بکم دوشمکده کی سموردن
ساعدین بوس ایلدم کل کل امان ای دل سکا　　تازه شفتالو قوپاردم اول نهال نوردن

نا توانم شویله کیم مجروح اولور جسمم ندیم
کچسه زیر سایهٔ مژکان چشم موردن

[*] بنی حسن عدو بالله بیزار ایتدی جانمدن .

بویله ابرام بی اندر پیاله اول ساقئ شوخ   قورقارم کستاخ ایلر عاشق شرمنده سین
صانمه کز تبخاله‌در لعلنده باد آه سرد   ایلمش یخبسته آب کوهر رخشنده سین

باکه صهبا قلقلن ساغر طنینن کور ندیم
کوش قیلمم مجلسک خواننده وسازنده سین

★ کولدی کللر آچیلوب نرکس شهلای چمن   چشم وکوش اولدی امیدکله سراپای چمن
غوطه انکیز صف سیل اولوب باد صبا   عنبرین موج ایله طولدی ینه دریای چمن
کورینور رنك پریده رك یاقوت کبی   اولدی اول دکلو هوا رنك پذیرای چمن
راست کلدکجه خم ایلر قدینی صرصر رشك   نخل موزونك ایله سرو دلارای چمن

دخی کلزمی ندیمای فلاکتزده‌مز
کلدی هنکام طرب وقت تماشای چمن

★ فتنه دلکیر شده غمزهٔ پرکینکدن   شور خشیت زده چشم ستم آیینکدن
جام تا بشکده عکس رخ رنکینکدن   می نمایش زده فیض لب شیرینکدن
کردن عاشقه طوق افکن اولور دست قضا   حلقه سازئ سرطرهٔ پرچینکدن
شیوهٔ فتنه پرستیده نکاهك برپا   شکوه ای نرکس خونی روش دینکدن

برکز آغوش ایله یك بوسه‌یه دلبسته ندیم
مومیانکله همان کردن سیمینکدن

صارطغل ایکن اوشوخی دخی نامن آلمه‌دن   ذوق اهلنك بیوکلری پیغامن آلمه‌دن
ناز ایله پستهٔ نمکین صوندی لبلری   جامی چکوب النده‌کی بادامن آلمه‌دن
صانور ایدم که عنبری عطارلر صاتار   جانم شمیم زلف سیه فامن آلمه‌دن
آیینه کبی سیر اوله‌مم خوان وصلته   آغوشه یاریمك بتون اندامن آلمه‌دن

جانا صباح ایریشدیکی خاطر نشانمیدر
سندن ندیم زار دخی کامن آلمه‌دن

زخم اورمه بوی گل دخی اولورسه عاشقك | یلمان تیغ نازه مدد زحمت اولمسون
زنهار یلبلك دخی تغلیط حسنله | كلبن تخیل ایتدیکی اول قامت اولمسون
کیرا ایدن اوبنجهٔ مژکانی هپ ینه | دلمدن وبوده ایلدیکی طاقت اولمسون

آلدی بونظم نو سلفك نامن ای ندیم
آسایشکده اول سکا هم کلفت اولمسون

عاقبت کوکلم اسیر ایتدك اوکیسولرله سن | هی نه جادوسك که آتش باغلادك مولرله سن
غمزهٔ فتانکی قویدك که ییقدی عالمی[*] | بخته طالمشکن چه بابلده جادولرله سن
بویله چابك کلدك ای خط سیه رخسارینه | وار ایسه پروازه مشق ایتدك پرستولرله سن
بنمی ساقی اولهیم بزمه طورورکن سودیکم | بویله سیمین ساقلر بلور بازولرله سن
کورمدن مجنونلرك صحرادهکی جمعیتن | سودیکم مشق نکاه ایلردك آهولرله سن
سرودلجویمدن آیرو کشت کلشن ایستهمم | واریوری ایسترسهك ای اشك روان جولرلهسن
نازدن خاموشسك یوخسه زبانك طویهدن | ایستسهك بیك داستان سویلرسك ابرولرله سن
شوخدر ناشویله رفتارك که فرق ایتمزباقان | شویله کیتسهك سرو آزادم آقان صولرله سن

بوالعجب عیار افسونکرسك ای کلك ندیم
چوق طبیعت سرخوش ایلرسك بودارولرلهسن

★ تاچند غم سبحهٔ صد دانه چکیلسون | صوفی دمیدر عشرت پیمانه چکیلسون
تیغ نکهی معرکهٔ فتنهده بسدر | چکسن النی خنجری بریانه چکیلسون
هر کوشهده مجلس بزه نوبت بزم چمنده | که باده کهی نعرهٔ مستانه چکیلسون

بونظم مسلم ینه عالمده ندیما
طغرا کبی سر دفتر دیوانه چکیلسون

★ سرو ایدر درس خرام اول قامت نازندهسین | مشق ایدر کوکوی قمری قاه قاه خندهسین
جنبش نبضه نه حاجت اضطرابن فهم ایدر | خستهٔ عشقك کورنلر ساعد لرزندهسین

[*] یاقدی عالمی .

حیفا کداز سینهٔ حسرتکشیده‌دن
آب اولدی آقدی دلده‌کی پیکانی دیده‌دن
درکار اولورسه تربیت عشق نوبهار
کلمز بیتر جکرده‌کی خار خلیده‌دن
پیوسته ابروانکی یاد ایلیوب سنك
کیتمز طنین کوش کمان کشیده‌دن
تمکینك اعتبارینی سیر ایت که فیض آلور
پیمانهٔ شراب خم آرمیده‌دن

جام شرابی کور بزه سن شمدیلك ندیم
فرسوده در دماغ غزلدن قصیده‌دن

آچوب روزنچه سین کاهی که جانان کوستررکندین
امید چاك ایله سینه‌م کریبان کوستررکندین
بیلور بازارینی کرم ایتمه‌نك رسمن نه کافردر
کلور هم بزمه تنها هم پشیمان کوستررکندین
بکا اول غنچه‌دمسرد اولدیغندن آغلامم اما
بهار ایامیدر فصل زمستان کوستررکندین

طوتالم ابر ظلمت آلمش آغوشه‌شب عمده
ندیما اول مه فرخنده تابان کوستررکندین

غزال مهر فلك داغدارم اولدی بوکون
که بویله سرمه‌لی آهو شکارم اولدی بوکون
پیاله چکمه‌دن اول اوچشم مخمورك
نکاه مستی علاج خمارم اولدی بوکون
خرام نازایله خوش کلوب او مهپاره
تلافی الم انتظارم اولدی بوکون
صبادن اول آچوب کوکسن اوخشادم زلفن
بنمده برآ که جق روزکارم اولدی بوکون

کوروندی سبز خط نودمیدهٔ رخ یار
ندیم سبزهٔ باغ بهارم اولدی بوکون

رویك بزمده پرده‌کش خجلت اولمسون
لطف ایله مهره ذره قدر منت اولمسون
کوسترمز اولدی لعلکی اول خط نوصاقین
تحریر خمره نازل اولان آیت اولمسون
بن کوه کوه درد اوله‌یم اشتیاق ایله
بارنکاه اوشوخه بهمان ثقلت اولمسون
خون جکرله بسلیه لم تك اوغمزه‌لو
تا بویله سرکران می نخوت اولمسون

★ اهل دلز فلکده بلامز بودر بزم
طوتدق زه صوابی خطامز بودر بزم

دهرك همیشه چکمه‌ده‌یز کرم وسردینی
آنجق مآل صیف وشتامز بودر بزم

مفتون حب خالی وسرخوش لعلی‌یز
دوشدك بلای کیفه غدامز بودر بزم

همواره پیلك آه نوله اولسه روبراه
کوی نکاره نامه رسامز بودر بزم

نظمم کوروب دیر ایمش اومشکلپسند ناز
طرز ندیم تازه ادامز بودر بزم

★ سن کولرسك کل کبی بن بلبل نالانکم
مست مدهوش تماشای لب خندانکم

باکه قول اولسون دیو حاجت نه فرمان ایتمکه
بن سنك چوقدن افندم بندهٔ فرمانکم

خار ایسه‌مده کلشن حسنکده خارم بن هله
خاك ایسه‌مده باری خاك راه مشك افشانکم

اولسه‌م افتاده غبار آستانه پست اولمزم
چونکه ای سرو بلند افتادهٔ دامانکم

لاله‌لر ساغرلرین پر قیلمق ایستر ساقیا
بن دخی محتاج لطف وطالب احسانکم

سن دیمشسك کیم کیمك حیرانیدر بیلمم ندیم
ناز نیم پك بیلورسك کیم سنك حیرانکم[*]

یرشف النون

آفت جان دیدیلر غمزهٔ جلادك ایچون
نخل کل سویلمدیلر قامت شمشادك ایچون

یازدی چون کلك قضا فتنه و آشوب امرینی
آره یرینی آچیق قویدی سنك آدك ایچون

چشم وابرویه قفادارسك ای زلف سیه
سن ده کافرسك اوکافرلره امدادك ایچون

سن که بلبل کل ایچون ناله ایدرسك بیدرد
سنی کلدن آییرر ناله وفریادك ایچون

می نه سك سن که طویوب خنده کی کهسارده کبك
قتی آواز ایله تحسین اوقور استادك ایچون

چوقدن ای کلك ندیما نیچون اولدك خاموش
بزی حسرتده قودك نظم نوایجادك ایچون

[*] فضولینك : « ای کمان ابرو شهید خنجر مژکانکم » غزلنه نظیره اوله‌جق .

ناله چرب لب شیرینك ایله مدهوشم   ساقیا جام می تلخه دکشمم نوشم

آه ای کافر نخوت نه قاچارسك بیلمم   چاك محرابمیدر یوخسه بنم آغوشم

نی کردابه صاوب باده بوشسب تنهاجه   کیتدیلر زورق صهبا ایله عقل وهوشم

بردم آه ایتمسهم آتشکدهٔ درد ایلر   جوشش لخت جکر زیر لب خاموشم

نشئهٔ خون جکر کوزده کوزم ساغرده   غمزه رشك ایتدی کوروب جلوهٔ نوشانوشم

برسیه مستی سر انداخته ایتمك دیلرم

بادهوش کلدی ندیما بنه وقت جوشم

اودزد غمزه طوتدی ایشنه‌صدچاك ایتدی دامانم   امان ای چشم کیرا باری‌سن قویویر کریبانم

نه‌حالت واراوشوخك نخل قد جانفزاسنده   که رفتارین کوروب یولدن دونر عمر شتابانم

خیال ایتدکجه‌روین تاسحراول دامن زلفه   صاریلدی ریشهٔ ریحان کبی خواب پریشانم

کوروب ایللرله می نوش ایتدیکك لایقمیدر ظالم   اوله سیخ کباب لخت دل هرنوك مژکانم

ندیما شعریمی ترتیب ایدردم قورقارم اما

یاقه نظممده‌کی سوز وکداز اوراق دیوانم

ینه بالین خواب عشوه زیرسرمیدر بیلمم   هنوز اول طفل نازم نقش کلبسترمیدر بیلمم

پریشان اولدی کیتدی نغمه‌لر کوردکجه کیسوسن   مکر مطربده اول زنجیره درچنبرمیدر بیلمم

مداواة دل مجروره برءالساعه در الحق   زلال لعل خط آوردی نیلوفرمیدر بیلمم

بیلنمز اولدقجه قدری اثبات وجود ایتمز   محك نقد عاشق آهن خنجرمیدر بیلمم

همان بن مجلس میده سنك حیرانکم ساقی   خزفمی کوردیکم آینه‌می ساغرمیدر بیلمم

دماغ جانی رشك بندر چین ایلدی جانا   شمیم کیسوانك کنج باد آورمیدر بیلمم

ندیم الحق عجب شیرین اداسك وصف لعلنده

الکده خامهٔ معنا می نیشکرمیدر بیلمم

شب مهتابده ای آفتاب برج استغنا | چیقوب تحت‌السماده قدرینی پست ایله ماهك كل

تذروشوخسك بیلك نازایله رفتاره آغازایت
كل اواسون نقش پایك كلشن اواسون شاهراهك كل

حرف الميم

ای طفل ناز بر كیجه مهمانم اول بنم | كیر جامه خواب سینه‌مه كل جانم اول بنم
ای زلف خم بخم دوكیلوب سینه‌م اوستنه | زنجیر پای عمر شتابانم اول بنم

كوسترمیور فلك بزه مهری بونو بهار
سن ای پیاله مهر درخشانم اول بنم

كل ای اسیر زلف پریشانك اولدیغم | بیلمزمیسك ربوده چوكانك اولدیغم
طاوسلر كبی چمنستانه چیق یوری | ای من فدای حالت جولانك اولدیغم
كوردكجه بنده‌كی بوشكر خنده‌لر نه‌در | بیلدكمی طوطیٔ شكرستانك اولدیغم
اغیار قورقوسندن عجب هیچ بیلورمیسك | مجلسده تابصبح نكهبانك اولدیغم

پك ایستدی افندیمی عیدك اوچنجی كون
لطف ایله كل ندیمكه قربانك اولدیغم

[*] بن كیمسه‌یه آچلمزایدم دامنك اولسه‌م | كیم كورر ایدی سینه‌كی پیراهنك اولسه‌م
دائم آرایان بولسه جوانم سنی بنده | برغنچه كل اولسه‌ك ده‌سنك كلشنك اولسه‌م
دستیده قدحده طویه‌مم كورمكه باری | ای كوهر شفاف سنك مخزنك اولسه‌م
دوكلكه سو كلمكه قوغلمغه باﷲ | هپ قائلم اماكه افندم سنك اولسه‌م
شمع اولمز ایسه‌م بزمكه بوسوز ایله باری | دركاهكه برمشعلهٔ روشنك اولسه‌م

چشمانكك اوكرنسه‌م اوكا فرجه نكاهن
برلحظه ندیم نكه پرفنك اولسه‌م

[*] بر كیمسه‌یه

فیض آشیانی مهر هنر جلوه‌گاهیسین
صبح بهار شوقه گریبانسین ای کوکل

پیمانهٔ محبتی صوندك ندیمه چون
لطف ایله آلمه جامی براز قانسین ای کوکل

هجوم نالهٔ شبگیردن ظالم خبردار اول
نجی بیمار هجران ایلدك سن داخی بیمار اول

کلوب بر دردمندی آلدایوب مکر ایتمه‌تك کافر
دیلرسه‌ك آدم اولدیر یاره کس قان ایچ جگرخوار اول

چوزلمش دوکه‌لر چاك گریبان نافه‌دك ایتمش
بوکا صبر اولنورمی زاهدا سن عاشق زار اول

همان سر مجلس رندانه گله‌کدرسنك مطلوب
گل ای بیگانه مشرب باده ایچمزسه‌ك قدحکار اول

اولور بر کون که سن ده یوق دیمزسك طالب وصله
همان طوغریسی عمرم حاصلی عالمده سن وار اول

* اوله جانانه و پیمانه‌ده ال ویرمیه وصلت
نه‌در بوجور و بیدادی سپهر دون نکونسار اول

ندیمانك بودر انجق سوزی ای آفت دوران
کوزك کبی نجی بیمار قیلدك سن ده بیمار اول

★ همان بزم جهانده راز دار دیده و کوش اول
مثال شعله سرتاپا زبان اولسه‌ك ده خاموش اول

خود آرایی دکلدر شیوهٔ روشن دلان ای دل
صفای قلب ایله آیینه‌یه باقده نمدپوش اول

کوکل سرگرمیٔ جام محبت کوجدر اما کیم
کهی آلایش بزمی تماشا قیل ده مدهوش اول

اولور البته مفتون چلیپا اول بت ترسا
کنار ایتمك دیلرسه‌ك سربسر بکشوده آغوش اول

اولور بو روزکار البت مساعد جوهرك عرضه
همان سن همچو دریا دائما آمادهٔ جوش اول

نه وار سایه‌کده فیض عالم بالایی سیر ایتسون
ندیمه اول سرآمد قد ایله برکره همدوش اول

★ تذرو خوشخرامم سینه‌م اولسون جلوه‌گاهك گل
هما وش سایه صالسون باشمه زلف سیاهك گل

کشاد ایت دوکمه‌یی پیراهنم آچ سینه‌می یوقلا
هله کور نیله مشدر باکه شمشیر نگاهك گل

نه‌در صوچ که وار ایدم بزمه ویردم ساکه دل نقدین
سنك یوقدر افندم بونده هیچ جرم و گناهك گل

ای خط سنکله حسن رخ ولب کشاده در | سن شارح کتاب کل وملمیسك نه سك

خوشدر تکررك دله ای لهجهٔ ندیم
بیلمم کلوی شیشه ده قلقلمیسك نه سك

حرف اللام

[*] اول پری رو عاشقه رام اولسه ده مانع دکل | کوندوزین اولمزسه اخشام اولسه ده مانع دکل
سینه صاف اولسون همان ریب وریادن زاهدا | الده تسبیحه بدل جام اولسه ده مانع دکل
حسنی سیر ایلیمده کوردیکم یر اول کلی | کلستان اولمزسه حمام اولسه ده مانع دکل
باکه پستانلر ترنج اولسون هماندم نیلیم | رخلری کل چشمی بادام اولسه ده مانع دکل
ای بت عطار باکه خال مشکینك کبی | عنبر اولسون ده براز خام اولسه ده مانع دکل
دلربانك خونی کرم اولسون همان اطواری نرم | مبتلای جام کلفام اولسه ده مانع دکل
سن طولی اوچ دفعه جق چك جای ده صکره سنك | وصلتك محتاج ابرام اولسه ده مانع دکل

بك اومار تشریفکی عیدك ایکنجی کون ندیم
کوندوزین اولمزسه اخشام اولسه ده مانع دکل

اسدکجه باد صبح پریشانسین ای کوکل | بکزر اسیر طرهٔ جانانسین ای کوکل
کل موسمنده توبهٔ میدن بنم کبی | ظنم بودر که سن ده پشیمانسین ای کوکل
اشکمده بویله شعله نه دندر مکرکه سن | چون سوزوتاب کریه ده پنهانسین ای کوکل
بن ساکه باده ایچمه کوزل سومه می دیدم | بندن نیچون بوکونه کریزانسین ای کوکل
بیکانه در معامله کز عقل وهوش ایله | کویا درون سینه ده مهمانسین ای کوکل
آیینه اولدی برنکه حیرتکله آب | بالله نه سخت آتش سوزانسین ای کوکل
حج یوللرنده مشعلهٔ کاربان کبی | ارباب عشق ایچنده نمایانسین ای کوکل

[*] اول پری وش .

تیغی مژیکدن نوله سر تیز اولورسه بو نجه ییل | خدمت ایتمش ساکه نازك نخوتك اولمش سنك

قدی باریك و مدید اول رتبه کیم صاندم ندیم
همسر مد نگاه حسرتك اولمش سنك

★ دوزدی فصل صیف عشرتخانه سن بلبللرك | دیکله سون کل نعرهٔ مستانه سن بلبللرك
بر دوات سرخدر تحریر راز فرقته | صانمه خون اشك ایله پر لانه سن بلبللرك
زاغ خامی ظن ایدر هر ناشناس عشق لیك | عاشقان افسون بیلور افسانه سن بلبللرك
صانمه پرشبنم کلی ساقیٔ ابر نوبهار | ایتدی لبریز عرق پیمانه سن بلبللرك

نغمه کاریٔ صریر پای کلککله ندیم
شوقیاب ایتدك دل دیوانه سن بلبللرك

★ سن ده بر وقت اوله نوش می ناب ایلیه سك | کوله سك آچیله سك رفع حجاب ایلیه سك
دست جور کدن اولان چاکی آلوب سینه مدن | بر زمان زیور دامان نقاب ایلیه سك
مدد ای آه سحر که سکا کیم دیدی واروب | بویله اول آفتی سر کرم عتاب ایلیه سك
دهنکدن که کوکل ایلدی بر بوسه رجا | سکا لایقمی که یوق دیو جواب ایلیه سك

ای صبا لطف ایدوب اثنای تکلمده اکا
ای ندیم آغلادیجی دیو خطاب ایلیه سك

ای طره باغ حسنده سنبلمیسك نه سك | زلف نگار یوخسه قرنفلمیسك نه سك
ابرولر اوزره بر دخی صارقوب کورنمدك | ای کاکل آشنای سر بلمیسك نه سك [*]
فریاد ای کرشمه امان ای نگاه امان | زهر خرد بلای تحملمیسك نه سك
ای خال پاسبانمیسك سن او کردنك | کافور ایچنده حبهٔ فلفلمیسك نه سك
لطف ایت یتیشسون اول قد بالایه دستمز | کل کل یتیش امان که تمایلمیسك نه سك
ای رنك چهره بن هله فرقکده عاجزم | کلپنبه یا که سرخ یا کلکلمیسك نه سك

[*] تکاسلمیسك نه سك

سینهٔ تنکده بند ایت هله اول نفسك
صکره کور همت والاسنی فریادرسك

مرغ آواره‌یی آمادهٔ پرواز ایده کور
دست ایام شکست ایتمه‌دن اول قفسك

مکتب سینه‌ده برطفل هواییدر دل
کیم هنوز آکلامامش فرقنی عشقه هوسك

بونجه دمدرکه کلن ایلدی بلبلدن دور
داد الندن بوشکست اوله‌سی کنج قفسك

همت ای قافله سالار طریقت تا چند
دوردن کوشمی پرشور ایده بانك جرسك

بنی تا شویله خراب ایله که ساقی دلده
نشئه‌می صایه‌م اندوهنی بیم عسسك

صدقه صرف ایده کور انفاسکی چون صبح ندیم
مطلع مهر اوله تا کیم نفس باز پسك

اولسه‌ده خاموش لعل عشوه‌پردازك سنك
لال ایدر هاروتی چشمان سخنسازك سنك

مصرع موزوندر اما نارسادر سروباغ
ایلیه تضمین مکر قد سرافرازك سنك

عاشقه قصدك نمایان اولمامق ممکنمیدر
اول نکاه صد زباندر چونکه غمازك سنك

برنکاه آشنا بسدر بزه مغبچه‌دن
بعدازین ای دختررز چکمز نازك سنك

بختی بیدار ایتمك آساندر همان اولسون بلند
ای خروس نالهٔ شبکیر آوازك سنك

کوشهٔ ابروی دلبردن یمان اولدی ندیم
شیوهٔ دلدوز نوك کلك طنازك سنك

★ چوقدن ای ساقی کلوب سینه‌مده مهمان اولمدك
دردمه دستکده‌کی ساغرله‌درمان اولمدك

ماهسك مهدن کوزلسك بلکه امانیله‌یم
آه بر شب برج آغوشمده تابان اولمدك

کلدی ملك حسنکه خط سیه مصحف بدست
سن دخی ای کافر نخوت مسلمان اولمدك

خیلی دمدر کیم بلك قوجاغه قصد ایتدکجه بن
ناز ایله بندن ینه باکه کریزان اولمدك

قنده بولدك بویله دلکش نظمی حیرانم ندیم
جام می نوش ایتمدك همبزم جانان اولمدك

بچهٔ مغ جوش می ماهیتك اولمش سنك
سن می اولمشسك طرب خاصیتك اولمش سنك

نازی آب ایتمش ده برفواره رسم ایتمش خیال
ایشته اول صودر آتلمش قامتك اولمش سنك

حضور عزته یوز یرده عرضحال ایتدی | اوسرو دلکشی دل درکنار ایدنجیه‌دك

نه‌لر چکر رمضان ایچره عیده‌دك کوره‌سك
ندیم ترك می خوشگوار ایدنجیه‌دك

ناز اولور دمبسته‌چشم نیم‌خوابکدن سنك | شرم ایدر رنك تبسم لعل نابکدن سنك
آچیلور البت نسیم نوبهار اسسون هله | بند دل محکم دکل بند نقابکدن سنك
زاهدا معذورطوت جلدکده ثقلت واربراز | غلظتك فهم اولنور حجم کتابکدن سنك
بزمه برداخی دونوب کلمك دکلدی نیتك | کیتدیکك وقت آکلادم عزم شتابکدن سنك[*]
زلف پرچینکله همدوش اولدی جانا قد چکوب | سنبل خواب تغافل جامه خوابکدن سنك

چه دکل سیب زنخدانکده بر قالمش ندیم
زخم انکشت نکاه انتخابکدن سنك

اوطفلی کور نه قیامت نکار اولور کیده‌رك | خرامی دشمن صبر وقرار اولور کیده‌رك
قویك شراب محبتله کندودن کیتسون | زمان کلور بوکوکل هوشیاراولور کیده‌رك
طریق عشقده پامال سالکان اول کیم | برایکی نقش قدم رهکذار اولور کیده‌رك
خیال سرو قدکله قالور کیدرسه بواشك | فضای سینه‌ده برجویبار اولور کیده‌رك
کچین بو دوزخ اندوهدن سلامتله | بهشته هرقدمنده دوچار اولور کیده‌رك

اولورسه پیرو اوچابکسوار نظمه ندیم
سمند طبعی عجب راهوار اولور کیده‌رك

جوش می شیداسیدر کیفیت کفتاریمك | خندهٔ کل مستیدر پیمانهٔ سرشاریمك
نشئهٔ می دامن دستمده برسر چشمه‌در | جام جم برلالهٔ خودروسیدر کهساریمك
وصف قدکله قیامتلر قوپاردم شویله کیم | مهر محشر شمسهٔ دیواریدر اشعاریمك
بوالعجب کاشانهٔ نورم که تاب آفتاب | موجهٔ دریا فروغ وتابیدر دیواریمك

وصف ایدن صبح بهارك صفوت طبعن ندیم
کورمه‌مشدر جوشش فیض دل بیداریمك

[*] عمرم شتابکدن سنك

رواق مهری شکست ایتدی سینهٔ صافك
عمود صبحه خلل ویردی ساق شفافك
طوتار کوبك بوریسی غنجه‌یی آچلدقجه
شکاف پیر هنکدن او کل کبی نافك
طوبوقلرك کوریجك مست اولوب صفاسندن
پاپوچ کبی آچیلوب قالدی آغزی خفافك
مکر لبك سخن ناز مشق ایدرکه ینه
شکر تراشه‌لرندن پر اولمش اطرافك

ایچنده برکومش آینه جلوه ایتمیجك
نه‌در صفای ندیما قبای زربافك

خسته‌لکلردن امان کورمیه‌چشم سیهك
مومیا بولمیه عالمده شکست کلهك
سن‌که آغاز ایده‌سك کردشه‌چون نورنکاه
پردهٔ چشم پریزاده دونر جلوه کهك
خنجرستان مژه‌کدن کذر ایلر بی باك
بوالعجب دزد جکرخواردر الحق نکهك
آه‌ایله دفع ایدر ارباب درون سوزدلن
سرد اولور کرم هوالرده بلی قعری چهك

سنده ای کلك ندیما نه بوسوز تقریر
کوچهٔ خانهٔ آینه میدر شاهرهك

فرقهٔ ارباب دلدن زمرهٔ زهاده‌دك
هپ اسیرکدر بکم حتی دل ناشاده‌دك
شویله مست اولمش‌که آچیلمش کریبان قبا
نافدن تا بندکاه خنجر فولاده‌دك
ماملك شیخم بتون خماره رهن اولمش کبی
دلق پشمیندن مذهب نسخهٔ اوراده‌دك
کوك صو برناخوش هوا شمدی چبقلی پك زحام
سودیکم تنهاجه چکدیرسه کمی سعدآباده‌دك
شویله‌در قحط تحمل سینهٔ تنکمده کیم
یتمز اولمشدر نفس برآتشین فریاده‌دك

کلك عیارك عجب نا رفته راه آچدی ندیم
خانهٔ اندیشه‌دن کلزار استعداده‌دك

★ نه چکمشز هله دفع خمار ایدنجیه‌دك
بوکونه طرح غم روزکار ایدنجیه‌دك
نه دکلو خدمتمز کچدی آستانه‌سنه
فقیره پیرمغان اعتبار ایدنجیه‌دك
حسابی وارمی دوشن خاکه دانهٔ اشکك
فلکده مرغ صفایی شکار ایدنجیه‌دك

هله عید اولدی اول کلغنچه خندان اولدیغن کوردك   دماغ تلخ کامك شکرستان اولدیغن کوردك
اوسیم اندامی آلدق حلقهٔ آغوشه برکره   او الماسك هله زیب نکیندان اولدیغن کوردك
مه و مهرك سنك اولسون فلك بزعید کهلرده   هلال ابرولرك خورشید تابان اولدیغن کوردك
اوکا فرنجه بر پیمانه صهبا صوندی کیم آلوب   درون لاله دن آتش فروزان اولدیغن کوردك
نیاز و ناز و نوش و بخش و ابرام کنار و بوس   بوکون مجلسده ذوقك بویله طوفان اولدیغن کوردك
کلستان کورمدك کل قوقمدق امارخك میدن   کل اندر کل کلستان در کلستان اولدیغن کوردك
یالان اولمز اوشوخك کورمدکمی ایچدیکن اما   برایکی کره جك همبزم مستان اولدیغن کوردك

بحمدالله ینه کلك ندیمای سخن سازك
غزلپرداز بزم صدر ذیشان اولدیغن کوردك

لعل نابك چاشنی سنج عتاب ایتمزمیسك   لطف ایدوب قهر ایله اولسون برجواب ایتمزمیسك
قامتن سیر ایله انصاف ایت اوبالا مصرعی   زاهداسن شاعر اولسه‌ك انتخاب ایتمزمیسك
پرده پوش اولدقجه خط رخساریکه فکرایت هله   ایتدیکك ایشلردن ای مهر و حجاب ایتمزمیسك
کاه انکشت محناسن کبی لعلن اموب   دانهٔ عناب ایله نوش شراب ایتمزمیسك
ایشته صبح اولدی امان مستانه‌سك کافر یتر   بعدازین برلحظه میل جامه خواب ایتمزمیسك

یوقمی برلطفك ندیم زاریکه عید اوستیدر
دفتر هجرانی سلطانم حساب ایتمزمیسك

دوشدی مژه‌ك حدیثی زبان سنانه‌دك   کیتدی قاشك حوادثی کوش کمانه‌دك
برمطرب اولسه باکه که هرحرفی سینه‌می   چاك ایلیوب امان قوماسه الامانه‌دك
برنغمه اولسه کاسهٔ طنبوره صیغمیوب   موج اورسه قصر اوکنده‌کی شادروانه‌دك
مسطرلی کاغد اوزره یازوب نظمی کوییا   تشییع ایدر ادایی قلم نردبانه‌دك
جام لبیله مست ایدوب اول ادالرین   مستانه صکره کوندرر آغوش جانه‌دك

دسته ینه اونای عراقی‌یی آل ندیم
کیتسون نوای نظم نوك اصفهانه‌دك

دعوت ایتدم خانه مه اول شهر حسنك شاهنی | مرغ جانی سیخه صانجوب عذرله چكدم سماط
یارسز كلزار سیری نیشتردر چشممه | یارایله اولنجه اوق میدانیدر سم خیاط
اول پریله ایتدیكم عالم كلنجه خاطره | اشك چشم خونفشانم جوش ایدر مانند شاط

اختیار ایله برین غایت ایله اولسون كوزل
هر ملك منظر ایله قیلمه ندیما اختلاط [*]

حرف الكاف

بزم تحقیقده جان كوش و كوكل دیده كرك | كورینن كوش وچشم مجلس تقلیده كرك
ساقیا باده‌یی سن عاشق جوشنده‌یه صون | اهل دل مجلسنه چون می جوشیده كرك
شویله پنهان كیده‌سك كوینه جانانك كیم | راه اوله همدمك اما اوده خوابیده كرك
[**] اولسه بر بزمده اغماض ایده جك شی بسیار | اویله بزمه واره‌نك بر كوزی پوشیده كرك
در كمیندر سیه خط صاقین ای زلف دراز | رهزنی خار اوله‌نك دامنی برچیده كرك

سوزی آز سویله آغر سویله ندیما كه سخن
زر كبی صایلی كوهر كبی سنجیده كرك

نجه تشبیه اولنسون ارغوانه روی كلكونك | آنك حسنی سبكرو رنكی اما دائمی بونك
سر ژولیده‌سن بولمزسه بیدین سرنكون ایلر | قوماز یاشن اسن بوروزكار البته مجنونك
سپهر دون سیه دل بادهٔ نخوتله سن قانزل | خمار غصه‌دن قان آغلار ای ساقی جكر خونك
ایدر صاحب عیاران بر برینك قدرینی تكمیل | ترازوی دكردر بینه معیاری ترازونك
كناهی توبه ایتمز شست وشو اشك ندامتسز | بلی كرمیت آب ایله‌در تأثیری صابونك
قالور عالمده اهل عشقدن بریادكار البت | سر ژولیده مویندن نشاندر بیدی مجنونك
اولور مفهوم هر شیرینك اولمق تلخ انجامی | كلام حقده‌در پی كلمه‌سندن تین وزیتونك

ندیما لطف یارئ مصورله اولور بركون
بت آماله بر بر كشته مژكان بخت وارونك

[*] ندیمانه عد اولنه‌میان بوغزل یالكز بر نسخه‌ده كوریلوب عیناً آلنمشدر .

[**] اولسه بر بزمده نظاره‌یه شایسته قلیل.

جدول کشیده قطعهٔ یاقوته دوندرور | عکس ایلدکجه جامده ای ساقی زلف وخط
کل جفت وطاق اوینایه‌لم بزم وصلده | اولسون ولیك جفتی ایله طاقی زلف وخط
طاقوب کمند بوینه دوندردی کعبه‌دن | چکدی چویردی زاهد زراقی زلف وخط
چوقدن کیدردی چینه یاخود زنکباره‌دك | ضبط ایتمسه‌یدی خاطر مشتاقی زلف وخط
بیریسی شرح یازدی بری ایتدی تحشیه | آلوب میانه حکمة الاشراقی زلف وخط
وارمز دل اهلی ضابطه قاضی‌یه آنلرك | زنجیر حبسی حجت اطلاقی زلف وخط
بر نصف دائره‌یله ایکی خط ایله تمام | کوستردی کار جملهٔ اوفاقی زلف وخط
همچون مقص دهانی خمیازه‌کاه ایدوب | چاك ایتدی شانه وش دل حلاقی زلف وخط

وصف ایت خدایکانی ندیما یتر یتر
قیلدی سیاه چهرهٔ اوراقی زلف وخط

ابروی یاری شمعدیلك آنك رکابنه | تشبیه قیلده صکره ینه باقی زلف وخط
کوش ایلدکده نامنك ابراهیم اولدیغن | پوشیده قیلدی کعبهٔ عشاقی زلف وخط
آغوش پنجه‌ده خط فرمانن آکدیروب | لبریز حیرت ایلدی احداقی زلف وخط
اسبنده‌کی قطاس ایله قالقان غبارینك | انجق اولور نمونه ومصداقی زلف وخط
ایام سطوتنده کوکل چالمسون دیو | کم قیلدی بلك دیدکلری علاقی زلف وخط
دون توغی پرچمن علمی مصحفن کوروب | برکیتدی جان فشانلغه میثاقی زلف وخط
طوتسون جهانی حشمتی تا حسنله طوته | ملك خطایی کشور قبچاقی زلف وخط

باقسه‌ق که شمع بزمنه بکزرمی روی یار
ایتسه کشاده پردهٔ اغلاقی زلف وخط

★ روی مهتابك نه‌دم کورسه‌م کلور قلبه نشاط | تا ازلدن ایتمش ای مهر و سنکله ارتباط
غمزهٔ فتانك ایله ایلمه هرکز نکاه | کاه که عشاق ایله ایله مزاج انبساط
ای سوار اسب نازم سندن اولماز جان دریغ | قنده قالدی رخش راحت بخش ایله راحت بساط

كلور اول شوخ نازنده ايكى دستى ينه قانده
برالده ساغر وبرالده جام ارغوان طوتمش

بوكون كوردم نديما كچدى بيك نخوتله دلدارك
كرشمه دامنن دستن حناى حسن وآن طوتمش

ينه بوكون عجبا قاچ جهان خراب اولمش
كه كوشـهٔ نكهك محشر عتـاب اولمش
مرادى فتنه‌نك انجق بر انتسابكدر
ياكاكلكده شكن يا خطكده تاب اولمش
ميـان خيال كبى انجـه قامتى موزون
عجب نشـانليه‌جق بيت انتخـاب اولمش
دخى كچن آيه‌دك برهلال ايدى باريك
بوكون صباحله كوردم كه آفتاب اولمش

اوسر قالورمى هواسز كه مطرب عشقك
النـده برنجه بيل كاسـهٔ رباب اولمش

يازانلر پيكرم دستمده بركاشى سبويازمش
عجب مشربجه تحرير ايلمش الحق نكويازمش
ميان يارى دلجودر ديمك قصد ايلمش اما
ياكلمش خامهٔ مطلق زبان دلجوىى مويازمش
جوانم برلغت كوردم لسان العشق نامنده
بلك طول امل آغوشم آدين آرزويازمش[*]
ايدوب هوهو ديو فريادينه تلميح عشاقك
جلى خطله جوان نازنيم چفته هو يازمش

نديمك حق بوكيم بونظمى شوق آميز دوشمشدر
صانورسك كيم طوروب بردلبرايله روبرويازمش

حرف الطاء

حيرتده قويدى خاطر عشاق زلف وخط
كوستردى كار افعى وترياقى زلف وخط
برباغدر جمـالى كه كلبركى روى آل
شبيوى خال وسنبل وليلاقى زلف وخط
معجز كه مهر و هم شب يلدا وهم بهار
جمع اولدى طوتدى اول رخ براقى زلف وخط
جان رشـته‌سى برى بريسى ماه هاله‌سى
طوتدى نتيجه انفس وآفاقى زلف وخط

[*] بلك آدين مراد آغوشم آدين آرزو يازمش .

بر مصرع رسا دیجك مومیا نكه | مانند طره قدی خم اندر خم ایلرز

باریك شفع نكته‌لری جمع ایدوب ندیم
نازنده شاهد سخنه پرچم ایلرز

★ آچیلمش او كلچهره اولوب مست سرانداز | اولمش وار ایسه دختررز پرده برانداز
یاپسه دل ویرانی افتادهٔ عشقك | كاهی اولوب ایوان وصاله كمر انداز
سودای شكست اول نكه زهره شكافه | اولمق كیدر تیر قضایه سپر انداز
چالاك كرك مرد ره‌عشق كه واردر | هر خطوه‌ده بر هالهٔ برجكر انداز

در قبضه ایدوب كلكنی میدان هنرده
حقاكه ندیم اولدی بوكون خیلی تر انداز

★ تام اولماز كوكل عشق ایچره كشت كوی جانانسز | قالور تحصیلی ناقص طفل خودكامك دبستانسز
رقیب نامسلمانك‌ده یارب اولمسون خصمی | او كافر بچهٔ اسلام دشمن كبی ایمانسز
علایق بسته‌لك عالمده محض رسم ماتمدر | دكلدر قابل پوشش قبا چاك كریبانسز

ندیما بی وجودز همت مخدومه محتاجز
كورنمز ذرهٔ ناچیزلر مهر درخشانسز

حرف الشین

بوشب عشاقدن اول ماه نو روین نهان طوتمش | كه كوین سر بسر هنگامهٔ شاهم امان طوتمش
دكل چشم كبود اول ابروانك زیر طاقنده | ایكی آواره قمریدر كه كلمش آشیان طوتمش
یوروت پیمانه‌یی جانلر باغشله‌سن‌ده ای ساقی | كه مطرب راحت الارواحله دور روان طوتمش
* دیكیش طوتسونمی چاك غنچه سیر ایتدكده رخسارین | طوتالم دیكدیكك نونخل كل ای باغبان طوتمش
عجبمی ال آیاق طوتمزسه رندان قندحكشده | تب اندوه هجر اول ناتوانی چوق زمان طوتمش
او خون آشامه ایتمش ماجرای عشقمی اشراب | ینه ای دل مكر بودیدهٔ كریانی قان طوتمش

حرف الزاء

چشمك كبی بر ساحر پر غنج بولنمز
خطك كبی بر نسخهٔ نیرنج بولنمز

هدهد كبی بینا كرك آنی آرایانلر
ویرانه یه بوم اولمغله كنج بولنمز

اون بر یاشنه كیرمش او مهپاره‌یی كوردم
كیم دیدی كه عالمده شش وپنج بولنمز

لیمونی خطاییده او پستانه نكاه ایت
هیچ بویله جلی شعشعه نارنج بولنمز

ایام هرمده طوتهلم كنج بولنمش
آدم او زمان نیلیه‌یم كنج بولنمز

آسان دكل اول شوخی عزائمله‌ده تسخیر
تأثیرلی نیرنجده بی رنج بولنمز

عرض ایت كهرك آصف ذیشانه ندیما
هربار بو مسندده سخن سنج بولنمز

★ سرمهٔ خط نركس كویایی خاموش ایلمز
ساقیٔ آشوب مخمورین فراموش ایلمز

ذوقبخش خواب نوشین فكر لعلكدر سنك
كلشكرسز قهوه‌یی ارباب دل نوش ایلمز

ایده‌مز كسب صفا آیینهٔ اندام وش
اول كه بر كز یاری سرتاپا درآغوش ایلمز

زاهد روبه فریب ایلر ریا صهبایه لیك
ایتدیكی بیدادی نقل مجلسه موش ایلمز

مرده دللر سنسز ای روح روان پیمانه‌یی
شیرهٔ جان ایله لبریز ایتسه‌لر نوش ایلمز

شهلوند فیض چیقماز سیره تاكیم ساقیان
بادهٔ كلرنكی رخش جامه زینپوش ایلمز

چوق زماندر پیكر تیغ زبانكدن ندیم
خون نظم تازه دریالر كبی جوش ایلمز

★ بردم تغافل ایتمز ایسه‌ك بردم ایلرز
اظهار عشقی یاره هم ایتمز هم ایلرز

سن بیخبر خیالك ایله كوشه‌لرده بز
تا صبح اولنجه هركیجه عیش ودم ایلرز

ناهیدی قصد اولنسه شكار ایلمك دكل
طنبور بزمه زلفنی تارو بم ایلرز

زاهد اولور كیدر غم حوض بهشتدن
بز برقدح شراب ایله دفع غم ایلرز

سوز جكرله نوك خدنكك مذاب ایدوب
كلغنچه زار زخم دله شبنم ایلرز

غافل فیض حیات الفت عشاقدر
داخی اول نورسته طفل نازنینم تازه‌در

حالت شوق خیال زلف ایله ینه ندیم
فکر پیچاپیچ طبع خرده بینم تازه‌در

★ فسون همان نکه عشوه بازه چسباندر
کرشمه غمزهٔ عاشق نوازه چسباندر

او نازنین وجود و او قامت بالا
نسیج عشوه و اکسون نازه چسباندر

اولورسه کوهکن وقیسه دل نوله پیرو
سلوك عشق نشیب وفرازه چسباندر

عجبمی دل اوسیه چشم شوخه اولسه‌اسیر
کبك ربودکیٔ شاهبازه چسباندر [*]

نه غم ندیم او بتك ناز دلفریبندن
زبان طبع چو حرف نیازه چسباندر

★ اوظالمده‌ینه‌دلداده کشلکدن نشان واردر
کوررسك خنجر ابروسنك نوکنده قان واردر

سراپا شویله پردر ناز وایما واشارتدن
صانورسك هر سر موینده چشم وابروان واردر

دماغم طوتدی بوی سنبل آغوشمده‌دوندکجه
مکر کیم دوشنك اوستنده بر سنبلستان واردر

امان صبر وقرارم ایلدی یغما او کافرده
قیریق بر تر زبان بر جسته نطق بی امان واردر

نکاهك ابروانك کورمه‌دن اول اینانمازدم
که دیرلر نازدن خنجر تغافلدن کمان واردر

مکر فواره‌دن آب لطافت صیچرامش چیقمش
اورتبه قامت بر جسته‌ك ای شوخ جهان واردر

عجب کیم نرمدر سینه‌ك آظالم نیله‌یم اما
ایچنده سنکه بکزر بردل نا مهربان واردر

ندیما خنجر خونریز یکه صارلمادم دیرسه
آچوب کور کیم کف دستنده زخم خونچکان واردر

[*] کبك کلمه‌سنی بایه حرکه ویره‌رك اوقومق ضرورتی نه‌قدر فنا .

چشمانی سیه مست ستم کاکلی پرخم | بکزر که بودلدار جفا کار سنکدر
ابرولری پرچین | بیچاره ندیما

★ تقدیرکه مبنای صفا و غممزدر | بو بخشده ارباب حکم ملزممزدر
باش اکمه‌ده آنجق ایشیمز تیغ قضایه | تسلیم رضا یاره‌مزه مرهممزدر
هپ آنك ایله سویلشورز راز درونی | مجلسده بزم دختررز محرممزدر
چیقمادی دهانندن آنك وعدهٔ وصلت | الآن او معمای وفا مبهممزدر

طرح افکن اولان شمدی ندیما بوزمینه
مخدوم فلك مرتبهٔ افخممزدر

★ سرین اوستنده دردیکدك کبی شمدی کمرلرهپ | میان دلبرانده بریکی چیقدی قیافت وار
جهانی بندایدر ساکه اوپرچم غیری نیلرسك | یوری ای سرو آزادم یوری باشکده دولت وار
اونوتدیردی بکا سرو روانی دون کلستانده | افندم براوزون بویلی یشیل اطلسلی آفت وار

هنوز اون ایکیدن اون اوچ کون اکسیك یاشی اما کیم
آیك اون دردنی یاد ایتدیرر بر ماه طلعت وار

★ خط لب دیوان حسنه مصرع برجسته‌در | آنده کویا کیم دهانك معنئ سربسته‌در
ظاهر اولماز هیچ بخت تیره‌ده سیمای ضعف | رویی زنکی‌نك شکست رنکدن وارسته‌در
آشیانساز اولمق ایستر مرغ دل برباغه کیم | ساحه‌سنده نخل طوبی سبزهٔ نورسته‌در
رخنهٔ آیینه اولسونمی پذیرای کناد | آلمه ای آفت اله بیهوده دل اشکسته‌در

شمدی عالمده کف افسوسه حاجت یوق ندیم
دست رد دست طلب دائم بهم پیوسته‌در

★ خستهٔ هجرم بن افغان حزینم تازه‌در | نو بنودر نالشم هردم انینم تازه‌در
داغ برداغ جفای دهر دونم بن مدام | ناله و فریاد و آه آتشینم تازه‌در
قصدم ایتمکدر خراب آه ایله بنیادین بنم | هر ستم کوردکجه زیرا چرخه کینم تازه‌در

باقماز فروغ مهر جهانتابه ذره‌جه | شام غم ایچره قالدی دل اول ماهرووده‌در
دائم وصال دلبری یاد ایتمه‌ده کوکل | مجنون کندو کندو ایله کفتکووده‌در

سرپنجهٔ غمنده هلاك اولسه چاره یوق
شهباز چشم یاره ندیما ربوده در

عید اولدی روزهٔ غمه افطار وقتیدر | دور پیاله کشت چمنزار وقتیدر
طوغدی سپیدهٔ سحر عید بعد ازین | بانك خروس طالع بیدار وقتیدر
کرم ایت فروغ وتابکی ای آفتاب ناز | چشم نیازه بخشش انوار وقتیدر
ویرسون دهان ورویولبك باغ حسنه زیب | کل فصلی لاله موسمی کلنار وقتیدر
جام تهی نوا که قولاق طوتدی سافیا | قلقل ترنماتی تکرار وقتیدر

قوی پیش اهل طبعه بوششبیتی ای ندیم
بست وکشاد ششدر اشعار وقتیدر

ای شوخ کرم پیشه دل زار سنکدر | ای کان کهر آنده نه کیم وار سنکدر
یوق منتك اصلا | پنهان وهویدا
سن کیم که سك مجلسه بر یرمی بولنماز | کل غنجه سیسك کوشهٔ دستار سنکدر
باش اوزره یرك وار | کل ای کل رعنا
نیلرسه‌ك ایدوب بر ایکی کون بار جفایه | پیمانه سنك خانه سنك یار سنکدر
صبر ایله‌ده صکره | ای دل تك وتنها
بر بوسهٔ جان بخشنه ویر نقد حیاتی | سندن یکا درسوز ینه بازار سنکدر
کر قائل اولورسه | ای عاشق شیدا

بر جبینن بر دخی زلف سیهفامن بیلور   دل نه صبحن فرق ایدر باالله نه اخشامن بیلور
کونده بیك کز توبه ایتسه‌م اعتماد یتمز ینه   شهلوندم قوت بازوی ابرامن بیلور
دکمه بریا نمقله میل ایتمزدله اول غمزه‌لر   مستدر اما کبابك پخته‌سن خامن بیلور
بیلدیکم خونریز ایسه چشمی اوچرکس‌زاده‌نك   صرف کافردر نه ایمانن نه اسلامن بیلور
بوسه‌سندن غیری برلذت‌وار اوپمکدن لبن   عاشقه‌صورسه‌ك سبب اول ذوقه‌دشنامن بیلور
حد ذاتنده طویان عاشقدر آنك لذتن   لبلری دشنام شیرینك همان نامن بیلور

بزم میده نقله ال صونمز همان انجق ندیم
دلبرك عناب لعلن چشم بادامن بیلور

خطك که رشك فصل بهاران اولوب کلور   سرمایه بخش سنبل وریحان اولوب کلور
کوردم اوسرو قامتك آردنجه روز وصل   عمر فرو کذشته شتابان اولوب کلور
یاد خطکله نشئهٔ حیرت درونمه   چون سیل نوبهار خروشان اولوب کلور
دوشینه ملك حسنه کیدن کاربان هوش   کوردم سحر جرس کبی نالان اولوب کلور
معنیٔ تازه کوچهٔ دلدن زبانمه   یاد لبکله مست خرامان اولوب کلور
دل حاجیان کویی میاننده شوقله   همچو چراغ قافله سوزان اولوب کلور
جانا کوزینه حسرت لعلکله عاشقك   کیفیت شراب قزل قان اولوب کلور
چیقمش هنوز خانهٔ آیینه‌دن اوماه   اسرار حسن وآننه حیران اولوب کلور
اویخویه واردی کوزلری داخی اوغمزه‌لر   غارتکر متاع دل وجان اولوب کلور
پابوسکه تقدم ایچون ینه باد صبح   برك کل ایله دست وکریبان اولوب کلور

وصفنده مژده ساکه که برکاربان سخن
کلك ندیم شوخکی جویان اولوب کلور

★ اول خوشخرام عشوه عجب فننی سوده‌در   سیل سرشك دیده‌م آنی جستجوده‌در
کورمز خیال خوابده‌ده روی مطلبم   تا روز حشر مردم بختم غنوده‌در

★ لبك بوسن زمان خط عنبرفام ايچون صاقلار
عجب نازك كالك ايلر باده‌سن آخشام ايچون صاقلار

خدا اولسون نكهداری درون سينه‌ده عاشق
كوكل آيينه‌سن برماه سيم اندام ايچون صاقلار

هزاری صائمه كز خوابيده زير باله مقارين
خيال غنجهٔ سيرابن استشمام ايچون صاقلار

سنكدر عاقبت ای ديدهٔ تردلده‌كی خوناب
كه خملر باده‌يی پنهان‌ده ايدمه جام ايچون صاقلار

ايدوب ايجاد حرف وصوت موج خندهٔ كلدن
آنی زيرلبنده عاشقه دشنام ايچون صاقلار

لبك وصفنده برمضمون ديمشدم رنك وبو صائمه
آنی جيبنده كللر بلبلان اكرام ايچون صاقلار

دل بيمارمه هيچ حصه ويرمز صبح كوياكيم
شكرخوابن همان اول كوزلری بادام ايچون صاقلار

هم آغوشیٔ فنجان عرقدن قاچماز اماكيم
نكين لعلك اول بازيچه‌يی آخشام ايچون صاقلار

نديما بوقماش هفت رنك عالم آرايی
طراز مسند والای هفت اجرام ايچون صاقلار

نجه مسندكه والای شفقده مهر آنی دائم
ايدوب پوشيده اول صدر معلا نام ايچون صاقلار

تحمل ملكنی يقدك هلاكو خانميسك كافر
امان دنيايی ياقدك آتش سوزانميسك كافر

قيز اوغلان نازی نازك شهلوند آوازی آوازك
بلاسك بن نه‌بيلمم قيزميسك اوغلانميسك كافر

نه معنی كوستررو دوشكده‌كی اول آتشين اطلس
كه يعنی شعلهٔ جانسوز حسن وآنميسك كافر

نه‌در بو كيزلی كيزلی آهلر چاك كريبانلر
عجب برشوخه‌سن‌ده عاشق نالانميسك كافر

سكا كيميسی جانم كيمی جانانم ديو سويلر
نه‌سك سن طوغری سويله جانميسك جانانميسك كافر

شراب آتشينك كيفی رويك شعله لندرمش
بو حالتله چراغ مجلس مستانميسك كافر

نيچون صيق صيق باقارسك بويله مرآت مجلايه
مكر سن داخی كندی حسنكه حيرانميسك كافر

نديم زاری بركافر اسير ايتمش ايشيتمشدم
سن اول جلاددين اول دشمن ايمانميسك كافر

زهراب چشمه ساريمی بوچشم ترميدر
برسينه سوز شعله‌می لخت جكرميدر

چكسه‌م كناره يازی باقانلر كمان ايدر
بازوی زرميدر كورينن زر كمرميدر

خورشيد نجه‌سنمی طاقنمش جبيننه
اول زلف زرددن دوكيلن تارلرميدر

آشوب دوشدی بزمه طوتلدی اوآفتاب
دور پيالهٔ فتنهٔ دور قمرميدر

تركی نظمده بويله كشايش نه‌در نديم
طبعك سنك مهب نسيم سحرميدر

بیلمز آیین شفای درد عاشق نیدوکن ‌ ‌ ‌ بیخبر طورمش طبیب انموذج وقانون اوقور
* واعظ چشم کرسنه پیچ وتاب جوع ایله ‌ ‌ ‌ موسم افطارده والتین والزیتون اوقور

ایکی اوچ حرف ایله پیدادر ندیما راز عشق
کیم آنی ناقص نظر کاهی چرا که چون اوقور

جفای طالع ناسازکاری بندن صور ‌ ‌ ‌ امان امان ستم روزکاری بندن صور
دوشوب امیده نه‌لر چکدیکمی بن بیلورم ‌ ‌ ‌ بلای کشمکش انتظاری بندن صور
بر ایکی کونده نه غدارلقلرین کوردم ‌ ‌ ‌ فلك دیدکاری ناپایداری بندن صور
زمان وعده تحسرده بشقه‌در عالم ‌ ‌ ‌ اوتلخ شربت شیرینکواری بندن صور

هنوز نشئه‌سنی کورمه‌دن خمار چکر
ندیم دلشدهٔ بیقراری بندن صور

مطرب که حرف رازیمی کوش ربابه قور ‌ ‌ ‌ تار کمانی نالهٔ دل پیچ وتابه قور
عاشق که نقش ایدر دل پرجوشه لعلکی ‌ ‌ ‌ کویا کراس دانه‌سیدر کیم شرابه قور
رشك فروغ عارضی بر داغ درد در ‌ ‌ ‌ کیم آنی چرخ تا جکر آفتابه قور

عطار شوخی کردن برخالن اکدیروب
بر قبضه حب فلفلی کافور نابه قور

ساقیا هوشم آلان زمزمهٔ چنکمیدر ‌ ‌ ‌ یوخسه دستکده کی پیمانهٔ کلرنکمیدر
نغمه که تیرنکه پیشرو اولمقده مکر ‌ ‌ ‌ مطرب ابروده کمانکله هم آهنکمیدر
لعل خندانمی یاخود کوچهٔ ورد ترده ‌ ‌ ‌ دست تاراج صبادن چوزیلن دنکمیدر
پردهٔ شرمی کیدردك رخ پرتابکدن ‌ ‌ ‌ قصد اوکلچهره‌یه ای دخت عنب رنکمیدر
برنهان نجه تبسم‌ده‌می صیغماز جانا ‌ ‌ ‌ سویله بالله دهنك تا اوقدر تنکمیدر
لذتندن نجه آب اولمدك اول لعل ترك ‌ ‌ ‌ مدد ای ساغر یاقوت دلك سنکمیدر

نه‌بونو نقش طرازنده ندیما یوخسه
اوستاد قلمك خامهٔ ارژنکمیدر

قد بلند می عمر هزار سالمیدر … او لعل نابمی سر چشمهٔ زلالمیدر
شفقمی شبده یاخطکده روی آلمیدر … صبح ستاره‌سیمی کردنکده خالمیدر
دهنمی نسخهٔ حسنکده‌کی مألمیدر … میانمی مصرع قدکده‌کی خیالمیدر
عذار وچشمنه صورسه‌ك هنوز بیلمزلر … که رنك وسمه سیه روی غازه آلمیدر
تمام حسننه سوز یوق او آفتك اما … عجب سریره شناس لسان حالمیدر
یابر نکاهه دخی تاب یوقمی چشمنده … او ناز خسته‌سی تابویله بیمجالمیدر
همان مرادی تغافلدر اول بتك یوخسه … زبانی بستهٔ ناز ایسه چشمی لالمیدر
کمال حسننی درك ایلدکده دلدارك … اوکنده محو وجود ایلمك کمالمیدر
فروغ غازه‌می بالله سویله رویکده … بورنك وتاب خدا ویردیکی جمالمیدر

لب ومیاندن ایدی بحثکز ندیم ایله هپ
دخی میانه‌ده ای دل اوقیل وقالمیدر

★ بو امتداد جوره‌که بختك شتابی وار … محنت مدار اولان فلکه انتسابی وار
مهرین نهان ایلدی دوران شفق دکل … بکمزرکه آتش ستمك التهابی وار
سر کرمیٔ نیاز ایله دل کریه ناك اولور … ینه حدیقهٔ املك آب و تابی وار
ایلر نسیم لطفی بزه کرد باد غم … بو روزکار بی مددك انقلابی وار
حرف آشنای حال دل اولماز لب امل … بر آه درد ناکله شافی جوابی وار
برچیده دامن ستم اولمش شتاب ایله … سرو رواننك ینه بکمزر عتابی وار
وارماغه چوق نیاز کرك کوی دلبره … ای دل وصول باغ بهشتك حسابی وار

یوقدر ندیم زارده اسباب آرزو
آنجق جهانده بردل فرقت مآبی وار

غمزه‌لر اقبال شوقه کونده‌بیك افسون اوقور … نکبت اندوهه خطك تبت وارون اوقور
قامتن کوته صانور کوتاه بینان هوس … ناسخنور مصرع موزونی ناموزون اوقور
پیش ابروسنده کویا کیم او کویا چشم شوخ … برحجازی طفلك دلکش ادا درنون اوقور[*]

[*] کودك دلکش ادا

نكه كه ساقیٔ تردست بزم دیده‌سیدر
فسون وفتنه ایكی جام در كشیده‌سیدر

بهار كیم كله برجام لاله كون صوندی
نهال قدك آنك نشئهٔ رسیده‌سیدر

اوفتنه كیم آنی هاروت اویاردی بابلده
سیاه كوزلریكك خواب آرمیده‌سیدر

لبك كه ناز ایله برخنده ایلشدی هنوز
آنك چمنده كریبان كل دریده‌سیدر

هلال صاندیغك ای غره مست جمشیدك
تهی جهانده قالان ساغر كشیده‌سیدر

ندیم رنك بهاران اولاله رخسارك
زمان شرمده بر قطرهٔ چكیده‌سیدر

بری بیریله مژكان صفلری غوغایه كیرمشدر
نكاه غمزه كویا صلح ایچون آرایه كیرمشدر

ایشیتدم درصدف پیراهنن چاك ایلیوب چیقمش
مكراول دلبر سیمین بدن دریایه كیرمشدر

دیدیلر شهر ناز آباد ایچنده عشوه سوقنده
اوتاجر بچه بر دكان استغنایه كیرمشدر

تماشا ایلیوب آینه ایچره عكس رخسارین
قیاس ایتدم پریدر سحرایله مینایه كیرمشدر

فروغی كوهسار آهنی آب ایلك ممكن
اول آتش كیم خیالكله دل شیدایه كیرمشدر

بوكون پك سرفرازوشادمان كوردم ندیمانی
مكركیم مجلس مخدوم بی همتایه كیرمشدر

هر طره‌سنده بیك شكن دلرباسی وار
هر برشكنج طره‌ده بیك مبتلاسی وار

بر پرنمك كرشمه‌سی برطاتلو خنده‌سی
برشكرین تكلمی بر خوش اداسی وار

سیر ایت بیاض فسده اوزلف معنبری
شببوبی كوركه برك سمندن قباسی وار

برچشمی واركه برنیجه یوزبیك لسان بیلور
بیك همزبان وهمدمی بیك آشناسی وار

كیم وصفنی نه‌بن دیه‌یم خود نه‌سن ایشیت
اما براز وفاجغی ناقص شوراسی وار

بیلسه‌ك بكم ایدردی سنی اشك بیقرار[*]
شمدی ندیمك اویله‌جه بر ماجراسی وار

[*] رشك بیقرار

ذره وش دل نجهٔ مهردرخشانکده در
جانوتن چرن موج دست قهر عمانکده در

چاك چاك اولمزسه دستکده کریبان سحر
روز حشر ای آه ایکی دستم کریبانکده در

یارك ای آشفته دل حسن نهان طوتمزولی
وار ایسه بالله تکاسل چشم عرفانکده در

وعد فردا تابکی ای هستیٔ ناقص دوکون
چونکه فیض وصلت جاوید بایانکده در

دوز اولورمی هیچ ای پیرمغان دائم سنك
بوی صهباوش دل خون کشته دامانکده در

سن بط صهبا دکل طاوس قدسیسك ندیم
کیم ظهور حالتك مجلسده جولانکده در

خندهٔ غنچه تماشای نهالکدندر
تابش شعله کل برق جمالکدندر

هالهنك رشکله خون اولدیغی سر تا پای
او میانه صاریلان قرمزی شالکدندر

دیر دل بویله صنمخانهٔ فرخار اولمق
هپ سنك ای بت نازنده خیالکدندر

دوندیکی قالب فرسودهیه جسم زارك
ینه ای روح روان فکر وصالکدندر

وار ایسه ینه ندیما سکا بو فیض سخن
طوطیٔ ناطقهٔ شوخ مقالکدندر

مستزاد عشوه اول خط نوك ایجادیدر
زلفنك ترکیب بند فتنه خاطر زادیدر

خارشندن الامان قائلی کیم اول آفتك
کریه موج افزای آب خنجر بیدادیدر

بیستون فرهاده هم آهنك ایسه قیسك دخی
نالهٔ زنجیر اصول نغمهٔ فریادیدر

رسم ابروسن کوروب مانی نوله رشك ایلسه
بو ندیما نقش نوك خامهٔ بهزادیدر

سرمده ینه برداغ هوس بغرمده باشم وار
جبینی ماهه دست رداورر برسر تراشم وار

بحمدالله سطل دلکشندن نم قالور خالی
اوزلفك بند زنجیرندهیم چشممدهیاشم وار

نه خوف ایلرسك ای دل سر عشقك انکشافندن
نم اول غمزه کبی معتمد برراز داشم وار

ندیما نامنی ممکنمی نقش ای نوك تیغ آه
دل یار آدلی برالماسدن قیمتلی طاشم وار

خاکستر اولسه تن ینه اسرار کاکلك
مانند جوهر آینهٔ دلده کزلیدر

بوهشت بیت ایله ینه حقا که ای ندیم
امضالئ بلاغت کلکك سکزلیدر

★ مرادن آکلارز اول غمزه نك اذعانمز واردر
بلی سوز بیلمزز اما براز عرفانمز واردر

او شوخك صوندیغی پیمانه یی ردایتمزز البت
آنکله بویله جه عهد ایتمشز پیمانمز واردر

مناسبدر سکا ی طفل نازم حجتن آل کل
بشکطاشه یقین بر خانهٔ ویرانمز واردر

کوزل سومکده ز هدءشکالك وارایسه بزدن صور
بزم اول فنده چوق تحقیقمز اتقانمز واردر

قوجوب هر شب میانك جاننه جان قتمه ده اغیار
بهی ظالم سن انصاف ایت بزمده جانمز واردر

صیقیلمه بزمه کل بیکانه یوق دعوتلیمز آنجق
ندیما بنده کز وار بردخی سلطانمز واردر

صباکه دست اوره اول زلفه مشك ناب قوقار
آچارسه عقدهٔ پیراهنن کلاب قو قار

نه برك کلدر اولب چیکنسه م شکر صانورم
نه غنجه در اودهن قوقلسه م شراب قو قار

عجب نه بزمده شب زنده دار صحبت ایدك
هنوز نرکس مستکده بوی خواب قو قار

نقاب ایله کوره مزکن بز آنی واحیفا
رقیب اوکردن سیمینی بی نقاب قو قار

اوتن که خاك اوله عشقك کداز وسوزندن
بیتن کیاهی دم حشره دك کباب قو قار

سنی مکر که کل افسون ناز درلتمش
که سیب غبغبك ای غنجه لب کلاب قو قار

ندیم سن ینه معنی شکافلقده میسلك
که نوك تیغ قلم خون انتخاب قوقار

کلیشلك عاشق کستاخکی آزاره میدر
یوخسه پرسیدن حال دل بیماره میدر

بویله آتشله کلوب آب کبی کچمکدن
قصدك آزاره می تطبیب دل زاره میدر

بر کلیش کلدی که فرق ایده مدم حیرتدن
خبر فتحمی برج دله خمباره میدر

سر فرو کاهی کبی سختلك ایلر بیلمم
بزمده شیشه می مینای دله خاره میدر

بو العجب حالتی وار بیلمدك ول شوخی ندیم
وحشی شاهینمی یاخود قمری آواره میدر

جای ایده‌لی سینه‌م بت دلجوی محبت	دل اولدی پریخانهٔ جادوی محبت
خطك نظر عاشقه البته كراندر	قیلدن آغار ای شوخ ترازوی محبت
سرمست یاتور كنج دماغمده صفادن	مجنونی سراسیمه ایدن بوی محبت
بر خواب پریشانه مژه‌م اولمدی محرم	كنجیده دكل شانه‌یه كیسوی محبت
ایلر قد خمكشته‌می كردیده چو دولاب	كهسار سرمدن نوكیلن جوی محبت
* دوشمكده جكرپاره‌لری دامنه چون كرد	دركار كبی سینه‌ده جاروی محبت

عشق اهلی آلوب ایلسه شایسته ندیما
اشعار می تعویذ بازوی محبت

حرف الراء

ساق وسرین وغبغب ولب مشربمجه‌در	سر تا بپای حاصلی هب مشربمجه‌در
برجام برده لعل لبن صوندی مغبچه	پیر مغان اولاسی عجب مشربمجه‌در
بدر تمامه نظرك دكمسون فلك	مجلسده عیش ونوش بوشب مشربمجه‌در
ساغر كبی بهانهٔ نوش شراب ایله	بوس دهان یاری طلب مشربمجه‌در

بزم شرابدن كچه‌مم طوغریسی ندیم
عشرت طبیعتمجه طرب مشربمجه‌در

ظن ایتمه دختر رزی رند ایله كزلیدر	آنكله شیخ افندی ده بابالی قزلیدر
بنت العنب‌ده مغبچه‌نك طبقیدر همان	برمشربی كشاده‌جه قزدر ساقزلیدر
زاهد ساقز شرابنی پنهان چكوب دیمش	بیكانه ایچمسون بوصودن كیم ساقزلیدر
بلبل آغرلق ایتسه نوله نقد شبنمی	ابكار غنچه خیلی چمنلی جهزلیدر
چمز یولكدن اوپمجك نقش پایكی	افتاده‌ك ای نهال چمن یوللی ایزلیدر
ایتدی سفید دیدهٔ عشاقی بحر اشك	اول قبچ لوندی شوخ مكرآق دكزلیدر

عشقه دوشدم جان ودل مفت جوانان اولدی هپ
صبر وطاقت مصرف چاك كريبان اولدی هپ

آچمش اولدم سینه‌سن بر کره آرام وسكون
سینه‌دن بيلمم نه حالتدر كريزان اولدی هپ

خال كافر زلف كافر چشم كافر الامان
سر بسر اقليم حسنك كافرستان اولدی هپ

* اولمدی تنهاجه بر عشرت چمنده يارايله
اوسته كوزديكدی نركسلر نكهبان اولدی هپ

كردنندن سينه‌سندن بوسه‌لر ايتمشدی وعد
جمله‌سندن نيله‌يم كافر پشيمان اولدی هپ

برنزاكتله آچوب فس كوشه‌سندن پرچمن
شويله كوسترمش كه كيم كورديسه حيران اولدی هپ

شيوهٔ كفتاری همشيره كبی اوكرتدی سكا
هر سوزك شيرين زبانم جانمه جان اولدی هپ

سن ديمشسك كيم كيمك درديله كريانذر نديم
هپ مروتسزسنك دردكله كريان اولدی هپ

★ اولنجه ديدهٔ مستك لبالب آشوب
دوشر وجود دله لرزهٔ تب آشوب

بدست غمزه نواز شكهيدر اول چشمك
كنار روی فضا طرف غبغب آشوب

عجب مناسب وچسباندر ای بت طناز
نكاه مستكه وادئ مذهب آشوب

دكل صف مژه غارتكرئ جانه كلور
كروه پابركابان اشهب آشوب

نديم زار كبی درهراس اولور عالم
اولنجه ديدهٔ مستك لبالب آشوب

حرف التاء

★ كلدر چمن سينه‌ده داغ غم حسرت
شب تا بسحر اشك ترم شبنم حسرت

شوندن برايكی چكديری كورسون بزه ساقی
بی زورق صهبا كچيلورمی يم حسرت

ديوانه‌صفت حسرت اولور خواب حضوره
دل اولسه خيالكله اكر همدم حسرت

عشاق اصوليله نهفت ايتدی نواسن
كوردی كه چيقيش ويرمدی زير وبم حسرت

غم نقلی ملامت طربی كريه نديمی
خونابهٔ دلدر می ناب دم حسرت

وصف لعل دلبر ایسه قصدك ای كلك بیان | ترجمان اولمقلغه شیرین زبان لازم سكا

قیل متاع نظمكی آرایش سوق كمال
ای ندیم پرهنر زیب دكان لازم سكا

★ نه عجب ایلسه اسرار درونن افشا | غنجه‌دن سوز كتورر بلبل شیدایه صبا
یله‌رك چین سحردن كلیور باد نسیم | غالبا زلفی الندن ایده‌جكدر شكوا
اولدی مرغان ایله ازهار چمن‌هم صحبت | صحن كلشنده ظهور ایتسه نوله واویلا
ایصینوب جمله قلوب آب برودت كیتدی | جلوه ریز اولسه عجبمی دونه‌رك ارض وسما

نوبهار اولسه‌ده بیچاره ندیما ناشاد
روز محشرده‌مكر شاد اوله با لطف خدا

★ دله‌محبت كیسوی یار اولور پیدا | غریبه خواهش دار و دیار اولور پیدا
نه در بوكرمیٔ بازار نوبهار عروس | آچیلسه بركل‌تر بیك هزار اولور پیدا
خط آور اولمیه‌مادام اوحسن پرتوسوز | یانجه چوق ایوكون‌دوستی یاراولور پیدا
كم ایتسه شوكت حسنی شكوه نوخطلر | سیه خبرده بلی اشتهار اولور پیدا

دوشورمه كندیكی كرداب انقلابه ندیم
زمان اولور سكاده بركنار اولور پیدا

حرف الباء

همواره خمله خوش باشی جام ایله لب‌بلب | ام الخبائث اولسه نوله دختر عنب
سن كیم كوزمده‌نورسك ای شبچراغ ناز | مه غمله غیری آینهٔ كرم اولور بوشب
قدك كه جیش عشوه‌یه شاهم علم چكر | مصحف قومق فرازینه خطك دكل عجب
دفتر كش معایب ناس اولمه مرد ایسه‌ك | قیل ذاتكی نظرلره مجموعهٔ ادب

سیر ایت ندیم اوقامتی كیم ایلمش مراد
برمصرع رساده مضامین نازی هب

کور قد یاری سر و چمان سویلرم سکا
باق اول دهانه راز نهان سویلرم سکا

صورمه پیام لعلنی پیمانه طویمسون
ای دل تهالك ایتمه امان سویلرم سکا

بن شاعرم اوقامت موزونی طوغریسی
سوم دیسه‌م‌ده بلمکه یالان سویلرم سکا

واردر حضوره سویلیه‌جك برسوزم آنی
اعدا ایچون اویور او زمان سویلرم سکا

خمدر دوزلفی زلفه وش آنکه بیل همان
ای باد صبح ایشته نشان سویلرم سکا

سویلنمز اول پری ایله سیر حصارمز
ظن ایتمه ای دل آنی همان سویلرم سکا

ایلرسه یا که داخی نظر اول خدیو عهد
همچون ندیم سحر بیان سویلرم سکا

سیر ایلدکجه دائره‌سن دیر سپهره مهر
عز و وقار وحشمت وشان سویلرم سکا

فیض نسیم لطفی ایله کلستانده کل
کویا دیوب طوررکه همان سویلرم سکا

تا جبهه‌ك اوزره نقش ایدرم وصفن عاقبت
ای آفتاب ایشته عیان سویلرم سکا

مریخ هیبتنی کوروب دیر پسند ایله
شکل ملکده شیر ژیان سویلرم سکا

ای مه رکابی اولده کور اقبالی بن بونی
هر وقت وهر زمان وهر آن سویلرم سکا

هیچ بر نشانه یوق او میان و دهاندن
آکاه اولورسه‌م ای دل وجان سویلرم سکا

چونکه بلبلسك کوکل برکلستان لازم سکا
چونکه دل قویمشلر آدك دلستان لازم سکا

نوجوانلق عالمن تاکیم کتورسون یادیکه
داخی بك پیراولمه‌دن برنوجوان لازم سکا

* چونکه شاعرسك خیال تازه‌درسندن مراد
پس یکی بر دلربای مومیان لازم سکا

* برکوزل‌سو طویمسون اماصاقین زال فلك
کنج اوله اما نهان اندر نهان لازم سکا

* چونکه تعمیر ایتدی طالع خانهٔ ویرانکی
غیری ظاهر بر مناسب میهمان لازم سکا

* آهوان معنیٔ نو صیدینه هپ جمله‌دن
شمدی برکیسو کمند ابرو کمان لازم سکا

چونکه تیر هجر ایله اولدك زخمناك ای کوکل
چك چویر کندك که برقاشی کمان لازم سکا

ابتداء غزلیات

حرف الالف

بیکانه غمزه‌ك عاشقه نادانه آشنا
تا کی تغافل ای بت بیکانه آشنا

زلفك خیالی جای ایده‌لی چشمم اولمدی
کیسوی خواب شانهٔ مژکانه آشنا

سردر هوای عشقی ایدی دللر اولمه‌دن
باد صبایه کاکل جانانه آشنا

ای نسخهٔ کمال ایدی منظومهٔ وجود
لفظ دل اولسه معنیٔ عرفانه آشنا

قیردی کچوردی تیغ نکاهیله عالمی
چشمی نه‌یاد باقدی ندیما نه آشنا

حده‌دن کچمش نزاکت یال وبال اولمش سکا
می سوزلمش شیشه‌دن رخسار آل اولمش سکا

بوی کل تقطیر ولنمش نازك ایشلنمش اوجی
بیری اولمش خوی بریسی دستمال اولمش سکا

سحر وافسون ایله طولمشدر درونك ای قلم
زلفی هاروتك دیمك ممکن که نال اولمش سکا

شویله کرد اولمش فرنکستان بریکمش بریره
صکره کلمش کوشهٔ ابروده خال اولمش سکا

اول بت ترسا سکا می نوش ایدرمیسك دیمش
الامان ای دل نه مشکلتر سؤال اولمش سکا

سن نه جامك مستیسك آیا کیمك حیرانیسك
کندك آلدردك کوکل نولدك نه حال اولمش سکا

لبلرك مجروح اولور دندان سین بوسه‌دن
لعلك اوپدرمك بو حالتله محال اولمش سکا

یوق بو شهر ایچره سنك وصف ایتدیکك دلبر ندیم
بر پری صورت کورنمش بر خیال اولمش سکا

ابتداء غزلیات

کور باد نسیمی ینه بیهوده گزرمی | برشوخ ستمکار هواسیله یلرمی
نخل قدمه مائل اولان سروه بقرمی | خوبان جهان بارینی عالمده چکرمی

برکره آلان بوسه‌می سیب ذقنمدن

جان ایله ندیما رخنک ملتهبیدر | کافر خطی بیت دلمك بوشنیدر
تخمیسه سبب اول صنمك شوق لبیدر | طفلی بوغزل اول کوزلك منتخبیدر

مجموعهٔ اشعار سلیس سخنمدن

گاه حرف انداز طعن اولدقجه یاران صفا | هر برین بر طرز ایله اسکات ایدوب اول پر جفا
عاشقینه عاقبت پنهان اولوب حاجت روا | کامران اولدوغنه دال اولمغیچون گوییا

قامتن صورتنمای شکل دال ایلردی یار

غیری درکار صفا کوردکجه رشکندن همان | عشق پیچان کبی اولوب عاشقه بندمیان
روی پیچیده اولنجه چهرهٔ ساقی عیان | رازنی بیگانه‌لردن ایلمك ایچون نهان

گله پوشن پردهٔ رخسار آل ایلردی یار

حاصلی عزت ندیم بزم خاص الخاصنی | ایلمش لطفیله ممنون آگلایوب اخلاصنی
بولمش اول غواص درین دردخی غواصنی | سویلدوب ارباب نظمك خامهٔ قصاصنی

تا سحر افسانه خوان قیل وقال ایلردی یار

★ تخمیس غزل طفلی

هم صبح ایدر کسب سپیدی بدنمدن | هم ظلمتی شب پرچم مشك ختنمدن
گرمیتی خورشید رخ برقزنمدن | مه پرتو آلور تابش وجه حسنمدن

جمعیتی اوگرندی نجوم انجمنمدن

شول مرتبه کیم غمزه‌لرم سحر بیلورلر | یکنظره‌ده هر آفتی تسخیر قیلورلر
مرآتده بندن دخی عکس دل آلورلر | ارباب فسون وسحره عاجز اولورلر

چشم سیه جادوی هاروت فنمدن

قونسه نوله نخل قد دلجویمه طوطی | آویخته در کاکل خود رویمه طوطی
ایرنسه عجبمی لب خوشگویمه طوطی | باقدقجه بنم آینهٔ رویمه طوطی

مشق سخن ایلر لب شکرشکنمدن

جوی شیر ایله آبی همشیره | خاکی خاك بهشت ایله همزاد

همت آصف کرمور ایله
اولدی حقا بوجای شوق آباد

★ تشطیر غزل عزت علی بك [*]

ای خوش اول شب کیم بکاعرض جمال ایلردی یار | ماهه کندین چرخه آغوشم مثال ایلردی یار
طرح ایچون اغیاری بیك غنج ودلال ایلردی یار | ایللری تغلیطده سحر حلال ایلردی یار

بی مجال ایدم بن ابرام وصال ایلردی یار

شاهد مقصود آغوشمده بن محروم کام | هیچ کورنمز بوایکی ضد آره‌سنده التیام
وارایسه تغلیط ایچون سویلنمش اوله بوکلام | فی الحقیقه مصلحت کر قالمش اولسه ناتمام

صبحه‌دك تکلیف وصلتله جدال ایلردی یار

پیچ وتابمدن کریز ایتمك مراد ایتدکجه بن | کوشهٔ اقباله اقبالی زیاد ایتدکجه بن
اهل بزمك طعنه‌سن اول شوخ یاد ایتدکجه بن | جمله‌سی بیهوشدر دیردم عناد ایتدکجه بن

حلقهٔ زلفن کمند مکر وآل ایلردی یار

نار غیرتله عرقریز حجاب اولدقجه بن | ضعفمی فهم ایلیوب دیردی اوشوخ پرفتن
بونلره بن ایلهیم مکری تماشا ایله سن | صکره جادولر کبی اظهار ایدوب افسون فن

دیده‌سن مجرای اشك انفعال ایلردی یار

[*] علی امیری افندی حضرتلرینك بیاننه کوره عزت علی بك بوغزلی ندیمك، محبوبه‌سیله کچیردیکی برماجرایه تلمیحاً یازمش وغزل ندیم طرفندن تشطیر ایدلمشدر.

عزت بکك غزلی طقوز بیت اولدیغی حالده ندیم یدی بیتنی تشطیر ایتمشدر. دیکر ایکی بیت شونلردر:

قویدی استیلای بی تابی بنی برحاله کیم | حیرتمدن صورت بی جان خیال ایلردی یار
سستیٔ طالعله بن بی تاب ایکن حیفا دریغ | کندوسین آزردهٔ فکر محال ایلردی یار

للمصحح

هله شوكتلو خنكارم بو سوزده هيچ ريايوقدر
كه ذاتك شهلرك ممتازيدر هر كونه حالتله

هنرسنده مكارم سنده لطف ومرحمت سنده
مزين باغ جاه وحشمتك صدزيب وزينتله

افنديلر اوباغه هر برى برغنچهٔ زيبا
وزيرك سرويدر آنك كمال استقامتله

جناب حق بوزيب وزينتى هردم قيلوب افزون
ايده اقبالكى دائم مؤيد فتح ونصرتله

يكى سالى ايدوب مسعود ساكه حضرت فياض
دخى صد سالده ايريشديره ذوق ومسرتله

جديد اولدقده اجلال وشرفله سال خرم فال
آكا شايسته برتاريخ آراركن خامه دقتله

نديما بنده تبريك ايليوب آنى ديدى تاريخ
مبارك اوله سلطان احمده بو ييل سعادتله

★ تاريخ ديگر براى دفتر دارشده عزت على بك

عطارد منقبت برجيس فطنت بوعلى طينت
جناب مير عزت يعنى مكتوبئ بو الهمت

هنرده معرفتده حسن اخلاق وطبيعتده
دكلدر مثلى مكتوب دبير دفتر فطنت

مكر كيم ضرب وتقسيم رقم دركار اوله يوخسه
نه ممكندر لساناً جملهٔ اوصافنه طاقت

او مردم زادهٔ صلب اصالت امر شاهيله
وكالت ايلدى صدق اوزره دفترداره برمدت

كوروب خاقان عالم بعد ازان اهليتن بالذات
آنى اول منصب والايه ايصال ايتدى بى منت

اكر مقرون اخلاص اولسه خدمت بويله در ايشته
صداقتدر محصل آدمه سرمايهٔ دولت

ديدم تاريخنى صدر كزينه حرف معجمله
على بكله افندم بولدى دفتردارلق عزت

★ در وصف شوره آباد

حبذا جلوه كاه نو بنياد
حبذا حبذا مبارك باد

هر خيا بانى مفت عيش وطرب
هر بن نخلى نقد وقت مراد

رشك فيض نسيم صافندن
فرح آباد اصفهانان برباد

بوسرایی دخی انعام ایدوب اول صدر کریم | قیلدی دامادینه اکرام بوفق دلخواه
نه سرای ایردیره مز بامنه سرپنجه سنی | نه قدر سعی نگاه ایلسه بازوی نگاه
نه سرا وسعتنه دائره سی خلدك تنك | نه سرا رفعتنه قدی سپهرك کوتاه
دلکشادر اوقدر صحنی که باقدقجه ایدر | کوییا باصره دریای نشاط ایچره شناه
دولتنده چو ولی النعم ذیشانك | ایتدی توسیعنه همت او خدیو آگاه
شمدی برشکله دخی کیردی که تا جنتدن | کلوب ایتمکده تماشا آنی رضوان هرگاه
دلربادر اوقدر طرحی که جائزدر آنك | جذب ایده کاهربایی گل طاقنده کی گاه
سرتسر عالمی گشت ایلسه سیاح نسیم | بوله مز باغچهٔ پاکی کبی نزهتگاه
هله حمامی بروجه ایله توصیف ایده مم | کورمه دن کیتدی جهاندن آنی جمشید ایواه
یك بیك قصرلری اوطه لری صفه لری | هپ نصابنده همان ایده مبارك الله
ایکی مصراع تمام ایله آنك تاریخن | سویلدی بویله ندیما قلم دولتخواه

ایلیوب یمن ایله توسیع محمد پاشا
شبهی نایاب سرای اولدی که ماشاءالله

★ تاریخ سنهٔ متممه

خداوند جهان شوکتلو سلطان احمد غازی | که غالبدر فریدونه صنوف عز و حشمتله
معلا منزلت بهرام صولت قهرمان هیبت | که شهلر فخر ایدر درگاه عالیسنده خدمتله
طوتوب آفاقی سرتاسر فروغی آفتاب آسا | جهانی قیلدی پرصیت وصدای کوس شوکتله
شهنشاه جهان خاقان دوران فاتح ایران | ایدر مدهوش و حیران رستمی فرط مهابتله
اوخاقان گزینك گوش ایدنلر نظم دلجوسن | صانور کیم شه سلیم اشعاریدر طرز بلاغتله
خصوصا طبع پاکی مصرع تاریخ بولمقده | ایدر دمبسته شاعرقوللرین شرم و خجالتله
مذهب لوحه ده نظم همایون دلاراسی | مزرکش جامه لی محبوبه بکزر حسن و بهجتله
نوله آلتون ایله یازلسه نظمی سکهٔ زروش | که شعر اقلیمنك ده شهریاریدر فصاحتله

صانورسك كندوسی برنوعروس چهره پیرادر — اوكنده كويا آينهٔ شفافدر دريا
هواسی دلكشا طرحی دلارا موقعی دلكش — نظيرين كورمه‌مشدر عالم ايچره ديدهٔ بينا
فراز مسندندن كوهه باقمق بشقه برعالم — دونوب روزنلرندن بحری سير ايتمك حيات‌افزا
روا زلف عروسان اولسه صحن قصرينه جاروب — سزا صبح بهار اولسه درنده پردهٔ ديبا
حروف ساده‌سی بو بيت غرای دلارانك — نديما اول سرای دلكشه تاريخدر حقا

هزاران زيب وفرله صد هزاران زيب وزينتله
بوساحلخانه‌يی ياپدی محمد كتخدا پاشا

★ تاريخ ديكر

زهی كاشانهٔ نو مهبط اسرار روحانی — ويرر صاحب دلان عشقه فيض قصر عرفانی
خوشا فرخنده جای فيضبخشای دل عاشق — درونده اولور تحصيل استعداد ربانی
غدای روح ايدرلر بونده بوی غنچهٔ ذكری — جناب كلشنی‌نك عندليبان كلستانی
درون اهل شوقی روشن ايلر حضرت پيرك — تجلی ايتمه‌ده ذكر جليدن سر پنهانی
چراغ قرب اقدس شمع فانوس ريا اولماز — مبرادر ريادن اهل توحيدك دل و جانی
رجای فيض ايله بنده نديما انتساب ايتدم — كورنجه مجمع اهل معارف چون بوايوانی

صدور ايتدی لسان مرشد الهامدن تاريخ
بوجای پاكده قرقلر مقامی بولدی عنوانی

★ تاريخ سرای محمد كتخدا پاشا

صاحب عز وعلا يعنی محمد پاشا — فخر ايدر ذاتی ايله دائرهٔ دولت وجاه
كتخدای شرف افزای وزير اعظم — جمله هپ مدح وثناسيله لبالب افواه
ايليوب كندويه داماد آنی دستوركزين — فلك دولته اولدی ايكيسی مهر ايله ماه

ایدوب ذوق وصفالر دائما ساحلسرا اینده ‖ هلاك اولسون حسددن دشمن بدطینت وبدکو

بومصرعله ندیما بنده تحریر ایتدی تاریخن
لب دریاده پك اولدی بو ساحلخانهٔ دلجو

★ تاریخ دیگر

خدیو بنده پرور کار فرمای فلك چاکر ‖ محمد کتخدا پاشا اوذات آصف استعداد
کللدن دولت واجلال ایله اول صدر والایه ‖ نهاد پاکی اولمشدر سخا وهمته معتاد
جناب داور ذیشان که اولمشدر دل ودستی ‖ کمال عقل ایله همراز لطف وجود ایله همزاد
آنك معمار طبعی بر مبارك سعد ساعتده ‖ بو ساحلخانهٔ خاطر کشایی ایلدی بنیاد
یاپارسه بویله یاپسونلر بنایی اهل عز وجاه ‖ اولورسه بویله اولسون باری طرح پاك نو ایجاد
عدیلن کورمه مشدر بلکه رؤیاسنده ده کردون ‖ نظیرین یاپمامشدر مالخولیاسنده ده استاد
هله بن بیلدیکم بورسم پاکی سیر ایدن آدم ‖ جهانده بردخی قصر خورنق نامن ایتمز یاد
سراپا پاك ورعنا برقصورین بوله مز حقا ‖ نه دکلو آراسه هر کوشه سن نظارهٔ نقاد
مبارك ایلیه حق صاحبینه عز و دولتله ‖ اوله ارباب اخلاصه دعای دولتی اوراد

بومصرعله ندیم اول نو بنانك دیدی تاریخن
زهی پاکیزه ساحلخانهٔ دلجو مبارك باد

★ تاریخ دیگر

وجود محترم پاشای اکرم داور افخم ‖ جناب کتخدا بك یعنی اول ذات کرم پیدا
وجود پاکیدر آرایش ایوان عز وجاه ‖ نهاد صافیدر آیینهٔ مهر جان آرا
اساس قصر اقبالی اساس چرخدن محکم ‖ فراز رایت جاهی فراز سدره دن بالا
بنا قیلدی بو ساحلخانه یی عز و سعادتله ‖ ایدوب رسمن بو کونه دلکشا و دلکش ورعنا
جهانده اولمامشدر بویله جای بی بدل بنیاد ‖ دخی یاپیلمامشدر بویله طرح پاك ومستثنا

نه ویردی آله مازبیلمم اوکافر ماجرابندن | که حبس ایله ایدر آزار طبع ناتوانایه
تماشای جمال یاره مانع اولدیغی طورسون | قوماز روماله رخصت خاك درگاه معلایه
ینه کلدی بودم قیلدی افندمدن بنی مهجور | الندن چکدیکم درد ومشقت صیغمازاملایه
قریرالعین ایده دائم سنی الله سلطانم | غمندن کورمیه صحت یوزین خصم فرومایه
فتوحات ایله مسرور وایلیوب قلبك جناب حق | چراغاندن همان نقل ایده‌سك سیردونمایه
خداوندا رمددیدکلری ظالمدر اول دشمن | صیغیندم بردخی کورمکدن آنی حق تعالایه
زمان دولتکده سوردیکم ذوق وصفانك هب | آلور بندن حسابن بربر اول خصم ستم مایه
هله الحمدلله قورتیلوب دست جفاسندن | قاچوب کلدم افندم درکه عدلکده شکوایه
بنی مسرور وخندان ایله بردم التفاتکله | که چوق آغلاتدی محنت ای خدیو آسمان پایه
مکارم پرورا چونکیم رمد دفع اولدی عینمدن | نوله تاریخ عینی ایله کلسه‌م باب والایه[*]

بودرحقدن امیدم چونکه سوردم خاکپایه یوز
شفای محضدر لطفك ندیم زار وشیدایه

★ تاریخ ساحلخانهٔ محمد کتخدا پاشا رحمة الله تعالی

محمد کتخدا پاشا او ذات عاقل ودانا | که اولمشدی سرای جاهنه پرها چارو
آنك هر کارینی تأیید ایدن اخلاص نیتدر | نه زور تیغ وخنجردر نه قهر قوت بازو
نه حاجت پاسبان دولت واقبالی کیم بسدر | آنك حصن جلال وجاهنه حفظ خدا بارو
کمال زیب وفرله یاپدی بوساحلسرایی کیم | هواسی دلکشا آبی مصفا خاکی عنبر بو
آنك هر قصری کویا نوعروس حسن وبهجتدر | که اولمشدر اکا جفت مذهب زرفشان ابرو
کورنمز ساحه‌سنده خاروخاشاك ملال وغم | کورینن صورت ذوق وصفادر هر طرف هر سو
دلارالقدره رعناالقده بولمز برنظیرن هیچ | نه دکلو عالمی پیك نسیم ایلرسه جست وجو

[*] احمد خان ثالث دورنده بعض آثار مهمه‌نك ترجمه‌سی وقتك علماسنه حواله ایدلدیکی صره‌ده (٨٥٥) تاریخنده رحلت ایدن محمود بن احمد العینی‌نك تاریخندن برقسمی‌ده لاجل الترجمه ندیمه حواله اولنمشدی . بوبیت اوکا اشارتدر . للمصحح

★ تاریخ چشمه در اسکدار [*]

سمی فخر موجودات سلطان احمد غازی — شه صاحب مأثر ظل پاك حضرت وهاب
امین یثرب وبطحا معین ملت بیضا — ابا عن جد شه دانا خدیو طاهر الانساب
او خاقان کرمکارك بوارض جنت آساده — اولوب غفران ایله ام صفیه‌خصلتی درخواب
آنك روح شریفن خیرایله یادایلك قصدین — درون پاکنه الهام ایدنجه خالق الاسباب
وزیر اعظم وداماد ابراهیم پاشانك — کل کامن خطاب مستطابیله ایدوب شاداب
شرف آبادی بنیاد ایلدکدن صکره امریله — بوعین زمزمك چون قیلدی اجراسن آکا اشراب
تراب قبرینه مرحومه‌نك اکرام ایچون یاپدی — ره حقده دیار اسکداره چشمهٔ پرآب
اوخاقان جهانی دائما حق ایلیوب تأیید — نه کاره عزم ایدرسه حکم تقدیرایتسون استصواب

بومصرعله ندیما سویلدی تاریخ اتمامن
بوشهری ما ایله سلطان احمد ایلدی سیراب

★ درعتابشی صدراعظم ابراهیم پاشا درضمن شکایت ازرمد

خدیوا آصفا حاتم نهادا سرورا صدرا — که ذاتك کبی آصف بردخی کلمز بودنیایه
مروت کانیسك صاحب کرمسك داد پرورسك [**] — قولاق طوت برنفس فریاد وافغان ندیمایه
بنم بردشمنم واردرکه الپت بیلده برکره — کلوب ایلر هزاران جور جان ناشکیبایه

[*] اسکدارده شیمدیکی واپور اسکله‌سی جوارنده‌کی چشمه‌نك تاریخی اولوب مطبوع وغیر مطبوع نسخه‌لرده موجود دکلدر. چشمه‌نك دکزه ناظر اولان جبهه‌سنده ابراهیم پاشانك زادهٔ طبعی اولدیغی آکلاشیلان شوبیت احمد ثالثك خط ثلثی و «احمد خان» امضاسی ایله محکوکدر:

دیدی خان احمد ایله بیله ابراهیم تاریخن
صو واردی عالمی دست محمدله جواد الله

چشمه‌نك دیکر ایکی جبهه‌سنده او دورك شعراسندن اولان رحمی وشاکرك آیری آیری تاریخلری واردر .
للمصحح

[**] بنده پرورسك .

بویله نقلنمی ایلر ایدی اکر | بنده‌ك اولماسه داورا مضطر

قبله حق دولتك زیاد سنك
اوله عالم کونکده شاد سنك

تاریخ برای مفتی شدن اسمعیل افندی

رکن بالا خانهٔ دولت عماد سلطنت
واضع الاصل کرم صدرالصدور محترم
نقد وقت علم و عرفان کاربین وکاردان
یعنی بو اسحاق اسماعیل افندی کیم ایدر
حضرت مولی‌الموالی کیم علو شانله
مهر کردون جلالت کیم سز اکر دونك
ذوفنون عصر کیم مجموعهٔ اخلاقنك
* مجتمع ذاتنده حیثیات اسلاف کرام
زیور ملك جهان بلکه جهان عز وشان
جوا دراکنده کمتر ذره‌در شمس سرخس
نطقنك هرلفظی فرع شرعه براصل اصیل
ضد کامل خاطر ادراکنه فکر سخیف
نطق ایتسه صخرهٔ صمایه‌کر اتحاف روح
اول قیلارجز راصمك شبهه‌سن محض وضوح
مسند فتوایه زیور بخش اولوب اقبال ایله
حق بو درکیم اویله برقوال بالحق داوره
حمدلله کیم هله توفیق حق یاری قیلوب
روز وشب بودر دعامز کیم همان هرحالده
مصدر بر ایلیه همواره قلب پاکنی

دستکاه ملك وملت قوت بازوی دین
مسند آرای همم پیرایهٔ دین مبین
حرزجان فضل و اتقان قرةالعین یقین
ساحهٔ درکاهنه ابن‌الزکا وضع جبین
اولدی زال چرخه مالك لیك باملك یمین
اولسه هر بر چرخی رشکین سازچرخ چارمین
کورمدی مثان خلایق بلکه کورمز بعدازین
مندرج طبعنده ماهیات اخلاق کزین
مفتیٔ دور زمان علامهٔ روی زمین
ابن حاجب درکه فضلنده دربان کمین
لفظنك هرحرفی علم و دینه برمتن متین
لازم بین نهاد پاکنه رأی رزین
ذهنی اولسه بقلهٔ حمقایه کر فیض آفرین
بو ایدر قطر محیطك نسبتن عین یقین
بانك الحمد ایتدی کوش چرخه ایراث طنین
خیلیدن محتاج ایدی اول مسند والاترین
شمدی بولدی صاحبن حقا که اول صدر کزین
خیره توفیق ایلیه ذاتن الله العالمین
ایلیه ذات کرمکارین خطالردن امین

بویله تحریر ایتدی تاریخن ندیم بنده‌سی
اولدی اسمعیل افندی مژده کیم مفتیٔ دین

قیلوب صاحبن دائما بر قرار | گلستانن ایله همیشه بهار

دل دشمن اولسون خسدله دونیم
ایدوب وصف ذاتن همیشه ندیم

مثنوی لغز گونه

نه‌در اول چارسوی بی‌زیور [*] | آنده رائج متاع فضل و هنر
اله گیرمز متاعی غوغاسز | آقچه ایتمز قماشی تمغاسز
نه خطایی وار انده نه خاره | سوز صاتارلر واران خریداره
بر صوغوق یردر اول باقیلسه اگر | لیك حمام وش گیرن درلر
کیمی آگه واروب اولور خندان | کیمیسی چاغرر امان امان
همت آصفه اولان مظهر | اولور اول چارسویه شهبندر

بونی برکیمسه ایده‌مز منحل
مگر اول صدر ارشد واعقل

ملجأ بی کسان ملاذ جهان | کامبخشای جمله عالمیان
کاری خلق جهانه شفقتدر | پیشه‌سی لطفدر مروتدر
بنده‌سن لطفنه ایدوب مقرون | قومز البته خاطرین محزون

داورا بنده‌که حمایت قیل
پك یمان اولدی حالی رأفت قیل

بونجه دمدرکه دردناك وملول | قالدی بی کار و بی‌کس و معزول
جمله اقرانی مکرم ومنصوب | قالدی آنجق جهانده اول منکوب
لطفك اولمزسه ای خجسته خصال | اولدیرر بنده‌کی بودرد و ملال

[*] پر انور .

کلك خنده‌سی شویله پر ولوله ‌‌‌‌ ‌ نه ممکن که بلبل شکر خواب اوله
هزار آنده کوردی کلی در قفس ‌ ‌ ایدرمی دخی آشیانن هوس
طاقنمش فضاسنده سر وسهی ‌ ‌ چو سر غوش باشنده مهر ومهی
کل ولاله بر بیرینه عشوه ساز ‌ ‌ هزار ایله قمری هم آواز راز
کوردی چیقوب طارمه یاسمن ‌ ‌ طلوع ایتدی صاندم سهیل یمن
در خشان نه‌دن سنبلك طره‌سی ‌ ‌ مکر شانه اورمش مهك غره‌سی
درونـنده وار بر طرازنده قصر ‌ ‌ که‌ویرمش دروبامی افلاکه عصر
اوطورمش او قصر ایچره صدر کزین ‌ ‌ خدیو هنر پرورکار بین
جهان صدر ذیشان کردون شکوه ‌ ‌ مظفر سپهدار انجم کروه
اباعن جد آرایش جاه وقدر ‌ ‌ پدر برپدر میر و دستور و صدر
خدیو خرد مند ارسطو غلام ‌ ‌ خداوند دارات و ناموس و نام
جبیننده نور اصالت مبین ‌ ‌ نکیننده فر و جلالت رهین

قپودان دریا سپهر علا
سمی نبی کزین مصطفا

حریمنده نسر فلك هیچ کس ‌ ‌ نکاهنده سیمرغ بر مکس
کرم بزم خاصنده خدمتکری[*] ‌ ‌ همم اوده دوغمش کمین چاکری
بو کلزاری قیلدی اوصدر دلیر ‌ ‌ جهان ایچره ذاتی کبی بی نظیر
کلی التفاتی ایدوب خنده روی ‌ ‌ بهارانه اخلاقی بخش ایتدی بوی
اولوب پرچم رخشی سنبلفشان ‌ ‌ علمدارلق ایتدی سرو روان
بو کلزارنو کلکی انشاسیدر ‌ ‌ بنفشه او انشانك امضاسیدر
زمینه ایدوب لطف طبعی اثر ‌ ‌ بوقدی نهال کل آندن چکر
الهی بحق بهشت برین ‌ ‌ بو کلزاری ایله خزاندن امین

[*] خدمت اری .

نه در نامی کیمدر طرازنده سی — کیمه آچیلور روی نازنده سی
اولورکن بو فکرتله هر سو دوان — بوابیاتی کوردم یازلمش عیان

خوشا نزهت آباد جنت سرشت
که خاکنده مدغم مزاج بهشت [*]

[**] جنان می بو یاخود کلستانمیدر — دکان تبسم فروشانمیدر
هواسی مسیحای طبع نزار — تماشاسی تریاق خواب خمار
مصفادر آبی چو چشم خروس — کل آلی دلکش چو شرم عروس
او سرو بلند او فضای جمیل — چو عیش عریض وچو عمر طویل
ایدر جامی لاله نماسی آنك — کبابی کل ایلر هواسی آنك
زمیننده کسترده دیباج هور — فضاسنده جاروب کیسوی حور
کونش خاکه افتاده برژاله سی — مهك هاله سی برقزل لاله سی
بهار اویله ایتمش فضاسنده جوش — صانورسك که کردونه ایرمش خروش
دیزلمش نهالان کل سو بسو — قطار ایله کلمش مکر رنك وبو
بری بیرن ایتمش چو خوبان کنار — کلستان و بستان وباغ وبهار
لب حوضی ماه نوك پاره سی — ثریا فشان آب فواره سی
رخامنده اول دکلو وار فروتاب — که یاننده چون شمع روز آفتاب
اولور آب برجسته چرخه مماس — که اوستنده کردون آصلمش چوطاس
ایدر طبعی فواره سی در کمند — اورر موجی عمرك ایاغینه بند
کلستانه فواره جدول چکر — یاخود حده لردن کموش تل چکر
خوشا دلکشا حوض براق وصاف — جوانانده وارمی بوصفوتده ناف
یا اول سلسبیل صفا دستکاه — که هر موجی برتار نور نکاه
شکنلر یاقشمش آکا بی قصور — چو چین جبین بت پر غرور
اوطارم فلکدن ده برتر کبی — مه اوستنده قونمش کبوتر کبی

[*] بیت نفی نکدر.

[**] چمن می

اوصاف باغ وفا درضمن ستایش قپودان مصطفی پاشا

قنی ساقی اول جام فیروزه رنك   دکلدر دکلدر زمان درنك
اکر عمرم ایسه‌ك ده ایله شتاب   که فرصت کوررسك که پا در رکاب
نه صبر و تحمل نه تاب و توان   یمان اولدی حالم امان الامان
او مست تغافل او خونی نکاه   او مخمور منظر او چشم سیاه
بنی قیلدی تا شویله مست وخراب   که مست اولور ایشیتسه بویم شراب
سنی کیم کوروب اولمدی مبتلا   بلاسك آ ظالم بلاسك بلا
هماندم که دوش اولدی سا که کوزم   نه دیسه‌م کرکدی اونوتدم سوزم
براز طور افندم که فکر ایلیم   هله جامی صون‌ده ایشیت سویلیم
بهی بی مروت بهی بی وفا   بنم کبی عاشق بولنمز سکا
قیلوب خاکپاییکه بن فرش یوزم   فدا ایلیم هم یولیکه اوزم
سر شکم می اکسیك فغانم می یوق   نیازه مناسب زبانم می یوق
نه‌وار بردم ای آفتاب امل   بنی غرق نور ایله رویکله کل
کل ای عز ونازك جکر پاره‌سی   کل ای درد داغ درون چاره‌سی
بری کل که برلحظه ای شوخ شنك   هم آهنك اوله‌لم چو طنبور و چنك
سکا برعجب داستان سویلیم   قولاق طوت که سحر بیان سویلیم
بوکون برکلستانه دوشدی یولم   که اولدی شعورم تحیرله کم
نه کوردم که بولمش جهان زیب وفر   دکل بو جهان بر جهان دکر
نشیب و فرازی یمین وشمال   بتون عز واقبال وجاه وجلال [*]
سراسر کل و سنبل و یاسمن   چمن درچمندر چمن درچمن
بنی آلدی حیرت بوکلشن نه‌در   بو زیبنده معشوق برفن نه‌در
کیم ایتدی بوکلزاری رشك بهشت   کیمك حاصلیدر بوکار وبو کشت

[*] بتون عز وجاه وجلال وجمال .

دنیایه اولدی ولوله انداز رستخیز | قد چکدی سرولر کبی آه شراره ریز

*

کلنخله اولدی نخوتی سرمایهٔ ستیز | دوشیردی دامنن ینه شمشاد تند وتیز

کلزاره عزم‌ایدن اوسهی قامت اولمسون

بیکانه مشربا بزه تاکی تغافلك | ای نخل ناز یوقمی بویانه تمایلك

آچلمز ایسه ناخن آهمله کاکلك | یوغیسه برکلامه بزمله تحملك

برآشنا نکاهه دمی فرصت اولمسون

ای عندلیب نالهٔ آتش فشانی قو | تا بویله خفت ایلمه آه وفغانی قو

ترك ایله بی ادبلکی اشك روانی قو | شبنم مثال سن دخی بارکرانی قو

تردر مزاج نازك کل ثقلت اولمسون

کلمز اوشوخ مجلسه اغیار کلسه | ممنون ایدك بوکندویه‌ده بار کلسه

برپاره خوف سردیٔ بازار کلسه | لطف ایلمك دکل خط رخسار کلسه

ایسترکه عرضحاله بیله رخصت اولمسون

مرهم پذیر اولمدی زخمم بنم مسیح | تنك اولدی جسم وجانه بونه قبهٔ فسیح

ویرمزسه کر شفا شفهٔ دلبر ملیح | بهبود اولورمی دکمه نمکدن دل جریح

[*] اتمه علاج بیهده کل زحمت اولمسون

شاید اثر ایده نفس آتشینی حیف | اولمز انین عاشقه زیرا متی وکیف

هم مخلصم که نظمله ایتمشدی سل سیف | بومصرعی بنچون اوقورمش شتا وصیف

سویلك ندیم زار ایله‌کرم الفت اولمسون

[*] اتمه تلف علاجکی کل زحمت اولمسون .

نشاط تازهٔ خون جکر براوزکه حالتدر | خمار یأسله خود همسر اولمق جانه منتدر

بنی محروم بزم وصل ایدن مست مدام اولسون
دل مجروحمك قانن ایچنلر شادکام اولسون

چراغی کیمسه نك آهمله بی نور اولمسون یارب | بنم چون صبح وصلت شام دیجور اولمسون یارب
آلان جانم بو عشرتخانه دن دور اولمسون یارب | چکنلر ساغرم همواره مخمور اولمسون یارب

بنی محروم بزم وصل ایدن مست مدام اولسون
دل مجروحمك قانن ایچنلر شادکام اولسون

بو کون کوردم ندیم جانکداز درد پروردی | کیاه کوه محنتکاهه دونمش چهرهٔ زردی
زبان چکدکجه کانون جکردن شعلهٔ دردی | دمادم آه ایدوب بو مطلع دلسوزی سویلردی

بنی محروم بزم وصل ایدن مست مدام اولسون
دل مجروحمك قانن ایچنلر شادکام اولسون

تشطیر غزل ندیم قدیم

دردك نه در کوکل سکا بر حالت اولمسون | بیمار ایدن بو کونه سنی راحت اولمسون
بزدن تستر ایتمه عبث کلفت اولمسون | بیجا طبیبه وارمغه هیچ حاجت اولمسون

صد الحذر که سودیکك اول آفت اولمسون

[*] که خنجر تغافل وکه نیزهٔ عتاب | طرف کله شکسته وابروده پیچ و تاب
باقسه‌ك اکرچه الده دکل ساغر شراب | اما هنوز غمزه سر افکن نکه خراب

اول مست ناز مست می نخوت اولمسون

[*] کاهی کرشمه کاه تغافل کبی عتاب .

وكيل مطلق داماد ابراهيم پاشـايى | قرين ايت دائما لطفنه اول سلطان ذيشانك
قلوب ناسى جلب ايتمكده درچونكيم شهنشاهه | زياد ايت دائما اقبالن اول صدر جهانبانك

خطـادن ايله يارب پادشـاه عالمى تأمين
نديما بنده‌سى قيلسون دعا بز ديه‌لم آمين

مسدس آتشين

غم خالكله كنج عشق مسكى الختام اولسون | نكين لعلكى ياد ايتيم عالمده نام اولسون
دله جام امل اندوه ومحنتسز حرام اولسون | غمك اكسلمسون پيمانۀ عمرم تمام اولسون

بنى محروم بزم وصل ايدن مست مدام اولسون
دل مجروحمك قانن ايچنلر شادكام اولسون

بجادر سرده دائم اولسه سوداى هوادارى | حباب آساشكست ايلرسه ده جام دل زارى
طراز مجلس احباب ايسه بن ايسته‌مم يارى | خمار غم بنم ديرينه كارمدر همان بارى

بنى محروم بزم وصل ايدن مست مدام اولسون
دل مجروحمك قانن ايچنلر شادكام اولسون

بكا جور وستم اكسكميدر بخت سياهمدن | نه حاجت امتنان اول غره مست كجكلاهمدن
دم مستيده بارى صاقنوب شمشير آهمدن | ايدوب جام لبن آسوده زهراب نكاهمدن

بنى محروم بزم وصل ايدن مست مدام اولسون
دل مجروحمك قانن ايچنلر شادكام اولسون

طريق عشـقده پادشاىٔ بخت سـعادتدر | او بزم خاصده خميازه ريزاولمق ده عشرتدر

او آلتون طاس ایله مه پیکك اولمشدر رکابکده
آنکچون دائما کیتمز یوزندن بویله کرد راه

باقوب توغ همایونکده کی زرینه منجوقه
فلك ایتمکده در خورشید رخسارندن استکراه

فضای جاهك ایچره مختصر برخیمه در کردون
ایکی آلتوندن طوپدر آنك اوستنده مهر وماه

سنك وقت شریفکده کله یدی دهره کیخسرو
کلوب چاروبکش اولوردی در اقبالکه ناخواه

بو معنی جمله نك معلومیدر جمله جهان ایچره
که مثلك کلمدی دنیایه بو دور زمان ایچره

افندم سن جهانده پادشاه بنده پرورسك
خدا اکسکلك کوسترمسون خورشید انورسك

نظام دین ودولتدر سنك ذات همایونك
بو تاج وتخته آرایش بو ملکه زیب وزیورسك

شهنشاه مظفر شیر نر سلطان سعد اختر
خدیو بحر وبر فرمانروای هفت کشورسك

اولور پرخیره چشم مهر فرط فر وتابکدن
فراز تاج اقبال اوزره بریکدانه کوهرسك

سنی کوردکجه بو حشمتله دیر اسکندره کردون
افندکدر سنك بوسن آنك بابنده چاکرسك

دیرم اول دمده اما بن قولك ده آکه بی پروا
بهی مجنون فلك سن حدکی بیلمزسك ابترسك

سکندر کیم که آنك درکهنده ایده چاکرلك
طوررسك ده بو کونه هر زمان یابانه سویلرسك

اوبر سلطان اعظمدر که سن هر شب کلورسك ده
جبین ماه ایله آنك درنده سجده ایلرسك

شهنشاه ابن شاهنشاه سلطان ابن سلطاندر
اباعن جد خداوند جهان خاقان دوراندر

الهی سن بیلورسك قلبنی اول شاه ذیشانك
که دائم اعتماد واعتقادی ساکه در آنك

توکل ایلیوب صدق ایله لطف وجودیکه دائم
رجا ایلر خلوص قلب ایله افضال واحسانك

پس ایمدی ای خدای لم یزل عز وجلالکچون
وجود پاکنی حفظ ایت خطالردن او سلطانك

جمالن دائما یاوز نظردن صاقلا یاربی
کوزین همچون چراغ مرده بی نور ایله اعدانك

الهی دائما باجمله اولاد کرامنك
خصوصا کیم بیوك شهزاده سی سلطان سلیمانك

قیلوب ذات شرف پیرالرین آفاتدن محفوظ
زیاد ایله صفاسن آنلرك سوریله دنیانك

اولوب هر کیجه‌مز قدر اولدی هر بر روزمز بیرام　　رخ زشت کدر آیینهٔ دلدن نهان اولدی
کسوف علت اولوب بر طرف جسم شریفندن　　ینه چون مهر انور عالمه پرتو فشان اولدی
امان شوکتلو خنکارم بو غمله بز نه‌لر چکدك　　کیجه کوندوز ایشیمز ناله و آه و فغان اولدی
افندم جمعه‌لرده کورمیوب وجه همایونك　　کوزیمز قانلو یاش آقیتمه‌دن چون ارغوان اولدی
او کونلرده قویوب یوز یرلره درکاه باریده　　دیر ایدك کیم الهی حالمز غایت یمان اولدی
ولی النعمتیمز پادشاهیمز افندیمز　　مثال نور نظاره کوزیمزدن نهان اولدی

درحقده بحمدالله دعامز مستجاب اولدی
هله جسم شریفك صحت ایله کامیاب اولدی

کیدوب الحمدلله جسم پاککدن بو علتلر　　ظهور ایتدی سعادتلرله صحتلر سلامتلر
بحمدالله کدرلر کچدی غیری وقتیدر اولسون　　بنشلرده صفالر ذوقلر دلجوی صحبتلر
سفوف و حب یتر وقت اولدی غیری نیلسون ایچسون　　مربالر معنبر قهوه‌لر پاکیزه شربتلر
عدونك بغری شمشیر حسدله چاك چاك اولسون　　جهانده کوستروب شوکتلو خنکارم صلابتلر
اوطورسون پادشاهم حشمت و دولتله تخت اوزره　　کلوب قیلسون درنده خسرو و جمشید خدمتلر
کدر ایامی غم اوقاتی کچدی بعد ازین یارب　　زیاد اولسون صفالر دائما اولسون عز و دولتلر
الهی سا که حمد اولسون ینه بو کونلری کوردك　　نیجه کوندنبری درد ایله طاق اولمشدی طاقتلر
اولوب درد و غم ایله خلق عالم بی دل و بی جان　　جهانی بی شعور ایتمشدی محنتلر کثافتلر

یرینه کلدی جانی حمدلله ربع مسکونك
افندم بولدی صحت چوق شکر جسم همایونك

جهانه کلمدی بر سن کبی سلطان عالیجاه　　خطادن صاقلاسون ذات شریفك دائما الله
سنك نام شریفکدر طراز سکه و منبر　　سنك ذات همایونکله فخر ایلر بو عز و جاه
بو قدرت ایله سن عنقا نشن سك دشمنك عصفور　　بو هیبت ایله سن شیر ژیان سك دشمنك روباه
سنك خاك درکدر اصفهانی سرمه عالمده　　کور اولسون ایشیدوب درد حسدله اصفهانده شاه

★ تخمیس غزل نشاطی

چرخه پیوسته ایدوب آه ایله افغانی بیله … فرقتك باشـه كتوردی غم هجرانی بیله
بنـد زلفكده كتوردك دل نالانی بیله … كیتدك اما كه قودك حسرت ایله جانی بیله
ایسـتهمم سنسز اولان صحبت یارانی بیله

كوزیمه قصر صفا بیت حزن وش كورینور … بوهیولای تصورده مشـوش كورینور
شعلهٔ آه دل سوز ایله سركش كورینور … باغه سنسز وارهمم چشممه آتش كورینور
كل خنـدانی دكل سرو خرامانی بیله

روز كیفیت فرقت نه مصیبت كونسون … كرد آلام وغمم ساحهٔ عرشـه قونسون
شمع مهتاب دم تاب دلمدن سونسون … سینهدن درد ایله بر آه ایدهیم كیم دونسون
عكسـنه دور فلك مهر درخشـانی بیله

می شـادی كدر آلود عنـادر سنسز … طرب بزم صـفا داخی هوادر سنسز
سـیل اشكم دخی طوفان فزادر سنسز … دور مجلس بكا كرداب بلادر سـنسز
می رخشانی دكل ساغر كردانی بیله

حسرت خنجر ایله جسم فلاكت زاحیف … اولدی صد پاره مكر كیتدی او بی پروا حیف
حشره دك ورد زبان اوله ندیما باحیف … خار فرقتله نشـاطئ حزینك واحیف
دامن الفتی چاك اولدی كریبـانی بیله

تشكر بصحت یافتن پادشاه عالمپناه احمد خان

بحمدالله كه عالم ینه مسرور الجنان اولدی … آچلدی كل كبی محزون كوكللر شادمان اولدی
افندیمز بولوب صحت پر ایتدی عالمی بهجت … صفاوذوق وصحبت عالم ایچره رایكان اولدی

در تخمیس غزل رازی افندی [۱]

دهرك آب رویسك بو خاكدان طوردقجه طور | عالم ایچره مصحف معجز نشان طوردقجه طور
سدره وجبریل وطوبی وجنان طوردقجه طور | ای سهی سرو كرم باغ جهان طوردقجه طور
كلشن پر زینت كون ومكان طوردقجه طور

چرخه فر وتاب صالسون رایت مه پیكرك | مهر ومهدن باج خواه اولسون نكینك خنجرك
فوز ونصرت همعنانك بختیاری یاورك | دائم اولسون توغ توفیق وعنایت رهبرك
اول روان اولدقجه سن ده اول روان طوردقجه طور

طارم اجلالكه پروازه والای شفق | خیمهٔ جاهكه كردون چهارم یكنسق
مهری منجوق اوتاغ ایتمش سكارب الفلق | ذاتكی قیلمش ستون خیمهٔ اقبال حق
باركاه نه قباب آسمان طوردقجه طور

زمزم آسا آب لطفك هركسه اجرادهسك | عالمه خوان خلیل الله كبی آمادهسك
كعبه وش دین مبینك قدرینی اعلادهسك | روز وشب كسب رضاء الله ایچون استادهسك
مسجدنه طارم نه آسمان طوردقجه طور

پرتو رأیك جهانی دوندروب بزم جمه | لمعه پاش اولمقده در شمع وجودك عالمه
عقدهدن دونمشدی دللر كاكل خم درخمه | خوش كشایش ویردی تدبیرك بو كار درهمه
مجلس كردون وشمع اختران طوردقجه طور

دائم اول اقبال سلطان احمد غازی كبی | چرخه همدوش اول آنك توغ سرافرازی كبی
تا ندیمك قمریٔ كلك سخنسازی كبی | سایهٔ جودكده عالم دیهلر رازی كبی
ای سهی سرو كرم باغ جهان طوردقجه طور

[۱] غزل رازیده « آسمان » كلمهسنك ایكی دفعه قافیه اولهرق قوللانلمش اولمسی غریبدر!

پس آکا بریر بولوب خاقان اسکندرظهور | قیلدی بووجه اوزره فرمان همایونی صدور

بز صفا ایله نشاط آبادی ایتدك چون مقر
ساکده ای غم عدم آباده لازمدر سفر

عالمی قیلدی تفحص اول شه عالی تبار | کوردی کیم عدلیله هب معموردر دار ودیار
شونده خالی وخراب آنجق عدم آباد وار | دیدی تعمیرین مراد ایدوب آنك دمشهریار

بز صفا ایله نشاط آبادی ایتدك چون مقر
ساکده ای غم عدم آباده لازمدر سفر

اولمغیله پیشه‌سی نظم امور ملك ودین | فکرت نظمه موافقدر اوطبع نکته‌بین
اقتضا ایلرسه بودعوایه برهان مبین | ایشته بسدر بس بوعالی مطلع پاك ومتین

بز صفا ایله نشاط آبادی ایتدك چون مقر
ساکده ای غم عدم آباده لازمدر سفر

فرو شوکتله کلوب اول خسرو والاجناب | ایلدی بوقصر پاکنده صفالر اکتساب
طبع پاکنده معانی ایلیوب رفع حجاب | قیلدی بومطلع طلوع اول دم مثال آفتاب

بز صفا ایله نشاط آبادی ایتدك چون مقر
ساکده ای غم عدم آباده لازمدر سفر

سلطنت باغنده اولدی برکل رعنا عیان | یاکه براختر نثار ایتدی زمینه آسمان
یا که کلدی پیشکاهه حاصل دریا وکان | یابیوردی عز ودولتله شه والامکان

بز صفا ایله نشاط آبادی ایتدك چون مقر
ساکده ای غم عدم آباده لازمدر سفر

بونلر ایدیجك ادای خدمت
کیم ایلیوب اول دخی جسارت
پیر فلکك دکلمی نوبت
بر تازه زمین نو عبارت

عرض ایلر ایسه همان زماندر

کلدی ینه زهرهٔ شکر خند
بر طرفه نوایه اوردی پیوند
دستینه کمانی ایلدی بند
آغازه‌سی کرچه کیم نهاوند

اماکه قراری اصفهاندر

پاینده اوله بو بزم و نادی
اقبال وحبور و بر مرادی
خدمتده طوره سرور وشادی
هر لحظه‌سی بیك نشاطه بادی

اللهه شکر که رایکاندر

آخر قلمم اولوب مرخص
آیریلمه بو بابدن آیق بص
قیلدی بوخطابی باکه مختص
آنجق بوجهانده ساکه مخلص

باب همم خدایکاندر

در تضمین مطلع سلطان احمد خان غازی

شهریار تاجور صاحبقران بحر وبر
غم اولوب اولدم هراسان دیجك این المفر
قیلدی بوساحلسرای خاصنه بر کون کذر
عز ودولتله بیوردی اولشه صاحب هنر

بز صفا ایله نشاط آبادی ایتدك چون مقر
ساکده ای غم عدم آباده لازمدر سفر

اولدی چون عهدنده عالم سربسر سور سرور
ایتدیلر هرقنده وار دیسه غم ناکامی دور

ای صدر کزین پر جلالات | وقتکده جهان مثال جنت
بر چاکر مقبلك سماحت | چون بنده درکده عز ودولت

پرورده‌ٔ خاك آستاندر

رأیکله ایدر زمینی تسخیر | کردون کهن دیدکاری پیر
کیم سنده کی پاك رأی و تدبیر | چرخك الینه کشیده شمشیر

بازوسنه آهنین کماندر

ای آصف پر شکوه ودانا | زال زر و رستم توانا
تشبیه اولنورمی سا که زیرا | عالمده اثرلرك هویدا

آنلرسه برایکی داستاندر

بولدی بوجهان کهنه یکسر | جود وکرمکله زیب و زیور
تحقیقنی اهل فهم آکار | برکهنه حکایه درکه دیرلر

جعفر کرم اهلیدر فلاندر

باب کرمك جهانه مأوا | فخر ایتمه ده خدمتکله دنیا
ای صدر کزین عالم آرا | تشریفك ایله بوصدر والا

مغبوط فراز آسماندر

دامادیکه لطف ایدوب فراوان | قیلدك آنی مقدمکله شادان
چون اولدی بولطف خاصه شایان | شمدن کری نجم بختی هرآن

خورشید سپهره همعناندر

شایسته اوککجه چرخ کردان | خورشیدی چو مجمر ایده سوزان
برجیس طوته یانکجه دامان | هم قالدیره پرده ماه تابان

کیم پرده کشالق آکا شاندر

قیلان اول شهریارك دولت واقبالنی تأیید
کمال جود واحسانینه اول صدر کرمکارك
شرف آباد ایچوندر اصلی اما کیم بومقسمدن
هله حقا شهنشاه جهان و صدر ذیشانه
خدا ایکیسنكده عمر واقبالن قیله افزون

وزیر اعظم وداماد ابراهیم پاشادر
دلیل روشن ومقبول بوآب مصفادر
بوشهر اسکداره داخی کلی حصه پیدادر
بوجاری خیر پاك بی‌بدل توفیق مولادر
که دست رأفت واحسانلری الطافه مجرادر

ندیما آب‌جاریسن کورنجه سویلدی تاریخ
بومقسم وایه مند جود ابراهیم پاشادر

★ تاریخ برای چشمهٔ خدیجه سلطانه

آسمان مرتبه سلطان احمد
اسکداری ایدوب احیا لطفی
قرق چشمه کبی بوشهری هله
اول شهك دختر والا کهری
ایلیه حضرت باری مزداد

هفت اقلیمده اولدر خاقان
آب شیرین ایله قیلدی ریان
ایلدی چشمه‌لری آبادان
قیلدی بوعین دلارایی روان
اول شهك شوکت وشانن هر آن

بی بدل دیدی بو تاریخی ندیم
چشمهٔ پاك خدیجه سلطان

مدیحهٔ صدر اعظم ابراهیم پاشا وتشریف بخانهٔ قپودان پاشا مسمطا

خوش کلدك ایا خدیو اکرم
شاد اولدی مکارمکله عالم

لطفکله کوکللر اولدی خرم
هر کونه مأثرك دمادم

آرایش عرصهٔ جهاندر

سراپا فیض حالت زیر و بالا باغ پر بهجت — که اولمش زیری بالا سینه حیران زیرینه بالا
مبارك ایلیوب باری تعالی یمن ودولتله — همیشه ساحه‌سی شوق وطربدن قالمسون تنها
اوشاهنشاه والا قدری هم داماد ذیشانی — آنك‌ده صهر خاصن دائما محفوظ ایده مولا

ندیما بویله تحریر ایلدی تاریخ اتمامن
وفاده یاپدی بر نوقصر زیبا مصطفی پاشا

تاریخ برای چشمهٔ داماد زاده افندی در سودلیجه

جناب حضرت داماد زاده یمن ودولتله — همیشه زینت صدر بلند عزوشان اولسون
سرانکشت کرمکارنده‌کی کلك همم پرداز — زلال صاف تحقیقه همیشه ناودان اولسون
مدد کاریٔ ابر همت و جودیله همواره — دل ارباب استعداد ودانش کلستان اولسون
زبان پاکی دائم چشمهٔ آب حیات آسا — فضای مکرمتده روحبخش تشنکان اولسون
بو زیبا چشمه ساری ایلدی احیا که شایاندر — دینور سه آبی جسم تشنه‌یه روح روان اولسون
عجب محتاج ایدی آب روانه بو محل حقا — حیات تازه ویردی خلقه لطفی جاودان اولسون
موفق اولدی چونکیم بویله والا خیر جاری‌یه — سزادرکیم دعاسی جمله‌یه ورد زبان اولسون
دخی بویله نجه خیراته توفیق ایلسون باری — که هر بیریسی مذکور السان انس وجان اولسون
همان ذات کریمی دائما عز وسعادتله — مقام جاه واقبال اوزره شاد وکامران اولسون

ندیما سویلدی تاریخ اتمامن بومصراعله
ایچك بوچشمهٔ پاکیزه‌دن مانوش جان اولسون

تاریخ دیکر

شه دارا حشم شوکتلو سلطان احمد غازی — که دست جودی همچون ابر نیسان فیض‌بخشادر
جهانبان مظفر شهریار معدلت کستر — که دائم همتی مصروف ترفیه برایادر

صدارت مسندین تشریف ایدلدن یمن ودولتله ‌‌ جهانده ایلدی حقا وزارت شانی اعلا
شهنشاه جهان کیم آفتاب برج دولتدر ‌‌ شعاعیدر اوشمسك اول وزیر مکرمت پیرا
که فیضی ایلشدر اول شعاعك کوهر کان وش ‌‌ جناب صهر ذیشانك کمال تربیت حقا

قپودان مصطفی پاشای دریا دل که اولمشدر
کمال وفضل ایله ذات هما پروازی مستثنا

ملك خصلت معلا منزلت دستور پرهمت ‌‌ قمر طلعت آرسطو منقبت صدر فلاطون را
خطاب مستطابندن عبارت نکته ومعنی ‌‌ نکاه موشکافندن کنایت کوشه وایما
لطافت لهجه سنده شویله در کیم نرم ونازکدر ‌‌ عتاب تلخی ده مانندهٔ خار کل دیبا (*)
اولوردی ذات والا قدرینه تشبیه شایسته ‌‌ قبول ایتسه اکر عقل مجرد پیکر وسیما
وفاباغی اوصدره مسقط رأس اولوب اولمشدی ‌‌ قدیمی در ذات پاکنه همچون صدف مأوا
ایدوب دیرینه حبن حسن موقع دمبدم تأیید ‌‌ نجه دلکش بنالرله آنی زین ایتدی سرتاپا
اوباغ آنجق شه ذیشان وصدراعظمه لایق ‌‌ همان برقصر والا مسنده محتاج ایدی کویا
که تشریف ایلدکجه عز ودولتله وبیکاه ‌‌ اوله طرح نوی طبع همایونه نشاط افزا
هماندم اول مهمك ایلیوب اتمامنه دقت ‌‌ یاپیلدی یمن واجلال ایله بونوقصر مستوفا
زهی نومسند شاهانه وطرح وزیرانه ‌‌ که جاروب اولسه لایق خاکی اوزره شهپر عنقا
زهی همت که قویمش نوبهاری صورت قصره ‌‌ زهی صنعت شباب ایامن ایتمش آب وش اجرا
دوشنمش فرشنه قالیچه آسا پرتو مهتاب ‌‌ چکلمش فرقنه چون سقف بالا سایهٔ طوبا
سرور وانبساط وشوقی ایتدی کندویه تسخیر ‌‌ اولوب کویا مثلث وفق اول اوچ صفهٔ والا
یابو فوارهٔ دلجو که سقفی اولمسه آبی ‌‌ چیقار تا آسمانك طاقنه مدنکاه آسا
یابو حوض مصفا قارشوسنده قصر زیبانك ‌‌ طونار آینه برمحبوب رعنا پیشنه کویا
آنك داخی وراسنده اونازك قصر نوبنیاد ‌‌ که طرح پاك دلجوسینه دل مفتون خردشیدا
خصوصا کیم اوفاخر سلسبیل روح پرور کیم ‌‌ صفاسی کردن خویکردهٔ خوبان کبی رعنا

(*) کل زیبا .

قطعه برای سلسبیل

نجه رشك بهشت اولدی دیبن آدم كل انصاف ایت نظر قیل سلسبیل صافه باق قصر دلارایه

روادر آب جانبخشینه دینسه چشمهٔ تسنیم
كه اولدی ماصدق عیناً تسمی سلسبیلایه

تاریخ برای قصر قپودان مصطفی پاشا در باغچهٔ وفا

شهنشاه جهان سلطان احمد خان غازی كیم در دولتمآبی ملتجای خسروو دارا
خداوند فریدون شوكت واسكندر آرایش سزا اولسه سلاطین آستاننده جبین فرسا
واروب تادوش دوش وروبرو اولمش دوپیكرله چیقوب سر مهچهٔ رایاتی طاق چرخدن بالا
فروغ رأیی آفاق جهانه صالدی بر پرتو او پرتودر اوكیم صبحك جبینندن اولور پیدا
سحاب كفی كیم بر فیض بخش ایتمشدی دریایه آنك آثاریدر جیب صدفده كوهر یكتا
اولوردی معترف تقصیرینه شرم وخجالتله ایدهیدی خدمت باب رفیعن خواجهٔ دانا
مسخر امرینه املاك شاهان عرب جمله هم اقلیم كزین روم وهم ملك عجم حالا
كمال رشدینه اركانی ممتاز اولدیغی شاهد خصوصا كیم وزیر اعظمی دستور ملك آرا

جناب حضرت داماد ابراهیم پاشا كیم
وجودیله یكیدن بولدی رونق دولت علیا

كلستان كبی ملكی ایلدی خاشاكدن تطهیر ایدوب ابر بهار رأفتی سیلن جهان پیما
نجه بیكسلره هر لحظه لطفی اولمهده یاور نجه دلمردهٔ ناكامی جودی قیلمهده احیا
مكارم خدمت طبعنده دامن درمیان بنده ادب سرمجلس خاصنده مقبل چاكر برپا
ایدرسه اتكا دولتله دیبا كرده بالینه نسیم خلقنك فیضندن اولور كللری بویا
نه ممكن لایقنجه مدح ذات عالم آرایی طوتالم كیم آنی وصف ایلین وصاف ایمش فرضا

هله بك موقعنده خير پاك اولدى مبارك باد | خدا بانيسنك اجلالن ايتسون هر زمان اعلا

نديما آكا تاريخ اولدى منقوطى بومصراعك
بو عالى خانى محكم ياپدى بونده مصطفى پاشا

تاريخ دفتردارشدن مير عزت على بك افندى

مبجل آيت نور كياست مير عزت كيم | برابر دركتابه نسخهٔ آدابنك حرفى
امير كشور انديشه كيم حل معانيده | اكر بر نقطه قويسه خامه سى برجيس ديريكفى
سرمودن دخى باريك اولورسه نكته ومعنى | شكاف ايلر آنى برنيجه دفعه كوشهٔ طرفى
جوانمرد ومكارم پيشه ذات بى معادل كيم | دكلدر ممكن الحق خامهٔ وصاف ايله وصفى
اكا موروث ايدى بومنصب والاى استيفا | ياخود كيم ذات عالى قدرينه مشروط بر وقفى(*)
بوجاه ومنزلت كيم اولمشيدى برزمان معتل | بحمدالله كاوب كلكندن اولدى شمدى مستشفى
مسرتله سراسر وقتمز نوروز عيد اولدى | خدايه حمد كيم بختك كورلدى بويله برلطفى
قيلوب محفوظ بارى كوهر ذات كرمكارين | مرصع افسر اقبالك اولسون مايهٔ رصفى

نديما ديدى فرط صدق واخلاصيله تاريخن
على بك اولدى مژده مجدله بالفعل مستوفى

تاريخ محاسن صبيح چلبى

بيت الغزل عشوه صبيحا چلبى كيم | هر جنبشى همحالت اشعار صبيحه
باقدقجه اولور طوطىٔ اشكسته زبان لال | اول لعل نمكريزه او كفتار مليحه
كلبرك عذارنده بيتن سبزهٔ خطك | تاريخنى جوينده ايكن كلك و قريحه

بومصرع غرابى نديمادن ايشيتدك
نور آيتنى يازديلر اول وجه صبيحه

[*] مشروطهٔ وقفى .

تاریخ برای خان قپودان مصطفی پاشا

وزیر پرهمم دستور اکرم آصف افخم
قپودان معظم صهر خاص آصف دانا

رباط کهنهٔ دنیایی قیلدی لطف ایله تجدید
اولوب رأی رزینی کار ساز ملت بیضا

فروغ معدلت رأیندن اولدی دهره گسترده
اساس دین ودولت همتیله بولدی استعلا

امل گلزارینی همحالت دیبای چین ایتدی
اولوب زیرنده دست جودی ابر نوبهار آسا

گرگدر کیم سویدای دل رسطو مداد اولسون
ایدرکن خامه وصف دانش وتمییزینی املا

فلاطونك زمانندنبری هیچ کیمده جمع اولدی
بوگونه هوش وافر فهم کامل عقل مستوفا

او دستور مکارم پیشه کیم اجداد ذیشانی
چو اجرام فلك بیری برندن اشرف واعلا

خصوصا جد عالیشانی ابراهیم پاشا کیم
تمام ایتمشدی عصرنده مکارم رسمنی اجرا

جهانی ایلمشدی نعمت واحسانه مستغرق
آنك عهدنده نام برمکی اولمشدی ناپیدا

شجاعتله شهامتله کرمله جود ایله مشهور
وزیر بی‌نظیر مشتری تدبیر ایدی حقا

جهانی گوشه گوشه ایلیوب معمور وآبادان
بوشهر پاکی داخی ایلمشدی لطفله احیا

خزائن صرف ایدوب صولر گتوردوب سوق وبازارین
دکاکین وبدستان ایله تزیین ایتدی سرتاپا

قضای آسمانی صکره بر آتش دوشوب ناگاه
بدستان یاندی مانند درون عاشق شیدا

بوسوز مشهور درکیم بربنا تا اولمیه ویران
اولوب معمور بولمز جفت وطاقی رتبهٔ علیا

پس اول صدر گزینك لطف وجودی گورمدی لایق
قاله آثار جد پاکی بویله پست ونابرجا

بیوردی تا که ابناء سبیلی قیلمغه ترفیه
بدستانك یرینه اوله برخان بلند انشا

حقیقت رهگذار اوزره اولان بلدان اطرافه
بدستاندن زیاده خان یاپلق الیق واحرا

خصوصا بویله خان بی‌بدل کیم دلگشا القده
آنك هرصفه‌سی گویا که برنوقصر مستثنا

اساس پرشکوهی سد ذوالقرنیندن محکم
فراز آستانی چرخ والا طاقدن بالا

جهانده بویله برخاطر گشا جای لطیف اولماز
یولندن آلیقور ابن سبیلی نیلیم اما

که بویله مأمن پاکیزه‌یه واصل اولان آدم
نه ممکندر که برقاچ گونده کان ایده استیفا

تاریخ چشمهٔ آغای دار السعادة الشریفه

شهنشاه همایون پایه سلطان احمد غازی
که شاملدر جهانه رأفتی ابر بهار آسا

او خاقان کریم الشان که دست لطف و احسانی
مثال چشمهٔ خورشید ملکی ایتمه‌ده احیا

او اسکندر حشم کیم ایلدی تسخیر ایرانی
جیوش سطوتی جوش ایلیوب مانندهٔ دریا

ایدر چون کعبة اللهی حراست اول شه عالم
آنکچون دائما تأیید ایدر هر کارینی مولا

خلوص ایله ایدر چونکیم تواضع خرقهٔ پاکه
قیلار روح رسول الله فیضیله آنی اعلا

او خاقان جهانك مظهر الطاف و احسانی
بشیر آغا او ذات بی عدیل مکرمت پیرا

که اولوب بر زمان شیخ الحرم عز و سعادتله
او درکاه رفیعك خدمتیله بولدی استعلا

مجرب اولمغیله هر جهتدن صدق و اخلاصی
آنی قربیله احیا ایلدی خاقان ملك آرا

ایدوب دار السعاده منصب عالیسنی احسان
نجه دمدر ایدر ذاتیله فخر اول مسند والا

ملك خصلت معلا منزلت آغای عالیشان
کمال حسن خلقیله نهاد پاکی مستثنا

رشید و کاردان و هوشمند و صاحب تمکین
فضائل پرور و کامل پسند و عاقل و دانا

دعای خیر جلب ایتمك ایچون خاقان دورانه
ایدوب خیراته میل اول ذات والاشان بی همتا

بو دلجو چشمهٔ پاکیزه طرحی ایلدی بنیاد
نه زیبا ایلدی جود و همم قانوننی اجرا

بو موقع چارسو و مجمع ناس اولمغین بونده
کمال مرتبه محتاج ایدی بر چشمهٔ زیبا

بو آب پاکی اجرا ایلیوب عطشانه لطف ایتدی
عجب توفیقه مظهر اولدی اول صاحب همم حقا

عجب مطبوع و والا اولدی الحق طرح دلجوسی
کورنلر از دل و جان ایتدیلر تحسین مستوفا

قیلوب بانیسنك عمرین فزون عز و سعادتله
قبول ایده بو خیراتی جناب خالق الاشیا

بیان ایتدی ندیما غیر منقوط ایله تاریخن
بو رعنا چشمهٔ پرنوری یاپدردی بشیر آغا

کمال حسنی بو بیت ایله داخی مستزاد اولدی | سوزاو لماز هیچ عمان همواره مسعود ایلسون مولا

ندیما سویلدی شاباش ایدوب تاریخ اتمامن
بجا یاپدی بو والا بیتی حقا مصطفی پاشا

تاریخ برای سرای دلکشا

زهی والا سرای دلکشا کیم طرح مطبوعی | سراپا بی نظیر و دلکش و روح آشنا اولدی
زهی نو آشیان شاهباز عز و دولت کیم | فراز بامنك همسایه سی بال هما اولدی
زهی بالا رواق طاق پر زیب و تکلف کیم | درعالیسی اقبال و سروره ملتجا اولدی
منقش قصرلر کاشانه لرله زین اولوب گویا | آنك هر گوشه سی بر گلشن حسن و بها اولدی
اورتبه قصرینك اشراقی وار کیم ظن ایدر آدم | که هر بر جامی بر آینهٔ عالمنما اولدی
آنك هر بیت دلجو طرح نو بنیادی حقا کیم | ادای معنیٔ یمن و مسرتده رسا اولدی
خراب اولمش ایکن آثار همتله اولوب آباد | بنای دلکشی بو ساحله زینت فزا اولدی
تماشاسی درونی خرم ایلر شبهه یوقدر کیم | اساسی بر مبارك سعد ساعتده بنا اولدی
خدا صاحبلرینك دولت و جاهن قیله افزون | عجب مقبول و پاك و دلکشا دولت سرا اولدی
ایچنده صاحبی آسایش ایتدکده سعادتله | تماشا ایلینلر دییه کیم الحق بجا اولدی
آنك بانیسی بر ذات کرم وردر که عالمده | نیجه بیکسلره سرمایهٔ عز و علا اولدی
وفور همتیله نامی عالمده اولوب مشهور | در والاسی دائم ملجأ اهل رجا اولدی
عجبمی بو سرایك طرح خوبی دلپسند اولسه | که اویله ذات عالیقدر آگاهمت نما اولدی
بحمدالله تمام اولوب کمال زیب و زینتله | فضای پاکی آسایشگه سور صفا اولدی

بو مصرعله ندیما سویلدی اتمامنه تاریخ
سوزاولماز طرحنه بالا سرای دلکشا اولدی

بر منسوج دلکشدر درودیواری کیم کویا
طوقونمش هر بری بردستکاه ذوق عالمده

کورنسه دیده‌یه کلمیخ بابی آفتاب آسا
مثال شبپره آسایشه طاقت قوماز غمده

مداد ایله نه ممکن کیم یازه تصویرینی بهزاد
مکر حل ایده حسنی حقهٔ نور مجسمده

اولوب بانیسی دائم مسند اجلاله زینت بخش
کورنسون طبع پاکنده هزاران شوق بردمده

ندیما قیلدی بومصراع ایله تحریر تاریخن
نه زیبا بیت یاپدی مصطفی پاشا لب یمده

تاریخ برای خانهٔ قپودان مصطفی پاشا

زهی بیت مصنع حبذا جای نشاط افزا
که هرباقدقجه آندن ظاهر اولور برکوزل معنا

فلکده اوج عیوق اوزره بر یر وارمی دیرلرسه
لب بامی تبسم اوزره دیر کیم انه هذا

جهانده کلشن هردم بهار اولورمی دیرلرسه
ایدر جفتی بودر آنجق دیو ابرو ایله ایما

فرازنده اکر کیم رفعت آباد اولمسه دیردم
که اولماز بوندن اعلا برمفرح موقع والا

آقندی صانمه توقیف ایلین زورقلری بونده
قالورلر برزمان حسنن کورنلر واله وشیدا

بوساحلخانه برنظم مسلمدر بهاریه
اکا بیت القصید اولدی بودلجو طرح مستثنا

زهی بیت القصید بی‌بدل کیم حسنی آفاقه
ایدر صدر کزینك لطف طبع پاکنی انها

قپودان مکرم مصطفی پاشای ذیشان کیم
ویرر لطفیله صیقل کوهر سیرابنه دریا

وزیر محترم دستور دانای مهذب کیم
ادب سرمجلس خاصنده مقبل چاکر بربا

اصالت پرتوی رخسارهٔ دولت سرشتنده
جبین صبح نورانیده‌کی خورشیدوش پیدا

نکاه رأفتنده شویله فیض تربیت وارکیم
اولورمی آت ژنك آلوده باقسه سبزکون دیبا

بوساحلخانه برجای خراب ایکن ایدوب رغبت
بوکونه ایلدی هرکوشه‌سن همحالت مأوا

دلارا قصرلرله زیرو بالاسی بولوب رونق
فرحزا دلکشا مطبوع وزیبا اولدی سرتاپا

پريدر جلوه‌كاه شاهدان ذوق وشوق اولسه … شتابه تشنه‌در هر روز وشب خورشيد ومه زيرا
شود لجو سلسبيلى كوركيم آنده سمت اشواقه … ايدر هر بر شكن بر كوشهٔ ابرو ايله ايما
بيان انبساط وذوق ايچون هر لحظه‌ده آنك … لب فواره‌سى صد معنئ باريك ايدر پيدا
دكل توصيفنه قادر نه‌يازسون نشلسون شاعر … نه تعبير ايله قيلسون عندليب خامه‌سن كويا
قلوب اول صدر ذيشانك جلال ودولتن افزون … بوساحلخانه‌سن همواره مسعود ايلسون مولا

بومصرع ايله نديما سويلدى اتمامنه تاريخ
بونو ساحلسرايى قيلدى احيا مصطفى پاشا

تاريخ براى بيت قپودان مصطفى پاشا درلب يم

معلاپايه صدر بى‌معادل مصطفى پاشا … كه بوقدر ذاتى كبى كوهر ناياب عالمده
قلوب كورسون منور پيكرين سير ايتمه‌مش وارسه … نمايان اولديغن روح كياست شكل آدمده
نسيم خلق پاكى روى درياده وزان اولسه … كل رعنا بيتردى شاخ مرجاندن بن يمده
كمال حلمى بر غايتده‌دركيم نطق پاكنده … كورنمز صورت تشديد الاحرف مدغمده
نكهبان اولسه پاس وحفظى پيدا ايلمك ممكن … نهال شعله‌دن كل آدم آب بحر قلزمده
قرين اولدقجه فتق ملك تدبيرى اولور ظاهر … اوحالت كيم نمايان‌در ميان زخم ومرهمده
مكرم ذاتنه حق اوزره اطلاق اولمه‌دن غيرى … نه معنى وار دخى عنوان دستور مكرمده
هله حقا كه لطف طبع موزون كرمكارين … تمام اظهار قيلمشدر بوزيبا بيت خرمده
زهى بيت مصنع طرح رنكين كيم دكل ممكن … اداى وصف پاكى نيجه بيك بيت مسلمده
زهى جاى مفرح كيم خيال طرح دلجوسى … ايدر ايجاد شادى خاطر محزون وپرغمده
زهى جاى مسرت وايه كيم بنياد سور ايلر … خيالى ايلسه جا خاطر ارباب ماتمده
كنار موجهٔ درياده الحق شكل مطبوعى … مشابه طلعت خوبانه طرف زلف پرخمده
نه ممكندر بوكونه دلربا ودلنشين اولمق … تناسبدن همان برنام واردر فص خاتمده
نكار ونقشى بر رسم اوزره كيم بولمق دكل ممكن … صفاسن لالهٔ تصويرينك پيمانهٔ جمده

سمی جد پاك فخر عالم زبدهٔ آدم
او داماد شهنشاه جهاندار کرمکارك
وزیرابن وزیر محترم کیم ذات عالیسن
کرم کستر جهاندار کزین اهل پرورکیم
علاده مهچهٔ رایاتی خورشید ایله همپهلو
جناب حضرت فیاض مطاق نخل اقبالن
نجه آثار عظمایی نجه جای دلارایی
خصوصا بویله برساحلسرایی صدر دورانك
بوقصر پاك بربیت دلارای فرحدر کیم
بووالا موضعی نعم البدل ایدنجه استصحاب
کلوب طبع فرح پیماسنه آب وهواسی خوش
بیوردی نامنه باغ فرح دیمك مناسبدر
نجه باغ فرح دیمز نجه اوصافی سویلنمز
صدورایده خصوصا کیم لسان صدراعظمدن
اوبحر رأفت واحسان ایچون بوقصردلجونك
کیرلدن دست نقاش خیاله خامهٔ افکار
وزیری قطعه بر مجموعه در فن لطافتده
خیابانزارینه طوغری نکاه ایدن قیاس ایلر
کورن بوصفتینك امتدادین ایکی جانبده
فضاسی کاربان نو بهاره مسکن واسع
تماشاقیل شو حوضك وسعتن باق کیم بوقصر نو
بری دریای شور وبیریسی دریاچهٔ شیرین
اکرچه نامی حوض امایابوب دریاچهٔ زیبا

وزیر اعظم ابراهیم پاشای فلاطون را
خجسته صهر ذیشانی قپودان مصطفی پاشا
کمال فضل وحسن خلقله خلق ایلمش مولا
درنده اولسه لایقدر عطارد کاتب انشا
شرفده شیر شادروانی شیر چرخله همپا
ایدلدن یمن ودولتله طراز کلشن دنیا
وفور همت طبع بلندی ایلدی احیا
امید مقدم فیض آوریله ایلدی انشا
وزیراعظمك تشریفیدر آنجق آ کامعنا
سعادتله شرفبخش اولدی برکون صدرملك آرا
پسند ایتدکده طرز ورسمنه اول آصف یکتا
چوقالماز موقع پاکن کورن دللرده غم اصلا
جهان زیب اولدی چونکیم بویله نزهتکاه غم فرسا
تفأل کونه بونام طربخش ومسرت زا
بحمدالله موفق اولدی طرح پاکنه حقا
نمودار اولمامشدر بویله دلکش پیکر زیبا
نظر قیلدقجه صد معنای حسن وآن اولور پیدا
سهی قدلر قبای سبز ایله صف باغلامش کویا
صانورکیم پروبالن ایلمش کسترده بر عنقا
فضای روزنی بادصبا سیاحنه مأوا
محاط اولمشدر ایکی جانبندن بحر ایله کویا
بوقصر اول ایکی بحرك آره سنده کوهر یکتا
رخام صافی مرآت اندام ایتدی سرتاپا

تاریخ برای وزارت ودامادشدن محمد پاشا ابن ابراهیم پاشا

بحمدالله ینه فیض نسیم شوق وشادیدن ؛ هزاران غنچهٔ امید خندان اولدی بر کونده
سحاب شادمانی اویله سیراب ایتدی دنیایی ؛ که دللر سینه لر یکسر کلستان اولدی بر کونده
ینه پیك فرح مهمیز اوروب شبدیز اقدامه ؛ فراز چرخه وارنجه شتابان اولدی بر کونده
بهاره داخی طقسان کون واراما کیم بحمدالله ؛ مسرت کلشنی فصل بهاران اولدی بر کونده
یتر بوساله بوسرمایهٔ اقبال کیم آنده ؛ هلال عز ودولت بدر تابان اولدی بر کونده
که یعنی نجل عالیشانی ابراهیم پاشانك ؛ وزارت برجنه مهر درخشان اولدی بر کونده
وزارتله اولوب داماد مرآت سعادتدن ؛ ایکی رخسارهٔ شادی نمایان اولدی بر کونده
دبیر آسمانك نیجه ییللر یازدیغی انشا ؛ آنك منشور اقبالینه عنوان اولدی بر کونده
وزیر ابن وزیر اول کوهر کان اصالت کیم ؛ ایکی شمع امل بزمنده سوزان اولدی بر کونده
دوشوب آت بوینه خورشید تاجر خ چهارمدن ؛ ایریشدی کادی درکاهنده دربان اولدی بر کونده
بتون افواه ارباب جلال وجاه شکرانه ؛ اوذات پاکه وقف بوس دامان اولدی بر کونده
اوروشن کوهر عالمهای دولت واقبال ؛ مزین ساز تاج دولت وشان اولدی بر کونده
خدا صدرنده دائم قیلسون ابراهیم پاشایی ؛ که لطفندن جهانك خلق شادان اولدی بر کونده
اونخل تازه یی باد المدن صاقلاسون الله ؛ که عالم سایه سنده شاد وخندان اولدی بر کونده

ندیما بنده سی بو مصرعیله دیدی تاریخن
محمد بیك وزیر وصهر سلطان اولدی بر کونده

تاریخ باغ فرح وساحلسرای جدید

جناب حضرت صدر الصدور مسند حشمت ؛ وکیل سلطنت داماد سلطان احمد دانا
شفای صدر دولت قوت بازوی امنیت ؛ اساس معدلت رکن رکین دولت عظما
وزیر پرهمم صدر معظم آصف اکرم ؛ ولی نعمت عالم خدیو مکرمت فرما

وصف پاكنده نديم آنك بو بيتی سويلدی | ايكی مصرعدن ايكی تاريخ توليد ايلدی

پرهمم داماد ابراهيم پاشای وزير
بو دل آرا چشمهٔ دلجويی تجديد ايلدی

تاريخ در مدح داماد ابراهيم پاشا و تفنك اندازی اودر نشان

جناب حضرت صدر مفخم داور اكرم | وزير اعظم ابراهيم پاشای كرم پرداز
جهان صدر همايون پايه دستور سماسايه | جهان پيرای كان سرمايه عنقای فلك پرواز
سماط حشمتنده آسمان مشغول خورد و برد | ارم كلشنسرای دولتنده دزد برك و ساز
اودكاو لطف وجودندن جهان سير اولدی كيم شمدی | سخانك سينی اولدی كولدی دندان دهان آز
تفنكی مهر دسی ايلر شكسته بيضهٔ ماهی | قاپار نسر سپهری ناوكی مانندهٔ شهباز
خطا ايتمز تفنك دستی كر تاريكئ شبده | نشانكاه اولسه آكاسينهٔ مور ايچره اولان راز
تفنك آصفنك قورشون قولاغنه دير اولدقچه | كهی سيمرغ قافك بچه‌سی آمادهٔ پرواز
واروب طرنقچی پاليسنده بر كون اول خديو عهد | جلال و جاهله اولمشدی زيب مسند اعزاز
ايدركن صفهٔ ساحلسرادن عالمی سيران | لب درياده ناكه اولدی برجايه نكاه انداز
نه جای اما بعيد اول دكلو كيم تقريب اولنماز هيچ | كايده اسب نظاره آكه بر ديزكنده ترك و تاز
عجب قورشون ايريشمك آكه ممكنمی ديناكده | باقان قيلدی نه ممكن ديو انكار ايتمكه آغاز
بيوردی صدر دوران كيم نه‌وار حل ايتمكه آنی | نشانكاه سبوحاضر تفنك آهنين دمساز
همان امر ايتدی اول دم مهتران چابك و چالاك | اوجايی ايتديلر بردستی ايله معلم و ممتاز
قوله آلوب تفنك زرنشانی آتش ايتدكده | فالكدن قوپدی صد تحسين ديو هنكامهٔ آواز
بهی چرخ مزور بن سكا دائم ديمزميدم | جهانه آز كلدی بويله دستور مؤبد آز
خدانك محض تأييدی دكلدر يا نه‌در سويله | بوكونه برهنر كيم واصل سرمنزل اعجاز
خدا همواره توفيق ايليوب هر كارده بويله | اصابتله اوله زای رزينی دائما انباز
زمان دولتنده فتنه‌يی درخواب كوردكجه | اوله مژكانلری اعدايه نيش عقرب اهواز
جهانده ياد اولنماغيچون اول كار پسنديده | ديكوب سنك نشان اول جايی چونكيم قيلديلر ممتاز

نديم بنده ديدی طرز نفعی اوزره تاريخن
سبويی اوردی حقا ديكدی طاش صدر تفنك انداز

تاریخ برای تجدید چشمهٔ ابراهیم پاشا

بارك الله بارك الله بی بدل زیبا اثر	كیم آنی صدر مكارم پیشه تشیید ایلدی
صدر گردون پایه كیم برتك ركابن آسمان	مشرق عز وجلاله غرهٔ عید ایلدی
یعنی ابراهیم پاشا كیم فضای عالمی	ماتم آباد اولمشیكن بزم جمشید ایلدی
بی غرض صدر مرحمت پروردر آنكیچون آنی	حضرت الله هر كارنده تأیید ایلدی
دهره اولدی مایهٔ راحت زمان دولتی	لطفله خلق جهانك هر كونن عید ایلدی
دوست طورسون دشمنن داخی عقوبت یرینه	عفو ایله احسان ایله تعذیر وتهدید ایلدی
لطف وجودوهمتی عالمده چوق بیكسلری	ذرهٔ گمنام ایكن همنام خورشید ایلدی
جمله دن بیری بوزیبا چشمه یی چرخ دنی	نیجه دم كوزدن مثال اشك تبعید ایلدی
هر وزیره عرض ایدوب دردین لسان حاله	آب روین صرف ایدوب احسان امید ایلدی
هر برینه دیردی كیم ای آصفان لایقمیدر	بخت دون بویله بنی مأیوس ونومید ایلدی
بن اوجاغك آب روی مردم چشمی ایكن	حیف كیم گردون بنی تخریب وتبدید ایلدی
هر كلن دشمن ایدوب بویرلری بر كره سیر	باكه باقدقده اساس طعنی تأكید ایلدی
دست دشمن هم قولاغم بورمه ده تعییله	شرم وخجلتسه زبانم بند وتعقید ایلدی
جمله اطرافم اولوب معمور بن قالدم خراب	آره مز ارباب همتله نه تبعید ایلدی
بونجه دملر آغلادی یاشین اشین اماچه سود	بیریسی نه التفات ایتدی نه تجدید ایلدی
عاقبت اول آصف ذیشان ایدوب شفقت آكا	كاسهٔ دریوزه سن پرنقد امید ایلدی
سلسبیل جنت آسا ایلیوب تعمیر آنی	زیب وزیورله مثال خلد جاوید ایلدی
شویله پرزیب اولدی كیم رضوان آلوب رسمن آنك	طرهٔ حورایی آكا سرنكون بید ایلدی
بولدیروب شمدی صوین اقبال ودولتله تمام	فروتاب چشمهٔ خورشیده تقلید ایلدی
سقف عالیسن خجلساز رواق آسمان	كفچه سن رشك كف پرتاب خورشید ایلدی
شمسهٔ زردوز سقفن چرخه صوردم بیلمیوب	مهردر یاخود قمردر دیو تردید ایلدی

شویله قوت بولدی دولت عهد اجلالنده کیم
عودت ایتدی کویا بر پیره ایام شباب

اول شهك داماد عالیشانی صدر اعظمی
یعنی ابراهیم پاشای کریم وکامیاب

اول وزیر محترم کیم دست جود ورأفتی
کونده بیك درویش ومحتاجی ایدر مالك نصاب

اول مشیر پرهمم کیم همت مردانه‌سی
پرورشله بچهٔ پروانه‌یی ایلر عقاب

عالمی لبریز قیلدی جودینك آوازه‌سی
بلکه چیقدی چرخه مانند دعای مستجاب

خدمتنده برزمان عز وشرف کسب ایلین
بردخی کورمز جهانده احتیاج اکتساب

لطف واحسانیله یاپیلدی نیجه ویران کوکل
دولتنده اولدی آبادان نیجه جای خراب

چوقدر احیا کرده‌سی ازجمله نوشهر لطیف
اولدی الطافیله بر معمورهٔ دولتمآب

نیجه معمور اولمسون کیم چون صدف آندن فلك
ایلدی اول کونه بردر کرانقدر انتخاب

مسقط رأسی اولوب یعنی او صدر اکرمك
طوغدی اول برج شرفدن ذاتی همچون آفتاب

همتن تحریك ایدوب حب الوطن قیلدی آنی
لطف واحساندن الحق لایقنجه حصه‌یاب

هرنه لازم ایسه ترتیب ایتدی بروجه کمال
هیچ خطا یوق بو بنانك طرحنده هپ عین صواب

چارسو وجامع وخان وعمارت مدرسه
چشمه سار پاك جمله بی بدل خیر وثواب

باخصوصا بویله حمام منور کیم آنك
روشناهر مرمر صافی مثال ماهتاب

قبه‌سی ایلر فراز چرخه عرض ارتفاع
موج آبی آب حیوانه صاتار چین عتاب

روز وشب بانیسنك انکشت دست جودی وش
اولمه‌ده ریزان آنك هرلوله‌سندن سیم ناب

کیرسه بردلخسته بردمده بولور بر تمام
ایتمش اولسه جسمنی آزرده صد رنج وعذاب

اول قدر براق وروشندر آنك هرجای کیم
فروتابندن ایدر خورشید نورانی حجاب

طرح خوبی اول قدر مطبوع ودلجو اولدی کیم
هرطرفدن سیرینه شوق وطرب ایلر شتاب

صاحبن حق ایلیوب صدر سعادتده مکین
ایلسون بویله نیجه آثار خیر مستطاب

ایلدم چون وقت اتمامن ندیمادن سؤال
بویله ایکی مصرع تاریخله ویردی جواب

جود ابراهیم پاشا کرم ایدوب بازارینی
بولدی بو حمام ایله بوشهر زیبا آب وتاب

تاريخ عمارت ابراهيم پاشا در نوشهر

وزيراعظم ابراهيم پاشای كرم كستر | كتورمز بردخی مثل ونظيرين كردش افلاك
عمارت ياپديروب بونده كمال جود ورأفتله | كروه اهل جوع وفقره وقف ايتدی نيچه املاك
اولوب صدر سعادتده مقيم اول صدر عاليشان | حسدله دللری اعدانك اولسون دائما صد چاك

نديما حرف منقوط ايله تاريخن حساب ايتدم
عمارت ياپدی صاحب دولت ابراهيم پاشا پاك

تاريخ كاروان سرا در نوشهر

معلاپايه ابراهيم پاشا كيم اودر شمدی | شهنشاه جهانبانه وزير اعظم و داماد
كالدن صدر اعلايه كمال جود ورأفتله | جهانی ايليوب معمور خلقی ايلدی دلشاد
اودستور كزينك مولد والاسی اولمغله | بونوشهری دخی قيلدی كمال لطفله آباد
آنك سكانه لازم اولان اشيايی بالجمله | ايدوب جودی كمال زينت ايله بی قصور اعداد
مسافر زمره سنده ايتمك ايچون لطفله ترفيه | بوخان پاكی داخی قيلدی بونده همتی بنياد
كمال زينت ايله اولدی كويا بر سرای پاك | كه هر بر صفه سی مقصورهٔ دلجوی عيش آباد
نه عالی وبلند اولمش بنای دلكشی الحق | نه استحكام ايله وضع ايلمش بنيادينی استاد

ديدی منقوط ايله تاريخ اتمامن نديم آنك
بو خان پاكی ابراهيم پاشا قيلدی نوبنياد

تاريخ حمام ابراهيم پاشا درنوشهر

شهريار بحر وبر صاحبقران شرق وغرب | خسرو جم پايه سلطان احمد عاليجناب
اول شهنشاه همايون قدر والا رتبه كيم | فخر ايدر دركاهنه اسكندر ايتسه انتساب
ذات عاليشانيدر خورشيد اوج معدلت | آكه نسبت غيری شهلر ذره وش اولمز حساب

تاریخ جامع وزیر اعظم ابراهیم پاشا در نوشهر نام دیکرش موشقره

صدر اعظم آصف عالیجناب محترم
اول وزیر بنده پرور کیم زماننده آنك
حضرت داماد اکرم کیم کمال رأفتی
باخصوص ایشته بو نوشهر معلانك دخی
بومنور جامع عالی‌یی بنیاد ایلیوب
حبذا جای مقدس ساحه کیم شام وسحر
حبذا نوجامع انور که هر بر روزنی
هرمؤذن کیم مناری‌اوزره اولورنغمه‌ساز
بو معظم جامع اولدقجه مقام قدسیان

یعنی ابراهیم پاشا معدن جود وعطا
بولدی عالم فیض‌الطافیله نوحسن و بها
قیلمه‌ده هرکون نیجه محتاجی مقرون غنا
ایتدی‌هربرکوشه‌سن آثاری‌خوب‌ودلکشا
بولدی بو شهر لطیفك قدری حقا اعتلا
قدسیان کلمکده‌در قصد زیارتله آکا
نور توفیق هدایت ایله اولمش روشنا
شاخ کلده بلبل کویایه بکزر کوییا
ایلیه محفوظ بانیسین جناب کبریا

دیدی بو مصرع ایله تاریخ اتمامن ندیم
قیلدی ابراهیم پاشا جامع انور بنا

تاریخ برای مدرسهٔ جدیدهٔ وزیر ابراهیم پاشا

پرهمم داماد ابراهیم پاشای کریم
جودواحسانده واردرشویله فیض‌تربیت
یاپدی نشر علم ایچون بویله محل بی‌بدل
حبذانوبقعهٔ نازك بنا کیم فرشنه

لایقنجه لطف واحسان ایلمکده هرکسه
کل بیتر طوقنسه دامانی اکر خاروخسه
کیم فضاسی دوندی زینتله بهارنورسه
پرطاوس جناندن اولسه لایق مکنسه

دیدی اتمامنه تحسین برله تاریخن ندیم
طرح ابراهیم پاشا پاك وزیبا مدرسه

نوروش جاری اولوب بوآب صاف دلپذیر … تشنه‌کانك دللرین اشواقه مأوا ایلدی
پك معلا چشمه سازبی عدیل اولدی هله … طرحنی استاد حقا کیم دلارا ایلدی
حق تعالی اول شهك اقبالنی افزون ایده … کیم درلطفن جهان خلقینه مأوا ایلدی
چشمه‌نك بانیسنك داخی قیله عمرین فزون … کیم خلوص قلبله بو خیری انشا ایلدی

سویلدی تاریخ اتمامن آنك کلك ندیم
باش قادین بوچشمهٔ والایی اجرا ایلدی

تاریخ چشمهٔ صدراعظم داماد ابراهیم پاشا

زهی سرچشمهٔ دلجوی پاك روح پرور کیم … آنك رشکیله آتشدر درونی آب حیوانك
زهی ماء الحیات جانفزا کیم آقدیغی یرده … ایچنده کل چیقار آتش یرینه سنك خارانك
بوآب وتابی کوردکجه آنك درد حسرتله … کوزندن آب آقار سرچشمهٔ مهر درخشانك
نه‌دندر آنده بویله فیض جود ومکرمت بیلسه‌م … مکر بانیسی صدر پرکرمدر وار ایسه آنك
وزیراعظم ابراهیم پاشا کیم دل ودستی … ویرر سرمایه‌سن کان بدخشك بحر عمانك
ایشی لطف ومروت پیشه‌سی بیکسلره شفقت … وجود پاکی محض لطفیدر دنیایه مولانك
اولوب همواره صدر دولت واقبالده دائم … اوله حفظنده دائم ذات پاکی حق تعالانك

ندیم بنده آنك دیدی تحسین برله تاریخن
کل آب ایچ چشمهٔ پاکنده ابراهیم پاشانك

تاریخ برای سبیل داماد ابراهیم پاشا

زهی دلکش سبیل بی بدل کیم لذت آبی … همان آنجق اوله دار جنانك سلسبیلنده
ایدر روحه وکالت تنده اولور مایهٔ صحت … قوماز آثار علت خسته‌نك جسم علیلنده
که یاپدی آنی ابراهیم پاشای فلك مسند … بوشهر بی‌نظیرك بویله جای بی‌عدیلنده
اوصدر آرا که براشکسته تخم نه‌درقالمش … قمرشمع حریم جودینك چین فتیلنده
اولوب کوندن کونه اقبالی برترهم بوخیر پاك … اوله سرلوحه پیرا دفتر خیر جزیلنده

دیدی تاریخ اتمامن ندیما هاتف غیبی
زلال نورایچ ابراهیم پاشانك سبیلنده

تاریخ برای جامع شریف فاطمه سلطان درنزد پاشا قپوسی

شهنشاه همایون پایه سلطان احمد غازی   فروغ شمع محراب خلافت سایهٔ یزدان
امام مملکت وملت خطیب منبر شوکت   معین دین و دولت مقتدای جملهٔ شاهان
عجیبی ملتجای پادشاهان جهان اولسه   نگهدارندهٔ بیت خدادر همتی هرآن
دعای خیری خلقه بش وقتده فرض ذمتدر   که اولدی دولتنده ششجهت معمور وآبادان
اوخاقان کریمك دختر پاکیزه اخلاقی   سمی حضرت زهرا جناب فاطمه سلطان
اوسلطان معلاشان که اولمشیدر آنك ذاتی   گل اول ظهور باغ صلب خسرو دوران
نزاهت ساحهٔ عصمت سرای خاصنه چاروب   سعادت حجله گاه دولت واجلالنه دربان
گچرکن دولت وعزتله برگون گوردی کیم اولمش   سرایه متصل مسجد مرور دهرایله ویران
قرین ازدواجی آصف ابراهیم پاشایه   بیوردی قصدم ایتمکدر بونی برجامع ذیشان
بوصدق نیتندن صدر عالیشان اولوب ممنون   ایدوب ترغیب وتشویق ایلدی غایتله استحسان
اوساعت امر ایدوب بومعبد زیبایی یاپدیردی   که اولور طرح مطبوعن تماشا ایلین حیران
تعالی الله زهی والا عبادتگاه روشن کیم   ایچندن برق اورر انوار رحمت پرتو ایمان
الهی اوله‌لر اجلال وعز وجاهله دائم   شهنشاه جهان سلطان ذیشان آصف دوران

بو مصرعله ندیما سویلدی تاریخ اتمامن
نه اعلا جامع احیا ایتدی الحق فاطمه سلطان

تاریخ چشمهٔ باش قادین

حضرت سلطان احمد خان گردون پایه کیم   عالمی الطاف واحسانیله احیا ایلدی
فاتح ایران شه دوران که جود ورأفتی   اسکداری آب شیرین ایله اغنا ایلدی
صوبی باشندن ایدوب اجرا اوخاقان کریم   اهل دولت اول صودن چوق چشمه پیدا ایلدی
بومحله آب صافی‌یه قتی محتاج ایدی   حقه شکر اولسون بوما عطشانی اروا ایلدی
باش قادین حضرتلری داخی بوزیبا چشمه‌یی   کندی مالیله یاپوب بر خیر والا ایلدی

جهانك مالكى خاقان عاليشان كه لايقدر
فريدون وسكندر باب لطفنده عبيد اولسون

صالوب پرتو ركابى عالمه دائم هلال آسا
زماننده جهانك هر كونى بر روز عيد اولسون

طولوب شوق وطربله سربسر دنيا غم واندوه
عدم آباد ملكندن ده صد منزل بعيد اولسون

ايدوب سيرانم خلقى سماط لطف واحسانى
مثال كهكشان آفاقه همواره مديد اولسون

اولوب خورشيد منشور جلال وجاهنه طغرا
وراسنده هلال آسمان نقش رسيد اولسون

خديو ملك پرور كيم سزادر آندن اسكندر
نظام سلطنت تعليمن آلسون مستفيد اولسون

نه ممكندر اداى وصف پاكن ايلمك تكميل
كركسه شاعرك هر بيتى بر بيت القصيد اولسون

نه قابل وصفنه شايسته معنى بولمق ايسترسه
سخن سنجان عصرك هر برى رشك لبيد اولسون

شهنشاه جهانك وصفى طورسون خامه قائلدر
مديح صدر عاليشاننه لايق نشيد اولسون

اوصدر مكرمت كستر كه اوصافنده عاجزدر
كركسه ابن عباد وكرك ابن العميد اولسون

وزير اعظم ابراهيم پاشاى جهان آرا
هر ايشده رأى پاكى رشك هارون الرشيد اولسون

بنان خامهٔ مشكل كشاسندن اولور مفتوح
كركسه دولتك هر مشكلى قفل حديد اولسون

زماننده تبرداران مكانى يانوب امر ايتدى
كه استحكام ايله بنياد اولوب سد سديد اولسون

او اثناده بيوردى تا كه شاهنشاه ايچون داخى
بوزيبا موقع دلجوده بر قصر جديد اولسون

ياپلسون شويله كيم فيض صفاده دلكشالقده
مسرتده فرحده روى عالمده وحيد اولسون

آنك ديوارى اوزره نقش اولان نازك نهالانك
بهارى رنك وشادى ميوه سى سيب اميد اولسون

اولوب شايستهٔ شان خلافت طرح والاسى
آنك هر روزنندن حشمت وشوكت بديد اولسون

سزا كلغنجهٔ شادى ايله باد صباى فيض
بريسى دركهنده قفل وبيريسى كليد اولسون

تمام اولدقده ديدى سيرايدنلر طرح دلجوسن
خدايا دولت بانيسى دائم برمزيد اولسون

شهنشاه جهانك فيض مهر التفاتندن
جبين نجم بختى صبح عيد آسا سفيد اولسون

دعا ايدوب نديما سويلدى بو مصرعى اولدم
بو قصر پاكه سلطان احمده يارب سعيد اولسون

ایشیدوب مقدم عالیسنی پویان اوله‌رق
رخشدن قیلدیغی دم عز وسعادتله نزول

عز واقبال در دولته شادان کلدی
دامنن طوتمق ایچون حشمت وعنوان کلدی

حق تعالی قیله اقبالنی افزون که آنك
دولته همتی ایله سر وسامان کلدی

اوصاف پادشاه جمجاه وتاریخ قصر همایون ومکان تبرداران سرای عتیق

مکارم پیشه عدل اندیشه سلطان احمد غازی
فریدون وسکندر فخر ایدرلردی جهان ایچره
زمان دولتی عید نشاط وشادمانیدر
خلافت برجنك خورشیدیدر ذات همایونی
وزیر اعظم ودامادی اول خاقان ذیشانك
جهان صدر معلا پایه ابراهیم پاشا کیم
سماحتده کرمده حلمده جود ومروتده
زمانده تبرداران یری سوزان اولوب اولدی
که زیرا امر ایدوب اول صدر اکرم کندی مالندن
بوموقعده بوقصری داخی بنیاد ایتدی کیم کاهی
زهی قصر معلا حبذا نومسند والا
کزیلسه ساحه‌سنده هرطرف روی صفا ظاهر
سعادتله شرفله یمنله معمور اولوب دائم
اوشاهنشاه ذیشان ایله دستور جهانبانی

که شاهنشاه تعبیرندن آنجق ذاتیدر مقصود
اکر کیم اولسه‌لردی بندکانندن آنك معدود
مسرتدر نمایان هرطرفدن روی غم نابود
که‌شرق وغربه فیض پرتوی اولمقده‌در ممدود
که کمترچاکر درکاهیدر احسان ولطف وجود
کمال رأفتندن اولمه‌ده بای وکدا خشنود
نظیر ذات عالیشانی الحق دهرده مفقود
بوحالت صورتا آکه زیان معناده اماسود
یاپلدی شویله کیم زینتله اولدی کلشنه محسود
ایده تشریف خاقانیله کسب عزتا محدود
زهی مطبوع ونازك رسم دلجو طرح حسن آلود
نکاه اولنسه هربر کوشه‌سنده بیك فرح موجود
در والاسنی حق قیلمیه تا حشره‌دك مسدود
همیشه قیله مقرون سعادت حضرت معبود

بومصرعله ندیما ایلدی تحریر تاریخن
بووالا قصر نوطرح اوله سلطان احمده مسعود

مدح جهانبان شفیق وتاریخ قصر ومکان تبرداران در سرای عتیق

شهنشاه جهان شوکتلو سلطان احمد غازی
جناب فاتح ایران که دائم رهکذارنده

همیشه تخت عالی اوزره اجلالی مزید اولسون
بشارت پیك پویان مژدهٔ نصرت برید اولسون

تاریخ برای صلح ایران

پادشـاه هفت کشـور شهریار بحر وبر
عون ربانی ایله اولدقده شرق اقلیمنه
جمله اعدا سرفرو ایتدی هراس جان ایله
نوله طوفانخیز اولوب کسسه عروق شیعه‌یی
انقیاد ایتســه بجا خاور زمینك سرکشی
دشمن بدخواهنك ساقط همیشــه کوکبی
روزکارك دست بردندن امین ایتسون خدا
ایلین تدبیرین آرام وصـلاح عالمك
تیر رأی صائبی ایتدی کذر صد مرحله
کار زارك ایتـدی انجامن نظـام آشتی
یعنی سلطان احمد ثالث او اسکندر سیر
مهچـهٔ رایاتی مهر عالم افروز ظفر
برق تیغ جانکدازی هرطرفدن جلوه کر
آب شمشیری رضا جوی ابوبکر وعمر
آفتـاب عالم آرادر جهـانه سرتسر
ایتدی دولاب فلك طالعلرین زیر وزبر
سدره آسا شرق وغربه دائم اولسون سایه‌ور
صـدر عالیقدر ابراهیم پاشـادر مکر
اوردی آماج مرامی ینه کوستردی هنر
عاقبت ویردی نهـال آرزو شـیرین ثمر

عقد صلحی کوش ایدب هاتف دیدی تاریخنی
اولدی ایران اهلی سلطان احمده فرمانبر

درستایش صدر عالی قدر ابراهیم پاشای داماد

صدر ایوانه که اول صدر جهانبان کلدی
موج موج اولسه نوله لجه کبی نورسرور
عندلیبانی قیلدی ینـه لبریز نشـاط
دیده‌لر منتظر دولت دیداری ایدی
جامهٔ فصـل بهـارانی آلوب عاریتی
یعنی کیم اویله شتا اولدی که کویا نوروز
زین اولوب تازه شکوفه‌یله سرای عالی
کلسـتان سـیرینه اول کیدیلوردی اما
مجاسك سینه‌سنه صانکه همان جان کلدی
بزمه اقبال ایله اول مهر درخشان کلدی
کوله‌رك دولت ایله کل کبی خندان کلدی
شکر کیم عیدوش اول آصف دوران کلدی
دستبوسینه اوشـکل ایله زمستان کلدی
کیرویه عودت ایدوب بزمه شتابان کلدی
حق بوکیم خاطره ایام بهـاران کلدی
شمدی اول دبدبه‌یی سیره کلستان کلدی

در تاریخ چشمه پادشاه جهان سلطان احمد خان

عالمك خاقانی سلطان احمد عالی همم
کورمه‌مشدر دیدهٔ تاج وسریر سلطنت
حقه حمد اولسون که هپ آسایش وراحته‌در
روح اول خاقان کاملدر جهان مانندتن
ایلدی ارفاضدن ایرانی عاری سرتسر
اول هز بر نامور کیم صولت شیرانه‌سی
اول شه عالم بنا قیلدی بوعالی چشمه‌یی
حبذا سرچشمهٔ دلجو که بخش ایتمکده‌در
حبذا عین حیات پاك کیم شایسته‌در
کفچه‌سی ماندهٔ دست کریمان پرعطا
مدحنی تقریره عاجز مکنت نطق وزبان
حفظ ایدوب دائم اوشاهنشاهی حی لایزال

کیم صدای شوکت وشانیله پردرششجهات
بویله سلطان ملکخو خسرو قدسی صفات
سایهٔ انصاف وعدل ورأفتنده کائنات
حافظی اول شاه عادلدر رعیت همچوشات
قیلنور جامعلری ایچره جماعتله صلات
ایلمشدر زمرهٔ اعجامی ضربا فیل مات
کیم زلال صافنك اوصافیدر عذب فرات
لوله‌سی لب تشنکانه شربت قند نبات
قیلسه‌لر اسکندری آکا صویولجی بابرات
لوله‌سی همچون زبان اهل دلشیرین نکات
وصفنی تحریره قاصر قدرت کلك ودوات
دولت واقبالی روز حشره‌دك بولسون ثبات

سویلدی تاریخ اتمامن بومصرعله ندیم
چشمهٔ والاسی سلطان احمدك ماء حیات

تاریخ سال فرخفال درضمن اقتباس آیت کریمهٔ نصر من الله وفتح قریب

ای شهنشاه همایون پایه ودارا حشم
ملك ایرانده نه‌دکلو شهر وار ایسه آنك
دائما قیلمق تفأل خیر ایله مسنوندر
عون حقله سال آتیده اولور نیجه فتوح

ایلیه منصور دائم جیشکی رب مجید
جامعن تزیین ایده القاب پاککله خطیب
واقعا بوبابده کوردك نیجه امر عجیب
اولدی ظاهر بنده‌که زیرا که بوسر غریب

خامهٔ معجز رقمله ایلدم بربر حساب
کلدی بیك یوز قرق لفظ نصر له فتح قریب

تاريخ ديكر براى قاليون مزبور اوچ انبارلى

شهنشـاه جهان يعنى كه سلطان احمد ثالث
كه صالمشدر جهانه نام وشان اقبال وشوكتله

فريدونلر ركابن بوس ايدر بيندكجه رخش اوزره
شرفله حشمت ودارات ايله عز وسعادتله

زمان دولتنده چون تمام اولدى اوچ انبارلى
تماشاسينه تشريف ايلدى اقبال وحشمتله

همان اول دمده اول كوه كران عالم هيجا
روان اولدى مثال آب دريايه صلابتله

كيدركن كوردى كيم بر بشقه قاليونك فرازنده
اوطورمش اول شهنشاه جهان شيرانه هيبتله

كمال هيبتندن اول هزبر كوه تمكينك
يول اوزره اير كيلوب قالدى هزاران بيهودهشتله

اوكندن كچمكه كويا تأدب ايلدى طوردى
كوروب اول شوكت وداراتى بافدى قالدى حيرتله

هله صكره دعاسيله شهنشاه جهانبانك
يوروتديلر اوكوه قافى زور وصدق همتله

نديما بنده‌سى ديدى آكا بر بى‌بدل تاريخ
بحمدالله كيم ايندى اوچ انبارلى سلامتله

تاريخ براى چارسوى جديد ابراهيم پاشا در قرب جامع شهزاده

شريعت سالكى سلطان احمدخان غازى كيم
هميشه كارى تأييد اساس شرع غرادر

جهانك مالكى خاقان امجد كيم همان كويا
وجود پاكى منشور خلافت اوزره طغرادر

وزيراعظم ودامادى اول خاقان ذيشانك
كه فن همت وجود وسخاده حيرت افزادر

ولى النعمتينه صدق ايله اخلاصدر كارى
آنكچون ياورى آنك هميشه لطف مولادر

كمالدن دولت واجلال ايله اول صدر والايه
شب وروز اهتمامى نظم احوال برايادر

جهانده آرزوسى دلخراب اولمشلرى تعمير
هميشه پيشه‌سى خيرات ايله دنيايى احيادر

ستانبول ايچره واطرافده آثارى پك چوقدر
بريسى داخى ايشته بومزين سوق والادر

كمال زينت ايله اولدى كويا برسراى پاك
كه هردكانى برمقصورهٔ دلجوى رعنادر

زهى نوچارسوى پاك ابراهيم پاشا كيم
كمال سود ايله خان خليله غبطه فرمادر

بوسوق بى‌بدل طوردقچه دائم اوله بانيسى
كه آنكله نظام دين ودولت پاى برجادر

نديما بويله تحرير ايلدى تاريخ اتمامن
ياپان بوچارسويى جود ابراهيم پاشادر

ایدلدن اول امام المسلمینه اقتدا عالم   نظام دین وارکان سعادت پای برجادر

بومحفل معبد پرنور خاص الخاص اولمغله   مراد ایتدی بناسن حق بوکیم شایان احیادر

براز تنك ایدی اول شمدی توسیع ایدوب فرمان   موکل قیلدی دستورین که صدر کار فرمادر

اوکونه ویردی زینت بولدی طرح پاکی بهجت کیم   زیارت ایدن ارباب عقوله حیرت افزادر

بومحفل جامع پاك ایاصوفیه ده کویا   حریم روضهٔ جنتده برقصر معلادر

زر اندر زر یاپر سرلوحهٔ دیوان شوکتدر   یاخود قدرتله منشور سعادت اوزره طغرادر

نوله مهروقمر شمع اولسه طاق پر صفاسنده   که روز وشب مطاف ساکنان عرش اعلادر

کورن شاهانه طرز طرح ورسم جنت آساسن   دعای عمر خاقان جهانبان ایله کویادر

خدا تا حشره دك جاری قیله امر همایونن   چو دائم قصدی شرع احمد مختاری اجرادر

ایدوب عرض عبودیت ندیما دیدی تاریخن
قیلان بومحفلی آباد ابراهیم پاشادر

تاریخ برای انشا ونزول کردن اوچ انبارلی

بحر وبر خاقانی سلطان احمد کردون حشم   بوقدر ادنا بنده سینك شوکتی بهرامده

برصولاغنده اولان حشمت سوزك صاغی بودر   اولمامشدر رونمانه زالده نه سامده

سلطنت تختن دخی زین ایتمدی برشهریار   بو جلالتده بوشوکده بونام وکامده

شمع اقبالینه فانوس اولمه دن غیری مکر   وارمیدر برمصلحت چرخ بلورین فامده

امر وفرمانیله یاپیلدی بواوچ انبارلی کیم   بوقدر آنك مثلی زیر چرخ نه اجرامده

پیلتن کوش ایلسه یدی کر صدای طوپنی   حشره دك قالوردی باشی علت سرسامده

حمد لله کیم ایدوب سعی بلیغ اولدی تمام   دیو دستان بنا هر کارینی اتمامده

صکره فن جر اثقالی بیلن استادلر   قویدیلر اول کوهی دریا اوسته بیرامده

همتیله اول شهنشاه همایون پایه نك   دائما منصور اولسون دشمنه اقدامده

آلیجق کلکن ندیما بنده شوق ایله اله   اولدی تاریخ آکا هر مصرع بوبیت نامده

آبه اوچ انبارلی قیلدی میمنت ایله نزول
شکر الهه ایندی اوچ انبارلی سعدایامده

بولوب آکه برایکی وجـه وجیه
رخ انسـانه ایلدم تشـبیه
ابتداسی لطیف وعلویدر
صـوکی اما کثیف وسـفلیدر
ناقص اولمز آنکله شـانی ینه
خلق الندن براقمز آنی ینـه
زومه کلدکجه هب اوتیره لقـا
همچو هنـدو کیر سـفید قبـا
کیجه‌لر ایلر عزم نخلسـتان
واصـل اولور آکا سحر خیزان
ایسـترم سـاکه نامنی دیه‌یم
لیـك یوق اولی که سـویلیه‌یم

بیله‌مزسك بورمزی فکر ایله‌سن
مکر امداد ایریشـه مولادن

درستایش بخشش همایون احمد خان ثالث

افندم دائما اقبال وجاهك پایدار اولسون
دکل عقاب وآهو سا که عنقالر شکار اولسون
اورتبه شاهباز همتك اوج اوزره چیقسون کیم
هراسندن فلکده نسر طائر بیقرار اولسون
کنامکده یاتوبسك شیر آسا شرق وغرب ایچره
عدولردلکو انسون هیبتکدن خوار وزار اولسون
نکاهك دوشدیکی برلرده آچیلسون کل شادی
سعادتله خرامان اولدیغك یر نوبهار اولسون
بیترسه‌ك زورقه دریاده جوش ایتسون درو کوهی
سوار اولورسه‌ك اسبه دشت وصحرا لاله‌زار اولسون
افندم حق بودر کیم دولتکده عالم ایتدك هب
نشاط وشوق وشادی بویله دائم بیشمار اولسون
ایدوب هم سیر دریا کشت صحرا خوش هوالرله
صفا کسب ایتدك عالم رأفتکله کامکار اولسون
هله اللهه شکر اولسون کوزل صید وشکار اولدی
همیشه بنده‌کاك بویله خلوصی آشکار اولسون

افندم خدمتکدن جمله‌یی دور ایتمسون باری
جلال وحشمتك آرایش خویش وتبار اولسون

تاریخ توسیع محفل شاهی در آیاصوفیهٔ کبیر

مطیع امر حق سلطان احمدخان غازی کیم
امام ملك وملت مقتدای خلق دنیـادر
خطیب منبر فتح وظفر کیم تیغنك شمدی
نیامی جسم خصم آویزه کاهی عرش اعلادر
صلادر سویلسون وارسه نظیرین کوردیکی آفاق
که هم ظل خداهم تابع فرمان مولادر

حق وزیر اعظمی دلشاد ایده
همتیله عالمی آباد ایده

دولت واقبال ایله تا روز حشر
مسند آرائیٔ عدل و داد ایده

هر نفس یوز بیك اسیر محنتی
قید درد غصه‌دن آزاد ایده

صرصر قهر خدا بد خواهنك
دودهٔ منحوسنی برباد ایده

صدر دولت کاخ عزتده مدام
همتی دوشمشلره امداد ایده

اوله ایامنده عالم مستریح
بر احد نه آه ونه فریاد ایده

حق تعالی صدر دولتده آنك
کائناتی لطفنه معتاد ایده

صرف کوش هوش ایدن اهل خرد
بو مقالیله کمالن یاد ایده

بوندن اعلا اوله‌می فوز وفلاح
غالبانه اولنه صلح وصلاح

ای معظم خسرو عالی مقام
دولتك الله قیلسون بر دوام

درکه والاکه رومال ایلیوب
دائما قیلسون عدولر التیام

بویله نیجه فتح عالیشان اولوب
ایده‌سك اجلال ایله تحصیل کام

دولتکده عسکری تنظیم ایدوب
آلورز بر بر عدودن انتقام

حق تعالی حشمتك افزون ایده
مصلحتلر اولدی بر وفق مرام

بزدن اشرف مملکت ایستر ایکن
اول بزه ویردی نیجه شهر بنام

ایلدم شوکتلو خنکارم حساب
غالبانه اولدی تاریخ تمام

بوندن اعلا اوله‌می فوز وفلاح
غالبانه اولنه صلح وصلاح

مثنوی الغزکونه

نه‌در اول تیره رویوز شت بدن
آنی وار ایلمش خدا یوقدن

صورتا کرچه بر هیولادر
لیك هر صورتی پذیرادر

سایهٔ لطفنده هر شهزاده‌سی | اوله برخوردار عمر جاودان
معنیٔ الصلح خیر اصلنی | خلقه تفهیم ایتدی صدر نکته‌دان

بوندن اعلا اوله‌می فوز وفلاح
غالبانه اولنه صلح وصلاح

دائما شاه جهان مسرور اوله | میل قهر ایله عدوسی کور اوله
زور بازوی جلال وسطوتی | قیروان تا قیروان مشهور اوله
برك ریزان حوادث تا بحشر | کلستان دولتندن دور اوله
زای وکسری ریزه چین نعمتی | کاسه لیسی خسرو وفغفور اوله
ایتمین شهلر سپهره سرفرو | بندهٔ درکاهی زورا زور اوله
هر کونی عید سرور وابتهاج | هر شبی قدر وبرات سور اوله
چوره‌سنده سرووش شهزاده‌لر | هر بری مغبوط نخل طور اوله
صدر جمجاهی لساننذن مدام | بویله روح‌افزا سخن مذکور اوله

بوندن اعلا اوله‌می فوز وفلاح
غالبانه اولنه صلح وصلاح

حبذا دستور آصف منقبت | لوحش الله صدر عالی منزلت
ذرهٔ ناچیزلر خورشید اولور | پرتو لطفی ایدرسه تربیت
برمکیٔ عصر احسان وکرم | حاتم اقالیم لطف ومرحمت
اهل اسلامی صیانت ایلیوب | شفقت ایتدی کوردی صلحی مصلحت
حق بودرکیم حسن تدبیری ایله | بولدی سرجمله خلایق تسلیت
حق طناب خیمهٔ اقبالنی | ایلیه مربوط یوم آخرت
باغ وراغ دولت واجلالنه | اسمسون باد خزان معزلت
بویله کوهر پاشیٔ تبشیر ایدر | طبع پاکندن اوبحر عاطفت

بوندن اعلا اوله‌می فوز وفلاح
غالبانه اولنه صلح وصلاح

تاریخ برای تفلیس واعتذار املا

شهریارا بن قولاك تفلیس املاسن مکر　　حق بیلوریا سزده جائزدر صانوردم بیکمان
یاپیلان تاریخلرده صکره کوردم کیم آنی　　جمله هب یا ایله یازمشلر کروه شاعران

بن ده یازوب یا ایله ناچار تاریخن دیدم
دادسلطان احمدی تفلیسه دك اولدی روان

معشر وتضمین بیت عالم پسند صدر مکرم

شاه عالم داور عالی کهر　　زیب بخش مسند وتاج وکمر
یعنی احمد خان غازی کیم اودر　　داور انجم سپاه بحر وبر
قمع اهل بدعت وطغیان ایچون　　ایلدی اقلیم ایرانه سفر
سبق استیلا ایله افغانیان　　بولدیلر دی نجه بلدانه ظفر
یدلرندن جمله‌سن نزع ایلمك　　پادشاه دینه آسان بی کدر
لیك آنلر جمله سنّی اعتقاد　　هرطرفدن کشته اسلامه ضرر
عفو وابقا ایله احسان ایلدی　　صلحی تجویز ایلیوب اول نیك اثر
آصف جم صدری صهر اکرمی　　ویردی بو بیتیله خلقه مژده‌لر

بوندن اعلا اوله‌می فوز وفلاح
غالبانه اوله صلح وصلاح

لطف واحسان ایله اول شاه جهان　　ایلدی آفاقی جمله شادمان
پادشهلرده نظیرین کورمدی　　صد هزاران دیده ایله آسمان
دادکستر اهل پرور پرهنر　　یور دستان دیار عز وشان
عفوی ایله هرطرف راحت بولوب　　ویردی خلق عالمه امن وامان
شمدی رزمی بزمه تبدیل ایتدیلر　　چار پاره اولدی مجلسده سنان
حق تعالی ایده عمر ودولتن　　برتر اعداد آنات زمان

قصر جاه وحشمتك همواره اولسون برقرار
كيم صباح عيد اوقصرك پردهٔ ديباسيدر

ملك جود اولسون مسلم قبضهٔ تسخير كه
ذره مهرك تازبون پنجهٔ كبراسيدر

در تعريف قصر نو كه آنرا مجددا بنا كرده بود يكى از كبار استانبول

اى عالم مثالك سياح هوشيارى
هيچ قصر صورتنده كوردكمى نوبهارى

كل كورمدكسه سير ايت اما صاقين غلطدن
تابنده غره صانمه اول جفت زرنكارى

ابرولرين زراندود ايتمش عروس فيضك
مشاطهٔ كالك كلك خجسته كارى

باق اول زمين خوب ودلجوى ومشكبويه
سير ايت اوسقف پاك پرنقش وپرنكارى

كويا ايدوب طبيعت كوى زمينى تسطيح
تبت اشاغى دوشمش چين وختن يوقارى

اول دكلو ساحه سنده فيض ونشاط واركيم
اولسه‌يدى كرزمانك آسايش وقرارى

ديردم كه كلمش آنده طرح اقامت ايتمش
جمشيد كامكارك ايام خوشكوارى

ديوار تابدارين ظن ايله منقش
دوشمش بهشتك آ كه عكس شكوفه‌زارى

اولدى عجب عجب كيم تركيب خلده قابل
بز بويله بيلمز ايدك بوعنصر چهارى

بريانه لاله زارى كشت پيالهٔ جم
بريانه كلستانى كانك خزينه دارى

بريانه چشمه سارى ايتمش بيانه آغاز
اوصاف طبع صاف وصاف روزكارى

اول خواجهٔ جهان كيم ذاتيله اولدى پرزيب
منشور عز وجاهك عنوان افتخارى

همنام فخر عالم كيم نامى ايله اولدى
مهر فلكده منسوخ انجيل اشتهارى

كويا كلور عطارد تثليث مشتريه
آلدقجه كه بنانه كلك سخنكذارى

اول كلك ترزبان كيم كفتارى بخشش ايلر
دنيايه خوشه خوشه لؤلوى شاهوارى

تيرك زبانشناسى مخدومى اوستادى
برجيسك عقل وفكرى همرازى مستشارى

همواره تاكه قصر چرخك اوله مزين
خشت زر مهردن ديوار استوارى

نظم نديم كبى يمن وسعادت ايله
مصراع بابن ايده دائم كشاده بارى

چاروبى زلف حورا فراشى باد جنت
دربانى عز ودولت اقبال پرده دارى

اویله آصف کیم محیط چرخ ایله محدوددر
اول مسافت کیم سرای جاهنك پهناسیدر

آصف فرمانروا کیم هفت اختر نه فلك
کوشهٔ ابروسنك آوارهٔ ایماسیدر

مصطفی پاشای توقیعی او کردون پایه کیم
ماه نو سنك فسان خنجر طغراسیدر

بحر زخار مروت کیم کف دریا شنك
هر بنانی نیل افضال وعطا مقیاسیدر

یکه تاز عرصهٔ حشمت که مهرك پنجه‌سی
شانهٔ یال ودم رخش جهان پیماسیدر

آکه رفعت کابراً عن کابرا موصولدر
نه فلك کویا مثال نسبت آباسیدر

حضرت درابن غیث ابن السحاب ابن البحر
کیم نجابت لمعهٔ نور جبین پیراسیدر

ماه حاجب مهر مجمردان وکیوان پاسبان
جندی بهرام اولمق الحق الیق واحراسیدر

نیله‌یم اما که کیوانك بخل ماهك نفاق
آفتابك غمز ومریخك سفه لالاسیدر

آصفا عالیجنابا جمشکوها داورا
ای که کردون قدکك برجامهٔ یکتاسیدر

مسقط رأس همدر دودمان دولتك
درکهك اهل کمالك ملجأ ومأواسیدر

مشرق اقباله فص خاتمك بدر تمام
خنجرك برج جلالك غرهٔ غراسیدر

اول جهان مکرمت سك کیم سنك دست ودلك
لطف واحسان کانیدر جود وهمم دریاسیدر

مکرمت سنده نوازش سنده همت سنده‌در
ذاتك افضالك همان دنیا وما فیهاسیدر

شکل اولدن بو دولت بردلیل منتظم
رأی پرنورك آنك کلیت کبراسیدر

آصفا چاکر نوازا عبدنا کامك ندیم
کرچه کیم نظم کمالك بیت بی همتاسیدر

سکه‌دار اولمق ولیکن غزل بی هنکام ایله
روزکار سفله طبعك وضع نابرجاسیدر

لیك لطفك شویله مغرور ایلشدر آنی کیم
لکه‌مه زخم دست رد استغناسیدر

کیتدیکنجه پرده بیرون اولدی نازونخوتی
ملك معنی صانکه خاص خامهٔ کویاسیدر

کلکنك دعواسی تا اول حدده‌در کیم کویا
سینهٔ برجیس آنك مسودهٔ انشاسیدر

غیری سن ای خامه مشغول اول دعای دولته
کیم دعاسی اهل طبعك غایهٔ قصواسیدر

تا که معمار هنر پیرای فیض نامیه
قصر لعلین دلارای کمالك بناسیدر

بو لطفك آكه ويردى اول قدر فيض مسرت كيم ... پر اولدى خنده‌دن مانند كل جيب وكريبانى
سرور وشوق ايله بولدى كشايش شويله كيم حالا ... درونى صبح عيده بخش ايدر انوار پيشانى
افندم التفاتكده عجب تأثير واردر كيم ... ايدر سيراب شوق آب حيات ايچمشجه انسانى
عجب آب حيات اهل پروردر مدام اولسون ... كه احيا ايلدى بر رشحه‌سيله بو دل وجانى
عبوديتده ابقا ايليوب بو بنده‌كى يعنى ... ينه شوق وطربله ايلدك پر طبع نالانى
افندم اول قدر ممنون لطفكدر طبيعت كيم ... هزاران بيت ايله عرض ايلمك ممكن دكل آنى
خدا همواره قيلسون عمركى اجلالكى افزون ... شرفياب ايليه صدسال ذاتك صدر ديوانى

هميشه بويله سائر قوللركله صهر ذيشانك
كوره‌سايه‌كده معتاد اولديغى الطاف واحسانى

براى ستايش قپودان مصطفى پاشا در تعريف يالى نزهتفزا

قصر روح افزا دكل حسن وبها مأواسيدر ... جنت اعلا بونك فرش جهان آراسيدر
سير ايدوب طرح جديد سقف عاليسن ديدم ... وار ايسه بو روى ارضك عالم بالاسيدر
روح افلاطون ديدى يوق يوق خطا ايتدك خطا ... عالم جاه وجلالك بو يكى دنياسيدر
دار خلدك بر صنع بيتيدر ياخود ديدم ... ديدى رضوان يوق بو بيت جنتك معناسيدر
دار محنتدر جهان اما بونك خاك درى ... اول قياسك صورت آلاى استثناسيدر
طاق كسرى قصر شيريندر پدر مادر آكا ... بو ايكيسينك دخى بر طفل نوپيداسيدر
كوه ودريا ايكى جانبدن در آغوش ايلمش ... صانكه دريا دايه‌سى كهسار ايسه لالاسيدر
كوه صاقنمقده رخسارين طوغرى كوندن آنك ... بحر ايسه آينه‌دار طلعت زيباسيدر
حبذا ساحلسرا كيم رنك وبوى نوبهار ... كلشن پرفيضنك بر غنجهٔ رعناسيدر
طينت خاكنده‌كى دلجوى بوى آشنا ... ملكت باغ وبهارك حضرت عيساسيدر
حبذا كلزار پرفيض تماشاى غريب ... كيم بهشت هشت آنك بر كوشهٔ تنهاسيدر
آكه تنها كوشه تعبير ايتمك اى كلك سقيم ... حق بو كيم غايت خطانك ذروهٔ اعلاسيدر
هيچ تنها پر قالورمى اول جلالت خانه‌ده ... كيم جناب آصفك منزلكه ومأواسيدر

هر نه رتبه شاد اولورسه حق بو کیم شایسته در   هر نه کونه فخر ایدرسه حق بو کیم اول رتبه وار
کیم اولوب مهمان مشرف ایلدك کاشانه‌سن   سن کبی بر آصف پرحشمت کردون وقار
برخدیو محترم بر داور عالی همم   بر جهاندار معظم بر وزیر نامدار
بر وزیر کامران کیم پاسبان درکهی   آشنالق ایتمکه کیوان چرخه ایلر عار
صدر عالی کوهر سیراب کان عز وجاه   مهر کردون معالی افتخار روزکار
کار ملك وملته هر رأیی برسد سدید   هر سوزی تاج اصابت اوزره درشاهوار
آصف کردون حشم کیم جامهٔ اقبالنه   دست ایام ایلمش مدح وثنادن پود وتار
یعنی ابراهیم پاشا کیم نکاه رأفتی   ژنکدار آینه‌یی ایلر طوقنسه سبزه زار
آصفاسن صحبت حلواده شیرین کام اولوب   هر شبك قیلسون نیجه شوق ومسرتله کذار
دشمنك حلواسی‌ده بورننده قوقدی غالبا   ظنم اولدرکیم زمان صیفه‌دك ایتمز قرار
حق تعالی دولت واقبالك افزون ایلیوب   اوله‌سك صدر سعادتده همیشه برقرار

بویله هر سال ایلیوب تشریف عز وشان ایله
وصفکه اولسون ندیمك خامه‌سی کوهرنثار

در تعریف تشریف شب حلوا

سعادتله کلوب ای عالمك دستور ذیشانی   نشستك دوش بر دوش سپهر ایتدی بو ایوانی
بزندی مقدمکچون ساحه ازهار وفواکهله   اونوتدی خاطر آزاده بستان وکلستانی
حیات جاودانیسك که کلدك جسم بیماره   بهار انسك که قیلدك کلشنه تشریفك ارزانی
طبیب علت عالمسك ای دستور ملك آرا   بولور هرقنده وارسه‌ك علت واندوه پایانی
آچیلدی خاطر ایام تشریف قدومکله   بهار ایتدك ایا ابر کرم فصل زمستانی
عیان آماده درکیم جدیه تحویل ایلیوب خورشید   بودم شکرانهٔ تشریفکه قربان ایده آنی
بو حلوا بزمنك حقا که اولمز وصفنه قادر   نیجه غرا قصیده‌یله ستایش قیلسه خاقانی
سن اول صدر معظم‌سك که کورسه حشمتك عرفی   ایدردی چون کریبان چاك وصف خان وخاقانی
کلوب اجلال ایله صهر کزینك ایلدك احیا   ترقی بولدی یمن مقدمکله دولت وشانی

قدیمی آشیان دولت واجلالکه حالا　　قونوب سیمرغ آسا ایلدك كسترده بال وپر
عجب حالت ویرر انسانه اول قصر معلا کیم　　كلور یاده كچن فرخنده دملر اسكی عالملر
قیاس ایلر طبیعت کیم آنك هر براب بامی　　دعا ایدوب لسان حال ایله عرض حقوق ایلر
خصوصا اوله آنده برچراغ خاص مقبل کیم　　خلوص نیت وصدق درونی مهردن انور
جناب صهر خاص محترم کیم یمن ایله اولدی　　ولی النعمتینك رأفت تشریفنه مظهر
سزادر هرنه رتبه افتخار وابتهاج ایتسه　　كه قیلدك خانه سن تشریف الطافكله پرزیور
سن اول صدر معظم سك كه وصفك قیلمغه تحریر　　چكر سر صفحهٔ كردونه راه كهكشان مسطر
وزیران سلف بالجمله اتباع كرامكدر　　سنك ذات كریمك جمله یه سردار وسردفتر
افندم حق بو کیم بو مجلس اعلایه هیچ سوز یوق　　نشستنكله خصوصا صدر مجلس بولدی زیب وفر
زمان دولتكده قوللرك هب خرم وخندان　　حقیقت بویله مجلسده كوكللر پرسرور ایستر
قولك داخی ضروری بعض احباب كرامدن　　براز نقد فرح قرض آلدم ای صدر همم كستر
كه یعنی بن دخی مسرورم احبابك سزوریله　　چراغ اولسون همیشه خدمتكده وارایسه كیملر
اونوتمه بندهٔ ناكامی‌ده وقت وزمانیله　　كمال لطف واحسانكله قدرین ایله بالاتر
افندم آسمانه هیچ بهانه بولمه احسان ایت　　سنك لطفك اولورسه آسمان داخی اولور یاور

همان حق دائما محفوظ ایدوب ذات كرمكارك
آچیلسون بویله مجلسلرده دائم خاطرانور

در تعریف تشریف شب حلوا

شاد كلدك ای وزیر اعظم مهر اشتهار　　یمن تشریفك ایله اولدی بومسند كامكار
شویله پرزیب ایلدك بوبزمی کیم آنجق ایدر　　كلستان بزمن قدوم خرم فصل بهار
حمدلله کیم ینه اولدی بودولتخانه یه　　سایهٔ اقبال وجاهك تاج فرق افتخار
حمدلله کیم ینه چون ابرنیسان كرم　　ساحهٔ امیده اولدی دامنك كوهر نثار
حمدلله کیم ینه ای آفتاب معدلت　　فروتابك صالدی بومأوایه نور اعتبار
شویله مسرور ایلدك داماد عالیشانكی　　کیم صفادن اولدی طبعی تابدار آیینه‌وار
اولدی تشریفك اكا سرمایهٔ عز وشرف　　التفاتك قیلدی قدرین مهر برج اشتهار

قصیده در ستایش صدر اعظم داماد ابراهیم پاشا برسم شب حلوا

خوش کلدك ایا آصف ذیشان کرمور
هر سمته که عزم ایلیه‌سك حق اوله یاور

نامکله اوله نامهٔ اقبال مشرف
ذاتکله بوله صدر شرف زینت وزیور

تشریفك ایله خانهٔ اجلال مزین
الطافك ایله چهرهٔ آمال منور

ممکن که سنك رشح سحاب کرمکدن
کل غنچهٔ سیراب اوله منقلده‌کی اخکر

بوبزمه که تشریفك اوله مایهٔ اقبال
تا کنکرهٔ چرخه اولور مسندی همسر

برچشمی که دیدار شریفك قیله پرنور
مژکانی اولور نخهٔ خورشیده برابر

سنسك اوجهانبخش که امدادك اولورسه
دریالره سرمایه ویرر مور محقر

فن کرمك فاضل علامه‌سی سنسك
بالله سکا شاکرد اوله‌مز فضل ایله جعفر

احسانك اومارراهکذارکده طوروب چرخ
ماه نوی مانندهٔ کچکول قلندر

بهرامه اولور مایهٔ تبلرزهٔ دهشت
دستکده‌کی شمشیر میانکده‌کی خنجر

حورانك ایدر جیب وکریباننی تعطیر
باغکده‌کی کل مجلس خاصکده‌کی مجمر

برتازه غزل ذیل ایدوب اوصافکه صدرا
بروادیٔ نو بولدی ینه کلك سخنور

خطك کلیجك عاشقکه بوسه مقرر
حلوا کیجه‌سیدر خطك ای لبلری سکر

حلوالره سوز یوق هپسی نازك وشیرین
خوش جمله‌سی اما که افندم لب دلبر

یوز درهیه آلدم کیجه اول دریتیمی
خوفم بوکه یاران قریشورسه دخی آرتر

کوی کوچدیده‌دستارین آلوب دستنه قصدا
اولدردی بنی دال عرقچین ایله کافر

سن بك کبی صدرکده اوطور نازله جانا
حاجب اوله قاپوکده ندیمای محقر

وصف وزیر اعظم ابراهیم پاشا وشب حلوا درسرای داماد خود محمد کتخدا

صفا کلدك ایا دستور ذیشان کرم پرور
همیشه حضرت حق عزوشانك ایلسون برتر

حبذا بزم صفا بخش كه لايق قيلسه … بيقرا صف نعالنده آلك وضع جبين
تا كه هرسالده صد ميمنت ودولت ايله … ايده كانونى فلك پيرو ماه‌تشرين
قنده عزم ايلرايسه صدر جهاندارك اوله … پيروى يمن وشرف همرهى عز وتمكين

بخت پاينده فلك بنده وتوفيق رفيق
كوكب طالعى مسعود وسعاداته قرين

درستايش وزيراعظم ابراهيم پاشا وتعريف تشريف حلوا وقپودان مصطفى پاشا

ايا وزير كرم پيشه صدر عاليشان … مشرف اولدى قدومكله بوبلند ايوان
بوبرجه ايلدى تحويل مهر عاطفتك … بومنزلى ينه مه كبى ايلدك تابان
نزول ايدوب ينه بوآشيانه عنقاوش … درونى شوقله سايه‌كده اولدى آبادان
كورنجه روزننك چشمى طلعت پاكك … سرور نور ايله اولدى ستاره‌وش حيران
او رتبه فيض صفا ويردى مقدمك اكاكيم … ويرر اوكونه صفايى كيرنجه سينه‌يه جان
نه كونه شكر ايده‌لم حقه كيم بووقته ايروب … ينه نصيبمز اولدى اوبوسهٔ دامان
نجه بيان ايده‌لم وصفنى بولطفك كيم … قپوكده هر بريمز اولدى فائق الاقران
كلوب بومجلسه فصل بهاروش قيلدك … مثال كل دل صهر كزينكى خندان
قدومك ايله آنى شاد وبرمراد ايتدك … هميشه شاد اول ايامايهٔ سرور جهان
نه جايه وارسه‌ك ايدرسك آنى سرورآباد … جناب حق سكا برحالت ايلمش احسان
اولور فضاسى مدار سعادت جاويد … اوبزمكاهه كه تشريفك اوله فيض رسان
شتا زمانى‌ده اولورسه آچيلور ازهار … نسيم عاطفت وجودك اولدوغنجه وزان
فراز چرخه اكرمهروش كذار ايتسه‌ك … سزابودر حمل وجدين ايليه قربان
خدا هميشه ايدوب عمر ودولتك افزون … جلال وجاهكه ايام حشر اوله پايان
بوكونه صدشب حلوايه ايده‌سك تشريف … هميشه وفق مرادجه دور ايده دوران

جهانده دولت وعزتله پايدار اوله‌سك
بوله دوامك ايله روزكار امن وامان

خوش کلدك ایا پیکر خورشید مفاخر   محمود سپهر ایتدی نشستك بومکانی
خوش کلدك ایا باعث آرایش عالم   ای لطف وکرم کلشننك لاله زمانی
برشکل ایله کلدك که کلور مشرقه خورشید   یاخود که سحرکه چمنك بادوزانی
پابوسك ایله شاد کوکللر اوقدر کیم   کل فصلانه دوندردی ثنا طرف زبانی
شیرین اوقدر وصفك ایله کام تمنا   کیم سوز آچه‌مز بخشنه قناد دکانی
بومجلس پر میمنتك ویردیکی فیضی   بخش ایلیه‌مز عالمه سعدین قرانی
تذکیر ایچون فتح روان نعمتی شکرین   مجلسده کرك کیم که حلوای روانی
بروقت وزماندر بوزمان کیم دکیشلمز   بیك بایقرا بزمنه برلحظه وآنی
بر بزم طربدر که اکر وصفنه کاسه   فردوسیٔ طوسینك اولور لال زبانی
ای آصف جم رتبه ایدن هب کرمکدر   زیبنده مسرتلر ایله بوبله جهانی
هب لطفك ایله تازه ادادر بوقلملر   هب جودك ایله نغمه سرادر بومثانی
برکام اوله‌سك مسند دولتده همیشه   منقاد اوله فرمانکه چرخك دورانی

همواره اولوب خویش وتبارکله مؤید
عهدك اوله ذاتك کبی بی‌مثل ومدانی

درمدح صدرکزین وتشریف صحبت حلوا

حمدالله ینه اقبال ایله دستور کزین   کلدی بومجلسه مانند مه فروردین
مقدم میمنت آمیزی شتا فصلنده   نوبهاران کبی بوساحه‌یی قیلدی تزیین
کلدی بردبدبه وحشمت وعنوان ایله کیم   قیلدی برجیس فلك یولده طوروب صدتحسین
بزم عالیسی ایچون قرطهٔ مه روی نما   مژدهٔ مقدمنه عقد ثریا پیشین
صدر پرکوکبه کیم باغچهٔ لطفنده   نجهٔ مهر کبی سرزده تخم زرین
پرورش بولمغیچون چرخ شفق لاله‌سنی   باغنه دیکمکی چوقدن بری ایلر تخمین
لاله‌یی برایکی کون اکمه‌لم شمدی هله   کاملر صحبت حلوا ایله اولسون شیرین
خاك اجلال ولی‌النعمه یوز سوره‌لم   برایکی بیت ایله چون کیردی اله بویله زمین
حبذا مجلس پرفیض که خدامندن   جم وکاووس کرك اوکره‌نه رسم وآیین

حق تعالی عمرك افزون ایلیوب ‌ ‌ ‌ کورمیه طبع شریفك هیچ الم

دائما مسرور وخندان اوله‌لك
شویله کیم منسی قاله ایام جم

برای عیدیه درضمن ستایش ابراهیم پاشا

صباح عید افقده ینه بدید اولدی ‌ ‌ ‌ عذار شاهد بخت جهان سعید اولدی
زهی نشاط که اسباب عیش بای وکدا ‌ ‌ ‌ مثال جامهٔ قدبتان سفید اولدی
کم اولدی انجم تابنده آسمانده سپهر ‌ ‌ ‌ اودم که جلوه که آفتاب عید اولدی
زمان حبهٔ حب مروق اولدی تمام ‌ ‌ ‌ رواج کردشی جام جمك مزید اولدی
آچیلدی قفل درآرزوی روزه کشان ‌ ‌ ‌ هلال عید اکا سیمدن کلید اولدی
اولوب عطاسنه مظهر اوصدر ذیشانك ‌ ‌ ‌ بوعید هرکسه شوق آور وسعید اولدی
زمان دولت وعدلنده اول کرمکارك ‌ ‌ ‌ قلوب خلق جهان غصه‌دن بعید اولدی

خدا وجودینی حفظ ایلسون خطالردن
که ذاتی عالمه سرمایهٔ امید اولدی

اوصاف پادشاه عالم وصدر مکرم وفتح روان درضمن شب حلوا

منصور ایده الله شهنشاه زمانی ‌ ‌ ‌ رام ایلیه فرماننه سر جمله جهانی
اول شه که سوزین خسروه ایما ایله‌سویلر ‌ ‌ ‌ بر یکه سپاهیسنك ابروی کمانی
پروردهٔ احسانی اولان کشور ملکك ‌ ‌ ‌ خاکنده بیتر لاله‌وش ایام جوانی
طورسون درو الاسی اکرکلسه اولورلال ‌ ‌ ‌ بر آصفنك بزمنه کاووس کیانی
ازجمله او دستور درخشنده علم کیم ‌ ‌ ‌ سحبان اوله‌مز مجلسنك منقبه خوانی
دمدر که ینه کلمك بدیع قبله عنوان ‌ ‌ ‌ او صافنه بومطلع خورشید نشانی

خوش کلدك ایا ملکك امید دل وجانی
ای سینهٔ داد ودهشك حرز امانی

کون ایدوب مژدهٔ تشریفنی تعظیماً لله
چرخ کردون حمل وجدینی قیلدی قربان

عالمه ولوله صالدی ینه کوس شادی
ینه آوازهٔ اقبال ایله پر اولدی جهان

طولدی نغمه‌یله فلك کاسهٔ طنبور کبی
اولدی هر کوشه ینه شوقله ناهیدستان

ذوق وشادی صاتیلور شمدی بدستانلرده
شمدی هب شوق متاعیدر اولان زیب دکان

دونانوب تازه عروسان کبی شهر وبازار
اولدی عالم ینه پرزیب چو روی خوبان

حق تعالی ایدوب اقبالنی افزون اولسون
بویله‌جه سورختانندهده عالم شادان

دولتی دائم اوله پادشه دورانك
دولتنده اوله همواره کوکللر خندان

دیدی شوقیله ندیما قولی تاریخن آنك
کلدی عزتله بودم عالمه سلطان نعمان

درتشکرکذاری

ای همم پرور وزیر جم حشم
وی بلند اختر خدیو محترم

دولتکده همتك قدری بلند
خدمتکده آسمانك قدی خم

روزکار پیری قیلدك نوجوان
نا توان ایتمشکن اعضاسن هرم

عالمی بالجمله ترفیه ایلدك
کیتدی دللردن بتون افکار هم

شمدی هب خلقك دعاسی بویله‌در
کیم ایا خلاق ارواح وجسم

ایله صدر اعظمی سن برقرار
دولتن تأییده مقرون ایله هم

آصفا صدر مکارم پرورا
ای وزیر اعظم کردون علم

درکهکدر ملجأ ارباب جاه
خدمتکدر مفخر اهل نعم

آستانکدر بزه آنجق پناه
سندن اولور جمله‌یه جود وکرم

رأفتکدر مایهٔ فوز وفلاح
همتکدر اصل الطاف وهمم

لطفکه مغرور ایکن خاطر مدام
جودکه مألوف ایکن دل دمبدم

آخر آیده کلمه‌مك ممکن دکل
طبعنه نائبلرك اندوه وغم

تاریخ برای ولادت شهزاده عبدالحمید

شاهنشه ملك عرب خاقان اقلیم عجم
هرسمته کیم عزم ایلیه عالم مسرتله طولار
سلطان احمد خان کیم دائم رکابنده یورر
بوسال فرخفالده خورشید زیبا پیکرك
صلبندن اول شاهنشهك عزو جلال و مجدله
فصل بهار آسا کلوب تا که مشام عالمی
نوروز نوروز اوله لی بویله سعادت کورمدی
شهزاده دن اول مکر قیامش تأدب کلمکه
اماکه شمدنصکره هب فیض ونشاط وشوقله
هیچ باقمه دن تقویمه بن حکم ایلدم که بوسنه
عون جناب حق ایله دشمن اولوب خوار وذلیل

کیم بنده ٔ درکاهیدر کسری وهارون الرشید
برغره اولمش رخشنك آلننده کویاصبح عید
بریانه فر سلطنت بریانه ده بخت سعید
برج حمله یمن ایله رخساری اولدقده بدید
کلدی جهانه نا کهان برآفتاب نورسید
قیلدی معطر سربسر اول غنجه ٔ باغ امید
آنکه هیچ شمدنکرو بحث ایده مزایام عید
بوسال اولدی لاله نك تأخیرینك سری بدید
تبریك ایچون کلکده درخلعت کیوب سرخ وسفید
اولور سعادت نوبنو شادی جدید اندر جدید
فتح ایله شاهنشاهمز مسرور ایده رب مجید

بومصرعه تاریخنی درج ایلیوب دیدی ندیم
دنیایی پرنور ایلدی شهزاده ٔ عبدالحمید

تاریخ برای ولادت شهزاده سلطان نعمان

عالمك پادشهی بحر و برك سلطانی
شهریار عظمت کستر وعالیشان کیم
امر وفرمان شریفنه فلککار منقاد
باغنك برکل اشکفته سی کلزار بهشت
کلدی عالمه هیچ ذات همایونی کبی
کلشن دولتنك باغچه ٔ حشمتنك
یعنی شهزاده ٔ ذیشان همایون پیکر

یعنی خان احمد ذیشان سکندر عنوان
اوله ماز درکه اقبالنه دارا دربان
رأی پاکینه فلککلرده ملککلر حیران
لطفنك برشکرین خنده سی آب حیوان
معرفت قدری بیلور پادشه نادره دان
تازه برلاله ٔ نازنده سی سلطان نعمان
که دوغوب قیلدی کونش کبی جهانی تابان

قائممقام شدن ابراهیم پاشا

بحمدالله ینه برگردشندن ساقئ دهرك
هلال جام آمال جهـان بدر تمام اولدی

بحمدالله ینه برجنبشـندن كلك تقدیرك
دهان دال دولت غنچه‌وش پر ابتسام اولدی

نشاط وشـادمانیدن جهانك كاسهٔ نونی
مثال جام می لب برلب صهبای كام اولدی

دل سنكینی چرخ كجنهاد وكینه معتادك
بودم سنك فسان خنجر میم نظام اولدی

اولوب آمادهٔ اصـلاح كار درهم عالم
امور دین ودولت مستعد انتظام اولدی

نوله شمدی صلاح امیدین ایتسه‌م كار عالمدن
كه بر درگاه عالیشان ملاذ خاص وعام اولدی

نوله آسان دیسه‌م عزم ایلمك سرمنزل كامه
كه برذات كریمه ابلق اجرام رام اولدی

جهان صدر معلا قدر ابراهیم پاشـا كیم
ثریا ادهم اقبـالنه زرین لكام اولدی

وزیر محتشم كیم اندرون خاصنه خورشید
مزركش جامه‌لی آلتون كلهلی برغلام اولدی

طرازصدر حشمت زیور دیوان دولت كیم
لب اقبال دركاهنده وقف التثام اولدی

خدیو آسمان مسـند جهانبان مؤید كیم
ركابی آفتاب برج عز واحتشام اولدی

شهنشاه جهانك میر ایكن اصطبل خاصنده
ركابندن چیقوب اوچ توغ ایله قائممقام اولدی

زهی اقبال شـاهی التفات پادشـاهی كیم
ظهوروندن سراسر خلق عالم شادكام اولدی

نیجه شاد اولمسونلر كیم بواقبال دلارانك
مثال ابر نیسان لطفی شامل فیضی عام اولدی

كه بویله برطبیب حاذقك تأثیر تدبیری
نیجه زخم درونه كارسـاز التیام اولدی

جهانده بویله بر عید اولمدی چوق سال دومه كچدی
فلكده بویله بر كون طوغمدی چوق صبح وشام اولدی

بودر امیدمز كیم دشمنك بنیـان سامانی
بو كوندنصكره بی‌شك رخنه‌یاب انهزام اولدی

بودر مأمولمز كیم بعدازین مخطوبهٔ نصرت
ایدوب تأخیری ترك آمادهٔ كشف لثام اولدی

رفیق ایتسون خدا توفیقنی همواره حقا كیم
دعای دولتی فرض برایای انام اولدی

شه عالمپناهك ده اوله اقبالی روز افزون
كه اول صدر گزینه مایه‌بخش احترام اولدی

بو بیتی گوش قیلدم بر كمینه چاكرندن كیم
بو نصب دلكشه هر مصرعی تاریخ تام اولدی

ویروب میدان ابراهیم پاشا ادهم عزمك
ركابه یمن جاه وشـانله قائممقام اولدی

لبالبدر جهان عهدنده انواع مسرتله *** جهان هر بر کونی بر عید نودر عالمك کویا
شه اعظم ولی النعمت عالم که اولمشدر *** سماط جودی آفاقه کشیده کهکشان آسا
خلوص قلب ایله حقه تضرعدر ایشی دائم *** فتوحات ایله آنکچون آنی تأیید ایدر مولا
او سلطان جهانبانکدر که ابراهیم پاشایی *** وزیر اعظم ایدوب ویردی رونق دهره سر تا پا
جهان کهنه یی لطف و کرمله ایلدی تعمیر *** سپهری قیلدی سعی و اهتمامی پیر ایکن برنا
ستانبولك هله هر جانبن رشك بهشت ایتدی *** بو دعوایه دلیل اولور می سعد آباددن اعلا
چبقلی کوك صو سائر کوشه کوشه منزلتلر هب *** زمان دولتنده هر بری اولدی جهان پیرا
اکر سیر ایتمد کسه هر برینك طرح دلجوسن *** بو جای دلکشایی کورده آکلا آنلری نوعا
که اول اولمشیدی حسن و آنی عشوه سی مستور *** قبای کهنه ده بر دلربای ماهرو آسا
پس اول دستور ذیشان نائب خوش طبع دانایه *** بیوردی تا که طرح دلفریبن ایده مستثنا
او معمار هنرده ایلیوب صدشوقله خدمت *** کوزل پاکیزه معنا اختراع ایتدی هله حقا
زهی پاکیزه نزهتکاه کیم شاخ نهالنده *** قونوب مرغ چمن ارباب طبعه بویله دیر کویا
شو حوض پاکه باقدم سینهٔ یاری کتور یاده *** شو نخلی کورده باری نیدو کن بیل قامت بالا
بونی سیر ایتمدن کیتدی جهاندن نیله یم عرفی *** که کشمیر یه سن باری ایده یدی آتشه القا
دریغا حافظ شیرازی داخی قیلمدن کیتدی *** مصلا نامنی یاد ایتمکه توبه یله استعفا
یا صائب کورمش اولسه چارباغ اصفهان وصفن *** نه کونه رخنهٔ دیواره ایلردی نهان آیا
هله حق دائم ایتسون حضرت صدر جهانداری *** مؤید ایلسون اقبال و جاهن خالق یکتا
موفقدر هر ایشده حق بودر کیم رأی و تدبیری *** کورور هر مشکلی بر کونه کلفت چکمه دن اصلا
بو رتبه عقل و رشده مالك اولمق نیجه ممکندر *** بر آدم بو علی یاخود ارسطو اولسه ده فرضا
بو آب دلکشا اولدقجه جاری حوض دلجویه *** جهان ایچنده قیلسون امرینی فرمانی اجرا

بو مصرعله ندیما دیدی تحسین برله تاریخن
بو نزهتکاهی ابراهیم پاشا ایلدی احیا

قصیده در تحسین خط سلطان احمد خان ثالث

شهنشاها سکا برقابلیت ایتمش احسان حق … دیلرسه‌ك وار آرسطولرله طرح مدعا ایله
بواستعداد ذاتی کیم سنك واردر نهادکده … او قوت اسکندری اول الفدن ابتدا ایله
فلاطونلر کلوب بوس ایلسون دامان اجلالك … ایدوب عرض هنر هر بیرینی بی دست وپا ایله
فریدون تاج ایله فخر ایلر ایسه کر بو عالمده … آکا بر پیککی کوندردمسن ذوق وصفا ایله
کرم قیل کوستروب دارایه بر قاچ بندهٔ خاصك … لسانك بالضروره وقف شاباش وثنا ایله
اکر تیر وکمان بحثن آچارسه رستم کستاخ … کمانك آل اله جانینی جسمندن جدا ایله
شهاب آسمان بوی کوسترسه رزمکاهنده … تفنکك مهره‌سیله قامت عمرین دوتا ایله
عطارد لاف اورومش حسن خطدن آسمان اوزره … قلم آل دسته آنك نای کلکین بی صدا ایله
ایدوب عزم سفر کلدی مرقع سیرینه شمدی … دیدی چرخ آکه کیم وار نور چشمك رونما ایله
اوو الا سطرلر کیم بر قلمده ایلدك انشا … سزادر هر برین آویزهٔ طاق سما ایله
ایدوب اظهار آنك بر شمسهٔ جلد مطلاسن … فلکده مهر وماهك چشم جان روشنا ایله
اکر شهزاده‌سلعر صاغ اولسه‌یدی آکادیردم … بونی سیر ایله‌ده وارخامه‌کی اشکسته پا ایله
الفلر وارکه لایق هر بری سرو سهی آسا … دیکوب باغ بهشته مایهٔ حسن وبها ایله
نزاکت شیوه استحکام ایسه آنجق اولور حقا … افندم سن بونی تعویذ بازوی علا ایله
اکر بر حرفنه تقلیده قادر وار ایسه کلسون … کروه اهل خطه جمله خنکارم صلا ایله
جهانك شاهی سك خطکده خطلر پادشاهیدر … ایدوب عرض هنر دائم جهانی پر صدا ایله
سحاب عدل وداداك ایلیوب آفاقه فیض افشان … همیشه کلستان دهری پرنشو ونما ایله

بو مصرعله ندیما بنده‌که هاتف دیدی تاریخ
بونازك خط سلطان احمده باقده دعا ایله

در تعریف باغچهٔ فنار در شهر اسکدار

شهنشاه مه‌لا پایه سلطان احمد غازی … که اولدی سایهٔ عدلنده آبادان بتون دنیا

همان سعادت ودولتله شاد وخندان اول — همیشه فیض اوله طبع شریفکه محرم
همیشه دولت وحشمتله بردوام اوله‌سك — جلال وجاه اوله باب سعادتکده خدم

برای تشکر حافظ کتب شدن خود در کتابخانهٔ ابراهیم پاشا

ای قدسیان امان بکا امداد وقیدر — برحیرت آلدی ناطقه‌مك تاب وراحتن
بالله کالك شوخمه امداد ایدك براز — وصف ایلیم افندیمك احسان وهمتن
لطفن نه کونه وصف ایده‌یم بن نه سویلیم — بیلمم نجه ادا ایده‌یم شکر نعمتن
احسان ایدوب کرم بیوروب همت ایلیوب — لطف ایتدی بنده‌سینه کتبخانه خدمتن
اول خدمت جلیلك افندم خدا بیلور — چوقدن چکردی خاطر آزاده حسرتن
فکری همیشه بوایدی کیم جمله صرف ایده — علم شریف خدمتنه قابلیتن
اما کتابسز نجه ممکن دیو مدام — درد ایله چاك ایدردی کریبان محنتن
یا کاش برایکی جزؤ پراکنده جمع ایدوب — آنلرله ایلر ایدی اضاعت طبیعتن
کیرمزدی پاك نسخه اله عاریت دخی — هرکس بیلور کتابنك البته قیمتن
الله بیلورکه ایتمش ایدم خاك پاینه — برایکی دفعه عرض مرام ایتمه نیتن

لکن ینه تأدب ایدردم که دیمیه
کستاخ ایمش ندیم که آرتردی ثقلتن

وقتا که ایردی کوشمه بومژده ایلدم — امضا افندیمك کرمن هم کرامتن
معلومك اولسون ایمدی افندم که بنده‌که — لطفك مروتك کرمك بولدی غایتن
اولدی زلال مکرمتك باکه روحبخش — لطفکله بولدی آب حیاتك حلاوتن
بنده‌ك ندیم برکهرکم رواج ایدی — آرتردی اعتبارك آنك قدر وقیمتن
چون بویله بردفینه‌یه قیلدك آنی امین — سیر ایله غیری تاب وتوان طبیعتن
الله نخل دولتکی بردوام ایدوب — دنیادن اکسیك ایتمیه ظل حمایتن
ذات شریفك ایلیه افزون الی‌الابد — صدر وزارتك شرفن زیب وزینتن

خورشید ذاتك ایلیه رشك فلك مدام
دیوانخانهٔ شرفك صدر رفعتن

بلا مبالغه ایسترسه اول خدیو الیوم ‌ ‌ اودکلو ملك ایله بربندەسین ایدر مکرم
نفوذ امری جهان ایچره شویله شاملدر ‌ ‌ که بذل ومنعنه وابستەدر وجود وعدم
دوشرسه پرتو اقبالی برکلستانه ‌ ‌ در یتیم اوله جیبندە غنچەنك شبنم
یانندە خائب ومقهور یوق مکرکه بخیل ‌ ‌ درندە خاسر ومطرود یوق مکرکه درم
فلکدە دیکدی علملرکه هربری مشهور ‌ ‌ جهاندە قویدی اثرلرکه هربری معظم
بومسند اولسه نوله آسمان ایله همدوش ‌ ‌ اومهر برج وزارت چوباصدی آکه قدم
عجبمی بولدی ایسه مهرخاصی فیض حیات ‌ ‌ دکلمی سینەیه جان کلمه کبی بومقدم

ایا وزیر کرم پیشه صدر عالیشان
که ذات پاککه مخصوصدر صنوف همم

عنایتك ایله آسودەدر یدی اقلیم ‌ ‌ حمایتك ایله منظومدر امور اهم
عجبمیدر کفکه دینسه برج ذو جسدین ‌ ‌ کەظاهر اولمەدەدر آنده حکم سیف وقلم
امور مملکت رومی شویله نظم ایتدك ‌ ‌ که اولدی مصرعنك مستزادی ملك عجم
سن اول وزیر کرمکارسك کە عالمده ‌ ‌ کمال جودله ذات کریمك اولدی علم
نکین حلقەسی آسا کشاده قالمشدر ‌ ‌ کف کریمکه حسرتله دیدۀ حاتم
سن اول خدیو جهانسك کە افتخار ایلر ‌ ‌ قپوکده او غله لطف وجود مستخدم
نوازش کرمکله زمانه اولمشدر ‌ ‌ مثال خاطر کلشن کشاده وخرم
کروه اهل هنر رأفتکله سیر اولدی ‌ ‌ کمال لطفك اولوب جملەیه ولی نعم
بوعبد کمتری خود فرط لطف واحسانك ‌ ‌ میان اهل سخن ایچره ایلدی آدم
قرین رأفت والطافك اولمەده هر روز ‌ ‌ رهین منت واحسانك اولمەده هردم
تمام تاب وجلا ویردی فیض مکرمتك ‌ ‌ که قالمدی سرمو خاطرنده کردالم
اورتبه غرقۀ بحر مکارم ایتدك کیم ‌ ‌ هجوم شرمله دمبستەیم بیان ایدەمم
مکرکه عرض ایده خاك در عنایتکه ‌ ‌ نهفته رازیمی احسان ایدوب براهل همم

ندیم چون نعمك ریزه چینیدر دائم
سزا بودرکه افندم جوابی اوله نعم

قصر جنانه عزم ایدهلم سوددیکم دیدم
اول حوروش دیدی نه طورر سك امان همان

کورمشمی کیمسه جدول سیمك نظیرینی
دلبرلر آتسه سیرینه آنك عجبمی جان

حوضك صفاسنی ایدهمم هیچ سکا بیان
دوشدك بوکون اوشوخله زورقده یان بیان

بس درکه کچدی جامزه روزهنك غمی
جسر سروردن کچهلم باری برزمان

ای صدر محترم ایده حق عید هرکونك
وصفکده اوله بویله ندیما شکر فشان

قصیده در ستایش داماد ابراهیم پاشا

خوشا مبارك ومسعود روز فرخ دم
زهی کشاده ودلکش زمانهٔ خرم

بو روز اودرکه روادر مقام خدمتده
سپهر پیر کهنسالك اوله قامتی خم

بو روزاودرکه صباحنده صد صفا مضمر
بوروزاودرکه مساسنده بیك فرح مدغم

بو روزاودرکه سزادر اولورسه بردنه
فدا زمانهٔ صد بیقرا ومدت جم

بو روزاودرکه بوسالك ایچنده رفعتله
باقلسه شویله نمایان طورر مثال علم

بو روزاودرکانی تقویم آسمان ایچره
نشانلدی ینه برجیس آلوب الینه قلم

بو روزاودرکه یازوب نامنی فلك اقبال
دو نقطهوش قودی قاف اوزره فرقدانی بهم

بو روزاودرکه آنك صبحی طلعت جانان
شبی او طلعت زیباده زلف خم درخم

بوروزاودرکه روادر آنی محاسب چرخ
جلاله مبدأ تاریخ ایدوب قیله معلم

بو روزاودرکه بوسال ایچره صدرذیشانه
کرمله ایلدی تشریف آصف اعظم

طلسم ملك وملل حرز جان هفت اقلیم
پناه دولت واقبال آصف اکرم

سمی پاك نبی کریم ابراهیم
که دست جودینه دلداده جملهٔ عالم

وزیر دور زمان کیم حملهکی خورشید
جلال وجاهنه نسبتله برامین غنم

نظام ملك دکل باق هله ملکشاهك
درنده اولدیمی پیدا بورتبه خیل وحشم

یاخودکه حشمتی یانده ابن عبادی
آکارمیسك که فقط ملکی برعراق عجم

ولیکن دولتکده احتیاجم یوق اومیراثه | در نظمله پردر خامه‌نك جیب وکریبانی
سنك کبی ولی نعمتم وارکن جهان ایچره | کلوب نفی وباقی بندن اومسون لطف واحسانی
زمان عیدکده خوش‌در زمین لطفکله خرمدر | صانورلر مجلس جمدر کورنلر هرکلستانی
اهالی عز ودولتده رعایا امن وراحتده | هنر اربابی رفعتده جهان یکپاره نورانی
الهی دائم ایت داماد ابراهیم پاشایی | همیشه ایلسون دولت درنده وضع پیشانی
خدا حفظ ایلسون ذات شریفن صدر دیوانده | مسخر ایلسون فرمانه ایران وتورانی

جلال وجاهله صدرنده مولا بردوام ایتسون
ندیما بنده‌سی اولسون همیشه منقبتخوانی

قصیدهٔ عیدیه درستایش ابراهیم پاشا

عیدك مبارك اولسون ایا آصف جهان | کلسون ادبله پایکی بوس ایتسون آسمان
طوتسون جهانی دبدبهٔ طبل حشمتك | اولسون فلکده دولت جاهك جهان جهان
تبریك ایلك سکا عیدی مجازدر | سن عیده اول مبارك ایا جعفر زمان
تسخیر ایدوب جهانی قول ایتدك قپوکده هپ | اقبال وعز ودولت وجاهی یکان یکان
آلدك او رتبه لطف وکرمله جهانده نام | مدحکده غیری سوز بوله مازاولدی شاعران
لطف ومروت ایله براز داخی بزلره | مضمون باغشله باری افندم امان امان
فیضکله اولدی بزم جهان سجن ایکن بهشت | لطفکله اولدی چرخ فلك پیر ایکن جوان
برچتر قوردی همت وجودك جهانده کیم | کام آلدی سایه‌سنده جهان وجهانیان
بر دخمه آچدی دست ظهورك فلکده کیم | نامن ایشیتمه‌مشدی نه سام ونه قهرمان
دولتله سن او صدره که تشریف ایلدك | بریانه طوردی فتنه جهاندن همان اوآن
آخر بیلوردی کندوبی معزول چرخ دون | دولتله ابتداده وزیر اولدیغك زمان
وصفك مذیل ایلدی بونو قماش ایله | نساج کلك نادره پرداز ونکته‌دان
عیدیه جامه‌لرله چیقوب سیره دلبران | عشاقك ایتدیلر یکیدن حالنی یمان
بربوسه ویردی باکه آغز مسکیدر دیو | برطاتلی دیللی جانه یقین طفل دلستان

قصیده در ستایش صدراعظم داماد ابراهیم پاشا

خوشا ای برج عز ودولتك خورشید تابانی | ینه لطفکله پرنور ایلدك چشم دل وجانی
اکرچه صورتا قیلدك عتاب اما که معتاده | نوازشلرله ممنون ایلدك بو عبد نالانی
عتاب اما کەشاملدر هزاران همت وجوده | ستم اما که اولمش مشتمل بیك لطف واحسانی
که یعنی بنده که لطف خطاب ایدوب بیوردك کم | کل ای بیکانه مشرب بیوفا استانبول اوغلانی
مرادك حاصل اولدی غیری استغنایه چکدك سن | کلوب هیچ ایتمز اولدك عرض کالای سخندانی
مکر کیم کثرت شغل حکومتدن الك دکمز | قلم آلوب الەزین ایتمکه اوراق دیوانی
خداوندا عجب سیر ایدی اول اثناده کورسەیدك | مسرتله غمك بیننده طبع زار و حیرانی
مسرت بر یاننده کرچه آلمش دستنه دستن | غم اما کیم بری ایننده دیوشرمش کریبانی
نزاع ایتمکدەدر غم کیم بندر شمدیلك نوبت | غرض تعریض ایدی بیلدم مراد صدر ذیشانی
مسرت ایسه فریاد ایلیوب دیر یوق بندر وقت | سوزی فهم ایتمدی بو قدر غمك ادراك واذعانی
اوسوزلردن همان دستور ذیشان کرمکارك | مرادی بندەسین تطییب ایدی بن آکلادم آنی
ترحم ایله سلطانم مسرت عاجز اولدی پك | غمك سرپنجۀ قهرنده قالدی جیب ودامانی
کلوب بیچاره شمدی عرضحال ایتمش رجالر | حضورکده مرافع ایتمك ایچون امر وفرمانی
افندم لطف ایدوب دعوالرین کور حق وعدل اوزره | بو دعواده کیمکسه حق قرین ایت لطفکله آنی
خداوندا مسرت عرضحال ایتدکجه درکاهه | بوکونه بر قصیدەیله موشح قیلدی عنوانی

ایا سر مسند جاه وجلالت صدر ذیشانی
کونشله چرخه بکزتدم سنکله صدر دیوانی

اویکتا قهرمان جودسك کیم دست پرزورك | قاتار بر بیرینه محصول بحری مایۀ کانی
او دانا فیلسوف حکمت آراسك که عالمده | اکر وار ایسه آنجق عقل اولدر سکاثانی
کرموربنده پرور داد کستر مملکت پیرا | نه کلمشدر جهانه نه کلور امثال و اقرانی
خدیوا هرنه دم کیم کلك آلدم وصفك ایچون دسته | دوشر البته بر بیت دلارا یاده ارزانی
متاع معرفت کلدی رواجن بولدیغی دملر | زرافشان ایلسون نرکسلر اوراق کلستانی
بکا میراث قالمشدر بندر شعری باقینك | عجمی بیتنی تضمین ایدوب هیچ آکمسەم آنی

مسجدلرینك هر بری بر لجهٔ انوار — قندیللری مه کبی لبریز ضیادر
سر چشمه‌لری اولمه‌ده انسانه روانبخش — کرمابه‌لری جانه صفا جسمه شفادر
هب خلقنك اطواری پسندیده ومقبول — دیرلر که براز دلبری بی مهر و وفادر
شمدی یاپیلان عالم نو رسم صفانك — اوصافی هله بشقه کتاب اولسه سزادر
نامی کبی اولمشدر اوهم سعد هم آباد — استانبوله سرمایهٔ فخر اولسه روادر
کهسارلری باغلری قصرلری هب — کویا که بتون شوق وطرب ذوق وصفادر
استانبولك اوصافی ممکنمی بیان هیچ — مقصود همان صدر کرمکاره ثنادر

دامادکزین شه ذیشان فلك جاه
فخر الوزرا آصف فرخنده لقادر

همنام خلیل اولمغله ذات شریفی — عهدنده جهان پرنعم جود وسخادر
دوشرمده در صاچدیغی احسانی شب وروز — پیر فلکك آنك ایچون قدی دوتادر
بیم سر شمشیر درخشان کهرندن — سیمای اهالئ ستم کاهربادر

حاتم صفتا طبع ودل ودست کریمك
دریای همم کان کرم ابر عطادر

فیض اثر ساغر دست کرمکدن — شخص فلکك چهره‌سی یاقوت نمادر
ای صدر کرمکار که درکاه رفیعك — ارباب دله قبلهٔ امید ورجادر
سنسك او جهان صدر فلك پایه‌که دائم — درکاهکه اقبال و شرف پرده کشادر
عیدك اوله اقبال و سعادتله مبارك — کوندن کونه اقبالك اوله کون کبی ظاهر
صدرکده سنی ایلیه حق دائم و ثابت — هب عالمك ایتدکلری شمدی بو دعادر
ای صدر جهانبان ایده حق دولتك افزون — کیم دولتك ارباب دله لطف خدادر

ازجمله ندیما قولك ای آصف ذیشان
مستغرق لطف وکرم وجود و عطادر

دولته ویردی نظام تازه رأی انوری
هر کسی ایرکوردی لطفی رتبهٔ شایانه

آصف پرحشمت وپرجود کیم آکه قیاس
حاتم طی بکزه‌مشدر برعرب هیجانه

حق خطاسز ایلیوب باغشلسون اقبالله
اول وزیر اعظمی خاقان عالیشانه

صحن سعد آباده لطفی ویردیکی پیرایه‌یی
ویرمدی فصل بهاران کلشنك میدانه

شهریارا شبهه یوقدر بویله بردانا وزیر
اولمدی دهرك میسر خسرو وخاقانه

ای شهنشاه جهان لطفکله سعد آبادی چون
ایلیوب تشریف ویردك تازه رونق شانه

لاله زارکده عجایب شوقی وار حسرتده‌در
اول ده یوز سورمك دیلر خنکاریمك دامانه

چونکه سعد آبادی سیرایتدك شهنشاها بیور
عز ودولتله چراغانك داخی سیرانه

شاد کام اولسون صفالرله همیشه خاطرك
بیك سرور آماده اولسون وقتکك هرآنه

کاه ساخلخانه‌لرده کاه سعد آبادده
سن صفا قیل دشمنك اندوه کچسون جانه

سن اوطور اقبالله تخت شهنشاهیده شاد
ملکلر اولسون مسخر عسکرك شیرانه

قصیده در وصف استانبول وستایش صدراعظم ابراهیم پاشا رحمه الله

بوشهر ستانبول که بی مثل وبهادر
بر سنکنه یکپاره عجم ملکی فدادر

بر کوهر یکپاره ایکی بحر آره‌سنده
خورشید جهانتابله طارتلسه سزادر

برکان نعمدرکه آنك کوهری اقبال
برباغ ارمدرکه کلی عز وعلادر

آلتنده‌می اوستنده میدر جنت اعلا
الحق بونه حالته بونه خوش آب وهوادر

هر باغچه‌سی برچمنستان لطافت
هر کوشه‌سی بر مجلس پرفیض وصفادر

انصاف دکلدر آنی دنیایه دکشمك
کلزارلرین جنته تشبیه خطادر

هرکس ایریشور آنده مرادینه آنکچون
درکاهلری ملجأ ارباب رجادر

کالای معارف صاتیلور سوقلرنده
بازار هنر معدن علم وعلمادر

جامعلرینك هربری برکوه تجلی
ابروی ملك آنده کی محراب دعادر

الده خامه‌م ضبط اولنماز يوخسه ممكنمی وصول | لايقنجه وصف ذات پاككك پايانه
برغزل طرح ايله‌يم باری كه قالسون يادكار | صحن سعد آباده‌ده استانبولك خوبانه

ال يوسون جاندن دوشنلر پنجهٔ مژكانه
تل طاقنسون دوش اولانلر كاكل پيچانه

بربهانه‌يله شكست اولنقده پك بكزر هله | توبهٔ بيوقت عاشق دلبرك پيمانه
دلربايه بيوفالق حق بوكيم پك عيبدر | نيله‌يم كوجدر بونی تفهيم شهر اوغلانه
آلدی برسودا كر دلجوی عقلم كيم هنوز | شاهبندر نصب اولنمش ناز شهرستانه
می تمام اولدی دريغا ساقئ كلچهره‌نك | طوبه‌دن سيب وترنج وغبغب وپستانه
آه كيم هرجاييدر بيكانه مشربدر براز | اول پرينك سوزمی واردر يوخسه حسن وآنه
اولمه‌ده خامه‌م كبی كوهر نثار ابر بهار | كيم كرم قيلمش بونوسرمايه‌يی دكانه
شبهه‌يوقدر كيم بوكونلرده اوداخی بن كبی | دامن آچمشدر ولی نعمتك احسانه
جعفر حاتم شيم كيم بيدل وبيهوشدر | بكزه‌دن باد بهاری دست سيم افشانه
دست جودندن اكر بركلشن اولسه فيضياب | نوبهارك بردخی ايتمز هوس بارانه
زور سطوت شويله‌در ايلر كريبانيله ير | كيرسه كوهك دامنی سرپنجهٔ فرمانه

يعنی ابراهيم پاشای فلاطون رأی كيم
خضر ايريشدی لطفی چوق بيچاره‌نك درمانه

خيرخواه ملكت ملت وكيل سلطنت | فائق اولمشدر هزاران وجهله اقرانه
بوی خلقيله طولوب اولدی مسلم دستنه | چرخ دوندی حاصلی قوينده عنبردانه
جاننه منتدر اولمق كاتبی ابن العميد | مظهر اولسه‌يدی اكر برنيم استحسانه
مهر نوروزك يوزی يوقدر مقابل اولمغه | قصری ديوارنده‌كی آيينهٔ رخشانه
وار ايكن دستنده‌كی شمشير تيز وآبدار | كيم باقار آيا اوماهك غرهٔ تابانه
دوربين فكر ايله حقا كه چشم فطنتی | واصل اولدی عالمك هرنكتهٔ پنهانه
صفحهٔ آيينه‌ايچره خط روشن وش اولور | سينه‌نك اسراری ظاهر ديدهٔ اتقانه

آستان اوزره یوزین برایکی دفعه فرش ایدوب
صکره رخصتیاب اولور جم کیرمکه دیوانه

روی پاك انورین کوردکجه روح انوری
مدح سنجردن اوتانمازمی باقوب دیوانه

حشره دك اولوردی سرکردان هلاکونك سری
دوشسه پای رخشنك برکره جك چوکانه

اولدی دورنده جهان آسوده عالم شادکام
ویردی استحکام دین ودولتك ارکانه

نجهٔ خورشید ایله مژکانن ایلر پنجه زن
خاکپاین کحل ایدنلر دیدهٔ کریانه

جمله تاریخ سالف مضبوط نادردر هله
بویله دوشمك تخت وافسر اهلنه شایانه

مدت عثمانیان ایچره زمان دولتی
بکزه مشدر نوبهارك موسم نیسانه

شصت دستندن نه ممکن دشمنه جای کریز
فتح ونصرت بال وپردر ناوك پرانه

شانه نسبت ملوکك شوکتی بکزر همان
پشه نك سیمرغه نسبتله سر وسامانه

شهریارانعل اسبکدن چیقان برق جهان
داغ یاقمشدر سپهرك جبههٔ کیوانه

ناوك پرانك اولسه نوله سرکرم شتاب
نامه بردر رای هندك سینهٔ عریانه

رأی پاکك کبی کوهر بارهٔ شفاف وصاف
کلمه مشدر عالمك آغوش بحر وکانه

سلطنت حیرانیدر دائم جمال پاککك
عاشق بیدل نجه حیران ایسه جانانه

خاندان سلطنت آنجق سنکله فخر ایدر
کوهر شهواردر رونق ویرن عمانه

بیك سر دشمن فدابر بیك موزون قدکك
دوش اقبالنده کی غدارهٔ برانه

سایهٔ لطفکده واردی خلق خواب راحته
سرکشان دهر چکدی پالرین دامانه

چوق زماندر اولمامشدر دوش چشم مهر وماه
بویله چرخك وفق دلخواه اوزره بردورانه

شهریارا دولت واقباله رشك اولسون که اول
انتساب ایتمش سنك کبی شهك دربانه

صحن سعدآباده ده صدالحمد صدالحمد
اولدی چون مقبول دهرك خسرو ذیشانه

لطفله نطق همایونك آنی وصف ایتدی چون
کیم باقار غیری ندیمك نظم ناچسبانه

هیچ نه ممکن در افندم آنی وصف ایتمك قوللك
طوبمه دوشسونمی برمورك خم چوکانه

آنی وصف ایتمك سنك الطافکی وصف ایتمه در
آنك ایچون قائل اولمم بن آنك امکانه

ای صبا کوردکمی مثلن بونجه‌دمدر عالمك — پشت وپا اورمقده‌سك ایرانه تورانه
ای فلك انصاف ای مهر جهان آرا امان — برنظیری وار ایسه‌سویلك قونلسون یاننه
بن‌ده بیلمم بویله روح افزالغك اصلن مکر — خضر تخم عمر جاوید اکدی نخلستاننه
هی نه‌فیض جاواندرکیم اولور سر وسهی — سورسه‌لر برقطره آبن ناوکك پیکاننه
هی نه حالتدرکه دودین‌سنبل سیراب ایدر — اوغراسه باد صباسی دوزخك نیراننه
شویله‌فیضا فیض‌درجوش وخروش نوبهار — کیم ایریشمشدر تلاطم آسمان ایواننه
طرفه رنکا رنك آهنك‌ایلمش صحرایی پر — کوه سس ویردکجه شیدا بلبلك افغاننه
صبر وطاقتسز چیقوب برکل‌دخی پیدا ایدر — خنده صیغماز غنجه‌نك زیرالب خنداننه
عرشه‌دك چیقمقده مانند دعای مستجاب — اوغرایان آب‌مصفاراه شادروانه
سزده‌بویله‌مشك‌اولورمی‌دیوخاکندن براز — آه کوندرسه‌م صبا ایله ختن خاقاننه
جدول سیم ایچره آدم بینسه برزورقچه‌یه — ایستسه ممکن واریلق جنتك تایاننه
اولسه‌کر قصرنده‌کی نقش ونکاره برشبیه — آنی یازمازمیدی غفاری نکارستاننه
اولسه کسرالر زماننده یافردوسی آنی — ایلمزمیدی شرف شهنامه‌نك عنواننه
کوش‌قیل‌ای‌روح کسری‌ای‌روان‌جم‌ایشیت — بن قایلم اهل تاریخك سخن سنجاننه
ایکیکزده اولمامش مالك آکا آلدم خبر — چرخ پیرك آند ویردم دیننه ایماننه
دیرسکزکیم چرخ‌پیره‌یوق یره‌ویردك‌قسم — کیم اوبی ایماندر آنك کیم باقار ایماننه
وقتکزده چرخ آمنا که بی‌ایمان ایدی — اهل دل مقرون ایدی اندوه بی پایاننه

شمدی اما اهل پروردر مسلماندر تمام
اوله‌لی محکوم سلطان احمدك فرماننه

شهریار شرع پرور پادشاه دین پناه — کیم ایریشمز دست خسرو دامن درباننه
زور بازوی جلالت قوت قلب ظفر — قافلر طاقت کتورمز حمله‌ٔ شیراننه
شبهه‌سز نوشیروانك تاجی باشندن دوشر — باقسه طاق سربلند قصر عزوشاننه

شهریار عظمت کستر وعالی همت | که سپهرك باشی اوستنده یورر فرمانی
عرصهٔ حشمتنك جود وهمم فراشی | درکه دولتنك لطف وکرم دربانی
وار نیجه بنده‌لری ارغون وجنکیز کبی | بری ازجمله قریم ملکنك اولمش خانی
نیجه سرعسکری وار ایرج وپور امثالی | ضبط ایدرلر کیمی ایرانی کیمی تورانی
عهد عدلنده آنك خنجر بران کوزینور | چشم شیر نره آهو بره‌نك مژکانی
هرنه مشکل ایشی بیتسون دیو فرمان ایتسه | فلکك یوق دیمکه وارمی مکر کیم جانی
پادشاهم سنی حق عالمه سلطان ایتمش | ایلمش امر که منقاد جهاندارانی
عالمك شاهلری بندهٔ فرمانکدر | جمله‌سی درکه جودکدن اومار احسانی
نره‌ده بولدی فریدون بوجلال وجاهی | نره‌ده کوردی یا کسری بوبلند ایوانی
دوشده کورمشمی یادارا بوقدر داراتی | خسرو ایتمشمی تصور بوقدر عنوانی
قوره بیلمشمی سکندر بوقدر دیوانی | سوره بیلمشمی یاخود جم بوقدر دورانی
سکا اسکندری تشبیه ایده‌نك عقلیمی وار | اوله بیلمز اوسنك درکهك دربانی
کرچه اسکندر اولنماز سکا تشبیه اما | ینه بروجهله تمثیل ایدرم بن آنی
که اواتمشدی آرسطویی زماننده وزیر | ایلدك سن‌ده وزیر آصف عالیشانی
کوریجك روح سکندر هله سعد آبادی | اولدی پرمق ایصیروب همتکك حیرانی
چند ماه ایچره بودکلو اثر والانك | هله بیلمم نیجه تجویز اولنور امکانی
پادشاهم اوله‌سك تخت سعادتده مقیم | اولیه حشره دکین دولتکك پایانی
سن بیور عز وسعادت ایله سعد آباده | کنج اندوه اوله دشمنلریکك زندانی

بودر آخرسوزی هرلحظه ندیما قولکك
آه عید اولسه‌ده اوپسه‌م ینه اول دامانی

قصیده دراوصاف شاه جهانبان سعادت رفیق وستایش سعد آباد

باق ستانبولك شو سعد آباد نوبنیانه | آدمك جانلر قاتار آب وهواسی جانه

قصیده در وصف معالم ومآثر سعدآباد نوبنیاد

سحری دوندیکی کون اولدقده جهان نورانی | روشن ایتدی سحرك حالتی چشم جانی
برعجب نشئه طلوع ایتدی دروندن کیم | بلبل شوق ونشاط ایتدی دل نالانی
واردم اول شوقله برمجلس عالیشانه | نیجه مجلس که آنك مجد وعلا ارکانی
تا کیهان ایلدی بو بندهٔ ناچیزه خطاب | مجلسك صاحبی اول جود ومکارم کانی
دیدی کیم ای هنرآموز ظهیر وعرفی | نه طورورسك اله آل خامهٔ سحر افشانی
طاتلو سوزلرله یازوب وصفنی سعدآبادك | ایله شیرین ینه کل ذائقهٔ عرفانی
آنده ایجاد اولان آثار جمیلك یك یك | نامنی یاد قیلوب شوقه کتور یارانی
بنده اول امر شریفله اوزره آلوب دسته قلم | بوبله وصف ایلدم اول نواثر ذیشانی
نه مناسب یره طورمش اوطوانلی کوپری | جمله کوزدن کچورر سیره کلن خوبانی
یك صفا کسب ایده جك تکیه ده‌له خیرآباد | جمله ذوق اهلی آنك زمرهٔ درویشانی
کورمه‌ین آدمه الحق نه‌قدر وصف ایتسه‌م | نیجه تعبیر اولنور چاغلغانك سیرانی
یوق بودنیاده هله قصر جنانك مثلی | بیلمزم وارمی جهان ایچره دخی اقرانی
چشمهٔ نور ایسه نور آیتن ایلر تفسیر | جدول سیم ایله بولسه نوله زیب وشانی
کوییا ذوق وصفا دخمه‌سنه قیلدی طلسم | شادمانی عجب اول جسد نورانی
پك کوزل موقعه دوشدی هله قصر نشاط | کرچه کندی کوچك اما که بیوك قدر شانی
یا او جسرك که آدی کندی کبی نوپیدا | شبهه‌سز بوقدر آکا ملك جهانده ثانی
فرقداندر آدی اوستنده اولان قصرلرك | که ایدرلر ایکیسی عالمه نور افشانی
خرم آباده قریب اولدوغیچون جسر سرور | ایتمه‌ده خرم ومسرور دل نالانی
قد خوبانمیدر آیا اوستون بالا | که تماشا سنك اولمقده جهان حیرانی
کورکه باشنده‌کی زرطاس ایله آکدیرمازمی | پیك موزون روش پادشه دورانی

: خسروروی زمین حضرت سلطان احمد :
: عالمك پادشهی بحر وبرك خاقانی :

سنك لطفك سنك فيضكله در هپ جمله اقبالم
كه بن بر ذره‌يم سن دولت ايله آفتابمسك

نوله كشت اميدم اولسه رشك خرمن پروين
كه احسانكله سيراب ايلدك آنى سحابمسك

جناب خان احمد كيم آنك توغينه دير نصرت
كه توغ شاهئ باغ دعاى مستجابمسك

خطاب ايدوب آنك الطافنه فصل بهاران دير
ولى النعمتم سرمايه بخش رنك وتابمسك

كل راهن آلوب سويلر عروس دولت واقبال
بنم كيسولرم سن دلكش ايلرسك خضابمسك

غبار پايى داخى سوروب رخسارينه دير كيم
سنى بن پنبه‌لرده صاقلارم كيم مشك نابمسك

طناب سايبانينه اشارت ايليوب دير هم
سنك زيركده پنهاندر خم بند نقابمسك

كوروب ايام عز وجاهنى دير روح اسكندر
كه بن پير اولمشمدر سن بنم عهد شبابمسك

او سلطان كرمور كيم دير ابراهيم پاشايه
كه دامادم وزير اعظم والا جنابمسك

نظام تازه بولدى مملكت سعى بليغكله
طراز حشمتم زيب در دولتمآبمسك

جهان ايچره ملك شاهك نظام الملكى وار ايسه
بنم ده سن نظام دولت نصرتمآبمسك

جلا ويرمش ايسه آينهٔ اسكندره رسطو
بنم سن صيقل آينهٔ رأى صوابمسك

او صدر محترم كيم عز وشانى آفتابه دير
نوله رفعتده اولسه‌ك خيمهٔ زرين طنابمسك

كف زرپاشى دست جعفره سويلر وحق سويلر
كه بن صحراى بى‌پايان جودم سن سرابمسك

ايدوب هر بنده‌سين ممنون الحق ذره‌يه دير كيم
سنى يانمده طوتمم مظهر طرد وعتابمسك

دير آنك آب شادروان قصرينه كل خورشيد
سنى بن سينه‌م ايچره پرورش قيلدم كلابمسك

خديو بيقرا مجلس كه تار زلف ناهيده
كمينه مطربى دير سن بنم تار ربابمسك

او دستور جهان ديدكجه اول خاقان دورانه
بو عز وجاه واقباله مدار اكتسابمسك

اوشاهنشاه عاليشان دخى دير كيم بنم ده سن
طراز رايت زر پيكر خورشيد تابمسك

ينه صدر مكرم پاى تختن بوس ايدوب سويلر
افندمسك ولى نعمتم كردون جنابمسك

جهان طوردقجه طور اقباله تخت سعادتده
سنك لطفكله دلشادم هر ايشده فتح بابمسك

خدا آيرمسون بيزى بزندن عزله دائم
دعامه سوز بخش اول اى قلم چشم پر آبمسك

كلوب اقباله دولت ديسون دركاهنه هركاه
پناهم ملجأم اميد كاهمسك ماآبمسك

زهى دولت او صدر محترم دير سه‌ا كر بر كز
معمر اول نديما شاعر معجز خطابمسك

لهجهٔ تاتارده قالماز نوایيدن پسين
همت اولورسه اکر ممکندر انشای سخن
لاف دیرلرسه اکر ایشته قلم ایشته دوات
خصمه حجتلر نمایان ایلهیم کیم هر بری
آصفا بوکلکی چوق سویلتمهیم زیرا آنك
لیك امیدم بودرکیم لطف واحسانك همان
شویله لبریز سرور ایلردل پرجوشی کیم
صاقلهیم کوهرلرم غیری تشکر وقتنه
وار ایسه بر کونده ایجاد ایلین کلسون بری
غایته ایردی ندیما سوز دعا هنکامیدر
تاکه هر سال ایلیه عیدك نشاط مقدمی
شهر یار عالمك تشریفی صدراعظمه

فارسی سویلرسه سویلرصائب ورکنا کبی
عتبی ووصافی مشهور ایلین انشا کبی
هرسوزم اثبات ممکن هندسی دعوا کبی
خطف ابصار ایلسون برق فلك پیما کبی
غالبا مقصودی چرخ دون ایله غوغا کبی
ایریشور احیای آماله دم عیسا کبی
حالتندن رقصه باشلار ساغر صهبا کبی
تا قصیدهم اوله عقد لؤلؤ لالا کبی
برقصیده بومسلم نظم بی پروا کبی
دستك آچ روحانیان عالم بالا کبی
صحن سعد آبادی لبریز فرح مأوا کبی
مایهٔ اقبال اوله عید سرور افزا کبی

تضمین کلام الملوك ملوك الکلام

کل ای فصل بهاران مایهٔ آرام وخوابمسك
دهان غنجه‌یی بازایت زبان سوسنی ترقیل
کلستاندن نمایان اول چومعنای بلند ای سرو
آچیل آی فصل دی سن کلستانلردن آچیلسون کل
صالندك شویله کیم پیقدك بنی ای عرعر آزاد
کلم شویله کلم بویله دیمکدر یاره معتادم
مدام ای لالهٔ خاطر کشا دوراولمه کلشندن
نه حالتدرسکا باقدقجه ای جو عمرم اکسیلمز
بو کون کلشنده کوردم کیم اوطورمش پادشاه کل
زمین بوس ایلیوب دستورا کرم عزودولتله

انیس خاطرم کام دل پر اضطرابمسك
شکست توبه‌یه دخل ایده‌نه حاضرجوابمسك
بوموزون قدایله حقا که بیت انتخابمسك
ترنم ایله بلبل مطربم چنکم ربابمسك
سنی کوردکده صاندم دلبر عالیجنابمسك
سنی ای کل سور جانم که جانانه خطابمسك
سنکله نشئه تحصیل ایلرم جام شرابمسك
مکر زنجیر بند پای عمر پرشتابمسك
طوروب خدمتده بلبل دیرکه شاه کامیابمسك
دیر اول شاهنشه ذیشانه کیم مالك رقابمسك

قامتن خم کشته قیلمقده درفش کاویان   رایت منصورینك پیشنده دائم را کبی
پشه یه نیروی بازو ویرسه تأییدی آلور   دسته کرز کاو سار رستمی الما کبی
بختی ویرسه تقویت نخلك مسدس خانه‌سی   معدن الماس اولوردی سینهٔ خارا کبی
شکل اولدن بودولت برقیاس اولسه آنك   رأی پاکی شرطیدر کلیت کبرا کبی
مالکه نافع نیجه قانون اختراع ایتدی نوله   طبده قانون یزمدیسه بوعلی سینا کبی
بر وزیر اولمز نظام‌الملك وش دیردم اکر   درکیجی آچیلمسه آلای استثنا کبی
نظرهٔ خشمی طوقنسه آهنین آیینه‌یه   کردباد ایلردی پیدا دامن صحرا کبی
فیض الطافیله بولسه تربیت عظم رمیم   خرم وسرسبز اولور شاخ کل زیبا کبی
آصفا صدر فلك قدرا همایون مسندا   ای که ذاتك لفظ لطف وجودده معنا کبی
راصدان فرق ایده‌مزلر ارتفاع کوکبك   قیلسه‌لر برقاچ رصد بنیاد الغ میرزا کبی
چوب تیرك نسرطائرله باقیلسه کورینور   همطلوع وهمجناح وهمسر وهمپا کبی
دستنکه آلسه‌ك تفنکات جای ایدر هر مهره‌سی   تا سر مریخده اندیشهٔ سودا کبی
یاغدیرر لوح بیانه خوشه خوشه درناب   خامه‌کی انکشته آلسه‌ك ابر کوهرزا کبی
حبذا نوك قلم کیم شوخدر هر جنبشی   طرف ابروی جواناندن لحن ایما کبی
بنده که دیرسك براقدك صفحهٔ اشعاری سن   طاق نسیان اوزره سرمشق الف باتا کبی
آصفا مشهوردر کیم سویلمز استاد لیك   سویلنجه بویله سویلر کوهر یکتا کبی
باخصوص اول شاعرم کیم نظمی برجیس چرخ   نامهٔ سحر بیانه ثبت ایدر امضا کبی
تاجهان آباده واردی اصفهان ملکن چوب   رومدن پرواز ایدن شعرترم عنقا کبی
نفعی وادیٔ قصائدده سخن پردازدر   اوله‌مز اما غزلده باقی ویحیا کبی
مثنوی سمتنده کچمشدر عطائی جمله‌سن   حالنی اوج رباعیده اوچار عنقا کبی
حاصلی هر بیری بر وادیده بولمش اعتبار   مستزاد وشرقی وتخمیس شوق افزا کبی
خامهٔ معجز بیانم آنلرك هر بیرینه   برجواب ابراز ایدوب واضح ید بیضا کبی
هم دخی نازی لسان اوزره ایدر ایجاد نظم   بحتری واخطل وبوطیب وببغا کبی

وصف سلطان احمد خان در ضمن مدحت داماد ابراهیم پاشا

سویله ای کلك سخنور بلبل گویا کبی / بویله خاموش اولمه نقش غنچهٔ زیبا کبی
عید وقتنده شکر بخشایشی معتاد در / نظمك اولسون لذت آورقند مستصفا کبی
اولدیمی یوخسه مکر طنبوروش تارك شکست / لکنتکمی وار زبانکده یاخود ببغا کبی
سوق استعداد کرما کرم ایکن بویله نه‌دن / طوکمق انبان صدفده کوهر دریا کبی
کلفروشان بوستانکدن کل ایسترسن ایسه / بویله استغنا صاتارسک دلبر رعنا کبی
باری دوش اولسه‌ك اینه بر عشقه زیرا کیم سنك / نکهتك سوزشله خوشدر عنبر سارا کبی
کاه دوشسه‌ك فرقته کاهی امید وصلته / دمبدم جوش ایلسه سینه‌ك خم صهبا کبی
ابر نیسان وش سر اوراقه اول کوهر نثار / تا که قد چکسون نهالان هنر طوبا کبی
شویله کیم ویرسون طراوت رومه‌شهرداکیشك / کشور تبریزه رونق بخش اولان کالا کبی
بزم اهل طبعده دور ایلسون الدن اله / نظم شوقك تخم پاك لالهٔ حمرا کبی
کنج عزلتده چو عنقا آشیان طوتد کسه کر / باری تیغ زر برون قیل بیضه‌دن طغرا کبی
بر ایکی کون دیده‌دن اولد کسه پنهان باری کل / بر نشاط آور خبرله هدهد بینا کبی
سویله کیم ملك سبانك وارمی بر پیرایه‌سی / قصر زرین طاق سعد آباد نوپیدا کبی

باخصوص آرام ایده صدرنده بر مهر کمال
حضرت سلطان احمد خان ملك آرا کبی

هم آنك داخی اوله پیشنده بر بدر تمام / آصف ابراهیم پاشای جهان آرا کبی
صدردانا کیم آنك هر نکتهٔ سنجیده‌سی / لایق تاج شهاندر کوهر یکتا کبی
پنجهٔ فرمان عالیشانك هر دوره‌سی / زیب اوج معدلتده غرهٔ غرا کبی
صدر اسکندر حشم کیم درکهنده بر نیچه / نامه‌بر تاتارلر وار تولی واوکتا کبی
آصف نوشیروان مسندکه بزمنده هزار / موبد هشیارلر وار خواجهٔ دانا کبی

آسمان مجلسکه کلسه اوپونجه پایك   برایکی دفعه جبینی سر دامانه کلور
سنسك اول نور ملخص که اکر بولسه جواز   شمع خورشید سنك بزمکه پروانه کلور
سنسك اول عقل مشخص که فلاطون خرد   پیشکاه دلده آکاهکه طفلانه کلور
زر خورشیدینی میزان ایله صرف ایلر چرخ   نجه یانکده آنك بخششی میدانه کلور
لیك سن عالمه ای معدن افضال زری   شویله ویردك که نه قنطاره نه میزانه کلور
سن کبی کان کرم بر دخی بالله قسم   هله بنده‌ك دیه‌مم عالم امکانه کلور
مثلکك کلدیکی یوق شمدی یه‌دك صکره دخی   ظنم اولدر که نه ایرانه نه تورانه کلور
صدر دیوان نه کورر مثلکی بر داخی نه خود   سخنم کبی سخن دفتر و دیوانه کلور
آصفا حق بوکه باقدقجه ندیما قولکك   بکا هر بر سوزی بر کوهر یکدانه کلور
هر صدفده در یکدانه بولنمز الحق   کرچه کیم هربری در یوزهٔ نیسانه کلور
هر صدفده در یکدانه بولنمز دیمه‌دن   نه دیمك ایستدیکم خاطر یارانه کلور
بنم اول کوی ربا کیم سر میدانمده   سر عرفی ونظیری خم چوکانه کلور
هر سوزم کلشن معنایه کوکل بزمندن   کل کبی رنکلو نرکس کبی مستانه کلور
قدر کفتاریمه اول بیچلوب جامهٔ رنك   صکره فرسوده‌یی بازار بهارانه کلور
طبع اول نادره‌زا در که جهان دلدن   جمله برجیس وعطارد کبی فرزانه کلور
وار بیانمده او حالت که صریر قلمم   کوش ادراکه صریر در میخانه کلور
یتر ای خامه یتر غیری دعادملریدر   که چوغ اولدقجه کهر قیمتی نقصانه کلور
جمره‌لر هرسنه تا بربرینك آردنجه   نوبهار ایردیکی مژده‌یله کلستانه کلور
کوره‌یم شویله کف جودیکی کیم ابر بهار   اکا یوز شرمیله در یوزهٔ بارانه کلور
عزت ودولت اوله نامهٔ قدرکه فخور   عز ودولت سوزی تا نامه‌ده عنوانه کلور

هر کونك عید وبهاران اوله تا کیم اعیاد
که بهارانه کبی فصل زمستانه کلور

چكسه بر جام اگر اول غنجه‌دهن همچون گل
چاك داماننك آغوش گریبانه كلور

داد بیلمز میسك ای دشمن ایمان كه طبیب
كافر اولورسه‌ده بر خسته مسلمانه كلور

كلدك كوردك احوالمی داد ایلدك
كورسه كافر بنم احوالمی ایمانه كلور

آچیلورسك كوزلم سن‌دخی صبر ایله‌براز
شمدیجك شرم كیدوب مجلسه پیمانه كلور

عاشقك آغزینه بر كون دوشر ای غنجه‌لبك
لعلدر البت او آغوش نكیندانه كلور

فصل گل كلدیمی آیا دیو پرسان اوله‌رق
بلبلی كوچه‌ده كوردم كه كلستانه كلور

فصل گل داخی همان بر ایكی كوندن صكره
خاكبوس درد ستور جهانبانه كلور

یعنی همنام شرفزای خلیل ابراهیم
كلدی نه عالمه آنك كبی دانا نه كلور

صدر جم مرتبه‌كیم ذات شریفیله آنك
زمرهٔ برمكیان قصه‌سی پایانه كلور

آصف عهدكه اقبال وجلالن كوره‌نه
جم ودارا سوزی شهنامه‌وش افسانه كلور

اوكرمكاركه كوردكجه كف دریا شن
حرف تحسین كبی كوهر لب عمانه كلور

زروكوهر كبی تابوس ایده دست جودین
مهر اینوب اوج فلكدن حرم كانه كلور

یاپشوب ال اله الهامله تأیید ایكیسی
آسماندن حرم قلبنه یان یانه كلور

بولوب البته اوپر پاینی هر كون اقبال
اوطه‌ده قصرده بولمز ایسه دیوانه كلور

ابرجودنده‌وار اول فیض كه‌رشحندن آنك
گل اولوب كوزهٔ حداد كلستانه كلور

دست قهرنده وار اول تاب وتوان كیم چرخی
ایتسه افشرده حمل نقطه‌سی میزانه كلور

لطفی برباغچه‌در كانده حیات ابدی
چون تبسم دهن غنچهٔ خندانه كلور

واردر اول باغده بر نشئهٔ جاوید مكر
لاله‌نك تخمنی اكه‌ك طولو پیمانه كلور

كیمسه‌لر یاقلشه‌مز یاننه الا نصرت
برق شمشیری كه بر عرصه‌ده جولانه كلور

برده شاكردی بولنمغله نه یاپسون مریخ
صنعت اوكرنمكه لرزان سر میدانه كلور

خامهٔ پاكی علمداریدر اول جیشك كیم
قلعهٔ محبره‌دن عرصهٔ عرفانه كلور

آصفاباب رفیعكده طوران دربانك
آیغی كنكرهٔ افسر كیوانه كلور

ذهن وقادیكك اوصافی یازدقجه سنك
كیجه‌لر كلكمك اطرافنه پروانه كلور

شادمان اول كه‌عدونك دل‌صد چاكندن
پیشكش یال ودم رخشك ایچون شانه كلور

نهال سایبان سربلند لطف وجودنده | سراپای جهان درخواب امن واستراحتدر
آنك بزم همایوننده کویا کیم طوران صف صف | جلال وجاه وعز ودولت واقبال وشوکتدر
سوار اولدقجه رخشه صان یمیننده یسارنده | اولان پویان وقار وسطوت واجلال وهیبتدر
نه آلایشدر آلاینده کی آلایش وترتیب | یا دیوان همایوننده کی حشمت نه حشمتدر
یا اول دیوان عالینك فراز صدرینه الحق | جناب صدراعظم ویردیکی زینت نه زینتدر

جناب آصف جمجاه ابراهیم پاشا کیم
وجودی مایه بخش انتظام دین ودولتدر

خدیو محترم داماد اکرم داور افخم | که حاتم یاد اولنمق جودینه نسبت حماقتدر
جهانده حاتم طی قصه‌ی تحقیقی بودر کیم | همان شاعرلرك بیننده چیقمش برحکایتدر
حقیقتده بو حاتم چولده بربکدر که اول یرلر | کمال قحطله معروفدر بی نان ونعمتدر
پس اول یرلرده بربك لطف ایدرسه آج عربانده | برینه برچناق قصراق سودی ویرمك سخاوتدر
او دستورك ایسه بر بنده سینه ایتدیکی احسان | هزران حاتم ومعنه وفا ایلر بضاعتدر
خدا صدرنده دائم ایلسون اول صدر ذیشانی | ایشی سلطان دینی دائما خیره دلالتدر
شهنشاها سنك کندی چراغك عبد ناچیزك | ندیما بنده کیم برشاعر نازك طبیعتدر
دکلدر اویله‌یك استاد شاعر کرچه اما کیم | ینه اشعاری طبعه خوش کلور بیلمم نه حالتدر
افندم سویله‌تن آنی کمال اعتبارکدر | قلم لطفکله کویا بلبل باغ لطافتدر
جناب حق خطادن صاقلسون ذات همایونك | بحمدالله جهان عهدکده جمله امن وراحتدر

نجه خیره موفق ایلسون باری سنی دائم
سنك ذات شریفك عالمه محض عنایتدر

دستایش وزیر مکرم ابراهیم پاشا داماد شهریاری

ناز وشیوه‌یله که آغوشمه جانانه کلور | سینه‌یی قلبی کچوب تاحرم جانه کلور
اوبتك خانه‌مه تشریفنی کوش ایتدی مکر | شوق شوریده‌یی کوردم کلور اما نه کلور

افندی نیلرم بن اویله قیل وقالی کیم آنك
بکا اول حجت واضحیتر کیم آکه ختم اورمش
فلکلر درکه جهنده کردن بستهٔ خدمت
نه روضه عرش اعلا آستانندن کنایتدر
منارات رفیعی مهبط انوار یزدانی
ملوك آل عثمان خدمتیله فخر ایدرلرکن
بحمدالله که شمدی پادشاه آسمان مسند
خدانك بیتی ایلهخانهٔ محبوب ذیشانی
اصابت لفظی بونده قافیه اولمقلهدر یوخسه
بو خیر پاکه ملهم اولدیغی سلطان ذیشانك
اوشاهنشاه عالی همتك اجداد ذیشانی
بوخیری آنلرك قلبینه الهام ایتمیوب باری
آنی رفع ایلمکدن نیت پاك همایونی
چون اولمشدر عمللر دیمزده نیته راجع
بوکونه خیر پاکه ملهم اولمق پادشاه دین
بونی فال ایلدم بن بنده کیم بی شكّ وبی شبهه
دکلدر یالکز اهل طریق علمه بوانعام
رسول اللهك ایتمك مرقد پرنورینه اکرام
همان الله تعالی دائم ایتسون عز واقبالن
شهنشاه همایون پایه کیم طاق فلك آنك
جهان ایچره نظیری کلمهمشدر نکتهدانلقده
بو الفاظ ایله تحریر ایلمش چرخ اوزره اوصافن

نه بر برهانی وار برجا نه بر دعواسی مثبتدر
او ذات محترم کیم ختم طومار نبوتدر
ملکلر روضهٔ پاکنده مشغول عبادتدر
نه روضه روضهٔ جنت فضاسندن عبارتدر
لب بام بلندی مشرق مهر هدایتدر
قضای رتبهسن دون ایتملردی نه حکمتدر
آنی همرتبه قیلدی مکهیه حقا کرامتدر
اوله همپایه وهمسایه حقا کیم اصابتدر
حقیقتده بومعنی یا کرامت یا ولایتدر
دکلدر غیری شی الاکه محض صدق نیتدر
که هر بیریسی بر سلطان اسکندر کیاستدر
جناب شهریاره صاقلامق محض عنایتدر
همان آنجق رسول اکرمه اکرام وحرمتدر
بوپاکیزه عمل ده شبههسز خیر عبادتدر
دخی چوق نصرت وتوفیقه چون خیره علامتدر
بومعنی غیبدن بر نصر اعلایه اشارتدر
باقاسه جمله اهل دین واسلامه ضیافتدر
قلوب مسلمینه محض القای مسرتدر
که ذات بینظیری رونق تخت سعادتدر
مخیمگاه اقبالنده بر قصر عدالتدر
هنر قدرین بیلور بر شهریار پرسماحتدر
عطارد کیم جهانسالار اقلیم فصاحتدر

مغازی پیشه عدل اندیشه سلطان احمد ثالث
که رستم خنجرندن لرزهناك بیم ودهشتدر

زهی شیوع مکارم که بچهٔ بلبل — ایدر ترانه‌دن اول مدایحـك ازبر
رهین منت واحسانك اولدی بای وکدا — جهانده لطفکه کیم قالدی اولمدق مظهر
جهانپناه خدیوا اونوتمدق آنی کیم — غم ایلمشدی سیه روی عالمی یکسر
خدا اوکونلری کوسترمسون که ایتمشیدی — جهانی زار پیابی کلان کدرلی خبر
اولوب هجوم المدن شکسته خاطرلر — درونه طولمشیدی قسوت هموم وکدر
خدایه حمد که اول صدره ایلیوب تشریف — یکی نظامله ویردك جهانه زینت وفر
سنك زمان شریفکده حقه شکر اولسون — تعاقب ایتمه‌ده هرکون پیام فتح وظفر
چو مهر مشرق اجلالدن ایدنجه طلوع — آچلدی نور ظهورکله ملکت خاور
یوری همان سکا کیملر مقابل اولسه کرك — جهانه ملکستانلق مراسمین کوستر
بوصدق نیت واخلاص سنده کیم واردر — اولور عنایت توفیق حق سکا یاور
هجوم سطوتك ایلر اولورسه فرمانك — فراز قافی دکل آسمانی زیروزبر
همان همیشه اولوب حق سکا معین وظهیر — اوله مراتب اقبال دمبدم برتر
بوروم ملکتنه اولدیغك کبی اوله‌سك — بتون ممالك ایرانه‌ده سر وسرور

ندیم بنده‌ك الندن دوشورمیوب قلمی
طوله حساب تواریخ فتحله دفتر

برای ترفع رتبهٔ مدینهٔ منوره وستایش سلطان احمد

جهان کیم مظهر اشراق انوار حقیقتدر — عجب آیینهٔ حیرت عجب مرآت عبرتدر
عجب اسرار حیرتدر بواجزای جهان الحق — عجب ترکیب اولنمشدر عجب معجون حکمتدر
زمین وآسمانی مهر وماهی بیلمه‌دن کچدك — کشی اوز نفسنی بر خوشجه بیلمك جانه منتدر
آرسطولر فلاطونلر که نامین یاد ایدرلر خلق — بودر ظنم که آنلر داخی محروم بصیرتدر
قتی چوق دیکله‌دم بن اول کروهك سوزلرین آخر — شونی فهم ایلدم کیم جمله‌سی مدهوش حیرتدر
که زیرا سوزلرنده برمآل وبرمحصل یوق — نتیجه قیل وقال وظن وتخمین وشماتتدر

مربا خمری مثلث دیوب صاتار ظالم — شرابك اوستنه حرمت برازده حیله قاتر
ییکیتمی اولدك آجانم نه‌در بو قرمزی شال — باشکده دون دخی باغلیدی قرمزی چنبر
نه‌در بو سرخی روبزمه وارمادك چونکیم — یا کعبه‌دن می کاورسك بوشکل ایله کافر
کورم نه‌وقت که کردشده چشم کاکونك — دوشر خیالمه مجلسده دور ایدن ساغر
او ابروانکی سیر ایلسه‌م کلور یاده — میان پادشه دینه بند اولان خنجر

جناب حضرت سلطان احمد غازی
درنده مهر وقمر بنده آسمان چاکر

حساب اولنسه اکر مقبلان درکاهی — قالور عطارد وبرجیس خارج از دفتر
نه کلدی عالمه آنك کبی شه ذیشان — نه خود وزیری کبی صفدر ظفر یاور
سمی جد نبی خلیل ابراهیم — یمین دولت ودین آصف جهانداور
قرار کاهیدر اول قصر آسمان مسند — که عز ودولت اکا اولدی بالش وبستر
سحاب لطفی اکر بحره ایتمسه امد د — مشیمهٔ صدف اولمزدی مسکن کوهر
اکرکه مصقلهٔ رأیی اولمسه دردست — مهك جبیننه مهر اولمز ایدی روشنکر
ایدرسه آتشی کر تربیت نم لطفی — دخانی سنبل اولوب تخم اولور ایچنده شرر
نسیم خلقی وزان اولسه بر چمنزاره — ایدوب ترابنی رشك شمامهٔ عنبر
اولوردی رنك تبسم شکفته کلبندن — هنوز اوله‌دن اول رسیده غنچهٔ تر
درسعادتنك کلدی اولدی جاروبی — همایه مایهٔ اقبال وجاه اولان شهپر
زمینده حکمنه کردن نهاده هفت اقلیم — فلکده خدمتنه دست بسته هفت اختر
نه بویله آصف ذیشانی بولدی براقلیم — نه بویله صدر جهانبانی کوردی برکشور
همیشه ایستدیکی خلق عالمی تطییب — مدام ذوق وصفاسی جهانه بخشش زر
مشیر شیر دلا صدر آسمان قدرا — ایا وزیر مکارم سمیر و فرخفر
سن اول خدیو جهانسك که اولدی اقبالك — سپهرده مایهٔ زینت زمینه مایهٔ فر
فلکده قالدیمی نامك یازلمدق برطاق — زمینده قالدیمی مدحك اوقونمدق بریر

شتائیه در وصف سلطان احمد جم شکوه ومدح ابراهیم پاشا

اورتبه ایتدی بوکسکین صوغوق زمینه اثر ... میان جویده کومکوك کسیلدی نیلوفر
باشنده قار صچاغی صارق آرقه‌ده ساده ... نجه کزر بوصوغوقلرده بیلمزم عرعر
شتانك ایتدیکی بیدادی ملك کاشنده ... افندی بیکده برین سویلسه‌م دولار دفتر
آیاغی طوکمدیمی حوضك اولا باشدن ... یادوشمه‌دیمی چنارك الی چنده مکر
خزان یلی اثر ایتمش مثال ریح فراق ... بوخسته‌لك بدن سروی قورقرم صرصر
قنی چنده‌کی کرمیت طرب شمدی ... عجب نه حالده بلبل دیدکاری قشمر
قومز کوتورمکه بوی بهاری باد صبا ... کنار بامده یخلر طوروب یالین خنجر
[١] طوکار صغوقدن افندی سمندر آتشده ... برایکی کون دخی بویله اسرسه بوصرصر
برودت اویله‌که بوزلنمسون دیو لایق ... قونولسه پنبه‌یه یاقوت پاره وش اخکر
آچیلمز اولدی چمنلرده چشم شهلاسی ... دکردی نرکسه‌ده چشم روزکار نظر
کوروب بوحالی کلستانده طوکدی جدول آب ... بهاره‌دك طوزه‌ماز قورقرم کنار چزر
قلیچ کبی اسه‌یور صرصر زمستانی ... نهال کیسه نوله یخدن آهنین مغفر
کسادی یوق هله قیش کونلری عقار غمك ... خراب خانه‌لر آقزسه‌ده هله طملر
دوشوب بوکیجه تواریخه فکر کالله هزار ... ایاز قصه‌سن ایتدی صباحه‌دك ازبر
شکسته بسته هله بنده برغزل یاپدم ... دوشوب خیالمه اول شوخله کچن دملر

شوصرمه صاچلره بردن صاریلدی سودالر
امین سینه‌کشانه بویله کورندی ضرر

پسند محتسب عصره شیخی ایتدی بوکون ... اصول ایله فوچینك تا دیبنده درچنبر
سوزولدیکنجه چاقر کیف چشم شهبازك ... حمامه بچه کبی دل صاقر صاقر دترر
افندم آه هوالر بوکون صوغوق دیه‌رك ... صوقولدی قوینه اول ماهپاره‌نك مجمر
اوطفلی دختر رزله براز آلشدردق ... آنار قپاغی امان دویمسون پدر مادر

[١] « اوچار » یرینه « طوکار » ترجیح ایدلدی.

سكا حق قبله‌كاه دين حقى ايلمش احسان ‌ ‌ سكا محتاجدر جمله جهانك اهل ايمانى
منور مشهد قدس آشيان مفخر عالم ‌ ‌ سنك ما كه اولدى سا كه حقك محض احسانى
خصوصا خرقهٔ پاك رسول الله كيم آنك ‌ ‌ ملكلر بوس دامانيله فخر ايلرسه ارزانى
دراغوش ايليوب اول جسم پاكى نورله طولمش ‌ ‌ مثال پردهٔ فانوس دامان وكريبانى
نه‌دولت نه‌سعادتدر هزاران شكر وحمد اولسون ‌ ‌ جناب حضرت حق سا كه احسان ايلمش آنى
يا اول والا علم كيم قامت دلجوسى اولمشدر ‌ ‌ رياض جنتك كويا كه برسرو خرامانى
نهال قدينك افتاده‌سيدر سدره وطوبى ‌ ‌ اسير شفته‌سى روحانيان عرش رحمانى
رسول كبريانك اول مبارك رايتى شمدى ‌ ‌ مخيمكاه نصرت شانكك اولمشدر عنوانى
علمدار رسول اللّه‌سك اقبال ايله چونكيم ‌ ‌ سكا تابعدر البته جهانك پادشاهانى
شهنشاها اكرچه عالمك ايام عدلكده ‌ ‌ صباح عيد ايله همپايه‌در هر وقت وهر آنى
وليكن بو مبارك عيد وقتى ايليوب تشريف ‌ ‌ ستانبولك فرحله عيد بر عيد اولدى هر يانى
بينوب صد عز وناز ايله سمند شوخ رفتاره ‌ ‌ كوزللر آت ميداننده آلور شمدى ميدانى
خصوصا حضرت ايوبله ميدان طوپخانه ‌ ‌ برر تقريب ايله البته جذب ايلر جوانانى
فراز اسكدارك بعدى واردر كرچه اما كيم ‌ ‌ ينه انكار اولنمز حق بو كيم آنكده سيرانى
ياسعد آباد دلجونك افندم صورمه هيچ وصفن ‌ ‌ قولك بر وجهله تعبيره قادر اولمزم آنى
مفرح غمزدا خاطر كشا دلجو وروح افزا ‌ ‌ تماشاسى محصل مست وحيران ايلر انسانى
بچينمش باغلر عيديه جمله فستقى اطلس ‌ ‌ صارنمش باشه نقى شال هر سرو خرامانى
كوش رنكنده بر ديبا بچينمش جدول سيمين ‌ ‌ وليكن خاره كبى موجى وار شفاف ونورانى
او ديبا آبشارك داخى اكننده همان فرقى ‌ ‌ برنك موجى بر آز صيق آنك ايسه قدى طولانى
ينه عيديه بخششلر ويروب فوارهٔ دلجو ‌ ‌ دمادم ايتمه‌ده اطراف حوضه سيم افشانى
شهنشاها بو عيد ايامى جمله قوللرك چونكيم ‌ ‌ شرفياب اولدى پابوسكله بولدى عزت وشانى
ياسعد آباد داخى چكمه‌ده حسرت او پابوسه ‌ ‌ آنك حقنده اجرا قيل سن اول لطف فراوانى
بيور اول جاى دلجويى سرافراز ايله لطفكله ‌ ‌ هميشه همركاب اولسون سكا تأييد ربانى

خدا همواره محفوظ ايليوب ذات همايونك
مسخر ايلسون فرمانكه ايران وتورانى

سوروب یوزخاکپایه بیك بیك ارکان عز وجاه
طوروب ترتیب ایله یرلو یرنده اهل منصب هب
جناب شیخ الاسلام شریف اطوار سعد آثار
علوم بوحنیفه یله درون سینه سی مملو
آنك آردنجه بالجمله صدور آسمان پایه
کروه داعیان بربر اوپوب دامان اجلالی
شهنشاها خدیوا شهریارا آسمان قدرا
سعادتله خطاب ایتدکده کلدك جمله دنصکره
جمال پاکیکی سائردن آرتق کورمك ایستردل
نه ممکندر قصیده یله تشکر بویله الطافه
بوکونه برقصیده سویلدی وصف شریفکده
ایا اقلیم پرتکریم اسلامك نکهبانی
بودنیاده سن آکا ثالث اولدك چونکه لایقدر
نظامین بولدی ذات اقدسکله مملکت وملت
نسیم آساچو فرمانك ایکی دریایه شاملدر
سراپای جهانی شویله تزیین ایتدی الطافك
تصور ایتمدی بوجاهی خلیاسنده اسکندر
نوله خورشیده تشبیه ایلسه‌م ذات همایونك
سهیلك چشمنی فرنکنك ایلدی روشن
فلکده رسم عزوجاه وحشمت نیدوکین بیلمز
جهانده وادیٔ آداب خدمت کورمه‌مشدر هیچ
عدولر رتبهٔ اقبالکی برخوشجه فرق ایتسون
سن اول خاقان منصور لعلم سلطان عالیشانك
خلافت ذات عالیشانکه مخصوص صدر شمدی

قورلدی حشمت وشوکتله دیوان سلیمانی
تمام اولدقده دیوان فلك عنوانك ارکانی
که شاکرد ایتمکه ایتمز تنزل مهر زاجانی
ورعله وجه پاکی صبح صادق کبی نورانی
که علم وفضل وتقوی کوهرینك هربری کانی
هله اول دولت علیانك اولدم بنده شایانی
بودولتله بوعبد کمترك سبق ایتدی اقرانی
افندم قیلدی احیا نطق جانبخشك دل وجانی
عجبمی جمله سندنصکره بوس ایتسه‌م او دامانی
یرین بولسون دیو خنکاریمك اماکه فرمانی
ندیما بنده‌ك آلوب دستنه کلك در افشانی
بوکشور کورمه‌مشدر سن کبی سلطان ذیشانی
بونکله فخر ایده عقباده سلطان احمد ثانی
مثال روح احیا قیلدی رأیك چارارکانی
دینلسون ذات عالیشانکه اسکندر ثانی
که ایتمز بویله تزیین نوبهاران برکلستانی
فریدون کورمدی رؤیاده بوترتیب دیوانی
که آنك ده سنك کبی جهانده یوقدر اقرانی
مهك رخسارینی تاب رکابك قیلدی نورانی
سنك داراتکه تشبیه ایدن دارات خاقانی
درکده خدمته لایق کورنلر شاه ایرانی
جلاویرسون چکوب چشمانه کحل صفاهانی
که همدمدر سنك هرکارکه توفیق ربانی
سکا زیبدر ملوکك مضمحلدر رفعت وشانی

خوش كلور طبعه خصوصا رمضان آينده … بادهٔ نو نه قدر اولسه ده ناپخته وخام
حق تعالى ايده اقبال وجلالك افزون … امريكه رام اوله دائم فلك بى آرام
كيجه كوندوز كچه آسايش ايله اوقاتك … هرشبك قدرسنك هركونك اولسون بيرام

عيديه در تشكر دامنبوسى پادشاه جهان با امر همايون

صباح عيدكيم عالم اولوب فيضيله نورانى … صداى كوس شوكت ايلدى پرچرخ كردانى
سراى شهريار عالم اولدى مشرق اقبال … كلوب هب خاكبوسه دولت عليانك اركانى
قورلدى تخت عاليبخت طرز دلپسند اوزره … دوشندى پيشكاهه اول مرصع فرش خاقانى
هزاران زيب وزينت صد هزاران فر وشوكتله … جلوس ايتدى چيقوب دهرك شهنشاه جهانبانى
يسارنده طوروب شهزادكان عز وسعادتله … سپهر حشمتك هربيرى اولدى مهر تابانى
ديه نور صاحبقرانك چاردر يانده شمشيرى … كوروب شهزادكانى آكلادم بوراز پنهانى
معمر ايلسون ياوز نظردن صاقلسون مولا … كه آنلردر بناى عز وشانك چار اركانى
يميننده طورردى حاتم آسا آصف اكرم … اولوب نور مجسم عالمك كويا نكهبانى

وزير پرهمم داماد ابراهيم پاشا كيم
ايدر ابن العميدى دركه جودنده دربانى

جناب صدراعظم كويا تفسيريدر آنك … شهنشاه جهان برمصحف اما رسم عثمانى
اريشمش اولسه بووقته عليشير نواى كر … اولوردى اول خديوا كرمك بى شبهه سكبانى
وزير اعظمك ده عز ودولتله يميننده … طوررلردى شهنشاه جهانبانك وزيرانى
طوروب اول چاردستور كران تمكين والاجاه … ايدرلر حفظ ايچون وفق مربع شاه دورانى
بريسى مسند آراى قپودانى سعادتله … اوچى اول شهريار عالمك داماد ذيشانى
سطور نسخهٔ دولت كبى شاهك قفاسنده … طورر جمله آغايان حريم خاص سلطانى
بودار اتى تماشا قيلدى چونكيم بندهٔ ناچيز … جلالت پرتوندن خيره اندى چشم حيرانى
مهابت برطرفدن برطرفدن شرمله خجلت … كلوب دمبسته ولال ايلديلر طبع نالانى

حوضدن کوثر پاکیزه‌یی نوش ایلیه‌یم قصردن بوی جنانی ایده‌یم استشمام
عید اوله فصل بهار اوله‌ده سعدآبادك ذوقنی ایه‌یم تحت اولور باکه حرام
خرم آباده وارنجه کیده‌یم زورق ایله بر قصور ایلیه‌یم سیر قصوری اتمام
بر مناسبجه رفیق ایله کیررسه‌ك قایغه شوقله قوللانورز غیری بزمدر ایام
صکره حوضنت اوته‌یانه چیقوب اوزقدن بردرخت آلتنه فرش ایلیه‌یم براحرام
کچ ایدوب کوشهٔ دستاره‌یی رندانه خوب اوطوروب ایلیه‌یم برایکی ساعت آرام
صکره آلوب الیمه نیشکر کلك تری اوله‌یم وصف جهانداور ایله شیرینکام
یعنی همنام شرفزای خلیل ابراهیم که جهان بولدی آنك لطفی ایله زینت تام
آسمان پایه هماسایه وزیر اعظم صاحب سیف وقلم مالك نقص وابرام
سیفیدر بارقهٔ خرمن آشوب وفتن قلمی ابر بهار چمنستان مرام
عد ایدر بچهٔ سیمرغی شکار لاغر خرمن ساحهٔ تدبیرده نشر ایتدیکی دام
چرخدن پنجهٔ خورشیدآدینی محو ایتدی نجه بیورلدیسنك ششجهته صالدیغی نام
اولسه کر باد سموم سخطندن پرتاب سر بدخواهنه تاحشر یاغاردی صمصام
اولسه کر نامیه فیض نظرندن سیراب چشم آهو بتورر باغده نخل بادام
چرخی کیم همت والاسی تماشایه چیقار تارارر فرق سمنوزره ایدرضرب خیام
عهد لطفنده کمال اهانه کوسترمه‌ده چرخ صورت مهر ووفایی فلك آینه فام
خوشدر ارباب دلك سرلری ماننده‌ٔ جم صافدر سینه‌لری شوقله ماننده‌ٔ جام
شویله درشهرت احسانی که شمدی اطفال ابتدا لطفنی وصف ایله ایدر فتح کلام
دیده‌سی دهشت ایله خیره‌اولور چون خفاش پیکر خنجرینك کورسه درخشن بهرام
آصف جم منشا داور کردون قدرا ای که دورك سبب توبهٔ چرخ خودکام
سنسك اول جود مشخص که ظهورکله سنك بولدی طومار نسبنامهٔ همت انجام
دریکك بسته کمر چاکریدر هفت اختر شمعکك سوخته پروانه‌سیدر نه اجرام
ایشته کلدی در اجلالکه رومال ایدرك رمضانیه قصیده‌یله ندیم ناکام
کر قصوری واریسه عفو قیل ای کان کرم تازه‌در نظمی اکر اولسه‌ده بیرنك ونظام

ولی نعمتم امیدگاهمسك افندمسك
نه‌در امرك بیور ای زیب صدرکار فرمایی

همیشه تاقماش زرکش وصف کرمکارك
ایده لبریز رونق دستگاه شعر وانشایی

یازوب وصف شریفك زرقلمله مهر فرخفر
قیله پرزیب وزیور صفحهٔ چرخ معلایی

قیلوب ذات شریفك مسند دولتده حق دائم
مسخر ایلیه فرمانكه اطراف وانحایی

ثریا منزلنده مهر عالمتاب ظن ایتسون
کورن مکتوب اقبالکده‌کی مهر ایله امضایی

رمضانیه درستایش صدراعظم ابراهیم پاشا

بغتةً ثابت اولوب غره فراشنده امام
خواب ایچون یاتمش ایکن ایتدی تراویحه قیام

باش قالدیرمدیلر اوکادیه‌دك اویخودن
یوم شك ذوقنه حاضرلنان احباب کرام

سردیٔ فصل بهار ایتمش ایکن طبعه اثر
عطش روزه اکا قیلدی مکافات تمام

شوصوغوق کونلره بر پاره ایصیندیردی بزی
برکون اول ایریشوب کلدی هله ماه صیام

پاسبان ویردی قدومیله جواب ایلینه
رمضان کلدیمی آیا دیه‌رك استفهام

چشم زرقاء یمامه‌یله‌می باقدی بیلمم
نظر شاهده احسنت زهی دقت تام

بیلمم بن‌ده که شاهدده‌می تقویمده‌می
هله بر کذب وار اورتاده بودر صدق کلام

اهل کیفك بریسی دیرکه بهی سلطانم
آیدین آی باللو حساب اولمدی شعبان تمام

برایکی مبلغ برش ایله اوروب اولدوریجك
کلدیلر ایلدیلر بویله جهانی سرسام

اوله جق اولدی همان چاره نه شمدنصکره
ایدلم حکم قضا دستنه تسلیم زمام

شوقز شدی اکا دوشدی که انشاالله
اوله صحتله سلامتله مه روزه تمام

قیله ارباب دلی آب حیاته سیراب
ایریشوب خضر کبی آه مبارك بیرام

ابتدا عید کون اجرای مراسمله بچوب
کیجه‌سی داخی اوتوب مصلحت خواب تمام

صون ایکنجی کون اوله بویله‌جه عهد ایلمشم
که‌نه صبر ایلیم اول کون نه‌درنك و آرام

چکدیروب بك سحری طوغریجه سعدآباده
طوتیم زنده ایکن جنت اعلاده مقام

وارهیم خالد طربناکانه یوزلر سوره‌یم
برکون اولسون آلهیم بادی فلکدن برکام

بیلور کیم بر چکیده قطره در دریای جودندن
مکرم صهر سلطان جهان کیم وقت سورنده
ایدوب اما که صکره شرم وافر اعتذار ایتدی
کلوب برکونه رومال ایلمش کیم سیر ایدن آدم
واروب بر طرز ایله وضع جبین ایتمش که راهنده
نه بولمش رستم کاووسدن فردوسی طوسی
در والاسنه وارسون ده کورسون حشمت وجاهی
خداوندا مکارم پرورا صدرا جهاندارا
جناب حضرتك دولتله اول صدری ایدوب تشریف
دعای عز وجاهك ذمتمده فرض بیلمشدم
بودفعه بر کرم ده ایلدك کیم عاجزم الحق
بنی احیا قیلوب فیض دم جانبخش لطفکله
چراغ ایتدك بنی دائم سنك دهای کریم الشان
هله اول درکه اجلالکه بر خدمتم کچسه
دیار آخره کیتدکده حتی بن قوللك هردم
که کرچه مطلبم وعد ایتدی اول صدر کرم کستر
ولیکن بونجه اشغال امور سلطنت وارکن
پس ایتدم عزم کیم اول درکه جود ایدوب رومال
قچن کلدم دراقباله اول دم دست احسانك
آلوب بوس ایلیوب باش اوزره قویدم شکر ایدوب بیك کز
بودر درکاهه شمدی عرضحال بندهٔ ناچیز
چراغ اولدقده یدنه کیتمك اوزره ایلمشدم عهد
بحمدالله که اولدم دولتکده مطلبه نائل
نه وجه اوزره صدور ایلر افندم شمدی فرمانك

کورن انفاس بادصبح ایله جوشنده دریایی
سپهر اطلس اهدا ایلدی بر طوب دارایی
کوروب چاووشنك دوشنده کی زیبنده کمخایی
سم اسبنده میخ زر قیاس ایلر ثریایی
نشان نعل ظن ایتدم هلال ماه غرایی
نه کورمشدر برایکی ترکدن وصاف سودایی
کلوب آلاینی کورسون ده سیر ایتسون تماشایی
خدا کوسترمسون سنسز بزه اول صدر اعلایی
ایدلدن امن ایله آسوده تدبیرك برایایی
ایدردم روز وشب مدحکله مجلسلرده کویایی
نه دکلو ایلسهم احسانکك وصفنده اطرایی
نمایان ایلدك آثار انفاس مسیحایی
چراغك روشن ایتسون دیدهٔ مهر مجلایی
بو لطفك بویله حیران ایلزدی جان شیدایی
ایدردم دلده پنهان کندی زعمجه بو دعوایی
حصول کامه قیلدی کوشهٔ ابروسی ایمایی
نیجه درخاطر ایلر بن کبی بر بی سروپایی
قیلهم پیوند دامان کرم دست تمنایی
کف ناکامه صوندی رؤس سیم سیمایی
تمام اولدی ایشم بخت‌ودن ایتم غیری شکوایی
که ای صدر کزین ای متکا پیرای دارایی
در اقبالکه ایتدکده قصد چهره فرسایی
چراغ ایتدك عنایتله ندیم زار شیدایی
درکدن دور اولوب قیلسون نمی بنده‌ك راه پیمایی

مدحت پادشاه جهان در ضمن وزارت ووکالت کبرای داماد ابراهیم پاشا

خوشا ای فیض جودك ایلیوب زیبنده دنیایی ‌‌ کمال لطفك ایتدی حصه مند اعلا وادنایی
خوشا ای مسند آرای همم کیم حسن تدبیرك ‌‌ ایدوب ملك جهاندن برطرف آشوب غوغایی
اوغوغانك یرینه قیلدی دست بذل احسانك ‌‌ جهانده هر کسه بر کونه لطف راحت افزایی
بودرحق کلام ای صدر ذیشان کیم قیاس اولمز ‌‌ سنك الطافکه بذل عطای حاتم طایی
نیجون دیرلرسه جمله مدت عمرنده اول ایتمش ‌‌ ویروب مالن بر از اشخاص ناسه بذل اعطایی
سن اما ای خدیو محترم اول ظهور کده ‌‌ بتون بر مملکت خلقینه قیلدك کامبخشایی
ایدوب خلقی بکیدن ملك ومال وجاهنه مالك ‌‌ جهانه ایلشکن بویله لطف عالم آرایی
بولطف شامل ایله ایلشکن غمدن آزاده ‌‌ کمال رأفتك بای وکدایی پیر وبرنایی
ینه هر بیرینه مخصوص ایدوب انعام حدنجه ‌‌ نوازشلرله ممنون ایلدك اعلا وادنایی
عجب توفیقه مظهر اولدك ای صدر کرم کستر ‌‌ که سا که حق میسر قیلدی بویله نام والایی
جهان نامکله طولدی خلق احسانکله سیر اولدی ‌‌ طراوت بولدی الطافکله بوملکك سراپایی
زمان دولتکده حضرت اللهه شکر اولسون ‌‌ بلاسن بولدی بخت بیوفا کردون هرجایی
هله الحمد لله بخت سرکش بیلدی یاحدین ‌‌ هله کافر فلكده چکدی یاداماننه پایی
دیمشدم بن قولك تنهاجه برقاچ دفعه کردونه ‌‌ بهی ظالم نه در بوخاطر آزاری وخودرایی
نه دن بویله طوتشمشسك سن ارباب معارفله ‌‌ برازده ایتسه که درپیش آیین مدارایی
طوتالم سنده شفقت یوغیمش قادرمیسك منعه ‌‌ کروه اهل دانشدن ظهور لطف مولایی
یا خوف ایتمز میسك کیم ایلیه حق عالمه دستور ‌‌ کمال ومعرفت قدرین بیلور برصدر دانایی
خداوندا بکاشیمدی پیامی کلدی کردونك ‌‌ دیمش کیم ای چراغ دودمان نکته پیرایی
اوسوزلر کیم دیمشدك باکه اولدی جمله سی ظاهر ‌‌ وزیر ایتدکده سلطان احمد ابراهیم پاشایی
جناب آصف ذیشان که آکلار رتبهٔ قدرین ‌‌ کورن دامان لطف ورأفتنده دست دارایی
جناب آصف عالی همم کیم آشیان ایتمش ‌‌ همای بخت درکاهنده کی طاق فلکسایی
بیلور کیم برکشیده رخشدر اصطبل خاصنده ‌‌ مه نودن کورن چرخك نشانکاهنده تمغایی

دیدم که نولسه کرك خود دکلی معلومك … سـپهر ظـالم ایله ماجرای اهل کمال
هله بوکونه ستم چرخك اسکی عادتیدر … ولی دوشرمی سکا ای انیس خوب‌خصال
که تا بومرتبه بیمهر وبیوفالق ایدوب … زیارتم ایده‌سـك تابو وقته‌دك اهمال
سخن بوغایتـه ایردکده برتبسم ایدوب … دیدی که ای سخنکدن نمونه سحرحلال
براز عنـانکی چك بویله کرمتـاز اولمه … سـمند جوره مدد قیلمه بنـده‌کی پامال
که ساکه برخبرم وارکه کوش ایدرسه‌ڭ اکر … اوله اومرتبـه کوشـك کهرله مالامال
که تابحشر حلی بستکان خلد برین … ایده قلاده‌لرین حضرتکدن استکمال
نجاسـت کوی ندیما ترانه‌سـیله بودم … کلور جهانه کل افشان اولوب اوتازه نهال
هنوز بوسخنك اولمامشـدی لفظی تمـام … هنوز جوهر معناسی بولمامشـدی کمال
ایریشدی کوش دل وجانه دوردن ناکاه … ترانهٔ جرس کاربان غنج ودلال
پرایتدی کوچه‌یی صیت فشا فش دامان … ایریشدی‌ذروهٔ ناهیده چن چن خلخال
عجب نه‌در دیجك قیلدی پیك سـامعه‌یی … صـدای زمزمهٔ حلقـهٔ زر اسـتقبال
همان شـتابله جایمدن ایلیوب پرتاب … کشـاده ایلدم آغوشنی درك فی‌الحال
نه کوردم اول بت نازنده نیم مست‌اولمش … قولنـده دامن کرا که الده برکل آل
کله شکسته وسر تابپـای نخوت وناز … کمر کسـسته زنخ تابنـاف حسن وجمال
کوروب اوحالتی عقل‌وشعورم اولدی تباه … دوشوب ایاغنه چون سایه ایلدم رومال
دیدم که ای خم زلفکده فتنه درفتراك … کنار نوك مژه‌کده کرشمه درچنکال
فدا بونعمت واحسانکه چه‌جان وچه‌دل … فدا بولطف فراوانکه چه‌جاه وچه مال
پس از مراسم ناز ونیـاز القصـه … فراز مسنده صـالدقده سـایهٔ اجلال
براز بوطرز ایله کفت وشنید دنصـکره … برازده صحبت اشعاره کوستروب اقبـال
آلوب او ثـوقله دیوان انوری‌یی اله … کشاده ایلدی نیت طوتوب اودم برفال
غریب فاتحه‌کیم اولدی ناکهـان لایح … فراز صفحه‌ده بومطلع خجسـته مآل
بسـعد اختر میمون زمان خرم فال … بنیك طـالع فرخنده روز فرخفـال
ببـارکاه وزارت بفرخی بنشـست … خدایکان وزیران و قبلهٔ اقبـال

همیشه تا که اوله کار کاه عالمده | بو هفت آمره منقاد بو طبایع چار
مطیع امرك اولوب چار کوشه هفت اقلیم | اوله مسخر کلکك بو قبهٔ دوار

عنایت ازلی فیض بخش وفیض رسان
سپهر بندهٔ فرمان ستاره خدمتکار

تضمین بیت انوری در ضمن وزیر شدن ابراهیم پاشا

علی الصباح که بانوی مهر فرخفال | کنار طارم مینادن ایتدی عرض جمال
چکوب وساده‌می قیلدم کلاه کوشه‌می خم | غریم غمدن ایدوب نیم لحظه استمهال
برایکی جزؤ پراکنده وارایدی درپیش | آلوب برین اله ویردم کمیت طبعه مجال
بر ایکی مبحثه تعلیق ایدنجه انظارم | اوزاندی ذیل مباحث چوغالدی قیل ایله قال
براز زمان دخی ادمان خطه میل ایتدی | خیال خط جوان ایله خاطر میال
برایکی صفحه‌یی همرنك روی بخت ایدیجك | المده‌کی قلم واسطی‌یه کلدی کلال
دیدم براز دخی آسایش ایله‌یم چونکیم | تمام مرتبه کنداولدی عقل ووهم وخیال
بو آرزو اولیجق نقش لوح خاطرده | همان او لحظه‌ده فرصت بولوب بلا امهال
کمیت سوردی هجوم ایتدی کشور طبعه | او غم دیدکاری دیرینه دشمن مختال
خروشه باشلادی ناکاه کنج خاطردن | هزار وسوسه صد کونه آرزوی محال
کهی تلاطم افکار درد ضیق معاش | کهی تزاحم اکدار غیرت امثال
مناوبه‌یله کلوب جمله مرزبوم دله | تمام ایلدیلر عقل وفکرم استیصال
بن ایسه دردله قالدم آراده زار وزبون | نه صبر وطاقته قدرت نه‌خود کریزه مجال
بو حالده آنی کوردم شکاف روزندن | شتابله یتشوب کلدی پیك باد شمال
غم ایله جنبشه خودتاب یوغیدی بنده | هله حمیت ایدوب بودل پریشان حال
کل ای نسیم صبا خط یاردن نه خبر | ترانه‌سیله قدومینی قیلدی استقبال
اسنله شوب دل ایله کفت وکویه باشلادیلر | قولاق طوتنجه ایشتدم کایدر فقیری سؤال
آلوب اودم خبرم کلدی یانمه کوله‌رك | کورنجه چهرهٔ زردم دیدی نه حال بو حال

جهانپناه خديوا كرمورا صدرا
ايا وزير فلك باركاه مهر آثار

سن اول يكانهٔ دور زمانه‌سك كه سنك
نظيرك اولمدى مشهود ديدهٔ ادوار

جهانى لطف ومروتله كامران ايتدك
جهانده كام آله‌سك بر سبيل استمرار

بو حسن خاتى كه ايتمش خدا سكا احسان
بو بخت وطالعى كايتمش فلك سكا ايثار

مبشر اول كه سنك عز ودولت وجاهك
اولور زياده بلند ومديد ليل ونهار

بودر دليل بو دعوايه كيم سنك انجق
بودر مراد شريفك كه جمله اهل ديار

اولوب زمان شريفكده امن وراحتده
جهانده اولميه بر فرده ظلمله آزار

فلا جرم بو جهان ايچره چوق مجربدر
كه بويله شفقت ورحمى اولان صدوركبار

اولوب او مسند والاده چوق زمان ممتد
ايدر مقام رفيعنده دولت ايله قرار

بو بخت پاكى دبستان فضل ودانشده
بوصورت ايله كه تقريرايدر اولى الابصار

كاولور زمان قليل ايچره مضمحل البت
دلالت ايتديكيچون شره نجم كيسودار

دليلى اولديغيچون خير عالمه ساعى
جهانده دائم اولور آفتاب فيض آثار

او آفتاب مكارمسك آصفا سن كيم
عموم فيضك ايله سيردر صغار وكبار

على الخصوص كه بوبندهٔ كرمديده‌ك
بو چاكرك بو كمينه‌ك بو عبد زار نزار

اودكلو لطف وكرم كوردى حضرتكدن كيم
او لطفى كورمدى ابر بهاردن كلزار

نديم كندى قولك كندى مستمندكدر
اونوتمه ذره‌كى اى آفتاب فيض آثار

حمايت ايت كه سنك بريانار چراغكدر
تعرض ايلسون روزكار بد كردار

جهانده سن كبى مشفق افنديسى واريكن
يازيق دكلى قاله بويله بيكس وبيكار

مقيد اولميه بركار ايله بو عالمده
ايده درونى سوداى خامله آزار

بوسوزده ليك افندم قلم يالان سويلر
بن آنك ايليه‌يم بارى كذبنى اظهار

درك كشاده ايكن جمله اهل عرفانه
قالورمى بيكس او پاكيزه طبع سحرآثار

اكرچه خدمتى يوق ليك اكا يتر بوشرف
كه ايده خدمت رقيتكده عمرى كذار

همان افنديسى ايلسون خدا دائم
كرم ايدر قومز البته بنده سن بيكار

ندیم نامنه بر شاعر جهان واریمش	کمند زلفمه دوشسون الهی اول عیار
بر ایکی بیتن آنك کیف ما اتفق ناکاه	براهل دل اوقویوب ایتدی بردخی تکرار
شو رتبه ایتدی اثر باکه اول ادای سلیس	که طبع شوخم اولوب چاکساز جیب قرار
یمین ایدوب قلیجم قبضه‌سینه نذر ایتدم	بولوب ندیمی ایکی بوسه ایلیم ایثار
بو کره شمدی بلا بونده خانه‌سن بیلمم	که عزم ایدوب اوله‌م ایفای نذره خواهشکار
طوتالم ارمه‌یه‌رق بواشم آنی اما	قبول قیلمیوب ایلرسه نذرم استحقار
حجاب مانع اولورسه یا ناز ایدرسه یاخود	ایدرسه زهد صاتوب صورت ریا اظهار
نیجه چیقه‌م عجبا عهده‌سندن اول نذرك	قالورمی آه نم کردنمده یوخسه بوبار
تچن که بوسوزی کوش ایتدی دل قالوب بیهوش	کمال حیرت ایله همچو صورت دیوار
دیدم که ای کل نوخیز ناز وعشوه سکا	فداندیم کبی بنده‌لر هزار هزار
نه کونه سحر ایدی آیا او بیت پرتأثیر	که برسنك کبی سرکش پری‌یی قیلدی شکار
دیدی که بر ایکی بیت القصیده کیم اولمش	آنکه حضرت صدر کزینه مدحتکار
جناب حضرت دستور آسمان مسند	که مهر ذاتنه بر کرد بالش زرتار
سمی جد رسول خدا که لطفندن	جهانده آتش اندوه وغم اولور کلزار
یکانه صدر کزین خلیفة الاسلام	وزیر اعظم واکرم مشیر پاك تبار
علیل محنته جود وسخاسی حب ذهب	مریض یأسه عطایاسی شربت دینار
طوقنسه چشمی اکر ژنك بسته مرآته	یشیل چمن کبی نشو ونما بولور ژنکار
خریطه رسمی کبی خشك وتنك صورتدر	کف کریمنه نسبتله قلزم زخار
سراب لمعه‌سی وش نفعدن معرادر	نهاد پاکنه نسبتله ابر فیض بهار
ایده‌یدی آتش قهری بحاره استیلا	فتیل روغن اولوردی جزیره‌لرله بحار
حرمسراینه کافور زرکمر خادم	درنده جنکز وقپلان کرای بر تاتار
زهی او قوت بازوکه هند غربیدن	زمینه ایتسه اکر نیزه‌سن خلیده چومار
چیقوب اودمده سرنیزه هند شرقیدن	ایدردی صدمهٔ یلانی پای رأیی فکار

تشبیب بمدح وزیر اعظم ابراهیم پاشا

سپیده‌دم که اولوب دیده خوابدن بیدار | خروشه باشلادی ناکاه سرده درد خمار
هزار ضعفله حمامه طوغری عزم ایتدم | کمر کسسته پراکنده کوشهٔ دستار
واروب اوحالله حمامه افت وخیز ایدرك | ایدنجه کوشهٔ خلوتده جایکاه قرار
نه کوردم آه امان الامان برآفت جان | کلوب یانمده کونش کبی اولدی لمعه نثار
صاچی فتاده سنك خوابی کبی پژمرده | نکاهی عاشقنك خاطری کبی بیمار
وجودی خام کموشدن بیاض کاادن نرم | بویی هنوز یتشمش نهالدن هموار
قمر خمیره‌سی یاخود کونش مرباسی | بلور شاخمی یانخل لؤلؤ شهوار
اوقدوخد اوتناسب اوغبغب اول پستان | او یال وبال او تمایل اوشیوهٔ کفتار
تمام رنك وبها موبمو کرشمه وناز | تمام حسن وسراپای شعلهٔ دیدار
ولیك حس اولنور کیم اوناز پروردك | درونی ایچره براندیشه وبرآتش وار
بن ایسه درد ایله قیلدم فغان که آه عجب | نه‌در ایدن دلن اول ناز پرورك آزار
دیدی اودم دل دیوانه هرچه باداباد | بوحالتك ایدرم آندن اصلن استفسار
جواب لطف ویررسه اکر زهی دولت | زهی سعادت اکر کیم ایدرسه‌ده آزار
همان خطاب ایدوب ای آفتاب ناز دیدم | که ای فدا اوسیه زلفه نافهٔ تاتار
کموشدن آینه‌لر کبی صاف ایکن سینه‌ك | سزامیدر که اوله بویله پایمال غبار
جهانی ایتمشیکن حیرتك زبون یاسنی | کیم ایتدی بویله سرانداز حیرت وافکار
نه‌در عجب سبب حیرتك نه‌در دردك | کمال لطفك ایله قیل کمینه‌که اخبار
ایشیتدی چونکه سوزم اول کل حدیقهٔ ناز | درون سینه‌دن آه ایلیوب چو بلبل زار
دیدی که آه سؤال ایتمه درد پنهانم | دل فکاریمه زخم اورمه‌سن‌ده دیکر بار
دیله اوغرادیغم قیده بن بو عالمده | نه بلبل اوغرادی نه طوطیٔ شکر کفتار
قرارین آلدی دلك برغریب دغدغه کیم | علاجی کوج غمی مشکل تغافلی دشوار
بوشب برآفتك ابرامی ایله مجلسده | چکلمشیدی برایکی پیالهٔ سرشار
تمام نشئه‌لر ایتدکده مهر کبی طلوع | میان مجلسه نقل اولدی صحبت اشعار

كايدوب حماى حرب وفتنه قبل النضج بحرانن — قريب اولمشدى كيم قصد ايليه جان جهان اوزره

قيلوب اخلاطى قصد بيمحل تحريك اولمشدى — خلل طارى مزاج دولت اسلاميان اوزره

بحمدالله هله سبابهٔ بقراط تدبيرك — عجب وقتنده دوش اولدى او نبض ناتوان اوزره

عجب قانون مقبول اوزره ترتيب علاج ايتدك — عجب مرهم قودك دللرده كى زخم نهان اوزره

ينه قيلدى خدا ظل ظليل رأفتن ممدود — سر اقبال يار خسرو جمشيد شان اوزره

كه برسن كبى دستور كزينه ايليوب توفيق — عنايت ايلدى حق اول شه والامكان اوزره

طراز افسر شاهيله شرمنده ايدر ماهى — نشان خاك دركاهك جبين خسروان اوزره

جناب حق هميشه حفظ ايده ذات همايونك — جهان طوردقجه طورسون مسند عثمانيان اوزره

خديوا برسوزم وار آنى داخى سويليم بارى — چو هاروت ايلشكن سرنكون كلكى بنان اوزره

كه اولدى بر وثيق الطرح كويا بو قصيده‌م كيم — ايدر اثبات فضل انورىٔ نكته‌دان اوزره

ياسن ده اى خديو محترم ايتمز ميسك اثبات — كمال فضلكى شه سنجر خلد آشيان اوزره

اوايتمش انورى‌يه سايه‌سن ممدود دوشمزمى — سنك ده سايهٔ لطفك نديم نكته‌دان اوزره

زمان دولتكده بن هله بيلمم سن انصاف ايت — سپهر اولمق سزامى اهل طبعه امتنان اوزره

سوزم كوهر ديزركن سينهٔ حورايه لايقمى — اكم الماس بن سينه‌مده زخم خونچكان اوزره

سنك كبى خريدار متاع معرفت واركن — قاله كالاى نظمم دوش دلال زبان اوزره

قالهم بر بويله وقت سودده اميد حاجتله — زر خارج كبى دائم تصوردن زيان اوزره

سيم رأفتك اولسون مددرس قالمسون لطف ايت — كل كامم پريشان نفحهٔ باد خزان اوزره

يتراى خامه ويردك تاب وفر نظمكله آفاقه — دعا كوهرلرين ديز غيرى وارسلك بيان اوزره

هميشه تا كه سيف وخامه‌نك ابرام ونقصندن — اوله احوال عالم منتظم امن وامان اوزره

باقوب دستكده‌كى شمشيره بيم جانله بهرام — دولاشسون آيغى دامانه راه كهكشان اوزره

كوروب ايكى بنانك آره‌سنده خامه‌كى اولسون
عطارد شرمله دمبسته برج توأمان اوزره

خدا کویا که جسم نازکك ایتمش سنك ایجاد / قاتوب بوی کلی رنك شراب ارغوان اوزره
باقوب برباغه برده اول رخ زیبایه رشکندن / کلك هر برکی برخار اولدی چشم باغبان اوزره
نه‌دن تا بویله دلکشدر او کیسو بیلمزم یوخسه / مکسر انلقمی ایلر بزم صدر کامران اوزره
جهان صدر معلاقدر کیم بزم جلالنده / دونر کوی فلك فواره‌وش شادروان اوزره
طراز مسند عز و شرف کیم بزم خاصنده / کزر خیل ملك زنبوروش اشکوفه‌دان اوزره
نکهبان جهان کیم ایستسه معمار تدبیری / یاپار باروته مخزن شعله‌دن آب روان اوزره

وزیر محترم داماد ابراهیم پاشا کیم
فلك دربانه بر ویردی فرق فرقدان اوزره

کورلدن فرمنجوق اوتاغن بیقرار اولدی / درخش نور خورشید اوزره خورشید آسمان اوزره
سوار اولسه اکر آلایه طعن ایلر ثریایه / کموشدن پله‌لر شهپر فرق چاوشان اوزره
اوطورسه کرسیء والایه بر ویرمز نریمانه / نکهداران دیوانخانه سنك نردبان اوزره
نه ممکن پاینه سایبده ایتمك جبهه‌سن بهرام / بر ایکی ماه نونقش ایتمدکجه آستان اوزره
نه‌قادر باقمغه فرمان عالیشانه بر جیس / اوپوب بر ایکی دفعه قویمدقجه چشم جان اوزره
ظهور مهرینك بر ذره‌سن کوستردی آفاقه / هجوم ایتدکده فیض پرتو خورشید کان اوزره
خروش کیننك بر قطره‌سین بیلدیردی دنیایه / هجوم ایتدکده پورزال زر مازندران اوزره
دلنده فیض جود اولدکاودرکیم اولسه مستولی / اکر بالفرض مهر کنی بر جزء قران اوزره
اولنجه اول قرانك دوری آخر هر کیجه تا صبح / یاغار شبنم یرینه نجم رخشان کلستان اوزره
کمال سرعت ذهن اویله‌درکیم کلکی قصد ایتسه / ایدنجه ضم فلك بر آن موهومی زمان اوزره
مأته ضرب ایدوب ادوار چرخی حاصل ضرب ن / بلا اکسر قیلار قسمت رؤس اختران اوزره
اولور فیض جدیدروحه قابل زیبق مرده / نکاه التفاتك دوشسه بر آینه‌دان اوزره
اکر بانك نفیر سطوتك ایکلتسه کهساری / اکر دامان لطفك سایه صالسه کلستان اوزره
کنامندن ایدر رخورده شیر شرزه‌یی روباه / بر شاهینی ایلر چتر بلبل آشیان اوزره
خدیوا سن که ایتدك بویله خدمت دولت و دینه / دعای دولتك فرض اولدی الحق انس و جان اوزره

پادشاهان سلفدن بونجه احسانلر كوروب ‌ هر بری اولمشکن اول باب رفیعك چاکری
بن قوللك بیكس محقر بویله قالمشکن یتیم ‌ محنت اندوهله آغلار كزردم سرسری
نه ركاب دولته عرض مرامه بر مساغ ‌ نه بوبار محنته صبر ایتمكه تاب آوری
حق معمر ایلسون داماد عالیشانكی ‌ آسمان طوردقجه اولسون زیب صدر داوری
كیم بو بیكس بنده كی خنكاریمه تعریف ایدوب ‌ ایلدی بردرد مندی محنت وغمدن بری
حق بودر كیم پادشاهم بویله بر دانا وزیر ‌ ایتمدی بو آنه دك زینده هیچ بر كشوری
حق تعالی دولت واقبالك افزون ایلسون ‌ تابع فرمانك اولسون دورچرخك چنبری .
ملكدن دور اولمسون ظل همای رأفتك ‌ دائما قیلسون حمایت شفقتك بیكسلری
عرشله همدوش اوله طاق رواق حشمتك ‌ تا كه بر جادر بوعالی قبهٔ نیلوفری
سا كه تملیك ایلسون حق بریره جمع ایلیوب ‌ ملك دهری عمر خضری دولت اسكندری

قصیده برای ابراهیم پاشا

بحمدالله ینه فیض صفا شامل جهان اوزره ‌ جهان آثار حكم صلح ایله امن وامان اوزره
زمان رزم كچدی شمدی وقت بزمدر سویلك ‌ چمن نقش ایلسون نقاشلر پشت كمان اوزره
دم نوباوه چینیٔ طربدر كچدی وقت رزم ‌ مربع وفق اورلسون بعدازین نوك سنان اوزره
بو اول دمدر كه بالین سپردن پنبه یی ساقی ‌ چیقاروب وضع ایده سرشیشهٔ صهبا كشان اوزره
بو اول دمدر كه اسبان نبردك بر چمن مطرب ‌ قوپاروب بند ایده دستنده كی چوب كمان اوزره
اولوب نجم امانی منصرف نحس مقابلدن ‌ ینه پرتوفشان اولدی زمین وآسمان اوزره
بحمدالله ینه نور صفادن مضمحل اولدی ‌ ظلام افشان اولان ابر كثافت انس وجان اوزره
بحمدالله ینه كلدی دم كلكشت كوه ودشت ‌ ینه ماندجو آقدی كوكللر كلستان اوزره
ایدوب بیراق فراز نیزه ده پیچیده شهبالن ‌ كشاد ایتدی پرین قمری سرسرو چمان اوزره
سحر كوردم هزار زاری لبریز نشاط اولمش ‌ كلن یاد ایلیوب فریاد ایدردی آشیان اوزره
بوشوقه بن ده بر تازه غزل طرح ایلهیم باری ‌ بوكون سیر ایتدیكم اول نازپرور نوجوان اوزره
كورن پیچ وخم كیسوی زردن ابروان اوزره ‌ صانور زرحل ایله زنجیره درپشت كمان اوزره
اولعل لب اوغبغب سنده كیم واردر عدیل اولمز ‌ فلك رومك كراسین قویسه سیب اصفهان اوزره

آب ایدر تأثیر قهرك كوهسار آهنی   ابر ایدر لطفك دخان كورهٔ آهنكری
شویله‌در مردانكی ذاتكده كیم خواب ایچره كر   بر كیجه كورسه خیالك زال چرخك كوزلری
ایرته میدان رجولیتده بیراق بند اولور   نیزهٔ بهرامه ناهید سپهرك معجری
قبضهٔ تسخیریكه موهوب قوس رستمی   بازوی اقبالكه موروث زور حیدری
مكتسب عادت دكل خوی جبلیدر سكا   كامبخشی مكر متكاری مراحمكستری
سنسك اول سلطان عالم كیم اولور بزمكده جمع   زهره‌نك چنكی مهك ابریقی مهرك مجمری
اولمسه ایام نام عالم آرا كه قرین   زخم اورردی سینهٔ ایامه بیم خنجری
سنسك اول داوركا ولور بزمكده دائم مجتمع   قهرمانك تیغی سامك كرزی زالك خنجری
سلطنت باش اورمیدی دركه اقبالكه   تیغ وش آزار ایدردی رأسی لفظ افسری
جبههٔ پاككده‌كی برق نجابتدن اكر   مشعل افروز جمال اولسیدی مهر خاوری
ایلیوب دنیایی جوش لجهٔ انواره غرق   ارض اولوردی موجهٔ دریای نورك عنبری
ویرسه بر صحرایه فرمشاطهٔ عدلك اولور   چنكل شهباز میل سرمهٔ كبك دری
ایتسه بر كوهه كذرباد سموم سطوتك   معدن كوكرد ایدر تأثیری كان كوهری
رأفتكدن پرور شباب اولسه بر كلشن بیتر   لاله‌وش خاكنده فیض رنك تاب دلبری
ایتسه زیر سایهٔ كوه وقارك ملتجا   بند ایدر بال پرستوبچه راه صرصری
كلشنكدن كچسه برتقریبله تاحشر اولور   چارسوی كلفر وشانك مكس شهبندری
اولسه الطافكله كرنقش نباتی شهد كام   اكتساب ایلردی حنظل لذت كلشكری
اولسه برشاعر اكرمقرون لطف ورأفتك   تیری ایلر كلكی كالای مدیحه مشتری
پادشاهم ایكی شاعردر ویرن نظمه رواج   مرزبوم هندده عرفی عجمده انوری
عالمی لبریز آواز ایلمشلر وصف ایدوب   بیری شاه اكبری بیریسی سلطان سنجری
بن قولك ده ایشته ملك رومده وصف ایلرم   بر سنك كیبی شهنشاه فریدون افسری
یا نیجه وصف ایتمیم كیم دركه جود كده بن   اولمشمدر بویله برلطف عمیمك مظهری
یعنی قیلدك مدرسه‌یله عبدنا كامك چراغ   اولدی جا نام ندیمه بندكانك دفتری
خسروانه لطف ایدوب شاهانه انعام ایلدك   دست لطفك سیلدی آغلاركن بو چشمان تری
فخر ایكن اجدادیمه اول آستانك خدمتی   حضرت سلطان ابوالفتحك زمانندن بری

همواره پایدار اوله ای صدر کامکار
ذاتك كه صدر معدلته عزوشان ویرر
دور اولمسون الكدن اوتیغ جهانكشای
کیم فروتابی عالمه امن وامان ویرر

اولسون سپهر بنانكه منقاد اوخامه كیم
هرحرفی ملكه دانش نوشیروان ویرر

قصیده سلطان احمد

حبذا ای تاج وتختك مایهٔ زیب وفری
عالمك آرایشی ملكك طرازو زیوری
حبذا ای تاج بخشای فریدون وقباد
حبذا ای متكا پیرای ملك قیصری
حبذا ای شعلهٔ شمشیر دست سلطنت
ای فروغ روی خورشید سپهر سروری
رخشك اولماسه فلك اولمزدی بویله پرشتاب
پیكك اولماسه قمر كیمز ایدی تاج زری
عفوه محتاجم بوتعبیرمده تقصیر ایلدم
بلكه ای یكتا نورد سر زمین داوری
نعل زردر موزهٔ پایكده ماهك غرهسی
كویدر چوكان پای رخشكه چرخك سری
سجده بر محراب نعل اسبكه ماه فلك
مفتخر بوس سم رخشكله مهر خاوری
مكتسب یلمان تیغكدن درخش آفتاب
منتخب فص نكینكدن فروغ مشتری
شهریارا سنسك اول فرمانروای دهر كیم
آسمان درگاهكك بر بندهٔ فرمانبری
سایهٔ بزمك جلال وجاهك آسایشكهی
رایت عزمك همای دولتك بال وپری
حرزجان سلطنت نیروی بازوی ظفر
ركن صولت عنصر حشمت اساس صفدری
خانمان زیب جلال آرایش بحر شرف
سیف صارم بیشه زار سطوتك شیر نری
صورت عقل مشخص پیكر ذهن سلیم
عقل كل برج كمالك آفتاب انوری
یعنی سلطان احمد غازی كه دوش قدرینه
اطلس كردون مزركش تكمه لی برعنتری
شهریارا آسمان قدرا خدیوا داورا
ای ایدن كمقدر خاك پایی مشك اذفری
جستجوی معنیٔ وصفكله عقل وفكر وفهم
كشت ایدركن زیروبالای سپهری سرسری
راست كلدی پیك اندیشهم بوغرا مطالعه
چرخ چارمدن اوته عرش معلادن بری

دست قهركدن رخ چرخ كهن نیلوفری
باغ لطفكدن بهشت هشت بر وردطری

بر تاب ویردی قاشلریکه سنك وسمه كیم آنجق اوتابی دشنه‌یه سنك فسان ویرر
عکس ایتدی صانمه سینه‌سی ساقی نشان ایچون رز دخترینه بر کموش آینه دان ویرر
سن ایلدکجه قصد تغافل اوچشم مست هر بر نکاه شوخنه یوز بیك زبان ویرر
بازوی داغدارینی سیر ایت او آفتك شاخ سمن عجب که کل ارغوان ویرر
آب حیاته ناز ایله چین جبین صاتان جان نقدینی وصالك ایچون شادمان ویرر
ای صدر محترم که مزایاسی وصفکك هر بیته زیب مسند نو شیروان ویرر
ساکا بوعزو جاهی ویرن ملك نظمده دورکده بر بنم کبی صاحبقران ویرر
طبعم او باغبان کران دستمایه در کیم بر کل ایستسه‌م بکا بر کلستان ویرر
هرحرف شوخی بلبل شیدایه نظممك برکلستان تبسم کل ارمغان ویرر
هر کالهٔ مزرکشی نساج طبعمك شهبندر بلاغته زیب دکان ویرر
انجم دکل فلکده قضا بکر فکریمه هر شب هدیه برتتق زر نشان ویرر
نظمم کورنجه روح ظهیر وسنائی‌یه بیك نشاط مژدهٔ راحت رسان ویرر
نفعی دخی عدمده ایشیتدکجه سوزلرم شاباش وآفرینی جهان‌در جهان ویرر
اما همیشه بخت دغلباز نیله‌یم طبع بلندمه خلجان نهان ویرر
اغیاره جام صونسه سپهر ستیزه کار بن زاره آب تیغ غم خونچکان ویرر
یخشی صایان یمانه بو دور زمانه‌یی یخشی بیلورکه یخشی‌یه دائم یمان ویرر
بالله قویمه بیلدیکك الدن فلك همان برکون سنکده لایقك آه وفغان ویرر
سن اویله بیل که جوشش دریای اضطراب جان حموله لنکر کوه کران ویرر
کلدکجه جوشه جیش شهنشاه همتم صبره اساس قلعهٔ مازندران ویرر
شکوایی قوی ندیم که البت بوروزکار اشکسته فلك کامکه برباد بان ویرر
بر دم کلورکه لطف روانبخش آصفی دلده هزار مژدهٔ امیده جان ویرر
وعد کریمن ایلیوب انجاز عاقبت مأمول اودر که مطلبکی رایکان ویرر
سن غیری دستك آچ یوری برآستانه کیم شاه وکدایه مطلبی اول آستان ویرر
تا حکم اسم پاك معزومذل مدام ایمان وکفره حالت ماه وکتان ویرر
تا کیم همیشه شعلهٔ شمشیر آبدار خاشاك بغیه سوزش برق جهان ویرر

نخچیره چیقسه سطوتی هر نیم خطوه ده　　دست کمنده بر ایکی شیرژیان ویرر
امداد عاجزانی مراد ایتسه قدرتی　　تصویر موره هیبت پیل دمان ویرر
کیم رشحهٔ عنایتی عمانه حشره دك　　تاب هجوم جوشش موج کران ویرر
بر کوشهٔ نکاه ایله معمار همتی　　سوراخ موره وسعت کون ومکان ویرر
بر بی نوایه برنکه التفاتله　　جمشید وکیقباد قدر خانمان ویرر
ایسترسه فیض ابر بهار مروتی　　برچوب خشکه جنبش نخل جمان ویرر
افکارینك بدیهه سنی عقل عاشره　　کلك قضا یازوب سبق امتحان ویرر
ملك یقینه عزم ایدن افکار صائبه　　رأی منیری مشعلهٔ کاربان ویرر
کلنخل چار باغ مکارم که بر کلن　　غافل سکز بهشته ویرن رایکان ویرر
بخشندهٔ یکانه که بر مورك ایستسه　　دست ودلینه حوصلهٔ بحر وکان ویرر
ای صفدر جهان که فلك رخش عونکه　　مهدن رکاب وبرق جهاندن عنان ویرر
اما نه رخش رخش طرازنده طرز کیم　　نعلن هلال میخن ایسه اختران ویرر
قویسه یرندن ایرمك ایچون کرد راهنه　　وهم وخیاله بحث ایله بیك بیل زمان ویرر
اقلیم رومه ایستسه بر دمده راکبی　　اخبار چین وتبت هندوستان ویرر
شاهین سخت پنجهٔ بازوی قهرینك　　هر روز طعمه سن جکر قهرمان ویرر
برکره تیغی اوزره قونان پشهٔ نحیف　　دهره پیام سطوت جنکیز خان ویرر
برکز زه کمانن اوپن تیر مژده دن　　تا حشر وحشه راتبهٔ قوت جان ویرر
ویرمك کف فلکده مه نو نه احتمال　　دستکده اول فروغی که توز کمان ویرر
دورك بوفیض نشئهٔ جام نشاط ایله　　زال سپهره مایهٔ عمر جوان ویرر
خاك در رفیعك ایله ایتسه اکتحال　　چشمان موره شعشعهٔ فرقدان ویرر
کاهی که جوش معنیٔ رنکین مدحتك　　دشت خیاله زیب کل وکلستان ویرر
فی الحال برك وشاخ صالوب کلبن قلم　　بر بویله دلکشا غزل کلفشان ویرر

بوس لبك پیاله یه روح روان ویرر
فیض تبسمك کل تصویره جان ویرر

در ستایش صدر اعظم شهید علی پاشا

کاهی سحاب سیف که حکمن روان ویرر / ازهار باغ ملکه صو یرینه قان ویرر
ویرمز شهاب سینهٔ شیطان مارده / اول بیمی کیم عدویه درخش سنان ویرر
بخت جوانه قددوتای کمان سخت / ابروی چین گرفته قدر حسن و آن ویرر
کاهی که بویله جوش وخروش سپاه کین / پای زمینه زلزلهٔ ناگهان ویرر
کفت وشنود دشمن ایچون بویله قهر حق / کاهی کمان وخنجره گوش وزبان ویرر
آما که صکره بویله سراپا زبان اولوب / قطعی جوابی تیغ چو آب روان ویرر
اجرام چرخی سرلرینه تنك و تار ایدر / گرز گران نزول قضادن نشان ویرر
مغفرلرین لبالب ایدوب خون گرمله / د، یا کشان نصرته رطل گران ویرر
حقا غریب رزم تهمتن پسند کیم / هر روزی یاد معرکهٔ هفتخوان ویرر
اما نه گونه رزم که یادی زمان زمان / جان عدویه لرزش برك خزان ویرر
حقا غریب وقعهٔ غرا که یازسه‌لر / هرحرفی دست عالمه بیك داستان ویرر
اما نه وقعه کیم دله وصف بلندینك / هر لفظی نشئهٔ طرب جاودان ویرر
اما نه نشئه کیم اثری فکر وذکرینك / قلب ولسانه حالت تیغ وسنان ویرر
اما نه فکر وذکر کیم آگاه اولانلره / یاد عطای خالق کون ومکان ویرر
حقا که حمدی واجب او فیاض مطلقك / کیم نعمتی عبادینه‌بی امتنان ویرر
تعمیم ایدوب عطیهٔ الطافنی عالمه / بر بویله پادشاه سکندر توان ویرر
تأییدین ایلدکده ارادت اوشاهه‌ده / بر بویله شیر نرهٔ گیتی ستان ویرر
دستور جم شکوه که منجوق رایتی / روی زمینه کوکبهٔ آسمان ویرر
صدر گزین که غاشیه داران موکبی / دهره غنای شوکت ساسانیان ویرر
همنام مرتضی علی پاشا که روز رزم / شمشیری ذوالفقار علیدن نشان ویرر[۱]
شیر جهانکشای که چنگال سطوتی / سیمرغ قافه تفرقهٔ آشیان ویرر
سیمرغ اژدر افکن وشیرسپه شکن / کیم کوه قاف هیبتنی گورسه یان ویرر
ترتیب موکب ایتسه اغایان خاصنه / شمشیری ماه نو گمری کهکشان ویرر
اجرام چرخه نیزه‌سی اثبات خرق ایدر / تیغی دلیل جوهر فرده زیان ویرر

[۱] بو مصراع نفی نکدر.

چهره سندن رنكى پروازايلمش صانمه‌ك شفق
هيبت اجلالى دوشمش مهر رخشان اوسته

كوكب عاليسن ادراك ايلمز ارباب فن
ايتسه‌لر وضع رصد تا طرح هامان اوسته

اول سپهسالار كسرى شان كه استكثار ايدر
برسپاهى بنده سن تخت سپاهان اوسته

لرزه دوشمش صولت كوه وقارندن تمام
ارض نيشابوروش اقليم ايران اوسته

خاكپايندن واروب با دصبا طرح ايلمش
سرمه‌سن كردكساد آسا صفاهان اوسته

هيچ سلامت ياقه‌سن كورسونمى دشمن كيم تودى
قهرى بيك بر پنجه هر تار كريبان اوسته

كور ايدر درجنك اول ديده‌سن كرد حشم
آت صالسه خشم ايله سام ونريمان اوسته

نيزه‌سن تير سبكپروازه ايلر پيشرو
رزمده كلسه اورخش برق جولان اوسته

دشمنى حيرتله همچون روبهٔ تصوير ايدر
شيروش كلدكجه اول كوه خرامان اوسته

رونما چين جبيننده بيله سيماى لطف
حسن ديكر بخش ايدر موج آب حيوان اوسته

كانهال آسا مطرا بركار پيدا ايدر
آصسه‌لر تعويذ لطفن نخل مرجان اوسته

آصفا دريا كفا سماح حاتم مصرفا
مبتنيدر طينتك افضال احسان اوسته

شيخ وشابى ايلمش فرمانكه زيرنكين
ذاتكى تعيين ايدن كرسئ ديوان اوسته

براثر نيسان لطفك شويله كيم درپوش اولور
چشم عاشق نمچكان اولدقجه دامان اوسته

دور اقبالكده بوقدر برخراب اولمش مكر
ميكسارانك سوره‌كاهى قدحران اوسته

شعلهٔ ادراك كيم طبعك كهربار ايتمه‌ده
كويا برق جهاندر ابر نيسان اوسته

طبع كوهرباره ويرمش رغبتك فيض سخن
مهردر كيم پرتوين صالمش بدخشان اوسته

دولتكده بويله بر شمشير پيكر نظمله
شرحه چكدم سينهٔ كلبرك خندان اوسته

معنئ رنكينه هر بر بيتى كويا سلسبيل
جسر هر مصراعى آب لعل رمان اوسته

كرچه تنك اولدى زمينك سن ده آما كيم نديم
چرخى تنك ايتدك سرحساد نادان اوسته

لعل ومرواريد دعواتك نثار ايت بعد ازين
نوعروس طالع دستور ذيشان اوسته

تاكه جدوللر چكه خيط الشعاع مهردن
منشئ قدرت بونه طومار امكان اوسته

مطلع بر جستهٔ اقبال اوله سر لوحه بند
معدلت پاينده دائم طاق ايوان اوسته

نظم رنكيندر كل روى سپد بو مجلسه
جانفزا كلدى چوبوى پير هن خاطرلره
سير مهتابز فروغ بختدن بيهوده مهر
كرم ايدوب يكرنكئ الفت دل ديوانه‌يى
آسمان نه‌توى چرخندن سپر درپيش ايدر
سوق استعداده‌شهر آيين ايدوب ياران نظم
هر برى بر شبچراغ آرزودن مقتبس
حاصلى سير ايده‌رك بو خرمن فيضى ينه
بن‌دخى بر بزم نوشانوش ترتيب ايليوب
شوق ايله طرف كلاه اشكسته خاطرلر درست
الده‌مى ديوان جامى ونشاطى درميان

شمدى ديوانلر مى خمدر كلستان اوستنه
اوغرامش وار ايسه‌باد شوق كنعان اوستنه
ايتمسون تحميل منت ماه تابان اوستنه
آشيان ساز اولدى بلبللر شمعدان اوستنه
شيخ‌سنك انداز طعن اولدقجه‌رندان اوستنه
ايتديلر كلريزلر آويزه دكان اوستنه
هر برى پروانه برشمع درخشان اوستنه
صبريار اولدى دل آشفته سامان اوستنه
حرف آتاردم كردش ناهيدرخشان اوستنه
ديده‌لر حيران خط جام درخشان اوستنه
بيت اوقوركن شيوهٔ ساقئ فتان اوستنه

راسخك بو مطلعن تضمين ايدوب ساقئ كلك
نقل صوندى چكديكم صهباى عرفان اوستنه

سوزمه چشمك كلسون مژكان مژكان اوستنه
نركس كلكون بياضن صانمه سرخ ايتمش رمد
تيغ آتش رنكه عرض ايتمش دل مجروحكى
سنبلستان خطك فكريله هرشب تاسحر
كشور حسنه عجب آشوبلر دوشمش ينه
خلوت صافى ضميران خانهٔ آيينه‌در
طرف خطده طره‌سى برعقده پيدا ايلمش
آصف اسكندر آيين وحكيم خرده بين
صدرملك آرا على پاشاى روشن رأى كيم
شكل پروين صانمه توفيقن يازار برجيس چرخ

اورمه زخم سينه‌يه پيكان پيكان اوستنه
غمزهٔ ظالم ينه قان ايلمش قان اوستنه
مژده‌لراى جان بكف نارايندى قربان اوستنه
كوز دونربيك كره برخواب پريشان اوستنه
چكمش ابروخنجرين بركشته مژكان اوستنه
نقلت اولمز كاسه‌ده مهمان مهمان اوستنه
كوييا صحچكمش آصف پنجه‌فرمان اوستنه
فائق اولمش ذاتى خاقانى وخاقان اوستنه
شمعنك پروانه‌وش خورشيد لرزان اوستنه
لاجورد اندوده برلوح زر افشان اوستنه

سطوتك شو یله زبون ایلدی سرکشلری کیم
قالمدی کیمسه‌ده اندیشهٔ مکر دشمن

چیقوب آغوشنه نخوتله ایدرلر شمدی
مادر شیردن آهو بره‌لر مص لبن

آصفا کیرمدی حقاکه کف ایامه
ذات پاکك کبی مجموعهٔ اخلاق حسن

شعرای سلف اوصافکه حسرت کیده‌لی
ایتدی پرمجلس ارواحی سرود شیون

نه بیلور پرورش ابر بهار فیضك
کل وصفك چمن آرای بهار ایلین

نیجه زیب افکن اولور یا چمن مدحکله
ایتمین کلکنی یکپاره زبان سوسن

یوسفستان خیال اولمیجق وصفکده
نیله معمور اوله خاطر دینیلن بیت حزن

لافی قوی‌سن وار ایکن آره‌ده بالله ندیم
بخت بیچاره‌یی بیهوده‌در ایتمك مطعن

دیدهٔ عبرتك آچ باغلا زبان کله‌یی
قبض وبسط دوجهان چونکه بیلورسك کیمدن

قلم انجاچو رسد به‌که همان سرشکند
سخن انجاچو رسد ناطقه باید الکن

بهمه حال دودست من ودامان رضا
درهمه جای من وکردن تسلیم وکفن

غیری وقت اولدی که دربسته اولوب کاخ دوات
قصر دلدن سر بالایه آچلسون روزن

اختران تا که ایدوب جیش ظلام ایچره هجوم
کچوره کاهکشان کردن کردونه رسن

اوله ماه‌نو شمشیرکه هر بار مطیع
قلعهٔ دشمن دین اوزره اولان برج وبدن

اوله اقلیم عدمدن دخی صد مرحله دور
صوت آوازهٔ اقبالك ایله جیش فتن

جامهٔ فتحه ویروب قامت عزمك رونق
کردن خصمدن آیرلیه همواره کفن

لوم حساددن آسیب نظردن دائم
ایلیه ذاتکی محفوظ خدای ذوالمن

طاق اولوب کسرئ اقبالکه قوس رستم
اولدی تجویف فلك دشمنه چاه بیژن

[۱] فرق خورشیده کل پرچم توغك کیسو
اوج عیوقله منجوق اوتاغك یکتن

درستایش صدراعظم شهید علی پاشا

عالمك کوردمکه ابر فیضی باران اوستنه
شوق مستولی تمام اجزای اکوان اوستنه

مهر دولت بخت ارباب دله آیینه‌دار
پرده‌کش صبح وطن شام غریبان اوستنه

شمدی صهباخانهٔ عرفانده درروح نشاط
جان ویرر مغبچه‌لر تلقین ایمان اوستنه

[۱] فرق خورشید ایله کلپرچم توغك یکتوی

دوشسه بر لمعه‌سی کر بارقهٔ سطوتنك
صفت رزمنی کوش ایده‌نه سخریه کلور
جبهه‌سی کلشن اسلامه فروزندهٔ دین
نطقنك بر شکرین خنده‌سی آب حیوان
پایداری اثر شستنه پك مشکلدر
مه‌نو صانمه کوروب سطوتنی بهرامك
ذهنی چرخ نهمه راهنمای سرعت
کوشهٔ چشمی که درکار اوله مکنوناته
لمحه‌دن سایهٔ مژکانی نور نکهی
اولدی بی شائبه برهان لزوم عقلی
او ایدر حرفده اجسام معانی‌یه صور
او ویرر آب حیات ایچره پریزاده مقام
کاوی ایکلتدی بلین بوکدی بسیط ارضك
حبذا کوه خرامان فلك پیکر کیم
بشقه بر عالمه رهبرده اولوب کوی زمین
طوروب اما که ینه رقصه سر آغاز ایدیجك
اوقدر شوخ سبکپای که کورمز آزار
وصفی تخمین ایله‌در کردشنك جمله جهان
سر فرازا علم افراز سپاه اندازا
سرده برداغ یاقوت نامنی خورشیدقودی
مهر کیم جسم منور دیو تعریف اولنور
شمس اشراقه شبه طبع منیر که ذکا
شیر وشکر نسق حکم ستاره کله سعود

آب اولوب یوز طوتنه صحرالره کوه آهن
حرف دارا وسکندر سخن کیو وپشن
باغ بد خواهنه شمشیری هلال بهمن
قهرینك بر نفس سردی لهیب کلخن
نه‌فلك جرمی قدر اولسه سپرله جوشن
دوشدی دستنده‌کی زرتوز کمان بهمن
مرکز خاکه وقاری نسق آموز سکن
دفعهٔ کسوهٔ تحقیقه کیروب صورت ظن
تنك اولور جلوهٔ اسرار مرایای علن
او یراعه‌یله براعت او لسانیله لسن
بوقیلار لفظده ارواح معانی‌یه بدن
بو ایدر سطح هوا اوستنه طرح کلشن
زیر رانده‌کی پولاد بیلکلی توسن
بوقدر جسم جسیمنده صلابت وار ایکن
کوشهٔ سمنه خسبیده قالور چون ارزن
دشت وهامون کورینور چشمنه نوك سوزن
نعل ومیخ اولسه اکر شبنم ایله برك سمن
وارمی یوخسه‌تك وتازایلرایکن آنی کورن
ای که کعب هممك پیکر کیوانه ذقن
اعتراف ایتدی سکا عجزینی کردون کهن
سکا یوق نسبتی کیم نور مجسمسك سن
کهرو آبه مثل ظرف زبانکله سخن
آب وآتش حدق دیدهٔ بختکله وسن

یاقدی یاندیردی بزی مجمرۀ سیم آسـا　مهر رخساری اولوب سینه‌ـنه پرتو زن
* چهلری تاب تموز ایلدی بی آب اما　اولدی لبریز کلاب در ایله چاه ذقن
دوکیلوب روی عرقنا کنه شاداب اولدی　تازه سنبل کبی اول کاکل پرچین وشکن
ساقیا پرتوی جامکدن آلورکن خورشید　چشممز تارایده لایقمی شب درد ومحن
یوقمی بر خنده‌یه قربانك اوله‌م جای مکر　او قدر تنکمیدر غنجـۀ نوخیز دهن
اوخشیوب غبغبك ال سودیکم انصافمیدر　عاشـقك داغنه درکار اوله نوك ناخن
کاه اول شوخی کبی طبعنی وصف ایله‌دن　بیـلورم قصـدینی بالله ندیمـانك بن
اولمق ایستر ینه بر طور نو آیین اوزره　وصف پاشای فریدون حشمه طرح افکن

معدن جود وکرم یعنی علی پاشا کیم [*]
خرج یکروزه‌سی محصول بدخشان وعدن

سیف مسلول جلالت که دم شمشـیری　ظفره آب بقـا فتنه‌یه برق خرمن
صف شکاف وسپه آرا کاوله‌مز طاس سپهر　بر سـپاهی قولنك فرقنـه خود آهن
صدر جم کوکبه کیم نعلچه ایلر بولسـه　موزۀ باینـه ابرولرینی رو یین تن
طـاق کردوننه والای شفق پوشـیده　زورق حشـمتنه اطلس کردون یلکن
ابن حاجب حرم فضـلنه دربان کمین　میر صدرك سرینـه موقف نعلی مأمن
آسمان بسـتر اقبالنـه کوی مجمر　مه‌شبسـتاننه بر شـمعۀ پیروزه لـکن
ام اقبـاله پسر سلمیٔ جاهـه شوهر　زادۀ مجده پدر پادشـه دینـه ختن
* آلیجق حکم کفائتله عروس صدری　طـاق کردونه یازلدی مثل وافق شن
وایه‌بخش اولسه اکر تاب سهیل جودی　کشتیٔ نوحه دونر آب عقیق اوزره یمن
دوشسه فیض نظری آینۀ فولاده　ژنك صدساله‌سی بردمده اولور تازه‌چمن
حلمی صورت‌ده آرام جهان اولسه اولور　قطرۀ زیبقه مرآت کری اوزره وطن
سطوتی قهری اکر ایلسه فرمان مسیر　مصرك اهرامن ایدر کاغـد باد ملتن
بیوۀ باغه صدور ایتسـه اکر زنهاری　تا ابد قالور ایدی نفس نبـاتی ارکن
* بچۀ فاخته‌وش زاده‌سی طوق ایله طوغار　کورسه فرمانتی خواب ایچره زن آبستن
نهی اسباب ملاهی‌به کاوله تفرقه سـاز　بولمیه حشره دکین بربط ناهید دوزن
* ضربت نیزه وکوپالنه طاقت کوجدر　خودباشی قیدینی کورسون کوزین آچسون جوشن

[*] کار بند دهش وداد علی پاشا کیم　نسخه

ابتدای قصائد

نديم افندى

بسم الله الرحمن الرحيم

باشلايوب جوششه طبعمده مزاياى سخن — موجخيز اولدى ينه لجهٔ دريای عدن

حسن مطلعده ايدوب چشمهٔ مهرى ريزان — ايلدى حكمنى اجرا ينه طبع روشن

صفحه بر لحظه‌ده هاروتستان اولدى ينه — طرفه افسون اوقودى بو قلم جادو فن

اولدى معمار هنر شاهد انديشه‌م ايچون — بويله بر خانهٔ آيينه يه بنياد افكن

نجه شاهد كه خرام ايلسه راهنده طوروب — عشوه و ناز نياز ايله چكرلر كردن

پاينه ريخته يوز شرمله صد آب حيات — هر سر موينه آويخته بيك چين و ختن

* بارك الله ينه همحالت مهتاب ايتدى — حسن ليلئ مضامينى بو يكرنك پرن

رنك رنك ايتدى چراغنده‌كى پرتو بزمى — مغز طاوسدن آلمش كبى طبعم روغن

طوطئ ناطقه‌مه نسبت ايله ببغانك — نغمهٔ نظمى هم آوازهٔ فرياد زغن

شه نو سكهٔ نظمم كه بنم ملكمده — زر خورشيد ايسه‌ده ناسره در نقد كهن

بنم اول خواجهٔ بخشنده كه خرج ايتسه‌م اولور — انجم چرخى كهر بيرينه مخزن مخزن

ايتمم اندوختهٔ غيره هوس چون پرويز — آچدى فرهاد خيالم بكا بر نو معدن

نجه معدن كه جهان اولدى دم كاوشده — بو شرر پاره سر تيشهٔ انديشه‌مدن

آچيلوب تاب تموز ايله او كل پيراهن
كلمش آغوش كريبانه شكاف دامن

سور همایونلرده سلطان احمد ثالثك شرقیلر تنظیمنی امر ایتدیكنی واونلرك بسته‌له‌نه‌رك اوقوندیغنی اودوره عائد منبعلر بزه بیلدیرییور . « تنظیمات » ه قدر متزاید بر قوتله دوام ایدن بوجریانك محصوللری آراسنده ، قیمت صنعتكارانه اعتباریله ندیمككیلره یتیشه‌بیله‌جك برشی یوقدر . بوواديده سائر برچوق شاعرلر ابتذاله، عادیلكه دوشدكاری حالده ، «ندیم» صفوت وسادكیله ممزوج اصالتنی ـ حتی الك لاابالی پارچه‌لرنده بیله ـ محافظه ایتمشدر :

او طفل نازی كوردم روینه خورشید اثر ایتمش
خبردار اولمامشدم صوكرا بیلدم نیله‌مش نیتمش
مكر ظالم قاچوب تنهاجه سعد آباده دك كیتمش
تماشا ایله‌مش آلاینی شوكتلی خنكارك
كزرمش قصرك اطرافنده یریر تازه مهرولر
مكحل كوزلو شیرین سوزلو لیلی یوزلو آهولر
همان آلقیش صداسن آكدیریرمش چاغلایان صولر
ایدرلرمش دعاسن پادشاه معدلتكارك

حكمداره عرض خلوص مقصدیله یازیلان بوبسیط شرقی ، صنعتكارك قدرتی سایه‌سنده ، نه تصنعه ، نه‌ده ابتذاله درشمه‌یه‌رك ، جانلی بر لوحه حالنده یاشامقده‌در. اكثریسی برر عیدیه اولان بوشرقیلردن ماعدا « ندیم »ك برده هجا وزنیله یازدیغی توركو واردر :

سودیكم جمالك چونكه كوره‌مم
چیقماسون خیالك دل شیدادن
خاكپایه چونكه یوزلر سوره‌مم
آلایم پیامك باد صبادن

قطعه‌سیله باشلایان وموسیقی مجلسلرنده حالا سویله‌نن بوتوركو ، صنعتكارك سائرشرقیلریله قابل قیاس اولمامقله برابر ، اونك بووادیده‌ده تجربه‌لرده بولوندیغنی كوستریيور . صوفیانه اثرلر مستثنا اولاق اوزره شاعرلرك هجا وزنیله یازمه‌سی بویوك برجرم ادبی عد اولوندیغی بر زمانده، «ندیم»ك بویله برتجربه‌ده بولونمه‌سی پك معنیداردر [عاشق ادبیاتی حقنده «ملی تتبعلر» مجموعه‌سنك ایلك نسخه‌سنه یازدیغمز مقاله‌ده بونك اسباب وسوائقی حقنده كافی درجه‌ده ایضاحات واردر].

«ندیم»ده مثلا برطاقم اماله‌لره، نظم قصورلرینه، عجم دیوانلرندن مقتبس مضمونلره ، مبتذل وقیمتسز پارچه‌لره تصادف اولونه‌بیلیر . لكن معاصرلرینی « تازه مضمون قوللانمایه‌رق تقلید ایله اكتفا ایتدكلری ایچون » تخطئه ایدن « ندیم » ، اینجه وزنكین خیالی ، ساده ولاابالی اداسی ، تمیز وآهنكدار لسانی ، ذوق حیاتی دویوران رندانه حسلریله صوك درجه شخصی برصنعتكاردر. صنعتنك عناصرینی نره‌لردن آلمش اولورسه اولسون، اونلری كندی روحیله اوقدر مزج ایتمش واودرجه‌شخصی صورتده تركیبه موفق اولمشدركه، بوموفقیتی كوسترن برصنعتكاره بلا تردد (بویوك شاعر) صفتی ویریله‌بیلیر ...

كوپریلی زاده محمد فؤاد
دارالفنون تورك ادبیاتی تاریخی مدرسی

قلاسیق ادبیات قاعده‌لرینه مغایر وقبول ایدیله‌میه‌جك بر انقلاب دكلدی . ایشته بوندن دولایی ندیمك قصیده‌لرنده اصل مركز ثقلتی ، صنعتكارك شخصیتنی كوسترن اصل جانلی وقیمتلی پارچه‌لرینی تشكیل ایدن (نسیب) و (غزل) قسمیدر ؛ مدحیه وفخریه كبی جهتلرده بارز برشخصیت شویله دورسون ، بالعكس ، پك محسوس بردوشوكلك واردر . (ندیم) بوجهتی پك ایی بیلدیكی ایچون ، قصیده‌لرینك موضوعلرینی (عید ، بهار ، بر سرای انشاسی) كبی نسیب وتغزل قسملرنده ابراز هنره مناسب زمینلردن آلمشدر ؛ حتی بعضاً داها ایلری كیده‌رك حتنده قصیده تنظیمی ایجاب ایدن حادثه‌یی « غزل » ویا « شرقی » لرله تسعید ایتمشدر . سعد آبادك انشاسی مناسبتیله سویله‌دیكی « كیده‌لم سرو روانم یوری سعدآباده » نقراتلی شرقی ایله ، روان فتحی اوزرینه تنظیم ایتدیكی « مسرت وقتیدر روح روانم كل آچیل شاد اول » شرقیسی كبی . ایشته بوندن دولایی ندیمك قصیده‌لری آراسنده جنكجویانه ماهیتده پارچه‌لره ، یأس آمیز مرثیه‌لره هیچ تصادف اولونماز . صمیمی صنعتكار ، ذوقنه مغایر اولان بوكبی موضوعلردن دائما اوزاق دوشمشدر .

« ندیم » غزل طرزینی ذوقنه ، روحنك صمیمی تمایللرینه پك مطابق بولدی . انسانی صمیمیتدن اوزاقلاشدیران اوزون وكلفتلی قصیده شكلنه مقابل «غزل» روحك آنی هیجانلرینی قولایلقله ضبط وتثبیته یارایان برطرزدی . بناءً علیه الك كوزل اثرلرینی بوشكلده یازدی . ندیمك غزللری ، اسكی ادبیاتك سائر بوجنس محصوللرینه نسبتله ، ساده ، بسیط ، كلفتدن آزاده‌در ؛ اونلرده صوفیانه تلقیلره ، مغلق دوشونجه‌لره ، فكری محاكاته ، نصیحتلره ، یابس برمنطقیلكه تصادف اولونماز . « فضولی » كبی مؤثر شكایتلر ، الملر اونده پك نادردر ؛ دیوان باشدن باشه سربست ، شن ، جرأتكار بر هوای عشق ایله مالیدر . حقیقی بر « رند ذوقپرست » اولان شاعر ، پك بللیكه ، بونلرك برچوغنی حیات یومیه‌نك الهاملرندن آلمشدر : بعضاً « آل فسلی برجزایر كوزه‌لی » بعضاً « وعده وفا ایتمه‌ین برشهر چوجوغی » برغزله وسیله سنوح اولور . دوغروسنی اعتراف ایتمك ایجاب ایدرسه ، «ندیم» یوكسك والی برعشقی دكل ، عیش وعشرت عالملرینك لوازمندن اولان شوخ وسربست علاقه‌لری ، هركوزه‌له قارشی دویولان چاپقین حسلری ، بركلمه ایله (شهوت) ی ترنم ایتمشدر . « ندیم » بوترنملر صیراسنده مرائی زاهدلری ، متقی شیخلری صیق صیق استهزائی مجموعلره معروض براقیر ؛ الك آچیق دوشونجه‌لرینی بویوك برلاابالیلكله سویله‌مكدن چكینمز . لكن بونلری یالكز « ندیم » ه عائد ظن ایتمه‌یكز : او دورك حیاتی ، ذوقی بویله‌یدی ؛ شاعرلر حیات یومیه‌نك انطباعلرینی تثبیته ومحلی خصوصیتلری ترنمه چالیشیورلردی ؛ آچیق ولاابالی برصورتده ترنم ایدیلن شهوت حسلری یالكز ندیمك «حمامیه» سی دكل ، اوماهیتده پك چوق اثرلری داها میدانه كتیردی : «عزت علی» پاشانك مشهور بر منظومه‌سی « حمامیه »دن چوق آچیق وچوق داها پرده بیرونانه‌در .

« ندیم »ك الك سودیكی نظم شكللرندن بری‌ده «شرقیلر» در . داها دوقوزنجی عصردن باشلایه‌رق ادبیاتمزی طولدوران وابتدا « مربع » صوكرالری « شرقی » نامنی آلان بوطرز ، « ندیم » ده الك بویوك استادینی بولدی . اودورده‌كی « محلی لشمك » جریانی ، ساده برلسانله یازیلان بوكبی شرقیلرك چوغالمه‌سنه وبوطرزك ، عادتا ، مودا اولمه‌سنه سببیت ویرمشدی . مثلا

نفعی وادیٔ قصائدده سخن پردازدر
اولامز اما غزلده باقی ویحیی کبی
مثنوی سمتنده کچمشدر عطایی جمله‌سن
حالتی اوج رباعیده اوچار عنقا کبی
حاصلی هر بیری بر وادیده بولمش اعتبار
مستزاد وشرقی وتخمیس شوق افزا کبی
خامهٔ معجز بیانم آنلرك هر بیرینه
برجواب ابراز ایدوب واضح ید بیضا کبی
همدخی تازی لسان اوزره ایدر ایجاد نظم
بحتری واخطل وبوطیب وببغا کبی
لهجهٔ تاتارده قالمز نواییدن پسین
فارسی سویلرسه سویلر صائب ورکنا کبی
همت اولورسه اکر ممکندر انشای سخن
عتبی ووصافی مشهور ایلین انشا کبی
لاف دیرلرسه اکر ایشته قلم ایشته دوات
هر سوزم اثبات ممکن هندسی دعوا کبی

عربجه رباعیلری وفارسی غزللری ندیمك بو ادعاسنی حقلی کوستره‌جك قیمتده دکلدر. «نوایی» یه نظیره اولارق یازدیغی چغتایجه برغزل ایسه، اونك، سائر برچوق عثمانلی شاعرلری کبی چغتای لهجه‌سیله‌ده نظمه مقتدر اولدیغنی کوسترمکدن باشقا برشیئه یاراماز. فقط قصیده وغزل وادیلرنده «نفعی، باقی، یحیی» کبی استادلرله همپایه اولدیغی ادعاسنه کلنجه، بونی برحقیقت کبی تلقی ایده‌بیلیرز. اسکی ادبیاتك معین شکللرندن خارجه چیقمایه‌رق اونلره یکی برروح، یکی برذوق ویرن «ندیم» ك صنعتنی تحلیلی برصورتده آکلامق واونی اسکی بویوك استادلرله مقایسه ایده‌بیلمك ایچون، بالخاصه موفقیت کوستردیکی «قصیده، غزل، شرقی» وادیلرنده‌کی اثرلرینی آیری آیری تدقیق ایدهلم.

قصیده وادیسنده تورکلردن «نفعی» یی، عجملردن «انوری» و «عرفی» یی ترجیح ایدن «ندیم»، سرایه وکبرایه انتسابی سببیله قصیده‌جیلکی اهمال ایدمه‌مشدر. چونکه حامیلری اوندن دائما قصیده ایستیورلردی. دیوانك قصائد قسمی شویله برکوزدن کچیریله‌جك اولورسه کرك «احمد ثالث» ك، کرك «ابراهیم پاشا» نك اونی مختلف وسیله‌لرله قصیده‌لر تنظیمنه مأمور ایتدکلرینی درحال آکلارز. اسکی ادبیات تلقیلرینك مساعده‌سی نسبتنده حیاتی «غیرمجرد concret» برصورتده کورمك واذواق حیاتی ترنمه طبعاً میال اولان «ندیم» ایچون قصیده وادیسی ـ مثلا (نفعی) ده اولدیغی کبی ـ طنطنهٔ خیال وعظمت افاده ایچون برمجرا یاخود ـ (باقی) ده اولدیغی وجهله ـ عصرك شوکت مادیه‌سنه برمعکس اولامازدی. بونلره نه محیط، نه‌ده صنعتکارك طبیعتی مساعددی. بناءً علیه (قصیده) اونك النده محاسن طبیعتی تصویره، الك اینجه عشق حسلرینی ترنمه یارایه‌جق بر ماهیت آلدی. اساساً (تغزل) و (نسیب) کبی اقسامی محتوی اولمق اعتباریله بویله بر انکشافه مستعد اولان (قصیده) طرزی ایچون بو،

هیچ‌ده اویله دکلدر . لاله دوری استانبولنك هرکوشه‌سنده ، « سعد آباد » طرحلرنده ، « جدول سیم » اوزرنده ، « همایون آباد » شهروانلرنده یالکز « ندیم » شرقیلرینك شوخ بر ادا ایله عکس ایتدیکنی ظن ایده‌نلر آلدانیورلر . ابراهیم پاشانك متواضع کتابجیسی ، حیاتنده اصلا بویوك برصنعت استادی کبی طانینمه‌مشدی .

حیات دائما بسیطله‌شدیریجی وترکیبجی اولدیغی ایچون ، ذوق وصنعت عالمنده زمان قوتلی بر سوزکچه بکزر : معین دورلرده معین ذوقلرك اورته‌یه آتدیغی ، جانلاندیردیغی ، حتی بویوك قیمت ویردیکی برچوق محصوللر سوزوله‌سوزوله یوقاری طبقه‌لرده اونوتولور؛ ونهایت هردوردن یادکار اولارق بر قاچ قوتلی قطره قالیرکه ، ملی ذوقك تقطیر ایتدیکی بو قطره‌لرده او دورك دهاسی یاشار . ایشته لاله دوری ایچونده بویله اولدی. شیمدی « لاله دوری » دینجه مطلقا « سعد آباد » ی ، سعدآبادی خاطرلاتنجه‌ده ایستر ایسته‌مز « ندیم » ی دوشونیورز . چونکه لاله دوری وسعد آباد ، ندیمك دیواننده تقطیر ایدیلمش کبیدر . باشقا دیوانلر ، تذکره‌لر ، تشریفات دفترلری ، وقعه نویس تاریخلری ، سائر تاریخی قیودات ، اجنبی سیاحتنامه‌لری بزه اوحیاتك ـ نه‌قدر دوغرو اولورسه‌اولسون ـ طیشنی کوستریر؛ انك ایچنی یعنی اصل حقیقتنی ، ذوقنی بزه یالکز « ندیم » دویوره‌بیلیور. وایشته « ندیم » بوندن طولایی «بویوك برشاعر» در.

* * *

« ندیم » ، سائر برطاقم آرقاداشلری کبی یوزلرجه صحیفه‌دن مرکب بردیوان براقه‌دی ؛ هنر کوسترمك ایچون مثنویلر یازمغه ، (خمسه) لره جواب ویرمکه قالقمادی. بناءً علیه المزده‌کی دیوانی قصیده‌لردن ، قطعه‌لردن ، شرقی وغزللردن ، بر قاچ‌ده اهمیتسز رباعیدن مرکبدر . بونلر آره‌سنده‌ده زورا کی یازیلدیغی قیمتسزلکلرندن آکلاشیلان بعض تاریخلر وحلوا صحبتی دعوتیه‌لریله ، ابراز هنر ایچون تنظیم ایدیلمش فارسی غزللر چیقاریله‌جق اولورسه ، «ندیم» ك دیوانی کمیت اعتباریله پك اوفالیر[*]. فقطبو کوچوك دیوان ، یوزلرجه صحیفه‌لك بویوك دیوانلره هراعتبار ایله فائقدر . اساساً « ندیم » ده ، آز نقط اعتنالی یازمق طرفداری اولدیغنی بعض پارچه‌لرنده اعتراف ایدییور .

دیوانك مختلف یرلرنده « عرفی ، انوری ، نظیری، ظهیر فاریابی ، صائب ، حافظ » کبی عجم شاعرلری حقنده تقدیرکار طاورانمق صورتیله زمانك عمومی تقلیدلرندن آیریلمادیغنی کوسترن ، حتی انورینك بعض پارچه‌لرینی تضمین ایدن « ندیم » بر فخریه‌سنده ، بالمناسبه ، اسکی تورك شاعرلری حقنده‌کی تقلیدلرینی آکلاتیور :

بنده‌که دیرسك براقدك صفحهٔ اشعاری سن
طاق نسیان اوزره سرمشق الف باتا کبی
آصفا مشهوردر کیم سوزلر استادلیك
سویلینجه بویله سویلر کوهر یکتا کبی
باخصوص اول شاعرم کیم نظمی برجیس چرخ
نامهٔ سحر بیانه ثبت ایدر امضا کبی
تا جهان آباده واردی اصفهان ملکن کچوب
رومدن پرواز ایدن شعر ترم عنقا کبی

[*] بوسوزلر ، ندیمك غیرمطبوع اشعاری طوپلانمه‌دن اولکی زمانه عائد اولمق لازم کلیر . المصحح

ندیمك شعرلری

معلومدر بنم سخنم مخلص ایسته‌من
فرق ایلر آنی شهرمزك نكته‌دانلری

ندیم

بویوك شاعرلر حاله دكل استقباله حكم ایدنلردر . اثرلری ایچنده یاشادیغی محیطك ذوقنه اویه‌رق آز زمانده كنیش برشهرت قازانمش نه‌قدر شاعر واردركه ، سنه‌لرك كچمسی، ذوقك اوفاق برتحولی اونلری الی‌الابد اونوتدوره‌بیلیر . بوكا مقابل ، اولدكدن چوق صوكرا بویوك بر استاد عد ایدیله‌رك ذوقلر اوزرنده عصرلرجه تحكم ایتمش حقیقی صنعتكارلرده موجوددر . بو ایكی زمره‌دن ایلكنه منسوب اولانلر ، معین بر زمانك موداسنه كوره یازدقلری ایچون محیطلرینك صمیمی برممثلی عد اولونه‌بیلیرلر؛ حالبوكه ایكنجیلرده اویله برروح صنعت واردركه، زمان ومكان ایله مقید اولمایه‌رق هردورده كندینه برمعكس بولابیلیر . مثلا « باقی » اوننجی عصرده‌كی عثمانلی جمعیتنك ، ذوق عالمنده‌كی بویوك ولایموت ممثلیدر ؛ فقط اوعصرك یوزلرجه شاعری آراسنده بارز برموقع قازانامایان « فضولی » ، مؤخراً بویوك بر استاد عد ایدیله‌رك صنعت ساحه‌سنده عادتا بوكونه قدر حكمران اولدی واولاجق .

ایشته « احمد ثالث » دورینی وبالخاصه « شهید علی پاشا ـ داماد ابراهیم پاشا » زمانلرینی دولدوران یوزلرجه شاعر آراسنده ، لایق اولدیغی یوكسك موقعی قازانامادیغی حالده، بوكون مخیلهٔ عامه‌ده لاله دورینك یكانه مترنمی كبی تلقی اولونان (ندیم) ده ، (فضولی) له هم طالع اولارق ، « استقبال » ه تحكم ایتمش بویوك برشاعردر .

شهنشاها سنك كندی چراغك عبد ناچیزك
ندیما بنده كیم برشاعر نازك طبیعتدر
دكلدر اویله پك استاد شاعر كرچه كیم اما
ینه اشعاری طبعه خوش كلور بیلمم نه حالتدر

دیه‌جك قدر تواضع كوستردن «ندیم» ، یوزلرجه ذی شهرت معاصری آراسنده، كندیسنك بركون بوتون او شهرتلری كولكه‌ده براقه‌جغنی شبهه‌سز تخمین ایده‌میوردی . ابراهیم پاشانك « اسحق ، امعانی ، اشرف ، رزمی ، شاكر ، كلیم » كبی برچوق قصیده‌جیلری ، لاله‌دورینك « سید وهبی . نحیفی ، حمد نیلی ، عاصم ، راشد » كبی طانمش بویوك شاعرلری واردی ؛ حتی (عثمان زاده احمد تائب) ابراهیم پاشانك انهاسی و حكمدارك فرمانیله (سلطان‌الشعرا) بیله نصب ایدیلمشدی . « سید وهبی » نك « تائب » ه وكالةً معاصر شاعرلرك درجاتنی تعیین ایچون تنظیم ایتدیكی اوزون قصیده كوزدن كچیریله‌جك اولورسه ، « ندیم »ك سائر شهرتلی معاصرلری آراسنده عادتا برآز كولكه‌ده قالدیغی درحال حس ایدیلیر . تذكرهٔ شعرا محررلری‌ده ، باشقه‌لرینه تخصیص ایتدكلری مطنطن جمله‌لره رغماً ، زاواللی « ندیم » حقنده : « عصرك شعراسندن وعهدك فصحاسندن برمخدوم ملك خصالدر، اشعاری غایت مخیل وكفتاری قتی بی بدلدر » طرزنده، بسیط، باصمه قالب برقاچ جمله صرفیله اكتفا ایدییورلردی... بوكون هركسجه « تاریخی حقیقت » صاییلان بر چوق شیلر واردركه ، او حقیقتلری آرایانلر ایچون

قبضه قبضه آلتونلرده‌ده نائل اولوردی. حتی بر دفعه‌سنده : « قارء درس ندیم افندینك كمالات ذاتیه‌لرینه اعتباراً ترتیبی مصمم‌اولان سلسله‌ده رتبه‌لرنده بولنان اسكیلرینه تقدیم ایله تحریكاری» بیله فرمان بویورولمشدی (۱۱۴۰) (چلبی زاده عاصم تاریخی - ص ۵۵۸) .

او دورده چراغان سرایی ذوق وصفانك منبعیدی . بشكطاشده عرب اسكله‌سی جواری تا فندقلی‌یه قدر اورمانلقدی . آغاجلر بلبللرله طولاردی . چراغان صفالری بوآغاجلر آلتنده یاپیلیردی . بهار بورالری رنكارله سوسلردی .

بشكطاشه یاقین بر خانهٔ ویرانمز واردر

دیین شاعر ، ولی نعمتنك جوارنده اوطورمقله افتخار ایدردی . ندیمك أوی قباطاش صیرتلرنده ایدی . ابراهیم پاشانك امریله طوله باغچه‌یه دوغرو فندقلیدن بشكطاشه آچیلان یول ندیمك أوی اوكندن كچیوردی .

ندیم ، بوتون قصرلر ایچنده سعد آباددن حظ ایدردی . بهارك پنبه ارغوانلری، چایرلرك صاری ومور چیچكلری كوزلری شنلندیردیكی زمان ، خلق فولیا باغچه‌لرینه ، لاله سیرانلرینه ، سعد آباد صفالرینه دوكولوردی . اوزمان ، احمد ثالثله برابر ، وزیر اعظمنك سعد آباده سوردكلری صفالره ندیم‌ده اشتراك ایدردی :

چكدیروب پك سحری طوغریجه سعد آباده
طوتەیم زنده ایكن جنت اعلاده مقام
واردیم خاك طربناكنه یوزلر سوره‌یم
بركون اولسون آله‌یم باری فلكدن بركام

دیه‌ن شاعر، انیس روحنی بیله ، بایراملرده سعدآباده دعوت اتمكدن كری دورمازدی.

ندیمك نفیس شرقیلری خلقك ازبرنده ایدی . قاضیعسكر سالم‌افندینك ، دها ۱۱۳۲ده، « ندیم تازه زبان » دن بحث ایدركن « اكرچه آثاری رونق بخش مجموعهٔ شعرا وكفتاری بالجمله معلوم ظرفا اولدیغندن مشهور جملهٔ انام ومشهور خواص وعامه‌در » دیمه‌سی‌ده بونی اثبات ایدییوردی . صفائی ، شاعر ندیمه تذكره‌سی ایچون تقریض بیله یازدیرمشدی .

ندیم بوتون سعادتنی نوشهرلی ابراهیم پاشانك دولتنه باغلادی. حیاتنی ذوق ونشاط ایچنده كچیردی. روحنك بوتون شوخلغنی ، جوشقونلغنی ، شنلكنی غزللری وشرقیلریله معاصرلرینه احساس اتمه‌یه موفق اولدی . معاصری اولان عثمان زاده تائبلر ، سید وهبیلر ، راشدلر ، عاصملر ، ساملر ، وشاكرلرله برابر شان وشرفك ذوقنی حیاتنده‌ده كوردی .

۱۱۴۳ عصیانی استانبولی قانه بویادیغی زمان، ندیم‌ده بومدهش وفجیع طوفانك سیلابه‌لری آره‌سنده غائب اولدی. حساس شاعر، روحنك بوتون اینجه‌لكارینی، دهاسنك بوتون حساسیتنی كوستردی ؛ دیوانی شوخ ورند كوكللره أولمز بركتاب مقدس شكلنده براقه‌رق كویا سمانك ابدیلكارینه عروج ایتدی .

بویوك آطه ،   احمد رفیق

هرشاعره برکتابه یازدیردیغی کبی ، ندیمه‌ده برکتابه یازمه‌سنی امر ایتدی . بوکتابه‌لر استانبولده قازدیریلارق اورکوبه ونوشهره دوه‌لرله کوندریلدی .

ندیمك یازدیغی کتابه شو ایدی :

وزیر اعظم ابراهیم پاشای کرمورکیم
آکلماز آکه نسبت نام جعفر ملك دنیاده
جناب حضرت خان احمدك داماد ذیشانی
که بوقدر کورمه‌مش احسانی اعلا وادناده
پس اول دستور ذیشان ایلدی اون چشمه سار اجرا
که هربیرینك آبی‌سیمه بکزر حسن سیماده
ندیم بنده اول آثار پاکك دیدی تاریخن
صوایچ کل چشمهٔ دلجوی ابراهیم پاشاده
۱۱۳۳

ندیم، قیشین قپودان پاشا ایله کتخدا پاشانك حلوا صحبتلرنده پادشاه و وزیر اعظمله برابر اکثریا حاضر بولنوردی . حتی مرتضی قولی خانه ویریلن ضیافتده سائر شاعرلرله برابر ندیم‌ده حاضردی .

ندیم اك مسعود کونلرینی کاغدخانه‌ده سعدآبادده ، فرح آبادده ، قوری چشمه‌ده وزیر اعظم قره مصطفی پاشادن قالان طرنقجی یالیسنك آرقه‌سنده‌کی تپه‌ده یاپیلان قصر ثریاده ، وفا باغچه‌سنده کچیریردی . کاغدخانه‌ده یاپیلان (۱۱۳۹) (سعد آباد) ی ، جوارنده‌کی (خیرآباد) ی ، (قصر جنان) ی ، (قصر نشاط) ی ، (جسر سرور) ی ، (طاوانلی کوپری) یی ، علی بك کوینده‌کی (خرم آباد) ی . بشکطاشده‌کی (سرای آصفی) یی اسکدارده صله‌جق جوارنده‌کی (شرف‌آباد) ی ، دفتردار برونده‌کی (نشاط آباد) قصرینی شعرلرنده تصویر ایدردی . پاشانك لاله سیرانلرنده ندیم‌ده حاضر بولونوردی . بهار ، طوپقپو سراینك جسیم چیتلنبکار آلتنده طومورجوقلانان لاله‌لری شبنملرله پارلاتدیغی زمان ، سلطان احمد ، ابراهیم پاشا و وزرا ایله برابر ندیم‌ده سرایك لاله باغچه‌سنه چیقار ، رنكا رنك آچیلان لاله‌لره قطعه‌لر تنظیم ایدردی . اك کوزل واك رنکین لاله‌لر ، اك شاعرانه آدلری ندیمك روحندن آلمق شرفنه مظهر اولوردی؛ مثلا ، سرای باغچه‌سنده آچیلان ایکی لاله ایچون شو بیتلری یازمشدی :

همیشه بو مفرح لالهٔ دلجوی حسن آمیز
اوله اسمی کبی بزم شهنشاهه فرح انکیز

بو نازك لالهٔ زیبا که اولمش نامی کلرخسار
اوله خنکاریمك بزمنده صد شوقیله خدمتکار

ندیم، ذکاسنك مکافاتنی دائما کورووردی . سرایه دوام ایتدکجه ، رتبه‌سی‌ده آرتدیریلیر ،

بیك یوز قرق ایکی سنهٔ مبارکه‌سی شوال شریفنك یکرمی بشنجی جمعه کونی بعد صلوة‌الجمعه رسیدهٔ درجهٔ اختتام اولمشدر . فلله‌الحمد والمنه .

ندیم بنده‌که فرمان بیوردیغك تحریر
خدایه شکرکه ایردی ختامه سلطانم
قصوری وار ایسه عفوکله ایلیوب تکمیل
ندکلو اکسك ایسه طوت تمامه سلطانم »

ندیم، (صحائف‌الاخبار) ترجمه‌سنه باشلادیغی زمانلر (۱۱۳۲)، دورك ممتاز برشاعریدی. قاضیعسکر سالم افندی : « طبیعت پاکیزه‌سی بغایت عالی بر شاعر محاسن‌الفن ولاابالی اولوب آن یسیرده هزار آثاره قادر وهرممدوحك لایق وصفی کفتار سنج اولور بر شاعر ماهردر . حالا طریق علمیه مدرسین کرامندن وکروه جلیله میاننده ارباب کمالك معروف وبناملرندندر». دیدیکی کبی ، چلبی زاده عاصم افندی‌ده ندیمی تقدیر ایله‌مشدی (عاصم تاریخی - ص ۴۳۲) .

ابراهیم پاشا ندیمی هرزمان تلطیف ایتدی . کنج شاعر (صحائف‌الاخبار) ترجمه‌سیله مشغول اولدیغی صیره‌ده ، برلطفه داها مظهر اولدی : ابراهیم پاشا ندیمی کتبخانه‌سنك حافظ کتبلکنه تعیین ایتدی. ندیم، ابراهیم پاشایه تقدیم ایله‌دیکی برقصیده‌ده، بولطفك حس شکرانی عرض ایتمکدن کندیسنی آلامادی :

احسان ایدوب کرم بیوروب همت ایلیوب
لطف ایتدی بنده‌سینه کتبخانه خدمتی
اول خدمت جلیلك افندم خدا بیلور
چوقدن چکردی خاطر آزاده حسرتی

ندیم ، ابراهیم پاشا دلالتیله ، سرایه دوام ایتمه‌یه باشلادی . دورینك شاعرلری آره‌سنده بالخاصه تمیز ایتدی اکثریا، رمضانده، درس شریف اوقوندیغی زمان ، مؤرخ راشدك تصدیق وجه ایله : « مدرسین کرامدن استعداد تام ایله موصوف وبنام اولان ندیم احمد افندی » ده قارء صفتیله حاضر بولونوردی (۱۱۳۸) . اوسنه ابراهیم پاشا ، رمضانك نهایتلرنده علمادن هر برینی قیمتدار هدیه‌لرله اعزاز ایتدیکی کبی « مدرسیندن قارء درس محمود پاشا نائبی ندیم احمد افندی‌یه‌ده برصوف فراجه ومستوفی عطیه‌لر انعام » بیورمشلردی (چلبی زاده عاصم، ص ۳۷۱) .

ندیم ۱۱۳۸ و ۱۱۳۹ ده محمود پاشا نائبیدی . او سنه‌لر ، ابراهیم پاشانك الك پارلاق زمانیدی . بر سنه صوکرا مطبعه‌لر آچیله‌جق ، تورك عرفانك نفیس یادکارلری باصیله‌جق ، ضیاعدن قورتاریله‌جقدی .

ابراهیم پاشا ، (نوشهر) ده جامع ، مدرسه ، حمام ، اورکوبده چشمه‌لر یاپدیردی .

ندیمك بحث ایتدیكی (صلح وصلاح) پساروفچه مصالحه‌سیدی (۱۱۲۸) . ندیم ، ابراهیم پاشانك صلح‌پرورلكنی اوزون قصیده‌لرله تصویر ایله‌مشدی .

ندیم رؤس خارجدن پك ممنوندی . بولطفی كندیسی ایچون الك بویوك سعادت صاییور ،

چقن كادم در اقباله اول دم دست احسانك
كف ناكامه صوندی رؤس سیم سیمایی
آلوب بوس ایلیوب باش اوزره قویدم شكر ایدوب بیك‌كز
تمام اولدی ایشم بختمدن ایتم غیری شكوایی

دییوردی. ندیم ، اوتاریخدن اعتباراً ، ابراهیم پاشانك حقیقی ندیمی اولدی. وزیراعظمك ادبی مجلسلرنده ، چراغان صفالرنده ، دائما حاضر بولونوردی . ابراهیم پاشا ایله اقرباسی ، قپودان پاشالر وكتخدا بكلر ، یالیلر وچشمه‌لر یاپدیردقچه ، ندیم‌ده تاریخلر انشاد ایدر، پاشانك لطف وانعامنه مظهر اولدقچه دائما منتدارلغنی اظهار ایدردی . ابراهیم پاشا ، ندیمك قدرت وذكاسنه مجلوبدی . اونی سرایندن ویالیسندن آییرمادیغی كبی ، علمی انجمنلرده‌ده مأمور ایدردی . ۱۱۳۲ سنه‌سنده ایدی . ابراهیم پاشا علمی برفعالیته باشلامشدی . صلحك ثمره‌لری یاواش یاواش اقتطاف ایدیلیوردی . تورك عرفانی یوكسلتمك ایچون مساعد برزماندی . ابراهیم پاشا خلقك استفاده‌سنه یارایاجق اثرلرك، بیلمه‌دیكی برلسانله ، كتبخانه كوشه‌لرنده محفوظ قالماسنی ایسته‌مه‌دی . بو اثرلرك قسم اعظمی تاریخه متعلقدی . فی‌الحقیقه، ندیمك‌ده سویله‌دیكی كبی ، ابراهیم پاشا « صنوف علوم ومعارفه میل ورغبتی كامل باخصوص سلاطین عظام وخواقین كرام و وزرای فخام حضراتنه الزم لوازم اولان فن تاریخه بالطبع مائل » ایدی (صحائف‌الاخبار ـ جلد ۱ ، ص ٤) . حتی (عینی) تاریخنك ادرنه كتبخانه‌سنده‌كی نسخه‌سنی‌كتیرتمش، ادرنه‌یه صورت مخصوصه‌ده حكملر یازدیرمشدی . ابراهیم پاشانك مجلسنده (صحائف‌الاخبار) دن‌ده بحث ایدلدی . ندیم دییوركه : « بركون مجلس شریفلرنده سابقا خلد آشیان سلطان محمد بن ابراهیم طاب مثواهما زمان سعادتلرنده رئیس‌المنجمین اولان ذوفنون هوشیار ثالث نصیر و كوشیار رصد شناس فضل وهنر مرد دقیقه‌دان باریك نظر (مرحوم درویش احمد افندینك) جمع وتسوید ایتدیكی (صحائف‌الاخبار) نام تاریخك مذاكره‌سی‌كذران ایدوب اولكونه بركوهر نایاب‌كنج صدف مسودده قالمق ناسزا واولكونه برنقش‌عبقری ایله صفحات ایام منقش اولمق نا روا كورلمكله اول مجموعهٔ نفیسه‌نك باعث‌شیوع وانتشاری اولمق ایچون تكلفات منشیانه‌دن ساده‌تركی لسانه نقل وترجمه اولنمه‌سن‌اراده بیوروب اول خدمت جلیله‌یی بو بنده‌لرینه امر وفرمان وكلهكوشهٔ فخر ومباهاتی موازیٔ فرق فرقدان بیورملریله اطاعت وامتثالنه بیك جان ایله مبادرت واشبو بیك یوز اوتوز ایكی سنه‌سی جماذی‌الآخره‌سنده خدمت ترجمه‌یه مباشرت اولندی » .

ندیم ، چراغانلردن ، سعد آبادلردن آزاده قالدیغی زمانلری بوترجمه‌یه حصر ایتدی ، طقوز سنه بش‌آیده اكماله موفق اولدی . تسویدی اكمال ایدر ایتمز نهایتنه شوسطرلری یازدی (صحائف‌الاخبار ـ جلد ۳ ، ص ۷٥۰) : « عون حق ایله اشبو اوراق پریشانك تسویدی

ندیم ، اجدادینك فاتح دوری رجالندن اولماسیله مفتخردی . بونی اوچنجی سلطان احمده (۱۱۱۵ ـ ۱۱۴۳) تقدیم ایلدیکی بر قصیده‌ده بیله ذکر ایتمکدن کندیسنی آلامامشدی :

فخر ایکن اجدادیمه اول آستانك خدمتی
حضرت سلطان ابوالفتحك زماننده‌نبری
پادشاهان سلفدن بونجه احسانلر کوروب
هر بری اولمشکن اول باب رفیعك چاکری

ندیم کنجلکنی علما آره‌سنده کچیردی . اجدادی کبی ، اوده ، علمیه مسلکنه داخل اولدی . ندیمك کنجلکی هنکامنده بو مسلك فجیع بر تذبذب ایچنده ایدی . شیخ‌الاسلام فیض‌اله افندینك احتراصی علمایی الیم بر ضرورته دوچار ایلمشدی. رتبه ومنصب، شیخ‌الاسلامك منسوبلرینه ویریلیوردی . ندیم ، بو دورك بوتون آجیلقلرینی کوردی ؛ چالیق احمدلرك ، قاوانوزلرك ، قالایلی قوزلرك جاهلانه اداره‌لرینی ادراك ایتدی . بالطه‌جی محمد پاشا (پروت)ده دلی‌پترویی صیقیشدیردیغی زمانلر، ندیم استانبولده ایدی؛ فقط نامی هنوز شاعرلر آره‌سنه کیرمه‌مشدی.

ندیمك ایلك شهرت قازاندیغی دور، سلحدار علی پاشانك صدارتیدر (۱۱۲۵ـ۱۱۲۸) . بودورده علی پاشایه تقدیم ایتدیکی قصیده‌لر ندیمك قدرت ومزیتنه پارلاق برر برهاندی . سلحدار علی پاشانك سراینه طوپلانان سامیلرك ورحمیلرك غزللری وقصیده‌لری آره‌سنده کنج شاعرك یکی برلسان، بر شوق برتحسسله یازدیغی قصیده‌لر ، اوزمانه قدر ایشیدلمه‌مش بر موسیقی تأثیری یاپیوردی .

ندیم، علی پاشانك پارلاق زمانلرینه شاهد اولدی: امتاه سلطانك قیزی فاطمه سلطانله ازدواج مراسمنی، کونلرجه دوام ایدن دوکون شنلکلرینی کوردی علی پاشانك (وارادین)ده شهادتی، ندیمی قدر بیلیر بر حامیدن محروم براقدی . فقط اونك ایچون یکی و یوکسك بر حامی یتیشمشدی ؛ اوده ، قیزلر آغاسی سلیمان آغانك کاتبی موقوفاتی ابراهیم افندی ایدی . شمدی او ، یازیجیلقدن موقوفاتجیلغه، رکاب همایون قائممقاملغنه ارتقا ایتمش (۱۱۲۸)، حتی سلحدار علی پاشانك فاطمه سلطانه‌ده نائل اولدقدن صوکرا ، صدارت موقعنه قدر یوکسلمشدی (۱۱۳۰ ـ ۱۱۴۳) . نوشهرلی ابراهیم پاشا ، ندیمی اوته‌دنبری تقدیر ایدردی . بونی ندیم ، کندی‌ده آکلاتیور :

« فقیر (احمد بن محمدالشهیر بندیم) که کوشهٔ انزوا وخمولده مهان زمانهٔ جهول اولمش بر ناکام بی نشان ونام اولوب اول خورشید آسمان همت برج شرف وزارتدن طلوع ایتمزدن مقدم سجده‌کاه جباه اصحاب عزوشان ، مقسم ارزاق ارباب دانش‌وعرفان اولان خاندان رصین‌الارکانلرنده خدمت ورفت وروب عتبهٔ علیاسی ایله کسب سعادت میسر اولیوب آرزوی انتساب باب حشمت‌مآبلرینه چوق زماندنبری مترصد فرصت ایکن مساعدهٔ طالع دستیار وبخت وستاردم مددکار اولوب صلح وصلاح اثناسنده برقصیدهٔ بلیغه ایله تصدیع سردولتلری ومطلب مستمندانهٔ بندکی عرض خاکپای سعادتلری قیلنمشدی . پس اول کرمکار دور زمان واول خدیو پرجود واحسان بوقدرجه بر بهانهٔ جزئیه ایله بی سابقهٔ عبودیت وبی تقدم خدمت صدور کرام اولادی نائل مرام اوله‌مدقلری بر وقتده رؤس خارج احسانی ایله بو بنده‌سنی رسیدهٔ کام وبوکونه برهمت برمکیانه ایله بن قولنی ممتاز انام بیورمشدر » (صحائف‌الاخبار ـ جلد ۱ ، ص ٤) .

ندیمك شجره سی

مولانا جلال الدین رومی اولادندن

قره مانی محمد پاشا (قره چلبی زاده)

علی بك

مصطفی بك

مولانا حسام الدین (قره چلبی زاده)

محمد هجری افندی (قره چلبی زاده)

قاضیعسکر حسام الدین حسین افندی (قره چلبی زاده)

شیخ الاسلام عبدالعزیز افندی (قره چلبی زاده)

قاضیعسکر محمد افندی (قره چلبی زاده)

قاضیعسکر محمود افندی (قره چلبی زاده)

اوغلی : عثمان چلبی (قره چلبی زاده)

محمود افندینك قیزی
(زوجی قاضیعسکر ملقب مصلح الدین افندی)

قضاتدن محمد افندی
(زوجه سی روم ایلی قاضیعسکری مصطفی افندی حفیده سی)

ندیم

ندیمك حیاتی

ندیم نامنده بر شاعر جهان وار ایدش
کمند زلفمه دوشسون الهی اول عیار

ندیم

اون ایکنجی عصر هجری ، تورکلرك اوروپا مدنیتندن اقتباسلرده بولونمایه باشلادقلری برعصردی . قانونی سلطان سلیمان زماننده‌نبری عاطل بر حالده قالان تورك سیاستی بوعصرده جانلانمایه باشلامشدی. دردنجی سلطان محمدك اختلالر وعصیانلرله کچن مذبذب دورینك خاطره‌سی ذهنلردن بوسبوتون سیلنمش ، (ادرنه) فاجعه‌سی قانلی عصیانلره بر مدت فاصله ویرمش کبیدی. (قارلوفچه معاهده‌سی) ایله نتیجه‌لنن اوزون وفجیع دوره نهایت ویرلشدی (١١١٠). اوچنجی سلطان احمد ، عاقل وفطین وزیرلرله دولتی اداره ایدییوردی . چورلولونك سیاسی تدبیرلری خارجی سطوتمزی احیایه یاردیم ایتدیکی کبی ، سلحدار علی پاشانك شعر و ادبیاته مجلوبیتی‌ده تورك عرفانی یوکسلته‌جك ذکالرك انکشافنه خدمت ایلیوردی . سامیلر ، رحمیلر ، عثمان زاده‌لر بودورك کزیده شاعرلریدی . بالطه‌جیلر اوجاغنده بیله ذکالریله آبده‌لر وجوده کتیره‌جك دماغلر یتیشیوردی . نعیما ، بومظلم دائره‌نك ، دیوارلرنده شعرلر وکتابه‌لر یازیلی اوطه‌لرنده « تواریخ شناس » اولمایه چالیشیور ، رئیس‌الکتاب اوچ آنبارلی محمد امین افندی معرفت اربابنی حمایه ایدییور ، قیزلرآغاسی سلیمان آغا ، یازیجی ابراهیم افندی کبی تاریخ‌زده بویوك بردور آچاجق وزارت نامزدلری یتیشدیرییوردی . فقط بوتون بونزیه ، فعال وحساس ذکالر آره‌سنده تورك لسانی نزاهتی وانجه‌لکی ایله شوخ براسلوبده یاشاتاجق کنج برشاعر یتیشیوردی‌که ، اوده : ندیم احمد افندی ایدی .

ندیم استانبوللیدی . آنا طرفندن جدی ، فاتح دورینك فضلاسندن مولانا قره‌چلبی زاده حسام‌الدینیدی . وزیراعظم قره‌مانی محمدپاشا ، مولانا حسام‌الدینك برادریدی . مولانا حسام‌الدین‌ده جلال‌الدین رومی احفادندی (سجل عثمانی ، جلد ٤ ، ص ١٠٥) .

ندیمك جدینه ویریلن (قره چلبی) عنوانی مولانا حسام‌الدینیدن باشلایوردی . کاتب چلبی مولانا حسام‌الدینیدن بحث ایدرکن دییورکه : « محمد پاشانك برادری وکمال‌پاشا زاده‌نك شریکیدر. علماء شقایقدن قونوی قره‌یعقوب بکك دامادی‌وعموماً دیار قره‌مانك حاکم پاکیزه نهادی‌اولمشدی. طقوز یوز یکرمی‌ده (لارنده) ده وفات ایتدی . » (فذلکه ـ جلد ١ ، ص ١١٩)

قره چلبی زاده حسام‌الدین افندینك اوغلو قره‌چلبی‌زاده محمدهجری افندی ، اونك‌ده اوغلو قاضیعسکر قره چلبی زاده حسام‌الدین حسین افندی ایدی . حسام‌الدین افندینك اوغللری شیخ‌الاسلام قره چلبی‌زاده عبدالعزیز افندی‌ایله قاضیعسکرقره‌چلبی‌زاده محمد افندی ، محمد افندینك‌ده اوغلی قره چلبی زاده محمود افندی ایدی. محمود افندینك قیزینی سلطان ابراهیم دوری قاضیعسکرلرندن ملقب مصلح‌الدین افندی آلمش ، صلبندن محمد افندی دنیایه کلمشدی (تذکرهٔ صفائی). ندیم ، محمد افندینك اوغلی ایدی (سجل عثمانی ، جلد ١ ، ص ٤٩٥)

جامع ومصححی :
خلیل نهاد

ندیم دیوانی

کلیات

بر لغتچه ایله «ندیم قدیم» دیوانچه‌سنی حاویدر

صاحب و ناشرلری

اقبال کتبخانه‌سی صاحبی
حسین

صداقت کتبخانه‌سی صاحبی
مصطفی

استانبول ـــ اقدام مطبعه‌سی
۱۳۴۰ — ۱۳۳۸

ندیم دیوانی